

ขุททกนิกายกุกกถา เถรีคาถาวณณนา (ปรมตถทีปนี) - หน้าที่ 1
เล่มที่ 27 หน้า 1

ปรมตถทีปนี นาม ขุททกนิกายกุกกถา
เถรีคาถาวณณนา

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ
เอกนิปาตวณณนา

อณฺฏตราเถรีคาถาวณณนา

เอกนิปาเต ฯ อิทานิ เถรีคาถานัน อตฺถสํวณฺณนํ โสกาโส
อนุปรตฺโต ตตฺถ ยสฺมา อิธ ภิกฺขุณีนํ อาทิตฺยถา (๑) ปพฺพชฺชา
อุปสมปฺทา จ ปฏฺิลทฺธา ตํ (๒) ปกาเสตฺวา อตฺถสํวณฺณนํ
กรียมนํ ตตฺถ ตตฺถ คาถานัน อตฺถปรตฺตี (๓) วิภาเวตฺถํ สฺกรา
โหติ สฺปากฎฺฐา จ ตสฺมา ตํ ปกาเสตฺถ อาทิตฺย ปฏฺุจาย
สงฺเขปโต อยมฺนุปฺพุทฺธิกา ฯ

อํ หิ โลกนาโถ มนุสฺสตฺตํ ลิงฺกสมฺปรตฺตีตฺยาทินา
วุดฺดานิ อฏฺุจฺกานิ สโมธานฺตฺวา ทิปงฺกรสฺส ภควโต ปาทมฺเ
กตฺมหาภินิหาริ สมตฺสปรมิโย ปุเรนฺโต จตฺวิสตฺติยา พุทฺธานัน
สนฺติเก ลทฺทพฺยากรโณ อนุกฺกเมน ปารมิโย ปุเรตฺวา
ฉาตฺตถจฺริยาย โลกตฺถจฺริยาย พุทฺทตฺถจฺริยาย จ โกฏฺี ปตฺวา
๑ สฺ. อาทิตฺย ปฏฺุจาย ยถา ฯ ๒. สฺ. ปฏฺุจาทฺธิคมณฺจ ฯ
๓. สฺ. อตฺถปรตฺตี ฯ ๔. สฺ. กตฺวาภินิหาริ ฯ

ขุททกนิกายกุกกถา เถรีคาถาวรรณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 2
เล่มที่ 27 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 2

ตฺสิตถวเน นิพฺพตฺติตฺตวาทตฺตถ ยาวตายุํ จตฺตวาทสสทสฺส-
จกฺกวาทเวทตาทิ พุทฺธทวาท

กาโล โข เต (๑)มหาวิโร อูปฺปชฺช มาตฺตูกฺกฉฺฉิ
สทวทํ ตารยฺนฺโต
พฺพชฺฉสฺส อมตํ ปทนฺติ

อายาจิตฺตมนุสฺสูปฺปตฺตโก ตาลํ ทเวตานิ ปฏฺธิณฺณํ ทตฺตว
กตฺตปณฺจมหาวิลอกฺโก สกฺยราชกฺุเล สฺสทฺททอนมหาราชสฺส เคเห
สโต สมฺปชาโน มาตฺตูกฺกฉฺฉิ โอกฺกนฺโต ทสฺมาเส สโต สมฺปชาโน
ตตฺตถ จตฺตว สโต สมฺปชาโน ตโต นิกฺขนฺโต ลุมฺพินฺนเว
ลทฺททาทิชาติโก วิวิธา ชาติโย อาที กตฺตวามหตฺตา ปรีหารเณ
สมฺมทเว ปรีหารยมาโน อนุกฺกเมเน วุทฺตปฺปตฺโต ตีสุ ปาสาทสฺส
วิวิธนาฏกชนปรีวฺโต เทโว วิย สมฺปตฺตี อนุกฺกนฺโต ชินฺณ-
พฺพาธิมตทสฺสเนเน (๒) ชาติสฺสเวโก ฉาณสฺส ปรีปาทํ กตฺตตฺตา
กามสฺส อาทีนํ เนกฺขมฺเม จ อาณิสฺสํ ทิสฺวา ราหุลกฺกมารสฺส
ชาติทิวเส ฉนฺนสหาโย กณฺจกํ (๓) อสฺสราชํ อารุญฺห ทเวตาทิ
วิวญฺเณ ทวาทเณ อทฺททตฺตติกสมเย มหาภินิกฺขมณฺ์ นิกฺขมิตฺตว
เตเนว รตฺตดาวเสเสน ตีณิ รชฺชานิ อตฺติกมิตฺตว อโนมานทีตีริ
ปตฺตว ฆฏฺทิการมทวพฺพหฺมุนา อาณิเต อรหตฺตทฺทเช คเหตฺตว
ปพฺพชฺชิตฺโต ตาวทเว วสฺสทสฺสจิกฺกเถโร วิย อากปฺปสมฺปนฺโน
๑. ขุ.ธ. กาลอยนฺเต ฯ ๒. ชินฺณาพาทิกมตทสฺสเนนาติ ยุตฺตตฺตริ ฯ
๓. สී. ย. กนฺถกํ ฯ ม.กณฺจกํ ฯ

เล่มที่ 27 อถยตตราเถรีคาถาวณณนา หน้า 3

หุตวา ปาสาทีเกน อิริยาปเถน อนุกกเมน ราชคหิ ปตฺวา
ตตฺถ ปิณฺฑาย จริตฺวา ปณฺฑวปพฺพตปฺพภาเร ปิณฺฑปาตํ
ปริกฺขชิตฺวา มาคฺชราเชน รัชฺเชน นิมฺนุตฺติมาโน ตํ ปฏิกฺขิ-
ปีตฺวา ภคฺควสฺสารามํ คนฺตฺวา ตสฺส สมยํ ปริกฺขณฺหิตฺวา
ตโต อาพารุทฺทกานํ สมยํ ปริกฺขณฺหิตฺวา ตํ สพฺพํ อนุลงฺกริตฺวา
อนุกกเมน อรุเวลํ คนฺตฺวา ตตฺถ ฉพฺพสฺสานิ ทฺวกรฺการิกิ
กตฺวา ตาย อริชฺชมมปฏฺิวรฺสสาภาวํ ญตฺวา นายํ มคฺโค
โพธยาติ โอปาริกิ อหาริ อหารนฺโต กติปาเหน พลํ
คาเหตุวา วิสาขปฺณณฺมทิวเส สุชตาตย ทินฺนํ วรโกชนํ
ภุจฺชิตฺวา สุวณฺณปาตี นทฺิยา ปฏฺิวสโต จิปิตฺวา อชฺช พุทฺโธ
ภวิสฺสามิติ กตสนฺนินฺนุจฺจาโน สายณฺหสมเย กาเพน นาคฺราเชน
อภิกฺขตฺตคฺโค โปชฺมิณฺฑํ อารุหฺ อจฺจกฺขณฺเน ปาจฺฉินโลกธาตุ-
อภิมุโข อปฺราชิตปลลฺงเก นิสินฺโน จตฺรจฺจสมนฺนาคตํ วิริยํ
อธิกฺขาย สุริเย อนุตฺถจฺจเตเยว มารพลํ วิธมิตฺวา ปจฺมยามเ
ปฺพเพนิวาสํ อนุสฺสริตฺวา มชฺฉิมยามเ ทิพฺพจกฺขุ วิโสเชตฺวา
ปจฺฉิมยามเ ปฏฺิจจสมฺปปาเท ฅานํ โอตฺวาเรตฺวา อนุโลมปฏฺิวโลมํ
ปจฺจยาการิ สมฺมสนฺโต วิปสฺสนํ วัฏฺเฒเตตฺวา สพฺพพุทฺเธหิ อธิคตํ
อนถยสาธารณํ สมฺมาสมฺโพธิ อธิคฺนตฺวา นิพฺพานารมฺมณาย
ผลสมฺปาตฺตติยา ตตฺถเว สตฺตทาหิ วิตฺตินาเมตฺวา เตเนว นเยน
๑. สี.ย. อาพารุทฺทกานํ ฯ

ขุททกนิกายกฎกถา เถรีคาถาวรรณนา (ปรมคถทีปนี) - หน้าที่ 4
เล่มที่ 27 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 4

อิเตร สตุตาหเปปี โพธิ์ลิมณฺเฑเยว วิดีนาเมตฺวา ราชายตฺนมุเล
มธฺปิณฺฑทิกโกชนํ ภุณฺชิตฺวา ปฺน อชฺปาตนิโครธมุเล นิสินฺโน
ธมฺมตฺยา ธมฺมกมฺภีรตํ ปจฺจเวกฺขิตฺวา อปฺโปสฺสุกฺกตฺยา จิตฺเต
นมนฺเต (๑) มหาพฺรหฺมฺนา (๒) อายาจิตฺโต พุทฺธจกฺขุณา โลกํ โวลเณฺโต (๓)
ติกฺขินฺทุริยฺมฺหิณฺทุริยาทีเณเฑ สตุเต ทิสฺวา มหาพฺรหฺมฺนา
ธมฺมเทสฺนาย กตฺปฏิณฺโณ กสฺส นฺ โข อหํ ปจฺมํ ธมฺมํ
เทเสยฺยฺนติ อวชฺเชนฺโต อพารุทฺกานํ กาลงฺกตภาวํ (๔) ฉตฺวา
พฺหุปรการา โข เม ปญฺจวคฺคิยา ภิกฺขุเย มํ ปธานปฺหิตตฺตํ
อุปฺภุจฺหีสุ ยนฺนฺนาหํ เตสํ ปญฺจวคฺคิยานํ ภิกฺขุณํ ปจฺมํ ธมฺมํ
เทเสยฺยฺนติ จินฺเตตฺวา อาสาพฺห ปุณฺณมายํ มหาโพธิโต
พาราณสี อุทฺทิสฺส อฏฺฐารสโยชนมคฺคํ ปฏฺธิปฺนฺโน อนฺตรามคฺเค
อุปเณ อาชีวเณ สทฺธิ มนฺเตตฺวา อนุกฺกเมน อสิปฺตํ
ปตฺวา ตตฺถ ปญฺจวคฺคิเย สยฺยวาเปตฺวา เทวเม ภิกฺขเว
อนฺตา ปพฺพชฺเณน น เสวิตพฺพชาติอาทินา ธมฺมจกฺกปฺปวตฺตฺน-
สฺสคฺคฺนตฺเตสฺนาย อณฺณาสิโกณฺฑทฺถนฺปฺมุขา อฏฺฐารส พฺรหฺมโกฏฺฐิโย
ธมฺมามตํ ปาเยตฺวา ปาฏฺธิปฺเท ภทฺทฺธิยตฺถเณรํ ปกฺขสฺส ทฺติยาຍ
วปฺปตฺถเณรํ ปกฺขสฺส ตฺติยาຍ มหานามตฺถเณรํ จตฺตฺถิຍ อสฺสชฺติยเณรํ
โสตาปตฺติผลเ ปตฺติฏฺฐาเปตฺวา ปญฺจมิຍ ปน ปกฺขสฺส
#๑. ยฺ. จิตฺเตน มตฺเต ฯ ๒. ม.มหาพฺรหฺมฺโน ฯ ๓. ม.โอโลกตฺวา ฯ
๔. กาลงฺกตภาวํ ฯ ๕. กตฺถจิจาตุทฺทฺธิยฺนติ ทิสฺสตี ฯ

ขุททกนิกายกุกกเถรีคาถาพรรณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 6
เล่มที่ 27 เอนิปาตพรรณนา หน้า 6

กุมารสถานัน ปาทปริจาริกา เอกชฌาสยาว หุตฺวา มหาปชา-
ปติยา สนฺติกั กนฺตฺวา สพฺพาว สตฺถุ สนฺติเก ปพฺพชิสฺสามาติ
มหาปชาปตี เชฏฺฐิกั กตฺวา สตฺถุ สนฺติกั กนฺตฺกามา อเหตุํ ฯ
อยณฺจ มหาปชาปติ ปุพฺเพปิ เอกวารั สตฺถารั ปพฺพชฺชั
ยาจิตฺวา นาลตฺถ ตสฺมา กปฺปกั ปกฺโกสาเปตฺวา กาสายานี
อจฺฉาทตฺวา สพฺพา ตา สากิยานิโย อาทาย เวสาลี กนฺตฺวา
อานนฺตฺเถเรน ทสพลั ยาจาเปตฺวา อฏฺฐครุชฺชมฺปฏิกุคฺคเณน
ปพฺพชฺชั อุปสมฺปทณฺจ อลตฺถ ฯ อิตฺรา ปน สพฺพาวปี เอกโต
อุปสมฺปนฺนา อเหตุํ ฯ

อยเมตฺถ สงฺเขโป ฯ วิตุถารโต ปเนตฺตํ วตฺถุ ตตฺถ ตตฺถ
पालิยํ อาคตเมว ฯ

เอวํ อุปสมฺปนฺนา ปน มหาปชาปติ สตฺถารั อุปสงฺกมิตฺวา
อภิวาทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ อถสฺสา สตฺถา ชมฺมํ
เทเสสิ ฯ สว สตฺถุ สนฺติเก กมฺมฏฺฐานันฺ คเหตุวา อรหตฺตํ
ปาปุณฺนิ ฯ เสสา จ ปณฺจสตฺถิกุชฺชนิโย นนฺทโกวาทปริโยसानเ
อรหตฺตํ ปาปุณฺนีสฺสุ ฯ เอวํ ภิกุชฺชนิสฺสงฺเข สุปฺปติฏฺฐิตเ ปุณฺณเต
ตตฺถ ตตฺถ คามนิคมชนปทราชธานีสุ กุลิคฺคิโย กุลสุณฺหาโย
กุลกุมาริกาโย พุทฺธสุพุทฺธตฺตํ ชมฺมสุชฺชมฺมตฺตํ สงฺฆสุปฺปฏิปตฺติตฺถยจ
สุตฺวา สาสเน อภิปฺปสนฺนา สัสนาเร จ ชาตสัเวคา อตฺตโน
สามีเก มาตาปิตโร ฌาตเก จ อนุชานาเปตฺวา สาสเน อูริ

เล่มที่ 27 อลลตตราเถรีคาถาวณณนา หน้ 7

ทตฺวา ปพพช้สุ ฯ ปพพชิตฺวา จ สี้ลาจารสมปฺนนา สตฺถโน
 จ เตสํ เถรานลฺลจ สนฺตึเก โอวาทํ ลภิตฺวา ฆณฺเณตฺติโย
 วายมนฺตฺติโย นจิสฺเสว อรหตฺตํ สจฺจนากํสุ ฯ ตาหิ อุตานาติ-
 วเสน ตตฺถ ตตฺถ ภาสิตา คาถา ปจฺจนา สงฺคีติการเกหิ
 เอกขณฺ्हํ กตฺวา เอกกนิปาตาทิวเสน สงฺคีตี อารोปปยี้สุ ฯ
 อีมา เถรีคาถา นามาติ ฯ ตาสํ นิปาตาทิวิกาโก เหฏฺฐา
 วุตฺโตเยว ฯ ตตฺถ นิปาเตสุ เอกกนิปาโต อาทิ ฯ ตตฺถปิ
 สฺขํ สฺปาหิ เถริเก กตฺวา โจเพน ปารฺจตา
 อุปสนฺโต หิ เต ราโก สุกฺขทากัว กุมฺภियนฺติ
 อยํ คาถา อาทิ ฯ

ตสฺสา กา อุปปตฺติ ฯ

อตีเต กิร อลลตตรา กุลธิตา โจนาคมนสฺส ภควโต
 กाले สาสเน อภิปฺปสนฺนา หุตฺวา สตฺถารํ นิมนฺเตตฺวา
 ทุคฺคยทิวเส สาขามณฺฑปํ การेतฺวา วาลิกํ อคฺคธิตฺวา อุปริ
 วิตานํ พนฺธิตฺวา คนฺธปฺปฬาทิหิ ปฺขํ กตฺวา สตฺถุ กาลํ
 อารोजาเปสิ ฯ สตฺถา ตตฺถ คนฺตฺวา ปลฺลตฺเต อาสเน
 นิสีหิ ฯ สว ภควนฺตํ วนฺทิตฺวา ปณฺเฑน ขาพฺนิเยน โภชนิเยน
 ปรีวิสิตฺวา (๑) ภควนฺตํ ภูตฺตาวี โอนฺตีตปตฺตปาณิํ ติจิวเรน
 อจฺจนเทสิ ฯ ตสฺสา ภควา อนฺโมทนํ กตฺวา ปกฺกามิ ฯ สว
 #๑. สี้. ปรีวิเสตฺวา ฯ ย. ปรีภฺลฺลชาเปตฺวา ฯ

ขาวตายุกั ปุณณานิ กตฺวา อายุปริโยसानเ ทเวโลเก
นิพฺพตฺติตฺวา เอกั พุทฺธนฺตรั สุกตีสฺส เอว สัสนนฺตึ กสฺสปสฺส
ภควโต กालเ คหปตฺติเก นินฺพตฺติตฺวา วิญญุตฺติ ปตฺวา สัสาเร
ชาตลัเวคา สาสเน ปพฺพชิตฺวา อุปสมฺปชชิตฺวา วิสตีวสฺส-
สทฺสทานิ ภิกฺขุณีสึลั ปฺเรตฺวา ปุณฺชชนกาลกิริยั กตฺวา
สกุเ นินฺพตฺติตฺวา เอกั พุทฺธนฺตรั สกฺกสมฺปตฺ เต อนฺนภวิตฺวา อิมสฺมี
พุทฺธปฺปาเท เวสาลิยั ขตฺติยมหาสาลกฺกเถ นินฺพตฺติ ๑ ตั
ถิรสนตฺสรีรตฺยา เถรีกาถิ โวหรีสฺส ๑ สว วยปฺปตฺตา กุลปฺป-
เทสาทินา สมานชาตีกสฺส ขตฺติยกุมารสฺส มาตาปิตฺุหิ ทินฺนา
ปติเทวตา หุตฺวา วสนตี สตฺถ เวสาลิ คมเน สาสเน ปฏฺิถทฺธ-
สทฺธา อุปาสิกา หุตฺวา อปรภาเค มหาปฺชาปติโคตฺมิเถรียา
สนตฺิเก ฌมฺมึ สุตฺวา ปพฺพชชชช รุจึ อุปฺปาเทตฺวา อหั
ปพฺพชิสฺสสามิตฺติ สามีกสฺสโรเจสิ ๑ สามิโก นานุชานาติ ๑ สว
ปน กตฺาธการตฺยา ยถาสุตฺติ ฌมฺมึ ปจฺจเวกฺขิตฺวา รุปรารุปรฌมเม
ปริภคฺเหตฺวา วิปฺสสนั อนฺนุตฺตา วิหริติ ๑

อถกทิวสั มหานเส สพฺพพฺยณฺชเน (๑) ปจฺจมาเน มหตี
อคฺคิชาลา (๒) อุกฺกหิ ๑ สว อคฺคิชาลา สกฺลภาชนั ตฺถตฺถายนฺตึ
ฌายติ ๑ สว ตั ทิสฺวา ตเทวารมฺมณั กตฺวา สุกฺกจฺจตฺตรั
อนิจฺจตฺติ อุปฺภุจฺจนฺตึ อุปฺชาเรตฺวา ตโต ตตฺถ ทฺกฺขานิจฺจา-
๑. ม. พฺยณฺชเน ๑ ๒. สึ. ตาย อคฺคิชาลา ๑

เล่มที่ 27 อถยตตราเถรีคาถาวณณนา หน้า 9

นตตตถจ อโรเปตวา วิปสุสนั วฑฒตวา อนุกุกเมน
อุสุสุกกาเปตวา มกคปฏิปาดิยา อนาคตามิผล ปติกุกหิ ๙ ส
ตโต ปกุกาย อกรณั วา อดงการั วา น ชาเรติ ๙
สา สามิเกน กสุมา ตวั กทเท อิทานิ ปุพเพ วิย
อกรณั วา อดงการั วา น ชาเรตีติ วุตตา อดตโน
กิหิภาเว อกพพภาวั อโรเจตวา ปพพชั อนุชานาเปสิ ๙
โส วิสาโข อุปาสโก วิย ชมมทินัน มหตา ปรีหารน
มหาปชาปติโคตมิยา สนตักิ เนตวา อิมิ อຍเย ปพพาเซถาติ
อาห ๙ อด มหาปชาปติโคตมิ ตั ปพพาเซตวา อุปสมปาเทตวา
วิหาริ เนตวา สตถาริ ทสเสสิ ๙ สตถา ตสสา ปกติยา
ทิกุกจารมมณเมว วิภาเวนุโต

[๔๐๒]สุขั สุปาหิ เถรีเก กตวา โจเพน ปารุตา
อุปสนุโต หิ เต ราโค สุกุกชากั กุกมุกิยนติ

อิมิ คากมาห ๙

ตตถ สุขนุติ ภาวนปสทกนิทเทโส ๙ สุปาหิติ อานตติ-
วจนั ๙ เถรีเกติ อามนุตนวจนั ๙ กตวา โจเพน ปารุตาติ
อปปีจถตาย นิโยชนั ๙ อุปสนุโต หิ เต ราโคติ ปฏิปติ-
กิตตุนั ๙ สุกุกชากัวาติ อุปสมตพพสส กิเลสส อสาร-
ภาวนิทสุสนั ๙ กุกมุกิยนติ ตทาธารสส อนิจจตุจจลาทิกาว-
นิตสุสนั ๙

เล่มที่ 27 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 10

สุขนฺติ เจตํ อิกฺุจาชิวจํ ๙ สุขเนน นิตฺทุกฺขา หุตฺวาติ
อตุโธ ๙ สุปาหิตี นิปฺปชฺชนิทฺสฺสนฺนฺเจตํ จตฺนํ อิริยาปถานํ ๙
ตสฺมา จตฺตาริปี อิริยาปถे สุขเนน กปฺเปหิ สุขํ วิหฺรติ
อตุโธ ๙ เถรีเกติ อิทํ ยทีปี ตสฺसानามกิตฺตํ ปจฺเรน
อนฺวตฺถสฺส
สีลาทิมฺเมหิ สมฺนฺนาคเตติ อตุโธ ๙ กตฺวา โจเพน ปารฺตฺวาติ
ปฺส
ปารฺตฺวา จ ๙ อุปฺสนฺโต หิ เต ราโคติ หิสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
ยสฺมา ตว สฺนฺदाने อุปฺปชฺชนกฺกามราโค อุปฺสนฺโต อนาคามิ-
มกฺก
ณาคฺก
ทเหตุวา สุขํ สุปาหิตี อธิปฺปาโย ๙ สฺกฺกฺกฺกฺก
กฺก
มฺหิตฺยา อกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
ยถา วา อฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
ปจฺจมานे อฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
ปน จินฺเน อุปฺสนฺตเมว โหติ เอวํ ตว สฺนฺदाने กามราโค
อุปฺสนฺโต อิตฺรมฺปิ วุปฺสเมตฺวา สุขํ สุปาหิตี ๙

เถรี อินฺทุริยานํ ปรีปํ คตฺตฺตา(๑) สฺตฺถฺ เทสนาวิลาเสน
จ คาลาปริโยสานे สห ปฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
๙

เล่มที่ 27 อถุยตราเถรคาถา หน้าที่ 11

เตน วุตติ อปทาน (๑)

โกนาคมนพุทธสฺส มณฑปโ การิโต มยา
อุปลยจ ปวรมหิ (๒) พุทธสฺส โลกพันธฺุโน ๑
ยิยฺชนปํทํ ยามิ นิคเม ราชธานีโย
สพฺพตถ ปุชิตา โหมิ ปุณฺณกมฺมุสฺสิติํ ฝลํ ๑
กิลเสตา ฌาปีตา มยฺหิ ภวา สพฺเพ สมฺมุตตา
นาคิว พนฺธนํ เญตฺวา วิหรามิ อนาสวา ๑
สฺวาคตํ วัต เม อาสิ พุทธเสฏฺฐสฺส สนนฺติเก
ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทธสฺส สาสนํ ๑
ปฏิสมฺภิตา จตฺสโส วิโมกฺขาปี จ อฏฺฐิเม
นพฺภิญฺญา สจฺฉิกตา กตํ พุทธสฺส สาสนฺนฺติ ๑

อรหตฺตํ ปตฺวา ปน เถรี อุทานนฺติ ตเมว กาลํ
อภาสิ เตนายิ คาคา ตสฺสา เถรียา คาคา อโหสิ ๑
ตตฺถ เถรียา วุตฺตคาคาย อนวเสโส ราโค ปรีคฺคหิโตปี
อคฺคฺคมกฺเคน ตสฺส วุปลสมฺสฺส อธิปฺเปตฺตฺตา ๑ รากวุปลเมเนว
เจตฺถ สพฺเพสํ กิลเสตานมฺปิ วุปลโม วุตฺโตติ ทฏฺฐพฺพิ ๑
ตเทกฏฺฐตฺตาย สพฺเพสํ กิลเสตฺมมานํ วุปลสมฺสิทฺธิโต ๑ ตถา หิ
วฺจจฺติ

อุทฺทจฺจวิจิจฺฉนาหิ โย โมโห สหโฆ มโต
ปทานกฏฺฐภาเวน ราเคน สรโณ หิ โสติ ๑

๑ ขุ. อป. มณฑปทายิกาเถรียาปทานํ ๑ ๓๓/๒๖/๘๕
๒ ม. ฐวํ ติจิวํ ทาสี ๑

ยถา เจตถ สพฺเพสํ สงฺกิลีสานํ วุปฺสโม วุตฺโต เอว
สพฺพถาปี เตสํ วุปฺสโม วุตฺโตติ เวทิตพฺพํ ปุพฺพภาเค
ตทงฺควเสน สมถวิปฺสฺสนากุขเณ วิกุขมฺภนวเสน มคฺคกุขเณ
สมฺมุจฺเจทวเสน ผลกุขเณ ปฏิปฺปฺสฺสทฺทฺธิวเสน วุปฺสมสิทฺธิโต ฯ
เดณ จตฺตพฺพิชฺสฺสาปี ปหานสฺส สิทฺธิ เวทิตพฺพา ฯ ตตฺถ
ตทงฺคปฺปหานเนน สีลสมฺปทาสิทฺธิ วิกุขมฺภนปฺปหานเนน สมာธิ-
สมฺปทาสิทฺธิ อิตเร हि ปญฺญาสมฺปทาสิทฺธิ ทสฺสิตา โหติ
ปหานาภิสมฺโยปฺปสิขฺฉนฺโต ฯ (๑) ยถา ภาวนาภิสมฺยํ สาเชติ ตสฺมี
อสฺติ ตททาวโต ตถา สจฺฉิกิริยาภิสมฺยํ ปริญฺญาภิสมฺยญจ
สาเชติ เอวาติ ฯ จตฺตราภิสมฺยสิทฺธิยา ติสฺโส สิกฺขา ปฏิปฺตฺติยา
ติวิธกฺลยาณตา สตฺต วิสุทฺธิโย จ ปริปฺปฺณณา อิมาย คาทาย
ปกาสิตา โหนฺตฺติติ เวทิตพฺพํ ฯ อญฺจตฺตรา เถรี อปฺปญฺญาตา
นามโคตฺตาทิวเสน อปากฺภา เอกา เถรี ลกฺขณสมฺปนฺนา
ภิกฺขุณี อิมํ คาลํ อภาสิติ อธิปฺปาโย ฯ

อญฺจตฺตราเถรีคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

๑ ยู. ปหานาภิสมโย จ สีขฉนฺโต ฯ

มุตตาเถรีคาถาวณณา

มุตเต มุจจสุ(๑) โยเคหิ จนุโท ราชุกคหา อิว

วิปมุตเตน จิตเตน อนณา ภูยช ปิณฑกนฺติ

อัย มุตตานามาย สิกขมานาย คาถา ฯ

อยมปิ ปุริมพุทฺเชสุ กตาริการา ตตถ ตตถ ภเว

วิภูฏูปนิสฺสยํ กุสลํ อุปจินฺนตี วิสฺสสิสฺส ภควโต กาลे กุลเคเห

นิพฺพตฺติตฺวา วิญญุตํ ปตฺวา เอกทิวสํ สตฺถาริ วัณฺณํ จจฺจนฺตี

ทิสฺวา ปสนฺนมานสา ปญฺจปติภูจิตฺเตน วนฺทิตฺวา ปิตีเวเคน

สตฺถุ ปาพฺมุเล อวกฺขฺชา นิปฺชฺชิ ฯ สา เตน ปุณฺณกมฺเมน

เทวโลเก นิพฺพตฺติตฺวา อปฺราปริ สฺสคฺตีสฺสเยว สฺสรนฺตี อิมสฺมี

พฺพุทฺธูปาเท สวตฺถึยํ พุราหฺมณฺมหาสาถฺถุเล นิพฺพตฺติ ฯ

มุตฺตาติสฺสา นามํ อโหสิ ฯ สา อุปนิสฺสยสมฺปนฺนตาย วิสฺต-

วิสฺสกาเล มหาปฺชาปติโคตฺมียา สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา สิกขมานาว

หุตฺวา กมฺมภูจानํ กถาเปตฺวา วิสฺสสนาย กมฺมํ กโรติ ฯ

สา เอกทิวสํ ภตฺตกิจฺจํ กตฺวา ปิณฑปาทปฏิกฺกนฺตา เถรีนํ

ภิกฺขุณีนํ วจฺจํ ทสฺเสตฺวา ทิวาภูจानํ คนฺตฺวา รโห นิสินฺนา

วิสฺสสนากมฺมภูจानเ มนสิการิ อารภิ ฯ สตฺถา สุรภิกฺษุคฺคฺติยา

นินฺนโนว โอภาสํ วิสฺสชฺเชตฺวา ตสฺสา ปุโรโต นินฺนโน วิย

อตฺตานํ ทสฺเสตฺวา

[๔๐๓]มุตเต มุจฺจสฺสุ โยเคหิ จนฺโท ราชุคฺคหา อิว
วิปฺปมุตฺเตน จิตฺเตน อนณฺนา ภูณฺช ปิณฺฑกนฺตฺติ
อิมิ คาลมาห ฯ

ตตฺถ มุตฺเตติ ตสฺสา อาลปฺนํ ฯ มุจฺจสฺสุ โยเคหิตี
มคฺคปฏฺธิปาตฺติยา กามโยคาคีหิ จตฺตฺหิ โยเคหิ มุจฺจ เตหิ
วิมุตฺตจิตฺตา โหหิ ฯ ยถา ก็ จนฺโท ราชุคฺคหา อิวาติ
ราชุสฺสุรินฺเทน (๑) คหโต จนฺโท วีย อุปกฺกิลเสโต
วิมุจฺจสฺสุ ฯ วิปฺปมุตฺเตน จิตฺเตนาติ อริยมคฺเคน สมุจฺเฉท-
วิมุตฺติยา สฺกุญฺจ วิมุตฺเตน จิตฺเตน อิตฺถมฺภูตลภฺษณฺเณ เจตฺ
กธวณฺณํ ฯ อนณฺนา ภูณฺช ปิณฺฑกนฺตฺติ กิลเสอณฺณํ ปหาย อนณฺนา
หุตฺวา รภูจฺปิณฺฑํ ภูณฺชชยฺยาสิ ฯ โย หิ กิลเส อปฺปหาย
สตฺถารา อนฺนุณฺนาตปฺจฺเจเย ปริภุณฺชติ ฯ โส สานฺโณ ปริภุณฺชติ
นาม ฯ ยถาห อายสฺมา พากฺุโล สตฺธาหเมว โข อหิ
อาวฺโส สานฺโณ (๒) รภูจฺปิณฺฑํ ภูณฺชชินฺติ ตสฺมา สาสเน ปพฺพชิตฺเตน
กามจฺจนฺทาทีอณฺณํ ปหานาย อนณฺเนน หุตฺวา สทฺธาเทยฺยิ
ปริภุณฺชิตพฺพิ ฯ ปิณฺฑกนฺตฺติ เทสนาสีสมเวว จตฺตาโรปี ปจฺเจยติ
อตุโถ ฯ อภินฺนํ โอวทตฺติ อริยมคฺคปฺปตฺติยา อุปกฺกิลเส
วิโสเชนฺโต พหุโส โอวาทํ เทติ ฯ

สา ตสฺมี โอวาทฺเต จตฺวา นจิริสฺเสว อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ

ปฏณาเถรีคาถาวรรณนา

ปฏณเฐ ปุรสสุ ฐมเมหีตืออาทิกา ปฏณาย นาม
สิกขมานาย คาถา ฯ
อยมปี ปุริมพุทเธสุ กตาทิการา ตตถ ตตถ ภเว
วิภูฏูปนิสฺสยํ กุสลํ อูปจินนฺตี พุทฺธสุณฺเณ โลกเก จนฺทภากาย
นทียา ตีเร กิณฺนรโยนียํ นิพฺพตฺตาเอกทิวถํ ตตถ อณฺตรี
ปจฺเจกพุทฺธํ ทิสฺวา ปสนฺนมานสา นพฺมาลาย ตํ ปุเชตฺวา
อณฺชตี ปกฺคยฺห อฏฺฐาติ ฯ สา เตน ปฏณกมฺเมน สุกฺคีสฺสเยว
ถัสฺสรนฺตี อิมสฺมี พุทฺธรูปฺปาเท สาวตฺถิยํ กหปติมหาสาถกฺเก
นิพฺพตฺติ ปฏณฺณาติสฺสา นามํ อโหสิ ฯ อูปนิสฺสยสมฺปนฺนตาย
วิสฺติวสฺसानิ วสฺมานา มหาปชาปติโกตฺมียา สนฺติเก ฐมฺมํ สุตฺวา
ปฏฺฐิตพุทฺธสฺสธา ปพฺพชิตฺวา สิสิกขมานา เอว หุตฺวา วิปฺสฺสนํ
อารภี ฯ สตฺถา ตสฺสา กนฺธกฺกุณฺฑิ นิสินฺโน เอว โอภาถํ
วิสฺสชฺเชตฺวา

[๔๐๕] ปฏณเฐ ปุรสสุ ฐมเมหี จนฺโท ปฏณฺรเสริว
ปริปฏณาย ปณฺณาย ตโมกฺขนฺธํ ปทาลยาติ
อิมํ คาถมาห ฯ

ตตถ ปฏณเฐติ ตสฺสา อาถปนํ ฯ ปุรสสุ ฐมเมหีติ
สตฺถตฺตีสโพรธิปกฺกขยฐมเมหี ปริปฏณฺณา โหหิ ฯ จนฺโท ปฏณ-

รเสริวติ รกาโร ปทสนุธิโกโร ฯ ปณณรเส ปณณมาสิย สพุพาหิ
กลาหิ ปริปฺนุโณ จนฺโท วีย ฯ ปริปฺนุณาย ปณฺณายาติ
โสฬสนุญฺ กิจฺจํ ปาริปฺปฺริยา ปริปฺนุณาย อรหตฺตมกฺค-
ปณฺณาย ฯ ตโมกฺขนุญฺ ปทาลยาติ โมหกฺขนุญฺ อนวเสสโต
ภินฺนุท สมฺมจฺฉินฺนุท โมหกฺขนุชฺปทาลเนน สหเว สพุเพปิ กิเลสา
ปทาลิตา โหนตฺติติ ฯ

สา ตํ คาลํ สุตฺวา วิปฺสฺสนํ วฑฺฒเตตฺวา อรหตฺตํ
ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

จนฺตภาคานทีตีเร อโหสี กิณฺนรี ตทา
อทุทลํ วิรัชํ พุทฺธํ สยมฺภภ อปราจิตํ ฯ
ปสนฺนจิตฺตา สุมฺนา เวทชาตา กตถฺชฺฉิ
นพฺมालํ คเหตุวาน สยมฺภภ อภิปุชฺชียํ
เตน กมฺเมเนน สุกเตน เจตนาปณฺธิริหิ จ
ชหิตฺวา กิณฺนรีเทหํ อคฺจฺฉี ติทลํ คณฺธิ ฯ (๒)

ฉตฺตีสเทวราชูญฺ มहेสิตฺตมการียี
ทสนฺนํ จกฺกวตฺตินํ มहेสิตฺตมการียี ฯ
เวทยิตฺวาน กุสลํ (๓) ปพฺพชฺชี อนคาริย
กิเลสา ฉาปีตา มยฺหํ ภวา สพุเพ สมฺมุตตา
สพุพาสวา ปริกฺชฺฉินา นตฺถิ ทานิ ปฺนพฺภโว ฯ

๑ ขุ. อป. นพมาลิกาเถรียาปทานํ ๓๓/๑๔๕/๒๕๘ ฯ

๒ ม. คตี ฯ ๓ ม. สิวเชตฺวาน เม จิตฺตํ ฯ

ขุททกนิกายกฐกถา เถรีคาถาวณณนา (ปรมตถทีปนี) - หน้าที่ 18
เล่มที่ 27 เอกนิปาตวณณนา หน้า 18

จตุณฺนวุติโต กปฺเป ยํ ปุํปฺมภิปุํชยํ ๑
ทูกคฺตี นากิขานามิ พุทฺธปุํชายิทํ (๑) ผลํ
กิลเสทา ฌาปีตา มยฺหํ ๑เปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตํ ๑
อรหตฺตํ ปน ปตฺตา สา เถรี ตเมว คากํ อุทานนฺติ ๑
อยเมว จสฺสา อณฺณาพฺยากรณคาคา อโหสีติ ๑
ปฺณณเถรีคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ๑

ติสฺเส เถรีคาถาวณณนา

ติสฺเส สิกฺขสฺส สิกฺขาชาติอาทิกา ติสฺสาย สิกฺขมานาย
คาคา ๑

อยมฺปิ ปฺริมพุทฺเธสฺส กตาริการา ตตฺถ ตตฺถ ภาเว
วิวญฺญูปนฺตสฺสํ กุสลํ อุปจฺฉินฺตฺวา สมฺภตฺตกุสลปฺจฺจยา อิมสฺมี
พุทฺธบุปฺปาเท กปิลวตฺถุสฺมี สกฺยราชกุเล นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปตฺตา
โพธิสฺตตฺตสฺส โอโรธฺกฺตา ปจฺจนา มหาปฺชาปติโคตฺมียา สทฺธี
นิกฺขมิตฺวา วิปฺสฺสนาย กมฺมํ กโรติ ๑ ตสฺสา สตฺถา เหนฺจฺจา
วตฺถนฺนเยเนว โธภาสํ วิสฺสชฺเชตฺวา

[๔๐๕] ติสฺเส สิกฺขสฺส สิกฺขาเย มา ตํ โยคา อุปฺจฺจํ
สพฺพโยควิสิยฺตฺตา จร โลกเ อนาสวาติ

คากํ อภาสี ๑

๑ ม. ปุํปฺมปุํชายิทํ ผลํ ๑

ตตถ ติสฺเสติ ตสฺสา อาลปนี ฯ สิกฺขสฺส สิกฺขายาติ
อริสึตฺตสิกฺขาทิกาย ติวิชาย สิกฺขาย สิกฺข มคฺคสมฺปยุตฺตา
ติสฺโส สิกฺขาโย สมฺปาเทหิตี อตฺโถ ฯ อิทานิ ตาสึ สมฺปาทเน
การณฺมาห มา ตึ โยคา อุปฺจจฺจนฺติ มนุสฺสตฺตํ อินฺทฺริยา-
เวกลฺลํ พุทฺธูปฺปาโท สทฺธาปฏฺฐิลาโกติ อิม โยคา สมฺยา
ทูลลภกฺขณา ตึ มา อตฺติกมฺมํ ฯ กามโยคาทโยเอว วา จตฺตาโร
โยคา ตึ มา อุปฺจจฺจํ มา (๑) อภิกเวยฺยํ ฯ สพฺพโยควิสฺยุตฺตาติ
สพฺเพหิ กามโยคาทีหิ โยเคหิ วิมุตฺตา ตโต เอว อนาสวา
หุตฺวา โลเก จร ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหารเณ วิหราหิตี อตฺโถ ฯ

สา ตึ คาลึ สุตฺวา วิปฺสฺสนํ วทฺฺเตตฺวา อรหตฺตํ
ปาปฺณิตฺตฺตาทินโย เหนฺจฺจา วุคฺตฺนเยเนว เวทิตฺพุโป ฯ

ติสฺสาเถรีคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

ติสุสชาติเถรีคาถาวรรณนา

ติสุเส ยุชชสสุ ฐมเมหีติอาทิกา ติสุสชาติ เถรียา คธา ฯ
ตสสา วตถุ ติสุสชาติกขมานาย วตถุสทิสฺ ฯ อัย ปน เถรี
หุตฺวา อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ ยถา จ อัย เอวํ อิตฺโต ปรี
ธีรา วีรา มิตฺตา ภทฺรา อุปสมาติ ปณฺจนฺนํ เถรีนํ วตถุ
เอกสทิสเมว ฯ สพฺพาปี อีมา กปิลวตถุวาสินิโย โโพธิสตฺตสฺส
โอโรชฏฺฐา มหาปชาปติโคตมียา สทฺธี นิกฺขนฺตา โอภาสคธา
จ อรหตฺตํ ปตฺวา จเปตฺวา สตฺตมฺหิ ฯ सा पन ओपास-
कथा विना पक्व (१) स्तुत्तु सन्दिगे लभुञ्च ओवात्ति निससय
विपस्सन्नु อุตฺตูกกาเปตฺวา อรหตฺตํ ปาปฺณิตฺวา อุตฺตานวเสน
ธีรา ธีเรหิตฺติ (๒) คถํ อภาสิ ฯ อิตฺราปี อรหตฺตํ ปตฺวา

[๔๐๖] ติสุเส ยุชชสสุ ฐมเมหี ขโณ ตํ มา อุปจจกา
ขณาตีตา หิ โสจฺนติ นiryมฺหิ สมปปีตา ฯ

[๔๐๗] ธีเร นิโรชฺชํ สฺเสหิ สณฺณวฺวปสฺมํ สฺขํ
อาราธยาหิ นิพฺพานํ โยคกฺเขมฺมํ อณฺตฺตรํ ฯ

[๔๐๘] วีรา วีเรหิ ฐมเมหิ ภิกฺขุณี ภาวิตฺตินฺทฺริยา
ธเรติ อณฺตฺมํ เทหํ เขตฺวา มารํ สวาหณํ ฯ

[๔๐๙] สทฺธาย ปพฺพชิตฺวาน มิตฺเต มิตฺตรตา ภว
ภาเวหิ กุสเล ฐมเม โยคกฺเขมฺมสฺส ปตฺติยา ฯ

๑ ส. ม. สํเวคํ ๒. วีรา วีเรหิ ฯ

เล่มที่ 27 คติสชาติเถรีคาถาวณณนา หน้า 21

[๔๑๐] สทุชราย ปพพชิตวาน   ภเทร ภทรรตา ภว
          ภาวหิ กุสเล ชมเม   โยคกุเขมิ อนุตฺตริ ฯ

[๔๑๑] อุปสมเม ตเร โอฆัง   มจฺจุเชยฺย สฺสุตฺตริ
          ชารหิ อนุตฺติมึ เทหิ   เขตฺวา มาริ สวาหนนฺติ

อิมา คาถาโย อภาสีสุ ฯ

ตตฺถ ยฺยชฺชสฺสุ ชมฺเมหิตี สมถวิปสฺสนาชมฺเมหิ อริเยหิ
โพธิปฺกขิชฺชชมฺเมหิ จ ยฺยชฺช โยคิ กโรหิ ฯ ขโณ ตํ มา
อุปจฺจกาตี โย เอว โยคภาวนันฺน กโรตี ตํ ปุคฺคํ
ปติรูปเทเส อุปฺปตฺติกฺขโณ ฉนฺนํ อายตนาณํ อเวกฺขลฺลกฺขโณ
พฺพุทฺธปฺปาทกฺขโณ สทฺธาปฏฺฐิตทฺธกฺขโณติ สพฺโพปิ อัย ขโณ
อติกฺกมตี นาม ฯ โส ขโณ ตํ มา อติกฺกมि ฯ ขณฺธาตีคาตี เยหิ
ขณฺ อตีตา เย จ ปุคฺคเล โส ขโณ อตีโต เต นิริยมฺหิ
สมปฺปิตา หุตฺวา โสจฺนฺติ ตตฺถ นีพฺพตฺติตฺตฺวา มหาทฺกขํ
ปจฺจจฺานุกฺวณฺตีตี อคฺโธ ฯ

นิโรธึ สฺุเสหิตี กิเลสฺนิโรธึ สฺุสฺส ปฏฺฐิตภ ฯ สณฺณาวุปสมํ
สุขํ อาราชฺยาหิ นีพฺพานนฺติ กามสณฺณาทินํ ปาปสณฺณานํ
อุปสมนิมิตฺตํ อจฺจนฺตสุขํ นีพฺพานํ อาราเชหิ ฯ วีรา วีเรหิ
ชมฺเมหิตี วีริยปฺชานตฺาย วีเรหิ เตชฺชสฺสเทหิ อริยมคฺคชฺชมฺเมหิ
ภาวิตินฺทฺริยา วฑฺฒิตสทฺธาทีอินฺทฺริยา วีรา ภิกฺขุณี วตฺถกาเมหิ
สวาหนํ กิเลสฺมาริ ชินิตฺวา อายตี ปฺนพฺพฺภาวาทอ อนุตฺติมึ

เทห์ ชาเรตีติ เถรี อณณํ วิย กตุวา อตุต่านํ ทสุเสตี ฯ

มิตฺเตตี ตํ อาลปตี ฯ มิตฺตฺรตาตี กลฺยาณมิตฺเตสุ อภีรตา
ตตฺถ สกฺการสมฺมานกรณฺตา โหหี ฯ ภาเวหี กุสฺเส ชมฺเมตี
อริยมกฺคชฺมเม วฑฺฒเนหี ฯ โยคกฺเขมฺสฺสาตี อรหฺตฺตฺสฺส นีพฺพานสฺส
จ ปตฺติยา อธิคฺมาย ฯ

ภทฺเรตี ตํ อาลปตี ฯ ภทฺรฺรตาตี ภทฺเรสุ สีลาทีชฺมเมสุ
รตา อภีรตา โหหี ฯ โยคกฺเขมํ อนุตฺตรนฺตี จตฺตฺหิ โยเกหี
เขมํ อนุปฺทฺทวํ (๑) อนุตฺตรํ นีพฺพานํ ตสฺส ปตฺติยา กุสฺลโพธิ-
ปฏฺกฺขิยชฺมเม ภาเวหีตี อตุโถ ฯ

อุปฺสเมตี ตํ อาลปตี ฯ ตฺเร โอฆํ มจฺจุเชยฺยํ สฺวทฺตฺตรนฺตี
มจฺจุเอตฺถ ธียตีตี มจฺจุเชยฺยํ อนุปฺจิตฺกุสฺลสมฺภาเวหี สฺกุจฺจุ
ทฺตฺตรนฺตี สฺวทฺตฺตรํ สํสํารมโหฆํ ตฺเร อริยมกฺคนาวาย
ตฺเรยฺยาตี ฯ (๒) ชาเรหี อนุตฺติมํ เทหนฺตี ตสฺส ตฺรฺุณฺเนว อนุตฺติมเทห-
ชฺรา โหหีตี อตุโถ ฯ

ติสฺสาทีเถรีคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

---

๑ สี. อนุปฺทฺทวํ ๒ ยู. ตาเรสุสามิ

มุตตาเถรีคาถาวรรณนา

สมุตตา สาธ มุตตามหิตีอาทิกา มุตตาย เถรียา

กาถา ฯ

อยมปิ ปริมพุทธเสถ กตาทิการา ตตถ ตตถ ภเว กุสลี
อุปจันตวา อิมสมิ พุทธูปปาเท โกสลชนปะเท โธฆาตกสส นาม
ทลิตทพุราหุณสส ธิตา หุตวา นิพพตติ ตั วยปะตตกาเล
มาตาปีตโร เอกสส ขุชชพุราหุณสส อทิสฺ ฯ สาเตน
ฆราวาสี อโรจนตี ตั อนุชานาเปตวา ปพพชิตวา วิปัสสนาย
กम्मํ กโรติ ฯ ตสสา พหิทุชารมมณเส จิตตัม วิชาวตี ฯ สา
ตั นิกุณ्हนตี สมุตตา สาธ มุตตามหิตี คาทัม วทนต์ิเยว
วิปัสสนํ อสฺสูกกาเปตวา สห ปฏิสมฺภิทาหิ อรหตตัม ปาปุณฺธิ ฯ
เตน วุตตัม อปทานे (๑)

ปะทุมุตตโร นาม ชิโน	สพพชมเมสฺ จกฺขุมา
ปาณิเน อนุคฺคณ्हนโต	ปีณฺทาย ปาวิสี ปุริ ฯ
ตสฺส อากจฺฉโต สตถุ	สพเพ นครวาสีโน
หฏฺฐตฺถุจฺจา สมากนฺตวา	วาลิกา อากิริสฺ เต ฯ
วีถิสมฺมชฺชนํ กตฺวา	กทลিপฺุณ्हนทฺชเช
ฐูปิ (๒) จุณฺณํ จ มาลี (๓) จ	สกการิ กตฺวาน (๔) สตถุ โน ฯ
มณฺทปปี ปติยาเตตฺวา	นิมนฺเตตฺวา วินายกั
มหาทานํ ททิตฺวาน	สมโพธิ อภิปตฺถยิ ฯ

๑ อปทานปาถิยํ นตฺถิ ฯ ๒ ม. ฐูปิ ฯ ๓ ม. มาลี ฯ ๔ ม. กจฺจ ฯ

ขุททกนิกายภูจกถา เถรีคาถาวรรณนา (ปรมตถทีปนี) - หน้าที่ 24
เล่มที่ 27 เอกนิปาตวรรณนา หน้า 24

ปทุมุตโตโร มหาวิโร หารโก สพุพปาณิน
อนุโมทนิย กตฺวา พุยาภาสิ อคฺคปฺคฺคโล ฯ
สตสฺสเส อติกฺกนฺเต กปฺโป เสฺสฺสติ ภาทโก
ภวาทเว สุขํ ลทฺธา ปาปฺนิสฺสฺสิ โพรธิยฺ ฯ
หตฺถกมฺมณฺจ เข เกจิ กตาวี นรนาโร
อนาคตฺมฺหิ อทฺธานเ สพุพา เสฺสฺสนฺติ สมฺมุขา ฯ
เตน กมฺมวิปาเกน เจตนาปณฺธิหิ จ
อุปฺปนฺนทวาทเน ตฺยํหํ ตา ปรีจาริกา ฯ
ทิพฺพสุขํ อสงฺเขยฺยํ มานุสฺสณฺจ อสงฺขิยํ
อนุโณตฺติ จิโร กาลํ สฺสริมฺห ภาวาทเว ฯ
สตสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
สุขุมาลา มนุสฺสเสฺสฺส อโธ ทวปฺเรสุ จ ฯ
รูปํ โภคํ ยสฺ อายํ อโธ กิตฺติสุขํ ปิยํ
ลภามิ สตฺตํ สพุพํ สุกตํ กมฺมสมฺปทํ ฯ
ปจฺจิมเ ภาเว สมฺปตฺเต ชาตาคํ พุราหฺมณเ กฺล
สุขุมาลหตฺถปาทา รณฺนิเย นิเวสเน ฯ
สพุพกาลมฺปิ ปจฺวี น ปสฺสามนลฺงกตํ
จิกฺขลฺลภฺมฺหิ อสฺสฺจ น ปสฺสามิ กุทาจนํ ฯ
กิลเสสา ฌาปีตา มยฺหํ ฯเปฯ กตํ พุทฺธสฺสฺส สาสนฺนฺติ ฯ
อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อุทานนฺนฺติ

[๔๑๒] สุมุตตา สาธุ มุตตามหิ ตีหิ ขุชเชหิ มุตติยา

อุทกขเลน มุสเลน ปตินา ขุชเชน จ

มุตตามหิ ชาติมรณา ภาเนตติ สมุหตาติ

อิมิ คาคิ อภาสิ ฯ

ตตถ สุมุตตาติ สุกฺข มุตตา ฯ สาธุ มุตตามหิติ สาธุ
สมมเทว มุตตาอมหิ ฯ กุโธ ปน สุมุตตา สาธุมุตตาติ
อาห ตีหิ ขุชเชหิ มุตติยาติ ตีหิ วงเกหิ ปริมุตติยาติ
อตุโธ ฯ อิทานิ ตานิ สรูปโต ทสฺเสนตี อุทกขเลน มุสเลน
ปตินา ขุชเชน จาติ อาห ฯ อุทกขเล หิ ษณฺณํ ปกฺขิปนฺนติยา
ปริวตฺเตนฺติยา มุสเลน โกฏฺเณนฺติยา จ ปิฏฺฐิ โอนาเมตพฺพา
โหตีติ ขุชเชกรณเหตุตฺยา ตทฺภยํ ขุชเชนฺติ วุตฺตํ ฯ สามิโก
ปนสฺสา ขุชฺโช เอว อิทานิ ยสฺสา มุตติยา นิสฺสนวเสน
ตีหิ ขุชเชหิ มุตติ วุตฺตา ตเมว ทสฺเสนตี มุตตามหิ
ชาติมรณาติ วตฺวา ตตถ การณมาห ภาเนตติ สมุหตาติ ฯ
ตสฺสตุโธ น เกวลมहि ตีหิ ขุชเชหิ เอว มุตตา อถโช
สพฺพสฺมา ชาติมรณาปี (๑) ยสฺมา สพฺพสฺสาปี ภาสฺส เนตติ
นํยิกา ตณฺหา อคฺคมคฺเคน มยา สมุคฺฆาฏิตาติ ฯ

มุตตาเถรคาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

ธมมทินนาเถรีคาถาวณณา

ณนุทธาตา อวสายีติอาทิกา ธมมทินนาย เถรียา คาถา ฯ

สา กิร ปทุมุตตรพุทฺธกาเล หัสวตীনคเร ปราชีนวุตฺติกา
หุตฺวา ชีวนตี นิโรธโต วุญฺจิตฺตสฺส อคฺคสาวกสฺส ปุชฺชาสกุการ-
ปฺพุพฺภัก ทานํ ทตฺวา เทวโลเก นิพฺพตฺตา ฯ ตโต จิตฺวา
เทวมนุสฺเสสฺส สัสนฺตี ปุสฺสสฺส ภควโต กาเล สตฺถุ
เวมาติภากาติกานํ กมฺมิกสฺส เคาเห วสมานา ทานํ ปฏิจฺจ
เอกํ เทหีติ สามิเกน วุตฺเต เทว เทนตี พหุปลฺญาณิ กตฺวา
กสฺสปพุทฺธกาเล กิกิสฺส กาสิกรณฺโณ เคาเห ปฏิสนฺธิ คเหตฺวา
สตฺตุนนํ ภคินีนํ อพฺภนฺตรา หุตฺวา วิสตีวสฺสสทฺสทานิ
พฺรหฺมจริยํ จริตฺวา เอกํ พุทฺธนฺตรํ เทวมนุสฺเสสฺส สัสนฺตี
อิมสฺมี พุทฺธรูปฺปาเท ราชคเห กุลคเห นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปตฺตา
วิสาขสฺส เสฏฺฐิโน เคาหํ คตา ฯ

อถกทิวสํ วิสาโข เสฏฺฐิ สตฺถุ สนฺติเก ธมฺมํ สุตฺวา
อนาคามี หุตฺวา ฆรํ คโต ปาสาทํ อภิรุหนฺโต โสปาณมตฺถเก
จิตาย ธมมทินนาย ปสาริตหตฺถํ อนาลมฺพิตฺวา ปาสาทํ
อภิรุหิตฺวา ภูณฺชมาโนปี คฺคณฺหิฏฺโถว ภูณฺชิ ฯ ธมมทินนา
ตํ อุปฺชาราตฺวา อยุยฺปฺตฺต กสฺมา ตฺวํ อชฺช มม หตฺถํ นาลมฺพิ
ภูณฺชมาโนปี น กิลฺลิจิ กเถสิ อตฺถิ นฺ โข โกจิ มยฺหํ
โทโสติ อาห ฯ วิสาโข ธมมทินเน น เต โทโส อตฺถิ

เล่มที่ 27 ชมมทินนาเถรีคาถาวรรณนา หน้า 27

อหิ ปน อชช ปญฺจาย อิตฺติสรีริ สฺสิตฺตํ อหาเร จ โลลภาวิ
กาตุํ อนรโห ตาทีโส มยา ชมฺโม ปฏฺวิทุโธ ๑ ตฺวํ ปน
สเจ อิจฺฉสิ อิมสฺมีเยว เคเห วส ๑ โน เจ อิจฺฉสิ ยตฺตเกน
ชนน เต อตุโถ ตตฺตกํ กเหตุวา กุลมฺริ คจฺฉาหิตี อหา ๑
นาหิ อยุยฺปุตฺต ตยา วนฺตวมนํ อางมิสฺสามิ ปพฺพชฺชํ เม
อนุชานาหิตี ๑ วิสาโข สาธุ ชมฺมทินฺเนติ ตํ สุวณฺณสิวิกาย
ภิกฺขุณีอุปฺสสฺย เปเสติ ๑

สา ปพฺพชิตฺวา กมฺมฏฺจानํ กเหตุวา กติปาหิ ตตฺถ
วสิตฺวา วิเวกวาสํ วสิตฺกามา อางริยฺปชฺฌายานํ สนฺติกํ คนฺตฺวา
อยุยา อากิณฺณฏฺจानเน มยฺหิ จิตฺตํ น รมติ กามกาวาสํ คจฺฉามิตี
อหา ๑ ภิกฺขุณีโย ตํ กามกาวาสํ นยีสฺสุ ๑ สา ตตฺถ วสนฺติ อตีเต
มทฺทิตฺตสงฺขารตาย นจิริสฺเสว สห ปฏฺิสมฺภิทาหิ อรหฺตฺตํ ปาปฺณิ ๑
เตน วุตฺตํ อปทานे (๑)

ปทุมุตฺตโร นาม ชิโน สพฺพชมฺมาน ปารคู
อิโต สตสฺหสฺสสมฺหิ กปฺเป อุปฺปชฺชิ นายโก ๑
ตทาหิ หิสฺวติยา กุเล อณฺเฑตเร อหุ
ปรกมฺมกริ อาสี นิปกา สีลสํวตา ๑
ปทุมุตฺตรพฺุทฺทสฺส สุชาโต อคฺคสาวโก
วิหารา อภินิกฺขมฺม ปิณฺฑปาตาย คจฺฉติ ๑

๑. ขุ. อุป. ๓๓/๑๖๓/๓๓๕ ๑

เล่มที่ 27 เอกนิปาตวณณนา หน้า 28

ฃฏฺฐิ คเหตุวา คจฺจนฺตี ตทา อุททหริกา
ตํ ทิสฺวา อทที ปุวํ (๑) ปสนฺนา เสหิ ปาณฺธิ ๑
ปฏฺฐิคฺคเหตุวา ตตฺถเว นิสฺสินฺโน ปรีกฺขุชฺชิ โส
ตโต เนตฺวาน ตํ เคหํ อทาสี ตสฺส โภชนํ ๑
ตโต เม อยฺโยโก ตฺถุโจ อกรี สฺมุณฺสี สกํ
สสฺสุยา สห คนฺตฺวาน สมฺพุทฺธํ อภิวาที ๑
ตทา โส ฃมฺมกถิกํ ภิกฺขุณี ปรีกิตฺตยํ
จเปตี เอตทคฺคมฺหิ ตํ สุตฺวา มุทิตา อหํ ๑
นิมนตฺยิตฺวา สุกตํ สสงฺฆํ โลกนายกํ
มหาทานํ ททิตฺวาน ตํ จานํ อภิปรตฺถยํ ๑
ตโต มํ สุกโต อาห ฃนฺนินฺนนาทสฺสโร
มมฺพฺภูจฺฉานนिरตา สสงฺฆปริเวสิกา ๑
สทฺฐมฺมสฺสวเน ยุตฺตา คฺควทฺถิตฺมานสา
ภทฺเท ภวสฺสุ มุทิตา ลจฺจเส ปณฺธิรึผลํ ๑
สทฺสทฺสฺสสิโต กปฺเป โอกุคากกุลสมฺภโว
โคตโม นาม โคตฺเตน สตฺถา โลเก ภวิสฺสติ ๑
ตสฺส ฃมฺเมสุ ทายาทา โอรสา ฃมฺมนิมฺมิตา
ฃมฺมทินฺนาตี นามเนน เหสฺสติ สตฺถุ สาวิกา ๑
ตํ สุตฺวา มุทิตา หุตฺวา ยาวชิวํ มหามุณี
เมตฺตจิตฺตา ปรีจรี ปจฺจเยหิ วินายกํ ๑

๑. ม. ปุปี ๑

เล่มที่ 27 ชนมมทินนาเถรีคาถาวรรณนา หน้า 29

เตน กมฺเมน สุกเตน เจตนาปณฺธิหิ จ
ชหิตฺวา มานุสฺสึ เทหิ ตาวตฺสึ อคฺคณฺหิ ฯ
อิมฺมฺหิ ภทฺทเก กปฺเป พุรหฺมพฺนฺธฺมฺหยาโย
กสฺสโป นาม โคตฺเตน อุปฺปชฺชิวทตฺตํ วโร ฯ
อุปฺปฐฺจาโก มฺहेตฺสฺส ตทา อาสิ นริสฺสโร
กาสิราชา กิกิ นาม พาราณสีปฺรตฺตเม ฯ
ณฺฐฺจา ตสฺส อหฺ(๑) ชีตา สฺฐมฺมา อิติ วิสฺสุตา
ชมฺมํ สุตฺวา ชินฺคฺสฺส ปพฺพชฺชํ สมโรจยิ ฯ
อนฺุชานิ น โน ตาโต อคาเรว ตทา มยิ
วีสํ วสฺสสทฺสฺสานิ วิจริมฺห อตฺนฺุทิตา ฯ
โกมาริพุรหฺมจฺริยิ ราชกณฺเฑา สฺุเขชิตา
พฺุทฺโรปฺฐฺจानนิริตา มุทิตา สตฺต ชิตโร ฯ
สมณฺนิ สมณฺคฺคฺตฺตา จ ภิกฺขุณฺิ ภิกฺขุทาสิกา
ชมฺมา เจว สฺฐมฺมา จ สตฺตมฺิ สจฺจทาสิกา ฯ
เขมา อุปฺปลวณฺเฑา จ ปฺฐฺจาจารา จ กุณฺุทลา
โคตมฺิ จ อหฺเญเจว วิสาขา โหติ สตฺตมฺิ ฯ
เตหิ กมฺเมหิ สุกเตหิ เจตนาปณฺธิหิ จ
ชหิตฺวา มานุสฺสึ เทหิ ตาวตฺสึ อคฺคณฺหิ ฯ
ปจฺฉิเม จ ภเว ทานิ คิริพฺพชฺปฺรตฺตเม
ชาตา เสฏฺฐิกฺุเล ผิเต สพฺพกามสมิทฺุชเน ฯ

๑. ม. ตสฺสาสํหิ ฯ

ขุททกนิกายกุกกถา เถรีคาถาวณณนา (ปรมัตถทีปนี) - หน้าที่ 30
เล่มที่ 27 เอกนิปาตวณณนา หน้า 30

ยทา รูปคฺคณฺเปตา ปจเม โยพฺพนฺ จิตา
ตทา ปฺรคฺคํ คณฺตฺวา วสํ สุขสมปฺปิตา ฯ
อุเปตฺวา โลกสรณํ สฺถิตฺวา ฅมฺมเทสนํ
อนาคามิผลํ ปตฺโต ตาไมโก เม สฺพุทฺธิมา ฯ
ตทาหํ อนฺุชานตฺวา ปพฺพชํ อนคาริยํ
น จิเรเนว กาลนฺ อรหตฺตํ อปาปฺณิ ฯ
ตทา อุปาสโก โส มํ อุปคณฺตฺวา อปฺจจถ
คมฺภิเร นิปฺุณฺเน ปญฺเห เต สพฺเพ พฺยากริ อหํ ฯ
ชิโน ตสฺมี คฺุณฺเน ตฺุญฺโจ เอตทกฺเค จเปสิ มํ
ภิกฺขุณี ฅมฺมกถิกํ นาณญํ ปสฺสามิ เอทิสิ ฯ
ฅมฺมทินฺนา ยถา ชีรา เอวํ ฐาเรถ ภิกฺขโว
เอวาทํ ปณฺุฑิตา นาม นายเกนानุคมฺปิตา ฯ
ปฺริจิจฺฉ โณ มยา สตฺถา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ
โอหิตโต ครุโก ภาโร ภวเนตฺติ สมฺมุตตา ฯ
ยสฺสสตฺถาย ปพฺพชิตา อคารสฺमानคาริยํ
โส เม อตฺโต อนฺุปฺปตฺโต สพฺพสญฺโฆชนกฺขโย ฯ
อิทฺธิสฺสุ จ วสํ โหมิ ทิพฺพาย โสตธาตฺยา
ปฺริจิตฺตานิ ชานามิ พุทฺธสาสนการิกา ฯ
ปฺุพฺเพนิวาสํ ชานามิ ทิพฺพจกฺขุ วิโสธิตํ
เขเปตฺวา อาสเว สพฺเพ วิสฺสุทฺธาสิ สฺุณฺนิมฺมตา ฯ

เล่มที่ 27 ธรรมทินุณาเถรคาถา หน้าที่ 31

กิลเสถ ฌาปีตา มยฺหํ ภวา สพุเพ สมุหตา
นาคีว พนฺธน์ เณตฺวา วิหรามิ อนาสวา ฯ
สุวาคํ วัต เม อาสิ พุทฺธเสฏฺฐสฺส สนฺติเก
ติสุโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ ฯ
ปฏฺฐสมฺภิตา จตฺสุโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิตฺวา สจฺฉิกตฺวา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา มยฺหํ มนฺนํ กิจฺจมตฺถกํ ปตฺตํ
อิทานิ อีช วสิตฺวา ที กสิสฺสามิ ราชคหเมว กนฺตฺวา
สตุถารณฺจ วนฺทิสฺสามิ พหู จ เม ฌาตกา ปุณฺณานิ
กสิสฺสนฺตฺติ ภิกฺขุณีหิ สทฺธี ราชคหเมว ปจฺจาคตา ฯ วิสาโข
ตฺสฺสา อากตฺถา วํ สุตฺวา ตฺสฺสา อธิคมํ วิมฺสนฺโต ปณฺจก-
ขนฺธาทีนํ วเสน ปณฺหํ ปุจฺฉิ ฯ ธรรมทินุณา สุนฺนิตฺเตน สตุเถน
กุมฺพนาเพ ฉินฺทนฺตี วิย ปุจฺฉิตํ ปุจฺฉิตํ ปณฺหํ วิสฺสชฺเชสิ ฯ
วิสาโข สพุพฺ ปุจฺฉาวิสฺสชฺชนนฺยํ สตุถุ อโรเจสิ ฯ สตุถา
ปณฺจกิตา วิสาช ธรรมทินุณา ภิกฺขุณีตฺติอาทีนา ตํ ปัสสนฺโต
สพุพฺณฺณตฺตฺวา เณน สทฺธี สันนฺเตตฺวา พุยาถตฺถา วํ ปเวเตตฺวา
ตเมว จูพเวทลฺลสฺส ตํ อตฺถุปฺปตฺตี กตฺวา ตํ ธรรมกถิกานํ
ภิกฺขุณีนํ อคฺคกฺุจฺจาเน จเปสิ ฯ ยทา ปน สฺวา ตสฺมี คามกาวาเส
วสนฺตี เหฏฺฐิมมกฺเค อธิคนฺตฺวา อคฺคมคฺคตฺถาย วิปฺสฺสนํ
ปฏฺฐเปสิ ฯ ตทา

[๔๑๓] ฉนุทชาตา อวสาयी मनसा ज सुग्गजा (๑) สียา

กาเมสุ อปปฏิพทชจิตตา อุทฺธโสภาติ วุจจตีติ

อิมิ คาคิ อภาสิ ฯ

ตตถ ฉนุทชาตาติ อคคผลตถิ ชาตจฉนุทา ฯ อวสาयीติ
อวสาโย วุจจติ อวसानิ นิฏฺฐานิ ตมปิ กาเมสุ อปปฏิพทช-
จิตตตาย อุทฺธโสภาติ วกขมานตตา สมณกัจจสฺส นิฏฺฐานิ
เวทิตพฺพิ น ยสฺส กสฺสจิตฺตมา ปททวเยนาปี อปฺปตฺตมานสา
อนุตฺตริ โยคกฺเขมมิ ปตฺถยมานาติ อยมตฺโถ วุตฺโต โหติ ฯ
มนสา จ สุग्गजा สียาติ เหฏฺฐิเมหิ ตีหิ มคฺคจิตฺเตหิ นิพฺพานิ
สุग्गजा สฺฐิตา ภเวยฺย ฯ กาเมสุ อปปฏิพทชจิตตาติ อนาคามิ-
มคฺควเสน กาเมสุ น ปปฏิพทชจิตตา ฯ อุทฺธโสภาติ อุทฺธเมว
มคฺคโสโต สํสาร์โสโต จ เอตฺตฺสชาติ อุทฺธโสภา ฯ อนาคามิโน
หิ ขธา อคฺคมคฺโค อปฺปชฺชติ น อญฺโฆ เอว อวิหาทิสฺสุ
อปฺปนฺนสฺส ยาว อกนิฏฺฐา อุทฺธเมว อปฺปตฺติ โหตีติ ฯ

ธมฺมทินฺนาเถรีคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

วิชาษาเถรีคาถาวณฺณนา

กโรธ พุทฺธศาสนนฺตืออาทิกา วิชาษาเย เถรียา คธา ฯ
ตสุธา วตฺถุ ธีราเถรียา วตฺถุสทิสเมว ฯ สธา อรหคฺคตฺ
ปตฺวา วิมุตฺติสฺสุเขน วิตินาเมนฺตือ

[๔๑๔] กโรธ พุทฺธศาสนํ ยํ กตฺวา นานุตฺตปฺปติ

จิปฺปํ ปาทานี โธวิทฺวา เอกมฺนเต นิสีทถาติ
อิมาย คธาเย อณฺณํ พุยาภาสิ ฯ

ตคฺคต กโรธ พุทฺธศาสนนฺตือ พุทฺธานํ สาสนํ โอวาท-
อนฺตฺธิกฺขี (๑) กโรธ ยถานฺตฺธิกฺขี ปฺปฺปชฺชถาติ อตฺโถ ฯ ยํ กตฺวา
นानุตฺตปฺปติติ ยํ อนฺตฺธิกฺขี กตฺวา กรรมเหตุ น อนฺตปฺปติ
ตกฺกรสฺส สมฺมเทว อธิปฺปายานํ สมฺมุชฺชนโต ฯ จิปฺปํ ปาทานี
โธวิทฺวา เอกมฺนเต นิสีทถาติ อิทํ ยสฺมา สยํ ปจฺจภคฺคตฺ
ปิณฺฑปาตปฺปฏิกฺกนฺตา อจาริยฺยุปฺชฌายานํ วคฺคตฺ ทสฺเสตฺวา
อคฺคตโน ทิวาฏฺฐาเน ปาเท โธวิทฺวา รโห นิสินฺนา สทคฺคตฺ
มคฺคตํ ปาเปสิ ตสฺมา ตคฺคต อณฺณเปปี นโยเชนฺตือ อโวจ ฯ

วิชาษาเถรีคาถาวณฺณนา นิฏฺฐิตา ฯ

---

๑ ม. ยถานฺตฺธิกฺขี ฯ

สุมนาเถรีคาถาวรรณนา

ชาตุโย ทุกุขโต ทิสฺวาทิอาทิกา สุมนาย เถรียา

คาถา ๗

ตสฺสา วตฺถุ ติสฺสาเถรียา วตฺถุสทิสฺ ๗ อิมิสฺสาปี หิ
สตุถา โธภาสํ วิสฺสชฺเชตฺวา ปุริโต นิสฺนโน วิย อตฺตานํ
ทสฺเสตฺวา

[๔๑๕] ชาตุโย ทุกุขโต ทิสฺวา มา ชาตี ปุณฺรคามิ
ภเว ฉนฺทํ วิราเชตฺวา อุปฺสนฺตา จริสฺสสีติ

อิมิ คาทมาห ๗

สา คาถา ปรีโยसानเ อรหตฺตํ ปาปฺณิ ๗

ตตฺถ ชาตุโย ทุกุขโต ทิสฺวาทิ สนฺตติปริยาปฺนฺนา
จกฺขาทิชาตุโย อิตฺราปี จ อุทฺยพฺพยปฺปฎิปีพฺนาทินา ทุกุขาติ
ณณจกฺขุณา ทิสฺวา ๗ มา ชาตี ปุณฺรคามิตี ปุณฺ ชาตี
อายตี ปุณฺพภวํ มา อุปกจฺฉิ ๗ ภเว ฉนฺทํ วิราเชตฺวาติ
กามภวาทิเก สพฺพสฺมี ภเว ตณฺหาฉนฺทํ วิราคสงฺขาเตน
มคฺเคน ปชฺหิตฺวา ๗ อุปฺสนฺตา จริสฺสสีติ สพฺพโส ปหิณฺนิกิเลสตาย
นิพฺพุตา วิหริสฺสสิ ๗

เอตฺถ จ ชาตุโย ทุกุขโต ทิสฺวาทิ อิมินา ทุกุขา-
นุปฺสฺสนามฺเขน วิปฺสฺสนา ทสฺสีตา ๗ ภเว ฉนฺทํ วิราเชตฺวาติ
อิมินา มคฺโค อุปฺสนฺตา จริสฺสสีติ อิมินา สอฺปาทิสฺเสสา

นิพพานธาตุ มาชาติ ปุณราคมิตี อมิตา อนุปาทิสเสสา

นิพพานธาตุ ทสฺสิตาติ ทฏฺฐพฺพํ ฯ

สุมนาเถรีคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

อุตตราเถรีคาถาวณณา

กาเยน สํวฺตา อาสินฺติอาทิกา อุตฺตราย เถรียา คาถา ฯ

ตสฺสาปี วตฺถุ ติสฺสาเถรียา วตฺถุสทิสฺสิ ฯ สาปี หิ

สกุยกฺลปฺปสุตา โภชิสฺสตสฺส โอโรธฺภูตา มหาปชาปติโคตมียา

สทฺฐี นิกฺขนฺตา โอภาสกาถาย อรหฺตฺตํ ปน ปตฺวา

[๔๑๖] กาเยน สํวฺตา อาสี วาจาเย อุตฺ เจตฺสา

สมฺมํ ตณฺหฺมพฺพุหฺ สฺตีฏฺฐตามฺหิ นิพฺพุตาติ

อุทานวเสน สยเมว อิมํ คถํ (๑) อภาสิ ฯ

ตตฺถ กาเยน สํวฺตา อาสินฺติ กายิเกน สํวเรน สํวฺตา

อโหสิ ฯ วาจาธาติ วาจสิเกน สํวเรน สํวฺตา อาสินฺติ โยชฺนา ฯ

ปทพฺพเยนาปี สีสํวรมหา ฯ อุทาติ อถ ฯ เจตฺสาติ สมาริ-

จิตฺเตน(๒) เอเตน วิปฺสฺสนาภาวนมาห ฯ สมฺมํ ตณฺหํ อพฺพุหฺธาติ

สมฺมํ สห วา อวิชฺชาย ตณฺหํ อุทฺฐริตฺวา ฯ อวิชฺชาย หิ

ปฏฺิจฺฉาติตาทีนเว ภวตฺตเย ตณฺหา อุปฺปชฺชติ ฯ

อปโร นโย กาเยน สํวฺตาติ สมฺมากมฺมฺนฺเตน สพฺพโส

๑ ม. ตเมว คถํ ฯ ๒ สฺตี. อธิจิตฺเตน ฯ

มิจจกมมุนตสฺส ปหานา มคฺคสํวเรเนว กายเณ สํวฺตา
อาสี ๑ วาจาชาติ สมฺมาวาจาย สพฺพโส มิจจวาจาย ปหานา
มคฺคสํวเรเนว วาจาย สํวฺตา อาสินฺติ อตฺถโ ๑ เจตฺตชาติ
สมาธินา ๑ เจตฺตสีเสน เหตุถ สมฺมาสมาธิ วุจฺจโต สมฺมา-
สมาธิคฺคหณเนว มคฺคลกฺขณเณ เอกลกฺขณา สมฺมาทิฏฺฐิอาทโย -
มคฺคธมฺมา คหิตาว โหนฺตีสํติ มคฺคสํวเรเนว อภิขุณาทิกสฺส อสํวรสฺส
อนวเสสโต ปหานํ ทสฺสตีตํ โหติ ๑ เตนวาท สมฺมํ
ตณฺหมพฺพุหาติ ๑ สีสฺติฏฺฐตามฺหิ นิพฺพุตฺตติ สพฺพโส กิเลส-
ปริพาหาภาเวเน สีสฺติภาวปฺปตฺตตา อานุปาทิสาย นิพฺพาน-
ชาตฺตยา นิพฺพุตฺตา อมฺหิตี ๑

อุตฺตฺตราเริศถาวณณนา นิฏฺฐิตา ๑

วฑฒปพพชิตสมนาเถรีคาถาวรรณนา

สุขั ตวั วฑฒิกเ เสหิตีอาทิกา สุมนาย วฑฒปพพชิตาย

คาถา ฯ

อยมปิ ปุริมพทุเชสุ กตาทิการา ตตถ ตตถ ภเวสุ
กุสลั อุปจินิตวา อิมสมิ พุทุชุปาเท สาวตถิยั มหาโกสล-
รณโย ภคินี หุตวา นิพพตติ ฯ สวา สตุถารารณโย
ปเสนทิโกสลสสุ จตตารโ โจ เม มหาราช ทหราชติ น
อุณณตพพาทิอาทินา (๑) เทลิตั ฌมมึ สุตวา ลทชปสาทา
สรณesu จ สีเลสุ จ ปติญจาย ปพพชิตุกามาปี อยยิกั ปฎิ-
ชคฺคิสสามิติ จิริ กาลิ วิตินาเมตวา อปรภาเค อยยิกาย
กาลกตาย รณณา สทฐิ มหคฺฆมานิ อตฺถรณานิ ปาวุรณานิ
คาหาเปตวา วิหาริ คนฺตวา สงฺฆสสุ ทาเปตวา สตุถุ สนฺติเก
ฌมมึ สุตวา อนาคามิผลเต ปติญจิตา ปพพชฺชั ยาจิ ฯ สตุถา
ตสฺสา ฌาณปริปากั ทิสฺวา

[๔๑๗] สุขั ตวั วฑฒิกเ เสหิ กตวา โจเพน ปารุตา

อุปสนโต หิ เต ราโค สีตฺถิตาสิ นิพพตติ

อิมิ กาลิ อภาสิ ฯ

สวา คาถาปริโยसानเ สห ปฎิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปตฺวา
อุทานวเสน ตเมว กาลิ อภาสิ ฯ อิทเมว จสฺสา อุณณา-
พฺยากรณั อโหสิ สวาตเวทว ปพพชฺชั ฯ คาถาย ปน

เล่มที่ 27 เอกนิปาตวณณนา หน้า 38

วฑฺฒิเกติ วฑฺฒเ วโยวฑฺฒติ อตุโถ ฯ อัย ปน สีลาทิกุณเหปี
วฑฺฒมา เถริยา วุตตคากาย จตุตถปาเท สีติญฺจาสี นิพฺพตาคี
โยเชตพฺพ ฯ เสถี วุตตนยเมว ฯ

วฑฺฒปพฺพชิตฺตสมฺมนาเถรีคาถาวณณนา นิฏฺจิตา ฯ

ชมฺมาเถรีคาถาวณณนา

ปีณฺทปาดํ จริตฺวานาติอาทิกา ชมฺมาย เถริยา คากา ฯ

อยมฺปี ปฺริมพฺพเชสฺส กตาริการรา ตตฺถ ตตฺถ ภเว

วิวญฺญูปนิสฺสยํ กุสลํ อูปจินฺตฺวา สมภตฺตปฺลฺลสมภารรา อิมสฺมี

พฺพชรฺูปปาเท สวตฺถิยํ กุลมฺเว นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปตฺตา

ปฏฺฐีรูปสามิกสฺส เกหํ คนฺตฺวา (๑) สตฺถุ สาสเน ปฏฺฐิตฺตฺสทฺธา

ปพฺพชิตฺตฺกามา หุตฺวา สามิเกน อนนฺนุณฺณตฺตา ปจฺจนา สามิเก

กาลกเต ปพฺพชิตฺวา วิปสฺสนาย กมฺมํ กโรนฺตฺวี เอกทิวสํ ภิกฺขาย

จริตฺวา วิหารํ อากจฺจนฺตฺวี ปรีปฺตฺติตฺวา ตเมว อารมฺมณฺณํ กตฺวา

วิปสฺสนํ วฑฺฒเตตฺวา สห ปฏฺฐิสมฺภิทาหิ อรหฺตฺตํ ปตฺวา

[๔๑๘] ปีณฺทปาดํ จริตฺวาน ทณฺฑมาทาย (๒) ทฺพพฺลลา

เวธฺมานเหติ คตฺเตหิ ตตฺถเวย นิปฺตี ญมา

ทิสฺวา อาทินฺนํ กายเ อถ จิตฺตํ วิมฺจฺจติ เมติ

อุทานวเสน อิมํ คาลํ อภาสิ ฯ

๑ สี. คตา ฯ ๒ ม. ย. ทณฺฑโมลฺลพฺภ ฯ

ตตถ ปิณฑปาตี จริตวาน ทณฺฆมาทาย ทุพฺพลาติ
ปิณฑปาตตถาย ยญฺฐี อุปลตฺถมฺเภน นคเร จริตฺวา ภิกฺขาย
อาหิณฺเขตฺตฺวา ฯ ฉมาติ ฉมายิ ญฺมียิ ปาทานิ อวเสน ญฺมียิ
นิปตฺตินฺติ อตฺถโธ ฯ ทิสฺวา อาทินฺว กายติ อสุภานิจฺจทุกฺขา-
นตฺตาทิหิ นานปฺปการเหหิ สรีเร โทสํ ปญฺญาจกฺขุณา ทิสฺวา ฯ
อด จิตฺตํ วิมฺจฺจิจิ เมติ อาทินฺวานุปลฺสฺสนาย ปฺรโต ปวตฺเตหิ
นิพฺพิทานุปลฺสฺสนาทิหิ วิกฺขมฺภนฺวเสน มม จิตฺตํ กิเลเสหิ
วิมฺจฺจิจิตฺตฺวา ปฺน มคฺคผลเหหิ ยถากุภมํ สมฺจฺเจทฺวเสน เจว
ปฺฏิปฺสฺสทฺธิวเสน จ สพฺพโส วิมฺจฺจิจิ วิมฺตฺตํ น ทานิสฺสา
วิโมเจตฺตพฺพิ อตฺถิติติ ฯ อิทเมว จสฺสา อญฺญาพฺยากรณํ อโหสิตีติ ฯ

ฐมาเถรีคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

สงฆาเถรีคาถาวณณา

หิตฺวา ฆเร ปพฺพชิตฺวาติอาทิกา สงฆาย เถรียา

กาถา ฯ

ตสฺสา วตฺถุ ชีราเถรียา วตฺถุสทิสฺส ฯ สทา ปน อรหตฺตํ

ปตฺตา

[๕๑๕] หิตฺวา ฆเร ปพฺพชิตฺวา หิตฺวา ปตฺตํ ปสฺสึ ปิยํ
หิตฺวา รากณฺจ โทสณฺจ อวิชฺชณฺจ วิราชีย
สมฺมถึ ตณฺหมพฺพุห อฺปสนตามฺหิ นินฺพุตฺวาติ

อิมิ คาคํ อภาสิ ฯ

ตตฺถ หิตฺวาติ ฉฯฯเตตฺวา ฯ ฆเรติ เกหิ ฯ ฆรสทฺโท
หิ เอกสมิมปิ อภิเชยฺเย กทาจิ พหุสฺสึ พิชฺชํ วิย รุพฺพิวเสน
โวหริยติ ฯ หิตฺวา ปตฺตํ ปสฺสึ ปิยนฺติ ปิยายิตพฺเพ ปตฺเต เจว
โคมหิสาทิกเก ปสฺสึ จ ตปฺปฏิพทฺชณฺทรากปฺปหานเนน ปหาย ฯ
หิตฺวา รากณฺจ โทสณฺจาติ รชฺชนสภาวํ รากํ ทุสฺสนสภาวํ
โทสณฺจ อริยมกฺเคน สมฺมจฺฉินฺนิตฺวา ฯ อวิชฺชณฺจ วิราชียาติ
สพฺพากุสเลสฺส ปุพฺพวงฺคมิ โมหณฺจ วิราชิตฺวา มกฺเคน
สมฺมกฺขมาญฺเจตฺวา อิจฺเจวมตฺโต ฯ เสสํ วุตฺตณฺยเมว ฯ

สงฆาเถรีคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

เอกกนิปาตวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

ทุกนิปาตวรรณนา

อภिरูปนันทาเถรเถรคาถาวรรณนา

ทุกนิปาต อาตุริ อสุจี ปุติชนิดิอาทิกา อภिरูปนันทาย
สิกขมานาย คาถา ฯ

อัย กิร วิปสสิสสุส ภควโต กาลเ พนฺธุมตีนฺนเร
คหปติมหาศาลสฺส ชีตา หุตฺวา สตฺถุ สนฺติเก ชมมํ สุตฺวา
สรณฺสฺ จ สีเลสฺ จ ปติญฺจिता สตฺถริ ปรินิพฺพุเต
ชาตฺเจตฺติยํ รตนปฏิมณฺฑลิตฺเตน สุวณฺณจฺจตฺเตน ปุชฺชํ กตฺวา
กาลํ กตฺวา สกฺเข นิพฺพุตฺติตฺวา อปรฺาปริ สุกฺคีสฺสเยว
ลัสนฺตํ อิมสฺมिํ พุทฺธฺรูปาเท กปิลวตฺถุนฺนเร เขมกสฺส
สกกสฺส อคฺคมเหสิยา กุจฺฉิสฺมिํ นิพฺพุตฺติ นนฺทาทิสฺสา นามํ
อโหสิ ฯ สา อตฺตภาวสฺส อตฺตวิย ฐปฺโตสฺส กคฺคปฺตฺติยา อภिरูปา
ทสฺส นียา ปาสาทิกา อภिरูปนันทา นามาเตวว ปญฺญาธิคฺคฺท ฯ
ตสฺสา วยปฺตฺตาย วาเรยฺยทิวเสเยว ปรมฺภูโต สกฺยกฺมาโร
กาลมกาสิ ฯ อถ นํ มาตาปิตโร อกามํ ปพฺพาเชลฺสุ ฯ

สา ปพฺพชิตฺวาปี ฐปํ นิสฺสาย อุปฺปนฺนมหา สตฺถา
ฐปํ วิวณฺเณติ ครหติ อเนกปริยาเยน ฐเป อาทิณฺวํ ทสฺเสตฺติติ
พุทฺธฺรูปญฺจานํ น คจฺฉติ ฯ ภควา ตสฺสา ฅาณปฺริปากํ ฅตฺวา
มหาปชาปตี อาณาเปสิ สพฺพาปี ภิกฺขุณิโย ปฏฺิปาฎิยา

โอวาทำ คหิตุ อากจณนตฺติ ฯ สา อตฺตโน วาเร สมฺปตฺเต
อณฺณ เปเสสิ ฯ ภควา วาเร สมฺปตฺเต อตฺตนาว อาคนตฺตพฺพิ
น อณฺณา เปเสตพฺพาทิ อาห ฯ สา สตฺถุ อาณํ ลงฺฆิตฺตุ
อสกฺโกนฺตี ภิกฺขุณีหิ สทฺธี พุทฺธูปฺภูจฺจํ อคฺมาสิ ฯ ภควา
อิทฺธิยา เอกํ อภิรूपํ อิตฺถิรूपํ มาเปตฺวา ปุณฺ ฆราชฺฌณฺณํ
ทสฺเสตฺวา สํเวคํ อุปฺปาเทตฺวา

[๔๒๐] อาตุริ อสุจี ปฺปตี ปสฺส นนฺเท สมฺสสฺสยํ

อสุภาย จิตฺตํ ภาเวหิ เอกคฺคํ สฺสมาหิตํ ฯ

อนิมิตฺตตฺถจ ภาเวหิ มานานุสฺสยมฺมุชฺชห

ตโต มานาภิสมฺยา อุปฺสนฺตา จริสฺสสีติ

อิมา เทว คธา อภาสิ ฯ ตาสํ อตฺถโธ เหนฺจฺจา วุตฺตนโย

เอว ฯ คธาปริโยसानเ อภิรูปนฺนทา อรหฺตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เตน

วุตฺตํ อปทาน (๑)

นฺคร (๒) อรุณวตฺติยา อรุโณ นาม ขตฺติโย

ตสฺส รณฺโณ อหุํ ภริยา เอกชฺฌํ จารยามหํ ฯ

รโหคตา นิสิตฺตฺวา เอวํ จินฺเตสฺสํ ททา

อาทาย คมนิยํ หิ กุสฺลํ นตฺถิ เม กตํ ฯ

๑ นตฺถิทำ ปาลิยํ อตฺถูปฺตฺติยา จ น สเมติ ฯ

อปทานมิทฺถหิ อุปฺปลทายิกาเถริยาปทานํ

ขุ. อุป. ๓๓/๑๗๓/๓๘๒ ฯ อภิรูปนฺนทาเถรีอปทานํ

ขุ. อุป. ๓๓/๑๗๖/๓๘๑ ฯ

๒ ม. นฺคร พนฺธุมตฺติยา พนฺธุมา นาม ขตฺติโย

เล่มที่ 27 อภิรูปนันทาเถรีคาถาวรรณนา หน้า 43

มหาภิตาปี กฏุกั โฆรรูป สุทธารุณ
นिरยั นูน คจฉามิ เอตถ เม นตถิ สัสโย ฯ
เอวาทิ จินตยิตวาน ปหังเสตวาน มานัส
ราชานั อุปคนตวาน อิทั วจนมพรวี ฯ
อิตถิ นาม มยั เทว ปุริสานุคตา สทา
เอกั เม สมณั เทหิ โภชยิสฺสามิ ขตฺติย ฯ
อทาสิ เม มหาราชา สมณั ภาวิตินุทริย
ตสฺส ปตฺตํ คเหตุวาน ปรมนนฺน ปุริย ฯ
ปุริยิตฺวา ปรมนนั สหสฺสคฺขมณเณหิ
วตฺตยฺเคน ฉาเทตฺวา อทาสี ตฺถุจฺมานสา ฯ
เตน กมฺเมน สุกเตน เจตนาปณฺธิหิ จ
ชหิตฺวา มานุสั เทหิ ตาวตีสฺมคจฺจหิ ฯ
สหสฺสั เทวราชูนั มहेสิตฺตมการยิ
สหสฺสั จกฺกวตฺตินั มहेสิตฺตมการยิ ฯ
ปเทสฺรชฺชั วิปฺลั คณฺนาโต อสงฺขิย
นानาวิธิ พหุ ปุณฺณิ ตสฺส กมฺมผลา ตโต ฯ
อุปฺพลสฺเสว เม วณฺณา อภิรฺูปา สฺทสฺสนา
อิตถิ สพฺพงฺคสมฺปนฺนา อภิชาตา ชฺตินุทฺธา ฯ
ปจฺฉิเม ภาวสมฺปตฺเต อชายิ สากิเย กุเล
นารีสหสฺสปาโมกฺขา สฺทฺุโชนสฺตสฺสหิ ฯ

ขุททกนิกายกุกกถา เถรีคาถาวรรณนา (ปรมคฤททีปนี) - หน้าที่ 44
เล่มที่ 27 ทุกนึปถวณณนา หน้้า 44

นึพพิณทึคฺวา อคฺาเรหึ ปพฺพชึ อนุคารึยึ
สคฺคตมึ รัตตี สมนฺปคฺวา จคฺคสจฺจึ อปถปฺถึ ๑
จึวรปึณฺทปถคึ จ ปจฺจยึ จ เสนาสนึ
ปรึเมคฺคึ น สกโกมิ ปึณฺทปถสฺสึทึ ผลึ ๑
ยึ มยฺหึ ปุริมึ กมฺมึ กุสลึ ชนึคึ มุณึ
คฺคยฺหคฺคถาย มหาวึรึ ปริจึณฺณึ พหุ มยา ๑
เอคคึเส อึคคึ กปฺเป ยึ ทานมททึ คทา
ทुकคคึ นถึชานามึ ปึณฺทปถสฺสึทึ ผลึ ๑
ทเว คคึ ปชานามึ เทวคคึ อถ มานุคคึ
อณฺณึ คคึ น ชานามึ ปึณฺทปถสฺสึทึ ผลึ ๑
อจฺจเจ กุเล ปชานามึ คโย สาลเ มหาชเน
อณฺณึ กคึ น ชานามึ ปึณฺทปถสฺสึทึ ผลึ ๑
ภวถเว สัสรึคฺวา สุกกมฺมเลน จอทึคทา
อมนาปึ น ปสฺสคามึ โสมนสฺสคคึ ผลึ ๑
อึทึสึ จ วสึ โหมิ ทึพฺพาย สอคธาคฺคยา
เจคคึปรึยถาณสฺส วสึ โหมิ มหามฺมเน ๑
ปฺพเพณึวถึ ชานามึ ทึพฺพจกฺขุ วึโสธึคคึ
สพฺพาสวปรึกฺขึณนา นคฺคถึ ทานึ ปุณฺพภโว ๑
อคฺคถมฺมณึรคฺคคึสึ ปฏึภานเ คถเว จ

ขุททกนิกายกัจจกถา เถรีคาถาวรรณนา (ปรมตถทีปนี) - หน้าที่ 45
เล่มที่ 27 เชนตาเถรีคาถาวรรณนา หน้า 45

ณณั มม มหาวีร อุปปนุณั ตว สนุติเก ฯ
กิลเสตา ฉาปีตา มยหัง ฯเปฯ กตัง พุทฺธสฺส สาสนุติ ฯ
อรหตฺตัง ปตฺวา ปน สฺยา สยมฺปิ อุทานวเสน ตาเยว
กาถา อภาสี อิทเมว จสฺสา อญฺญาพฺยากรณั อโหสีติ ฯ
อภีรูปนฺนทาเถรีคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

ชนตา(๑)เถรีคาถาวรรณนา

เย อิมะ สตฺต พุชฺฌงฺกาคีอาทิกา เชนตาย เถรียา กาถา ฯ
ตสฺสา อตีตัง ปจฺจูปฺนฺนณฺจ วตฺถุ อภีรูปนฺนทาวตฺถุ-
สทิสฺสั ฯ อยมฺปน เวสาลียั ทิจฺฉวิราชกุเถ นิพฺพตฺติ ฯ อยเมว
วิเสโส ฯ สตฺถารา เทลิตัง ชมมํ สุตฺวา เทสนาวसानะ อรหตฺตัง
ปตฺวา อตฺตนา อธิคตัง วิเสสํ ปจฺจเวกฺขิตฺวา ปิตวเสน

[๔๒๑] เย อิมะ สตฺต พุชฺฌงฺกา มคฺคา นิพฺพานปตฺติยา

ภาวิตา เต มยา สพฺเพ ยถา พุทฺธเชน เทลิตา ฯ

ทิจฺฉโจ หิ เม โส ภควา อนฺติโมยํ สมุสฺสโย

วิกฺขีโณ ชาติสฺสาโร นตฺถิ ทานิ ปุณฺณวโถติ

อิมะ เทว กาถา อภาสี ฯ

ตตฺถ เย อิมะ สตฺต พุชฺฌงฺกาคี เย อิมะ สติชฺชมมวิจฺย-
วีรียปีติปสฺสทฺธิสมาริอุเปกฺขาสงฺฆาตา โพธิยา ยถาวตฺตาย

๑. ม. เชนตา... ฯ

ธมมสามคคึยา โปธิสฺส วา พุชฺฌนถสฺส ตํสมงฺคิโน ปุคฺคถสฺส
องฺคภูตตฺตา โปชฺฌงฺคาคิ ลทฺธนา มา สตฺต ธมฺมา ฯ มคฺคา
นึพฺพานปตฺติยาติ นึพฺพานาธึคฺมสฺส อุปาถภูตถา ฯ ภาวึตา เต
มยา สพฺเพ ยถา พุทฺเธน เทสิตาติ เต สตฺตตีสฺสโปธิปฺกขึย-
ธมฺมา สพฺเพปี มยา ยถา พุทฺเธน ภควตา เทสิตา
ตถา (๑) มยา อุปฺปาตีตา จ วทฺธึตา จ ฯ

ทึฏฺโฐ หึ เม โส ภควาติ หึสทฺโท เหตุอตุโถ ฯ
ยสฺมา โส ภควา ธมฺมกาโย สมฺมาสมฺพุทฺโธ อตฺตนา ว
อธึคคอรึยธมฺมทสฺสเนน ทึฏฺโฐ ตสฺมา อนฺติโมยฺ สมนฺสฺสโยติ
โยชนา ฯ อริยธมฺมทสฺสเนน หึ พุทฺธา ภควนฺโต อณฺเณ
จ อริยา ทึฏฺฐา นาม โหนฺติ น รุปกาถทสฺสนมตฺเตน ฯ
ยถาห โย โข วกฺกฬึ ธมฺมํ ปสฺสตี โส มํ ปสฺสตีติ จ
สฺสวถา จ โข ภึกฺขเว อริยสาวกอ อริยานํ ทสฺสาวีติ จ อาทึ ฯ
เสถํ วุตฺตณยเมว ฯ

เชนตาเถรีคาถาวณณา นึฏฺฐึตา ฯ

สุมงฺกลมาตฺเตรีคาถาวรรณนา

สุมุตฺติกาตืออาทิกา สุมงฺกลมาตาย เถรียา คาถา ฯ

อยมปี ปุริมพุทฺธเสสุ กตาทิการา ตตฺถ ตตฺถ ภเว กุสลํ
อุปจันตฺวา อิมสฺมี พุทฺธบุปฺปาเท สาวตฺถิยํ ทลิตฺทกฺขเล
นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปตฺตา อณฺฺตฺรสุส นพการสุส ทินฺนา
ปรจฺมกพฺเภเว ปจฺฉิมภวีกํ ปุตฺตํ ลภี ตสฺส สุมงฺกโลติ นามํ
อโหสิ ฯ ตโต ปฏฺจาย สา สุมงฺกลมาตาคี ปณฺณายิตฺถ ฯ
ยสฺมา ปน ตสฺสา นามโลตฺตํ น ปากฺกํ ตสฺมา อณฺฺตฺรธา
เถรี ภิกฺขุณี อปณฺณตาคี ปาลิยํ วุตฺตํ ฯ โสปีสุสา ปุตฺโต
วิญฺญตฺ ปุตฺโต ปพฺพชิตฺวา สห ปฏฺฐสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปตฺวา
สุมงฺกตฺเตโรติ ปากโฏ อโหสิ ฯ ตสฺส มาตา ภิกฺขุณีสุ
ปพฺพชิตฺวา วิปฺสฺสนาย กมฺมํ กโรนฺตี เอกทิวสํ คีหิกาเล
อตุตฺตนา ลทฺธทฺทกฺขํ (๑) ปจฺจเวกฺขิตฺวา สํเวคชาตา วิปฺสฺสนํ
วทฺธเมตฺวา สห ปฏฺฐสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปตฺวา อุทานนฺตี

[๔๒๓] สุมุตฺติกา สุมุตฺติเก สาธุ มุตฺติกาโมหิ มุสฺลสฺส

อหิริโก เม ฌตฺตกํ วาปี อุกฺขลิกา เม เททฺทกฺกํ วาติ (๓)

[๔๒๔] รากญจ อหํ โทสญจ จิจฺฉิภู จิจฺฉิภูติ วิหนามิ (๔)

สา รุกฺขมฺลมุปลคมฺม อโห สุขนฺตี สุขโต ฌายามิติ

อิมาทเวว คาคา อภาสิ ฯ

ตตถ สุมุตติกาติ สุมุตตา ฯ กกาโร ปน ปุณณมตฺตํ ฯ
สฺกฺกุสฺ มุตตา วตาคิ อตฺโต ฯ สาสเน อตฺตนา
ปฏฺฐิตทฺธสมฺปตฺตี ทิสฺวา ปสาทวเสน ตสฺสา วา ปลิสฺสาวเสน
อามนฺเตตฺวา วุตฺตํ สุมุตติกา สุมุตติกาติ ฯ ยํ ปน คิหิกาลเ วิเสสโต
ชิกฺขุจฺจติ ตโต วิมุตฺตี ทสฺเสนตี สาธุ มุตติกาเมหิตฺวาทิมาย ฯ ตตถ
สาธุ มุตติกาเมหิตฺ สมนฺนทเว มุตตา วต อมฺหิ ฯ มุสลสฺสาติ มุสลโต ฯ
อโย กิร ทลิตฺททฺทภาเวน คิหิกาลเ สยเมว มุสลกมฺมํ กโรติ ตสฺมา
เอวมาห ฯ อหิริโก เมติ มม สามิโก อหิริโก นิลลชฺไช โส มม น
รฺจฺจตีติ วจนเสโส ฯ ปกตฺติยาว กามสฺสู วิรตฺตจิตฺตตาย กามาริ มุตตานํ
ปวตฺตี ชิกฺขุจฺจนฺตี วทติ ฯ นตฺตํ วาปีติ ชีวิตเหตุเคน กรียมานํ
นตฺตกมฺปิ เม น รฺจฺจตีติ อตฺโต ฯ วาสทฺโท อวตฺตสมฺมจฺจยตฺโต เตน
เปพางฺโกฏฺทกาที สงฺกณฺหาติ ฯ เวพฺพทณฺฑาทินิ คเหตุวา ทิวเส ทิวเส
นตฺตาทินํ กรณฺวเสน ทุกฺขชีวิตํ ชิกฺขุจฺจนฺตี วทติ ฯ อหิตโก เม วาโต
วาตีติ เกจิ วตฺวา อหิตโก ชราวโห คิหิกาลเ มม สรีเร วาโต
วายตีติ อตฺถํ วทนฺติ ฯ อปเร ปน อหิตโก ปเรสํ ทุกฺกนฺชตโร จ
มม สรีโรโต วาโต วายตีติ อตฺถํ วทนฺติ ฯ อุกฺขลิกาเม เทพฺพทณฺฑํ
วาตีติ เม มม ภูตฺตปจฺนภาชนํ จิรปาริวาสิกภาเวน อปริสฺสุทฺธตาย

เล่มที่ 27 สุมงคมาตุเถรีคาถาวณณา หน้า 49

อุทกสปปคนธั วายติ ตโต อหิ สาธุมตติคามหิตี โยชนา ฯ

ราคณจ อหิ โทสณจ จิจจิจิ จิจจิจิตี วิหนามิตี อหิ
กิเลตเชฏฐกั ราคณจ โทสณจ วิจฉินุทนต์ิ (๑) วิหรามิตี อิมินา
สทุเทน สทุธี วิหนามิ วินาเสมิ ปชหามิตี (๒) อตุโถ ฯ สา
กิริ อตุตโน สามิกั ชิกุฉนตติ เตน ทิวเส ทิวเส ปีลियมานัน
สุกขานัน เวพุทตทาทีนั สทุทั ครหนตติ ตสุส ปหानัน
ราคโทสปปหानเนน สมิ กตุวา อโวจ ฯ สา รุกขมุลมุปคมมาติ
สา อหิ สุมงคมาตา วิวิตตัม รุกขมุลลั ออุปสงกमितวา ฯ สุขโต
ฉายามิตี สุขนตติ ฉายามิ กาลเนน กาลั สมาเป็นชชนตติ ผลสุขณจ
นิพพานสุขณจ ปฎิสัเวทियมานา ผลชฉาเนน ฉายามิตี
อตุโถ ฯ อโห สุขนตติ อิทั ปนสสา สมาเป็นตติโต ปจฉา
ปวตตมนสิการวเสน วุตตัม ปุพพาโกควเสนาตีปี ยุชชเตว ฯ
สุมงคมาตุเถรีคาถาวณณา นิฎจिता ฯ

---

๒ ย. วิชหามิตี ฯ

อหุฏกาสีเถรคาถาวรรณนา

ยาว กาสีชนปโทติอาทิกา อหุฏกาสีธา เถรียา คาลา ฯ

อัย กิร กสฺสปลสฺส ทสพลสฺส กาลเ กุลเคเห

นิพฺพตฺติตฺวา วิญญุตฺตํ ปตฺวา ภิกฺขุณีนํ สนฺตํ กนฺตฺวา

ธมฺมํ สุตฺวา ปฏฺฐิตทฺธสทฺธา ปพฺพชิตฺวา ภิกฺขุณีสึเ จิตฺตํ อญฺญตฺริ

ปฏฺฐิสมฺภิตปฺปตฺตํ ชีณาสวํ เถรึ คณิกวาเทเน อกโกสิตฺวา ตโต

จฺจตา นิรเย ปจิตฺวา อิมสฺมี พุทฺธูปปาเท กาสีกรฎฺเ

อุพารวิภเว เสฏฺฐจิกฺกุลे นิพฺพตฺติตฺวา วุฑฺฒิปฺปตฺตา ปฺพเพ

กตสฺส วชิทฺวจจิตสฺส นิสฺสนฺเทเน จานโต ปริภุจฺจา คณิกา

อโหสิ ฯ สปิ นามเน อหุฏกาสี นาม ตสฺสา ปพฺพชฺชา

จ ทฺวเตน อุปสมฺปทา จ ขนฺธเก อาคตาเยว ฯ วุตฺตญฺเหติ ฯ

เตน โข ปน สมเยเน อหุฏกาสี คณิกา ภิกฺขุณีสู

ปพฺพชิตา โหติ सा ज सावत्थी कन्दुकामा โหति

ภควโต สนฺตํเก อุปสมฺปชฺชิสฺสามิติ ฯ อสฺโสสิ โข ฐตฺตา

อหุฏกาสี กิร คณิกา สาवत्थी कन्दुकामाति ฯ เต

มคฺเค ปริยฺญจฺจิสฺสุ ฯ อสฺโสสิ โข อหุฏกาสี คณิกา ฐตฺตา

กิร มคฺเค ปริยฺญจิตาติ ฯ सा भक्वतो सन्तिगे वृत्

ปาहेสิ อหํ हि อุปสมฺปชฺชิตुकามา กถํ นุ โข มยา

ปฏฺฐิปชฺชิตพฺพนฺติ ฯ อถ โข ภควา เอตสฺมี นิทานे

เอตสฺมี ปกรเณ ธมฺมิกถํ กตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ อุนฺชานามิ

เล่มที่ 27 อพทกาสีเถรคาวณณนา หน้า 51

ภิกขเว ทูเตนปี อุปสมปาเทตุนติ ฯ

เอวํ ลทฐอุปสมปทา ปน วิปัสสนาย กมมํ กโรนฺติ
นจิสฺเสว สห ปฐิสฺมภิกขาหิ อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ฯ เตน วุตฺตํ
อปทานे (๑)

อิมมฺหิ ภทฺทเก กปฺเป พุรหฺมพฺนฺชฺ มหายโส
กสฺสโป นาม โคตฺเตน อุปฺปชฺชิตฺวโร ฯ
ตทาหิ ปพฺพชิตฺวาน ตสฺส พุทฺธสฺส สาสเน
สํวตฺตา ปาติโมกฺขมฺหิ อินฺทฺริเยสุ จ ปญฺจสุ ฯ
มตฺตลฺลณฺนิ จ อสเน ยุตฺตา ซาคริเยปี จ
วสนฺตี ยุตฺตโยคาหิ ภิกฺขุณิ วิคตาสวํ ฯ
อกุโกสิ ทฺฐจฺจิตฺตาหิ คณฺเฑติ ภณฺเฑติ ตทา
เตเนว ปาเปน กมฺเมน นริยมฺหิ อปฺจฺจิสฺสิ ฯ
เตน กมฺมวเสเสน อชาเย คณฺเฑกาถูเล
พฺหุโสว ปราธึนา ปจฺจิมาย จ ซาติยา ฯ
กาสิเสฏฺฐจฺจฺกฺเล ซาตา พุรหฺมจฺริยผลเนหิ
อจฺจฺรา วิย เทเวสุ อโหสิ ฐปฺสมปทา ฯ
ทิสฺวาน ทสฺสนิยํ มํ คิริพฺพชฺปรุตฺตเม
คณฺเฑเต นิเวเสสิ อกุโกสนผลเน เม ฯ
สาหิ สุตฺวาน สทฺธมฺมํ พุทฺธเสฏฺฐเจเน ภาสิตํ
ปฺพพฺวาสนสมฺปนฺนา ปพฺพชึ อนคาริยํ ฯ

ขุททกนิกายกุกกถา เถรีคาถาวณณนา (ปรมตถทีปนี) - หน้าที่ 52
เล่มที่ 27 ทุกนึปถวณณนา หน้า 52

ตทูปสมปทตถาย กจจันตี ชินสนตัก
มคฺเค ธตฺเต จิตฺเต สุตฺวา ลภี ทุโตปสมปทํ ฯ
สพฺพกมฺมํ ปริกฺขิณฺณํ ปุณฺณปาปํ ตเถว จ
สพฺพสํสารมุตฺตนิณฺณา คณิกตฺตถจฺเจ ปิตํ ฯ
อิทฺธิสฺสุ จ วสฺสี โหมิ ทิพฺพาย โสตธาตฺถยา
เจโตปฺริยวณฺณสฺส วสฺสี โหมิ มหามฺเณ ฯ
ปฺพุเพนิวาสํ ชานามิ ทิพฺพจกฺขุ วิโสธิตํ
สพฺพาสวปฺริกฺขิณฺณา นตฺถิ ทานิ ปุณฺนพฺภโว ฯ
อตฺถธมฺมนิรุตฺตีสฺสุ ปฏฺฐิภาเน ตเถว จ
ถาณํ มม มหาวีรํ อุปฺปนฺนํ ตว สนฺตึเก ฯ
กิลฺเลสา ฉาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนตฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อุทานวเสน

[๔๒๑] ยาว กาสินฺนปโท	สูงฺโก เม ตตฺตโก อหุ
ตํ กตฺวา เนคโม อคฺขมฺ	อจฺจเณนคฺขมฺ จเปสิ มํ ฯ
อถ นิพฺพินฺนทํ รุเป	นิพฺพินฺนทญฺจ วิรชฺชหํ
มา ปุณฺ ชาตีสํสารํ	สนฺธาเวยฺยํ ปุณฺปฺปนฺ
ตีสฺโส วิชฺชา สจฺจิกตา	กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนตฺติ

อิมา คาถา อภาสิ ฯ

ตตฺถ ยาว กาสินฺนปโท สูงฺโก เม ตตฺตโก อหุติ
กาสินฺนปเทสฺส ภโว สูงฺโก กาสินฺนปโท โส ยาว ยตฺตโก

เล่มที่ 27 อฑฒกาสิเถรีคาถาวณณนา หน้า 53

ตตตโก มยหํ สุงโก อหุ อโหสิ ๗ กิตตโก ปน โสติ ๗
สทสมตโต ๗ กาสีรฎุเจ กิร ตทา สุงกวเสน เอกทิวสํ รัณโณ
อุปชชนโก อาโย อโหสิ สทสมตโต อิมายปี ปุริทานํ หตุโต
เอกทิวสํ ลทุชชนํ ตตตกํ ๗ เตน วุตตํ ยาว กาสีชนปโท สุงโก เม
ตตตโก อหุติ ๗ สทา ปน กาสีสุงกปริมาณตาย กาสีติ สมณณํ
ลภติ ๗ ตตถ เขกุกุยน มนุสสา สทสสิ ทาคู อสกุโกนตา ตโต
อุปชชํ ทตวา ทิวสภาคเมว รมิตวา กจจุนติ เตสิ วเสนายํ
อฑฒกาสิติ ปณณายิตถ ๗ เตน วุตตํ ตํ กตวา เนกโม อคจํ
อฑฒนคจํ จเปสิ มนุติ ๗ ตํ ปณจสตรนํ อคจํ กตวา เนกโม
นิคมวาสิชโน อิตถิรตนภาเวน อนคจมปี สมานํ อฑฒน อคจํ
นิมิตตํ อฑฒกาสิติ สมณณาวเสน มํ จเปสิ ตถา มํ โวหริติ
อตุโถ ๗

อถ นิพพินทหํ รุเปติ เอวํ รุปปชวีวินิ หุตวา จิตา
อถ ปจจนา สาสนํ นิสสาช รุเป อหํ นิพพินที อิติปี
รูปํ อนิจจํ อิติปีทํ รูปํ ทุกขํ (๑) อสุกนติ ปสสนตี ตตถ
อุกกณจํ ๗ นิพพินททจ วิรัชชนติ นิพพินทนตี จาหํ ตโต
ปรี วิราคํ อาปชชี ๗ นิพพินททคคหณน เจตถ ตรณวิปสสนํ
ทสเสติ วิราคคคคหณน พลววิปสสนํ ๗ นิพพินทนโต วิรัชชติ

เล่มที่ 27 จิตตาเถรคาถา หน้าที่ 55

จนุทภาคานทีตีเร อโหสิ์ กิณฺณรี ตทา

อทุทลั วัริชั พุทฺธิ์ สยมฺภก อปราชิตั ฯ

ปสนฺนจิตฺตา สุมฺนา เวทชาตา กตฺตชฺชิตี

นพฺมาลั คเหตุวาน สยมฺภก อภิปุชฺชียี ฯ

เตน กมฺเมเน สุกเตเน เจตนาปณฺธิหิ จ

ชหิตฺวา กิณฺณรีเทหิ อคฺจฺนี ติทลั คณฺธิ์ ฯ

ฉตฺตีสเทวราชฺชนั มเหสิตฺตมการียี

ทสนฺนั จกฺกวตฺตินั มเหสิตฺตมการียี ฯ

ลัเวเชตฺวาน เม จิตฺตัม ปพฺพชฺชี่ อนคารียี

กิลฺลสา ฉาปิตา มยฺหิ กฺวา สพฺเพ สฺมฺหตา ฯ

สพฺพาสวปริกฺขิณา นตฺถิ ทานิ ปฺนพฺภโว

จตฺตุนฺนวุติโต กปฺเป ยัม ปุพฺพสมฺภกิปุชฺชียี ฯ

ทฺถุคฺคตี นาภิชานามิ พุทฺธปฺปูชฺชายิทัม ผลั

กิลฺลสา ฉาปิตา มยฺหิ ฯเปฯ กตัม พุทฺธสฺส สาสนฺนตฺติ ฯ

สา ปน อรหตฺตัม ปตฺวา อตฺตโน ปฏฺธิปตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา

[๔๒๔] กิณฺจาปี โขมฺหิ กิสิกา คิลานา พาพฺพหฺพฺพลา

ทณฺฑาโมลฺลพฺภก คจฺจนามิ ปพฺพตัม อภิรุหฺมียี ฯ

สงฺฆาญฺญี นิกฺขิปีตฺวาน ปตฺตกณฺจ นิกฺขชฺชีย

เสเล ขมฺภเกสิ์ อตฺตานัน ตโมกฺขนฺธัม ปทาเลียติ

อิมา เทว คธา อภาสิ์ ฯ

ตตฺถ กิณฺจาปี โขมฺหิ กิสิกาติ ยทฺธิปี อหัม ชฺรธา ชินฺณา

อปรปมัสโลหิตภาเวน กิสสรีรา อมฺหิ ฯ คิลานา พาพฺหพฺพลาติ
ชาตฺวาทิวิกาเรน คิลานา เตเนว เกลณฺณเณน อติวีย พฺพลา ฯ
ทณฺฑโมลฺลพุก คจฺฉามิตี ยตฺถ กตฺถจि คจฺฉนฺตึ กตฺตรยญฺจึ
อาลมฺพิตฺวา ว คจฺฉามิ ฯ ปพฺพตฺ อภิรุหิยาติ เอวํ ภูตาปี
วิเวกามตาย กิซฺฉณฺฏํ ปพฺพตฺ อภิรุหิตฺวา ฯ

สงฺฆาญฺญี นิกฺขิปีตฺวานาติ สนฺตรุตฺตรา เอว หุตฺวา ยถา
ลํหติ องฺเส จปีติ สงฺฆาญฺญี หตฺถปาเส จเปตฺวา ฯ ปตฺตกณฺเจ
นิกฺขชฺชียาติ มยฺหํ วลฺลชนมตฺติกาปตฺติ อโฆมฺขํ กตฺวา เอกมนฺเต
จเปตฺวา ฯ เสเล ขมฺเภสิ อตฺตานํ ตโมกฺขนฺธํ ปทาเลียติ
ปพฺพเต นิสินฺนา อิมินา ทีฆเนน อทฺธุนา อปทาติปฺพพฺ โมหกฺขนฺธํ
ปทาเลตฺวา เตเนว จ โมหกฺขนฺธปทาเลนฺน อตฺตานํ อตฺตภาวํ
ขมฺเภสิ มม สนฺตานํ आयตี อฺนุปตฺติชฺชมฺตาปาทเนน
วิขมฺเภสินฺติ อตฺโถ ฯ

จิตฺตาเถรีคาถาวณณนา นิกฺขิตฺตา ฯ

เมตติกาเถรีคาถาวณณา

กัญจาปี โขมहि ทุกขิตาติอาทิกา เมตติกาเย เถรียา

คาถา ๙

อยมุปี ปุริมพทุชเชสุ กตาทิการา ตตถ ตตถ ภเว
วิภูฏูปนิสฺสยํ ปุณฺณํ อุปจันนตี สิทฺทตฺถสฺส ภควโต กाले
คหปติกุเล นิพพตฺติตฺวา วิญญุตํ ปตฺวา สตถุ เจตียะ รตน-
ปฏิมณฺฑิตาย เมขลาเย ปุञฺช อกาลิ ๙ สวา เตน ปุณฺณกมฺเมน
เทวมนุสฺเสสุ ตัสนฺตี อิมสฺมี พุทฺธุปฺปาเท ราชคเเห พุราหุณ-
มหาศาลกุเล นิพพตฺติ ๙ เสสิ อนนฺตรวฺตฺตสทิสํ ๙ อัย ปน
ปฏิกากญฺเฐ อภิรุหิตฺวา สมณชมฺมํ กโรนฺตี วิปสฺสนํ วฑฺฒเตตฺวา
สท ปฏิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ๙ เตน วุตฺตํ อปทานे (๑)

สิทฺทตฺถสฺส ภควโต ญูปการมกาสหํ (๒)

เมขลิกา มยา ทินฺนา นวกมฺมสฺส สตถุโน ๙

นิญฺจิตะ จ มหาญฺเป เมขลึ (๓) ปุณฺทาสหํ

โลกนาถสฺส มุณีโน ปสนฺนา เสหิ ปาณฺนิ ๙

จตฺตุนฺนวุติโต กปฺเป เมขลึ อททึ ตทา (๔)

ทุกคตี นาภิขานามิ ญูปการสฺสทิสํ ผลํ ๙

กิลเสสา ฌาปีตา มยฺหํ ๙เปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนตี ๙

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อตฺตโน ปฏิปตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา

อุทานวเสน

[๔๒๕] กิณฺจาปี โขมฺหิ ทฺกฺขิตฺตา ทฺพฺพลา คตโยพฺพนา
ทณฺฑโมลฺลพฺภ กจฺฉามิ ปพฺพตํ อภิรฺูหิย ๑
นิกฺขิปิตฺวาน สงฺฆาฏี ปตฺตกณฺจ นิกฺขชฺชिय
นินฺนนา จมฺหิ เสลมฺหิ อถ จิตฺตํ วิมฺุจฺจิมเ
ติสฺโส วิชฺชา อนฺุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ

อิมา เทว คาถา อภาสี ๑

ตตฺถ ทฺกฺขิตฺตาติ โรคาภิกเวณ ทฺกฺขิตฺตา สลฺลชาต-
ทฺกฺขา ทฺกฺขปฺปตฺตา ๑ ทฺพฺพลาติ ตาย เจว ทฺกฺขปฺปตฺติยา ชรา-
ชินฺณตฺตาย จ พลวิริหิตา ๑ เตนนาห คตโยพฺพนาติ
อทฺธกตฺตาติ อตฺโต ๑

อถ จิตฺตํ วิมฺุจฺจิมเติ เสลมฺหิ ปาสาณนินฺนนา
จมฺหิ อถ ตทนฺนตฺรํ วีริยสมตฺตาย สมฺมเทว โยชิตตฺตา
มคฺคปฏฺธิปาดิยา สพฺเพหิปี อาสเวหิ มม จิตฺตํ วิมฺุจฺจิม ๑ เสลฺล
วตฺตณฺยเมว ๑

เมตฺติกาเถรีคาถาวณณนา นิกฺุจิตฺตา ๑

มิตตาเถรีคาถาวรรณนา

จาตุททสี่ ปญจทสิณฺดีอาทิกา อปราย มิตฺตตาย เถรียา

คาถา ๗

อยมฺปิ ปุริมพฺพุเชสุ กตาริการา ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิภูฏฺฐปฺนิสฺสยํ กุสลํ อุปจฺฉินฺนตี วิปฺสฺสิตฺส ภควโต กाले
ขตฺตียกุเล นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญุตํ ปตฺวา พนฺธุมฺมสฺส รณฺโถ
อนฺเตปฺริกา หุตฺวา วิปฺสฺสิตฺส ภควโต สาวิกํ เอกํ ชีณาสวตฺเถรี
ทิสฺวา ปสฺนฺนมานสา หุตฺวา ตสฺสา หตฺถโต ปตฺตํ คเหตฺวา
ปณฺธิตสฺส ขาทนียโกชนียสฺส ปฺเรตฺวา มหคฺเขน สาณฺุกยฺเคน สทฺธี
อทาสี ๗ สา เตน ปฺลฺลณกมฺเมน เทวมนุสฺเสสุ ตํสฺรณฺตี อิมสฺมี
พฺพุทฺฐปฺปาเท กปิลวตฺถุสฺมี สกฺยราชกุเล นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญุตํ
ปตฺวา สตฺถุ สนฺติเก ฆมฺมํ สุตฺวา ปฏฺฐิตทฺชสทฺธา อุปาสิกา
อโหสิ ๗ สา อปรภาเค มหาปฺชาปติยา สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา
วิปฺสฺสนาย ฆมฺมํ กโรนฺตี นจฺริสฺเสว สห ปฏฺฐิตมฺภิทาหิ อรหตฺตํ
ปาปฺณิ ๗ เตน วุตฺตํ อปทานे (๑)

นคเร พนฺธุมฺมตฺติยา   พนฺธุมา นาม ขตฺติโย

ตสฺส รณฺโถ อหํ ภรียา เอกชฺฉํ จารยามหํ ๗

รโหคตา นิสฺสิตฺวา   เอวํ จินฺเตสฺหํ ตทา

อาทาย ฆมฺมณฺยี หิ(๒)   กุสลํ นตฺถิ เม กตํ ๗

ขุททกนิกายภูทกคา เถรีคาถาวรรณนา (ปรมตถทีปนี) - หน้าที่ 60
เล่มที่ 27 ทุกนิปาตวณณนา หน้า 60

มหาภิตาปี กฏุกั โฆรรูป สุทรรุณ
นिर्य นून คจฺฉามิ ตตฺถ เม นตฺถิ สัสโย ฯ
ราชานํ อุปสงฺกมึ อิทํ วจนมพฺรวิ
เอกํ เม สมณํ เทหิ โภชยิสฺสามิ ขตฺติย ฯ
อทาสี เม มหาราชา สมณํ ภาวิตินุทฺริย
ตสฺส ปตฺตํ คเหตุวาน ปรมนนฺเนน ปฺรีย ฯ
ปฺรียิตฺวา ปรมนนํ คนฺชาเลปํ อกาสหํ
ชาเลน ปิทฺทิตฺวาน ปิตโจะเลน (๑) ฉาทยิ ฯ
อารมฺมณํ มมํ เอตํ สรามิ ยาวชีวิทํ
ตตฺถ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา ตาวตีตํ อคฺจฺฉหํ ฯ
ตีसानํ เทวราชูนํ มहेสิตฺตมการยิ
มนสา ปตฺถิตํ มยฺหํ นิพฺพตฺติ จ ยถิจฺฉิตํ ฯ
วิसानํ จกฺกวตฺตินํ มहेสิตฺตมการยิ
อุปจิตฺตตา หุตฺวาน สฺสรามิ ภาวภเว(๓) ฯ
สพฺพพฺพนฺธนฺมุตฺตาทํ อเปตา เม อุปาทิกา
สพฺพาสวปริกฺขิณา นตฺถิ ทานิ ปฺนพฺภโว ฯ
เอกนวุติโต กปฺเป ยํ ทานมทที ตทา
ทुकฺคตี นาภิขานามิ ปิณฺฑปาตสฺสิทํ ผลํ ฯ
กิลเลสา ฌาปีตา มยฺหํ ฯเปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตฺติ ฯ

๑ วตฺถยฺเคน ฯ ๒. ม. โอจิตฺตดาว ฯ ๓. ม. ภาวสุวาทิ ฯ

อรหตุต ปน ปตุวา อตุตโน ปฏิปตุตี ปจจเวกขิตฺวา
ปีติโสมนสฺสชาตา อุทานวเสน

[๔๒๖] จาตุทฺทสี ปญจทสี ยา จ ปกฺขสฺส อฏฺฐมี
ปาฎิหารียปกฺขณฺจ อฏฺฐงฺคสฺสมากตํ ฯ
อุโปสถํ อุปากจฺฉี เทวกายาภินนฺทินิ
สาชฺช เอเคน ภคฺเตน มุณฺฑา สงฺฆาฎิปารุตา
เทวกายํ น ปตุเถหิ วิเนยฺย หทยฺย ทรนฺติ

อิมา เทว คธา อภาสิ ฯ

ตตุถ จาตุทฺทสี ปญจทสินฺติ จตุทฺทสนฺนํ ปฺรณิ
จาตุทฺทสี ปญจทสนฺนํ ปฺรณิ ปญจทสี ตํ จาตุทฺทสี
ปญจทสี จ ปกฺขสฺสาคิ สมฺพนฺโธ ฯ อจฺจนตสํโยเค
เจตํ อุโปยควณฺนํ ฯ ยา จ ปกฺขสฺส อฏฺฐมี ตลฺยจาทิ โยชนา ฯ
ปาฎิหารียปกฺขณฺจาทิ ปรีหฺรณกปกฺขณฺจ จาตุทฺทสีปญจทสี
อฏฺฐมีนํ ยถากมํ อาทิตฺโต อนฺตฺโต วา ปเวสนิกฺคมวเสน
อุโปสถสึลสฺส ปรีหฺริตพฺพปกฺขณฺจ เทรสึปาฎิปทสตุตมินวมิสฺส จาทิ
อตุโถ ฯ อฏฺฐงฺคสฺสมากตฺนฺติ ปาณาติปาตา เวรมณฺิอาทิหิ
อฏฺฐหิ องฺเคหิ สฺสฎฺฐุ สมฺนฺนาคตํ ฯ อุโปสถํ อุปากจฺฉินฺติ
อุปวาสิ อุปกมึ อุปวสินฺติ อตุโถ ฯ ยํ สนฺธาย วุคฺตํ (๑)

ปาณํ น หเนน จาทินฺนมาทิเย
มุสา น ภาเสน จ มชฺชโป สียา

ขุททกนิกายภูทกคา เถรีคาถาวณณา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 62
เล่มที่ 27 ทุกนิปาตวณณา หน้า 62

อพรหมจริยา วิรเมยเมธนา
รตตี น ภุชเชยวิกาลโกชนํ ฯ
มาลี น ชาเร น จ คนุชมาจเร
มณฺเฑ ฉมายิว สเยถ สนฺถเต
เอตํ หิ อฏฺสงฺกิกมาหุโปสถํ
พุทฺธเชน ทุกุชฺนตคฺคฺนา ปกาตีตฺนฺติ ฯ (๑)

เทวกายาภินนฺทีนฺตี ตตฺรรูปปตฺติอากงฺขาวเสน จาตุมหา-
ราชิกาทิ เทวกายํ อภิปตฺเตนฺตี อูโปสถํ อูปากจฺฉินฺตี
โยชณา ฯ สาชฺช เอเกน ภตฺเตนาคี สา อหํ อชฺช อิมสฺมีเยว
ทิวเส เอเกน ภตฺตโกชนกฺขณฺเนน ฯ มุณฺฑา สงฺฆาฎิปารุตาตี
มุณฺฑิตเกสา สงฺฆาฎิปารุตสรีรา จ หุตฺวา ปพฺพชิตาตี อตฺโถ ฯ
เทวกายํ น ปตฺเตหนฺตี อคฺคฺมคฺคฺสฺสาปี อชิตตฺตฺตา
กณฺจิ เทวนิกายํ อหํ น ปตฺเตเย ฯ เตเนวาท วิเนยฺย
หทฺเย ทรฺนฺตี จิตฺตคฺคํ กิเลสทฺรณํ สมฺมุจฺเจทวเสน วิเนตฺวาตี
อตฺโถ ฯ อิทเมว จสฺสา อณฺญาพฺยากรณฺณํ อโหสิ ฯ
มิตฺตาเถรีคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

อภยมาตเถรคาถาวรรณนา

อุทฺธ ปาทตลาติอาทิกา อภยมาตาย เถรียา คธา ๗
อยมปี ปุริมพุทฺธเสสุ กตาทิการา ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺลฺลณานิ อุปจันนตี ติสฺสสฺส ภควโต กาลे กุลเคเห
นิพฺพตฺติตฺวา วิญญุตํ ปตฺวา เอกทิวสํ สตฺถาริ ปิณฺฑาย
จรรนตี ทิสฺวา ปสนฺนมานสา ปตฺตี คเหตุวา กฏจฺจุมตฺตี
ภิกขุํ อทาสี ๗ สา เตน ปฺลฺลณกมฺเมน เทวมนุสฺเสสุ ตํสรนตี
อิมสฺมี พุทฺธปฺปาเท ตาทิเสน กมฺมนิสฺสนฺเทน อฺชฺเชนีย
ปทฺมวตี นาม นครโสภินี อโหสิ ๗ ราชฯ พิมฺพิสาโร ตสฺสา
รูปสมปตฺติอาทิกे कुณฺเ สุตฺวา ปุโรหิตสฺส อจิกฺขิ อฺชฺเชนีย
กิริ ปทฺมวตี นาม คณิกา อโหสิ ตมहि ทฏฺฐกาโมมฺหิตี ๗
ปุโรหิตो สาธุ เทวติ มนฺตพเลน กุมฺภีริ นาม ยกข
อวเหตุวา ยกฺขานูภาเวน ราชานํ ตาวเทว อฺชฺเชนินฺคร
เนสิ ๗ ราชฯ ตาย สทฺธิ เอกรตฺตี สฺวาสิ กปฺเปสิ ๗
สา เตน คพฺภํ คณฺหิ ๗ รัญโธ จ อโรเจสิ มม กุจฺฉิย
คพฺภो ปตฺติฏฺฐหิตี ๗ ตํ สุตฺวา ราชฯ นํ สजे ปฺตุโต
ภเวยฺย วทฺธเมตฺวา มํ ทสฺเสหิตี วตฺวา นาม มุทฺธิกํ ทตฺวา
อคมาสี ๗ สา ทสฺมาสจฺเจยน ปฺตุตฺตี วิชยิตฺวา นามคฺคหณ-
ทิวเส อภโยติ นามํ อทาสี ๗ ปฺตุตฺถจ สตฺตวสฺสีกกาลे ตว
ปีตา พิมฺพิสารมหาราชฯติ รัญโธ สนฺตํกํ ปฺหิณฺ ๗ ราชฯ

ตํ ปุตุตํ ปสฺสิตฺวา ปุตุตฺสึเนหํ ปฏฺฐิตฺวา กุมารกปฺริหารเณ
วทฺธเมสิ ๑ ตสฺส สทฺธาปฏฺฐิตาโก ปพฺพชฺชา วิเสสาธึคโม จ
เหฏฺฐา อากโธเยว ๑ ตสฺส มาตา อปรภาเค ปุตุตฺสฺส
อภยตฺเถรสฺส สนฺตึเก ฆมฺมํ สุตฺวา ปฏฺฐิตทฺธสทฺธา กึกฺขุณึสฺส
ปพฺพชิตฺวา วิปสฺสนาย กมฺมํ กโรนฺตี นจึรสฺเสว สห
ปฏฺฐิสมฺภึทาหึ อรหตฺตํ ปาปฺณึ ๑ เตน วุตฺตํ อปทานเ (๑)

ปึณทจาร์ จรณตสฺส ตึสฺสนามสฺส สตฺถุโน
กฏฺฐจฺญกึกฺขํ ปกฺคยห พุทฺธเสฏฺฐสฺส ทาสหํ ๑
ปฏฺฐึคฺคเหตฺวา สมฺพุทฺโธ ตึสฺโส โลกคฺคนายโก
วึถึยา สณฺจึโธ สตฺถา อกา เม อนฺนโมทนํ ๑
กฏฺฐจฺญกึกฺขํ ทตฺวาน ตาวตึสํ คมึสฺสตี
ฉตฺตึสทวาราชฺชนํ มเหสึตฺตํ กรึสฺสตี ๑
ปณฺญาสจกฺกวตฺตึนํ มเหสึตฺตํ กรึสฺสตี
มนสา ปตฺถึตํ สพุพํ ปฏฺฐึจฺฉตี สพุพทา ๑
สมฺปตฺตี อนฺนโกตฺวาน ปพฺพชึสฺสตี กึณฺจนา
สพุพาสเว ปรีณฺญา นึพฺพายึสฺสสึนาสวา ๑
อึทํ วตฺวาน สมฺพุทฺโธ ตึสฺโส โลกคฺคนายโก
นภึ อพุกฺคคมี ธีโร หึสราชาว อมฺพเร ๑
สฺฐึนฺนเมว(๒) เม ทานํ สฺฐึญฺฐา ยาคสมฺปทา
กฏฺฐจฺญกึกฺขํ ทตฺวาน ปตฺตาหึ อจลึ ปทํ ๑

เล่มที่ 27 อภยมาตุเถรีคาถาวณณนา หน้า 65

เทวนวเต อีโต กปุเป ยัมมมกริ ตทา

ทुकคตี นาภิชานามิ ภิกขทานสุสิทำ ผลั ๑

กิลเสตา ฉาปีตา มยหัม ๑เป๑ กตัม พุทฐสุส สาสนนุติ ๑

อรหตตัม ปน ปตุวา อตตโน ปตุเตน อภยตุเถเรน ฌมัม
กเถนเตน โอวาทวเสน ยา คาถา ภาสิตา ๑ อุทานวเสน
สยมปี ตา เอว ปจจุทาหรนุติ

[๔๒๗] อุทธี ปาทตลา อมม อโธ เว เกสมตถกา

ปจจเวกขสุสมัม กายั อสุจี ปุติคนุธิกั ๑

เอว วิหรมานาย สพุโพ ราโค สมุหโต

ปริพาโห สมจุฉินโน สิตัญญตามหิ นิพพุตาคิ

อาห ๑

ตตถ ปจจคาถาย ตาว อัย สงเขปตโต อมม ปทุมวติ
ปาทตลโต อุทธี เกสมตถกโต อโธ นานปุปการอสุจีปุริตาย (๒)
อสุจี สพุพกาลัม ปุติคนุชวายนโต ปุติคนุธิกั อิมัม กุจจิตานัม
อายตตนตาย กายั สริริ ฌาณจกขุณา ปจจเวกขสุสูติ ๑ อัย
หิ ตสุสา ปตุเตน โอวาททานวเสน ภาสิตา คาถา ๑

สา ตัม สุตวา อรหตตัม ปตุวา อุทานนุติ

อาจริยปุชชาวเสน ตเมว คากัม ปจจัม วตุวา

อตตโน ปฏิปตตี กเถนุติ เอว วิหรมานายาคิ

ทุกคิตาถมาห ๑

๑ ม. ทานมทที ๑ ๒ ส. อสุจีปุณชตตาย ๑

อภยาเถรีคาถาวณณา

อภเย ภีทุโร กาโยติอาทิกา อภยมาตุเถรียา สหายิกาย

อภยาเถรียา คาถา ฯ

อยมปิ ปุริมพทุเชสุ กตาทิการา ตตถ ตตถ ภเว
วิภูฏูปนิสฺสยํ ปุณฺณํ อุปจันนตี ลิจิสฺส ภควโต กाले
ขตฺติยมหาศาลกุเล นิพฺพตฺติตฺวา วิญญุตํ ปตฺวา อรุณรณฺโល (๑) อคฺคมเหสี อโหสิ ฯ ราชา
ตสฺสา เอกทิวสํ คนฺธสมฺปนฺนานิ
สตฺต อุปลานิ อทาสี ฯ สา ตานิ คเหตุวา กิเม (๒)
อิมหิ ปิลนฺธนฺเตหิ ฯ ยนฺนุนาหํ อิมหิ ภควนฺตํ ปุเชตฺตสมิตี
จินฺเตตฺวา นิสิตฺติ ฯ ภควา จ ภิกฺขาจารเวลายํ ราชนิเวสนํ
ปาวลิตฺติ ฯ สา ภควนฺตํ ทิสฺวา ปสนฺนมานสา ปจฺจุคนฺตฺวา เตหิ
ปฺปฺเพหิ ปุเชตฺวา ปณฺจปตฺติญฺจิตฺน วนฺทิตฺติ สา เตน ปุณฺณกมฺเมน
เทวมนฺตฺสเสสุ สฺสฺรณตี อิมสฺมี พุทฺธฺปฺปาเท อฺชฺเชนียํ กุลเคเห
นิพฺพตฺติตฺวา วิญญุตํ ปตฺวา อภยมาตฺยา สหายิกา หุตฺวา ตาย
ปพฺพชิตาย ตสฺสา สินฺเนเหน สยมฺปิ ปพฺพชิตฺวา ตาย
สทฺธี ราชคเห วสฺมานา เอกทิวสํ อสุภทสฺสนตฺถํ สิตฺวานํ
อคฺมาสิ ฯ สตฺถา คนฺธกฺกุญฺยํ นิสินฺโนว ตสฺสา อนฺนฺตปฺพทํ
อารมฺมณํ ปฺรโต กตฺวา ตสฺสา อฺทฺธฺมาตกาทิภาวํ
ปกาสฺสตี ฯ ตํ ทิสฺวา สํเวคฺมานสา อญฺจาสิ ฯ
สตฺถา โอภาสํ ฝริตฺวา ปฺรโต นิสินฺนํ วิย อตฺตานํ ทสฺเสตฺวา
๑ ม. ลี. อรุณวโต รณฺโល ฯ ๒ ย. คเหตุวานิเม ฯ
๓ ลี. ปินฺทฺเชหิ ฯ ๔ ลี. ตํ ภควนฺตํ ฯ

[๔๒๘] อภเย ภีทุโร กาโย ยตถ สตตะตา ปุณฺชชนา
นิกุขิปีสสามิมิ เทหิ สมฺปชานา ปตีสตตะฯ (๑)
พหุหิ ทุกขธมฺเมหิ อปฺปมาทรตาย เม
ตณฺหกุขโย อนุปฺปตฺโต กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนตฺติ
อิมา คธา อภาสีฯ สทา คธาปริโยसानเ อรหตฺตํ
ปาปฺปณฺนิฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๒)
นคเร อรุณวตฺติยา อรุโณ นาม ขตฺติโย
ตสฺส รณฺโณ อหิ ภริยา นคฺคํ ปาทยามหิฯ (๔)
สตฺต มาลา(๕) กหตฺวาน อุปฺปลา (๖) เทวคฺคณฺธิกา
นิตฺชช ปาสาทเว เอว จินฺเตสิ ตาวเทฯ
กิ เม อิมahi มาลาหิ สิริสาโรปิตาหิ เม
วริ เม พุทฺธเสฏฺฐสฺส ฌาณมฺหิ อภีโรปิตํฯ
สมฺพุทฺธิ ปฏฺิมาเนนฺตฺติ ทวาราสนฺเน นิสิตฺทหิ
ยทา เอหิตฺติ(๗) สมฺพุทฺโท ปุชฺยิสฺสํ มหามุณีฯ
กกุโธ วิลสนฺโตว มิคฺราชาว เกสรี
ภิกฺขุสงฺฆเม น สหิตฺโต อากฺคฺฉิ วิธิยา ชิโนฯ
พุทฺธสฺส รํสี ทิสฺวาน หญฺจฺจา สํวิคฺคมานสา
ทวาริ อปาปฺปณฺนิตฺวาน (๘) พุทฺธเสฏฺฐมฺปฺชชฺยิฯ

เล่มที่ 27 อภยาเถรีคาถาวณณนา หน้า 69

สตต อูปปลปุปุผานิ ปรีกัณณานิ (๑) อมฺพเร
ฉที กโรนฺตี (๒) พุทฺธสฺส มตฺถเก ชารยฺนฺตี เต ฯ
อุทฺทกจิตฺตา สุมฺนา เวทชาตา กตฺถชฺลี
ตตฺถ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา ตาวตีสํ อคฺจฺฉหํ ฯ
มหาเนลสฺส ฉาถนํ ชารยฺนฺตี มม มุทฺธนิ
ทิวพฺพนุชฺชํ ปวายตี (๓) สตฺตูปฺปลานิทํ ผลํ ฯ
กทาจิ นียมนาย ฌาติสฺงฺฆเณ เม ตทา
ยวตา ปรีสา มยฺหํ มหาเนลํ ชรียตี ฯ
สตฺตติเทวราชฺชนํ มเหสีตฺตมการี
สพฺพตฺถ อีสฺสรธา หุตฺวา สํสรามิ ภวาทเว ฯ
เตสฺสญฺจิจฺจกตฺตํ มเหสีตฺตํ อการี
สพฺเพ มํ อนุวตฺตนฺตี อาเทยฺยวงฺนา อหํ ฯ
อูปปลสฺเสว เม วณฺโณ คนฺโธ เจว ปวายตี
ทฺถกตฺตี นาภิชานามิ พุทฺธปฺปฺชายิทํ ผลํ ฯ
อิทฺธิปฺปาเทสฺส กุสลา โปชฺฌนฺจกฺทาวนารตา
อภิณฺวาปารมิตฺตตา พุทฺธปฺปฺชายิทํ ผลํ ฯ
สตฺติปฺปฺชานกุสลา สมာชิชฺฌานโถจฺรา
สมมปฺปฺชานมฺนุยฺตฺตา พุทฺธปฺปฺชายิทํ ผลํ ฯ
วีริยํ เม ฐุโรชฺรยฺหํ โยคฺกฺเขมาธิวาทนํ
สพฺพาสวปรีกฺขีณา นตฺถิ ทานิ ปฺนพฺภโว ฯ

๑ สฺยา. สฺวิตฺตฺถิณณานิ ฯ ๒. สฺยา. ฉาที กโรนฺตา ฯ

๓ ปวายามิ ฯ

ขุททกนิกายกฐกถา เถรีคาถาวรรณนา (ปรมตถทีปนี) - หน้าที่ 70
เล่มที่ 27 ทุกนิปาตวรรณนา หน้า 70

เอกศีเส อโตะ กปะเป ยัม ปุปุพมภิปุชยั
ทุกคตตี นากิขานามิ พุทฐปุชายิตัม ผลัม ฯ
กิลเสตา ฉาปีตา มยฺหัม ฯเปฯ กตัม พุทฐสฺส สาสนฺนุตติ ฯ

อรหตฺตัม ปน ปตฺวา อุทานนฺตตี ตา เอว คาทา ปรีวตฺติตฺวา
อภาสิ ฯ

ตตฺถ อภยตฺติ อตฺตทานเมว อาลปตฺติ ฯ กิพุโรตฺติ กิซฺชน-
สภาวโ อนิจฺจโจติ อตฺโถ ฯ ยตฺถ สตฺตา ปุณฺณชฺชนาติ ยสฺมี
ขณฺน กิซฺชนตีเล อสุจิทุกฺคนฺชเชกฺขจฺฉปฺปฏิกุสสภาว กาย
อิมเ อนฺธปุณฺณชฺชนา สตฺตา ลกฺคา ลกฺกิตา ฯ นิกฺขิปิสฺสามิมม
เทहनฺตติ อหัม ปน อิมม เทหัม ปฺตติกาโย ปฺน อนาทานน
นिरเปกฺขา ขิปิสฺสามิ ฉทฺเทสฺสามิ ฯ ตตฺถ การณฺมาห
สมฺปชานา ปตฺติสฺสตาติ ฯ

พหุหิ ทุกฺขมฺเมหีติ ชาตฺติชฺราทีหิ อนเเกหิ ทุกฺขมฺเมหิ
ศุภฺฐจายาติ อธิปฺปาโย ฯ อปฺปมาทรตฺยาติ ตาย เอว ทุกฺโข
ติณฺณตฺยาติ ปฺปฏิลทฺฐสฺสเวคตฺตา สติอวิปฺปวาสสงฺขาเต อปฺปมาเท
รตฺยาติ ฯ เสสิ วุตฺตนฺยเมว ฯ เอตฺถ เจ สตฺถารา เทสิตฺตนิยาเมน

นิกฺขิปาหิ อิมม เทหัม อปฺปมาทรตฺยาเต

ตณฺหกฺขยัม ปาปฺณาหิ กโรหิ พุทฺฐสาสนฺนุตติ

ปาโง ฯ เถริยา วุตฺตนิยาเมเนว ปน สงฺคีตตี อโรปีตา (๑) ฯ

๑ ม. อโรปีตตฺตา ฯ

อปปมาทรตาย เตติ อปปมาทรตาย ตยา ภวิตพพุนติ
อตุโถ ฯ

อภยาเถรีคาถาวณณา นิฏฐิตา ฯ

สามาเถรีคาถาวณณา

จตุกขตตุํ ปณจกขตตุํ อาทิกา สามาย เถรียา คากา ฯ
อยมปี ปริมพทุเชสุ กตาทิการา ตตถ ตตถ ภเว
วิญญูปนิสฺสยํ กุสลํ อูปจินฺตฺวา สุกตีสฺสเยว ตฺสฺรณตี อิมสฺมี
พุทฺธูปปาเท โกสมฺพฺยิ คหปติมหาศาลกฺเเล นิพฺพตฺติตฺวา
สามาติสฺสา นามํ อโหสิ ฯ สวา วิญญุตํ ปตฺตา สามาวตฺติยา
อูปาสิกาย ปิยสหายิกา หุตฺวา ตาย กาลกตาย สลฺลชาต-
ลํเวคา ปพฺพชฺชิตฺวา จ สามาวตี อารพฺภ อูปนฺนโสภํ
วิโนเทตฺตุํ อสภโกนฺตี อริยมกฺกํ คณฺหิตฺตํ นาสภฺจฺจ ฯ อปรภาเค
อาสนสาลา ย นิสินฺนสฺส อานนฺทตฺถเธรสฺส โอวาทํ สุตฺวา
วิปฺลสนฺนํ ปญฺจเปตฺวา ตโต สตฺตเม ทิวเส สห ปฏฺธิสมฺภิทาหิ
อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ฯ อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อตฺตโน ปฏฺธิปตฺตี
ปจฺจเวกฺขิตฺวา ตํ ปกาเสณฺตี

[๔๒๕] จตุกขตตุํ ปณจกขตตุํ วิหารา อูปนิกขมึ

อลทฺธา เจตโส สนฺตี จิตฺเต อวสวตฺติณิ

ตสฺสา เม อญฺจมี รตฺติ ยโต ตณฺหา สมฺมุตตา ฯ

พหุหึ ทุกขมเมหึ อปปรมาทรตยเม

ตณหุกขโย อนุปปรโต กตํ พุททสส สาสนนุติ ฯ

อุทานวเสน เทว คาถา อภาสี ฯ

ตตถ จตฺกขตฺตํ ปญจกขตฺตํ วิหารา อุปนิกขมินฺติ มม
วสนกวิหาร วิปสฺสนามนสิกาเรน นิสินฺนา สมณกิจจํ มตถกํ
ปาเปตฺถ อสฺสโกนฺตี อุตฺสปปายาภาเวน นนฺ โข มยฺหํ วิปสฺสนา
มกฺเคน ฆญฺเฐตฺติ จินฺเตตฺวา จตฺตาริ ปญจ จาติ นว วาเร
วิหารา อุปสฺสยโต พหิ นิกขมึ ฯ เตนาห อลทฺธา เจตโส สนฺตี
จิตฺเต อวสวตฺตินฺตี ฯ ตตถ เจตโส สนฺตินฺติ อริยมกฺกสมาริ
สนฺธายาห ฯ จิตฺเต อวสวตฺตินฺตี วิริยสมตย อภาเวน มม
ภาวนาจิตฺเต น วสวตฺตินิ ฯ สว กิร อติวิย ปกฺกहितวิริยา
อโหสิ ฯ ตสฺสา เม อญฺจมี รตฺตติยโต ปญฺจาย อานนฺทตฺเถรสฺส
สนฺติเก โอวาทํ ปฏฺลิถิ ตโต ปญฺจาย รตฺตินฺทวมตฺนุทิตา
วิปสฺสนาย กมฺมํ กโรนฺตี รตฺตติยํ จตฺกขตฺตํ ปญจกขตฺตํ วิหารโต
นิกขมิตฺวา มนสิการิ ปวตฺเตนฺตี วิเสสํ อนนฺทิตฺวา อญฺจมียํ
รตฺตติยํ วิริยสมตํ ลกิตฺวา มกฺกปฏฺิปาติยา กิเลสฺส เขเปสฺสินฺติ
อตุโถ ฯ เตน วุตฺตํ ตสฺสา เม อญฺจมี รตฺตติยโต ตณฺหา
สมฺมุตฺตาติ ฯ เสสํ วุตฺตณฺยเมว ฯ

สามาเถรีคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

ทุกนึปถวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

ติกนิปาตวรรณนา

อปราสามาเถรีคาถาวรรณนา

ติกนิปาเต ปณณวีสติ วสุสานีตืออาทิกา อปราย สามาย
เถรียา คาคา ฯ

อยมุปี ปุริมพทุเชสุ กตาริการา ตตถ ตตถ ภเว
วิฏฐูปนิสฺสยํ กุสลํ อุปจันนตี วิปสฺสิสฺส ภควโต กาค
จนุทภากาย นทียา ตีเร กิณฺนรโยนินิ นินพุตติ ฯ สา ตตถ
กิณฺนเรหิ สทุธิ กิพาปสุตา วิจรตี ฯ อเถกทิวสํ สตุธา
ตสฺสาปี กุสลพิชโรปนตถํ ตตถ คนฺตฺวา นทีตีเร จงฺกมิ ฯ
สา ภควนฺตํ ทิสฺวา หฏฺฐตฺถุจา สลลปฺปฺพานิ อาทาย สตุถ
สนฺตีกิ คนฺตฺวา วนฺทิตฺวา เตหิ ปุปฺเพหิ ภควนฺตํ ปุเชสิ ฯ สา
เตน ปุณฺณกมฺเมน เทวมนุสฺเสสุ สัสนฺตี อิมสฺมี พุทฺธูปฺปาเท
โกสมฺพิยํ กุลมฺเร นินพุตติตฺวา วยปฺปตฺตา สามาวตียา สหายิกา
หุตฺวา ตสฺสา มตฺกาคเ สัเวคชาตา ปพฺพชิตฺวา ปณฺจวีสติ
วสุสานิ จิตฺตสมารานํ อลภิตฺวา มหฺลลิกากาคเ สุขโตวาทำ
ลภิตฺวา วิปสฺสนํ วพฺพเมตฺวา สห ปฐิสฺมภิทาหิ อรหฺตฺถํ
ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺถํ อปทานเ (๑)

จนุทภากานทีตีเร อโหสิ กิณฺนรี ตทา

อทุทสาหิ เทวเทวี จงฺกมฺนฺตํ นราสภิ ฯ

๑ พ. อป. ๓๓/๒๒/๓๐๐ ฯ

ขุททกนิกายกฐกถา เถรีคาถาวรรณนา (ปรมตถทีปนี) - หน้าที่ 74
เล่มที่ 27 ติกนิปาตวรรณนา หน้า 74

โอจินิตวาน สพลั พุทธเสฏฐสทาสนหิ
อุปสิงฆิ มหาวิโร สลลั เทวคณธิกั ฯ
ปฏิกคเหตุวา สมพุทฺโธ วิปสฺสี โลกนายโก
อุปสิงฆิ มหาวิโร เปกขมานาย เม ตทา ฯ
อณชลึ ปคคเหตุวาน วนุทิตฺวา ทิปทุตฺตมัม
สกั จิตฺตัม ปสาเทตฺวา ตโต ปพฺพตมารุหิ ฯ
เอกนวุติโต กปฺเป ยัม ปุปฺพมททึ ตทา
ทุกคตี นาทิขานามิ พุทฺธปฺุชายิทํ ผลั ฯ
กิลเสทา ฆาปิตา มยฺหัม ฯเปฯ กตัม พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ

อรหตฺตัม ปน ปตฺวา อตฺตโน ปฏฺิปปตฺตี ปจฺจเวกขิตฺวา
อุทานวเสน

[๔๓๐] ปณฺณวิสตี วสฺसानิ ยโต ปพฺพชิตาย เม
นาทิขานามิ จิตฺตสฺส สมัม ลทฺธิ กุทาจันนั ฯ
อลทฺธา เจตโส สนฺนตี จิตฺเต อวสวตฺตินิ
ตโต สัมเวคมาปาที สริตฺวา ชินสาสนัน ฯ
พหุหิ ทุกขมฺเมหิ อปฺปมาทฺรตาย เม
ตณฺหกุขโย อนฺนปฺปตฺโต กตัม พุทฺธสฺส สาสนัม
อชฺช เม สตฺตมิมิ รตฺติ ยโต ตณฺหา วิโสสิตาติ

อิมา คาถา อภาสิ ฯ

ตตฺถ จิตฺตสฺส สมฺนตฺติ จิตฺตสฺส วุปฺสมัม เจโตสมถมคฺค-
ผลสมาธิตฺติ อตฺโต ฯ ตโตติ ตสฺมา จิตฺตวสั วตฺเตตฺตุ อสมตฺถ-

ภาวโศ ๑ สัมเวคมาปาทินุติ สตุถริ ธรนเตปี ปพพชิตกัจจิม
มตุลลัม ปาเปตุ อสกุโกนุติ ปจจกถัม ปาปยิสสามิติ สัมเวคัม
ณณตุรธา สัมปาชชี ๑ สริตุวา ชินสาสนนุติ กานกจจ-
โปปมาทิสตุถุโอะวาทำ ออนุสสุริตุวา ๑ เสถ สุตตุนยเมว ๑
อปราสามาเถรเถรคาถาวรรณนา นิฏฐิตา ๑

อุตตมาเถรเถรคาถาวรรณนา

จตุกขตุตุ ปณจกขตุตุตุนุติอาทิกา อุตตมาเย เถรียา

กาธา ๑

อยมปี ปุริมพทุเรสุ กตาริการา ตตุถ ตตุถ ภเว
วิวญญูปนิสสยัม กุสลัม อูปจินนุติ วิปสสิสสุ ภควโศ กาล
พนุชฺมตึนคเร อณนตฺรสุส กุญฺมพิกสฺส กุลเคเห อมรทาสี หุตฺวา
นิพพุตติ ๑ สวา วยปฺปตฺตา อตุตโน อຍຍကานံ เวຍຍာວຈຸំ กโรนุติ
ชีวติ ๑ เตน สมนยเน พนุชฺมราชา ปุณฺณมทิวเส อูปสถิโก หุตฺวา
ปุเรกตุตฺติ ทานานิ ทตุวา ปจจกตุตฺติ คนตุวา รมมัม สุนาติ ๑ อถ
มหาชนา ยถา ราชา ปฏฺิพชฺชติ ตเถว ปุณฺณมทิวเส อูปสถงฺกานิ
สมาทาย วตุตฺนุติ ๑ อถสฺสา ทาสียา เอตทโหสิ เอตฺรหิ โข
มหารราชา มหาชนา จ อูปสถงฺกานิ สมาทาย วตุตฺนุติ ยนฺนุนาหิ
อูปสถทิวเสสุ อูปสถสึลัม สมาทาย วตุเตยฺยนุติ ๑ สาทถา
กโรนุติ สุปริสฺสุทฺธึ อูปสถสึลัม รกฺขิตฺวา ตาวตีเสสุ นิพพุตฺตา
อปฺราปฺริ สุกฺคีสฺสเยว

สัสนนตี อิมสมิ พุทฺธุปปาเท สาวตถิยิ เสฏฺฐิจฺจุเล นิพฺพตฺติตฺวา
วิญญุตฺตํ ปตฺวา(๑) ปญฺจาราย เถริยา สนนฺติเก ชมฺมํ สุตฺวา ปพฺพชิตฺวา
วิปฺสฺสนํ ปญฺจเปตฺวา ตํ มตฺถกํ ปาเปตฺติ นาสกฺขิ ปญฺจาราเถรี
ตสฺสา จิตฺตาจาร์ ญตฺวา โฉวาทมทาสิ ฯ สตา ตสฺสา โฉวาท
จตฺวา สห ปฏฺิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ
อปทานเ (๒)

นกระ พนฺธุมติยา พนฺธุมานาม ขตฺติโย
ทิวเส ปุณฺณมาย โส อุปวสิ อุโปสถํ ฯ
อหํ เตน สมเยน กุมฺภทาสี อหุํ ตหิ
ทิสฺวา สราชิกํ เสนํ เอวาทํ จินฺตยิ ตทา ฯ
ราชาปิ รชฺชํ นทฺเทตฺวา อุปวสิ อุโปสถํ
สผลํ นฺนํ ตํ กมฺมํ ชนกาโย ปโมทิตฺวา ฯ
โยนิโส ปจฺจเวกฺขิตฺวา ทฺถกฺคฺคฺคฺจ (๑) ทลิตฺทตฺตํ
มานสิ สมฺปหิสิตฺวา อุปวสิ อุโปสถํ ฯ
อหํ อุโปสถํ กตฺวา สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสเน
เตน กมฺเมน สุกเตน ตาวตีสมฺภจฺจหํ ฯ
ตตฺถ เม สุกตํ พุยมหํ อุทฺธํ โยชนมฺกคฺคํ (๔)
กฺุณาการวรุเปตฺติ มหาสนฺนสฺสุทฺติตํ ฯ

เล่มที่ 27 อุตตมาเถรีคาถาวรรณนา 77

อจนรา สดสหัสสา อุปติฏฺจนฺติ มํ สทา
อญฺเณ เทเว อติกกมฺม อติโรจามิ สพฺพทา ฯ
จตุสญฺจิทเววราชูณํ มหเสิตตมการียี
เตสญฺจิจกฺกวัตตึณํ มหเสิตตมการียี ฯ
สุวณฺณวณฺณา หุตฺวาน ภาเวสุ สํสรามหํ
สพฺพตฺถ ปวรา โหมิ อุโปสถสฺสึทํ ผลํ ฯ
หตฺถิยานํ อสฺสยานํ รตฺยานญจ สีวิกํ
ลภามิ สพฺพเมเวตํ อุโปสถสฺสึทํ ผลํ ฯ
โสวณฺณมยํ รุปิมยํ อโถปี ผลิกามยํ
โลหิตงฺกมยญฺเจว สพฺพํ ปฏฺฐิภามหํ ฯ
โกเสยฺยกมฺพลคานิ โขมกปฺปาสิกานิ จ
มหคฺฆมานิ จ วตฺถานิ สพฺพํ ปฏฺฐิภามหํ ฯ
อนนํ ปานํ ขาทนียํ วตฺถเสนาสนานิ จ
สพฺพเมตํ ปฏฺฐิเถ อุโปสถสฺสึทํ ผลํ ฯ
วรคฺคฺชญจ มาลญจ จุณฺณกญจ วิเลปนํ
สพฺพเมตํ ปฏฺฐิเถ อุโปสถสฺสึทํ ผลํ ฯ
กุกฺกาการญจ ปาสาทํ มณฺฑปํ หมฺมิมิ คฺคหํ
สพฺพเมตํ ปฏฺฐิเถ อุโปสถสฺสึทํ ผลํ ฯ
ชาติยา สดฺตวสฺสาคํ ปพฺพชึ อนคารียํ
อทุตฺตมาเส อสมปฺตเต อรหตฺตมปาปฺปณิ ฯ

ขุททกนิกายกุกกตา เถรีคาถาวรรณนา (ปรมตถทีปนี) - หน้าที่ 78
เล่มที่ 27 ติกนิปาตวรรณนา หน้า 78

กิลเสตา ฌาปีตา มยฺหํ ภวา สพุเพ สมุหตา
สพุพาสวปริกุกชีณา นตฺถิ ทานิ ปุณฺพุกโว ๑
เอกนวุติโต กปะเป ยํ กมฺมมกริ ตทา
ทुकคฺตี นาภิชานามิ อุโปสถสฺสตีหํ ผลํ ๑
กิลเสตา ฌาปีตา มยฺหํ ๑เป๑ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ๑

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อตฺตโน ปฏฺิปปตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา
อุทานวเสน

[๔๗๑] จตฺกฺขตฺตํ ปณฺจกฺขตฺตํ วิหารา อุปนิกฺขมึ
อลทฺธา เจตโส สนฺตี จิตฺเต อวสวตฺตินิ ๑
สา ภิกฺขุณี อุปาคจฺณี ยา เม สทฺธาเยกา อหุ
สา เม ฌมฺมมเทเสสิ ขนฺธายตฺนธาตฺโย ๑
ตสฺสา ฌมฺมํ สฺมุติวาน ยถา มํ อนุสาสิ สา
สตฺตาหํ เอกปฺลลงฺเคน นิสิที ปิติสฺขสมปปีตา
อฏฺฐมียา ปาเท ปสาเรสิ ตโมกฺขนฺธํ ปทาลียาติ

อิมา คาถา อภาสิ ๑

ตตฺถ สา ภิกฺขุณี อุปาคจฺณี ยา เม สทฺธาเยกา อหุติ ยา
มยา สทฺธาตพุพา สทฺเธยฺยวงฺษา อโหสิ ตํ ภิกฺขุณี สา
อหํ อุปคจฺณี อุปสฺงกมึ ปญฺ्ञาจาราเถรี สนฺธาย วทติ ๑
สา ภิกฺขุณี อุปคจฺณี ยา เม สาทฺธาเยกาติปิ ปาโธ สา

ปฎาจารา ภิกขุณี อนุกรมปาย มํ อุปคจฺจึ ยา มยฺหํ
สทตฺตสฺส สาทิกาทิ อตฺโถ ๑ สามี ฆมฺมมเทเสตี ขนฺธายตน-
ชาตฺโยติ สามี ปฎาจารา เถรี อิมะ ปญฺจกฺขนฺธา อิมานี
ทฺวาทสายนานี อิมะ อฏฺฐารส ชาตฺโยติ ขนฺธาทิกะ วิภิชิตฺวา (๑)
ทสฺเสนฺตี มยฺหํ ฆมฺมํ เทเสตี ๑

ตสฺสา ฆมฺมํ สฺมุติตฺวานาติ ตสฺสา ปฎิสมฺภิตาปฺตตฺตาย
เถรียา สนฺติเก ขนฺธาทิวีกาภุพฺพงฺคมํ อริยมคฺคํ ปาเปตฺวา
เทสิตํ สณฺหํ สุขุมํ วิปสฺสนาฆมฺมํ สุตฺวา ๑ ยถา มํ อนุสาสิ
สาติ สามี เถรี ยถา มํ อนุสาสิ โอวทิตฺตา ปฎิปชฺชนฺตี
ปฎิปตฺตี มตฺถกํ ปาเปตฺวาปี สตฺตาทิ อเอกปฺลลงฺเกน นิสิตี ๑
กถํ ปิติสฺขสมปฺปิตาติ ฆานมเยน ปิติสฺขเณ สมงฺกิกฺกตา ๑
อฏฺฐมียา ปาเท ปสาเรสิ ตโมกฺขนฺธํ ปทาลียาติ อนวเสสิ
โมหกฺขนฺธํ อคฺคมคฺเคน ปทาเลตฺวา อฏฺฐเม ทิวเส ปฺลลงฺกํ
ภินฺทนฺตี ปาเท ปสาเรสิ อิทเมว วสฺสา อณฺณาพฺยากรณํ
อโหสิ ๑

อุตตมาเถรีคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ๑

อถฺยตฺรธาอถฺยตฺมาเถรีคาถาพรรณนา

เย อิมะ สตฺต โปชฌงฺกาคีอาทิกา อปราย อถฺยตฺมาย
เถรีธา คาถา ฯ

อยมฺปิ ปุริมพุทฺเชสุ กตาทิการา ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิภูฏฺฐปนิสฺสยํ กุสลํ อูปจันนุตตี วิปฺสฺสิสฺส ภควโต กาละ
พณฺธมตฺตีนคเร กุณฺทาสิ หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ สา เอกทิวสํ
สตฺถุสวากํ เอกํ ชีณาสวตฺเถรี ปิณฺฑทาย จรณฺตํ ทิสฺวา
ปสนฺนมานสา ตีณิ โมทกานิ อทาสี ฯ สา เตน ปุณฺณ-
กมฺเมน เทวมนุสฺเสสุ สํสรณฺตี อิมสฺมี พุทฺธรูปฺปาเท โกสลชนปฺเท
อถฺยตฺรสมิ พุราหุณฺณมหาสาถฺกเถ นิพฺพตฺติตฺวา วิณฺญตฺติ
ปตฺตา ชนปฺทจาริกํ จรณฺตสฺส สตฺถุ สนฺติเก ฆมฺมํ สุตฺวา
ปฏฺฐิตทฺธสทฺธา ปพฺพชิตฺวา นจิริสฺเสว สห ปฏฺฐิสมฺภิทาหิ
อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๒)

นคเร พนฺธมตฺติยา กุมฺภทาสี อโหสฺหิ
มม ภาคํ คเหตุวาน คจฺฉิ อุตฺกทาริกา ฯ
ปนฺถมฺหิ สมณฺฑํ ทิสฺวา สนฺตจิตฺตํ สมหิตํ
ปสนฺนจิตฺตา สุมนา โมทเก ตีณิทาสหิ ฯ
เตน กมฺเมน สุกเตน เจตนาปณฺธิธีหิ จ
เอกนวุตฺติกปฺปานิ วินิปาตํ น คจฺฉหิ ฯ

เล่มที่ 27 อัญจนตราอูตตมาเถรีคาถาวณณา หน้า 81

สมปตฺติ ตํ กริตฺวาน สพฺพํ อนุภวี่ อหิ
โมทเก ตีณิ ทตฺวาน ปตฺตาหิ อจลํ ปทํ ฯ
กิลเสทา ฌาปีตา มยฺหิ ฯเปฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺตฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อตฺตโน ปฏิปตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา
อุทานวเสน

[๔๑๒] เย อิมเ สตฺตา โพชฺฌงฺกา มคฺคา นิพฺพานปตฺติยา
ภาวิตา เต มยา สพฺเพ ยถา พุทฺเธน เทสิตา ฯ
สุญฺยตฺตสฺสานิมิตฺตสฺส ลาภินีหิ ยทิจฺจกํ
โอรสา ธีตา พุทฺธสฺส นิพฺพานาภิตา สทา ฯ
สพฺเพ กามา สมฺจุณฺนินา เย ทิพฺพา เย จ มานุสา
วิกฺขิโณ ชาตีสฺสาโร นตฺถิ ทานิ ปฺนพฺภโวติ

อิมา คาถา อภาสิ ฯ

ตตฺถ สุญฺยตฺตสฺสานิมิตฺตสฺส ลาภินีหิ ยทิจฺจกนฺตฺติ สุญฺยต-
สมาปตฺติยา จ อนิมิตฺตสมาปตฺติยา จ อหิ ยทิจฺจกํ ลาภินี ฯ
ตตฺถ ยํ ยํ สมาเป็นชฺชิตฺตุํ อิจฺจามิ ยตฺถ ยตฺถ ยทา ยทา
ตํ ตํ ตตฺถ ตตฺถ ตทา ตทา สมาเป็นชฺชิตฺวา วิหรามิตฺติ
อตุโถ ฯ ยทิปิ หิ สุญฺยตาปฺปณฺหิตาทินามกสฺส ยสฺส กสฺสจิปิ
มคฺคสฺส สุญฺยตาทีเกทํ ติวิธมฺปิ ผลํ สมภวติ ฯ อยํ ปน เถรี
สุญฺยตานิมีตฺตสมาปตฺติโยว สมาเป็นชฺชติ ฯ เตน วุตฺตํ
สุญฺยตฺตสฺสานิมิตฺตสฺส ลาภินีหิ ยทิจฺจกนฺตฺติ ฯ เขภฺยูยวเสน วา เอตํ
วุตฺตํ ฯ นิตฺตสนมตฺตเมตฺตนฺตฺติ อปเร ฯ

ขุททกนิกายกุกกตา เถรีคาถาวณณนา (ปรมตถทีปนี) - หน้าที่ 82
เล่มที่ 27 ติกนิปาตวณณนา หน้า 82

เย ทิพพา เย จ มานุสาติ เย เทวโลกปริยาปนฺนา
เย จ มนุสฺสโลกปริยาปนฺนา วตฺตูกามา เต สพฺเพปี ตปฺปฏิ-
พิพฺพทฺตฺนุทฺรคปฺปหาเนน มยา สมฺมเทว อฺจุฉินฺนา อปริโภการหา
กตา ฯ วตฺตตฺตฺหิ อภพฺโพ อาวฺโส ชีณาสโว ภิกฺขุ กาม
ปริภฺวชิตฺตฺ เสยฺยถาปี ปุพฺเพ อการิยฺภูโตติ ฯ เสถ วตฺตฺนยเมว ฯ
อณฺตรธาอฺตฺตมาเถรีคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

ทนต์ิกาเถรีคาถาวณณนา

ทิวา วิหารา นิกฺขมฺมาติอาทิกา ทนต์ิกาย เถรียา
กาถา ฯ
อยมฺปี ปฺริมพฺพเชสฺส กตฺตาริการา ตตฺถ ตตฺถ ภาเว
วิวญฺญฺพนิสฺสยํ กุสฺลํ อฺปจฺฉินฺนตี พุทฺธสฺสอณฺตรกาเล จนฺทภาคาย
นทียา ตีเร กิณฺนรโยนิยํ นิพฺพตฺติ ฯ สา เอกทิวสํ กิณฺนเรหิ
สทฺธี กิพฺนตี วิจรมานา อทฺทส อณฺตรํ ปจฺเจกพฺพทฺธ
อณฺตรสฺมี รุกฺขมฺมูเล ทิวาวิหารํ นิสินฺนํ ทิสฺวาน ปสนฺนมานสา
อฺปสงฺกมิตฺวา สาลปฺปฺเพหิ ปุชฺชํ กตฺวา วนฺทิตฺวา ปกฺกามิ ฯ สา
เตน ปุณฺณกมฺเมน เทวมนุสฺสเสสฺส สฺสรนฺตี อิมสฺมี พุทฺธปฺปาเท
สาวตฺถึยํ โภสฺสรณฺโณ ปุโรหิตพฺรหฺมณฺสฺส เกहे นิพฺพตฺติตฺวา
วิณฺณตฺตํ ปตฺวา เขตฺวณปฺภิกฺคฺคหฺนเ ปภฺลิตฺทฺสทฺธา อฺปาสิกา
หฺตฺวา ปจฺฉา มหาปชาปติโคตฺมียา สนฺตฺเก ปพฺพชิตฺวา ราชคฺเห
วสมานา เอกทิวสํ ปจฺฉาภตฺตํ คิซฺมณฺณํ อภิรฺูหิตฺวา ทิวาวิหารํ

นินฺนินา หตฺตาโรหคฺคสฺส อภีรฺหฺนตฺถาย ปาํ ปสาเรนฺตํ หตฺถี

ทิสฺวา ตเทว อารมฺมณฺ์ กตฺวา วิปฺสฺสนํ วฑฺฒตฺวา สห

ปฏฺฐิสฺมกฺกิทาหิ อรหตฺตํ ปาปฺปณฺิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทานे (๑)

จนฺทภาคานทีตีเร อโหสี กิณฺนรี ตทา

อทุทํ วิรัชํ พุทฺธํ สยมกฺก อปราชิตํ ฯ

ปสนฺนจิตฺตา สุมฺนา เวทชาตา กตฺถชฺลี

สาลมาลี (๒) กเหตุวาน สยมกฺก อภิปุชฺชียี ฯ

เตน กมฺเมน สุกเตน เจตนาปณฺธิหิ จ

ชหิตฺวา กิณฺนรีเทหํ ตาวตีสฺมกฺจฺจหํ ฯ

นตฺตีสฺสเทวราชฺชนํ มहेสิตฺตมการียี

มนสา ปตฺถิตํ มยฺหํ นิพฺพตฺตติ ยถิจฺฉิตํ ฯ

ทสนฺนํ จกฺกวตฺตินํ มहेสิตฺตมการียี

โอจิตฺตตาว หุตฺวาน สัสมารามิ ภเวสุหํ ฯ

กฺุสลํ วิชฺชเต มยฺหํ ปพฺพชฺชี อนการียี

ปฺุชฺชารหา อหํ อชฺช สกฺยปฺุตฺตสฺส สาสเน ฯ

วิสุทฺทมานสา อชฺช อเปตฺมนปาปีกา

สพฺพาสวปริกฺกชฺฉินา นตฺถิ ทานิ ปฺุณฺพภโว ฯ

จตฺนุนฺนวุติโต กปฺเป ยํ พุทฺทมภิปุชฺชียี

ทฺุคฺคตี นากิขานามิ สาลมาลาหิํ ผลํ ฯ

กิลฺเลสา ฌาปีตา มยฺหํ ฯเปฯ กตํ พุทฺทสฺส สาสนฺนตฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อตฺตโน ปฏิปตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา
ปีติโสมนสฺสชาตา อุทานวเสน

[๔๓๓] ทิวาวิหารา นิกฺขมฺม กิษฺมณฺณมฺหิ ปุพฺพเต

นาคํ โอคาทมุตฺตนิณฺณํ นทีตีรมฺหิ อทฺทลํ ฯ

ปุริโส องฺกุสมาทาย เทหิ ปาทนฺติ ยาจติ

นาโค ปสารถิ ปาทำ ปุริโส นาคมารุหิ ฯ

ทิสฺวา อทฺนตฺ ทมิตฺ มนฺสฺसानํ วลฺลํ คตฺ

ตโต จิตฺตํ สมารุหี ขลฺล ตาย วณฺํ คตฺวาติ

อิมา กถา อภาสิ ฯ

ตตฺถ นาคํ โอคาทมุตฺตนิณฺณนฺติ หตฺถินาคํ นทีขิ โอคาทํ
กตฺวา โอคยฺห ตโต อุตฺตนิณฺณํ ฯ โอคยฺห อุตฺตนิณฺณนฺติ วา
ปาโง ฯ มกาโร ปทสนฺธิโกโร ฯ นทีตีรมฺหิ อทฺทสนฺติ จนฺทภากาย
นทียา ตีเร อปสฺสึ ฯ

กี กโรนฺตฺนฺติ เจตฺ ทุสฺเสตฺถุ วุตฺตํ ปุริโสติ อาทิ ฯ
ตตฺถ เทหิ ปาทนฺติ ยาจติติ ปาทำ เทหิ อิติ ปิฏฺฐิจาโรหนตฺถํ
ปาทำ ปสารถุ สณฺณํ เทติ ยถาปริจิจฺจํ หิ สณฺณํ เทนฺโต
อิธ ยาจติติ วุตฺโต ฯ

ทิสฺวา อทฺนตฺ ทมิตฺนฺติ ปกตฺติยา ปุพฺพเพ อทฺนตฺ อิทานิ
หตฺถาจริเยน หตฺถิสฺสิกฺขาย ทมิตฺทมถํ อูปคฺมิตฺ กิทิสฺ ทมิตฺ
มนฺสฺसानํ วลฺลํ คตฺ ยํ ยํ มนฺสฺสา อาณาเปนฺติ ตํ ตํ
ทิสฺวาติ โยชนา ฯ ตโต จิตฺตํ สมารุหี ขลฺล ตาย วณฺํ

เล่มที่ 27 อุพพิรีเถรีคาถาวณณนา หน้า 85

คตาคี ขลุตติ อวธารณตถเถ นิปาโต ฯ ตโต หตฺถิตฺตฺสนโต
ปจฺจนา ตาย หตฺถิโน กิริยาย เหตุภูตตาย วนํ อรณฺณํ คตา
จิตฺตํ สมารเฐสึเยว ฯ กถํ อยมปิ นาม ตีรจฺจนาคโต หตฺถิ
หตฺถิตฺตมกสฺส วเสน ทมถํ คโต กสฺมา มนุสฺสภูตตาย จิตฺตํ
ปฺริสทมกสฺส สตฺถุ วเสน ทมถํ น คมิตฺตตีติ สํเวคชาตา
วิปฺสฺสนํ วจฺเจตฺตวา อคฺคมคฺคสมารินา มม จิตฺตํ สมารเฐ
อจฺจนตฺสมารานน สพฺพโส กิเลสฺส เขเปตฺตินฺติ อตฺโถ ฯ
ทนต์ิกาเถรีคาถาวณณนา นิฏฺจिता ฯ

อุพพิรีเถรีคาถาวณณนา

อมฺม ชีวาทิอาทิกา อุพพิริยา เถริยา คาถา ฯ

อยมปิ ปฺริมพฺพเชสฺส กตาทิการา ตตฺถ ตตฺถ ภาเวสฺส
วิวญฺญปนฺนิตฺสยํ กุสลํ อฺปนฺนินฺติ ปทฺมุตฺตรสฺส ภควโต กาเล
หํสวตฺนคเร กุลเกเห นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญุตํ ปตฺตา เอกทิวสํ
มาตาปิตฺตฺส มงฺคลํ อนุภวิตฺถุํ เกหนฺตรคเตสฺส อทฺติยา สยํเกเห
โอหิณา อฺปกฺกฺชาย เวลาย ภควโต สวากํ เอกํ ชีณาสวตฺเถรี
เลทฺทวารสมิเปน คจฺจนตํ ทิสฺวา ภิกฺขุํ ทาทูกามา ภาเน
อิธ ปวิสถาติ วตฺวา เถเร เกหํ ปวิญฺเจ ปญฺจปตฺติญฺจิตฺเตน เถรี
วณฺทิตฺวา โคนกาทีหิ อาสนํ ปญฺญาเปตฺวา อทาสี ฯ
นิตฺตีติ เถโร ปญฺญตฺเต อาสนนฺ ฯ สวา ปตฺตํ คเหตุวา
ปิณฺฑปาตสฺส ปฺรูตฺวา เถรสฺส หตฺถे จเปตี ฯ เถโร อนุโมทนํ

กตุวา ปกุกามิ ฯ สวา เตน ปุณณกมเมเน ตาวตีเสสุ นิพพุตติตฺวา
ตตฺถ ยาวตายุกั อุมารทิวพสมฺปตฺตี อนุภวิตฺวา ตโต จุตฺวา
สุคตีสฺสเยว สัสนฺนตี อิมสฺมี พุทฺธูปฺปาเท สวาคฺคิยิ คหปติ-
มหาสาถกฺขเล นิพพุตติตฺวา อุมพฺพิริตี ลทฺธนามา อภिरูปา
ทสฺสนิยา ปาสาทิกา อโหสิ ฯ สววยปฺปตฺตกาเล โกสฺสรณฺโณ
อตฺตโน เคนํ นิตฺตา กตฺติปยสัวจฺจนฺราตฺติกกเมเน เอกํ ชีตฺริ
ลภิ ตสฺสา ชีวนฺตีตี นามํ อํกํสุ ฯ ราชา ตสฺสา ชีตฺริ ทิสฺวา
ตฺถจฺจมานโส อุมพฺพิริยา อภิสํกํ อทาสี ฯ ชีตา ปนฺสฺสา
อาชาวิตฺวา ปริชาวิตฺวา วิจฺรณฺกาเล กาลมกาสี ฯ มาตา
ยตฺถ ตสฺสา สรฺริรฺนิกฺเขโป กโต ตํ สฺसानํ คนฺตฺวา ทิวเส
ทิวเส ปริเทวตี ฯ เอกทิวสั สตฺถุ สนฺตํกั คนฺตฺวา วนฺทิตฺวา โถกั
นิตฺทิตฺวา คตา อจฺจรวตฺนทฺิยา ตีเร จตฺวา ชีตฺริ อารพฺภ
ปริเทวตี ฯ สตฺถา ตํ ทิสฺวา คนฺธกฺกฺขิยฺ ยถานิสฺสิโนว อตฺตानํ
ทสฺเสตฺวา กสฺมา วิปฺปลปฺปิตฺติ ปุจฺฉิ ฯ มม ชีตฺริ อารพฺภ
วิปฺปลปามิ ภควาตี ฯ อิมสฺมี สฺसानเณ ฉวปิตฺตา ตว ชีตโร
จตฺราสฺตีตฺสทสฺสมตฺตา ตาสั กตฺริ สนฺธราย วิปฺปลปฺปิตฺติ ฯ
ตาสั ตํ ตํ อาพาหนญฺจานํ ทสฺเสตฺวา

[๔๑๔] อมม ชีวาตี วนฺมฺหิ กนฺทสิ อตฺตานํ อธิจฺจ อุมพฺพิริ

จฺจลาสฺตีตฺสทสฺसानิ สพฺพา ชีวสนามิกา

เอตฺมมหาพาหน ทพฺพตา ตาสั กมนฺุโสจสฺตีติ

เล่มที่ 27 อุพุพิริเถรีคาถาวณณนา หน้า 87

อุปัทฒคาถมาห (๑)๑

ตตถ อมม ชีวติ มาตูปจรรนามน ชีตยา อาลปนี ๑
 อิทถจสุสา วิปปลปนากการทสุสนั ๑ วนมุหิ กนุทสี่ติ วนมชฺเณ
 ปรีเทวสิ ๑ อตต่านั อธิจจจ อุพุพรีติ อุพุพรี ทว อตต่านเมว
 ตาว พุชฌสุสุ ยาถาวโต ชานาหิ ๑ จุลลาสี่ติสทสุสานีติ
 จตุราสี่ติสทสุสานิ ๑ สพุพา ชีวสนามิกาติ ตา สพุพาปี ชีวุนติ
 ยา สมานนามิกา ๑ (๒) เอตมฺหาพาหเน ททฺฒาติ เอตมฺหิ
 สฺสุสานเ ฉาปีตา ๑ ตาสั กมนุโสจสี่ติ ตาสุ ชีวุนติ นามาสุ
 จตุราสี่ติสทสมตตาสุ กั สนุชาย ตฺวั อนุโสจสิ อนุโสกั
 อาปชฺชสี่ติ เอวั สตุถารา ฌมฺเม เทสิเต เทสนานุสาเรน ฌาณั
 เปเสตฺวา วิปสุสนั อารภิตฺวา สตุถุ เทสนาวิลาเสน อตตโน
 จ เหตุสมฺปตฺติยาชถาจิตาว วิปสุสนั อฺสุสุกกาเปตฺวา
 มกฺคปฏฺฐีปาติยา อกฺคผลเ อรหตฺเต ปตฺติจฺจาสิ ๑ เตน วุตฺตั
 อปทาน (๓)

นคเร หัสนวติยา อโหสี่ พาลิกา ตทา
 มาตา จ เม ปีตา เจว กมนุนตฺ อคมฺสุเต ๑
 มชฺฌนฺตีกมฺหิ สุริเย อทฺทลั สมณั อหิ
 วิถิยา อนุคจฺจุนตฺ อาสนั ปญฺณเปสหิ ๑
 โคณกจิตฺตกาทีหิ ปญฺญาเปตฺวาหมาสนั
 ปสนฺนจิตฺตา สุมนา อิหิ วจนมพฺรวิ ๑

๑ สี่. ทิยฑฒคาถมาห ๒ สี่. เอกนามิกา ๑

๓ พุ. อป. ๓๓/๑๕๔/๒๗๔ ๑

ขุททกนิกายภูจกถา เถรีคาถาวรรณนา (ปรมตถทีปนี) - หน้าที่ 88
เล่มที่ 27 ติกนิปาตวรรณนา หน้า 88

สนุตตตาทา กจิตา(๑) ภูมิ สุโร มชฌนุติเก จิโต
มาลุตตา จ น วายนุติ กาโล เจวตถ เมหิติ (๒)ฯ
ปญฺญตตมาสนมิตํ ทวตถาย มหามุณี
อนุกมฺปิ อุปาทาย นิสีท มม อาสเน ฯ
นิสึทิตตถ สมโณ สุทฺถนุโต สุทฺทฺธมานโส
ตสฺส ปตฺตํ คเหตุวาน ยถารนุชฺช อทาสหํ ฯ
เตน กมฺเมเน สุกเตเน เจตนาปณฺธิหิ จ
ชหิตฺวา มานุสฺสึ เทหิ ทาวตีสึ อคณฺณหํ ฯ
ตตถ เม สุกตํ พุยมหํ อาสเนน สุนิมฺมิตํ
สญฺญิจโยชนมฺพุเพชฺชึ ทิสโยชนวิตถตฺตํ ฯ
โสณฺณมยา มณฺนิมยา อโถปี ผลิกามยา
โลहितงฺกมยา เจว ปฺลลงฺกา วิวิชา มม ฯ
ตฺถลิกาวิกตีกาหิ กญฺจิสฺสจิตฺตกาหิ จ
อุทฺธึ เอกนฺตโลมิ จ ปฺลลงฺกา เม สฺสณฺจิตา ฯ
ยทา อิจฺฉามิ คมนํ หาสชิตฺทาสมปฺปีตา
สท ปฺลลงฺกเสฏฺฐเจเน คจฺฉามิ มม ปตฺถิตํ ฯ
อสีติเทวราชูนํ มเหสีตฺตมการยึ
สत्ตตฺติจกฺกวตฺตินํ มเหสีตฺตมการยึ ฯ
ภวาทเว สัสนฺตึ มหาโกคํ ลภามหํ
โกเค เม อุนตา นตฺถิ เอกาสนผลํ อิทํ ฯ

เล่มที่ 27 อุพุพิริเถรีคาถาวณณนา หน้า 89

ทเว ภเว สัสรามิ เทวตเต อถ มานุเส
อญเณ ภเว น ชานามิ เอกาสนผลั อิทั ฯ
ทเว กุเล ปชายามิ ขตุติเย จาปี พุราหุมนเ
อุจจากุลิกา สพุพตถ เอกาสนผลั อิทั ฯ
โทมนสัส น ชานามิ จิตตสนุตานัน มม
เวณณณิยั น ชานามิ เอกาสนผลั อิทั ฯ
ชาติโย มั อุปฏฺฐนติ ขุชฺชา เจลาวกา (๑) พหู
องฺเคน องฺกั กจฺฉามิ เอกาสนผลั อิทั ฯ

อญฺณา มเมว นุหาเปนฺติ อญฺณา โภเชนฺติ โภชนั
อญฺณา มั อลงฺกโรนฺติ อญฺณา รเมนฺติ มั สทา
อญฺณา คนฺธั วิลิมนฺติ เอกาสนผลั อิทั ฯ
มณฺทเป รุกฺขมฺเเล วา สฺยุณาคาเร วสนฺติยา
มม สงฺกปฺปมณฺทาย ปฺลลงฺโก อุปฺติฏฺฐติ ฯ
อัย ปจฺฉิมโก มยฺหิ จริโม วตฺตเต ภโว
อชฺชاپิ รชฺชั นทฺเทตฺวา ปพฺพชึ อนคาริยั ฯ
สตฺสหฺสฺสิโต กปฺเป ยั ทานมทที ตทา
ทฺกุคฺตี นาภิชานามิ เอกาสนผลั อิทั ฯ
กิลฺเลสา ฌาปีตา มยฺหิ ภวา สพุเพ สมฺมุหตา
นาสิว พนฺธันฺ เณตฺวา วิหฺรามิ อนาสวา ฯ

๑ ม. เจลาปีกา

ขุททกนิกายกุกกถา เถรีคาถาวรรณนา (ปรมตถทีปนี) - หน้าที่ 90
เล่มที่ 27 ติกนิปาตวรรณนา หน้า 90

สุวาคดี วัต เม อาสี พุทธเสฏฐสฺส สนฺติเก
ติสฺโส วิชชา อานุปฺตฺตา กตฺ พุทธสฺส สาสนํ ฯ
ปฏิสมฺภิตา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปี จ อฏฺฐิเม
ฉฬภิญญา สจฺฉิกตา กตฺ พุทธสฺส สาสนนฺติ ฯ
อรหตฺเต ปน ปติฏฺฐาย อตฺตนา อธิคตฺวิเสสํ ปกาเสนฺตี
[๔๗๔] อพฺพุหิ วัต เม สลฺลํ ทฺททสฺสํ หทยสฺสฺสิตฺติ
ยํ เม โสภปรเตตฺยา ยํ ฐิตฺโสภํ พุยฺปานุหิ ฯ
สาชฺช อพฺพุพฺพหสฺสลาหํ นิจฺฉาตา ปรีนิพฺพุตา
พุทฺธ ธรรมมฺยจฺจ สจฺฉมฺยจฺจ อูเปมิ สรรณํ มุนินฺติ
อิมาทฺเวว คธา อภาสี ฯ

ตตฺถ อพฺพุหิ วัต เม สลฺลํ ทฺททสฺสํ หทยสฺสฺสิตฺตฺติ
อนฺุปฺจิตฺตฺสฺสสมฺภารหิ ยถาวโต ทฺททสฺสํ มม จิตฺตฺสนฺนฺิสฺสฺสิตฺติ
ปีพาชนนโต ทฺนฺนฺิสฺสฺสรณโต อนฺุโต ตฺททนโต จ สลฺลนฺติ
ลทฺทชฺชามํ โสภมฺยจฺจ ตมฺมฺยจฺจ อพฺพุหิ วัต นีหริ วัต ฯ ยํ เม
โสภปรเตตฺยาติ ยสฺมา โสเกน อภิกฺกตฺยา มยฺหํ ฐิตฺโสภํ
พุยฺปานุหิ อนฺุวเสสโต นีหริ ตสฺมา อพฺพุหิ วัต เม สลฺลนฺติ
โยชนา ฯ

สาชฺช อพฺพุพฺพหสฺสลาหนฺติ สา อหํ อชฺช สพฺพโส
อฺุทฺทชฺชตมฺมหาสฺสลา ตโต เอว นิจฺฉาตา ปรีนิพฺพุตา ฯ มุนินฺติ
สพฺพมฺยจฺจ พุทฺธ ตทฺทปฺปเทสฺสิตฺติ มคฺคผลนฺิพฺพานปภทฺ

เล่มที่ 27 สุกกาเถรีคาถาวรรณนา หน้า 91

นววิธโลกุตตรธรรมมัจจ ตตถ ปติภูจิติ อฏฺฐอริยปุคฺคสสมุหสงฺฆาติ
สงฺฆมัจจ อนุตฺตเรหิ เตหิ โยชนโต สกถวณฺณทุกฺขวินาสนโต
จ สรณํ ตาณํ เถณํ ปรายนฺนติ อุเปมิ อุปคจฺฉามิ พุชฺฉามิ
เสวามิ จาติ อตุโถ ฯ

อุพฺพีเรเถรีคาถาวรรณนา นิภูจิตา ฯ

สุกกาเถรีคาถาวรรณนา

กั เม กตา ราชคเหตืออาทิกา สุกกาเย เถรียา

กาถา ฯ

อยมฺปิ ปุริมพุทฺเธสุ กตาธิการา ตตถ ตตถ ภเวสุ
วิวณฺณูปนิสฺสยํ กุสลํ อุปจันนติ วิปสฺสิสฺส ภควโต กาเถ
พฺนุชฺฌมตีนคเร กุลเคเห นิพฺพตฺตติตฺวา วิณฺณุตํ ปตฺตา
อุปาสิกาหิ สพุทฺธี วิหารํ คนฺตุวา สตฺถุ สนฺติเก ชมฺมํ สุตฺวา
ปฏฺฐิตทฺชสทฺธา ปพฺพชิตฺวา พุทฺธสุตฺตา ชมฺมชฺรา ปฏฺฐิกานวติ
อโหสิ ฯ สว ตตถ พฺหุณี วสฺสสทฺสสุตฺตานิ พุทฺหมจฺริยํ จริตฺวา
ปฺลฺลชฺชนกาลกิริยเมว กตฺวา ตฺสึเต นิพฺพตฺติ ตถา
วิปสฺสิสฺส ภควโต สิจิสฺสปี ภควโต เวสฺสภุสฺสปี
ภควโต กาเถติ เอวํ ตินฺณํ สมฺมาสมพุทฺธานํ สาสเน
สีลํ รกฺขิตฺวา พุทฺธสุตฺตา ชมฺมชฺรา อโหสิ ตถากุสฺนชฺส
โกนาถมนสฺส กสฺสปสฺส จ ภควโต สาสเน ปพฺพชิตฺวา

วิสุทฐีลา พหุสุตฺตา ฌมฺมกถิกา อโหสิ ฯ

เอวํ สา ตตฺถ ตตฺถ พหุํ ปุณฺณํ อุปจินฺตฺวา สุกตีสฺสเยว
ลัสนฺตึ อิมสฺมี พุทฺธุปฺปาเท ราชคชนฺคเร กหปตฺติมหาสาลกฺกุเล
นิพฺพตฺติ สุกกาคิสฺसानามํ อโหสิ ฯ สา วิณฺญตฺตํ ปตฺตฺตา สตฺถ
ราชคหปเวสเน ลทฺธปสาทา อุปาสิกา หุตฺวา อปรภาเค
ฌมฺมทินฺนนาย เถรียา สนฺตฺติเก ฌมฺมํ สุตฺวา สลฺยชาตลัสนฺตฺวา
ตสฺสา เอว สนฺตฺติเก ปพฺพชิตฺวา วิปสฺสนาย กมฺมํ กโรนฺตึ
นจิริสฺเสว สห ปฏฺฐิสฺมกฺกิทาหิ อรหตฺตํ ปาปุณฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ
อปทานเณ (๑)

เอกนวุติโต กปฺเป วิปสฺสี นาม นายโก
อุปฺปชฺชิจฺจ จารุทสฺสโน สพฺพฌมฺมวิปสฺสโก ฯ
ตทาหิ พนฺธุมตฺติยํ ชาตา อลฺยตเร กฺกุเล
ฌมฺมํ สุตฺวาน มฺหิโน ปพฺพชึ อนุคาริยํ ฯ
พหุสุตฺตา ฌมฺมชฺรา ปฏฺฐิภานวตฺติ ตถา
วิจิตฺตกถิกา จาปี ชินฺสาสนการิกา ฯ
ตทา ฌมฺมกถํ กตฺวา หิตาย ชนตฺตํ สทา
ตโต จุตฺตาหิ ตฺสิตฺตํ อุปฺปนฺนา ยสฺสสินี ฯ
เอกตฺตีสฺเส อโหสิ กปฺเป ลิจฺจึ วิย ลิจฺจึ ชิน
ตปนฺโนโต ยสฺสา โลเก อุปฺปชฺชิจฺจ วทตฺตํ วโร ฯ

ขุททกนิกายกุกกตา เถรีคาถาวรรณนา (ปรมัตถทีปนี) - หน้าที่ 94
เล่มที่ 27 ติกนิปาตวรรณนา หน้า 94

เตน กมฺมวิปาเกน เจตนาปณฺธิหิ จ
ชหิตฺวา มานุสฺสึ เทหิ ตาวตีสึ อคฺคณฺหิ (๑)๑
ปจฺฉิเม จ ภเว ทานิ คิริพฺพชฺชปุรุตฺตเม
ชาตา เสฏฺฐิกุเล ผีเต มหารตฺนสฺสยฺเจ ๑
ยทา ภิกฺขุสฺสสฺสเสน ปรีวฺโต โลกนายนโก
อุปกมิ ราชคหิ สหสฺสกุเขหิ วณฺณิโต ๑
ทนฺโต ทนฺเตหิ สห ปุราณชฺฎิเลหิ
วิปฺปมฺตฺโต วิปฺปมฺตฺเตหิ
สิงฺคินิกฺขสฺวณฺโณ
ราชคหิ ปาวีสี ภควา ๑

ทิสฺวา พุทฺธานุภาวนตฺติ สุตฺวา จ กุณฺสยฺจยฺ
พุทฺเธ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา ปุชฺชียํ ตํ มหพฺพลํ ๑ (๒)
อปเรณ จ กาลेณ ฌมฺมทินฺนายน สนฺติเก
อคารา นิกฺขมิตฺวาน ปพฺพชฺชี อนคาริยํ ๑
เกเสสฺสุ ฉิชฺชมานेสฺสุ กิเลเส ฉาปยฺยิ อหํ
อุคฺคหิ สาสนํ สพฺพํ ปพฺพชิตฺวา จิเรนหํ ๑
ตโต ฌมฺมํ อเทเสสี มหาชนสมากเม
ฌมเม เทสิยมานมฺหิ ฌมฺมาภิสฺมโย อหุ ๑
เนกปาณสฺสสฺสานํ ตํ วิทิตฺวาตีวิมฺหิโต
อภิปฺปสนฺโน เม ยกฺโข คมิตฺวาน คิริพฺพชฺช ๑

เล่มที่ 27 สุกกาเถรีคาถาวณณนา หน้า 95

กี เม ภตา(๑) ราชคเห มนุสสา มรฺฐึ ปิตาว อจฺจนเร
เย สุกกํ น ปยิริปาสนฺติ เทเสนฺตี อมตํ ปทํ ฯ
ตณฺจ อปฺปฏิวานียํ อเสจนกโมชวํ
ปีวนฺติ มณฺเณ สปฺปณฺญา วลาหกมिवทฺธชฺช ฯ
อิทฺธิสฺสุ จ วลี โหมิ ทิพฺพาย โสตธาตฺยา
เจโตปฺริยวณฺณสฺส วลี โหมิ มหามฺเณ ฯ
ปฺพุเพนิวาสํ ชานามิ ทิพฺพจกฺขุ วิโสธิตํ
สพฺพาสวปริกฺขีณา นตฺถิ ทานิ ปฺนพฺภโว ฯ
อตุถธมฺมนิรุตฺตีสุ ปฏฺฐิภาเน ตเถว จ
ณานํ มม มหาวีร อฺปฺปณฺนํ ตว สนฺติเก ฯ
กิลฺลสา ฌาปีตา มยฺหํ ภวา สพฺเพ สมฺมูหตา
นาคิว พนฺธนํ เจตฺวา วิหฺรามิ อนาสวา ฯ
สุวาคตํ วต เม อาสิ พุทฺธเสฏฺฐสฺส สนฺติเก
ติสฺโส วิชฺชา อฺนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ ฯ
ปฏฺฐิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปี จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺญา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา ปณฺจสตฺถิกฺขุณีปฺริวารา มหาธมฺม-
กถิกา อโหสิ ฯ सा ऐकत्वसं राजकहे पिण्णथाय जरित्वा
กตภตฺตกิจฺจา ภิกฺขุณฺณปฺสฺสยํ ปวิสิตฺวา สन्नินฺสินฺนาย มหตฺติยา
ปฺริสาย มรฺฐกฺขณฺท์ (๔) ปิเพตฺวา รสํ มรฺฐํ ปาเยนฺตี วิย อมเตน

อภิสิณฺฑิต วิช ฌมฺม เทเสติฯ ปรีสา จสฺสา ฌมฺมกถํ
โอหิตโสตา อวิกขิตฺตจิตฺตา สกุกจํ สุณฺทาติฯ ตสฺมี ขณ
เถรีย จงฺกมนโกฏฺฐิ รุกฺเข อชิวตฺตา เทวตา ฌมฺมเทสนาย
ปสนฺนา ราชคหํ ปวีตฺตวา รติยาย รติยํ สิงฺฆาญฺเณน สิงฺฆาญฺกํ
วิจฺริตฺวา ตสฺสา คณฺเณ วิภาเวณฺติ

[๔๗๕] ทีเม กตา ราชคเห มนฺุสฺสา มฺุ ปิตาว อจฺจเร

เย สุกกํ น อุปาสนฺติ เทเสนฺตี พุทฺธสาสนํ ฯ

ตลฺยจ อปฺปฏิวานีเย อเสจนกโมชวํ

ปีวนฺติ มลฺลเย สปฺปญฺญา วลาหกมिवทฺชฺชุตฺติ

อิมาทฺเว คาถา อภาสิ ฯ

ตตฺถ ที เม กตา ราชคเห มนฺุสฺสาตี อิม ราชคเห
มนฺุสฺสา ที กตา กิสฺมี นาม กิจฺจเย พุยาถตา ฯ มฺุ
ปีตา ว อจฺจเรตี ยถา ภาณฺุทฺมฺุ (๑) กเหตุวา มฺุ ปิตาวฺ โโต
วิสลฺยณฺโน หุตฺวา สีสํ อุกฺขิปิตฺตํ น สกฺโกณฺติ เอวํ อิมปี
ฌมฺมสลฺยณาย วิสลฺยณฺโน หุตฺวา มลฺลเย สีสํ อุกฺขิปิตฺตํ น
สกฺโกณฺติ เกวลํ อจฺจรณฺตีเยวาตี อตฺโถ ฯ เย สุกกํ น
อุปาสนฺติ เทเสนฺตี พุทฺธสาสนนฺติ พุทฺธสฺส ภควโต สาสนํ
ยถาวโต เทเสนฺตี ปกาเสนฺตี สุกกํ เถรี เย น อุปาสนฺติ
น ปยิริอุปาสนฺติ เต อิม ราชคเห มนฺุสฺสา ที กตาตี
โยชนา ฯ

ตถจ อปปฏิวานิยฺนติ ตถจ ปน ฌมฺมํ อนิวตฺติตถาววาทํ (๑)
นियฺยานิกํ อภิกฺกนฺตตาย วา ยถา โสตุชนสวณมโนหรภาเวน
อเสจฺนียํ (๒) อเสจฺนํ อนาสิตฺตํ ปกฺคิยา ว มหารสํ ตโต เอว
โอชวฺนตํ ๑ โอสฺชนฺตปี ปาลี วฏฺฏทฺกฺขพฺยาธิกฺิจจาย
โอสฺชนฺตํ ๑ ปิวฺนติ มลฺลเณ สปฺปลฺลนา วลาหกมिवทฺชฺคฺติ
วลาหกนฺตรโต นิกฺขนฺตํ อุกํ นินฺรุทกนฺตารे ปถกา วิย
ตํ ฌมฺมํ สปฺปลฺลนา ปณฺฑิตปฺริสา ปิวฺนติ มลฺลเณ ปิวฺนตา
วิย สฺสณฺตํ ๑

มนุสฺสา ตํ สฺตฺวา ปสนฺนมานสา เถริยา สนฺตํ
อุปสงฺกมิตฺวา สกฺกจํ ฌมฺมํ สฺฉํสฺ ๑ อปรภาเค เถริยา
อายุปฺริโยसाने ปฺรินิพฺพานกาลे สาสนสฺส นฺियฺยานิกภาว-
วิภาวนตฺถํ อลฺลํ พฺยากรโอรฺนฺติ

[๔๑๕] สุกกา สุกฺเกหิ ฌมฺเมหิ วิตราคา สฺมาหิตา
ธารตฺติ อนฺตมํ เทหํ เชตฺวา มาริ สวาหนฺนติ
อิมํ คาลํ อภาสิ ๑

ตตฺถ สุกฺกาติ สุกฺกาเถรี อตฺตานเมว ปฺริ วิย ทสฺเสติ ๑
สुकฺเกหิ ฌมฺเมหิติ สฺปฺริสฺสฺเทหิ โลกุตฺตรฌมฺเมหิ ๑ วิตราคา
สฺมาหิตาติ อคฺคมกฺเคน สพฺพโส วิตราคา
อรหตฺตผลสฺมาธินา สฺมาหิตา ๑ เสสิ วุตฺตณฺยเมว ๑

สุกกาเถรีคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ๑

เสลาเถรีคาถาวณณนา

นตฺถิ นิสฺสรณํ โลกเตโอาทิกาเสลาเย เถรียา คธา ฯ

อยมฺปิ ปุริมพฺพุเชตุ กตาทิการา ตตฺถ ตตฺถ ภาเว วิวญฺญู-
ปนิสฺสยํ กุสลํ อุปจันนุตี หังสวตฺนคเร กุลเคเห นิพฺพตฺติตฺวา
วิญญุตํ ปตฺตา มาตาปิตฺตฺวา สมานชาติกสฺส กุลปฺตตสฺส ทินฺนา
เตน สทฺธี พฺหุณี วสฺสสตานิ สุขสํวาสิ วสิตฺวา ตสฺมี กาลงฺกเต
สยมฺปิ อทฺธคตา วโยอนุปฺตฺตา สํเวกชาตา ก็ กุสลกเวสิณี
กาเลน กาลิ อารามเน อารามํ วิหารเน วิหาริ อนุวิจฺรณฺตี
สมณพฺราหฺมณานํ สนฺติเก ฆมฺมํ โสสฺสามิตี ฯ เอกทิวสํ สตฺถ
โพธิรุกฺขํ อุปสงฺกมิตฺวา ยทิ พฺพุชฺเช ภควา อสโม อสมสโม
อปฺปฏฺฐิคุคฺคโล ทสฺเสตฺตฺเม อโย โพธิ ปาฎิหาริยนฺติ นิสีทิ ฯ
ตสฺสา ตธา จิตฺตฺตฺปาทสมนฺนตฺรเมว โพธิ ปชฺชลิ สพฺพ-
โสวณฺณมยา สาขา อุปญฺจหิสุ สพฺพา ทิสา วิโรจิสฺสุ ฯ ส
ตํ ปาฎิหาริยํ ทิสฺวา ปสนฺนมานสา ครุจิตฺตีการิ อุปญฺจเปตฺวา
สิริสิ อญฺชลิ ปคฺคยฺห สตฺตรตฺตฺนินฺทิว ตตฺถเว นิสีทิ ฯ สตฺตเม
ทิวเส อุพาริ ปุชฺชาสฺสกาโร อกาสิ ฯ ส เตน ปุณฺณกมฺเมน
เทวมนฺุสฺเสสุ สฺสรณฺตี อิมสฺมี พุทฺธฺรปฺปาเท อาพฺวิกสฺส รณฺโณ
ชิตฺตา หุตฺวา นิพฺพตฺติเสลาตฺติสฺสา นามํ อโหสิ ฯ อาพฺวิกสฺส
ปน รณฺโณ ชิตฺตาติ กตฺวา อาพฺวิกาติปิ นํ โวหรณฺตี ฯ
สา วิญญุตํ ปตฺตา สตฺถริ อาพฺวกิ ทเมตฺวา ตสฺส หตฺถ

ปตตจีวรํ ทตฺวา เตน สทฺธิ อพฺวินฺครํ อุปกเต ทาริกา
หุตฺวา รณฺณา สทฺธิ สตฺถุ สนฺตํกํ อุปกนฺตฺวา ฌมฺมํ สุตฺวา
ปฏฺฐิตทฺชสทฺธา อุปาสิกา อโหสิ ฯ

สา อปรภาเค สณฺชาตสํเวคา ภิกฺขุณีสุ ปพฺพชิตฺวา
กตฺบุพฺพกิจฺจา วิปฺสฺสนํ ปฏฺฐเปตฺวา สงฺขารे สมนฺสนฺติ
อุปฺนิสฺสยสมฺปนฺนตฺตา ปรีปกฺกณฺณา นจิริสฺเสว อรหตฺตํ
ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

นฺครเ หํสวตฺติยา จาริกิ อาสหํ ตทา
อาราเมเนว อารามํ จรามิ กุสลตฺตฺติกา ฯ
กาพปกฺขมฺหิ ทิวเส อทฺทสํ โปธิมฺตฺตมํ
ตตฺถ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา โปธิมฺมุเต นิสิตฺทํ ฯ
กรฺวจิตฺตํ อุปฏฺฐเจตฺวา สิเร กตฺวาน อณฺชลิ
โสมนสฺสํ ปเวเทตฺวา เอวํ จินฺเตสิ ตาวเท ฯ
ยทิ พุทฺโธ อมิตฺคุโณ อสมปฺปฏฺฐิปกฺกโล
ทสฺเสตฺถ ปาฏฺฐิหิเร เม โปธิ โธภาสฺตฺถ อัย ฯ
สหา อวชฺชิตฺเต มยฺหิ โปธิ ปชฺชลิ ตาวเท
สพฺพโสณฺณมฺยา อาสิ ทิสฺสา สพฺพพา วิโรจติ ฯ
สตฺตฺรตฺตฺติเนทิวํ ตตฺถ โปธิมฺมุเต นิสิตฺทํ
สตฺตฺตเม ทิวเส ปตฺเต ทีปฺปฺพุชฺชํ อกาสํ ฯ

๑ พ. อป. ๓๓/๑๔๕/๒๖๕ ฯ

ขุททกนิกายกุกกเถรคถาวณณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้ที่ 100
เล่มที่ 27 คิกนิปถวณณนา หน้ 100

อาสนั ปริวาเรตวถา ปณจทีปานี ปชชลั
ยว อูเทติ สุริโย ทีปา เม ปชชลั ตทา ๑
เตน กมเมน สุกเตน เจตนาปณธีหิ จ
ชหิตวถา มานุสั เทหิ ตวตีสั อคณหิ ๑
ตตถ เม สุกตัม พุยมหิ ปณจทีปาติ วุจจติ
สโตโยชนมูเพธั สกุจโยชนวิตถตัม ๑
อสงเขยยยานิ (๑)ทีปานี ปริวาเร ชลนติ (๒) เม
ยวตว เทวถวณั ทีปาโลเกน โชตติ ๑
ปรตถถากิมุชา สนติ (๑) ยทิ อิจณามิ ปสสิตัม
อูทฐั อโช จ ติริยั สพพิ ปสสามิ จกขุนา ๑
ยวตว อกิกงขามิ ทฏฐุ สุกตทุกกภู
ตตถ อววณั นตถิ รุกเขสุ ปพพเตสุ วา ๑
อสิติเทวราชูนั มहेสิตตมการยิ
สตัน จกถวตตึนั มहेสิตตมการยิ ๑
ยั ยั โยนุปปชชามิ เทวตตัม อถ มานุสั
ทีปสตสทสสถานิ ปริวาเร ชลนติ เม ๑
เทวโลกา จวิตวณ อูปปชชี มาตูกุจจยิ
มาตูกุจจคตา สนตัม (๔) อกขิ เม น นิมิตติ ๑
ทีปสตสทสสถานิ ปุณณกมมสมงคิโน
สูตติมเรว ชลนติ ปณจทีปานีทำ ผลั ๑

เล่มที่ 27 เสดลาเถรเถรคาถาวรรณนา หน้า 101

ปจฺฉิเม ภเว สมฺปตฺเต มานสิ วิเนวตฺตยิ
อชฺรามริ สิตฺติภาวํ นิพฺพานํ ผลฺลยิ อหํ ฯ
ชาติยา สตฺตวสฺสหา อรหตฺตํ อปาปฺณิ
อุปสมฺปาทยิ พุทฺโธ कुณฺมณฺณาย โคตโม ฯ
มณฺฑปเป รุกฺขมฺมูลे वा ปासात्เตสุ कुหาสุ वा (๑)
สุลฺลวาคารे ปชฺฌายนฺตฺตา ปญฺจทีปา ชลนฺติ เม (๒) ฯ
ทิพฺพจกฺขุ วิสุทฺธํ เม สมာธิกฺุสลา อหํ
อภิณฺญาปารมิปฺปตฺตา ปญฺจทีปานิทํ ผลํ ฯ
สพฺพโวสิตโวसानา กตฺกัจจา อนาสวา
ปญฺจทีปา มหาวิโร ปาเท วนฺทามิ จกฺขุมา ฯ
สตฺตสฺสสฺสิตโต กปฺเป ยํ ทีปมทฺธิ ตทา
ทฺกุคฺคตี นาภิขานามิ ปญฺจทีปานิทํ ผลํ ฯ
กิเลสฺสา ฌาปิตา มยฺหํ ภวา สพฺเพ สมฺมุหตา
นาสิว พนฺธนํ เจตฺวา วิหฺรามิ อนาสวา ฯ
สุวาคํ วัต เม อาสิ พุทฺธเสณฺฺจฺสฺส สนฺติเก
ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ ฯ
ปฏฺิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺฺจิเม
ฉพฺภิณฺญา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ
อรหตฺตํ ปน ปตฺวา เถริ สาวตฺถิยํ วิหฺรณฺตี เอกทิวลํ

ปจฺจภคฺคํ สวาคฺคิโต นิกฺขมิตฺวา ทิวาวิหารคฺคทาย อนฺธวณฺ
ปวิสิตฺวา อณฺญตรสฺสมี รุกฺขมฺมูเล นิสฺสีทึ ๙ อถ นํ มาโร วิเวกโต
วิจฺเณตฺตูกาโม (๑) อณฺญาตกรูปเณ อุปกนฺตฺวา

[๔๗๖] นตฺถิ นิสฺสรณํ โลกเก ที วิเวเกณ กาสฺสี

ภฺญชาหิ (๒) กามรติโย มาหุ ปจฺจนาฏาปีนิตฺติ

กาถมาห ๙

ตสฺสสตฺโถ อิมสฺสมี โลกเก สพฺพสมเยสุปี อุปฺปริกฺขิยมาเนสุ
นิสฺสรณํ นิพฺพานํ นาม นตฺถิ เตสฺสํ เตสฺสํ สมณพฺรหฺมณานํ
ฉนฺทโส ปฏฺิณฺญาयมาณํ โวหารมคฺคตเมเวตฺถึ ๙ ตสฺมา ที
วิเวเกณ กาสฺสี เอวรูเป สมฺปนฺนปจฺจมวเย จิตฺตา อิมินา
กายวิเวเกณ ที กริสฺสสฺสี ๙ อถ โข ภฺญชาหิ กามรติโย
วตฺตูกามกิลเสกามสนฺนนิสฺสีตฺตา ชิกฺขุทารติโย ปจฺจนฺนโกหิ ๙
กสฺมา มาหุ ปจฺจนาฏาปีนึ ยทคฺคํ พฺรหฺมจริยํ จรามิ ตเทว
นิพฺพานํ นตฺถิ เตเนเวตฺถึ นาธิกคฺคํ กามโกคา จ ปรีหิณา อนตฺโถ
วต มยฺหนฺตฺติ ปจฺจนา วิปฺปฏิสฺสารินี มา อโหสิตฺติ อธิปฺปาโย ๙

ตํ สุตฺวา เถรี พาสฺส วตายํ มาโร โย มม

ปจฺจกฺขณฺตํ นิพฺพานํ ปฏฺิณฺจิปตฺติ ๙ กามเสสุ จ มํ ปวาเรตฺติ
มม ชีณาสวภาวํ น ชานาติ หนฺท นํ ตํ ชานาเปตฺวา
ตชเชสฺสามิตฺติ จินฺเตตฺวา

เล่มที่ 27 เศลเถรคาคาวณณนา หน้ท 103

[๔๗๖] สคตีสูลูปมา กามา ขนฐาถ์ อธิกุกกุณา

ยั คว่ กามรตี พฐฐี อรตี ทานี สาทมม ๑

[๕๕] สพพคต วิหตา นนุที คโมกขนุโฐ ปทาลีโต

เอว่ ซานาหี ปาปิม นีหโต คววมสิ อนุตกาตี

อิมิ คาคาทวยมาห ๑

คคต สคตีสูลูปมา กามาตี กามา นาม เยน อธิกุกจิตา
คคต สคตคต วิณิวิขณนโต นิสสิคคคต วิย สุลิ วิย (๑) จ
ทกุกพพา ๑ ขนฐาคี อุปาทานกขนฐา ๑ อาสนนุติ เตลสิ ๑
อธิกุกกุณาตี นินุทนาธิกุกจานา อจจาทานกุกจานนุติ อคุโธ ๑
ยโต ขนฐเอ อจจาทาย สคตทา กามหี กษชกษชั ปาปณนุติ ๑
ยั คว่ กามรตี พฐฐี อรตี ทานี สาทมมาตี ปาปิม คว่ ยั
กามรตี รमितพัพ เสวิตพัพ กคววา วทสิ สาทานี มม
นิริคชาติกคตทา (๒) มีพหสทิสาท น ตาย มม โกจิ อคุโธ อคุถิติ ๑

คคต การณมาห สพพคต วิหตา นนุทีตี อาทีนา ๑
คคต เอว่ ซานาหีตี สพพโส ปหีนคณหาวิขชาติ มั
ซานาหี คโต เอว พลวิธมนวิศยาคุกกมเนหิ อนุตกา
ลามกาจาร มาร คว่ มยา นีหโต พาทิโต อสิ ๑ น
ปนาห้ ตยา พาทิตพพาตี อคุโธ ๑

เอว่ เถรียา มารุ สนคชชิต คคเถวนุตรชายี ๑ เถรีปี

ผลสมาปตติสุเขน อนุชวเน ทิวสภาคัม วิตินาเมตฺวา สายณฺเห
วสนญฺจานเมว กตา ฯ

เสลาเถรีคาถาวณณนา นิฏฺจिता ฯ

โสมมาเถรีคาถาวณณนา

ยนฺตุ อีสึหิ ปตฺตพฺพนฺตฺวาทิกา โสมาย เถรียา

กาถา ฯ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพุเชสุ กตาธิการา ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิวญฺญูปนิสฺสยํ กุสลํ อุปจฺฉินฺนตี สิจิสฺส ภควโต กาเถ
ขตฺติยมหาสาลกุเถ นิพฺพตฺติคฺวา วิญฺญุตํ ปตฺวา อรุณรรณฺโณ (๑)
อคุคมเหสี อโหสีติ สพฺพิ อตีตวตฺถุ อภยตฺถเธรียา วตฺถุ-
สทิสฺสํ ฯ ปจฺจุปฺปนฺนวตฺถุ ปน อัย เถรี ตตฺถ ตตฺถ
เทวมนฺนุสฺเสสุ สัสนฺนตี อิมสฺมี พุทฺธรูปฺปาเท ราชคเ
พิมฺพิสาร์สฺส รณฺโณ ปุโรหิตสฺส ชีตา หุคฺวา นิพฺพตฺติ ฯ
ตสฺสา โสมมาติ นามํ อโหสี ฯ सा วิญฺญุตํ ปตฺตา สตฺถุ
ราชคหปเวสเน ปฏฺฐิตทฺธสทฺธา อุปาสิกา หุคฺวา อปรภาเค
สณฺชาตสัเวคา ภิกฺขุณฺิสฺส ปพฺพชิตฺวา กตฺปฺพพฺกิจฺจา วิปฺสฺสนาย
กมฺมํ กโรนฺตี นจฺริสฺเสว สห ปฏฺฐิสฺมภิทาหิ อรหตฺตํ
ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทานे (๒)

พุทธทศนิกายฎีกาเถรคถาวณณา (ปรมคถปนี) - หน้าที่ 106
เล่มที่ 27 ติกนิปาตวณณา หน้า 106

ตํ สุตฺวา เถรี มาริ อปฺสาเทนฺติ

[๔๑๗] อิตฺถิกาโว โน ก็ กยิรา (๑) จิตฺตมฺหิ สุตฺมาหิตะ
ฅาณมฺหิ วุตฺตมานมฺหิ สมฺมา ฅมฺมํ วิปฺสฺสโต ๑
สพฺพตฺถ วิหตา นนฺทิติ ตโมกฺขนฺโธ ปทาสิโต
เอวํ ฅานาหิ ปาปิม นีหโต ตวมฺสิ อนฺตกาติ

อิตราทฺเวว คธา อภาสิ ๑

ตตฺถ อิตฺถิกาโว โน ก็ กยิราติ มาตฺฐคามภาโว อมฺหากํ
ก็ กรยฺย อรหตฺตฺปฺตฺติยา ก็ทิสํ วิพฺนุชฺชํ อฺปฺปาเทยฺย ๑
จิตฺตมฺหิ สุตฺมาหิตะติ จิตฺเต อกฺคมกฺคสมาธินา สฺสุจฺจ
สมาหิตะ ๑ ฅาณมฺหิ วุตฺตมานมฺหิติ ตโต อรหตฺตมกฺคฅาณ
ปวตฺตมานะ ๑ สมฺมา ฅมฺมํ วิปฺสฺสโตติ จตฺสจฺจฅมฺมํ ปริณฺญาทิ-
วิธินา สมฺมเทว ปฺสฺสโต ๑ อยํ เหตุถ สจฺเจโป ปาปิม
อิตฺถี วา โหตฺถ ปฺริโส วา อกฺคมกฺค อธิคเต อรหตฺตํ
หตฺถคตเมวาติ ๑

อิทานิ ตสฺส อตฺตนา อธิคตภาวํ อฺชุกฺกเมว ทสฺเสนฺติ
สพฺพตฺถ วิหตา นนฺทิติ คธา มาห ๑ สวา วุตฺตตฺถาเยว ๑

โสมาเถรคถาวณณา นิฎฺฐิตา ๑
ติกนิปาตวณณา นิฎฺฐิตา ๑

จตุกกนิปาตวณณา

ภททกาปีลา(๑)นีเถรีคาถาวณณา

จตุกกนิปาเต ปุตุโต พุทฺธสฺส ทายาทิตฺตาทิกา

ภททกาปีลานิยา เถรียา คาถา ฯ

สา กิร ปทุมุตฺตรสฺส ภควโต กाले หังสวตীনฺนเร กุลเคเห
นิพฺพตฺติตฺตวา วิญญุตฺติ ปตฺตวา สตฺถุ สนนฺติเก ชมมํ สุนฺนตฺติ
สตฺถาริ อัง กิกฺขุณี ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสรนฺตึนํ อคฺคกฺกุจฺจเน
จเปนนฺติ ทิสฺวา อธิการกมมํ กตฺวา สยมปี ตํ จานนฺตริ
ปตฺตเถตฺตวา ยาวชีวิ ปุญฺญานิ กตฺวา ตโต จุตฺตา เทวมนุสฺเสสฺส
ลัสนฺตึ อนุปฺปนฺเน พุทฺเธ พารานฺตึยํ กุลเคเห นิพฺพตฺติตฺตวา
ปตฺติกฺกัถ คนฺตฺตวา เอกทิวสํ อตฺตโน นนฺนทาย สทฺธิ กัลหิ
กโรนฺตึ ตาย ปจฺเจกพุทฺธสฺส ปิณฺฑปาเต ทินฺนเน อัย อิมสฺส
ทานิ ทตฺตวา อุพฺวารสมปตฺตี ลภิสฺสตีติ ปจฺเจกพุทฺธสฺส
หตฺถโต ปตฺตํ คเหตฺตวา ภคฺตํ ฉทฺเทตฺตวา กलลสฺส ปุเรตฺตวา
อทาสี ฯ มหาชโน ครหิ พาเล ปจฺเจกพุทฺโธ เต กิ
อปรชฺฉิตฺติ ฯ สา เตสํ วจเนน ลชฺชมานา ปุณ ปตฺตํ
คเหตฺตวา กลลํ นีหริตฺตวา โชวิตฺตวา คนฺธจฺจณฺเณน อุพฺพทฺฏฺเฐตฺตวา
จตุมฺมรฺรฺสฺส ปุเรตฺตวา อุปริ อาสิตฺตฺเตน ปทุมคพฺภวณฺเณน
สปีปนา วิชฺโชตฺมานิ ปจฺเจกพุทฺธสฺส หตฺถे จเปตฺตวา ยถา
๑. ม. ภททกาปีลานี... ฯ เอวมุปริปี ฯ

อัย ปินทปาโต โภภาสชาโต เอวัง โภภาสชาตัม เม สรีริ
โหตุติ ปตฺถนํ ปฏฺฐเปติ ฯ สวา ตโต จวิตฺวา สุกฺคีสฺสเยว
ลัสนฺตึ กสฺสปพฺพุทฺธกาเล พาราณสียํ มหาวิภวสฺสเสฏฺฐิโน
ธิตา หุตฺวา นิพฺพุตฺติ ฯ ปุพฺพกมฺมผลเณน ทฺวคฺคณฺธสรีรา
มนุสฺเสหิ ชิกฺขุณฺฑิตพฺพา หุตฺวา ลัเวกชาตา อตฺตโน อากรเณหิ
สฺวณฺณภูจกํ กาทเรตฺวา ภควโต เจตฺตเย ปตฺติฏฺฐาเปติ อุปล-
หตฺถเณน จ ปุชฺชํ อกาสิ ฯ เตนฺสฺสา สรีริ ตสฺมึเยว ภเว
สฺกนฺธํ มโนหริํ ชาตํ ฯ สวา ปตฺติโน ปิยา มนาปา หุตฺวา
ยาวชิวํ กุสลํ กตฺวา ตโต จุตฺวา สกฺเค นิพฺพุตฺติ ฯ ตตฺถาปิ
ยาวชิวํ ทิพฺพสฺสํ อนุภวิตฺวา ตโต จุตฺวา พาราณสิรณฺโณ
ธิตา หุตฺวา ตตฺถ เทวสฺมปฺตฺติสทิสํ สมฺปตฺตี อนุภวานฺตี จิรกาลํ
ปจฺเจกพฺพุเช อุภฺภูจหิตฺวา เตสฺส ปรีนิพฺพุเตสฺส ลัเวกชาตา
ตาปสฺสพฺพชฺชาย ปพฺพชิตฺวา อุยฺยานเณ วสนฺตี ฉานานิ
ภเวตฺวา พุรหุมฺโลเก นิพฺพุตฺติตฺวา ตโต จุตฺวา สากลนฺคเร
โกสิยโลคตฺตสฺส พุราหุมณฺกุลสฺส เคเห นิพฺพุตฺติตฺวา มหตา
ปรีวารเณ วฑฺฒิตฺวา วยปฺปตฺตา มหาติตฺถคาเม ปิปลฺลิกุมารสฺส
เลหํ นิตา ฯ ตสฺมึ ปพฺพชิตฺตุํ นิกฺขนฺเต มหนฺตํ โภคกฺขนฺธํ
มหนฺตลฺลจ ฌาติปรีวญฺญํ ปหาย ปพฺพชฺชตฺถาย นิกฺขมิตฺวา ปณฺจ
วสุสานิ ติตฺถียรามเณ ปวิสิตฺวา อปรภาเค มหาปชาปติโคตมียา
สนฺตึเก ปพฺพชฺชํ อุปสมฺปทลฺลจ ลภิตฺวา วิปฺสฺสนํ ปฏฺฐเปตฺวา
นจิรสฺเสว อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ อปทานเณ (๑)

๑ พุ. อป. ๓๓/๑๖๗/๓๕๑ ฯ

เล่มที่ 27 ภัททกาปีตานีเถรีคาถาวณณนา หน้า 109

ปทุมุตโตโร นาม ชีโน	สพพชมมาน ปารคู
อิโต สตสหัสสมหิ	กปุเป อุปุชชชช นายโก ๑
ตทา หิ หंसวติย	วิทโท นาม นามโก
เสฏฐี ปุตุรตโน	ตสฺส ชายา อโหสหํ ๑
กทาจิ โส นราทิจจ	อุเปจจ สปริชชโน
ชมมํ อสฺโสตี พุทฺชสฺส	สพพทกขกขยาวหํ ๑
สาวกํ ชุตฺวาทาน	อคฺคํ กิตฺเตตี นายโก
สุตฺวา สตฺดาหิํ ทาน	ทตฺวา พุทฺชสฺส ตาทีโน ๑
นิปฺจจ สิริสา ปาเท	ตํ จานํ อภิปฺตถีย
ส หาสยฺนโต ปริสํ	ตทา หิ นรปฺจจโว ๑
เสฏฐีโน อนุกมฺปาย	อิมา คาถา อภาสถ
ลจฺจนเส ปตฺถิตํ จาน	นิพฺพุโต โหหิ ปฺตฺตก ๑
สตสหัสสโต กปุเป	โอกุกากกุสสมฺภโว
โคตโม นาม โคตฺเตน	สตฺถา โลเก ภวิสฺสติ ๑
ตสฺส ชมฺเมสุ ทายาโท	โอรโส ชมฺมนิมฺมิโต
กสฺสโป นาม โคตฺเตน	หเสฺสตี สตฺถุ สาวโก ๑
ตํ สุตฺวา มุทิตโต หุตฺวา	ยาวชีวํ ตทา ชิน
เมตฺตจิจฺจโต ปริจริ	ปฺจจเยหิ วินายกํ ๑
สาสนํ โชตฺยิตฺวาน	โส มทฺทิตฺวา กุตฺติเย
เวเนยฺย วินยิตฺวาน	นิพฺพุโต โส สสาวโก ๑
นิพฺพุเต ตมฺหิ โลกคฺเค	ปฺุชนตฺถาย สตฺถุโน

บุพทกนิกายภูจกถา เถรีคาถาวณณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 110
เล่มที่ 27 จตุกถนิปาตวณณนา หน้า 110

ฌาติमितเต สมานตฺวา สห เตหิ อการยิ ฯ
สตตโยชนิกิ ญปี อุพเพชฺ รตนามยิ
ชลดนฺตํ สตรํสีว สาลราชํว ผลุสฺสิตํ ฯ
สตตสทสทสทสทนิ จาติโย สตต(๑) การยิ
นพคฺคิ วिय โชตนฺตี รตนเนหฺว สตตฺหิ ฯ
กนฺธเตเลหิ ปุเรตฺวา ทีปานุชชลยิ ตฺหิ
ปุชฺชนตฺถาย มหะสิสฺส สพฺพสตฺตานุกมฺปิโน ฯ
สตตสทสทสทสทนิ ปุณฺณกมฺภานิ การยิ
รตนเนหฺว ปุณฺณานิ ปุชฺชนตฺถาย มหะสิโน ฯ
มชฺฌเ อฏฺฐกฺกมฺภินิ อสฺสิตา กณฺจนคฺคมิโย
อติโรจนฺติ วนฺณเณน สารเทว ทิวากโร ฯ
จตุทฺวาเรสฺสุ โสภนฺติ โตรณฺา รตนามยา
อสฺสิตา ผลกา รมฺมา โสภนฺติ รตนามยา ฯ
วิโรจนฺติ ปริกฺขาโย อวภฺงฺสา สุนิมฺมิตา
อสฺสิตานิ ปฏฺฐากานิ รตนานิ วิโรจเร ฯ
สุรคฺคํ สุกตฺถยเจตฺติ เจตฺติยิ รตนามยิ
อติโรจติ วนฺณเณน สสณฺณมา ว ทิวากโร ฯ
ญปฺสฺส เม ทิสฺสา(๒) ติสฺโส หริตาเลน ปุริยิ(๓)
เอกา มโนสีลาเยกา อณฺชเนน จ เอกิกา ฯ
ปุชฺชเ อตาทิสฺส รมฺมํ กาเรตฺวา วรฺวาทิโน

เล่มที่ 27 ภัททกาปีทานีเถรีคาถาวรรณนา หน้า 111

อทาสี ทานัน สงฆสสุส ยาวชีว์ ยถาพลํ ฯ
สหาคี เสฏฺฐจินา เตน ตานี ปุณฺณานิ สพฺพโส
ยาวชีว์ กริตฺวาน สหาว สุกฺคิ คตา ฯ
สมฺปตฺติโยนฺนุกฺตฺวาน เทวตฺเต อถ มานุเส
ฉายา วีย สรีเรน สห เตเนว สํสรี ฯ
เอกนฺวเต อิตฺ(๑) กปฺเป วิปฺสฺสี นาม นายโก
อุปฺปชฺชิจารุทฺสฺสโน สพฺพธมฺมวิปฺสฺสโก ฯ
ตทา หิ(๒) พนฺธุรมติยา พุราหฺมโณ สาธุสมฺมโต
อทุโธ สนฺโต कुณฺณาสี ฐเนน จ สุกฺกุคฺโต ฯ
ตทาปี ตสฺสาคี อาสี พุราหฺมณิ สมเจตฺสา
กทาจิ โส ทิชฺวโร สงฺกเมสิ มหามฺนี ฯ
นินฺนํ ชนกายมฺหิ เทเสนฺตํ อมตํ ปทํ
สุคฺวา รมฺมํ ปมฺหิโต อทาสี เอกสาฎกํ (๓) ฯ
ฉริ เอเกน วตฺเถน คนฺตฺวานตํ มม พุริ (๔)
อนฺโมท มหาปุณฺณเณ ทินฺนํ พุทฺธสฺส สาฎกํ
ตทาหิ อญฺชลฺลํ กคฺวา อนฺโมทํ สุวิทฺตา
สุทินฺโน สาฎกโก สามิ พุทฺธเสฏฺฐสฺส ตาทิโน ฯ
สุชิตฺ สชฺชิตฺ หุคฺวา สํสรนฺโต ภวาทเว
พาราณสีปฺเร รมฺเม ราชา อาสี มหิปฺติ ฯ
ตทา ตสฺส มहेสิหิ อิตฺถิคุมฺพสฺส อุตฺตมา

บุพทกนิกายภูจกถา เถรีคาถาวณณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 112
เล่มที่ 27 จตุกถนิปาตวณณนา หน้า 112

ตสสาปี ทุตติกา(๑) อาสี ปุพพเสนเหน อุตตริ (๒) ฯ
ปิณฑาย วิจรรุเต โส อฏฐ ปจเจกนายเก
ทิสฺวา ปมฺหิตโต หุตฺวา ทตฺวา ปิณฑํ มหารหํ ฯ
พุทฺธเช นิมนตฺยิตฺวาน กตฺวา รตนมณฺฑปํ
กมฺมาเรหิ กตมฏฺฐํ โสวณฺณํ สตหตฺถกํ ฯ
สमानตฺวาน เต สพฺเพ เตถํ ทานมทาสิ โส
เสนาสเน ปวิฏฺฐานํ ปสนฺโน เสหิ ปาณิภิ ฯ
ตมฺปิ ทานํ สหาทาสี กาสีราเชนหนุตทา
ปฺนํ พาราณสิยํ ชาตา กาสีกคามเก ฯ
กฏฺฐมฺพิกกฺขเล สึเต สฺขิตโต โส สภาตุโก
เชฏฺฐสฺส ภาตุโน ชายา อโหสิ สฺปติพุพฺผา ฯ
ปจเจกพุทฺธํ ทิสฺวาน มม ภตฺตกนฺยโส (๑)
ภาตุ ภตฺตํ ตสฺส ทตฺวา อากเต ตมฺหิ ปาวที ฯ
นาภินนฺหิตฺถ โส ทานํ ตโต ตสฺส อทาสหํ
พุทฺธานานฺย (๔) ตํ อนฺนํ ปฺโน ตสฺเสว โส อทา ฯ
ตํ ทานํ จตฺถยิตฺวาน ภูฏฺฐา พุทฺธสฺสหํ ตทา
ปตฺตํ กลลปฺณณฺตํ อทาสี ตสฺส ตาทิโน ฯ
ทานे จ คหणे เจเว อปฺเจ ปทุเสปิ จ
สมจิตฺตมฺขํ ทิสฺวา ตทาหํ สํวิซี ภูถํ ฯ

เล่มที่ 27 ภาทกาทิปทานีเถรีคาถาพรรณนา หน้า 113

ปุโน ปตตํ คเหตุวาน โสชยิตฺวา สุกนุชฺฉินา
ปสนฺนจิตฺตา ปุเรตฺวา สฆตฺ สกฺขริ อํ ๑
ยตฺถ ยตฺถุปปชฺชามิ สฺรฐปา โหมิ ทานโต
พุทฺธสฺส อปกาเรน ทุกฺคนุชฺชา มทเนน(๑) จ ๑
ปฺน กตฺสปรฺธีรฺสฺส(๒) นิฏฺฐาปีตมฺหิ (๑) เจตฺติเย
โสวณฺณํ อิกฺกุจกํ วริ อทาสี มุทิตา อํ ๑
จตฺตฺชชาเตน คนฺนฺเชน เตมยิตฺวา ตมิฏฺฐกํ
มุตฺตา ทุกฺคนุชฺชโทสมฺหา สพฺพงฺกสฺสฺสฺมาคตา ๑
สจฺจตฺปาติสหสฺसानิ รตเนหิ จ สจฺจตฺติ
กาเรตฺวา ฆตฺปฺรานิ วฏฺฐิณี จ สหสฺสฺโส ๑
ปกฺขิเปตฺวา ปทีเปตฺวา ฐปฺยิ สจฺจตฺปนฺติโย
ปฺนฺนตฺถิ โลกนาถสฺส วิปฺปสนฺเนน เจตฺตา ๑
ตทาปี ตสฺมี ปฺนฺนตฺสฺมี ภาคินีหิ วิเสสโต
ปฺน กาสีสุ สลฺลชาโต สฺมิตฺโต อิติ วิสฺสุโต ๑
ตสฺสาหิ ภริยา อาสี สฺชิตฺตา สชฺชิตฺตา ปิยา
ตทา ปจฺเจกมฺุณิโน อทาสี ฆนฺนเวรณํ ๑
ตสฺสาปี ภาคินี อาสี โมทิตฺวา ทานมุตฺตมํ
ปฺนาปี กาสีรฺกฺกมฺหิ ชาโต โกลิยชาตฺติยา ๑
ตทา โกลิยปฺุตฺตานํ สเตหิ สห ปญฺจหิ
ปญฺจ ปจฺเจกพุทฺธานํ สตานิ สมฺปฏฺฐหิ ๑

บุพทกนิกายภูจกถา เถรีคาถาวณณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 114
เล่มที่ 27 จตุกถนิปาตวณณนา หน้า 114

เตมาสสิ วาสยิตวาน อทาสี จ ติจีวร
ชายา ตสฺส ตทา อาสิ ปุณฺณกมฺมปถานุกา ฯ
ตโต จูโต อหุ ราชาน นนุโท นาม มหายโส
ตสฺสาปิ มहेสิ อาสิ สพฺพกามสมิทฺธิ ฯ
ตโต อหุ จวิตวาน พุรฺหมตฺตโต มหิปติ
ปทุมวตฺติปุตฺตานํ ปจฺเจกมฺุณินํ ตทา ฯ
สตานิ ปณฺจจฺญานานิ ยาวชิวั อฺุปฺภูจฺหิ
ราชยุยาน นินฺวาเสตฺวา นิพฺพุตานิ จ ปุชฺชียี ฯ
เจตฺยานิ จ การตฺวา ปพฺพชิตฺวา อฺุโภ มยํ
ภาเวตฺวา อปฺปมณฺญาโย พุรฺหมโลกิ อคฺมฺหเส ฯ
ตโต จูโต มหาตฺติคฺเต สุชาโต ปิปลายโน
มาตา สุมฺนเทวิตฺติ โกลสิโคตฺโต ทิโช ปิตา ฯ
อหํ มทุเท ชนปเท สากลาญํ ปุรฺตฺตเม
กปิลสฺส ทิชฺสฺสาสิ ชิตา มาตา สฺุจิมฺติ ฯ
จมนกณฺจอนพิมฺเพน นิมฺมินิตฺวาน มํ ปิตา
อทา กสฺสปชฺีรฺสฺส กามฺเห วิชฺชิตฺสฺส จ ฯ
กทาจิ โส ตฺรณฺนิโก (๑) คณฺตุวา กมฺมฺนตฺเปกฺขโก
กาทิกเกหิ ขชฺชนฺเต ปาณฺ ทิสฺวาน สํวิชิ ฯ
จเรปาทํ ติเล ชาเต ทิสฺวานาตฺปตาปเน
กิมิกากเกหิ (๒) ขชฺชนฺเต สํเวคฺมลภี ตทา ฯ

๑. ม. การุณฺนิโก ฯ ๒. ม. กิมิ กากเกหิ ฯ

เล่มที่ 27 ภัททกาปีลานีเถรีคาถาวรรณนา หน้า 115

ตทา โส ปพฺพชชี ธีโร อหํ ตํ อนุปพฺพชชี
ปญฺจวสุตฺตานี นีวสี ปริพฺพชชปเถ อหํ ฯ
ยทา ปพฺพชชิตา อาสี โคตมี ชินโปสีกา
ตทาทํ ตมฺปคณฺตุวา(๑) พุทฺธเชน อนุสาสิตา ฯ
นจิเรเนว กาเลน อรหตฺตํ อปาปฺณี
อโห กลฺยาณมิตฺตตตฺตํ กสฺสปสฺส สิริมโต ฯ
ปฺคฺโต พุทฺธสฺส ทายาโท กสฺสโป สุตฺตมาหิตो
ปฺพฺเพนิวาสํ โยเวทึ สกฺคาปายญฺจ ปสฺสตี ฯ
อโธ ชาตีกุขํ ปฺคฺโต อภิญญาไวสีโต มุนิ
เอตาทึ ตีหิ วิชฺชาหิ เตวิชฺโช โหติ พุราหุมนโณ ฯ
ตเถว ภัทฺทกาปีลานี เตวิชฺชา มจฺจุหายินี
ธารตี อนุตฺติมํ เทหํ เขตฺวา มาริ สวาหนํ ฯ
ทิสฺวา อาทีนํ โลเก อุกฺโก ปพฺพชชิตา มยํ
ตยมฺห ปิณฺดาสวา ทนฺตา สีตฺถิตามฺห นินฺนพฺพตา ฯ
กิลฺลสา ฌาปีตา มยฺหํ ภวา สพฺเพ สมฺมุตฺตา
นาคีว พนฺธนํ เจตฺวา วิหฺรามิ อนาคตา ฯ
สุวาคตํ วต เม อาสี พุทฺธเสฏฺฐสฺส สนฺตฺติเก
ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ ฯ
ปฏฺฐสมฺภิตา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปี จ อฏฺฐิเม
ฉนฺนภิญญา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนตฺติ ฯ

๑. ม. ตมฺปคณฺตุวา ฯ

อรหตตํ ปน ปตฺวา ปุพฺเพนิวาสธวณณ จินณวสี
อโหสิ ฯ ตตฺถ สาคิสยํ กตาทิการตฺตา อปรภาเค ตํ สตฺถา
เชตวณ อริยคณมชฺเช นิสินฺโน ภิกฺขุณฺโณ ปฏฺิปาติยา
จानนฺตเรสุ จเปนฺโต ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสรนฺตินิ อคฺคภูจฺจาน
จเปติ ฯ สา เอกทิวสํ มหากสฺสปสฺส เถรสฺส คุณฺภิตฺถวณ-
ปุพฺพกํ อตฺตโน กตฺถิจฺจตาทิวิภาวณมฺเชน อฺทานํ อฺทานนฺตํ

[๔๗๘] ปฺตฺโต พุทฺธสฺส ทายาทิ กสฺสโป สฺสมาหิตฺโต
ปุพฺเพนิวาสํ โยเวทิจิ สคฺคาปายณฺจ ปสฺสติ ฯ
อโธ ชาติกฺขยํ ปฺตฺโต อภินฺณวาสิโต มฺนิ
เอตาทิ ตีหิ วิชฺชาหิ เตวิชฺโช โหติ พฺราหฺมณฺโณ ฯ
ตเถว ภทฺทกาปิลานิ เตวิชฺชา มจฺจุหายินิ
ธารตฺติ อนฺตมิมํ เทหํ เชตฺวา มาริ สวาหนํ ฯ
ทิสฺวา อาทินนํ โลกเ อฺโภ ปพฺพชิตา มยํ
ตฺยมฺห ปิณฺสาสวา ทนฺตา สิตฺถิตฺตามฺห นินฺพพฺพตาติ

อิมา คาถา อภาสิ ฯ

ตตฺถ ปฺตฺโต พุทฺธสฺส ทายาทิตฺติ พุทฺธานุพุทฺธภาวโต
สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส อณฺชาติสฺสโต ตโต เอว ตสฺส ทายภูตสฺส
นวโลกุตฺตรชฺชมมสฺส อาทาเนน ทายาทิ กสฺสโป (๑) โลกิย-
โลกุตฺตเรหิ สมานีหิ สฺฐุจฺจ สฺมาหิตจิตฺตตฺตาย สฺสมาหิตฺโต ฯ
ปุพฺเพนิวาสํ โยเวทิจิ โย มหากสฺสปตฺเถโร ปุพฺเพนิวาสํ
อตฺตโน ปเรสณฺจ นินฺวตฺถกฺขณฺธสนฺตานิ ปุพฺเพนิวาสานุสฺสตี-

เล่มที่ 27 ภัททกาปิลานีเถรีคาถาวณณนา หน้า 117

ณาณน ปากกั กตุวา อเวทอ อยณาสอ ปฏอวอชณอ ๑

สคคาปายณจ ปสสศอตอ ฌพพอสตอเทวโลกเกทอ สคคกั ฌตพพอชอ

อปายณจ ทอพพอกชุนา หตถตเล อามลคกั วอ ยอ ปสสศอ ๑

อโธ ชาตอชยอ ปตอโตตอ ตอโต ปอริ ชาตอชยอสงชาตอ

อรหตตอ ปตอโต ๑ อภอชณาย อภอปตอเถน ณาณน อภอวอสอฏอเจน

อภอชณเยชยอ ฌมมอ อภอชานอตวา ปอริชณเยชยอ ปอริชานอตวา ปหาตพพอ

ปหาช สจจณอคตพพอ สจจณอคตวา วออสอโต นอฏอจ อตอโต

กตทอจอจอ ๑ ออสวอชยปณณาสงชาตอ มอมนอ ปตตตตวา มูนอ ๑

ตเถว ภัททกาปอลานอตอ ยถา มหากสสโป เอตาทอ ยถา

วตตทาทอ ตอทอ วอชชาทอ เตวอชอชอ มจจุหาชอ จ ตเถว ภัททกา

ปอลานอ เตวอชชา มจจุหาชอนอตอ ๑ ตอโต เอว ชาเรตอ อนตอตอมนอ เททอ

เชตวา มารอ สวาหนนตอ อตตทานเมว ปอริ วอ ยอ กตวา ทสเสตอ ๑

ออทานอ ยถา เถรสส ปฏอปตอตออาทอชมชณปอริโยสานกชยณนา

เอวอ มมปอตอ ทสเสนตอทอ ทอสวา อาทอชนวนตอ ออสานคาถมาท ๑

ตตถ ตชมทอ ชอณาสวา ทนตาทอ เต มชอ มหากสสปตอเถวอ

อหณจ อชตตเมน ทเมน (๑) ทนตอ สพพอสอ ชอณาสวา

จ อมท ๑ สอตอฏทตามท นอพพตาทอ ตอโต เอว

กอเลสปอริพาหาทวอโต สอตอฏททา สออุปาทอเสสชย นอพพพานชาตชยา

นอพพตอ จ อมท ทวามาตอ อตอโธ ๑

ภัททกาปอลานอเถรีคาถาวณณนา นอฏอจอตา ๑

จตจกนอปาตวณณนา นอฏอจอตา ๑

ปญจกนิปาตวรรณนา

อญญาตราเถรีคาถาวรรณนา

ปญจกนิปาเต ปญญาวิสติ วสุธานีอาทิกา อญญาตรา

เถรียา คาถา ฯ

อยมปิ ปุริมพุกุเชสุ กตาริการา ตตถ ตตถ ภเว
วิวัญญาปนิสฺสยํ กุสลํ อูปจินฺนตี อิมสฺมี พุกุชุปปาเท เทวทหนฺนเร
มหาปชาปติโกตฺมียา ธาตี หุตฺวา วทฺธเมตี ฯ นามโกตฺตโต ปน
อญญาตา (๑) อโหตี ฯ สามหาปชาปติโกตฺมียา ปพฺพชิตกาเล
สยมปิ ปพฺพชิตฺวา ปญญาวิสติ สํวจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
อจฺจ
ปคฺคยฺห กนฺทมานา ฆมฺมทินฺนาเถรียา สนฺตีเก ฆมฺมํ สุตฺวา
กาเมหิ วินิวตฺตติมานสา กมฺมญฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
นจิริสฺเสว นพฺภิญญา หุตฺวา อตฺตโน ปฏฺิปปตฺตี ปจฺจเวกฺกจิตฺวา
อุทานวเสน

[๔๑๕] ปญญาวิสติ วสุธานี ยโต ปพฺพชิตา อหํ
นาจฺจ
อถฺจ
พาหา ปคฺคยฺห กนฺทนฺตี วิหาริ ปาวิสี อหํ ฯ

๑ สี่. อญญาตา ฯ

เล่มที่ 27 อลยตตราเถรีคาถาวณณนา หน้า 119

สา ภิกขุณี อุปาคจณี ยา เม สทชายิกา อหุ
สา เม ชมมมเทเสสิ ชนุชยตนาชอุโย ฯ
ตสสา ชมมํ สุนิตฺวาน เอกมนฺเต อุปาวีสี
ปฺพุเพนิวาสํ ชานามิ ทิปฺพจกฺขุ วิโสธิตํ ฯ
เจโตปริจฺจญาณญจ (๑) โสตชธาตุ วิโสธิตา
อิทธิปี เม สจฺฉิกตา ปตฺโต เม อาสวกฺขโย
ฉฬภิญญา สจฺฉิกตา กตฺถิ พุทฺธสฺส สาสนนฺติ

อิมา คาถา อภาสี ฯ

ตตฺถ นัจจราสงฺฆาตมตฺตมฺปีติ อัจจราภฺภูตมตฺตมฺปี ชณฺ์ ฯ
องฺคฺลิสฺสอณฺมตฺตมฺปี (๒) กาลนฺติ อตฺถิโย ฯ จิตฺตสฺสูปสมชฺฉนฺติ
จิตฺตสฺส อุปสมํ จิตฺเตกคฺคํ น อชฺฉนฺติ โยชานา น ปฏฺฐิภินฺติ
อตฺถิโย ฯ

กามราเคนวสฺสฺสตาติ กามคฺชนสงฺฆาเตสฺส วตฺถุกาเมสฺส
ทพฺพหฺตราภินิเวสีตาย พหฺเลน ฉนฺุทฺตราเคน ตินฺตจิตฺตา ฯ

ภิกขุณีนฺติ ชมมทินฺนาเถรี สนุชย วทติ ฯ

เจโตปริจฺจญาณญจาติ เจโตปริยญาณญจ วิโสธิตนฺติ
สมฺพนฺุ โธ อธิคตฺนฺติ อตฺถิโย ฯ เสสํ วุตฺตนยเมว ฯ

อลยตตราเถรีคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

วิมลเถรีคาถาวณณา

มตฺตา วณณเณ รุเปนาตีอาทิกา วิมลย เถรียา คาทา ฯ
อยมฺปิ ปุริมพุทฺธเสตุ กตาศิการา ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิภูฏปนิสฺสยฺ กุสลํ อุปจินฺตฺวา อิมสฺมี พุทฺธรูปาทเ เวสาลียํ
อณฺตราย รูปรุจิวนียา อิตฺถียา ธีตา หุตฺวา นิพพุตฺติ ฯ
วิมลตีสฺสา นามํ อโหสิ ฯ सा व्यपत्तदा तदेव चिद्विद
กปฺเปนตี เอกทิวสํ อายสมฺมุตํ มหาโมคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค
ปีนุทาย จรฺนุตํ ทิสฺวา ปฏฺิพฺพุทฺธิจิตฺตา หุตฺวา เถรสฺส
วสนภูจฺจํ คนฺตฺวา เถรี อุทฺทิสฺส ปโลภนคมฺมํ กาคู
อารภิ ฯ ติตฺถิเยหิ อฺยุโยชิตา ตถา อกาสิตฺติ เกจิ วทฺหนฺติ ฯ
เถโร ตสฺสา อสฺสุภวภาวนมุขเณ (๑) สนฺตชฺชนํ กตฺวา โอวาท-
มทาสี ฯ ตํ เหฏฺฐา เถรคาถาย (๒) อาคคเมว ตถา ปน เถเรณ
โอวาทเ ทินฺเน सा संवेकशता हीरोत्तपुं प्रज्जुप्पुज्जेत्त्वा
สาสเน ปฏฺิถทฺสทฺธา อุปาสिका หุตฺวา อปรภาเค ภิกฺขุณีสุ
ปพุทฺธิตฺวา ฆณฺเณตี วายมนฺตี เหนฺตสมฺปนฺนตฺยา นจฺริสฺเสว
อรหุตฺตํ ปตฺวา อตฺตโน ปฏฺิปตฺตี ปจฺจเวกฺกจิตฺวา อุทฺทานวเสณ

[๔๔๐] มตฺตา วณณเณ รุเปเน โสภกฺเคน ยเสน จ

โยพฺพเนน จุปตฺถทฺธา อณฺดาสมตฺติมณฺณิหํ ฯ

วิภูสิตฺวา อิมํ กายํ สุจฺจิตฺตํ พาลลาปนํ

อภูจาสี เวสิทฺวารมฺหิ ลุทฺโท ปาสมิโวทฺทฺธิย ฯ

เล่มที่ 27 วิมลเถรีคาถาวณณนา หน้า 121

ปิลนุชนัน วิทเสนุติ	คุษุหิ ปกาสิกั พหุ
อกาสิ วิวิธ มายั	อุชฌคฺชนุติ พหุ ชนั ๑
สาชช ปิณฺฑ จริตฺวาน	มฺนุทา สงฺฆาภูิปารุตา
นินินฺนา รุกฺขมฺมูลมฺหิ	อวิตกฺกสฺส ลาภินี ๑
สพฺเพ โยคา สมฺจุฉินฺนา	เย ทิปฺพา เย จ มานสา
เขเปตฺวา อาสเว สพฺเพ	สีติภูตามฺหิ นิพฺพุตาติ

อิมา คาถา อภาสิ ๑

ตตฺถ มตฺตา วณฺณเนน รุเปนาติ คฺควณฺณเนน เจว
รูปสมฺปตฺติยา จ ๑ โสภกฺเคนาติ สุภกฺภาเวน ๑ ยเสนาติ
ปรีวารสมฺปตฺติยา ๑ มตฺตา วณฺณมทรูปมทโสภกฺคมท-
ปรีวารมทวเสน มทํ อาปนฺนาติ อตฺโถ ๑ โยพฺพนเนน จุปตฺถทฺธาติ
โยพฺพนมเทเนน อุปฺรูปริ ททฺธา โยพฺพนนิมิตฺเตเนน อหฺงกาเรน
อุปตฺถทฺฐจิตฺตา อนุปสนฺตฺมานสา ๑ อณฺเวยสมตฺติมณฺณิหนฺติ อณฺเวย
อิตฺถิโย อตฺตโน วณฺณาทิกฺุณฺเหหิ สพฺพถาปี อติกฺกมิตฺวา มณฺณิ
อหํ ๑ อณฺเวยาสํ วา อิตฺถินํ วณฺณาทิกฺุณฺเ อติมณฺณิ อติกฺกมิตฺวา
อมณฺณิ อวมานํ อกาสิ ๑

วิภูสิตฺวา อิมํ กายํ สุจิตฺตํ พาลลาปนฺนุติ อิมํ นานา-
วิธอสฺสุจิกริตํ เชคฺจัน อหํ มมาติ พาลานํ ลาปนโต วาจนโต
พาลลาปนํ มม กายํ ฉวีราคกรณเกสฺสุจฺปนาทินา สุจิตฺตํ
วตฺถาภรณฺเหหิ วิภูสิตฺวา สุมณฺณทิตฺปสาทิตํ กตฺวา ๑ อญฺุจาสี

เล่มที่ 27 ปถจกนิปาตวณณนา หน้า 122

เวสีทวารมฺหิ ลุฑโท ปาสมิโวจฺจติยาติ มิคฺลุลุฑโท วีย มิคานํ
พนฺชนตฺถาย ทณฺฑทวาทิมิคปาสํ มารสฺส ปาสภูตํ ยถาวุตฺตํ
มม กายํ เวสีทวารมฺหิ เวสียา จรทวารเ อโจจฺจติยิตฺวา
อฏฺฐาสี ๑

ปีลนฺชนํ วิทสฺเสนฺตี คฺยุหํ ปกาสิกํ พหฺนฺตี อูรฺชมนณ-
ทสฺสนาทิกํ คฺยุหฺญเจว ปาทชาณฺฐีราทิกํ (๑) ปกาสนฺจติ คฺยุหํ
ปกาสิกญฺจ พหุํ นานปฺปการํ ปีลนฺชนํ อากรณํ ทสฺเสนฺตี ๑
อกาสี วิวิธํ มายํ อุชฺฌกฺขณฺตี พหุํ ชนฺนติ โยพฺพนมมตฺตํ
พหุํ พาลชนํ วิปฺปลมฺเภตฺถุ หสนฺตี คนฺธมาลาวตฺถาภรณาทิหิ
สรีรฺสภาวปฺปิจฺจาทเนน หสฺวิลาสาทาทิหิ (๒) เตหิ จ วิวิธํ
นानปฺปการํ วญฺจนํ อากาสี ๑

สาชฺช ปิณฺฑํ จริตฺวาน มุณฺฑา สงฺฆาฏฺฐิปารฺฐตา นิสินฺนา
รฺกฺขมฺมูลมฺหิ อวิตกฺกสฺส ลากินฺตี สา อหํ เหวํ ปมาทวิทฺหารินิ
สमानา อชฺช อิทานิ อยุยสฺส มหาโมกฺกคฺคฺลฺลานตฺถเรสฺส โอวาเท
จตฺวา สาสเน ปพฺพชิตฺวา มุณฺฑา สงฺฆาฏฺฐิปารฺฐตา หุตฺวา
ปิณฺฑํ จริตฺวาน ภิกฺขาหารํ ภูณฺชิตฺวา นิสินฺนา รฺกฺขมฺมูลมฺหิ
รฺกฺขมฺมูล วิวิตฺตาสเน นิสินฺนา ทฺตฺติยชฺฌานปาทกฺกสฺส อคฺคผลสฺส
อริคฺเมเนน อวิตกฺกสฺส ลากินิ อมฺหิติ โยชนา ๑

สพฺเพ โยคาติ กามโยคาทโย จตฺตาโรปี โยคา ๑

๑ สี. ปาทชาลนฺุปราทิกํ ๑ ๒ สี. หาวภาววิลาสาทิหิ ๑

สมุจจินนาติ ปจम्मคคาทีนา ยถารหิ สมมเทว อุจจินนา
ปหีนา ฯ เสถิ วุตตนยเมว ฯ

วิมลาคถาวณณนา นิฏฐิตา ฯ

สีหาคถาวณณนา

อโยนิโสมนสิการาติอาทิกา สีหาย เถรียา คถา ฯ

อยมปิ ปุริมพุทธเสถ กตาทิการา ตตถ ตตถ ภเว

วิภูฏูปนิสฺสยํ กุสลํ อุจจินฺตวา อิมสฺมี พุทฺธูปปาเท เวสาลิยํ

สีหเสนาปติโน ภคินิยา ธีตา หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ ตสฺสา

มาตุลสฺส นามํ กโรมาติ สีหาคิ นามํ อํกํสุ ฯ สวา วิญญุตํ

ปตฺวา เอกทิวสํ สตุถารา สีหสฺส เสนาปติโน ฐมฺเม เทสิยมาเน

ตํ ฐมฺมํ สุตฺวา ปฏฺลิทฺทสทฺธา มาตาปิตโร อนฺุชานาเปตฺวา

ปพฺพชฺชि ปพฺพชิตฺวา จ วิปสฺสนํ อารภิตฺวาปิ พหิทฺธา

ปฺลุตฺตารมฺมเณ วิชวานุตํ จิตฺตํ นีวตฺเตตฺถ อสฺกโกนฺุตี สตฺต

สํวจฺจรานิ มิจฺจาวิตฺกเกหิ พาศิยมาณา จิตฺตสฺสาทํ อลภฺนฺุตี

กึเม อิมิณา ปาปจีวเตน อุพฺพนฺุชิตฺวา มริสฺสามิติ ปาสํ

คเหตฺวา รุกฺขสาขายํ ลคฺคิตฺวา ตํ อตฺตโน กณฺเฐ ปฏฺมิญฺจจฺนฺุตี

ปฺพพฺพาจิณฺณวเสน วิปสฺสนาย จิตฺตํ อภินิหรี ฯอนฺุติมภวิกตาย

ปาสสฺส พนฺุชนํ คีวฺจฺจฺจฺจเณ อโหสิ ฯ ฃาณสฺส ปรีปากํ

๑. ม. กโรมาติ ฯ

คตคตทา สาทาวเทว วิปสสนํ วฑฒเตตวา สห ปฏิสมภิทาหิ
อรหตตํ ปาปฺณิ ฯ อรหตตปฺปตตสมกาลเมว จ ปาสพนฺโธ
คิวดโต มุจฺจิตวา วินิวดติ ฯ สาท อรหตเต ปตฺติฏฺฐิตา อุทานวเสน

[๔๔๑] อโยนิโสมนสิการา กามราเคน อฏฺฐิตา

อโหสิ อุตฺตทา ปุพฺเพ จิตฺเต อวสวตฺตินิ ฯ

ปรียุฏฺฐิตา กิเลเสหิ สุกฺสณฺณานวตฺตินิ

สมํ จิตฺตสฺส นาลภี รากจิตฺตวसानุคา ฯ

กิสา ปณฺฑู วิวณฺณา จ สตฺต วสฺसानิ จาริหํ

นาหํ ทิวา วา รตฺตี วา สุขํ วินฺทึ สุกฺกจิตฺตา ฯ

ตโต รชฺชํ กเหตุวาน ปาวิสิ วนมนฺตรํ

วรมฺเม อิช อฺพพฺนฺธํ ยลฺลจ หินํ ปฺนาจเร ฯ

ทพฺหปาสํ กริตฺวาน รุกฺขสาขาย พนฺธิย

อิมา คาคา อภาสิ ฯ

ตคฺถ อโยนิโสมนสิการาติ อนฺุปายมนสิการเณ อสุเก

สุกฺกนฺติ วิปฺลลาสคฺคาเหณ ฯ กามราเคน อฏฺฐิตาติ กามคฺเชสฺสุ

ณฺุทราเคน ปิพิตา ฯ อโหสิ อุตฺตทา ปุพฺเพ จิตฺเต

อวสวตฺตินิติ ปุพฺเพ มม จิตฺเต มยฺหํ วเส อวตฺตมานเณ

อุตฺตทา นานารมฺมเณ วิกฺขิตฺตจิตฺตา อสมาทิตา อโหสิ ฯ

ปรียุฏฺฐิตา กิเลเสหิ สุกฺสณฺณานวตฺตินิติ ปริยฺกฺจฺจานปฺปตฺเตหิ

กามราคาทิหิ กิเลสเหหิ อภิภูตา รูปร่างที่สุ สุกนติ ปวตฺตตาย
กามสณฺณาย อนุวตฺตนสีลา ฯ สมนํ จิตฺตสฺส นาลภี รากจิตฺต-
วसानุคาคิ กามราคสมฺปยุตฺตสฺส วสํ อนุคจฺจนฺติ ฯ อีสกัปปิ
จิตฺตสฺส สมนํ เจโตสมถํ จิตฺตเตกคฺคตํ น ลภี ฯ กิสาปณฺฑ-
วิวณฺณา จาติ เอวํ อุกกณฺจจิตฺตภาเวน กิสา ฆมนิสฺนุตคตฺตตา
อุปฺปณฺฑอุปฺปณฺฑทุกฺขาตา ตโต เอว วิวณฺณา วิคตฉวิวณฺณา
จ หุตฺวา ฯ สตฺต วสฺสทานีติ สตฺต สํวจฺจนฺรานิ ฯ จาริหนฺติ
จรี อหํ ฯ นานํ ทิวา วา รตฺตี วา สฺขํ วินฺนํ สฺขํทุกฺขิตาติ
เอวมหํ สตฺตสฺส สํวจฺจนฺเรสุ กิเลสทุกฺขเชน ทุกฺขิตาเอกทาปี
ทิวา วา รตฺตี วา สมณฺสฺขํ น ปฏฺิถภี ฯ ตโตติ กิเลสปริยฺญจฺจเน
สมณฺสฺขาลากภาวโต ฯ รัชฺชํ คเหตุวาน ปาวิสี วนมนฺตรนฺติ
ปาสรัชฺชํ อาทาย วนนฺตรํ ปาวิสี ฯ กิมตถํ ปาวิสีติ เจ
อาห วรฺมเม อีธ อุกฺกพฺพนฺธํ ยลฺยจ หีนํ ปุณฺนจเรติ ยทหํ
สมณฺสฺขมฺมํ กาคู อสฺกโกนฺติ หีนํ คิหิภาวํ ปุณฺน อาจเร
อาจเรยฺย อนุคฺคิฏฺเฐยฺย ฯ ตโต สตฺตคฺคณฺน สหสฺสคฺคณฺน อิมสฺมี
วนนฺตเร อุกฺกพฺพนฺธํ พนฺธิตฺวา มรณฺม เม วรํ เสฏฺฐนฺติ
อตุโถ ฯ อถ จิตฺตํ วิมฺบุจฺจ เมติ ยทา รุกฺขสาขาย พนฺธปาสํ
คีวายํ ปกฺกขิปี อถ ตทนฺนฺตรเมว วุจฺจกานคามินิวิปสฺสนา-
มคฺเคน ฉมฺมิตฺตฺตา มคฺคปฏฺิปาติยา สพฺพาสเวหิ มม จิตฺตํ
วิมฺบุจฺจ วิมฺบุตฺตํ อโหสีติ ฯ

สีหาเถรีคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

สุนทรินนุทาเถรีคาถาวณณนา

อาตุร์ อสุจินตอาทิกา สุนทรินนุทาย เถรียา คาถา ฯ

อยมปี กิร ปทุมตฺตรสฺส ภควโต กาลเ หัสวตীনคเร
กุลเคเห นิพฺพตฺติ ฯ วิญญุตํ ปตฺวา สตฺถุ สนฺติเก ฌมฺมํ
สฺจนฺตํ สตฺถาริ อํกํ ภิกฺขุณี ฌายินี นํ อคฺคภูจฺจเน จเปนฺตํ
ทิสฺวา อธิการิ กตฺวา ตํ จานนฺตริ ปตฺเถตฺวา กุสฺลํ อุปจฺฉินฺตํ
กปฺปสฺตสฺส สํสํ เทวมนุสฺเสสฺส ตํสรนฺตํ อิมสฺมี พุทฺธบุปฺปาเท
สกุยราชกุลเ นิพฺพตฺติ นนฺทาทิสฺสา นามํ อํกํสุ ฯ

อปรภาเค รูปรสมปฺตติยา สุนทรินนุทา ชนปท-
กฺลฺยาณิณี จ ปณฺณายิตฺถ ฯ ภทฺทกาปีลาณี วิย ฆนฺนชฺคาเร
ทฺวาทสฺสคฺเค คพฺเภ ปทีปฺกิจฺจํ นตฺถิ สรีโรภาเสเนว
โฆเตติ ฯ เอตาสํ สตฺถุณฺเนน ยโสชฺชรา โสภติ ฯ

สา อมฺหากํ ภควติ สพฺพญฺญุตํ ปตฺวา อนุปฺพุเพน
กปิลวตฺถุ คนฺตฺวา นนฺทกุมารณฺจ ราหุลกุมารณฺจ ปพฺพาเชตฺวา
คเต สฺสุทฺโธทนมหาราเช จ ปรีนิพฺพุเต มหาปชาปติยา
โคตฺมียา ราหุลมาตาย จ ปพฺพชิตาย จินฺเตสิ มยฺหํ เชฏฺฐภاتا
จกฺกวตฺตฺริชฺชํ ปหาย ปพฺพชิตฺวา โลเก อคฺคปฺคฺคโล พุทฺโธ
ชาโต ปุตฺโตปิสฺส ราหุลกฺมาโรปี ปพฺพชิ ภตฺตาปี (๑) เม
นนฺทราชา มาตาปี มหาปชาปติโคตฺมีย ภคินีปี ราหุลมาตา
๑. ยู. ภาตา ฯ

เล่มที่ 27 สุนทรินนุทาเถรีคาถา หน้าที่ 127

ปพฺพชิตา อิทานาหิ เคะเห ก็ กริสฺสามิ ปพฺพชิสฺสามิตี ฯ
สา ภิกฺขุณฺณสฺสยํ คนฺดฺวา ฉาตีสินฺเนเหเน ปพฺพชฺ โน สทฺธาย
ตสฺมา (๑) ปพฺพชิตฺวาปี รุปี นิสฺสาย อุปฺปนฺนมา ฯ สตฺถา
รูปํ วิวณฺณตฺติ ครหติ อเนกปริยาเยเน รุเป อาทิโนวํ ทสฺเสตฺติ
พฺพุทฺธปฏฺจานํ น คจฺจตฺติอาทิ สพฺพํ เหฏฺฐา อภิรูปนฺนทาย
วตฺตฺสฺมี วตฺตฺนเยเนว เวทิตพฺพํ ฯ อัย ปน วิเสโส ฯ สตฺถารา
นิมฺมิตฺ อิตฺตฺธิรูปํ อนุกฺกเมเน ชราริกฺกุตฺ ทิสฺวา อนิจฺจโต ทฺกฺขโต
อนตฺตโต มนสิกโรนฺตฺติยา เถรียา กมฺมฏฺจานาภิมุขํ จิตฺตํ
อโหสิ ฯ ตํ ทิสฺวา สตฺถา ตสฺสา สปฺปายวเสน ฌมฺมํ เทเสนโต

[๔๔๒] อาตุริ อสุจี(๒) ปุติ ปสฺส นนฺเต สมฺสฺสยํ

อสุกาย จิตฺตํ ภาเวหิ	เอกคฺคํ สฺสมาหิตํ ฯ
ยถา อิทํ ตถา เอตํ	ยถา เอตํ ตถา อิทํ
ทฺกฺคนฺธํ ปุติกํ วาติ	พาลานํ อภินฺนุทิตํ ฯ
เอวเมตํ อเวกฺขนฺตี	รตฺตฺนุทิวมตฺนุทิตา
ตโต สกาย ปญฺญา	อภินิพฺพิชฺฉม ทกฺขิสฺสนฺติ

อิมา ติสฺโส คาถา อภาสิ ฯ

สา เทสนานุสारेเน ฉาณํ เปเสตฺวา โสตาปตฺติผล
ปติฏฺจหิ ฯ ตสฺสา อุปริมคฺคตฺถาย กมฺมฏฺจานํ อาจิกฺขนฺโต
นนฺเต อิมสฺมี สรีเร อุปฺปมตฺตโกปี สาโร นตฺถิ มํสโลหิตเลปนโน

เล่มที่ 27 ปณจกนิปาตพรรณนา หน้า 128

ชราทิน วาสภูโต อฏฺฐิปุณฺชมตฺโต เอวายนฺติ ทสฺเสตฺตุ
อฏฺฐินํ นครํ กตํ มํสฺโลหิตเลปนํ
ยตฺถ ชรา จ มจฺจุ จ มาโน มกุโข จ โอิหิโตติ
ธมฺมปเท อิมํ คาลมาห ฯ

สา เทสนาวसानเ อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺตํ
อปทาน (๑)

ปทุมุตฺตโร นาม ชินो สพฺพธมฺมาน ปารกุ
อิโต สตสฺสสมฺหิ กปฺเป อูปฺปชฺชิ นายโก ฯ
โอวาทโก วิญญาปโก ตารโก สพฺพปาณิน
เทสนากุสโล พุทฺโธ ตาเรสิ ชนตํ พหุ ฯ
อนุกมฺปโก การุณฺนิโก หิตฺสี สพฺพปาณิน
สมฺปตฺเต ติตฺถิเย สพฺเพ ปณฺจสีเล ปติฏฺฐปิ ฯ
เอวํ นิรากุลํ อาสิ สฺยุณตํ ติตฺถิเยหิ จ
วิจิตฺตํ อรหนฺเตหิ วสีฏฺเตหิ ตาทิภิ ฯ
รัตนานฏฺฐปณฺณาสํ อุกฺกโต โส มหามุณี
กณฺจนคฺขมฺยสงฺกาโส ทวตฺตีสวรสกฺขโม ฯ
วสฺสสตสฺสทานิ อายุ วิชฺชติ ตาวเท
ตาวตา ติฏฺฐมาโน โส ตาเรสิ ชนตํ พหุ ฯ
ตทาทํ หํสวตฺถิ ชาดา เสฏฺฐิจฺจุเล อหุ
นानารตนปฺชฺโชเต มหาสุขสมฺปปีตา ฯ

๑ พ. อป. ๓๓/๑๖๕/๓๔๒ ฯ

เล่มที่ 27 สุนทรินนุทาเถรีคาถาวณณา หน้า 129

อุเปตฺวา ตั มหาวีริ อสุโสสี ฌมฺมเทสนั
อมตํ ปรมฺมสฺสาทํ ปรมคฺคํ นิเวทกั ฯ
ตทา นินฺนตฺยิตฺวาน สสงฺฆํ โลกนายนั
ทตฺวา ตสฺส มหาทานั ปสนฺนา เสหิ ปาณิภิ ฯ
ฌายินีนั ภิกฺขุณีนั อคฺคกฺุจฺจัน อปตฺตยิ
นิปฺจจ สิริสา วีริ สสงฺฆํ โลกนายนั ฯ
ตทา อทฺนตฺทมโก ติโลกสรโณ ปญ
พฺยกาสิ นรฺสุนฺชโร ลจฺจเส ตํ สฺปตฺติตํ ฯ
สตฺสทฺสฺสิโต กปฺเป โอกฺกาทกฺกตฺสมภโว
โคตโม นาม โคตฺเตน สตฺธา โลเก ภวิสฺสติ ฯ
ตสฺส ฌมฺเมสุ ทายาทา โอรสา ฌมฺมนิมฺมิตา
นนฺทาติ นาม นามเนน เหสฺสติ สตฺถุสฺวาวิกา ฯ
ตํ สฺตฺวา มุทิตา หุตฺวา ยาวชีวั ตทา ชินั
เมตฺตจิจฺจตา ปริจรี ปฺจฺเจยหิ วินายกั ฯ
เตน กมฺเมเนน สุกเตน เจตนาปณิธีหิ จ
ชหิตฺวา มานุสํ เทหํ ตาวตีสํ อคฺคญฺหํ ฯ
ตโต จุตฺตา ยามมกั ตโตหํ ตฺสิตํ กตา
ตโต จ นิมฺมานรตี วสวตฺติปฺริ ตโต ฯ
ยตฺถ ยตฺถูปชฺชามิ ตสฺส กมฺมสฺส วาหฺสา
ตตฺถ ตตฺถเวว ราชนั มเหสิตฺตมการยิ ฯ

๑. สตฺสทฺสฺสิโต ฯ

เล่มที่ 27 ปณจกนิปาตวณณา หน้า 130

ตโต จูตา มนุสฺสคฺเต ราชานํ จกุกวตฺตินํ
มณฺฑลีนนฺจ ราชูนํ มเหสีตฺตมการยํ ฯ
สมฺปตฺตี อนุโกตฺวาน เทเวสุ มนุเชสุ จ
สพฺพตฺถ สฺวจิตา หุตฺวา เนกกปฺเปสุ สฺสรี ฯ
ปจฺฉิเม ภเว สมฺปตฺเต ปฺรสุมี กปิลวฺหเย
รณฺโณ สุทฺโชนสฺสาหํ ชีตา อาสี อนินฺนิตฺตา ฯ
รฺสิริว ฐปฺนี ทิสฺวา นนฺทิตฺ อาสี ตํ กุลํ
เตน นนฺทาติ เม นามํ สุนฺทรา ปวรา อหํ ฯ
ยวตฺนนฺจ สพฺพพาสํ กลฺยาณฺติ จ วิสฺสุตา
ตสฺมิมฺปิ นกเร รมเม จเปตฺวา ตํ ยโสธรํ ฯ
เชฏฺโฆ ภาตา ติโลกกฺโค ปจฺฉิมโ อรหา ตถา
เอกาภินิ คหณฺฐาหํ มาตฺสุยา ปรีจิทฺตา ฯ
สาภิยมฺหิ กุเล ชาตา ปฺตฺเต พุทฺธานุชา ตฺวํ
นนฺเทนปิ วินา ภูตา อคาเร กีนุ ลจฺฉลิ ฯ
ชราวสานํ โยพฺพณฺณํ ฐปํ อสุจิสฺมมตํ
โรคนฺตมฺปิจาโรคฺยํ ชีวิตํ มรณฺนฺติกํ ฯ
อิทฺมฺปิ เต สฺกํ ฐปํ สสีกนฺตํ มโนหริ
ภูสนานํ อลงฺการํ สิริสงฺเกตสนฺนิภํ (๑) ฯ
ปฺุชิตํ โลกสารีว นยฺนानํ รสายนํ
ปฺุณฺณานํ กิตฺติชนนํ โอกฺกากกฺลนฺนทนํ ฯ

๑. สิริสงฆาณฺตฺนิกํ ฯ

เล่มที่ 27 สุนทรินนุทาเถรคาคาวณณนา หน้ท 131

น จิเรเนว กาลน ชรา สมภิกโกสุสติ
ปหาย เคห คารยห จร ฐมมมณินุเท ๑
สุตฺวห มาตุ วจัน ปพฺพช อคาริย
เทเหน น ตฺ จิตฺเตน รูปโยพฺพนโลลิตา ๑
มหตา จ ปยตฺเตน ฉานชฺเชน สร มม
กาตฺถจ วทเต มาตา น จาห ตตฺถ อสุสุกา ๑
ตโต มหาการุณิกิ ทิสฺวา มํ กมลนน
นิพฺพินฺนทนต์ถิ รูปสฺมี มม จกฺขุเปเถ ชโน ๑
สเกน อานุกาเวน อิตฺถิ มาเปสิ โสภน
ทสฺสนิยฺ สฺรจิริ มมโตปิ สฺรปนี ๑
ตมห วิมฺหิตา ทิสฺวา อติวิมฺหิตเทหิ
จินฺตยิ สพลฺล เมติ เนตฺตลาภจฺจ มานุสํ ๑
ตมห เอหิ สฺภเน เยนตฺถโต ตํ วเทหิ เม
กุลนฺเต นามโกตฺตจฺจ วท เม ยทิ เต ปยิ ๑
น ปญฺหกาโล สฺภเน อจฺจจฺเจ มํ นิเวสย
สิทฺนตีว มมฺจคานิ ปสฺสฺปย มฺหุคฺตถํ ๑
ตโต สีสํ มมฺจเก สว กตฺวา สยิ สฺวโสภนา
ตสฺสา ลลาเต ปติตา ลุทฺธา ปรมทารุณา ๑
สท ตสฺสา นิปาเตน ปิพกา อูปชฺชถ
ปคฺขริสฺส ปภินฺนา จ กุณปา ปุพฺพโลหิตา ๑

สมภินัน วทนญจาปี กุณปปุติคนุธิกั
อุทฺธมาตํ วินีลญจ สพฺพญจาปี สรีรํ ๑
สา ปเวธิตสพฺพงฺคี นิสฺสสนฺตี มุหุ มุหุ
เวทยนฺตี สกั ทุกุขั กรุณั ปรีเทวยิ ๑
ทุกุเขน ทุกุจิตา โหมิ ผุสยนฺตี จ เวทนา
มหาทุกุเข นิมุคฺคมฺหิ สรณั โหหิ เม สจี ๑
กุหิ วทนโสภนฺเต กุหิเนเต ตุงกนาสิกา
ตมฺพพิมฺพวโรฏฺฐนฺเต วทนนฺเต กุหิ คตํ ๑
กุหิ สลินิภั วณฺณั กมฺพุกีวา กุหิ คตา
ทามามาลญจ เต กณฺณั เววณฺณั สมฺปาคตํ ๑
มกฺลปทุมาการา กลสาว ปโยธรา
ปภินฺนา ปุติกุณปา ทุฏฺฐกนฺธชมาคตา ๑
เวทิมชฺฆา ปุณฺณโสณิ สฺสุวรรณ นิตฺกิพฺพิสา
ชาตา อมชฺฆภริตา อโห รุปี อสฺสสฺตํ ๑
สพฺพิ สรีรสฺยชาตํ ปุติคนฺธั ภยานกั
สุสานมิว เชจฺจณั รมนฺเต ยตฺถ พาลิยา ๑
ตทา มหาการุณิโก ภาตา เม โลกนายโก
ทิสฺวา สํวิคฺคจิตฺตํ มํ อีมา คาถา อภาสธ ๑

เล่มที่ 27 สุนทรินนุทาเถรีคาถาวณณนา หน้า 133

อาตุร์ กุณปี ปุตี ปสฺส นนุเท สมุสฺสย
อสุภาย จิตฺตํ ภาเวหิ เอกกคฺคํ สุสมมาหิตํ ฯ
ยถา อิทํ ตถา เอตํ ยถา เอตํ ตถา อิทํ
ทุกุคนฺธํ ปุติกํ วาติ พาลานํ อภินนุทิตํ ฯ
เอวเมตํ อเวกขนฺตี รตฺตินฺทิวมตฺนุทิตา
ตโต สกาย ปณฺณาย อภินิพฺพิชฺฌ ทกฺขิลํ ฯ
ตโตหํ อาสิ สํวิคฺคา สุตฺวา ทถา สุภาสิตา
ตตฺรภูจิตาวหํ สนฺตี อรหตฺตํ อปาปฺณิ ฯ
ยตฺถ ยตฺถ นิสินฺนาหํ ตทา ฌานปรายนา
ชิโน ตสฺมี กุณฺเ ตฺถุโจ เอตทกฺเค จเปสิ มํ ฯ
กิลเสสา ฌาปีตา มยฺหํ ภวา สพฺเพ สมฺมุตตา
นาสิว พนฺธนํ เจตฺวา วิหฺรามิ อนาสวา ฯ
สุวาคตํ วต เม อาสิ พุทฺธเสฏฺฐสฺส สนฺติเก
ติสฺโส วิชฺชา อนฺนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ ฯ
ปฺปฏิสมฺภิตา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปี จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิตฺถา สจฺฉิกตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ
อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อตฺตโน ปฺปฏิปฺตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา
อุทฺทานวเสน อาตุร์ อสุจึ ปุตินฺตฺติอาทินา สตฺถารา เทสิตาหิ
ตีหิ คาทาหิ สทฺฐี

[๔๔๒] ตสฺสา เม อปฺปมตฺตาย วิจฺฉินฺนุตฺติยา โยนิโส

ยถาภูตํ อัย กายิ ทิฏฺฐิโ จ สนฺตรพahiโร ฯ

อถ นิพฺพินฺนทหิ กายเ อชฺฉมตฺตลฺลจ วิรชฺชหิ

อปฺปมตฺตตา วิสฺสยฺตฺตตา อฺปฺสนฺตามฺหิ นิพฺพุตฺตติ

อิมา เทว คธา อภาสิ ฯ

ตตฺถ เอวเมตํ อเวกฺขนฺตี รตฺตนิทิวมนตฺนทิตา ตโต สกาย

ปฺลฺลยาย อภินิพฺพิชฺฉม ทกฺขิสฺนฺติ เอตํ อาตฺตราทิสภาวํ กายิ

เอวํ ยถา อิทํ ตถา เอตฺนฺตฺติอาทินา วุตฺตปฺปกาเรณ รตฺตนิทิว

สพฺพกถํ อตฺนฺตฺติตา หุตฺวา ปฺรโตโฆสเหตุกํ สุตฺตมยณฺณํ

มฺลฺลจิตฺตวา ตโต ตํ นิमितฺตํ อตฺตนิ สมฺภูตตฺตตา สกาย ภาวนา-

มยาย ปฺลฺลยาย ยถาวโต ฆนวินิพฺโปกฺกเรณ อภินิพฺพิชฺฉม

กถํ นุ โข ทกฺขิสฺส ปฺสฺสิสฺสสนฺตี อาโภคปฺเรจาริเกณ

ปฺพุพฺพภาคณณจกฺขุณา อเวกฺขนฺตี วิจฺฉินฺนฺตฺติ อตฺถโ

เตนาห ตสฺสา เม อปฺปมตฺตายาติอาที ฯ ตสฺส

อตฺถโ ตสฺสา เม สติ อวิปฺปวาเสน อปฺปมตฺตาย โยนิโส

อฺปาเยน อนิจฺจาทิวเสน วิปฺสฺสนาปฺลฺลยาย วิจฺฉินฺนุตฺติยา อัย

ขนฺธปฺลฺลจกฺสงฺขาโต กายิ สสนฺตฺตานปฺรสนฺตฺตานวิภาคโต สนฺตร-

พahiโร ยถาภูตํ ทิฏฺฐิโ จ ฯ

อถ ตถา ทสฺสนโต ปจฺจนา นิพฺพินฺนทหิ กายเ

วิปฺสฺสนาปฺลฺลยาสหิตาย อตฺตภาเว นิพฺพินฺนที ฯ วิเสสโต ว

เล่มที่ 27 นนุทตตราเถรีคาถาวรรณนา หน้า 135

อชมตตสนุตาเน วิรัชช วิราคํ อาปชชี่ ฯ อหิ ยถาภูตาย
อปฺปมาทปฏิบัติยา มตฺถกปฺปตฺติยา อปฺปมตฺตา สพฺพโส
ลัโยชนานํ สมฺมจฺฉินฺนตฺตา วิสฺสยฺตฺตา อุปฺสนฺตา จ นิพฺพุตา
จ อมฺหิตี ฯ

สุนุทรีนนุทาเถรีคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

นนุทตตราเถรีคาถาวรรณนา

อคุคิ จนนุทจจาติอาทิกา นนุทตตราย เถรียา คาถา ฯ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพุเชสุ กตาทิการา ตตฺถ ตตฺถ ภาเวสุ

วิภูฏฺฐปนิสฺสยํ กุสลํ อุปจฺฉินฺตฺวา อิมสฺมี พฺพุทฺธปฺปาเท กุรฺรภูเจ

กมฺมาสทฺทมฺมนิคเม (๑) พฺุราหฺมณฺณฺนํ นิพฺพุตฺติตฺวา เอกจฺจานิ

วิชฺชาภูฏานานิ ลีปฺปายตฺนानิ จ อุกฺคเหตฺวา นิคฺคฺจปฺพพฺพชฺช

อุปคฺนตฺวา วาทปฺปสุตฺตา ชมฺพฺพสาขํ คเหตฺวา ภาทฺทากุณฺฑลเกสา

วีย ชมฺพฺพทีปเต วิจฺรนฺตี มหาโมคฺคฺคฺลฺลนตฺเถรี อุปฺสงฺกมิตฺวา

ปญฺหิ ปุจฺฉิตฺวา ปฺราชยํ ปตฺตา เถรสฺส โอวาเท จตฺวา สาสเน

ปพฺพชิตฺวา สมณฺชมฺมํ กโรนฺตี นจฺริสฺเสว สห ปฺฐิสฺสมฺภิทาหิ

อรหตฺตํ ปตฺวา อตฺตโน ปฺฐิปตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา อุทฺทานวเสน

[๔๔๓] อคุคิ จนนุทจ สุรียญฺจ เทวตา จ นมสฺสึหิ

นทีตฺติถานิ คฺนตฺวาน อุทกํ โอโรหามิหิ ฯ

๑ ลี. ยู. กมฺมาสทฺทมฺมนิคเม ฯ

เล่มที่ 27 ปณจกนิปาตพรรณนา หน้า 136

พหุวัตตสมาทานา อฑฒ์ สีสสุส โอลิชี
ฉมาย เสยย์ กปเปมิ รตตี ภคตัม น ภุณชีหิ ฯ
วิภูสามณฺชนรตา นุหาปนุจฉาทเนหิ จ
อุปกาสิ อิมิ กายิ กามราเคน อฏฺฐิตา ฯ
ตโต สทุธ ลภิตฺวาน ปพฺพชี อนคาริยิ
ทิสฺวา กายิ ยถาภูตํ กามราโค สมุหโต ฯ
สพฺเพ ภวา สมฺมุจฺฉินฺนา อิจฺฉา จ ปตฺถนาปิ จ
สพฺพโยควิสัยุตฺตา สนฺตี ปาปฺณิ เจตฺโสติ

อิมา ปณจ คาถา อภาสิ ฯ

ตตฺถ อคฺคิ จนฺทณฺจ สุริยณฺจ เทวตา จ นมฺสฺสิหนฺติ
อคฺคิปปฺมุขา เทวาคิ อินฺทาทินิ เทวานิ อารารชนตฺถิ อาหุตี
ปคฺคเหตฺวา อคฺคิณฺจ มาเส มาเส สุกฺกปกฺขสฺส ทฺติยาย
จนฺทณฺจ ทิวเส ทิวเส สายิ ปาตํ สุริยณฺจ อยณฺจ ปรีหริ (๒)
หิรณฺยคพฺภาทโย เทวตาปิ วิสุทฺธิมคฺคํ คเวสนฺตี นมฺสฺสิหิ
นมการ์ อภาสิ ฯ นทีตฺถิตฺถานิ คนฺตฺวาน อุทกํ โอรุหามิหนฺติ
คฺงคาทินิ นทีนํ สุปฺตฺถิจฺฉานิ ปุชชาติตฺถานิ อุปคนฺตฺวา สายิ
ปาตํ อุทกํ โอตฺรามิ อุทเก นิมนฺมุชฺชิตฺวา องฺคสิณฺจนํ (๓) กโรมิ ฯ

พหุวัตตสมาทานาติ ปณจ ตปตฺปนาทฺ(๔)พหุวิธวตฺต-
สมาทานา ฯ คาถาสฺวตฺถิ หิ พหุติ ทีฆกรณฺ ฯ อฑฒ์ สีสสุส

เล่มที่ 27 นนุทตตราเถรคาคาวณณนา หน้ท 137

โอลิขินติ มยห้ สีสสุต อทตมเมว มุณเฑมิ ๑ เกจิ อทตม
สีสสุต โอลิขินติ เกตกลาปสุต อทตม ชฎาพนุชนวเสน
พนุชิตวา อทตม วิสุตชเชตตินติ อตถั วทนติ ๑ ฉมาย เสยัย
กปเปมีติ ฉฉทิลสยินี หุตวา อนนุตรหิตาย ฎุมิยา สยามิ ๑
รตตี ฤตตี น ฤฉิหนติ รตตปรตา หุตวา รตติย โภชน
น ฤฉิ ๑

วิฐสามณทนรตาคิ จิริ กาลั อตตกิลมถานูโยเคน กิลนต-
กายาเอว สรียสุต กิลมเนน นตติ ปณณาสุทธิ ๑ สเจ
ปน อินุทธิยานั โตสนวเสน สรียสุต ตปเปเนน สุทธิ ลียาคิ
มนตวา อิมิ กายั อนุกุคณหนติ วิฐสายั มณทเน จ
รตา วตถาลงการหิ อลงกรณ คนุชมาลาทีหิ มณทเน จ
อภिरตา ๑ นุหาปนุจฎาทเนหิ จาคิ ปเรหิ สมุพาหนาทินี
การตวา นุหาปนเนน อจฎาทเนน จ ๑ อุปกาสี อิมิ กายนติ
อิมิ มม กายั อนุกุคณหิ สนตปเปสี ๑ กามราเคน อฎุฎิตาคิ
เอว กายทพหิ (๑) พหุลา หุตวา อโยนิโสมนสิการปจจยา
ปริญญจิตน กามราเคน อฎุฎิตา อภินห้ อุปทตทา อโหสี ๑

ตโต สทฐิ ลภิตวานาคิ เอว สมาทินนวดานิ ภินุทิตวา
กายทพหิพหุลา วาทปเปสุตา หุตวา ตตถ ตตถ วิจรนติ
ตโต ปจจนา อปรภาเค มหาโมคคูลถานตเถรสสุต สนติเก
ลทุโรวาทานุสาสนา สทฐิ ปฎิลภิตวา ๑ ทิสวา กายั ยถาฎตนติ

เล่มที่ 27 ปญจกนิปาตวณณนา หน้ท 138

สท วิปสสนาย มคคปณณาย อิมิ มม กายิ ยถาภูติ ทิสวา
อนาคามิมคเคน สพฺพโส กามราโค สมุหโตฯ ตโต ปริ
อคคมคเคน สพฺเพ ภาวา สมุจฺฉินฺนา อิจฺฉา จ ปตฺถนาปี
จาทิ ยา ปจฺจุปฺปนฺนวิสยาภิตาสสงฺขาทา อิจฺฉา จ อายติ-
ภวาภิตาสสงฺขาทา ปตฺถนาปี สพฺเพ ภาวาปี สมุจฺฉินฺนาติ
โยชนาฯ สนนฺตี ปาปฺปณิ(๑) เจตโสติ อจฺจนฺตํ สนนฺตี อรหตฺตผลิ
ปาปฺปณิ อธิคจฺฉินฺนติ อตฺโต ฯ

นนฺทุตฺตรธาเถรคาคาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

มิตฺตาคาฬิ(๒)เถรคาคาวณณนา

สทฺธราช ปพฺพชิตฺวานาติอาทิกา มิตฺตาคาลิยา เถรียา

คาถา ฯ

อยมฺปิ ปฺริมพฺพเชสฺส กตฺตาริการา ตตฺถ ตตฺถ ภาเว
วิวญฺญูปนิสฺสขิ กุสลํ อฺปปจฺฉินฺนตี อิมสฺมี พฺพชฺชปฺปาเท กุรรุญฺเจ
กมฺมาสธมฺมนิกเม พฺรหฺมณฺณกุลเ นินฺนพตฺตติคฺวา วิญฺญุตํ ปตฺตนา
มหาสติปฺญฺจานเทสฺนายน ปฏฺฐิตทฺธสทฺธา ภิกฺขุณีสุ ปพฺพชิตฺวา
สตฺต สํวจฺจรานิ ตาภสฺสกุการิตฺทริกา สมณฺณมฺมํ กโรนฺตี ตตฺถ
ตตฺถ วิจฺริคฺวา อปรภาเค โยนิโสมนสิกาเรน อฺปปชฺชนฺตี
สํเวคชาตา หุคฺวา วิปสฺสนํ ปญฺจเปคฺวา นจฺริสฺเสว สท
๑. ม. ปาปฺปณิ ฯ ๒. ม. มิตฺตาคาลิ... ฯ

ปฏิสมภิทาหิ อรหตฺตํ ปตฺวา อตฺตโน ปฏิปตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา
อุทานวเสน

[๔๔๔] สทุชฌาย ปพฺพชิตฺวาน อคารสฺमानคาริยิ

วิจรีหิ เตน เตน ลากสกุการอุสุสุกา ฯ
ริญจิตฺวา ปรมํ อตฺถํ หีนมตฺถํ อเสวิหิ
กิลีสานํ วสํ คนฺตุวา สามณฺณตฺถํ น พุชฺฌิหิ ฯ
ตสฺสา เม อหุ สฺเวโค นิสินฺนาย วิหารเก
อุมฺมคฺคปฏิปนฺนามฺหิ ตณฺหาย วสฺมาคตา ฯ
อปฺปํกิ ชีวิทํ มยฺหิ ชฺรฯ พฺยาธิ จ มทฺทติ
ปฺรํยํ ภิชฺชติ กาโย น เม กาโล ปมชฺชิตฺตุ ฯ
ยถาญฺจตมเวกฺขนฺตี ขนฺธานํ อุทฺยพฺพยํ
วิมุตฺตจิตฺตา อุฏฺฐาสี กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ

อิมา คาถา อภาสิ ฯ

ตตฺถ วิจรีหิ เตน เตน ลากสกุการอุสุสุกาติ ลาภ
จ สกุการเ จ อุสุสุกา ยุตฺตปฺปยุตฺตา หุตฺวา เตน เตน
พาหุสจฺจธมฺมกถาทินา ลาภุปฺปาตเหตุนา วิจรี อหิ ฯ

ริญจิตฺวา ปรมํ อตฺถนฺติ ฌานวิปสฺสนามคฺคผลาที อุตฺตมํ
อตฺถํ ชหิตฺวา ฆทฺเตตฺวา ฯ หีนมตฺถํ อเสวิหนฺติ จตฺตฺตฺย-
สฺงฆาตอามิสภาวโต หีนํ ลามกํ อตฺถํ อโยนิโส ปรีเยสนาย
อเสวี อหิ ฯ กิลีสานํ วสํ คนฺตุวาติ ฌานมทตฺตฺหาทีนํ กิลีสานํ

วสั อูปคนุตวา ฯ สามณฺณตถํ น พุชฺฌิหนฺติ สมณกัจจํ น
พุชฺฌี น ชานี อหํ ฯ

นินฺนินาย วิหารเกติ มม วสนฺภูจฺจเน โอรเก (๑) นินฺนินาย
อหุ สัเวโก ฯ กถนฺติ เจ อาห อุมฺมคฺคปฺปฏิปนฺนามหิตี ฯ
ตตฺถ อุมฺมคฺคปฺปฏิปนฺนามหิตี ยาวเทว อนฺุปาทาย ปรีนินฺพพา-
นตฺถมิตํ สาสนํ ตตฺถ สาสเน ปพฺพชิตฺวา กมฺมภูจฺจัน
อมฺนสฺสิโรนฺตี ตสฺส อุมฺมคฺคปฺปฏิปนฺนา อมฺหิตี ฯ ตณฺหยา
วสมาคตาติ ปจฺจยฺอุปาทนตณฺหยา วสั อูปคตา ฯ

อูปปํกั ชีวิตํ มยฺหนฺติ ปรีจฺฉินฺนกาลา วชฺชิตโต
พหุปรทฺวโต จ มม ชีวิตํ อูปปํกั [๒] ลหุํกั ฯ ชรา พยาธิ
จ มทฺทตีติ ตลฺลจ สมฺนตฺโต อาปตฺติตฺวา นิปฺโปเถนฺตา ปพฺพตา
วีย ชรา จ พยาธิ จ มทฺทติ นิมฺมถฺติ ฯ มทฺทเรติปี ปาโง ฯ
ปุรายํ ภิชฺชติ กาโยติ อัย กาโย ภิชฺชติ ปุรา (๓) ฯ
ยสฺมา ตสฺส เอกํสิโก เกโท ฯ ตสฺมา น เม กาโล ปมชฺชิตฺตุ
อัย กาโล อฏฺฐกฺขณวชฺชิตโต นวโม ขโณ โส ปมชฺชิตฺตุ
น ยุตฺโตติ ฯ ตสฺสาหุ สัเวโคติ โยชนา ฯ

ยถาภูตมเวกฺขณฺตีติ เอวํ ชาตสัเวคา วิปสฺสนํ ปฏฺฐเปตฺวา
อนิจฺจาติมฺนสฺสิกาเรน ยถาภูตํ อเวกฺขณฺตี ฯ ก็ อเวกฺขณฺตีติ อาห
ขณฺธานํ อุทฺยพฺพยฺนฺติ ฯ อวิชฺชาสมุทฺยา รูปสมุทโยติอาทินา

สมปณาสปเปทานัน ปณจนัน อูปาทานกขนุธานัน อูปาท-
นโรธจ อุตยพพยานุสสนาย อเวกขนุตี วิปสสนัน อุตสูกกา-
เปตวา มคคปฏิปาติยา สพพโส กิเสเสหิ จ ภเวหิ จ วิมุตตจิตตทา
อูกฐาสี ๗ อูกโต อูกฐาเนน มคเคน ภวตตยโต จาติ (๑)
วูกจิตทา อโหสี ๗ เสถั วุตตนยเมว ๗

मितตาทาพีเถรคาคาวณณนา นิกูกจิตทา ๗

สกุกเถรคาคาวณณนา

อการสมัน วสนตีหนติอาทิกาทิกาสกุกถาย เถรียาคาทา ๗

อัย กิร ปทุมุตตรสส ภควโต กาลเ หันวตีนคเร

อานนทสส รณโย ชีตา หุตวา นัพพตตทา ๗ สตถุ เวมาติกภกีนี

นนุทาติ นามเน ๗ สา วิณญัตต ปตวา เอกทิวสั สตถุ สนุติเก

ธมมัสสนนุตี สตถารัง เอกัง กิกขุณี ทิพพจกขุกานัน อคคกฐาเน

จเปนุตี ทิสวา อุตสาหชาตา อธิการกมมัม กตวา สยมปี

ตัง จานนุตรัง ปตเถนุตี ปณิธานมกาสี ๗ สา ตตถ ยาวชิว

พหุ อูปารัง กุสลกมมัม กตวา เทวโลเก นัพพตติตตวา อปราปรัง

สुकตีสุเยว สันรนุตี กสสปสส ภควโต กาลเ พุราหุมนกุกเล

นัพพตติตตวา ปรีพพาชกปพพชช ปพพชิตตวา เอกจารินี เอกทิวสั

เตถลัน กิกขาย อาหิณชิตตวา เตถลัน ลกิตตวา เตน เตเลน สตถุ

๑. ย. ภวตตยโตปี ๗

เล่มที่ 27 ปณจกนิปาตวรรณนา หน้า 142

เจติเย สพุพตต์ตี ทีปปุช อกาสิ ฯ สทา ตโต จูตา ดาวตีเส
นิพุพตติตวา สุวิสุทฺททิพพจกขุกา หุตฺวา เอกพุทฺทนฺตรึ เทเว-
สุเยว สัสริตฺวา อิมสฺมี พุทฺธูปฺปาเท สวาคุถิยึ พุราหฺมณฺกุเล
นิพุพตติ สกฺกตาสฺสา นามึ อโหสิ ฯ สทา วิญญุตฺติ ปตฺตา
สตฺถุ เขตฺวานปฏิคฺคหฺเน ปฏฺฐิตฺทสทฺธา อุปาสิกา หุตฺวา
อปรภาเค อณฺดรสฺส ชีณาสวตฺเธรสฺส สนฺติเก รมฺมึ สุตฺวา
สยฺชาตสัเวกา ปพฺพชิตฺวา วิปสฺสนึ ปฏฺฐเปตฺวา ฆณฺเณตี
วายมฺนตี นจิริสฺเสว อรหฺตฺติ ปาปุณฺนิ ฯ เตน วุตฺติ อปทาน (๑)

ปทุมุตฺตโร นาม ชินो สพุพมฺมาน ปารกุ
อิโต สตฺสทสฺสมฺหิ กปฺเป อูปฺปะชฺชิ นายโก ฯ
หิตาย สพุพสตฺตานึ สุขาย วทตี วโร
อตุถาย ปุริสาชฺชโล ปฏฺฐินฺโน สเทวเก ฯ
ยสฺคฺคปฺปตฺโต สิริมา กิตฺติวณฺณคโต ชินो
ปุชิตฺโต สพุพโลกสฺส ทิสสา สพุพาสฺสู วิสฺสุโต ฯ
อุตฺตนิมฺนวิจิกฺกโณ โส วิตีวตฺตกถฺกโก
สมฺปุณฺณมนสฺงกปฺโป ปตฺโต สมฺโพธิมฺุตฺตมึ ฯ
อนฺุปฺปนฺนสฺส มคฺคสฺส อุปฺปาเทตา นรุตฺตโม
อนกฺขาทญฺจ อกฺขาสี อสยฺชาตญฺจ สยฺชนี ฯ
มคฺคณฺญจ มคฺควิฑู มคฺคกฺขายี นราสโก
มคฺคสฺส กุสโล สตฺถา สารถินึ วรุตฺตโม ฯ

๑ พุ. อป. ๓๓/๑๖๔/๓๓๕ ฯ

เล่มที่ 27 สกฐาเถรคาคาวณณนา หน้ท 143

มหาการุณโก นาโถ ฌมมึ เทเสติ นายโก
นิมุกเค กามปงกมฺหิ สมุทฺธติ ปาณโน ๑
ตทาหิ หิสวติยฺ ชาตา ขตฺติยนนุทนา
สรูปา สธนา จาปี ทยิตา จ สิริมตี ๑
อานนุทสฺส มหารณฺโโล ชีตา ปรมโสกนา
เวมาตา ภคินี จาปี ปทุมุตฺตรนามิโน ๑
ราชกณฺณหาสิ สหิตา สพฺพากรณฺณุตฺตา
อุปาคมฺม มหาวีริ อสุโสสี ฌมฺมเทสนํ ๑
ตทา หิ โส โลกวิฑู ภิกฺขุณี ทิพฺพจกฺขุกํ
จตุปริสาย มชฺเฌ (๑) อกฺกฏฺจาเน จเปตี ตํ ๑
สุณฺตีวา ตมฺหิ ญฺจฺจา ทานํ ทตฺวาน สตฺถุโน
ปฺุเชตฺวาน จ สมฺพุทฺธํ ทิพฺพจกฺขุํ อปตฺถยิ ๑
ตโต อโวจ มํ สตฺถา นนฺเต ลจฺจสิ ปตฺถิตํ
ปทีปฌมฺมทานานํ ผลเมตํ สุนิจฺจิตํ ๑
สตสฺสสฺสสิโต กปฺเป โอกฺกากกฺกุลสมฺภโว
โคตโม นาม โคตฺเตน สตฺถา โลกภ วิสฺสตี ๑
ตสฺส ฌมฺเมสุ ทายาทา โอรสา ฌมฺมนิมฺมิตา
สกฺลาติ จ โคตฺเตน เหสฺสสิ สตฺถุสวาวิกา ๑
เตน กมฺเมน สุกเตน เจตนาปณฺธิฮี จ
ชหิตฺวา มานุสํ เทหิ ตาวตฺตีลํ อคณฺจหิ ๑

๑ ม. กิตฺตยํ ปรีสา มชฺเฌ ๑

เล่มที่ 27 ปญจกนิปาตวรรณนา หน้า 144

อิมมฺหิ ภทฺทเก กปฺเป พุรฺหมพนฺธุมหายโส
กสฺสโป นาม โคตุเตน อุปฺปชฺชิวทตฺตํ วโร ๑
ปริพฺพาชกีนี อาสี ตทาหํ เอกจารินี
ภิกฺขุขาย วิจริตุวาน อลภี เตลมตฺตกํ ๑
เตน ทีปํ ปทีเปตฺวา อุปฺภุจฺจि สพฺพสํวรํ
เจตียํ ทีปทกฺกสฺส วิปฺปสฺนฺเนน เจตสา ๑
เตน กมฺเมเนน สุกเตน เจตนาปณฺธิหิ จ
ชหิตฺวา มานุสฺสํ เทหํ ตาวตฺตีสํ อคณฺณหํ ๑
ยตฺถ ยตฺถอุปฺปชฺชามิ ตสฺส กมฺมสฺส วาหสา
สณฺชลนฺติ มหาทีปา ตตฺถ ตตฺถ คตฺถาย เม ๑
ติโรกฺกทฺทํ ติโรเสถํ สมตฺติคฺคยฺห ปพฺพตฺตํ
ปสฺสสามหํ ยทิจฺฉามิ ทีปทานสฺสิทํ ผลํ ๑
วิสุทฺถนยนา โหมิ ยสสา ปชฺชลามหํ
สทฺธา ปญฺจวตฺตี เจว ทีปทานสฺสิทํ ผลํ ๑
ปจฺฉิเม จ ภเว ทานิ ชาตา วิปฺปกุเล อหํ
ปหฺมุตฺถนธณฺณมฺหิ มุทิตฺเต ราชปฺปฺชิตฺเต ๑
อหํ สพฺพงฺกสมฺปนฺนา สพฺพพารณฺณสฺสิตา
ปฺรปฺปเวเส สุกตฺตํ วาตปาเน จิตา อหํ ๑
ทิสฺวา ชลนฺตํ ยสสา เทวมนุสฺสสฺสกฺกตํ
อนุพฺยณฺชนสมฺปนฺนํ ลกฺขณฺเหหิ วิภูสฺสิตํ ๑

ขุททกนิกายกุกกเถรคาถาวรรณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 145
เล่มที่ 27 สกฺลาเถรคาถาวรรณนา หน้า 145

อุทกคจิตฺตา สุมนา ปพฺพชฺชํ สมโรจยํ
นจิเรเนว กาเลน อรหตุตํ อปาปฺณํ ฯ
อิทฺธิสุ จ วลี โหมิ ทิพฺพาย โสตราตฺยา
ปรจิตฺตานิ ชานามิ สตุตฺตาสนการิกา ฯ
ปฺพเพนิวาลํ ชานามิ ทิพฺพจกฺขุ วิโสริตํ
เขเปตฺวา อาสเว สพฺเพ วิสุทฺธาตี สุนิมฺมลา ฯ
ปริจฺฉินฺโณ มยา สตุตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ
โอหิโต ครุโก ภาโร ภวเนตฺติ สมฺมุตตา ฯ
ยสฺสตุถาย ปพฺพชิตา อการสฺमानการิชฺชํ
โส เม อตุโถ อนฺุปฺปตฺโต สพฺพลํ โยชนกฺขโย ฯ
ตโต มหาการุณฺโณ เอตทกฺเค จเปตี มํ
ทิพฺพจกฺขุگانํ อคฺคา สกฺลาติ นรุตฺตโม ฯ
กิลฺลสา ฉาปีตา มยฺหํ ภวา สพฺเพ สมฺมุตตา
นาคิวั พนฺธนํ เจตฺวา วิหรามิ อนาสวา ฯ
สุวาคตํ วต เม อาสิ พุทฺธเสฏฺฐสฺส สนฺุติเก
ติสฺโส วิชฺชา อนฺุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ ฯ
ปฏฺฐิสฺสมภิตา จตฺสโส วิโมกฺขาปี จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิตฺตวา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนนฺุติ ฯ

อรหตุตํ ปน ปตฺวา กตาริการตฺยา ทิพฺพจกฺขุณาณเ
จฺฉนฺวสิ อโหสิ ฯ เตน นํ สตุตา ทิพฺพจกฺขุگانํ ภิกฺขุณินํ

เล่มที่ 27 ปณจกนิปาตพรรณนา หน้า 146

อศุจกฏาเน จเปสิ ฯ สา อตฺตโน ปฏิปตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา
ปีติโสมนสฺสชาตา อุทานวเสน

[๔๔๕] อकारสมิ วสนฺตีหิ ฌมฺมิ สุตฺวาน ภิกฺขุโน

อทุทลํ วิรัชํ ฌมฺมิ นิพฺพานํ ปทมฺจฺจตุํ ฯ
สาหํ ปุตฺตํ ธีตรณฺจ ฌนณฺณณฺจ จตฺตฺตฺย
เกเส เณทาปยิตฺวาน ปพฺพชฺชี อนคาริยํ ฯ
สิกฺขมานา อหํ สนฺตี ภาเวนฺตี มกฺคมณฺชํ
ปหาสิ รากโทสณฺจ ตเทกฺกฺเจ จ อาสเว ฯ
ภิกฺขุณี อุปสมฺปชฺช ปุพฺพชาติมนุสฺสรี
ทิพฺพจกฺขุ วิโสริตฺติ วมลํ สาธฺภาวิตฺติ ฯ
สงฺขารे ปฺรโต ทิสฺวา เหตุชาเต ปโลกิเน
ปหาสิ อาสเว สพฺเพ สีตฺถิตฺตามฺหิ นิพฺพุตาติ

อิมา คาถา อภาสิ ฯ

ตตฺถ อकारสมิ วสนฺตีหิ ฌมฺมิ สุตฺวาน ภิกฺขุโนติ อหํ
ปุพฺเพ อการมฺชฺเฒ วสมานา อณฺณตรสฺส ภินฺนภิเลสฺสภฺส ภิกฺขุโน
สนฺติเก จตฺตฺจกฺกพฺภํ ฌมฺมกถํ สุตฺวา ฯ อทุทลํ วิรัชํ ฌมฺมิ
นิพฺพานํ ปทมฺจฺจตฺตฺนฺติ รากฺรชาทินํ อภาเวน วิรัชํ วานโต
นิกฺขนฺตตฺตา นิพฺพานํ (๑)สุขาธิคมเหตุตาย ปทํ จวนาภาวโต (๒)
อจฺจตฺตฺนฺติ จ ลทฺธนามํ อสงฺขตํ ฌมฺมิ สหสฺสณฺยปฺภิมณฺจฺทิเตน
๑ ม. จวนาภาวโต อธิคตานิ อจฺจติเหตุตาย จ นิพฺพานํ
อจฺจตฺติ ปทฺนฺติ จ ลทฺธนามํ อสงฺขิตฌมฺมิ ฯ
๒. สී.ยฺ. มจฺจุนาภาวโต ฯ

ทศสนสงฆาเตน ฌมมจกขุณา อททลั ปสสี ๕

สาหนติ सा ओं वृत्तप्लकारेण षोडशपन्ना होमि ५
สิขุขมานา ओं सनृत्ति ओं सिखुमानाव समाना पपुषिदुवा
वसुसे ओपिण्डणे ऐव ५ षावेनृत्ति मकुमलुखसुत्ति मखुमि-
पुष्पिपुत्तिषावो ओलुखत्ति ओपरिमकुत्ति ओपुषातेनृत्ति ५ ततेगुजे
ज आसवेति राकतोसेहि सहखेगुजे पषानेगुजे ज तदिय-
मकुवखुमे आसवे पषासि समुजुनिथि ५

ภิกขุณี อุปสมปชชาติ वसुसे परिण्डणे उपसमपचिदुवा
ภิกขुणी हुदुवा ५ विमलुत्ति ओखिखुमाथिहि (॑) ओपुकिเลसेहि विमुत्ततय
विकम्मत्ति सासुत्ति सकुजुत्ति समुमेव षावित्ति सासुत्ति वा पुषुथाथिहि
षावित्ति ओपुषाथित्ति तिपुषुजुत्ति विषोत्तिनृत्ति समुपुषो ५

सङ्खारेति देगुमकसङ्खारे ५ प्रोत्ति ओनृत्ततो ५ हेदुखातेति
पुजुपुपुने ५ पलोकिनेति पलुखुखुनसषावे पङ्कुणे (॒) पणुणा-
जकुणा तिषुवा ५ पषासि आसवे सपुषेति ओकुमकुकेन ओवसिषुजे
सपुषेपि आसवे पषहि खेषेतिनृत्ति ओदुओ ५ सेत्ति वृत्तनयमेव ५

สกถाเถरीकाถาวณณना निगुजिता ५

° # ๑. ม. อวิชชาที่หิ ๕ ๒. สี. ปังคุเร ๕ ย. ปังคุเรน ๕

โศณาเถรีคาถาวรรณนา

ทส ปุตุเต วิชายิตฺวาติอาทิกา โสณาย เถรียา คากา ฯ

อยมฺปิ ปทุมุตฺตรสฺส ภควโต กาลเ หีสวตีนคเร กุลเคเห

นิพฺพตฺติตฺวา วิญญุตฺติ ปตฺวา เอกทิวสํ สตฺถุ สนฺติเก ฌมฺมํ

สุณฺนตฺติ สตฺถาริ เอกํ ภิกฺขุณฺี อารทฺธวิริยานํ ภิกฺขุณฺีณํ

อคฺคกฺกุจฺจเน จเปนฺตํ ทิสฺวา อธิการกมฺมํ กตฺวา สยมฺปิ

ตํ จานนฺตรํ ปตฺถตฺวา ยาวชีวํ ปุณฺณานิ กตฺวา ตโต จุตฺตา

กปฺปสฺตสฺสทสฺสํ เทวมนุสฺเสสฺสํ สฺสริตฺวา อิมสฺมํ พุทฺธปฺปาเท

สวตฺถิยํ กุลเคเห นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปตฺตา ปติกฺกํ กตา ทส

ปุตุตฺตโร ลกิตฺวา พหุปุตุตฺติกาติ ปณฺณายิตฺถ ฯ สา สามิเก

ปพฺพชิตฺเต วยปฺปตฺเต ปุตุตฺตโร ฆราวาเส ปติกฺกุจฺจาเปตฺวา สพฺพํ

ธนํ ปุตุตฺตานํ วิภิชิตฺวา (๑) อทาสิ น กิณฺจิ อตฺตโน จเปสิ ฯ

ตํ ปุตุตฺตา จ ปุตุตฺถริยา จ กติปาหเมว อุปฺภุจฺหิตฺวา ปริภวํ

อกํสุ ฯ สา ก็ มยฺหํ อิเมหิ ปริภวาย (๒) ฆเร วสนฺติยาติ

ภิกฺขุณฺีโย อุปฺสงฺกมิตฺวา ปพฺพชฺชฺ ยาจิ ฯ ตํ ภิกฺขุณฺีโย

ปพฺพชาเชลฺสุ ฯ สา ลทฺธรูปสมฺปทา อหํ มหฺลลิกากาลเ

ปพฺพชิตฺวา อปฺปมตฺตาย ภวิตพฺพนฺติ ภิกฺขุณฺีณํ วตฺตปฺภิวตฺตํ

กโรนฺตี สพฺพตฺตํ สมนฺนชฺมมํ กริสฺสามิติ เหฏฺฐาปาสาเท

เอกถมฺภํ หตฺถเณ คเหตุวา ตํ อวิชฺฆมานา สมนฺนชฺมมํ กโรนฺตี

จกมมานาปี อนุชกาเร จาเน รุกขาทิสู ยตถ กตถจิ เม
สีลั ปฎิหณฺเณยฺยาติ รุกขํ หตฺเถน คเหตฺวา ตํ อวิขมมานาว
สมณชมฺมํ กโรติ ฯ ตโต ปฏฺจาย สา อารทฺธวีสฺริยตาย ปากฺกฺวา
อโหสิ ฯ สตฺถา ตสฺสา ฅาณปริปาถํ ทิสฺวา คนฺธกฺกฺขิย
นินฺโนว โอภาสํ ฝริตฺวา สมฺมุเข นินฺโน วีย อตฺตานํ
ทสฺเสตฺวา

โย จ วสฺสสคํ ชีเว อปฺสฺสํ ชมฺมมตฺตมํ
เอกาหํ ชีวิทํ เสยฺโย ปสฺสโต ชมฺมมตฺตมนฺติ
คาถํ อภาสิ ฯ सा काठाप्रियोसाने ओरहतं पाप्मिणि ५
เตन วุตฺตํ อปทาน (๑)

ปทุมุตฺตโร นาม ชิโน สพฺพชมฺมาน ปารกฺ
อิโต สตสฺสสฺส
ตทา เสฏฺฐจิกฺกุล ชาตา สุขิตา สชฺชิตา (๒) ปียา
อุเปตฺวา ตํ มุนีวรี อสฺโสสี มชฺฐรี วจํ ๕
อารทฺธวีสฺริยานคฺคํ วณฺเณติ ภิกฺขุณี ชิโน
ตํ สุตฺวา มุทิตา หุตฺวา การี กตฺวาน สตฺถุโน ๕
อภิวาทิย สมฺพุทฺธํ ตํ จานํ ปตฺถยีสฺส ตทา
อนฺโมทิ มหาวีโร สิชฺฉตฺตํ ปณฺธิสฺส ตว ๕
สตสฺสสฺส
โคตโม นาม โคตฺเตน สตฺถา โลเก ภวิสฺสฺสฺสฺส ๕

๑ พุ. อป. ๓๓/๑๖๖/๓๔๘ ๕

๒. ม. ปุชิตา ๕ ๓. ม. สตสฺสสฺสฺสฺสฺสฺสฺส ๕

เล่มที่ 27 ปลูกกนิปาตวณณา หน้า 150

ตสฺส ชมฺเมสุ ทายาทา โอรสา ชมฺมนิมฺมิตา
โธณาติ นาม นามเนน เหสฺสติ สตุฏฺฐาวิกา ฯ
ตํ สุตฺวา มุทิตา หุตฺวา ยาวชีวั ตทา ชินฺ
เมตฺตจิตฺตา ปริจรี ปลูกเยหิ วินายกํ ฯ
เตน กมฺเมน สุกเตน เจตนาปณฺธิหิ จ
ชหิตฺวา มานุสฺสึ เทหิ ตาวตีสํ อคณฺหํ ฯ
ปลูกิเม จ ภเว ทานิ ชาตา เสฏฺฐิจฺจุเล อหํ
สาวตฺถึยํ ปุรวเร อิทฺเช ฝึเต มหทฺชเน ฯ
ยทา จ โยพฺพนํ ปตฺตา คนฺตฺวา ปตฺติกฺลํ อหํ
ทส ปตฺตานิ อชนี สุรฺูปานิ วิเสสโต ฯ
สุเข จิตา จ เต สพฺเพ ชนเนตฺตมโนหฺรา
อมิตฺตานมฺปิ รุจिता มม ปเคว เต ปิยา ฯ
ตโต มยฺหํ อกามา ย ทสปลูกตปลูกฺชโต
ปลูกชิตฺถ ส เม ภคฺตา เทวเทวสฺส สาสเน ฯ
ตเทกิกา วิจฺฉินฺเตสึ ชีวิตฺเตนาลมตฺถุ เม
จตฺตาย ปตฺติปลูกเตหิ รุทฺถมาย จ วรากิยา ฯ
อหฺมปิ ตตฺถ กจฺฉิสฺสํ สมปลูกโต ยตฺถ เม ปติ
เอวาทํ จินฺตยิตฺวาน ปลูกพฺชี อนคาริยํ ฯ
ตโต มมํ ภิกฺขุณฺโณ เอกํ ภิกฺขุณฺอุปสฺสเย
วิหาย คณฺณโมวาทํ ตาเปหิ อุตฺกํ อติ ฯ

บุพพทกนิกายกุกถา เถรีคาถาวณณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 151
เล่มที่ 27 โสณาเถรีคาถาวณณนา หน้า 151

ตทา อุทกมาหิตฺวา โอิทริตฺวาน กุมภิยา
จตุเล จเปตฺวา อาสีนา ตโต จิตฺตํ สมาทหี ฯ
ขนฺธเช อนิจฺจโต ทิสฺวา ทุกฺขโต จ อนตฺตโต
เขเปตฺวา อาสเว สพฺเพ อรหตฺตํ อปาปฺณี ฯ
ตทาคนฺตฺวา ภิกฺขุณีโย อุโณทกมปฺจฺฉินฺตุ
เตโฆธาตุ อธิกฺุจาย จิปรูปํ สนฺตปาเย ชลํ ฯ
วิมฺหิตา ตา ชินวรี เอตมตฺถมสาวยํ
ตํ สุตฺวา มุทิตฺวา นาโถ อิมํ คาถํ อภาสถ ฯ
โย จ วสฺสสฺสํ ชีเว กุสฺสิตฺวา หีนวีริโย
เอกาหํ ชีวิตํ เสยฺโย วีริยารภโต ทพฺหํ ฯ
อาราธิตฺวา มหาวิโร มยา สุปฺปฏิปตฺติยา
อารทฺธวีริยานคฺคํ มมาห ส มหามฺนิ ฯ
กิลเสสา ฌาปิตา มยฺหํ ภวา สพฺเพ สมฺมุหตา
นาสิว พนฺธนํ เจตฺวา วิหรามิ อนาสวา ฯ
สุวาคตํ วต เม อาสิ พุทฺธเสฏฺฐสฺส สนฺติเก
ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ ฯ
ปฺปฏิสมฺภิตา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม
จพฺภินฺณา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

อถ นํ ภควา ภิกฺขุณีโย ปฺปฏิปาติยา จานนฺตเร จเปนฺโต
อารทฺธวีริยานํ ภิกฺขุณีนํ อคฺคกฺุจानเ จเปสิ ฯ สวา เอกทิวสํ

อตุตโน ปฏิปตตี ปจจเวกขิตฺวา อุตานวเสน

[๔๔๖]ทส ปุตุเต วิชายิตฺวา อสฺมี รุปสมุสฺสเย
ตโตหิ ทุพฺพลา ชินฺณา ภิกฺขุณี อุปสงฺกมึ ฯ
สา เม ชมฺมเมเสสิ ขนฺธายตฺนธาตุโย
ตสฺสา ชมฺมํ สฺมุติวาน เกเส เจตฺวาน ปพฺพชึ ฯ
ตสฺสา เม สิภฺขมานาย ทิพฺพจกฺขุ วิโสชิตฺ
ปุพฺพเพนิวาสํ ชานามิ ยตฺถ เม วุสิตฺ ปุเร ฯ
อนิมิตฺตลฺลจ ภาเวมิ เอกคฺคา สฺสมาหิตา
อนนฺตราวิโมกฺขาสึ อนฺุปาทาย นิพฺพุตตา ฯ
ปญฺจกฺขนฺธา ปริยฺลาตา ติฏฺฐนฺติ ฉินฺนํมฺลกา
ชิตฺตตฺถุ ชเร ชมฺเม นตฺถิ ปฺนพฺภโวติ

อิมา คาคา อภาสิ ฯ

ตตฺถ รุปสมุสฺสเยติ รุปสงฺขาเต สมุสฺสเย ฯ อัยฺ หิ
รูปสทฺโท จกฺขุณฺจ ปฏิจฺจ รุเป จ [๑] อุปฺปชฺชติ จกฺขุ-
วิญฺญาณนฺตืออาทิสฺส รุปายตฺเน อากโต ฯ ยงฺกิลฺลจ รุปํ
อตีตานาคตฺปจฺจอุปฺนฺนนฺตืออาทิสฺส รุปกฺขนฺธเ ฯ ปิยฺรุเป สาคฺรุเป
รชฺชตีตืออาทิสฺส สภาเว ฯ พหิทฺฐา รุปานิ ปสฺสตีตืออาทิสฺส กสิณ-
ยตฺเน ฯ รุปํ รุปานิ ปสฺสตีตืออาทิสฺส รุปมานเ ฯ อฏฺฐิลฺลจ ปฏิจฺจ
นหารุณฺจ ปฏิจฺจ มํสลฺลจ ปฏิจฺจ จมฺมลฺลจ ปฏิจฺจ อากาโส

ปรวารีโต รูปนุเตวว สงขยั คจณตตีอาทิสู รูปกาเย ๑
อิชปิ รูปกาเยว ทฏจพโพ ๑ สมุสสยสทโทปี อฏจัน
สรีรสส ปรียาโย ๑ สตนติ สมุสสยชาติอาทิสู อฏจิสรีร-
ปรียาเย ๑ อาตุร์ อสุจี ปุตี ปสส นนเท สมุสสยนติ-
อาทิสู สรีเร ๑ อิชปิ สรีเร เอว ทฏจพโพ ๑ เตน วุตต
รูปสมุสสยติ รูปสงขาเต สมุสสย สรีเรติ อตุโถ ๑ จตุวาติ
วจนเสโส ๑ อสมึ รูปสมุสสยติ หิ อิมสมึ รูปสมุสสย จตุวา
อิม รูปกาโย นิสสาย ทส ปุตเต วิชยิตฺวาติ โยชนา ๑
ตโตติ ตสฺมา ทสปุตตวิชยนเหตุ ๑ สห หิ ปจมวยั อติกมิตฺวา
ปุตตเก วิชยนติ อนุกกเมน ทพพลสรีรา ชราชินณา จ
อโหสิ ๑ เตน วุตต ตโตหิ ทพพลา ชินณาติ ๑

ตสฺสาติ ตโต ตสฺสาติ วา ตสฺสา สนติเก ๑ ปฺน (๑)
ตสฺสาติ กรณ วา สามีวจนั ตายาติ อตุโถ ๑ สิกฺขมานายาติ
ติสฺโสปี สิกฺขา สิกฺขมานา ๑

อนนตราวิโมกฺขาสินฺติ อคฺคมคฺคสฺส อนนตรา อุปฺปน-
วิโมกฺขา อาสี ๑ รูปี รูปานิ ปสฺสตีติ อาทโย หิ อฏจปี
วิโมกฺขา อนนตราวิโมกฺขา นาม น โหนติ ๑ มคฺคานนฺตร
อนุปฺปตฺตา หิ ผลวิโมกฺขา ผลสฺมาปตฺติกาเล ปวตฺตมานาปี
ปจมมคฺคานนฺตรเมว สมุปฺปตฺติโต ตํ อุปาทาย อนนตราวิโมกฺขา

นาม ยถา มคฺคสมาธิ อานนฺตริกสมาธิ วุจฺจติ ฯ อนุปาทาย
นิพฺพุตาคี รูปาทีสุ กิณฺจิปิ อคฺคเหตุวา กิเลสปรินิพฺพานน
นิพฺพุตา อาสี ฯ

เอวํ วิชฺชาตฺตยํ วิภาเวตฺวา อรหตฺตผลน กุณฺฑิ คณฺหนฺติ
อุทานตฺวา อิทานิ ชราย จิรกาลํ อุปทฺทตฺสริริ วิครหนฺตี
สท วตฺตุนา ตสฺส สมตฺติกนฺตภาวํ วิภาเวตฺวํ ปจฺจกฺขนฺธา
ปริยฺยวตฺตาคี โอสานคถมาห ฯ ตตฺถ ธี ตวตฺถุ ชเร ชมฺเมติ
องฺกานํ สติตฺถวกรณาทินา ชเร ชมฺเม ลามเก ทีเน ตว
ตฺยหํ ธี อตฺถุ ธีกาโร โหตฺ ฯ นตฺถิ ทานิ ปฺนพฺภโวติ
ตสฺมา ตวํ มยา อตฺติกนฺตา อภิภูตาสีติ อธิปฺปาโย ฯ

โสธนาเถรคถาวณฺณนา นิฏฺฐิตา ฯ

ภทฺทากุณฺฑลเกสาเถรคถาวณฺณนา

ลูนเกสิ ปฺงกฺขริตีอาทิกา ภทฺทาย กุณฺฑลเกสาย เถรียา
คถา ฯ

อยมฺปิ ปทฺมุตฺตรสฺส ภควโต กาลे หํสวตฺตีนคเร กุลเคเห
นิพฺพุตฺติตฺวา วิญญุตํ ปตฺวา เอกทิวสํ สตฺถุ สนฺติเก ชมฺมํ
สฺถนฺตี สตฺถาริ เอกํ ภิกฺขุณี ชิปฺปาภิญญานํ อคฺคกฺุจฺจาน
จเปเนตฺติ ทิสฺวา อธิการกมฺมํ กตฺวา ตํ จานนฺตริ ปตฺเถตฺวา (๑)
๑. ม. ปตฺเถตฺวา ฯ

เล่มที่ 27 ภาททากุณทลเกสาเถรคาคาวณณนา หน้า 155

ยาวชีว์ ภูณณานี กตุวา กปฺปสทสทสสฺสึ เทวมนุสฺเสสฺสึ สฺสริตฺวา
กสฺสปพุทฺธกาเล กิงฺกิสฺส กาสีรณฺโณ เคะเห สตุตฺตนฺนํ ภคินีนํ
อพฺภนฺตรา หุตฺวา วิสตี วสฺสทสฺสทานี ทส สีลานี สฺมาทาย
โกมาริพฺรหฺมจริยํ จรณฺตี สงฺฆสฺส วสนปริเวณฺณํ การेतฺวา เอกํ
พุทฺธนฺตรํ สุกฺตีสุเขว สฺสริตฺวา อิมสฺมี พุทฺธูปฺปาเท ราชคเ
เสฏฺฐิจฺจุเล นีพฺพตฺติตฺวา ภาทฺทาทิสฺसानํ อโหสิ ฯ สํ มหตา
ปริวารเณ วทฺธมมานา วยปฺปตฺตา ตสฺมีเขว นคเร ปุโรหิตสฺส
ปฺตุตฺตํ สตุตฺตํ นามํ โจรํ สโหทฺธมฺ มหาปฺราธํ (๑) คเหตฺวา
ราชาณาย นครคฺคฺติเกณ มาเรตฺถุ อามาตฺนํ นียฺยमानํ
สีหปฺลชฺเชเร โอลเณนฺตี ทิสฺวา ปฏฺิพฺพทฺธจิตฺตา หุตฺวา สเจ
ตํ ลภามิ ชีวีสฺสามิ โน เจ มริสฺสามิตี สยเน อโธมุจฺิ
นิปชฺชิ ฯ

อถสฺสา ปีตา ตํ ปวตฺตี สุตฺวา เอกธิตฺตฺตาย พลวสิเนโ
สทสฺสลลฺลจํ ทตุวา อูปาเยน โจรํ วิสฺสชฺชาเปตฺวา สพฺพพารณ-
ปฏฺิณฺณทิตฺตํ การेतฺวา ปาสาทํ เปเสสิ ฯ ภาทฺทาทิปิ ปฺริปฺณณ-
มโนรธา อติเรกาลงฺกาเรณ อลงฺกริตฺวา ตํ ปฺริจเรตี ฯ สตุตฺตํ โก
กตีปาหํ วิตฺตินาเมตฺวา ตสฺสา อากรเณสฺส อูปฺปนฺนโลโก ภาทฺเท
อหํ นครคฺคฺติเกณ คหิตมตฺโตว โจรปฺปาเต อธิวตฺตฺตาย เทวตฺาย
สจาทํ ชีวิตํ ลภามิ ตฺยหํ พลิกมมํ อูปฺสฺหริสฺสามิตี ปตฺถนํ

เล่มที่ 27 ปณจกนิปาตวณณา หน้า 156

อายาจีตสุสา พลิกมมัม สชชชาเปหิตี ฯ सा तसुस मनं
पुरेसुसामिति प्लिकममं सचचचापेतुवा सपुषाणरन्विणुसिता सामिगेन
सथुथी ऐकं यानं अगिरुयुह तेवताय प्लिकममं गरिसुसामिति
जोरपपातं अगिरुहित्तुं आरतुथा ฯ

สตตุโก จินเตลลิตี สพเพสุ อगिरुहनเตसु อิมิสुसा आगरณं
कहेतुं न सकुगति परिवारचनं ततुगेव जपेतुवा तमेव (॑) प्लिगाचनं
आहरापेतुवा (॒) पपुपत्तं अगिरुहनुत्तु ताय सथुथी पियकत्तं न
कलेल्लित्ति ฯ सा अङ्कितेनेव तसुसात्तिपुपायं ओणुणाल्लित्ति ฯ स्टतुโก
गणुते तव उदुत्तरसाल्लुकि ओमुणुजित्तुवा गायरुपुहपसाल्लनं गणुत्तिकं
करोहित्ति ฯ सा सामि (॑) मयुत्तं गो अपरात्तित्ति ฯ गी नु मं
पाल (॒) प्लिकममत्तुत्तुं आकत्तुत्ति स्सल्लं कโรत्ति प्लिकममापतेसने
पन तव आगरणं कहेतुं आकत्तुत्ति ฯ कसुस पन ओयुय पसाल्लनं
कसुस ओहनत्ति ฯ नाहं ऐत्तं विगाल्लं चानामित्ति ฯ होत्तु ओयुय
ऐकं पन मे अत्तिपुपायं पुरेहित्तु ओलङ्कत्तुनियामेन (॒) ज आल्लिङ्कत्तु
तेहित्ति ฯ सो साल्लुत्ति समपुणुत्ति जित्तु ฯ सा तेन समपुणुत्तिजित्तुवा
णत्तुवा पुत्तुत्तु आल्लिङ्कत्तुवा पजुत्तुत्तु आल्लिङ्कत्तुत्ति विय पपुपत्तुपपाते (॒) ॒
पातेत्ति ฯ सो पत्तित्तुवा जणुणुवियुणुणं ओहित्तुत्ति ฯ ताय कत्तु
ओणुत्तरियं तिसुवा पपुपत्ते ओत्तिवत्तुता तेवता विगाल्लेत्ति
॑ ली. लियमेव ॒ ली. कहेत्तुवा ฯ म. काहापेतुवा ॑ यु. साल्लि
॒ ली. गी नु पाल ॑ यु. गी पाल ॑ ॒ ली. आल्लिङ्कत्तुनियामेन ॑
॒ ली. पपुपत्तात्तु ॑

อิม่า คากา อภาสี

น หี สพเพสุ จาเนสุ ปุริโส โหติ ปณฺฑิตโต

อิตฺถิปิ ปณฺฑิตา โหติ ตตฺถ ตตฺถ วิจฺจนฺนา ฯ

น หี สพเพสุ จาเนสุ ปุริโส โหติ ปณฺฑิตโต

อิตฺถิปิ ปณฺฑิตา โหติ ลหุํ อตฺถํ วิจฺนฺติตาติ (๑) ฯ

ตโต ภาททา จินฺเตสิ น สกฺกา มยา อิมินา นียาเมน เกหํ
 คนฺตุํ อิตฺวา คนฺตฺวา เอกํ ปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺตสํมิตฺติ นิกฺคจฺจารามํ
 คนฺตฺวา นิกฺคเจ ปพฺพชฺชํ ยาจิ ฯ อถ นํ เต อาหํสุ เกน
 นียาเมน ปพฺพชฺชา โหตุตฺติ ฯ ยํ ตุมฺหากํ ปพฺพชฺชชย อุตฺตมํ
 ตเทว กโรถาติ ฯ เต สาธฺตฺติ ตสฺสา ตาลญฺจินาเกเส ลฺลจฺจิตฺวา
 ปพฺพาเชสิ ฯ ปฺน เกสา วฑฺฒนฺตฺวา กุณฺทลวภูฏา หุตฺวา
 วฑฺฒสิ ฯ ตโต ปญฺจาย สา กุณฺทลเกสา นาม ชาตา ฯ
 सा ตตฺถ อุกฺกเหตุพฺพิ สมยํ วาทมกฺคณฺจ อุกฺกเหตุวาเอตฺตํ
 นาม อิเม ชานนฺติ อิตฺ อุตฺตริ (๒) วิเสโส นตฺถิตฺติ ฌตฺวา
 ตโต อปฺกมิตฺวา ยตฺถ ยตฺถ ปณฺฑิตา อตฺถิ ตตฺถ ตตฺถ
 คนฺตฺวา เตสิ ชานนฺตีปฺปี อุกฺกเหตุวา อตฺตนา สทฺธิ กเถตุํ
 สมตฺถํ อทิสฺวา ยํ ยํ คามํ วา นิคมํ วา ปวิสฺติ ตสฺส
 ทฺวาเร วาลูการาสี (๓) กตฺวา ตตฺถ ชมฺพฺสาชํ จเปตฺวา โย
 มม วาทํ อโรเปตุํ สกฺโกติ โส อิมํ สาชํ มทฺทตฺติ สมิเป
 # ๑ ม. ลหุํ อตฺถวิจฺนฺตีกา ฯ ๒ สฺ. ย. อุตฺตริ ฯ ๓. สฺ. ย. วาลิกฺราสี ฯ

เล่มที่ 27 ปณจกนิปาตพรรณนา หน้า 158

จิตทารกานัน สณณัน ทตฺวา วสนญฺจันนํ กจฺจติ ฯ สตฺตาหฺมปิ

ชฺมฺพุสาชฺย ตเถว จิตาย ตํ คเหตุวา ปกุกมฺติ ฯ

เตน จ สมเยน อมฺหากํ ภควา โลเก อุปฺปชฺชิตฺวา

ปวตฺติตปวรชฺมจกโก อนฺนุปฺพุเพน สวตฺถึ อุปฺนิสฺสาย เซตฺวเน

วิหฺรติ ฯ กุณฺฑลเกสาปี วุตฺตนเยน คามนิกมฺราชธานีสุ วิจฺรฺนฺตี

สวตฺถึ ปตฺวา นครทฺวารเ วาลูกาธาสิมฺหิ (๑)ชฺมฺพุสาชฺ จเปตฺวา

ทารกานัน สณณัน ทตฺวา สวตฺถึ ปาวิสิ ฯ

อถายสุมา ชฺมฺมเสนาปตี เอกโกว นครี ปวิสฺนฺโต ตํ

สาชฺ ทิสฺวา ตํ ทเมตฺกานิ ทารเก ปุจฺฉิ กสฺมฺมายฺ สาขา

เอวํ จปีตาติ ฯ ทารกา ตมตฺถํ อารโจะตฺสุ ฯ เถโร ยทิปี

เอวํ อิมํ สาชฺ มทฺทถาติ อห ฯ ทารกา ตํ มทฺทิสฺสุ ฯ

กุณฺฑลเกสา กตฺถกตฺตกิจฺจา นครโต นิกฺขมฺนฺตี ตํ สาชฺ

มทฺทิตํ ทิสฺวา เณทํ มทฺทิตนฺตี ปุจฺฉิตฺวา เถเรน มทฺทาปีตภาว

ณตฺวา อปฺกฺขิโก วาโท น โสภตฺตีติ สวตฺถึ ปวิสฺตฺวา

วิธิโต วิถึ วิจฺรฺนฺตี ปสฺเสยฺยถ สมเณหิ สกฺยปฺตฺตเกหิ

สทฺธี มยฺหํ วาทฺนฺตี อุกฺโขมเสตฺวา มหาชนปฺริวฺตา อณฺณตรสฺมี

รฺกฺขมฺมุเล นิสินฺนํ ชฺมฺมเสนาปตี อุปฺสงฺกมิตฺวา ปฏิสฺนฺถาร

กตฺวา เอกมฺนฺตํ จิตา ก็ ตฺเมหฺหิ มยา จปีตา ชฺมฺพุสาชฺ (๒) มทฺทาปีตาติ อห ฯ อาม มยา

มทฺทาปีตาติ ฯ เอวํ สนฺเต

๑. สี. ยู. วาลิกธาสิมฺหิ ฯ ๒ ม. มม ชฺมฺพุสาชฺ ฯ

เล่มที่ 27 ภาททากุณทลเกสาเถรีคาถาวณณนา หน้า 159

ตุเมหิ สหุธี มยหิ วาโท โหตุติ ฯ โหตุ ภาทเทติ ฯ ภาเนเต
กสฺส ปุจฺฉา กสฺส วิสฺสชชนาติ ฯ ปุจฺฉา นาม อมหากิ
ปตฺตา ตฺวํ ปน อตฺตโน ชานนํ ปุจฺฉาติ ฯ सा เถเรน
ทินฺนออนุมติยา สพฺพเมว อตฺตโน ชานนํ วาत् ปุจฺฉิ ฯ
เถโร ตํ สพฺพํ วิสฺสชเชติ ฯ सा อุปริ ปุจฺฉิตพฺพํ อชานนฺติ
ตุณฺ्हि ओहสิ ฯ ओ न् ओ रो आह तया प्हुं पुज्जित्ति
मयम्पि तं ओं प्लहं पुज्जित्सामाति ฯ पुज्जत्त ภาเนเตติ ฯ
เถโร ओं नाम गिन्दि ओम् प्लहं पुज्जि ฯ गुणुत्तलเกसा
เนव ओन्दि न गोष्ठी प्सฺสนฺति ओन्ธकारिं पวิष्ठा विय हुत्वा
न चानामि ภาเนतेति ฯ आह ฯ त्वं ऐत्तत्तम्पि न चानासि
ओन्धिं गी चानिस्ससिदि वत्त्वा चम्मं तेเสति ฯ सा เถรสฺส
ปาเทสฺส นิปตฺติत्त्वा ภาเนเต तुเมह สรณं กจฺฉามิदि आह ฯ मा
มं त्वं ภาทเท सरณं कज्ज सत्तेवेगे लोके ओकคप्पुकळि
ภควन्नुत्तमेव सरณं कज्जाति ฯ ओवं गिरिस्सामि ภาเนतेति सा
सायण्हสมये चम्मतेสนาवेलायि सत्तु สन्दिทं कनुत्त्वा
प्लज्जปत्तिष्णिเตन वन्धित्त्वा ऐกम्मन्दि ओจ्जासि ฯ सत्तथा त्सฺसा
णाณปรีปากं चत्त्वा

สหस्सम्पปี जे काठा ओन्नुत्तपत्तสญ्हिता

ओं काठापत्तिं सेयो यि सुत्त्वा ओปस्सम्मत्तिदि

๑. สี่. ตฺวํ ยิ กิมปี ฯ

อิมิ คาคมาห ๑

คาคาปริโยसानะ ยถาคิจาว สห ปฏิสมุกิทาหิ อรหคตติ
ปาปุณิ ๑ เตน วุคตติ อปทานะ (๑)

ปทุมคตโร นาม ชินอ สพพชรมาน ปารค
อิโต สดสหัสสมหิ กปะเป อุปปะชชि นายโก ๑
ตทาหิ หิสาวติยา ชาตา เสฏฐิจิเก อหุ
นानารตนะปะชชิตะ มหาสุขสมปะปีตา ๑
อูปะตวา ตั มหาวีริ อสุโสสี ฐมมมคตตัม
ตโต ชาตปะปสาทาหิ อูปะสี สรณิ ชินิ ๑
ตทา มหาการุณิโก ปทุมคตตรนามโก
ชิปะปาคิณณานมคคณติ จปะสิ กิกขุณี สุภิ ๑
ตติ สุตวา มุทิตา หุควา ทานิ ทตวา มหะสิโน
นิปะจ สิริสา ปาเท ตติ จานิ อภิปะตถียิ ๑
อนุมทิ มหาวีโร ภทเท ยนุเตภิปะตถิตติ
สมิขมิสสุตติ ตติ สพพิ สุชินิ โหหิ นิพพุตา ๑
สดสหัสสิโต กปะเป โอกุกากคคตสมภโว
โคตโม นาม โคตเตน สคถา โลเก ภวิสสุตติ ๑
ตสสุ ฐมเมสุ ทายาทา ออรสา ฐมมนิมมิตา
ภททาณุทลเกสาติ หะสุตติ สคคตสาวิกา ๑

เล่มที่ 27 ภัททาภุณทลเกสาเถรีคาถาวณณา หน้า 161

เตน กมฺเมน สุกเตน เจตนาปณิธีหิ จ
ชหิตฺวา มานุสฺสึ เทหิ ตาวตีสึ อคณฺณหิ ฯ
ตโต จูตา ยามมกํ ตโตหิ ตฺสิตํ คตา
ตโต จ นิมฺมานรตี วสวตฺติปฺริ ตโต ฯ
ยตฺถ ยตฺถูปปชฺชามิ ตสฺส กมฺมสฺส วาหสา
ตตฺถ ตตฺถเวว ราชฺชนํ มहेตฺตมการียี ฯ
ตโต จูตา มนุสฺเสสฺส ราชฺชนํ จกฺกวตฺตินิ
มณฺฑลีนญจ ราชฺชนํ มहेตฺตมการียี ฯ
สมฺปตฺตี อนุ โภคฺวาน เทเวสฺส มานุสฺเสสฺส จ
สพฺพตฺถ สฺวจิตา หุตฺวา เนกกปฺเปสฺส สฺสรี ฯ
อิมฺมุหิ ภัททาเก กปฺเป พุรฺหุมนุชฺช มหาโยส
กสฺสโป นาม โคตฺเตน อุปฺปชฺชิวทตฺติ วโร ฯ
อุปฺภูจฺจาโก มहेตฺตสฺส ตทา อาสิ นริสฺสโร
กาสิราชา กิกิ นาม พาราณสีปฺรุตฺตเม ฯ
ตสฺส ชีตา จตฺตฺถาสี ภิกฺขุทาสีติ (๑) วิสฺสุตา
ธมฺมํ สุตฺวา ชินฺนุคฺสฺส ปพฺพชฺชํ สมโรจยี ฯ
อนุชานิ น โน ตาโต อคาเรว ตทา มย
วีสํ วสฺสสหฺสฺसानิ วิจฺริมุห อตฺนฺทิตา ฯ
โกมาริพุรฺหุมนฺจฺริยิ ราชกณฺเฑา สฺุเชชิตา
พุทฺโธปฺภูจฺจานนิริตา มุทิตา สตฺถ ชีตโร ฯ

เล่มที่ 27 ปญจกนิปาตวณณนา หน้ 162

สมณั สมณคตตทา จ ภิกขุณั ภิกขุทาสิกา
ธมมา เจว สุธมมา จ สคตมั สงฆทาสิกา ฯ
เขมา อุปลวณณนา จ ปญ्ञาจารา อหนตทา
กิสาคคตมั ธมมทินุณา วิสาขา โหติ สคตมั ฯ
เตหิ กมเมหิ สุกเตหิ เจตนาปณัธิหิ จ
ชหิตฺวา มานุสั เทหิ ตาวตัสั อคณ्हหิ ฯ
ปจฺฉิเม จ ภเว ทานิ คิริพพชปรุตตเม
ชาตา เสฏฺฐิกุเล ฝิเต ยทาหิ โยพพเน จิตา ฯ
โจริ วรคตถั นิชยนตถั ทิสฺวา รคตทา ตหิ อหิ
ปิตา เม ตั สหสฺเสน โมจยิตฺวา วธา ตโต ฯ
อทาสิ ตสฺส มั ตาโต วิทิตฺวาน มนั มม
ตสฺสสาหมาสิ วิสฺสญฺจา อตีว ทยิตา หิตา ฯ
โส เม ญฺสนโลเกน พลั ปจฺจาหริ ทิสฺ (๑)
โจรปฺปปาคั เนตฺวาน ปพฺพเต (๒) เจตยั วรึ ฯ
ตทาหิ ปณมิตฺวาน สคตฺถกั สุกตณฺชลิ
รกฺขณฺตี อคตโน ปาณั อิมั วจนพฺรวี ฯ
อิหิ สุวณฺณเกยฺรู มุตฺตา เวพฺุริยา พหู
สพฺพิ หรสฺสุ ภทฺทนฺเต มณฺจ ทาสีติ สาวย ฯ
โอโรปยสฺสุ กลฺยาณั มา พาพฺพิ ปฺริทเวสิ
น จาหิ อภิชานามิ อหนตฺวา ธนมาภคั ฯ

เล่มที่ 27 ภาททากุณฺฑลเกสาเถรีคาถาวณณนา หน้า 163

ยโต สรามิ อตุตทานิ ยโต ปตุโตสุมิ วิญญุตติ
น จาหิ อภิขานามิ อญญิ ปียตริ ตยา ฯ
เอहि ตั อูปกุหิสฺสั กตุวาน ตั ปทกฺขิณิ
ตั วนุทามิ ปุณฺ นตฺถิ มม ตฺยฺหฺลจฺ สงฺคโม ฯ
น หิ สพฺเพสุ จานเนสุ ปุริโส โหติ ปณฺฑิตो
อิตฺถิปี ปณฺฑิตา โหติ ตตฺถ ตตฺถ วิจฺกฺขณา ฯ
น หิ สพฺเพสุ จานเนสุ ปุริโส โหติ ปณฺฑิตो
อิตฺถิปี ปณฺฑิตา โหติ ลหุ อตุถิ วิจฺนฺติตา ฯ
ลหฺลจฺ วต ขิปปฺลจฺ เนกตฺเถ สมเจตฺยิ
จิตฺตฺปนฺณายตानว ตทาหิ สตฺตฺกั วรี ฯ
โย จ อฺปปตฺติ อตุถิ น ขิปปฺมนุพฺพชฺชติ
โส หฺลฺลเต มนุทมฺติ โจอโรว กิริกฺพฺกเร ฯ
โย จ อฺปปตฺติ อตุถิ ขิปปฺเมว นิโพชฺติ
มฺจฺเจเต สตฺตฺสมฺพารา ตทาหิ สตฺตฺกา ยถา ฯ
ตทาหิ ปาตฺยิตฺวาน กิริทฺกฺกมฺหิ สตฺตฺกั
สนฺตฺกั เสตวตฺถานิ อฺเปตา ปพฺพชฺชี อหิ ฯ
สณฺฑาเสน จ เกเส เม ลฺลฺลจิตฺวา สพฺพโส ตทา
ปพฺพชฺชิตฺวาน สมยฺ อจฺจิกฺขิสฺสู นรินฺตริ ฯ
ตโต ตั อุกฺกเหตุวาทิ นิสฺสีทิตฺวาน เอกิกา
สมยฺ ตั วิจฺนฺเตสฺสี สุวานโน มานุสฺสั กริ ฯ
ฉินฺนํ คยฺห สมิเป เม ปาตฺยิตฺวา อปฺกฺกมิ
ทิสฺวา นิมิตฺตํ อลภี ติฏฺฐนฺตํ ปุพฺพวากุถิ ฯ

๑ ม. มีคํ อญฺญา ยถา เอวํ ฯ

เล่มที่ 27 ปญจกนิปาตวณณนา หน้า 164

ตโต อุกุชาย สัมภิกขา อาปุจนี สหชมมิเก
เต อโวจัม วิชานนุติ ตัม อตถัม สกยภิกขโว ฯ
สาหัม ตมตถัม ปุจนิสฺสํ อูเปตฺวา พุทฺธสาวเก
เต มมาทาย คจฺฉิสฺสุ พุทฺธเสฏฺฐสฺส สนฺตึกั ฯ
โส เม ชมฺมมเทเสสิ ขนฺธายตฺนธาตุโย
อสุภานิจฺจํ ทุกฺขาติ อนตฺตาคิ จ นายโก ฯ
ตสฺส ชมฺมํ สฺมุติวาทํ ชมฺมจกฺขุมุ วิโสธยึ
ตโต วิญฺญาตสทฺธมฺมา ปพฺพชฺชํ อูปสมฺปทํ ฯ
อายาจิโต ตทา อาห เอหิ ภทฺเทติ นายโก
ตทาทิ อูปสมฺปนฺนา ปริตฺตํ โดยมทฺทสํ ฯ
ปาทปกฺขาลเนนนาหิ ญตฺวา สอฺทฺยพฺพยึ
ตถา สพฺเพปิ สงฺขารา อิทิสฺสํ จินฺตยึ ตทา ฯ
ตโต จิตฺตํ วิมฺจุจฺจि เม อนฺุปาทาย สพฺพโส
จิปฺปาภิญฺญานมคฺคฺคมเม ตทา ปญฺญาปยึ ชิโน ฯ
อิทฺธิสฺสุ จ วสึ โหมิ ทิพฺพาย โสตฺธาตฺถยา
ปรจิตฺตานิ ชานามิ สตฺถุสาสนการิกา ฯ
ปฺพเพนิวาสํ ชานามิ ทิพฺพจกฺขุมุ วิโสธิต्तํ
เขเปตฺวา อาสเว สพฺเพ วิสุทฺธาสิ สุนิมฺมลา ฯ
ปริจฺฉินฺโณ มยา สตฺถา กตฺถ พุทฺธสฺส สาสนํ
โอหิโต ครุโก ภาวโร ภวเนตฺติสมฺมุหตา ฯ

เล่มที่ 27 ภาททากุณทลเกสาเถรคาคาวณณนา หน้าที่ 165

ยสตุถาย ปพพชิตา อคารสุมานคาริย
โส เม อตุโธ อนุปฺปตฺโต สพฺพสัโยชนกฺขโย ๑
อตุถมฺมนิรุตฺตีสฺส ปฏิกฺขานเน ตเถว จ
ณานั เม วิปฺปลั สฺสทฺธั พุทฺธเสฏฺฐสฺส สาสเน ๑
กิลเสทา ฌาปีตา มยฺหึ ภวา สพฺเพ สมฺมุตตา
นาคีว พนฺธนั เณตฺวา วิหฺรามิ อนาสวา ๑
สฺวาคตฺตํ วัต เม อาสิ พุทฺธเสฏฺฐสฺส สนนฺติเก
ตีสฺสโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตฺตํ พุทฺธสฺส สาสนั ๑
ปฏิสมฺภิตา จตฺสฺสโส วิโมกฺขาปี จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิตฺตวา สจฺฉนิกตฺตา กตฺตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ๑

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา ตาวเทว ปพพชฺชั ยาจิ ๑ สตุถา
ตสฺสา ปพพชฺชั อนุชานิ ๑ สทา ภิกฺขุณฺสปสฺสยั คนฺตฺวาน
ปพพชิตฺวา ผลสฺสฺเชน นิพฺพานสฺสฺเชน จ วิตฺตินาเมนนฺติ อตุถโน
ปฏฺธิปตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา อุตานวเสน

[๔๔๗] ลูนเกสิ ปงฺกธรี เอกสาฎิ ปุเร จรี

อวชเช วชชมฺตินี วชเช จาวชชทสฺสินี ๑
ทิวาวิหารา นิกฺขมฺม คิชฺฌณฺณมฺหิ ปพพเต
อทฺทสั วิรชั พุทฺธั ภิกฺขุสงฺฆปฺรภฺกขตฺตํ ๑
นิหจฺจ ชาณณ วนฺทิตฺวา สมฺมฺฆา อณฺชลี อกั
เอหิ ภาทฺเทติ มํ อวจ สทา เม อาสุปสมฺปทา ๑

บุททกนิกายภูจกถา เถรีคาถาวณณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 166
เล่มที่ 27 ปญจกนิปาตวณณนา หน้า 166

จิณณา องคา จ มคธา วชชี กาสี จ โกสลา
อนณา ปณณาส วสฺสานิ รภูจปีณฺหํ อภุญชฺหิ ฯ
ปฺยุณฺ จ ปสฺวิ พหุํ สปฺปยุโยยํ อุปาสโก
โย ภทฺททาย จีวรมหาสิ มุตฺตตาย สพฺพคนฺเถหีติ
อิมา คาถา อภาสิ ฯ

ตตฺต ถฺนเกสึติ ถฺนา ถฺญจิตา เกสา มยฺहनฺติ ถฺนเกสึ ฯ
นิกฺคนเถสุ ปพฺพชฺชาย ตาลภูจฺจिณา ถฺญจิตเกสา ตํ สนฺชาย
วทติ ฯ ปงฺกชฺรีติ ทนฺตกภูจฺจสฺส อขาทเนน ทนฺเตสุ มลปงฺก-
ชารณโต ปงฺกชฺรี ฯ เอกสาฎฺฐีติ นิกฺคนจจาริตฺตวเสน เอกสาฎฺฐิกา ฯ
ปุเร จรินฺติ ปุพฺเพ นิกฺคนจฺจิ หุตฺวา เอวํ วิจรี ฯ อวชฺเช
วชฺชมติเนติ นุหानฺจฺฉาทนฺตกภูจฺจาทนาทิกเก อนวชฺเช
สาวชฺชสยฺยิ ฯ วชฺเช จาวชฺชทสฺสินีติ มานมกฺขปฺลาส-
วิปฺลลาสาทิกเก สาวชฺเช อนวชฺชทิกฺกฺจि ฯ

ทิวาวิหารา นิกฺกขมฺมาติ อตฺตโน ทิวาวิหารภูจฺจานโต
นิกฺกขมิตฺวา ฯ อยมฺปิ จิตฺมชฺฉณฺหิกเวลายํ เถเรน สมากตา
ตสฺส ปญฺหสฺส วิสฺสชฺชเนน ชฺมมเทสนาย จ นินฺตมานทพฺพา
ปสนฺนมานสา หุตฺวา สตฺถุ สนฺติกํ อุปฺสงฺกมิตฺกามา อตฺตโน
วสนฺภูจฺจันํ คนฺตุวา ทิวาภูจฺจाने นิสฺสีทิตฺวา สายณฺหสมเย สตฺถุ
สนฺติกํ อุปฺสงฺกมิตฺวา ฯ

นิหจฺจ ชาณณ วนฺทิตฺวาติ ชาณฺทวฺยํ ปจฺวิยํ นินฺตุวา

เล่มที่ 27 ภัททาภูณทลเกสาเถรีคาถาวณณา หน้า 167

ปติภูจเปตฺวา ปณจปติภูจิตฺเตน ฯ สมมุขา อณฺชลี อกนฺติ สตฺถ
สมมุขา ทสนขสโมธานสมฺชชตฺ อณฺชลี อกาตี ฯ เอหิ ภัทเทติ
มํ อวจ สา เม อาสุปสมฺปทาติ ยํ มํ ภควา อรหตฺตํ
ปตฺวา ปพฺพชฺชณฺจ อุปสมฺปทณฺจ ยาจิตฺวา จิตฺตํ เอหิ ภัทเท
ภิกฺขุณฺอุปสฺสยํ คนฺตฺวา ภิกฺขุณฺีนํ สนฺตฺติเก ปพฺพชฺช อุปสมฺปชฺชสฺสฺสูติ
อวจ อาณาเปตี ฯ สา สตฺถ อาณา มยฺหํ อุปสมฺปทาย
การณตฺตา อุปสมฺปทา อาตี อโหตี ฯ

จิณฺณาติอาทิกกา เทว คาถา อณฺณาพฺยากรณคาถา ฯ
ตตฺถ จิณฺณา องฺกา จ มคธาติ เย อิเม องฺกา จ มคธา
จ วชฺชี จ กาสี จ โกสลา จ ชนปฺทา ปุพฺเพ สาณาย
มยา รฏฺฐปีณฺท์ ภูณฺชนฺุตฺติยา จิณฺณา จริตา เตสฺสฺยฺเว สตฺถารรา
สฺมาคมโต ปฏฺจาย อนฺณา นิตฺโทสา อปคตฺกิลฺเสสา หุตฺวา
ปณฺณาส ลํวจฺจฺรานิ รฏฺฐปีณฺท์ อภฺญชฺชี อหํ ฯ

เยน อภิปฺปสฺนฺนมานเสน อุปาสเกน อตฺตโน จีวรํ
ทินฺนํ ตสฺส ปุณฺณวิเสสกิตฺตฺนฺมุเขน อณฺณํ พฺยากรโณตฺติ
ปุณฺณํ จ ปสฺวิ พหฺนฺติ โอสานคาถมาห ฯ สา สฺวณฺญฺเยยฺยาว ฯ

ภัททาภูณทลเกสาเถรีคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ฯ

ปฏาจาราเถรีคาถาวรรณนา

นงฺคเลหิ กถิ เขตฺตุนฺติอาทิกา ปฏาจาราย เถรียา

กาถา ๑

อยมฺปิ ปทุมุตฺตรสฺส ภควโต กาลे หํสวตฺตีนคเร กุลเคเห
นิพฺพตฺติตฺวา วิญญุตฺติ ปตฺวา เอกทิวสํ สตฺถุ สนฺติเก ชมฺมํ
สฺสณฺนตี สตฺถาริ เอกํ ภิกฺขุณี วินยชฺรานิ (๑) อคฺคกฺุจฺจาเน จเปนฺตํ
ทิสฺวา อธิการกมฺมํ กตฺวา ตํ จานนฺตริ ปตฺเถสิ ๑ สา
ยาวชีวิ กุสลํ กตฺวา เทวมนุสฺเสสฺสุ ตํสรนฺตี กสฺสปพฺพุทฺธกาลे
กิกิสฺส กาสิริจฺโฆ เคเห ปฏิสนฺธิ คเหตฺวา สตฺตุนฺนํ ภคินี
อพฺภนฺตรา หุตฺวา วิสฺติ วสฺสสหสฺसानิ พฺรหฺมจริยิ จริตฺวา
ภิกฺขุสงฺฆสฺส ปรีเวณฺณํ การเสสิ ๑ (๒) สาทโต จุตฺตา เทวโลเก
นิพฺพตฺตา เอกํ พุทฺธชฺนฺตริ ทิพฺพสมฺปตฺตี อนฺุภวิตฺวา อิมสฺมี
พฺพุทฺธปฺปาเท สวตฺถิยิ เสฏฺฐิเคเห นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปตฺตา
อตฺตโน เคเห เอเกน กมฺมการเนน (๓) สทฺธิ กิเลสสนฺถวํ อกาสิ ๑
ตํ มาตาปิตโร สมชาติกสฺส กุมารสฺส ทาคฺุ ทิวสํ สนฺจเปสฺสุ (๔)๑
ตํ ญตฺวา सा หตฺถสฺสริ คเหตฺวา เตน กตฺสนฺถเวเนน ปุริเสน
สทฺธิ อคฺคทฺวาเรเน นิภฺขมิตฺวา เอกสฺมี คามเก วสนฺติ คพฺภินิ
อโหสิ ๑ सा ปรีปกฺเก คพฺภเก ก็ อธิ อนาถวาเสน กุลเคหิ
๑ กตฺถจิจิ วินยชฺรานิ นฺติ ๑ ๒ ม. อกาสิ ๓ ส. กมฺมการเนน ๑
๔ ย. คณฺหาเปสฺสุ ๑

เล่มที่ 27 ปญจจรเถรคถาวณณนา หน้ 169

คจณน สามีติ วตฺวา ตสฺมี อชฺช คจณน เสฺว คจณนมาติ
กาลกฺเขปปี (๑) กโรนฺเต น อัย พาลี มํ เนสฺสตีติ ตสฺมี
พหิ คเต เคเห ปฏิสามตพฺพํ ปฏิสามตฺวา กุลมฺรํ คตาคิ
มยฺหํ สามีกสฺส กเถถาคิ ปฏิวิสฺสกมฺรวาสินํ อจิกฺขิตฺวา
เอกิกาว กุลมฺรํ คมิตฺตสํมาติ มคฺคํ ปฏิปชฺชชฺ ๑ โส อคฺนตฺวา
เคเห ตํ อปสฺสนฺโต ปฏิวิสฺสเก ปุจฺฉิตฺวา กุลมฺรํ คตาคิ
สฺตฺวา มํ นิสฺสาย กุลฉีตา อนาถา ชาคาคิ ปทานุปทํ
คฺนตฺวา สมฺปาปฺณิ ๑ ตสฺสา อนฺตรามคฺเค เอว คพฺภวฺภูจฺฉานํ
อโหสิ ๑ สว ปสฺสคกาลโต ปญฺจาย ปฏิปฺปสฺสทฺธคมนุสฺสคฺกา (๒) สามีกํ คเหตุวา นีวตฺติ ๑
ทฺุคฺยวารมฺปิ คพฺภินิ อโหสิตี อาทิกํ
สพฺพํ ปฺริมฺนเยเนว วิตฺถารตพฺพํ ๑

อัย ปน วิเสโส ยทา ตสฺสา อนฺตรามคฺเค กมฺมชช-
วาทา จลีสฺส ตทา มหาอกาลเมโฆ อฺทปาทิ ๑ สมฺนตฺโต
วิขฺชุตฺตาคิ อาทิตฺตํ วิย เมฆณฺนิเตหิ ภิชฺชมานํ วิย จ
อฺทกธารานิปาตนิรฺนตฺรํ นภํ อโหสิ ๑ สว ตํ ทิสฺวา สามี
เม อโนวสฺสคจฺฉานํ ชานาหิตี อห ๑ โส อิตฺโต จิตฺโต จ
โอโลเกนฺโต เอกํ ติณฺสยฺฉนฺนํ คุมฺพํ ทิสฺวา ตตฺถ คฺนตฺวา
หตฺถคตฺยา วาสียา ตสฺมี คุมฺเพ ทณฺฑเก ฉินฺทิตฺตฺกาโม ติณฺเหหิ
สยฺฉนฺทิตวมฺมิกปรียนฺเต (๓) อฺภูจฺฉิตฺรฺกฺษทณฺฑกํ ฉินฺทิตฺ ๑ ตาวเทว
๑. ม. กาลกฺเขปปี

เล่มที่ 27 ปณจกนิปาตพรรณนา หน้า 170

จ นันโต วมมิกโต นิกขมิตฺวา โฆรวิสฺส อาสีวิสฺส ๑)๙
โส ตตฺถเว ปตฺติวาทกาลมกาสิ ฯ สว มหาทุกฺโข อนุภวนฺตี
ตสฺส อากมนฺ โอลิเกนฺตี เทวปี ทารเก วาตวฺภูจฺจ อสหมาน
วิรวนฺเต อุนนฺตเร กตฺวา ทฺวึหิ ชาณฺเเกหิ ทฺวึหิ หตฺถเอหิ
จ ภูมี อุปฺปีเพตฺวา ยถาจิตฺตาว รตฺตี วิดีนาเมตฺวา วิภาตาย
รตฺติยา มํสเปสฺสวณฺณํ เอกํ ปุตฺตํ ปีโลตฺติกจุมฺพฺภูเก นิปชฺชาเปตฺวา
หตฺถเอหิ อฺเรหิ จ ปริคฺคเหตฺวา อิตฺธึ เอหิ ตาต ปิตา
เต อิตฺโต คโตติ วตฺวา สามิเกน คตฺมกฺเคน กจฺจนฺตี ตํ
วมมิกสมิเป กาลกตฺตํ นิปฺปนฺนํ ทิสฺวา มํ นิสฺสาย มม
สามิโก มโตติ โรทฺหนฺตี ปริเทวนฺตี สกฺลรตฺตี เทเวน
วฺภูจฺจตฺตา ชนฺณกฺปฺปมาณฺ ฅนฺปฺปมาณฺ อุกฺกํ สวณฺตี
อนฺตรามกฺเค นทึ ปตฺวา อตฺตโน มนฺทพฺพุตฺติตฺต
ทฺพฺพลตฺตจ ทฺวึหิ ทารเกหิ สทฺธิ อุกฺกํ โอลฺลิตฺตํ อวิสฺหนฺตี
เชฏฺฐปุตฺตํ โอลฺลิตฺตเร จเปตฺวา อิตฺธึ อาทาย ปรตฺธิริ คณฺตฺวา สาขาภงฺกํ
อตฺถริตฺวา ตตฺถ ปีโลตฺติกจุมฺพฺภูเก นิปชฺชาเปตฺวา อิตฺธึสฺส สนฺตฺติกํ
คมิสฺสามิตี พาลปุตฺตกํ ปหาตฺตํ อสฺสโกณฺตี ปฺนปฺปนฺนํ นีวตฺเตตฺวา
โอลฺลิตฺตมานา นทึ โอลฺลิตฺติ ฯ

อถฺสฺสา นทึมชฺฉมฺ คตฺกาเล เอโก เสโน ตํ ทารกํ
ทิสฺวา มํสเปสฺสตี สณฺณาย อากาสโต ภูสฺสึ ฯ (๒) สว ตํ

เล่มที่ 27 ปุจฉาจาราเถรีคาถาพรรณนา หน้า 171

ทิสวา อุโก หตฺเถ อุกฺขิปีตฺวา สฺสูติ ติกฺขตฺตํ มหาสทฺทํ
นิจฺจารเสฺตี ฯ เสน โน ทูรภาเวน ตํ อนาทิยนฺโต กุมาริ คเหตฺวา
เวหาสิ อฺปฺปติ ฯ โอริมตีเร จิโต ปฺตฺโต อุโก หตฺเถ อุกฺขิปีตฺวา
มหาสทฺทํ นิจฺจารยมาณํ ทิสฺวา มํ สนฺชาย วทสีติ สลฺยณาย
เวเคน อุกฺเถ ปติ ฯ อิติสฺสา (๑) พาลปฺตฺตโก เสนเนน นีโต เชฏฺฐปฺตฺโต อุกฺเณน หโต ฯ สา เอโก
เม ปฺตฺโต เสนเนน
คหิโต เอโก อุกฺเณน วุโฬห ปนฺเถ เม ปติ มโตติ โรทนฺตี
ปริเทวนฺตี คจฺจนฺตี สาวตฺถิโต อากจฺจนฺตํ เอกํ ปฺริตํ
ทิสฺวา ปฺจฺฉิ กตฺถ วาสิโกสิ ตาตาติ ฯ สาวตฺถิवासิโกมฺหิ
อมฺมาติ ฯ สาวตฺถิยิ อสุกฺวีถิยิ อสุกฺกฺลํ นาม อตฺถิ ตํ ชานาสิ
ตาตาติ ฯ ชานามิ อมฺม ตํ ปน มา ปฺจฺฉิ อลฺลณํ ปฺจฺฉาติ ฯ
อลฺลเนน เม ปโยชนํ นตฺถิ ตเทว ปฺจฺฉามิ ตาตาติ ฯ อมฺม
ตฺวํ อตฺตโน อนาจิกฺขิตฺตํ น เทสิ อชฺช เต สพฺพรตฺตี เทโว
วสุสนฺโต ทิฏฺฐจฺจติ ฯ ทิฏฺฐจฺจ เม ตาต มยฺหเมว โส สพฺพรตฺตี
วฏฺฐจฺจ ตํ การณํ ปฺจฺฉา กเถสฺสามิ เอตฺสฺมี ตาว เม เสฏฺฐิเคเห
ปวตฺตี กเถหิตี ฯ อมฺม อชฺช รตฺถิยิ เสฏฺฐิ (๒) จ เสฏฺฐิภริยา
จ เสฏฺฐิปฺตฺโต จาติ ตโยปี ชเน อวตฺถรมาณํ เคหํ ปติ เต
เอกจิตฺตกาโย ฉายนฺติ สฺวายิ ฐโม ปญฺญาติ อมฺมาติ ฯ
สา ตสฺมี ขณฺเณ นีวตฺถวตฺถมฺปิ ปตฺมานํ น สลฺยชานิ ฯ

โสกุมมตตตต (๑) ปตฺวา ชาตฺรฺเปเนว

อุโก ปุตุตา กาลกตา (๒) ปนฺเถ มยฺหิ ปตี ตโต

มาตา ปิตา จ ภาตา จ เอกจิตฺมฺหิ (๓) ทฺยฺหเรติ

วิลปนฺตี ปริพฺภมฺติ ฯ ตโต ปญฺจาย ตสฺสา นีวาสนมตฺเตนปี

ปญฺเณ อจฺรณโต ปตีตาจฺรตฺตา ปญฺจาจฺราเตวว สมณฺญา

อโหสิ ฯ ตํ ทิสฺวา มนุสฺสา กจฺจ อุมฺมตฺติเกติ เกจิ กจฺวร

มตฺถเก จิปนฺติ อณฺเณ ปัสฺสุ โอกิรณฺติ อปฺเร เลทฺทํ ทณฺฑํ

จิปนฺติ ฯ สตฺถา เขตฺวเน มหาปริสมชฺเณ นิสฺสิทฺวา ฆมฺม

เทเสนฺโต ตํ ตถา ปริพฺภมฺนฺตี ทิสฺวา ฅานปริปากญจ

โอโลเกตฺวา ยถา วิหาราภิมุขิ อากจฺจติ ตถา อกาสิ ฯ ปริสา

ตํ ทิสฺวา อิมิสฺสา อุมฺมตฺติกาย อิตฺโต อากนฺตุํ มา

เทถาติ อหิสฺสุ ฯ ภควา มา นํ นีวารยิตฺถาติ วตฺวา

อวิทฺฐุจฺจานํ อากตฺทาลเ สตี ปญฺฉิถ ภคินีติ อาท ฯ ส

ตาวเทว พุทฺธานุภาเวน สตี ปญฺฉิถิตฺวา นีวตฺถวตฺถสฺส

ปตีตภาวํ สลฺลทฺเขตฺวา หิโรตฺตปฺปํ ปจฺจุปญฺจเปตฺวา อุกฺกุฏิก

อุปนฺนิตฺตชฺชาย นิสฺสิทฺติ ฯ เอโก ปฺริโส อุตฺตรสาญฺญํ จิปี ฯ ส

ตํ นีวาเสตฺวา สตฺถารํ อุปสฺงกมิตฺวา ปณฺจปตีญฺจิตฺเตน วนฺทิตฺวา

ภนฺเต อวสฺสโย เม โหถ เอกํ เม ปุตุตฺติ เสนฺโน กณฺหิ

เล่มที่ 27 ปฐาจาราเถรีคาถาวณณา หน้า 173

เอโก อุกเณ วุโพห ปนเถ ปติ มโต มาตาปีโตร ภาตา จ
เคเหเน อวตุดตา มตา เอกจิตกมุหิ ฌายนุตตี สา โสภการณั (๑)
อาจิกุขิ ๗ สตุดา ปฐาจาเร มา จินุตยิ ตว อวสุสโย
ภวิตุ สมตุดสุเสว สนุติกั อากตาสิ ยถา หิ ตูว อิทานิ
ปุตตาทินั มรณนิमितตุ อสุสูนิ ปวตเตสิ เอว อนมตคเค
ถัสาเร ปุตตาทินั มรณเหตุ ปวตติตุ อสุสู จตุนัน มหาสมุททานั
อุกทโต พหุตรนติ ทสุเสนโต

จตุสู มหาสมุทเทสุ ชลั ปริตตกั

ตโต พหุ อสุสุชลั อนปปกั

ทุกเขเน สุภูจสุส นรสสุ โสจนา

กั การณา อมม ตูว ปมชชสีติ

กาถั อภาสิ ๗

เอว สตุดริ อนมตคคปริยายกถั กเณเต ตสุสา โสโก
ตनुตรภาว อคมาสิ ๗ อถ นั ตनुภูตโสภั ถตวา ปฐาจาเร
ปุตตาทโย นาม ปโรโลกั กจจนตสุส ตาณั วา เลณั วา
สรณั วา ภวิตุ น สกโกนุตตี วิชชมานาปี เต น สนติ
เอว ตสุมา ปณฺฑิตเนน อตุดโน สีลั วิโสเชตวา นิพพาน-
คามิมคฺโคเยว สาเชตพุโพติ ทสุเสนโต

น สนติ ปุตตา ตาณาย น ปีตา นาปี พนฺธวา

อนตเคนาธิปนฺนสุส นตฺถิ ภาตีสุ ตาณตา ๗

บุททกนิกายภูจกถา เถรีคาถาวณณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 174
เล่มที่ 27 ปณจกนิปาตวณณนา หน้า 174

ยมหิ สจจณจ ฐมโม จ อหีสา สณณมา ทโม
เอตทริยา เสวนติ เอตํ โลเก อนามตํ ฯ
เอตมตถวสํ ฐตฺวา ปณฺฑิตโต สีสํวโต
นิพฺพานคมนํ มคฺคํ จิปฺปเมว วิโสชเยติ (๑)

อิมahi คาถahi ฐมมํ เทเสสิ ฯ

เทสนาวसाने ปฏาจารา โสตาปคตฺตีผลे ปตฺติภูจฺหิตฺวา
สตุถาริ ปพฺพชฺชํ ยาจิ ฯ สตุถา ตํ ภิกฺขุณิํ สนฺตํ (๒) เนตฺวา
ปพฺพาเชสิ ฯ สา ลทฺฐปสมฺปทา อุปริมคคตฺถาย วิปสฺสนาย กมฺมํ
กโรนฺตี เอกทิวสํ ฆณฺเณ อุทกํ อาทาย ปาเท โชรฺวณฺตี อุทกํ อาสิณฺจ
ฯ ตํ โลกํ จานํ คนฺตฺวา ปจฺฉิมฺหิ ทฺติยวารี อาสิคฺตํ ตโตปิ ทฺรตรํ
อกมาสิ ตติยวารี อาสิคฺตํ ตโตปิ ทฺรตรํ อकมาสิ ฯ सा तत्त्वे
आरममन्मं कहेत्त्वा तयो वये प्रिञ्चिन्हित्वा मया प्रमं आसिक्त्वं उक्त्वं
विय ओमे सत्त्वा प्रमवयेपि मरन्ति ततो तुरि कत्वं त्तिยवारी आसिक्त्वं
उक्त्वं विय मन्धिमवयेपि ततो तुरि कत्वं त्तिยवारी आसिक्त्वं
उक्त्वं विय प्रञ्चिमवयेपि मरन्तिเยवादि जिन्तेसि ฯ सत्त्वा कन्धग्गुญ्ठि
निसिन्โนव ओภาसं फริत्त्वा तस्सा समुखे जत्त्वा गेणुतो
विय एवमेत्वं ปฏाजारे सपुपेपि मे सत्त्वा मरन्धम्मा
त्समा पणฺจณฺนํ ขนฺธานํ อุทथพฺพยํ อปสฺสนตฺสส วสฺสสत्तํ

เล่มที่ 27 ปฏาจารย์เถรีคาถาวณฺณนา หน้า 175

ชีวิโต ตํ ปสฺสนตฺตสฺส เอกาหฺมปี เอกกฺขณฺมปี ชีวิตํ เสยฺโยติ
อิมมตฺถํ ทสฺเสนฺโต

โย จ วสฺสสตํ ชีเว อปสฺสํ อุทฺยพฺพยํ

เอกาหํ ชีวิตํ เสยฺโย ปสฺสโต อุทฺยพฺพยณฺติ (๑)

คาถมาห ๗ คาถาปริโยสานเน ปฏาจารย์ สห ปฏิสฺมภิกฺทาหิ

อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ๗ เตน วุตฺตํ อปทานเน (๒)

ปทุมุตฺตโร นาม ชินฺโน สพฺพชฺรมฺมาน ปารกุ

อิโต สตสฺสทสฺสมฺหิ กปฺเป อูปฺปชฺช นายโก ๗

ตทาหํ หํสวตฺถิยํ ชาตา เสฏฺฐจิกฺกุลเ อหํ

นानารตนปฺชฺโชเต มหาสุขสมปฺปีตา ๗

อุเปตฺวา ตํ มหาวีรํ อสฺโสสี ฌมฺมเทสนํ

ตโต ชาตปฺปสาทาหํ อุเปสี สฺรณํ ชินํ ๗

ตโต วินยชารินํ อกฺกํ วนฺณเณสี นายโก

ภิกฺขุณี ลชฺชินี ตาหิ กปฺปากปฺปวิสารทํ ๗

ตทา มุทิตจิตฺตทาหํ ตํ จานํ อภิกฺกขฺยิ (๓)

นิมนฺเตตฺวา ทสฺพลํ สสฺงฺมํ โลกนายกํ ๗

โกชยิตฺวาน สตฺตทาหํ ททิตฺวา ปตฺตจิวรี

นิปฺจจ สิริสา ปาเท อิทํ วจนมพฺุรวิ ๗

ยา ตยา วนฺณนิตา ธีร(๔) อิโต อฏฺฐมเก มุนิ

ตาทิสาทํ ภวิสฺสามิ ยถิ สิชฺฉมติ นายก ๗

๑ พุ. อป. ๓๓/๑๖๐/๓๑๕ ๗ ๒ พุ. ฐ. ๒๕/๑๘/๓๐ ๗

๓ ม. จานมภิกฺขุณี ๗ ๔ ม. วีร ๗

เล่มที่ 27 ปณจกนิปาตวณณนา หน้า 176

ตทา อโวจ มํ สตุถา ภูทเท มา ภายิ อสุสส
อนาคตมฺหิ อทุธานเ ลจฺจเส ตํ มโนรถํ ฯ
สตุสสสุสสิโต กปะเป โอกุกากกุตสมภโว
โคตโม นาม โคตฺเตน สตุถา โลก ภาวิสุสตี ฯ
ตสุส ฐมฺเมสุ ทายาทา โอรสา ฐมฺมนิมฺมิตา
ปฏฺวาราดิ นามเนน เหสุสตี สตุถุสวาวิกา ฯ
ตทาทํ มุทิตา หุตฺวา ยาวชีวํ ตทา ชินํ
เมตฺตจิจฺจตา ปรีจรี สสงฺฆํ โลกนายกํ ฯ
เตน กมฺเมเนน สุกเตน เจตนาปณฺธิหิ จ
ชหิตฺวา มานุสํ เทหิ ตาวตีลํ อคณฺณหํ ฯ
อิมฺมฺหิ ภูทเท กปะเป พุรหฺมพฺนฺธฺ มหายโส
กสุสโป นาม โคตฺเตน อุปะชฺชิวทตํ วโร ฯ
อุปะภูจจาโก มเหสิสุส ตทา อาสิ นริสุสโร
กาลิราชา กิกิ นาม พาราณสีปุรฺตตเม ฯ
ตสุสาสี ตติยา ชีตา ภิกฺขุณี อิติ วิสุสฺตา
ฐมฺมํ สุตฺวา ชินกฺกสุส ปพฺพชฺชํ สมโรจยิ ฯ
อนุชานิ น โน ตาโต อคาเรว ตทา มยํ
วิสวสุสสสุสานิ วิจริมฺห อตฺนุทิตา ฯ
โกมาริพุรหฺมจริยิ ราชกณฺญา สุเชชิตา
พุทฺโธปะภูจจานนิริตา มุทิตา สตุตฺต ชีตโร ฯ

๑. ม. โคตฺเตน ฯ

เล่มที่ 27 ปฎาจาราเถรีคาถาวณณา หน้า 177

สมณี สมณคตุตา จ ภิกขุณี ภิกขุทาสิกา (๑)
ชมมา เจว สุชมมา จ สตุตมี สงฆทาสิกา ฯ
อหิ อุปปลวณณา จ เขมา ภททา จ ภิกขุณี
กิสาโคตมี ชมมทินนา วิสาขา โหติ สตุตมี ฯ
เตหิ กมเมหิ สุกเตหิ เจตนาปณิธิหิ จ
ชหิตฺวา มานุสฺสึ เทหิ ตาวตีสึ อคณฺหํ ฯ
ปจฺฉิเม จ ภเว ทานิ ชาตา เสฏฺฐิจฺจุเล อหิ
สาวตฺถิยํ ปุรวเร อิทฺเธ ฝิเต มหทฺชเน ฯ
ยทา จ โยพพฺนุเปตา วิตฺถกฺวสกา อหิ
นริ ชานปทํ (๒) ทิสฺวา เตน สทฺธิ อคณฺหํ ฯ
เอกปฺตฺตปฺสฺตาทํ ทฺติโย กุจฺฉิยา มม
ตทาทํ มาตาปิตโร อิกฺขามิตฺติ (๓) สฺนิจฺฉิตา ฯ
นาโรเจสฺสึ ปตฺตี มยฺหิ ตทา ตมฺหิ ปฺวาสิเต
เอกิกกา นิกฺคตา เคหา คนฺตุํ สาวตฺถิมฺตฺตมํ ฯ
ตโต เม สามิ อาคนฺตุวา สมฺภาเวสิ ปเถ มม
ตทา เม กมฺมชา วาตา อุปฺปนฺนา อติทารุณา ฯ
อุทฺติโต(๔) จ มหาเมโฆ ปฺสฺตฺติสมเย มม
ทพฺพตฺถาย ตทา คนฺตุวา สามิ สฺปฺเปน มาริโต ฯ
ตทา วิชาตทฺถุเขน อนาถา กปณา อหิ
กุนฺนทึ ปุริตฺตํ ทิสฺวา กจฺฉนฺตึ สกฺกลาถยํ ฯ

เล่มที่ 27 ปญจกนิปาตวณณนา หน้า 178

พาลํ อาทาย โอตริ ปารกุเล จ เอกกํ
สาเขตฺวา พาลกํ ปุคฺคํ อิตฺริ ตารณายหํ ฯ
นิวคฺตา อุกฺกุโส หาสี ตฺรณํ วิลปนคฺคํ
อิตฺรณจ วหี โสโต สาทํ โสกสมปฺปิตา ฯ
สาวตฺถินคฺริ คนฺตุวา อสุโสสี สชเนน มเต
ตทา อโวจ โสกภูฏา มหาโสกสมปฺปิตา ฯ
อุโก ปุคฺตา กาลกตา ปนฺเถ มยหํ ปตี มโต
มาตา ปิตา จ ภاتا จ เอกจิตฺมฺหิ ทยฺหเร ฯ
ตทา กิสา จ ปณฺฑุ จ อนาถา ทินมานสา
อิตฺ ตโต กจฺจนฺตีหํ (๑) อทฺทลํ นรสารถี ฯ
ตโต อโวจ มํ สตฺถา ปุคฺเต มา โสจิ อสุํ
อตุตฺตานํ เต คเวสสุสิ กิ นฺริตฺถํ วิหณฺณสิ ฯ
น สนฺติ ปุคฺตา ตาณาย น ภาตี นาปี พนฺธฺวา
อนฺตเกนาริปนฺนสฺส นตฺถิ ภาตีสุ ตาณตา ฯ
คํ สุตฺวา มฺุโน วากฺยํ ปจฺมํ ผลมชฺฌกํ
ปพฺพชิตฺวาน นจิริ อรหคฺคํ อปาปฺถึ ฯ
อิทฺริสุ จ วลี โหมิ ทิปฺพาย โสตราตุยา
ปรจิตฺตานิ ชานามิ สตฺถุสสาสนการิกา ฯ
ปฺพเพนิวาลํ ชานามิ ทิปฺพจกฺขุ วิโสริคฺคํ
เขเปตฺวา อาสเว สพฺเพ วิสุทฺธาสิ สฺุณฺมมฺลา ฯ

๑ ม. ภมฺนฺตีหํ ฯ

เล่มที่ 27 ปฏาจารย์เถรคาคาวณณนา หน้า 179

ตโตหิ วินยั สพฺพั สนฺตึเก สพฺพทสฺสึโน
อฺคฺคหึ สพฺพวิตฺถารึ พฺยาหริณฺจ ยถาคถึ ฯ
ชิโน ตสฺมี กุณฺเ ตฺถุโจ เอตทกฺเค จเปสิ มํ
อฺคฺคา วินยธารินํ ปฏาจารย์ว เอกิกา ฯ
ปริจฺจโนมฺ ยสา สตฺธา กถํ พุทฺทสฺส สาสนํ
โอหิโต ครุโก ภาโร ภวเนตฺติ สมฺมุตตา ฯ
ยสฺสตฺถาย ปพฺพชิตา อคารสฺमानคาริยํ
โส เม อตฺโถ อนฺุปฺตฺโต สพฺพสํโยชนกฺโข ฯ
กิลเสสา ฆาปิตา มยฺหํ ฯเปฯ กถํ พุทฺทสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา เสกฺขกาเล อตฺตโน ปฏฺิปตฺตี
ปจฺจเวกฺขิตฺวา อฺปริผลสฺส นิพฺพตฺติตาคารึ วิภาเวนฺตี
อฺทานวเสน

[๔๔๔] นงฺกเลหิ กสฺ ฆेतฺตํ พินฺหานิ ปวปี ฌมา

ปฺตฺตทธารานิ โปเสนฺตา ธนํ วินฺทนฺติ มาณวา ฯ
กิมหํ สึลสมฺปนฺนา สตฺถุสฺสสนฺการิกา
นิพฺพานํ นาธิกจฺจามิ อฺกุสึตา อนฺุทฺธตา ฯ
ปาเท ปกฺขาลยิตฺวาน อฺทเกสฺส กโรมฺหํ
ปาโททกฺกยฺจ ทิสฺวาน ถลโต นินฺนมาคถํ ฯ
ตโต จิตฺตํ สฺมาเชสิ อฺสฺสํ ภทฺรฺวชานิยํ
ตโต ทีปํ คเหตุวาน วิหารึ ปาวิสิ อหํ
เสยฺยํ โอ โลกยิตฺวาน มลฺยจกฺมฺหิ อฺปาวิสิ ฯ

บุททกนิกายภูจกถา เถรีคาถาวณณา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 180
เล่มที่ 27 ปญจกนิปาตวณณา หน้า 180

ตโต สุจี คเหตุวาน วภูฏี โอกสสยามห
ปชุชิตสเสว นิพพาน วิโมกโข อหุ เจตโสติ

อิมา คาถา อภาสี ฯ

ตตถ กสนนติ กสนนตา กสีกมมัม กโรนตา ฯ พหุตุเถ (๑) หิ
อิทํ เอกวงนํ ฯ ปวปนฺติ พีชานี วปนฺตา ฯ ฉมาติ ฉมายํ ฯ
ภุมมตุเถ หิ อิทํ ปจฺจตฺตวงนํ ฯ อัยฺ เหตุถ สงฺเขปตฺโต ฯ
อิมะ มาณวา สตฺตา นงฺคเลหิ ผาเลหิ เขตฺตํ กสนนตา
ยถาธิปฺปายํ เขตฺตภูมियํ ปุพฺพพณฺณาปรณฺณเกทานิ พีชานี
วปนฺตา ตํเหตุ ตํนิมิตฺตํ อตฺตานํ ปุตฺตทาราทีนํ โปเสนฺตา
หุตุวา ฐนํ ปฏฺิลภนฺติ ฯ เอวํ อิมสฺมี โลกเ โยนิโส ปยฺตุโต
ปจฺจตฺตปฺริสกาโร นาม สพลฺโล สอุทโย ฯ

ตตถ กิมหํ สีลสมฺปนฺนา สตฺถุสสาสนการิกา ฯ นิพพานํ
นาธิกจฺฉามิ อกฺุสีตา อนฺุทฺธาตติ อหํ สุวิสุทฺธสีลา อารทฺธ-
วีริยตาย อกฺุสีตา อหฺมตฺตํ สฺสมาหิตจิตฺตตาย อนฺุทฺธา จ
หุตุวา จตฺสจกมฺมภูจานภาวนาสงฺขาตํ สตฺถุสสาสนํ กโรนฺตี
กสฺมา นิพพานํ นาธิกจฺฉามิ อธฺคมิสฺสามิ เอวาติ ฯ

เอวํ ปน จินฺเตตุวา วิปสฺสนาย กมฺมํ กโรนฺตี เอกทิวสํ
ปาทโรวณฺอูทเก นิมิตฺตํ คณฺหิ ฯ เตนานห ปาเท ปกฺขาล-
ยิตฺวานาติอาที ฯ ตสฺสตุโต อหํ ปาเท โรวณฺตี ปาท-
๑ สี. ย. ปุณฺตุเถ ฯ

เล่มที่ 27 ปญจจรเถรคถาวณณนา หน้ท 181

ปกขลนเหตุ ตักขตตุ อสิตเตสุ อุทเกสุ ถลโต นินนมคต
ปาทอทก ทิสวา นิมิตต กโรมิ ฯ

ยถา อิท อุกก ขยชมม วยชมม เอว สตตณ
อายุสงขรติ เอว อนิจจลขณ ตทนุสรน ทกขลขณ
อนตตลขณณจ อุปขเรตวา วิปสสน วมุณเณตี ตโต จิตต
สมเชตี อสสิ ภทรวชานินนติ ยถา อสสิ ภทริ อชานิน
กสโล สารถิ สขเนน สารถิ เอว มยห จิตต สขเนน สมเชตี
วิปสสนสมชินา สมहित อกาลี ฯ เอว ปน วิปสสน
วมุณเณตี อุตสปปายนิชชีสย (๑) โอรก ปวิสนตี
อนุทธารวิชมตถิ ทปี คเหตุวา กพภ ปวิสิตวา ทปี จเปตวา
มณจเณ นิสินนตตดาว ทปี วิชฎาเปต อคคพสุจียา ทปวณู
อากทเทตี ฯ ดาวเทว อุตสปปายลาเณน ตสสา จิตต สมहित
อโหสิ วิปสสนาวีถิ โอตริ มคเคน ฆณเณตี ฯ ตโต
มคคปฏิปาติยา สพพโส อสวาน ขโย อโหสิ ฯ เตน วุตต
ตโต ทปี คเหตุวาน ฯเปฯ
ฯ เปฯ วิโมกโข อหุเจตโสติ ฯ
ตตต เสยย โอลอกยิตวานาติ ทปาโลเณน เสยย
ปสสิตวา ฯ

สตินติ อคคพสุจี ฯ วนู ออกสสยามีติ ทปี วิชฎาเปต
เตลาภิมข ทปวณู อากทเทมิ ฯ วิโมกโขติ กิเสเสหิ วิโมกโข ฯ
๑. ส. ย. นิชชีสย ฯ

โส ปน ยสฺมา ปรมคตโต จิตตสฺส สนฺตติ ตสฺมา วุคฺคํ
เจตโสติ ฯ ยถา ปน วญฺญิตเถทาเท ปจฺจเย สติ อปฺปชฺชนา-
รโห (๑) ปทิปโป ตทภาเว อนฺปฺปชฺชนโต นีพฺพุโตติ วุจฺจติ ฯ
เอวํ กิเลสาทิปจฺจเย สติ อปฺปชฺชนารหํ จิตฺตํ ตทภาเว
อนฺปฺปชฺชนโต วิมุตฺตนฺติ วุจฺจตีติ อหา ปชฺโชตสฺเสว นีพฺพานํ
วิโมกฺโข อหุ เจตโสติ ฯ

ปญฺจาจาราเถรคาคาวณณนา นินฺฉิตา ฯ

ตีสมตฺตทาเถรคาคาวณณนา

มุสลานิ คเหตุวานาติอาทิกา तीสมตฺตทานํ เถรินํ คาคา ฯ
ตานิ ปฺริมพฺพุเชสฺส กตาทิกारा ตตฺถ ตตฺถ ภาเวสฺส
วิวญฺญูปนีสฺสยํ กุสลํ อฺปจฺฉินฺนตีโย อนฺนุกกเมน อฺปจฺฉิตวิโมกฺข-
สมฺภारा (๒) อิมสฺมี พฺพุทฺธูปาทะ สกกมฺมสยโจิตทา ตตฺถ ตตฺถ
กุลเคเห นีพฺพคฺคิตฺตวา วิญญุตํ ปตฺตวา ปญฺจาจाराเย เถรียา
สนฺตเถ ฆมฺมํ สุตฺตวา ปฏฺฐิตทฺธสทฺธา ปพฺพชิตฺตวา ปรีสุทฺธสึลา
วคฺคตปฏฺฐิตํ ปรีปฺพเรนฺตีโย วิหรนฺตี ฯ อเถกทิวสํ ปญฺจาจาราเถรี
ตาสํ โอวาทํ เทนตี

[๔๔๕] มุสลานิ คเหตุวาน ฆณฺณํ โกญฺญนฺตี มาณวา

ปฺคตฺตทารานิ โปเสนฺตทา ฆนํ วินฺทนฺตี มาณวา ฯ

๑ ย. อฺปฺปชฺชนโต ฯ ๒ ส. อฺปจฺฉิตกุสลสมฺภारा ฯ

เล่มที่ 27 ตีสมตฺตาเถรีคาถาวณณา หน้า 183

กโรธ พุทฺธสาสนํ ยํ กตฺวา นานุตฺปฺปติ
จิปฺปํ ปาทานิ โธวิตฺวา เอกมฺนฺเต นิสีทถ
เจโตสมถมฺนุชฺชุตฺตา กโรธ พุทฺธสาสนนฺติ

อิมมา เทว คธา อภาสิ ฯ

ตตฺถายํ สงฺเขปฺตฺโต อิมํ สตฺตา จีวิตเหตุ มุสฺตานิ
คเหตุวา ปเรตํ ฐณฺณํ โกฏฺเณนฺติ อุทฺทกฺขลกมฺมํ กโรนฺติ ฯ
อณฺณมฺปิ เอทิสํ นินฺนํกมฺมํ กตฺวา ปุตฺตทาทริ โปเสนฺดา
ยถารหํ ฐนฺมฺปิ สํหฺรณฺติ ฯ ตํ ปนฺ เนตํ กมฺมํ นินฺนํ กมฺมํ
โปถฺชฺชนิกํ ทฺกขํ อนตฺถสฺสวหิตฺถจฺ ฯ ตสฺมา เอทิสํ
สงฺกิลลสิทฺทปฺปจฺจํ วชฺเชตฺวา กโรธ พุทฺธสาสนํ สิกฺขตฺตยสงฺขาตํ
สมฺมาสมฺพุทฺธสาสนํ กโรธ สมฺปาเทถ อตฺตโน สนฺดาเน
นิพฺพุตฺเตถ ฯ ตตฺถ การณฺมาห ยํ กตฺวา นานุตฺปฺปตีติ ยสฺส
กรณฺเหตุ เอตฺรหิ อายตี จ อนฺตฺตาปํ นาปชฺชติ ฯ อิทานิ
ตสฺส กรณฺ ปุพฺพกิจฺจํ อนฺุโยคฺวิธิจฺ ทสฺเสตฺถุ จิปฺปํ ปาทานิ
โธวิตฺวาติอาทิ วุตฺตํ ฯ ตตฺถ ยสฺมา อโธวิทฺปาทสฺส
อวิกฺขาลิตมฺขสฺส จ นิสชฺชนสฺสํ อุตฺสปฺปายลาโก จ น
โหติ ปาทเ ปน โธวิตฺวา มฺขณฺจ วิกฺขาลेतฺวา เอกมฺนฺเต
นินฺนํยสฺส ตทฺกยํ ลภติ ตสฺมา จิปฺปํ อิมํ ยถาลทฺธํ ขณฺ
อวิราเชนฺติโย ปาทานิ อตฺตโน ปาทเ โธวิตฺวา
เอกมฺนฺเต วิวิตฺเต โอกาเส นิสีทถ นิสชฺชถ ฯ
อภฺจตีสาช อารมฺมณฺเสยฺย ตตฺถ กตฺถจิจิ จิตฺตรุจิจเ

อารมมณ อตตโน จิตตํ อูปรินุชิตฺวา เจโตสมถมนุยุตฺตา
สมาหิตน จิตฺเตน จตฺตจฺจ-กมฺมฏฺฐานภาวนาวเสน พุทฺธสฺส
ภควโต สาสนํ โอวาทํ อนุสสิฏฺฐี กโรถ สมฺปาเทถาคี ฯ

อถ ตา ภิกฺขุณีโย ตสฺสา เถรียา โอวาทे จตฺวา
วิปสฺสนํ ปฏฺฐเปตฺวา ภวานาย กมฺมํ กโรนฺติโย ฌาน-
ปริปากกตตฺตา เหตุสมฺปนฺนตาย จ สห ปฏฺฐสมฺภิทาหิ
อรหตฺตํ ปตฺวา อตตโน ปฏฺฐิตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา โอวาทคาคาหิ
สทฺธี

[๔๔๕] ตสฺสา ตา วณฺํ สุตฺวา ปฏฺฐาจาราย สาสนํ

ปาเท ปกฺขาลยิตฺวาน เอกมนฺตํ อูปาวิสุํ
เจโตสมถมนุยุตฺตา อํสุ พุทฺธสาสนํ ฯ
รตฺติยา ปุริเม ยามे ปุพฺพชาคิมนุสฺสรุํ
รตฺติยา มชฺฌิเม ยามे ทิพฺพจกฺขุํ วิโสชฺยุํ
รตฺติยา ปจฺฉิเม ยามे ตโมกฺขนุชฺ ปทาลยุํ ฯ
อฏฺฐาย ปาเท วณฺํทีสุ กตา เต อนุสาสนึ
อินทว เทวา ติทฺธา สงฺคามे อปราชิตํ
ปุรกฺขตฺวา วิหสฺสาม เตวิชฺขามฺห อนาสวาคี

อิมา คาคา อภาสีสุ ฯ

ตตฺถ ตสฺสา ตา วณฺํ สุตฺวา ปฏฺฐาจาราย สาสนฺนติ

ตสสา ปญาจราย เถรียา กิเสเส ปญฺินิสฺสคฺคสฺสสนฺนุเจน
สฺสสนฺ ตํ ตํ โอวาทวจฺนํ ตา ตีสมตตะถา ภิกฺขุณีโย สุตฺวา
ปฏิสุตฺวา สิริสา สมฺปฏิจฺฉิตฺวา ฯ

อุฏฺฏาย ปาเท วนฺทีสุ กตา เต อนฺุสฺสสนฺตี ยถา-
สมฺปฏิจฺฉิตฺ ตทฺนุสฺสสนฺ อฏฺฏิกตฺวา(๒) มนสิกตฺวา ยถาผาสูกฏฺฏจฺาน
นีสิตฺตฺวา ภาเวนฺติโย ภาวนํ มตฺถกํ ปาเปตฺวา อตฺตนา
อชฺคตฺวิเสสํ อโรเจตฺถุ นิสินฺนฺาสนฺโต อุฏฺฏาย ตสฺสา สนฺติกํ
กนฺตฺวา มหาเถรี ตว อนฺุสฺสสนฺตี ยถานฺุสิฏฺฏิจฺ อเมหฺหิ กตฺตติ
วตฺวา ตสฺสา ปาเท ปณฺุจปตฺติฏฺฏิจฺเตน วนฺทีสุ ฯ อินฺุทฺว เทวา ติทฺสา
สงฺคามे อปฺราชิตฺนฺติ เทवासฺสรสงฺคามे อปฺราชิตฺ วิชิตฺวารี อินฺุทฺ
ตาวตฺตีสา เทวา วิย มหาเถรี มยฺนตฺ ปฺรูกฺขตฺวา วิหริสฺสาม (๑)
อณฺุณสฺส กตฺตพฺพสฺส อภาวโต ฯ ตสฺมา เตวิชฺชามฺห
อนาสวาทิ อตฺตโน กตฺตณฺุภาวํ ปเวเชนฺติ อิทเมตาสํ
อณฺุณพฺพยากรณฺ์ อโหสิ ฯ อณฺุณํ ปเนตฺถ อตฺถโต ฯ ตํ เหฏฺฐจฺาวตฺตนยเมว ฯ
ตีสมตตะถาเถรีคาถาวณณนา นิฏฺฏิตฺวา ฯ

จนุทาเถรคาคาวณณนา

ทคคตาห้ ปุเร อาลันตืออาทิกา จนุทาย เถรียา คาคา ฯ
อยมปี ปุริมพทุเชสุ กตาทิการา ตตถ ตตถ ภาเวสุ
วิญญูปนิสฺสยํ กุสลํ อูปจันนุตตี อนุกุกเมน สมภตวิโมกฺขสมภารา
ปริปกุกถาณา อิมสฺมึ พุทุรูปปาเท อณฺณตรสฺมึ พุราหฺมณคามา
อปลณฺณตสฺส พุราหฺมณสฺส เคเห ปฏิสนฺธิ คณฺหิ ฯ ตสฺสา
นิพฺพตฺติโต ปฏฺจาย ตํ กุลํ โภเคหิ ปริกฺขยํ คตํ ฯ สทา อนุกุกเมน
วิญญุตํ ปตฺตา ทุกฺเขน ชีวติ ฯ อถ ตสฺมึ เคเห อหิวาตโรโค
อูปฺปชฺชติ ฯ เตนฺสฺสา สพฺเพปี ฌาตกา มรณฺพยสนฺนํ ปาปฺณิสฺสุ ฯ
สทา ฌาติกฺขเย ชาเต อณฺณตถ ชีวิตฺตุ อสฺกโกนฺตี กปาลหตฺธา
กฺุเล กฺุเล วิจฺริตฺวา ลทฺขลทฺเชน ภิกฺขาหาเรน ยาเปนฺตี เอกทิวสํ
ปฏฺจาจาราย เถรียา ภตฺตวิสฺสคฺคกฺุณฺจันํ อคฺมาสิ ฯ ภิกฺขุณฺิโย ตํ ทุกฺขิตํ
ทุกฺขาภิกฺขิตํ ทิสฺวา สลฺยชาตกรฺรณา ปิยสมฺมทาจาเรน สงฺกเหตุวา ตตถ
วิหฺขมาเนน อูปจารมโนหเรน อาหาเรน สนฺตปฺเปสฺสุ ฯ สทา คาสํ
อาจารสึเล ปสึทิตฺวา เถรียา สนฺตีกํ อูปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา
เอกมนฺตํ นิสึทิตฺวา ฯ ตสฺสา เถรี ฃมฺมํ กเถสิ ฯ สทา ตํ ฃมฺมํ สุตฺวา
สาสเน อภิปฺปสนฺนา ลัสสเร จ สลฺยชาตลัเวกา ปพฺพชฺชิตฺวา
ปพฺพชฺชิตฺวา จ เถรียา โอวาเท จตฺวา วิปฺสสนฺนํ ปฏฺจเปตฺวา
ภาวนํ อนุญญชฺชุตตี กตาทิการตาย ฌาณสฺส จ ปรีปากํ

คตตฺตา นจิรสฺเสว สห ปฺภิสฺมภิทาหิ อรหตฺตํ ปตฺวา อตฺตโน
ปฺภิปตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา

[๔๕๐]   ทฺถคตฺตาหํ ปฺพร อาสี วิธฺวา จ อปฺตฺติกา
            วินา มิตฺเตหิ ฌาตีหิ ภตฺตโจพฺสฺส นาริคฺคํ ฯ
            ปตฺตํ ทณฺฑณฺจ คณฺหิตฺวา ภิกฺขุมาณา กุลา กุลํ
            สีตฺตฺตฺถนฺน จ ทฺยฺหนฺตฺตี สตฺต วสุสฺสานิ จาริหิ ฯ
            ภิกฺขุณี ปฺน ทิสฺวาน อนฺนปฺานสฺส ลากิณี
            อฺปฺสงฺกมฺม อโวจํ ปพฺพชฺชํ อนคาริยํ ฯ
            สา จ มํ อนฺนุกมฺปาย ปพฺพาเชติ ปฏฺาจารา
            ตโต มํ โอวทิตฺวาน ปรมตฺถเ นโยชฺยิ ฯ
            ตสฺสสาหํ วจันํ สุตฺวา อกาสิ อนฺนสฺสานี
            อโมฆเ อຍฺยาโยวาโท เตวิชฺชามฺหิ อนาสฺวาติ

อฺทานวเสน อิมา คธา อภาสิ ฯ

            ตตฺถ ทฺถคตฺตาติ ทลิตฺทา ฯ ปฺพรติ ปพฺพชิตโต ปฺพรเพ ฯ
            ปพฺพชิตกาลโต ปฏฺจาย หิ อธิ ปฺคฺคฺคโล โภเคหิ อจฺจโฆ วา
            ทลิตฺโท วาติ น วตฺตพฺโพ ฯ กุณฺเหิ ปน อຍฺ เถรี อจฺจมาเยว ฯ
            เตนาห ทฺถคตฺตาหํ ปฺพร อาสินฺติ ฯ วิธฺวาติ ธโว วุจฺจติ สามิโก
            ตทภาวา วิธฺวา มตฺปติกาติ อตฺถโธ ฯ อปฺตฺติกาติ ปฺตฺตฺรหิตา ฯ
            วินา มิตฺเตหิ ฌาตีหิติ มิตฺเตหิ พนฺชเวหิ ปฺริหิณา รหิตา ฯ
            ภตฺตโจพฺสฺส นาริคนฺติ ภตฺตสฺส

โจฬสฺส จ ปารีปฺวรี นาธิคจฺฉี เภวลํ ปน ภิกฺขวาปิณฺฑสฺส
ปีโลติกาขณฺฑสฺส (๑) จ วเสน ฆาตจฺฆาทนมตฺตเมว
อลตฺตุนฺติ อธิปฺปาโย ๑ เตนานห ปตฺตํ ทณฺฑทฺถจ คณฺหิตฺวาติ
อาที ๑

ตตฺถ ปตฺตุนฺติ มตฺตติกาภาชนํ ๑ ทณฺฑทฺถติ โคณฺฐนขาทีนํ
ปริหฺรณทณฺฑทํ ๑ (๒) กุลา กุลนฺติ กุลโต กุลํ ๑ สีตฺตฺตฺตฺต
จ ทยฺหนฺตีติ วสนเคหาภาวโต สีเตน จ อุณฺหน จ ปิพฺปิยมานา ๑

ภิกฺขุณฺนินฺติ ปฏฺฐาจาธาเถรี สนฺธาย วทติ ๑ ปุณฺนาคี ปจฺฉา
สตฺตสํวจฺจรโต อปรภาเค ๑

ปรมตฺเถติ ปรเม อุตฺตเม อตฺเถ นิพฺพานคามินิยา
ปฏฺฐิปทาย นิพฺพานे จ ๑ นิโยชยฺตีติ กมฺมฏฺฐานํ อจฺจิกฺขนฺตี
นิโยเชสิ ๑ เสสํ วุคฺตฺตนยเมว ๑

จนฺทาเถรีคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ๑

ปญจกนิปาตวรรณนา นิฏฺฐิตา ๑

---

๑ สี. ปีโลติกาขณฺฑสฺส ๑ ๒. โคณฺฐนขาทีนํ ปริหฺรณทณฺฑทํ ๑

ฉกุกนึปาดวณณนา

ปลยจสตามตุดาเถรีคาถาวณณนา

ฉกุกนึปาดเต ยสฺส มคฺคํ น ชานาสีตืออาทิกา ปลยจ-
สตามตุดานํ เถรีนํ คาคา ฯ

อิมายี ปุริมพุทฺเธสุ กตาคีการา ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิวญฺญูปนึสฺสยํ กุสลํ อุปจันนุติโย อนุกกเมน อุปจิตวิโมกฺข-
สมุการา หุตฺวา อิมสฺมี พุทฺธูปปาดเต ตตฺถ ตตฺถ กุลเคเห
นึพพตฺติตฺวา วยปฺปตฺตา มาตาปิตฺตฺหึ ปตฺติกุลํ อานิตา ตตฺถ
ตตฺถ ปฺปตฺเต ลภิตฺวา ฆราวาสํ วสนฺติโย สมานชาตีกสฺส
ตาทิสสฺส กมฺมสฺส กตตฺตา สพฺพาว มตฺปฺปตฺตา หุตฺวา
ปฺปตฺตโสเกน อภิกฺขตา ปฏาจาราย เถรียา สนฺตึกํ อุปสงกมิตฺวา
วณฺทิตฺวา นิสินฺนา อตฺตโน โสกการณํ อาโรเจสฺสุ ฯ เถรี
ตาสํ โสกํ วินนฺเทนฺตี

[๔๕๑] ยสฺส มคฺคํ น ชานาสี อากตฺสฺส คตฺสฺส วา

ตํ กุโธ จากตํ สตฺตํ มม ปฺปตฺโตติ โรทสิ ฯ

มคฺคณฺจ โขสฺส ชานาสี อากตฺสฺส คตฺสฺส วา

น นํ สมนฺนุโสเจสิ เอวฺธมฺมา หิ ปาณินฺโน ฯ

อฺยาจิตฺ ตตาคจฺฉิ นานฺนุณฺญาโต อิตฺถ คโต

ขุททกนิกายกุกกเถรีคาถา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 190
เล่มที่ 27 ฉกุกนิปาตวณณา หน้า 190

กูโตจิ (๑)นูน อากนตุวา วสิตวา กติปาหัง
อิโตปี อณฺเณน กโต ตโตปณฺเณน กจฺจติ ฯ
เปโต มนุสฺสธูเปเน สัสนฺโต คมิสฺสติ
ยถาคโต ตถาคโต กาตตถ ปรีเทวนาติ

อิมานิ จตุหิ คาคานิ ชมมํ เทเสสิ ฯ

ตา ตสฺสา ชมมํ สุตฺวา สลฺยชาตสัเวกา เจริยา สนฺติเก
ปพฺพชัฏฺฐิ ฯ ปพฺพชิตฺวา วิปฺสฺสนาย ชมมํ กโรนฺติโย
วิมุตฺติปรีปายนียานํ ชมฺมานํ ปรีปากํ กตตฺตนา นจิริสฺเสว สห
ปฏฺฐิสฺมกฺกิทาหิ อรหตฺเต ปตฺติฏฺฐหึสฺสุ ฯ อถ ตา อธิคตารหตฺตา
อตุตฺตโน ปฏฺฐิปตฺตี ปจฺจเวกฺกจิตฺวา อุทานวเสน ยสฺส มกฺคํ น
ชานาสีตฺถิอาทิกาทิ โอิวาทคาคานิ สทฺฐี

[๔๕๑] อพฺพหิ (๒) วต เม สลฺลํ ทฺพทสั หทยสฺสตีตํ

ยา เม โสภปรเตตย ปุตฺตโสภํ พุยปานุทฺติ ฯ
สาชฺช อพฺพุพฺพหฺสลฺลาหิ นิจฺจาคา ปรีนิพฺพุตา
พฺพุทฺธํ ชมฺมณฺจ สจฺจณฺจ อุเปมิ สรณํ มุนี ฯ

ปญฺจสฺตมตฺตาคเริโย (๕) อิมานิ คาคานิ วิสฺสุ วิสฺสุ อภาสิสฺสุ ฯ

ตตฺถ ยสฺส มกฺคํ น ชานาสี อากตฺสฺส กตฺสฺส วาติ

เล่มที่ 27 ปณจสตามตฺตาเถรีคาถาวณณา หน้า 191

ยสฺส สตฺตสฺส อีธ อากตฺสฺส อากตมคฺคํ วา อีโต คตฺสฺส
คตมคฺคํ วา ตฺवं น ชานาสี ๑ อนนฺตรา อตีตนาทคทวูป-
ปตฺติโย (๑) สนฺธาย วทติ ๑ ตํ กุโธ จากตํ สตฺตฺนตฺติ ตํ เอว
อวิณฺณาตาคตคตมคฺคํ กุโธจิ คติโต อากตมคฺคํ (๒) อากจฺจนฺเตน
อนฺตรามคฺเค สพฺเพน สพฺพิ อกตปริจยสมาคตปฺริสททิสฺ (๑) สตฺตํ
เกวลํ มมตฺตํ อุปฺปาเทตฺวา มม ปฺตฺโตติ กุโธ เกน การณฺน
โรทสิ ๑ อปฺปฏิการโต มม ปฺตฺตสฺส จ อากตพฺพโต น
เอตฺถ โรทนการณฺ อตฺถิติ อธิปฺปาโย ๑

มคฺคณฺจ โขสฺส ชานาสีติ อสฺส ทว ปฺตฺตาภิमतฺสฺส
สตฺตสฺส อากตสฺส อากตมคฺคณฺจ คตฺสฺส คตมคฺคณฺจ อถ
ชานเยยาสี ๑ น นํ สมนฺโสเจสฺสีติ เอวมฺปิ น น สมนฺโส-
เจยฺยาสี ๑ กสฺมา เอวํมมา หิ ปาณิน ทิฏฺฐมฺเมปี หิ
สตฺตนาํ สพฺเพหิ ปิเยหิ มนาเปหิ นานาภาวา วินาภาวา
ตฺตถ วสวตฺติตฺตย อภาวโต ปเคว อภิสมฺปรายํ ๑

อฺยาจิโต ตตฺตาคจฺฉีติ ตโต ปรโลกโต เกนจิ อฺยาจิโต
อีธ อากจฺฉี ๑ อากโตติปิ ปาลี โส เอวตฺโต ๑ อนนฺนฺญาโต
อีโต คโตติ อีธ โลกโต เกนจิ อนนฺนฺญาโต ปรโลกํ คโต ๑
กุโธจิติ นรฺยาทิตฺโต ยโต กุโธจิ คติโต ๑ นฺนาติ ปฺริสฺสงายํ ๑
วสิตฺวา กติปาหกนฺติ กติปยทิวสมตฺตํ อีธ วสิตฺวา ๑ อีโตปิ

อญเณน กโตติ อิตปี ภาโต อญเณน กโต อิต อญมปิ
ภว ปฏิสนุชิวเสน อุปคโต ฯ ตโตปญเณน กจจตีติ ตโตปี
ภาโต อญเณน คมิตฺสตีติ อญมเมว ภว อุปคมิตฺสตีติ ฯ

เปโตติ อเปโต ตํ ตํ ภว อุปปชชิตฺวา ตโต อุปคโต ฯ
มนุสฺสรูปนาติ นิตฺสสนมตฺตเมตํ มนุสฺสภาเวน ติริจฺจนาทิ-
ภาเวน จาติ อตุโธ ฯ สฺสฺสรนฺโตติ อปราปรี อุปปตฺติวเสน
สฺสฺสรนฺโต ฯ ยถาคโต ตถา กโตติ ยถา อวิญญาตคฺคิโต
จ อนามนฺเตตฺวา (๑) อากโต ตถา อวิญญาตคฺคิโก
อนนฺนญฺญาโตว กโต ฯ กา ตตฺถ ปรีเทวนาติ ตตฺถ ตาทิเส
อวสวตฺตินี ยถากามาวจเร กา นาม ปรีเทวนา ที
ปรีเทเวเตน ปโยชนนฺติ อตุโธ ฯ เสสํ วุคฺตฺนยเมว ฯ

เอตฺถ จ อาทิตฺโต จตฺสฺโส คาถา ปฏฺจาจาราเถรียาเตสํ
ปญฺจมตฺตนาํ อิตฺติสฺตนาํ โสภวิโนทฺทวเสน วิสฺสุ วิสฺสุ ภาสิตา ฯ
ตฺสฺสา โอวาเท จตฺวา ปพฺพชิตฺวา อธิคฺตวิเสสทาหิ ตาหิ
ปญฺจสฺตมตฺตทาหิ ภิกฺขุณีหิ ฆปี คาถา ปจฺเจกํ ภาสิตาติ
ทฏฺฐพฺพา ฯ

ปญฺจสฺตา ปฏฺจาจาราติ ปฏฺจาจาราย เถรียา สฺนฺติเก
ลทฺฐโอวาทตฺตาย ปฏฺจาจาราย วุคฺตํ อเวทิสฺนฺติ กตฺวา
ปฏฺจาจาราติ ลทฺฐนามา อีมา ปญฺจสฺตา ภิกฺขุณีโย ฯ

ปญฺจสฺตมตฺตทาเถรีคาถาวรรณนา นิฎฺฐิตา ฯ

๑ สี. อนามนฺติโต

วาสิฎฐีเถรีคาถาวณณา

ปุตตโสเกนหิ อฏฐาติอาทิกา วาสิฎฐียา เถรียา คาถา ฯ

อยมปี ปุริมพทุเชสุ กตาทิการา ตตถ ตตถ ภเว

วิวญญูปนิสฺสยํ กุสลํ อูปจินฺนตี อนุกุกเมน สมภตวิโมกฺขสมภารา

เทวมนุสฺเสสุ ลัสนนตี อิมสฺมี พุทฺธูปปาเท เวสาลียํ กุลเคเห

นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺตตฺตา มาตาปิตฺตฺหิ สมานชาติกสฺส กุลปุตฺตสฺส

ทินฺนา ปติกฺกํ คนฺตฺวา เตน สทฺธี สฺขลัวาลั วสนนตี เอกํ ปุตฺตํ

ลภิตฺวา ตสฺมี อาชาวิตฺวา ปรีชาวิตฺวา วิจรณกาลเ กาลํ กเต

ปุตฺเต ปุตฺตโสเกน อฏฐิตา อุมมตฺติกา อโหตี ฯ सा षातकेसु

सामिगे ज तिकिञ्चिं गโรनुत्से तेत्तिं ओชाननुदानंเขव पलायित्वा यโต

त्तो परिपुग्मन्ती मिलानकरिं सम्पत्तता तत्तुत्तत्त षकवन्ती

อนฺตรวีถियํ กจฺจนฺตี ทนฺตี กุตฺตี ลัยตฺนุทฺริยํ (๑) นาคํ ฯ

ทิสฺวาน สห ทสฺสเนน พุทฺธานุภาวโต อปคตอุมฺมาทา ปกติจิตฺตํ

ปฏฺฐิตฺถิ ฯ อถสฺสา สตฺถา สงฺขิตฺเตน ฐมฺมํ เทเสตี ฯ सा तं ฐमं सुत्वा

ปฏฺฐิตฺทฺธสัเวกา สตฺถาริ ปพฺพชฺชํ ยาจิตฺวา สตฺถุ อาณาย ภิกฺขุณีสุ

ปพฺพชิตฺวา กตปฺพพฺกิจฺจา วิปสฺสนํ ปญฺจเปตฺวา ฆญฺเณตี วายมนฺตี

ปรีปกุกภาณตฺาย นจิริสฺเสว สห ปฏฺฐิสฺมภิทาหิ อรหตฺตํ ปตฺวา

อตฺตโน ปฏฺฐิตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา อุตานวเสน

๑. สี่. สนฺตฺนุทฺริยํ ฯ

[๔๕๒] ปุตุตโตเคนหิ อฏฐา จิตตจิตตา วิสณณินิ
นคคา ปกิณณเกสิ จ เตน เตน วิจาริหิ ฯ
วิธิสงการกุกกุสุ สุตานะ รติยาสุ จ
อจรี ตินิ วสุทานิ ขุปปิปาสา สมปปิตา ฯ
อถททสามิ สุกตัม นคริ มิถิลล คตัม
อทนุตานัน ทเมตาริ สมพุทธี อุกโตภยิ ฯ
สจิตตัม ปฏิลทุชาน วนทิตฺวาน อุปาวิสิ
โส เม ชมมมเทเสสิ อนุกมฺปาย โคตโม ฯ
ตสฺส ชมมํ สุนิตฺวาน ปพฺพชฺชี่ อนคาริยิ
ยฺยชฺชนติ สตุฏฺวจเน สจฺจนาทาสี ปทํ สิวิ ฯ
สพฺเพ โสกา สมฺจฺจนิณฺนา ปหิณา เอตทนฺตีกา
ปริณฺญาตา หิ เม วตฺถุ ยโต โสทาน สมภโวติ

อิม่า คาถา อภาสิ ฯ

ตตฺถ อฏฐาติ อฏฐิตา ฯ อยเมว วา ปาโจ อฏฐิตา
ปีพิตติ อตุโถ ฯ จิตตจิตตติ โสกฺมมาเทน จิตตททยา ตโต
เอว ปกตีสณฺญา ย วิคเมน วิสณณินิ ฯ หิโรตฺตปฺปาภาวโต
อปกตวตฺถตฺตาย นคคา ฯ วิชฺฐตฺเตสฺตาย ปกิณณเกสิ ฯ เตน
เตนาติ คาเมน คามัน นคเรน นคริ วิธิยา วิถิ วิจรี
อหิ ฯ

อถาติ ปจฺจมา อุมมาทสํวตฺตนิยสฺส กมฺมสฺส ปริกฺขเย ฯ

พุทธทศนิกายภูจกถา เถรีคาถาวณณา (ปรมคฤทธีปนี) - หน้าที่ 195
เล่มที่ 27 วาสีฎฐีเถรีคาถาวณณา หน้า 195

สุคคณฺติ โสภนคณฺตตฺตา สุนฺหริ จานํ คตคฺคตฺตา สมนฺมา คทคฺคตฺตา
สมนฺมา จ คตคฺคตฺตา สุคคํ ภคฺควนฺตํ ฯ มิตฺถิํ คคณฺติ มิตฺถิลภิมุขํ
มิตฺถิลานคฺคราภิมุขํ คจฺจนฺตคณฺติ อคฺคโถ ฯ

สจฺจิตฺตํ ปฏฺฐิตทุชานาติ พุทฺธานุภาเวน อุมฺมาทํ ปหาย
อคฺคตโน ปกคฺคิจฺจิตฺตํ ปฏฺฐิตภิตฺวา ฯ

ยฺยชฺชนฺตี สคฺคจฺจนฺตี สคฺคจฺจนฺตี สมนฺมาสมฺพุทฺทสฺส สาสเน
โยคํ กโรนฺตี ภาวนํ อนฺนยฺยชฺชนฺตี ฯ สจฺจมาคาสี ปทํ สิวนฺติ
สิวํ เขมํ จคฺคหิ โยคฺเคหิ อนฺนปทฺทตฺตํ นีพพานํ ปทํ สจฺจณฺกํ
อคฺคาสี ฯ เอตทนฺตีกาติ เอตํ อิทานิ มยา อธิคคํ อรหคคํ
อนฺนโต ปรีโยสานํ เอเตสนฺติ เอตทนฺตีกา โสกา ฯ น ทานิ
เตสํ สมฺภโว อคฺคคิตฺติ อคฺคโถ ฯ ยโต โสกาณ สมฺภโวติ
ยโต อนฺนโตนิชฺฌานลคฺคณฺณํ โสกาณํ สมฺภโว เตสํ โสกาณํ
ปญฺจุปาทานคฺคขนฺธสงฺฆาตา วคฺคจฺจนฺติ อธิฎฺฐจฺจนานิ ฌาตคฺคิรณ-
ปทานปรีญฺญาหิ ปรีญฺญาตา ฯ คสมฺมา โสกา เอตทนฺตีกาติ
โยชนา ฯ

वासिष्ठीदेरीकावावणणा निगुजिता ।

เขมาเถรคาคาวณณนา

ทหระตุว์ รุปวตตีอาทิกา เขมายเถรียาคาคา ๑

อัย กิร ปทุมุตตรสสุ ภควโต กาลเอ หัสวตীনคเร ปราชิน-
วุตติกา ปเรสสิ ทาสี อโหสิ ๑ สวา ปเรสสิ เวยยาวจจกรณน
ชีวิต กปเปเนตี เอกทิวสสิ ปทุมุตตรสมมาสมพุทฺธสสุ อคคสาวกั
สุชาตเตเรสิ ปินุทาย จรณุตติ ทิสฺวา ตโย โมทเก ทตฺวา
ตติ ทิวสเมว อตฺตโน เกเส วิสฺสชฺเชตฺวา เณรฺสสุ ทานํ ทตฺวา
อนาคเต มหาปญฺญา พุทฺธสาวิกา ภเวยฺยนฺติ ปตฺถนํ กตฺวา
ยาวชีวิ กุสลธมฺเม อปฺปมตฺตา หุตฺวา เทวมนุสฺเสสฺสุ สัสนฺตี
อนุกกเมน นกามาจจรานํ (๑) สกกาทีนํ เตสสิ เตสสิ เทวราชูนํ
มहेสิภาเวน อุปปนฺนา มนุสฺสโลเกปิ อนนกวารี จกฺกวัตฺตินํ
มณฺฑลราชูนนฺจ มहेสิภาวิ อุปคตา มหาสมฺปตฺติโย อนุกวิตฺวา
วิปสฺสิสฺส ภควโต กาลเอ มนุสฺสโลเก อุปฺปชฺชิตฺวา วิญญุตติ ปตฺวา
สคฺคฺ สนฺติเก ชมฺมํ สุตฺวา ปฏฺิลทฺธสฺสเวคา ปพฺพชิตฺวา
ทสวสฺสสทฺสทานิ พุรฺหุมจริยิ จรณุตติ พุทฺธสฺสุตา ชมฺมกถิกา
หุตฺวา พุทฺธชฺชสฺส ชมฺมกถนาทีนา ปญฺญาสัวตฺตนิยกมฺมํ
กตฺวา ตโต จุตฺวา สุกคฺสิสฺสเยว สัสนฺตี อิมสฺมี กปฺเป ภควโต จ
กกุสนฺธสฺส ภควโต จ โกนาคมนสฺส กาลเอ วิทวสมฺปนฺเน
กุเล นิพฺพตฺติตฺวา วิญญุตติ ปตฺวา มหนุตติ สงฺฆมารามํ การेतฺวา
๑ ม. นกามาจจรสคฺเค ๑

พุทธปมฺขสฺส ภิกขุสงฺฆสฺส นียยาเทสิ ฯ

ภควโต ปน กสฺสปทสพลสฺส กาเล กิกิสฺส กาสิรณฺโณ
สพฺพเชฏฺฐิกา สมณิ นาม ชีตา หุตฺวา สตุถุ สนฺติเก ชมฺมํ
สุตฺวา ปฏฺฐิตทฺฐสฺสเวคา อคาเรเยว จิตา วิสตีวสฺสสหฺสฺसानิ
โกมาริพฺรหฺมจริยํ จรฺนตี สมณคฺคฺตาทิหิ อตฺตโน ภคินีหิ สทฺธิ
รมณิยํ ปริเวณฺณํ กาทเรตฺวา พุทฺธปมฺขสฺส ภิกขุสงฺฆสฺส นียยาเทสิ ฯ
เอวมฺเว สา ตตฺถ ตตฺถ ภเว อายตฺนคตฺติ อูพาริ ปุณฺณกมฺมํ กตฺวา
สุคตีสฺสเยว สฺสริตฺวา อิมสฺมี พุทฺธปฺปาเท มทฺทรภูเจ สาคลนคเร
ราชกุเล นิพฺพตฺติ เขมาติสฺसानามํ อโหสิ ฯ สุวณฺณวณฺณา
กณฺจนสนฺนิภตฺตจา ฯ สา วยปฺปตฺตา พิมฺพิสารรณฺโณ เกหํ
คตา สตุถริ เวพฺพเวเน วิหรนฺเต รุปมตฺตา หุตฺวา รุเป โทสํ
ทสฺเสตฺติ สตุถุ ทสฺสนาย น คจฺจติ ฯ

ราชา มนฺุสฺเสหิ เวพฺพนสฺส วณฺเณ ปกาสาเปตฺวา เทเวีย
วิหารทสฺสนาย จิตฺตํ อุปฺปาเทสิ ฯ อถ เทวี วิหาริ ปสฺสิสฺสามิตี
ราชานํ ปฏฺฐิจฺฉิ ฯ ราชานํ วิหาริ คนฺตฺวา สตุถาริ อทิสฺวา
อาคณฺตุํ น ลภิสฺสตีติ วตฺวา ปุริสานํ สยณฺณํ อทาสิ
พลกฺกาเรนปี เทวี ทสฺพลํ ทสฺเสถาติ ฯ เทวี วิหาริ คนฺตฺวา
ทิวสภากํ เขเปตฺวา นีวตฺเตนฺตี สตุถาริ อทิสฺวาว คณฺตุํ
อารทฺธา ฯ อถ นํ ราชปุริสา อนิจฺจนฺติมปี สตุถุ สนฺติกํ

นยีสุ ๗ สตุถา ตั อากจุนนตี ทิสฺวา อิทฺธิยา เทวจฺจรสาสทิสฺ
อิตฺถิ นิมฺมินิตฺวา ตาลปณฺณั กเหตุวา พิชฺยมานั อกาสิ ๗
เขมาเทวี ตั ทิสฺวา จินฺเตสิ เอวรูปา นาม เทวจฺจรปฏิกากา
อิตฺถิ ภควโต อวิทฺุเร ติฏฺฐติ อหิ เอตาสั ปรีจาริกตายปี
นปโปหมิ มนฺมุปี นิกุการณา ปापจิตฺตสฺส วเสน นฏฺฐาติ
นิมิตฺตํ กเหตุวา ตเมว อิตฺถิ โอลอกยมานา อฏฺฐาสิ ๗ อถสฺสา
ปสฺสนนฺตियาว สตุถุ อธิฏฺฐานพเลน สา อิตฺถิ ปจฺมวยั อติกุกมฺม
มชฺฅิมวยฺมุปี อติกุกมฺม ปจฺฉิมวยั ปตฺวา ขณฺฑททฺนฺตา ปลิตเกสา
วลิตฺตจา หุตฺวา สทฺธี ตาลปณฺณเณน ปรีวตฺติตฺวา ปติ ๗ ตโต ตั ทิสฺวา
เขมา กตาริการตฺตาเอว จินฺเตสิ เอววิธฺมุปี สรีริ อิทิสฺ วิปตฺตี
ปาปฺณิ มยฺมุหฺมุปี สรีริ เอวคตฺติกเมว ภวิสฺสตีติ ๗ อถสฺส จิตฺตวารี
ถตฺวา สตุถา

เย รากรตฺตานุปตฺนตี โสตั

สยั กตฺ มกุกฏโกว ชาลั

เอตฺมุปี เณตฺวาน ปรีพพชนฺติ (๑)

อนเปกุกิโต กามสฺสุํ (๒) ปหายาติ

คาถมาห ๗ สา คาถาปรีโยसानเ สห ปฏิสฺสมุภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปฺณิตฺติ อฏฺฐกถาสฺ อากตฺ ๗
อปทานเ ปน อิมิ คากั

๑ สึ. วชนฺติ ธีรา ๗ ๒ สึ. สพพทูกุํ ๗

สุตฺวา โสตาปตฺติผล ปตฺติจฺจิตา ราชานํ อนุชานาเปตฺวา
ปพฺพชิตฺวา อรหตฺตํ ปาปฺณิตฺติ อากตฺ ๑ ตตฺถายํ อปทานे (๑)

ปทุมุตฺตโร นาม ชีโน สพฺพธมฺเมสุ จกฺขุมา
อิโต สตสฺสสุสมฺหิ กปฺเป อูปฺปชฺชि นายโก ๑
ตทาทํ หํสวตฺถิยํ ชาตา เสฏฺฐิจฺจุเล อหํ
นानารตฺนปชฺชโชเต มหาสุขสมปปีตา ๑
อุเปตฺวา ตํ มหาวีริ อสุโสสี ฌมฺมเทสนํ
ตโต ชาตปฺปสาทาทํ อุเปมิ สรณํ ชินํ ๑
มาตริ ปิตฺรณฺจาทํ อายาจิตฺวา วินายกํ
นิมนตฺยิตฺวา สตฺตาทํ โภชยิ สหสวากํ ๑
อติกกนฺเต จ สตฺตาทเห มหาปณฺณานมุตฺตมํ
ภิกฺขุณี เอตทกฺคมฺหิ จเปสิ นรสารถิ ๑
ตํ สุตฺวา มุทิตา หุตฺวา ปฺน ตสฺส มหสิโน
การิ กตฺวาน ตํ จานํ ปณฺปิจฺจ ปณฺพิทหิ ๑
ตโต มํ ส ชีโน อาห สิขฺฆตฺตํ ปณฺพิทิว
สสงฺเข เม กตฺ การิ อปฺปเมยฺยผลํ ตยา ๑
สตสฺสสุสิโต กปฺเป โอกฺกาทกฺกุลสมภโว
โคตโม นาม โคตฺเตน สตฺถา โลเก ภวิสฺสติ ๑
ตสฺส ฌมฺเมสุ ทายาทา โอรสา ฌมฺมนิรมิตา
เอตทกฺคมฺนุปฺปตฺตา เขมา นาม ภวิสฺสติ ๑

บุพพทนิกาชฎจกธา เถรีคาถาวณณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 200
เล่มที่ 27 จกุกนิปาตวณณนา หน้า 200

เตน กมฺเมน สุกเตน เจตนาปณิธีหิ จ
ชหิตฺวา มานุสฺสึ เทหิ ตาวตฺตีสุปคา อหิ ฯ
ตโต จูตา ยามมกํ ตโตหิ ตฺสิตํ คตา
ตโต จ นิมฺมานรตี วสวตฺติปฺริ ตโต ฯ
ยตถ ยตถุปฺปชฺชามิ ตสฺส กมฺมสฺส วาหสา
ตตถ ตตถเวว ราชฺฐนํ มहेตฺตมการียิ ฯ
ตโต จูตา มนุสฺสตฺเต ราชฺฐนํ จกุกวตฺตินิ
มณฺฑลีนญจ ราชฺฐนํ มहेตฺตมการียิ ฯ
สมฺปตฺตี อนุโกตฺวาน เทเวสฺส มานุเสสฺส จ
สพฺพตถ สฺวจิตา หุตฺวา เนกกปฺเปสฺส สํสรี ฯ
เอกนวุตฺโต กปฺเป วิปฺสฺสี โลกนายโก
อุปฺปชฺชิจฺจารุทสฺสโน สพฺพทฺมมวิปฺสฺสโก ฯ
ตมหิ โลกนายกํ อุเปตฺวา นรสารถิ
ทฺมมํ ภณฺตี สฺมุติตฺวา ปพฺพชฺชี อนการียิ ฯ
ทสวสฺสสทฺสทานิ ตสฺส วีรสฺส สาสเน
พฺรหฺมจริยิ จริตฺวาน ยุตฺตโยคา พหุสฺสตา ฯ
ปจฺจยาการกฺุสลา จตฺสจฺจวิสารทา
นิปฺปณา จิตฺตกถิกา สตฺถุสาสนการิกา ฯ
ตโต จูตาหิ ตฺสิตํ อุปฺปนฺนา ยสฺสสินิ
อภิโกสึ ตหิ อญฺเฐ พฺรหฺมจาริเผลนหิ ฯ

ขุททกนิกายกุกกถา เถรีคาถาวณณนา (ปรมคุดทีปนี) - หน้าที่ 201
เล่มที่ 27 เขมาเถรีคาถาวณณนา หน้า 201

ยตุถ ยตุโถปปนุนาหิ มหาโภคามาหุชชา
เมธาวิณี รูปวตี (๑) วินิตปริสาปี จ ฯ
ภวามิ เตน กมุเมเน โยเคน ชินสาสเน
สพพา สมปตติโย มยหิ สุลภามนโส ปียา ฯ
โยปี เม ภวเต ภตฺตา ยตุถ ยตุถ คตยาปี
วิมานติ น มํ โภจิ ปฎิปตฺติพเลน เม ฯ
อิมมฺหิ ภทฺทเก กปฺเป พุหฺมพฺนฺธฺ มหายโส
นามเน โจนาคมนโน อุปฺปชฺชิวทตฺ วโร ฯ
ตทา หิ พาราณสียิ สฺสมีทฺชฺกุลปฺปชา
ชนนฺชานี สฺสมธา จ อหฺมฺปิ จ ตโย ชนา ฯ
สงฺฆารามํ อทาสิมฺห เนเก สหสฺสตีเก มฺเน (๒)
สงฺฆสฺส จ วิหาริ (๓) หิ อุทฺทิสฺส การิกา มยิ ฯ
ตโต จุตตา มยิ สพฺพา ตาวตีสุปฺคา อหฺ
ยสสา อคฺคตฺ ปตฺตา มนฺุสฺเสสฺส ตเถว จ ฯ
อิมสฺมีเยว กปฺปมฺหิ พุหฺมพฺนฺธฺ มหายโส
กสฺสโป นาม โคตฺเตน อุปฺปชฺชิวทตฺ วโร ฯ
อุปฺภูจฺจาโก มहेสฺสฺส ตทา อาสิ นริสฺสโร
กาสิราชา กิถิ นาม พาราณสิปฺรุตฺตเม ฯ
ตสฺสาสิ เชฏฺฐิกา ชิตา สมณิ อิติ วิสฺสุตา
ชมฺมํ สุตฺวา ชินคฺคสฺส ปพฺพชฺชํ สมโรจยิ ฯ

๑ ม. สีสวตี ฯ ๒ ม. ทานสหายิกา ปุเร ฯ ๓ ม. วิหารมฺปิ ฯ

อนุชานี น โน ตาโต อคาเรว ตทา มย
วีรสุตสทสทานี วิจริมห อตนุทิตา ฯ
โกมารีพุมหุจรีย ราชกณณา สุเชชิตา
พทุโรปฏจानนिरตา มุทิตา สตุต ธีตโร ฯ
สมณี สมณคตุตา จ ภิกขุณี ภิกขุทาสิกา
ชมมา เจว สุชมมา จ สตุตมี สงฆทาสิกา ฯ
อหิ อุปปลวณณา จ ปฏาจารา จ กุณทลา
กิสาคอมี ชมมทินนา วิสาขา โหติ สตุตมี ฯ
กทาจि โส นราทิจุโจ ชมมं เทเสति อพุกुत्
มหานิทานसुत्तनुत् सुत्वा त् प्रियापुत्री ฯ
เตहि กมเมहि สุกเตहि เจตนาปณิธีहि จ
ชहितวา มานุสं เทहि तावत्तिसं อकณ्हहि ฯ
ปจฺฉิเม จ ภเว ทานี สากลาญ์ ปุรุตฺตเม
รญฺโฬ มทุทสฺส ธีตามุहि มนาปา ทยิตา ปียา ฯ
สท เม ชาตมตฺตมุहि เขมิ ตมุहि ปุเร อहु
ตโต เขมาติ นามิ เม कुण्टो उपपञ्चल ฯ
ยทาहि โยพพนं ปตุตา รูปวณ्हविगुसिता
ตทา अहासि मं तातो पिमुपिसारसुस राचिनो ฯ
ตसुसाहि सुपिया आसी रूपे गे लायने रता
रुपानं तोसवातिदि न उपेमि महाथ्ये ฯ

ขุททกนิกายกุกกถา เถรีคาถาวณณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 203
เล่มที่ 27 เขมาเถรีคาถาวณณนา หน้า 203

พิมพิสาโร ตทา ราชา มมานุคคหพุทธิยา
วณณยิตฺวา เวพฺพวนํ คายเก คาปยี มมฺ ๑
รมมํ เวพฺพวนํ เยน น ทิฏฺฐํ สุกคตลยํ
น เตน นนฺทนํ ทิฏฺฐํ อิติ มณฺณามุหเส มยํ ๑
เยน เวพฺพวนํ ทิฏฺฐํ นรนนฺทนนฺทนํ
สุทฺธิฏฺฐํ นนฺทนํ เตน อมรินฺทสนฺทนํ ๑
วิหายนฺทนํ เทวา โอตริตฺวา มหิตลํ
รมมํ เวพฺพวนํ ทิสฺวา น ตปฺปนฺติ สุวิมฺหิตา ๑
ราชปฺลฺยเณน นิพพตฺติ พุทฺธปฺลฺยเณน ภูตฺติ
โก วตฺตา ตสฺส นิสฺเสสฺสิ วนฺตสฺส คณฺสณฺจยํ ๑
ตํ สุตฺวา วนฺตมฺหิทธิ มม โสตมโนหริ
ทฏฺฐกามา ตมฺมุขยานํ รณฺโณ อาโรจยิ ตทา ๑
มหตา ปรีวารเณ ตทา จ โส มหิปปติ
มํ เปเสสิ ตมฺมุขยานํ ทสฺสนาย สมนฺตฺสูกํ ๑
คจฺฉ ปรสฺส มหาโกเก วนํ เนตฺตรสายนํ
ยํ สทา ภาติ สิริยา สุกคตาภานฺรณฺชิตํ ๑
ยทา จ ปิณฺฑทาย มุนิ กิริพฺพชปรุคตมํ
ปวิฏฺฐโหํ ตทาเยว วนํ ทฏฺฐมฺปากมํ ๑
ตทา ตํ สมนฺตฺสวณํ นานาภมฺรณฺชิตํ
โกกิลาคีตฺสหิตํ มยฺรคณฺนจฺจิตํ ๑

๓ ม. อคจฺฉหํ ๑ ๔ ม. รูปลาเวณฺณภูตฺติตา

บุพพทนิกายภูจกถา เถรีคาถาวณณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 204
เล่มที่ 27 จกุกนิปาตวณณนา หน้า 204

อปฺปสททมนนากิณฺณํ นานาจกฺกมภูตฺติ
กุกฺกิมณฺทปสฺสกิณฺณํ โยคีวรวิราชิตฺ ๑
วิจฺรณฺตี อมณฺณิสฺสํ สพลํ นยฺนํ มํ
ตตฺถาปี ตฺรณฺ ภูกฺขํ ยุตฺตํ ทิสฺวา วิจฺนฺตยฺ ๑
อีทิสฺเส วิปีเน รมฺเม จิตฺยํ นวโยพฺพเน
วสนฺตมिव กนฺเตน รุเปน สฺสมนฺวิโต ๑
นินฺนโน รุกฺขมฺลมฺปี มฺณฺโท สงฺฆาภูปารฺโต
ณายเต วตฺยํ ภูกฺขํ หิตฺวา วิสยฺชฺ รัตติ ๑
นนฺนาม กหฺภูเจเน กามํ ภูตฺวา ยถาสฺขํ
ปจฺจฉา ชินฺณเณน ธมฺโมยํ จริตพฺโพ สฺสททโก ๑
สฺสณฺณกนฺติ วิทฺตฺวาน กนฺธเคหํ ชินาลยํ
อุเปตฺวา ชินมทฺทกฺขํ อุทยนฺตฺว ภากริ ๑
เอกํ สุขมาสีนํ วิชฺมานํ วริตฺถิยา
ทิสฺวา เนวํ วิจฺนฺเตสฺสี นายํ ลฺลฺลฺลฺลฺลฺล ๑
สา กณฺณวา กนกาภาสา ปทฺมานนโลจนา
พิมฺโพภูจฺจि กุณฺททสนา มโนเนตฺตรสายนา ๑
เหมทฺโถลา สฺวทนา กมลาการสฺสฺสฺสฺส (๓)
เวทิมชฺฉาว สฺสฺสฺสฺสฺสฺส รมฺโภรุ จารุภูสนา ๑

บุททกนิกายภูจกถา เถรีคาถาวณณา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 205
เล่มที่ 27 เขมาเถรีคาถาวณณา หน้า 205

รตต์สกุปสมุพยานา นีสมภูจนีวาสนา
อตปฺปนเยยฺรฺรुเปณ สพฺพากรณมณฺฑิตา(๑) ฯ
ทิสฺวา ตเมวํ จินฺเตสึ อโหยมภีรुปีนึ
น มยานน เนตฺเตน ทิฏฺฐปฺพุพา กุทาจันํ ฯ
ตโต ชราภีภูตา สว วิวณฺณา วิกตानนา
จินฺนทนฺตา เสตตีรา สลาลา วทนาสุจึ ฯ
สงฺจิตฺตกณฺณาเสตกฺขึ ลมฺพาสุภปโยชรา
วลีวิตตสพฺพงฺกึ สิวาวิตตเทหีนึ ฯ
นตงฺกา ทณฺฑทุตฺติยา อุปฺผาสุสิกฺกตา กิสา
ปเวธมานา ปติตา นิสฺสสนฺตี มฺหุ มฺหุ ฯ
ตโต เม อาสิ สํเวโก อพฺภูโต โลมหंसโน
ธีรตฺถุ รูปํ อสุจึ รมนฺเต ยตฺถ พาลิสา ฯ
ตทา มหาการุณฺโโก ทิสฺวา สํวึคฺคมานสํ
อุทคฺคจิตฺโต สุมโน อีมา คาถา อภาสถ ฯ
อาตุรํ อสุจึ ปฺปตี ปสฺส เขเม สมฺมุสฺสยํ
อุคฺขรณฺตํ ปคฺขรณฺตํ พาลานํ อภินฺนุทิตํ ฯ
อสุภาย จิตฺตํ ภาเวหิ เอกคฺคํ สฺสมาหิตํ
สตี ภายคตา ตฺยตฺถุ นีพฺพิทา พหุลา ภว ฯ

ขุททกนิกายกุกกถา เถรีคาถาวรรณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 206
เล่มที่ 27 ฉกุกนิปาตวณณนา หน้า 206

ยถา อิทธิ ตถา เอตัง ยถา เอตัง ตถา อิทธิ
อชฺมตฺตยจ พหิทฺธา จ กายเณนุํ ธีราชย ๑
อนิมิตฺตยจ ภาเวหิ มานานุสยมุชฺชห
ตโต มานาภิสมยา อุปสนฺตา จริตฺตลล ๑
เย รากรตฺตานุปตฺนติ โสตัง
สยํ กตํ มกฺกฏโกว ชาลํ
เอตมปี เณตฺวาน ปรีพพชนฺติ
อนเปกฺขิโน กามสฺขํ ปหาย ๑
ตโต กลลิตจจิตตํ มํ ญตฺวาน นรสารถิ
มหานิทานํ เทเสถิ สุตฺตณฺตํ วินยาย เม ๑
สุตฺวา สุตฺตณฺตเสฏฺฐจํ ตํ ปุพฺพสญฺญมฺนุสฺสรี
ตตฺถ จิตฺตาวหํ สนฺตี ฐมฺมจกฺขุํ วิโสธยี ๑
นิปตฺติววา มहेถิสฺส ปาพมฺลุมฺหิ ตาวเท
อจฺจยํ เทสนตฺถาย อิทธิ วจนมพฺรวิ ๑
นโม เต สพฺพทสฺสาวิ นโม เต กรุณฺณลย (๑)
นโม เต ตินฺณลสฺสาร นโม เต อมตํ ทุํ ๑
ทิกฺขุจิกหนปฺกขณฺทา กามรากลวิโมหิตา
ตยา สมฺมา อุปายน วินีตา วินเย รตา ๑
อทสฺสเนน วิหิตา (๒) ตาทิสานํ มहेถินํ
อนุโกณฺติ มหาทุกฺขํ สุตฺตา สฺสารสากเร ๑

๑ ม. กรุณกร ๑ ๒ ม. วิโภกา ๑

ขุททกนิกายกุกกถา เถรีคาถาวณณนา (ปรมคุดทีปนี) - หน้าที่ 207
เล่มที่ 27 เขมาเถรีคาถาวณณนา หน้า 207

ยทาหิ โลกสรณิ อรณิ มรณนคคิ
นาททสามิ มชรตถิ (๑) เทเสศสามิ ตมจจยิ ฯ
มหาหิติ วรทหิ อหิโตติ วิสุงกิตา
โนเปสิ รูปรนิตา เทเสศสามิ ตมจจยิ ฯ
ตทา มชรนิกุโฆโส มหาการุณิกิ ชิโน
อโวจ ติกุจ เขเมติ สิญจนโต อมเตน มํ ฯ
ตทา ปณมย สิรสา กตวา จ นํ ปทกจิจฉิ
คนตวา ทิสวา นรปตี อิทิ วจนมพรวี ฯ
อโห สมมา อูปาโย เต จินติโดยมรินุทม
วนทสสนกามาย ทิกุโจ นิพพานโต มุนิ ฯ
ยทิ เต รุจเต ราช สาสเน ตสส ตาทิโน
ปพพชิสสามิ รูเปหิ นิพพิณนา มุนิวาณินา ฯ
อณชตี ปกคเหตุวาน ตทาห ส มหิปติ
อนุชานามิ เต ภทเท ปพพชชา ตว สิชมตฺ ฯ
ปพพชิตฺวา ตทา จาหิ สตตมาเส อุปฏิจิเต
ทีโปทยณจ เกทณจ ทิสวา สํวิคฺคมานสา ฯ
นิพพิณนา สพพสงฺขारे ปจฺจยาการ โกวิทา
จตุโรเม อติกมฺม อรหตฺตํ อปาปฺณิ ฯ
อิทธิสุ จ วสิ อาสิ ทิพพาย โสตธาตฺยา
เจโตปริยณณสฺส วสิ จาปี ภวามหิ ฯ

๑ อหุรภูจฺจ ๑ ๒ ม. มุนิวาณินา ๑ ๓ ม. อหุตฺตมาเส ๑

ขุททกนิกายกุกกเถรคถาวณณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้ที่ 208
เล่มที่ 27 จกุกนิปถวณณนา หน้ 208

ปุพเพนิวาส์ ชานามิ ทิพพจกขุ วิโสธิต์
สพพาสวปริกขีณา นคฺถิ ทานิ ปุณพฺภโว ๑
อตฺถธมฺมนิรุตฺตีสฺส ปฏฺฐิภาเน ตเถว จ
ปริสุทฺธึ มม ฉานั อฺปฺปนฺนํ พุทฺธสฺสเน ๑
กฺุสลาหํ วิสุทฺธิสฺส กถาวตฺถวิสารทา
อภิชมฺมนยลฺลญฺจ วสิปฺปตฺตามฺหิ สาสเน ๑
ตโต ไตรณวตฺถสฺมี รลฺลญา โกสลสฺสามินา
ปฺจฺจุฉิตา นิปฺพเณ ปเลห พฺยาคโรนฺติ ยถาตถิ ๑
ตทา ส ราชา สฺสุคตฺ อฺปฺสงกมฺม ปฺจฺจุฉ
ตเถว พุทฺโธ พฺยาคาสิ ยถา เต พฺยาคตา มยา ๑
ชิโน ตสฺมี กฺุณฺเน ตฺถุโจฺ เอตทกฺเค จเปสิ มํ
มหาปฺลยฺวานมกฺคาคติ ภิกฺขุณิณํ นรุตฺตโม ๑
กิลเสสา ฉาปิตา มยฺหํ ๑เป๑ กตฺถํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ๑

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา ผลสฺสเนน นิพฺพานสฺสเนน จ วิหรนฺติยา
อิมิสฺสาเถรียา สติปิ อลฺลญาสํ ชีณาสวตฺถเธรินํ ปลฺลญา-
เวปฺพลฺลปฺปตฺติยํ ตตฺถ ปน กตฺถการตฺตตาย มหาปฺลยฺวาภาโว
ปากโฏ อโหสิ ๑ ตถา หิ นํ ภควา เซตวนมหาวิหาร
อริยคณฺมชฺเณ นิสินฺโน ปฏฺฐิปาติยา ภิกฺขุณิโย จานนฺตเร
จเปนฺโต เอตทกฺคํ ภิกฺขเว มม สาวิกานํ ภิกฺขุณิณํ มหา-
ปฺลยฺวานํ ยทิทํ เขมาติ มหาปฺลยฺวตาย อคฺคกฺกุจฺจเน จเปสิ ๑

ตัม เอกทิวสั อณฺณตรสุมิ รุกขมูเล ทิวาวิหาริ นิสินฺนั มาโร
ปาปีมา ตรุณฺรูปเณ อุปสงฺกมิตฺวา กามะหิ ปโลเกนฺโต

[๔๕๓] ทหฺราตฺวั รูปวตี อหฺมปิ ทหโร ยฺวา

ปลฺยจฺงกิกเณ ตฺริเณน เอหิ เขเม รามมฺหเสติ

กาถมาห ๑

ตสฺสสตฺโต เขเม ตฺวั ตรุณฺปตฺตา โยพฺพนเ จิตา
รูปสมฺปนฺนา อหฺมปิ ตฺรฺโณ ยฺวา ตสฺมา มยฺ โยพฺพลฺลํ
อเขเปตฺวา ปลฺยจฺงกิกเณ ตฺริเณน วชฺชมานเณน เอหิ กามจิทฺททา-
รติยา รามม กิฬามาติ ๑

ตัม สฺตฺวา สทา กามะสุ สพฺพชฺมเมสุ จ อตฺตโน วิรตฺตภาวิ
ตสฺส จ มารภาวิ อตฺตานิเวเสสุ สตฺเตสุ อตฺตโน ถามกตฺ
อปปฺสาทํ กตฺกิจฺจตฺถจ ปกาเสนฺตี

[๔๕๓] อิมินา ปฺุตติกาเณ อาตุเรณ ปภฺงฺคฺนา

อภฺภูติยามิ หฺรายามิ กามตฺถหา สมฺมฺหตา ๑

สตฺตฺติสฺสุลฺปมา กามา ขนฺธาสิ อธิกฺกุณฺณา

ยํ ตฺวั กามรตี พฺรุสิ อรตี ทานิ สทา มม ๑

สพฺพตฺถ วิหตา นนฺที ตโมกฺขนฺโธ ปทาสิโต

เอวํ ชานาหิ ปาปีม นินฺโธ ตฺวมสิ อนฺตก ๑

นภฺขตฺตานิ นมฺสฺสนฺตา อคฺคิ ปฺริจฺริ วเน

ยถาภฺจฺจมชานนฺตา พาลา สฺทุธิมมฺลฺล ๑

พุทธทศนิกายกฎกถา เถรีคาถาวรรณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 210
เล่มที่ 27 จกุกนิปาตวรรณนา หน้า 210

อหฺลจ โข นมสฺสนฺตี สมฺพุทฺธิ ปฺริสฺตฺตมฺ
ปมฺุตตา สพุทฺทุกฺเขหิ สตฺถุสฺสณฺนการิกาทิ

อิมา คาทา อภาสี ฯ

ตตฺถ อคฺคิ ปฺริจฺร วเนติ ตโปวเน อคฺคิหฺตฺตํ ปฺริจฺรนฺโต ฯ
ยถาภุจฺจมนฺนตาทิ ปวตฺติโย ยถาภุตํ อปฺริชานนฺตา ฯ
เสสเมตฺถ เหนฺจฺจา วุตฺตณฺยตฺตา อุตฺตานเมว ฯ
เขมาเถรีคาทาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

สุชชทาเถรีคาทาวรรณนา

อลงฺกตา สุวสนาติอาทิกา สุชชชทาย เถรียา คาทา ฯ
อยมฺปิ ปฺริมพุทฺเชสฺส กตฺตาริการา ตตฺถ ตตฺถ ภเวสฺส
วิวญฺญูปนิสฺสยํ กุสลํ อูปจिनฺนตี อนุกฺกเมน สมฺภตฺติวิโมกฺขสมฺภารา
หฺตฺวา อิมสฺมี พุทฺธูปปาเท สาทนฺนเร เสฏฺฐิจฺจุเล นิพฺพตฺติตฺวา
วยปฺตฺตา มาตาปิตฺุหิ สมานชชาติกสฺส เสฏฺฐิจฺจุตฺตสฺส ทินฺนา
หฺตฺวา ปตฺติกฺลํ คตฺตา ตตฺถ เตน สทฺธิ สฺขสฺวสฺสํ วสนฺตี
เอกทิวสฺสํ อฺยุยานํ คนฺตฺวา นกฺขตฺตํกิลํ กิพิตฺวา ปฺริชเนน
สทฺธิ นกรํ อากจฺจนฺตี อญฺชนวเน สตฺถารํ ทิสฺวา
ปสนฺนมานสา อฺปสฺงกมิตฺวา [๒] เอกมฺนตฺตํ นิสฺสีทิ ฯ สตฺถา ตสฺสา
อนฺนุพุพิกฺกํ กเถตฺวา กตฺลจิตฺตํ ญตฺวา อฺปฺริ สามุกฺกํสิกํ

เล่มที่ 27 สุชาตาเถรีคาถาวณณนา หน้า 211

ธมฺมเทสนํ ปกาเสสิ ฯ สทา เทสนาวसानเ อตฺตโน กตาริ-
การตาย ฌาณปริปากคตตฺตา จ สตฺถุ จ เทสนาวิลาเสน
ยถานิสินฺนาว สห ปฏิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปตฺวา สตฺถาริ
วณฺทิตฺวา เคหิ คณฺตฺวา สามิกญจ มาตาปิตโร จ อนุชานา-
เปตฺวา สตฺถุ อาณาย ภิกฺขุณฺุปลสฺสยํ คณฺตฺวา ภิกฺขุณฺิณํ สนฺติเก
ปพฺพชฺชิ ฯ ปพฺพชฺชิตฺวา จ อตฺตโน ปฏิปตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา
อุทานวเสน

[๔๕๔] อลงฺกตา สุวสนา มาลินี จนฺทโนกฺขิตา

สพฺพากรณสณฺณนฺนา ทาสีคณฺปรกฺขตา ฯ
อนฺนํ ปานํ จ อาทาย ขชฺชํ โภชฺชํ อนฺุปลกิ
เคหโต นิกฺขมิตฺวาน อุยฺยานมภิกฺหารยิ ฯ
ตตฺถ รมิตฺวา กิพิตฺวา อากจฺจนฺติ สกํ ฃริ
วิหาริ ทญฺฺจํ ปาวีสิ (๑) สากเต อญฺชนํ วณฺํ ฯ
ทิสฺวาน โลกปชฺโชตํ วณฺทิตฺวาน อุปาวิสิ
โส เม ธมฺมเทเสสิ อนุกฺมฺปาย จกฺขมา ฯ
สฺตฺวา จ โข มहेสิสฺส สจฺจํ สมฺปฏฺิวิชฺฌหิ
ตตฺถเวว วิรชํ ธมฺมํ สฺสยิ อมตํ ปทํ ฯ
ตโต วิญญาตสทฺธมฺมา ปพฺพชฺชิ อนคาริยิ
ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา อโมฆํ พุทฺธสาสนนฺติ

อิมาคถา อภาสี ๕

ตตถ อลงกตาคติ วิภุสิตา ๕ ต่ ปน อลงกตาคาร์ ทสเสตต์
สุวสนา มาลินี จนุทโนกขิตาคติ วุคตต์ ๕ ตตถ มาลินีติ มาลา-
ธารินี ๕ จนุทโนกขิตาคติ จนุทนานุคิตตทา ๕ สพพากรณสญจนุนาติ
หตถูปคาคทธี สพพากรณธี อลงการวเสน สญฉาคิตสรีรา ๕

อนุนัน ปานัน จ อาทาย ขขช้ โภขช้ อนป্পกนติ สาลิ-
โธทนาทอนุนัน อมพพานาทิปานัน ปิภุจขาทนียาทิขขช้ อวสิภุจ
อาหารสงขาคต์ โภขชฉจ ปहुต คเหตุวา ๕ อญยานมภิหารยินติ
นกขตตคทิวาวเสน อญยานัน อุปเนสี อนุนปานาทิ ตตถ อานเหตุวา
สท ปริขเนน กิพนติ รมนติ ปริจาเรสินติ อธิปปาโย ๕

สาเกตอญชนัน วนนติ สาเกตสมิเป อญชนวเน วิหาริ
ปาวิสี ๕

โลกปชชิตนติ ฉานปชชิตน โลกสส ปชชิตกุตต์ ๕
มุสยินติ มุสี ต่ อธิคจุนติ อตุโธ ๕ เสลั วุคตนยเมว ๕

สุขาคาเถรคาคาวณณนา นิภุจิตา ๕

อโนปมาเถรคาคาวณณนา

อุจเจ กุเลตืออาทีกา อโนปมาเย เถรียา คาคา ฯ

อยมปี ปุริมพุกุเรสุ กตาคีการา ตตถ ตตถ ภาเวสุ (๑)

วิวณฺณูปนิสฺสยํ กุสลํ อุปจันนตี อนุกกเมน วิมุตติปริปาจนีเย

ธมฺเม ปรีพฺรหิตฺวา อิมสฺมี พุกุรปฺปาเท สาเกตนคเร เมฆิสฺส (๒)

นาม เสฏฺฐิโน ชีตา หุตฺวา นิพฺพตฺติ ตสฺสา รูปสมปฺตติยา

อโนปมาติ นามํ อโหสิ ฯ ตสฺสา วยปฺตตกาเล พหุ เสฏฺฐิปฺตฺตา

ราชมฺหามตฺตา ราชาโน จ ปิตุ ฑูตํ ปาเหสิ อตฺตโน ชีตรํ

อโนปมํ เทหิ อิทลฺลิจลฺลจ เต ทสฺสามาติ ฯ สา ตํ สุตฺวา

อุปนิสฺสยสมฺปนฺนตฺยา ฆราวาเสน มยฺหํ อตฺโถ

นตฺถิติ สตฺถุ สนฺติกํ กนฺตฺวา ธมฺมํ สุตฺวา ฅาณสฺส ปรีปากํ

กตฺตฺตา เทสนานุสारेณ วิปฺสฺสนํ อารภิตฺวา ตํ อุตฺสูกกาเปนฺตี

มคฺคปฏฺฐิปาติยา ตตฺถิยลฺล ปตฺติฏฺฐาสิ ฯ สา สตฺถารํ ปพฺพชฺช ยาจิตฺวา

สตฺถุ อฅาณาย ภิกฺขุณฺุสฺสยํ อุปกนฺตฺวา ภิกฺขุณฺินํ สนฺติเก

ปพฺพชิตฺวา สตฺตเม ทิวเส อรหตฺตํ สจฺฉิกตฺวา อตฺตโน ปฏฺฐิปตฺตี

ปจฺจเวกฺขิตฺวา อุตานวเสน

[๔๕๕] อุจเจ กุเล อหํ ชาตา พหุวิตเต มหทฺฐเน

วณฺณรูปเณ สมฺปนฺนา ชีตา เมฆิสฺส อตฺรชา ฯ

ปตฺถิตา ราชปฺตฺเตหิ เสฏฺฐิปฺตฺเตหิ กิซฺฉิตา

ปีตุ เม เปสฺยิ ฑูตํ เทถ มยฺหํ อโนปมํ ฯ

๑ ม. ภาเว ฯ ๒ สී. เมฆิสฺส ม. มฆณฺิสฺส ฯ

บุพพทกนิกายกุกกาเถรีคาถาพรรณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 214
เล่มที่ 27 จกุกนิปาตพรรณนา หน้า 214

ยตุตถกั ตูลิตาเอสา ตุยหัง ชีตาอโนปมา
ตโต อุกุกคณั ทสสั หิรณณั รตนานิ จ ฯ
สาหัง ทิสวาน สมพุทฐัง โลกเชฏฐัง อนุตตรัง
ตสส ปาทานิ วนุทิตวา เอกมนตัง อุปาวิสี ฯ
โส เม ชมมมเทเสสิ อนุกมปาย โคตโม
นินินนา อาสเน ตสมี สุตยิ ตติยิ ผลั ฯ
ตโต เกसानิ เณตวาน ปพพชึ อนุการियิ
สาชช (๑) เม สตตมา รตติ ยโต ตณหา วิโสติตติ

อิมา คาถา อภาสิ ฯ

ตตถ อุจเจ กุเลติ อุพารตเม เวสสกุเล ฯ พหุวิตเตติ
อลงการาธิปหุตวิตตูปกรณเ ฯ มหทฐเนติ นิชานคตสเสว จตตาริส-
โกฏิปริมาณสส มหโต ชนสส อตถิกาเวน มหทฐเน อหัง ชาตติ
โยชนา ฯ วณณรูปเน สมปนฺนาติ วณณสณฺจานสมปนฺนา
เจว รูปสมปนฺนา จ สนิทฐวณณา สุตฐปภสสราย ฉวียา
สมปตติยา วตถาภรณาทิสริราววสมปตติยา จ สมปนฺนาคตติ
อตุโต ฯ ชีตา เมฆิสส อตฐชาติ เมฆินามสส เสฏฐิโน โอรสา
ชีตา ฯ

ปตติตา ราชปุตเตหิติ กถั นุ โข ตัง ลเกยยามาติ
ราชกุมาระหิ อภิปตติตา ฯ เสฏฐิปปุตเตหิ ชิชฺฌิตาติ ตถา เสฏฐิ-
๑ ม. อชช ฯ

เล่มที่ 27 มหาปชาปติโคตมีเถรคาคาวณณนา หน้า 215

กุมารหิปปี อภิกษมิตา ปจจาสี่สิตา ฯ เทถ มยหิ อโนปมนุติ
ราชปุตตาทโย เทถ มยหิ อโนปมึ เทถ มยหนุติ ปิตุ สนุติเก
ทนต์ เปสยีสุ ฯ ยตตกั ตุติตา เอสาติ คยหิ ฐิตา อโนปมา
ยตตกั ฐนั อคุมตีติ ตุติตา ลกขณณญหิ ปริจจนินนา ตโต
อฏจกณั ทสสามิติ ปิตุ เม เปสยิ ทุตนุติ โยชนา ฯ เสถ
เหฏฐา วุตตนยเมว ฯ

อโนปมาเถรคาคาวณณนา นิฏฐิตา ฯ

มหาปชาปติโคตมีเถรคาคาวณณนา

พทุฐวีร นโม ตยตถุติอาทิกกา มหาปชาปติโคตมียา

คาคา ฯ

อยมปี กิร ปทุมุตตรสสุ ภควโต กาลเ หัศวตีนคเร กุลเคเห
นิพพตติตวา วิญญุตั ปตวา สตถุ สนุติเก ฐมมึ สุนนุติ
สตุถาริ เอกั ภิกขุณี รตตถญญัน อคกฏฐาเน จเปนุตั ทิสวา
อธการกมมึ กตวา ตั จานนุตรึ ปตเถตวา (๑) ยาวชีวั
ทานาทินิ ปุณณานิ กตวา กป্পสตสหัสสั เทวมนุสเสสุ
สัสริตวา กสสปสสุ จ ภควโต อนนุตเร อมหากญจ ภควโต
พทุฐสุญเ โลเก พาราณสิยั ปญจนัน ทาสิตานัน เขฏฐิกา
หุตวา นิพพตติ ฯ อถ สา วสุปปนายิกสมเย ปญจ ปจเจกพทุฐ

นนุทมูลกปพุการโต อิติปตเน โอตริตฺวา นคเร ปิณฺฑทาย
จริตฺวา อิติปตเนว กนฺตฺวา วสุสฺสฺปนายิกสมเย กุติยา อตฺถาย
หตฺถกมฺมํ ปริเยสนฺเต ทิสฺวา ตา ทาสีโย จ ตาสี อตฺตโน
อตฺตโน จ สามิเก สมหาทเปตฺวา จงฺกมฺนาทิปริวารสมฺปนฺนา
ปลฺลจ กุกฺโข การेतฺวา มลฺลจปีจปานียปริโกชนียภาชนาทินิ
อุปลฺลจเปตฺวา ปจฺเจกพฺพุเช เตมาลี ตตฺถเวว วสนตฺถาย ปฺภีณฺณ
การेतฺวา วารภิกฺขํ ปฺภุจเปตฺว ๑ ยา อตฺตโน วารทิวเส ภิกฺขํ
ทาทู น สกโกติ ตสฺสา สยํ สกเคหโต นีหริตฺวา เทติ ๑
เอวํ เตมาลี ปฺภีชกฺกิตฺวา ปวารณาย สมฺปตฺถาย เอเกกํ ทาสี (๒)
เอเกกํ สากฺกํ วิสฺสชฺษาเปติ ๑ ปลฺลจสาฎกสฺตานิ อเหตุ ๑ ตานิ
ปรีวตฺตาเปตฺวา ปลฺลจณฺนํ ปจฺเจกพฺพุชานํ ติจีวรานิ กตฺวา
อทาสี ๑ ปจฺเจกพฺพุชานํ ตาสี ปสฺสนฺตึนฺนเยว อากาเสน
กนฺธมาทนปพฺพตฺ อคมฺสฺ ๑

ตาปี สพฺพา ยาวชีวํ กุสฺลํ กตฺวา เทวโลเก นิพฺพตฺตีสฺ ๑
ตาสี เชฎฺฐิกาทโต จริตฺวา พารานฺธสิยา อวิหฺวเร เปสการคาม
เปสการเชฎฺฐกสฺส เคเห นิพฺพตฺติตฺวา วิณฺณตฺ ปตฺวา ปทุมวติยา
ปฺปุตฺเต ปลฺลจสฺเต ปจฺเจกพฺพุเช ทิสฺวา สมฺปิยายมาณา สพฺเพ
วณฺทิตฺวา ภิกฺขํ อทาสี ๑ เต ภตฺตกิกฺจํ กตฺวา กนฺธมาทนเมว
อคมฺสฺ ๑ ตาปี ยาวชีวํ กุสฺลํ กตฺวา เทวมฺนุสฺเสสฺ สัสนฺตึ

เล่มที่ 27 มหาปชาปติโคตมีเถรคาวณณนา หน้า 217

อมุหาคัม สตุถุ นีพพุตติโต ปุเรตรเมว เทวทหนนเร มหาสุปป-
พุทฐสฺส เคเห ปฏิสนฺธิ คณฺหิ โคตมีตีสฺสา โคตตาคตเมว
นามัม อโหสิ ฯ มหามายาย กนิฏฺฐภคินี ฯ ลกฺขณปาจกาปี
อิมาสัม ทฺวิณฺณมฺปิ กุจฺฉิย วสิตา ทารกา จกฺกวตฺติโน ภวิสฺสนฺตํตี
พฺยากรีสฺสุ ฯ สฺสุทฺโชนมหาราชา วยฺปฺตตกาเล เทวปี มงฺคลัม
กตฺวา อตฺตโน ฆริ อภินฺนสิ ฯ

อปรภาเค อมุหาคัม สตุถฺริ อฺปปชฺชิตฺวา ปวตฺติตปฺว-
ธมฺมจกฺเก อนฺนฺพุเพน ตตฺถ ตตฺถ เวนยฺยานันฺ อนฺนคฺคหัม
กโรนฺเต เวสาลี อฺปนฺนีสฺสาย ญฺญาคารสาลาญฺ วิหรนฺเต
สฺสุทฺโชนมหาราชา เสตจฺฉตฺตสฺส เหนฺจฺจา อรหตฺตํ สจฺฉิกตฺวา
ปรีนฺนฺพฺยาปี ฯ อถ มหาปชาปติโคตมี ปฺพพชฺชิตฺกามา หุตฺวา
สตุถฺริ เอกวาริ ปฺพพชฺชํ ยาจมานา อลภิตฺวา พุตฺติวาริ
เกเส ฉินฺนฺทาเปตฺวา กาสายานิ อจฺฉนาเทตฺวา กลหฺวิวาท-
สฺสุตฺตนฺตเทสฺนายนฺ ปรีโยसानเ นิกฺขมิตฺวา ปฺพพชฺชิตฺกามานัน
ปญฺจสฺตานัน สกฺยกุมารานัน ปาทปรีจาริกาหิ สทฺธิ เวสาลี
คณฺตฺวา อานนฺทตฺถเอรํ สตุถฺริ ยาจานเปตฺวา อญฺจหิ
ครุฑมฺเมหิ ปฺพพชฺชชฺฉจ อฺปสมฺปทญฺจ ปฏฺฐิตฺถิ ฯ อิตฺรา ปน
สพฺพปาปี เอกโต อฺปสมฺปนฺนา อเหตุํ ฯ อยเมตฺถ สงฺเขโป
วิตถารโต ปเนตฺตํ วตฺถุ ปาลียํ อากตเมว ฯ

เอว อฺปสมฺปนฺนา ปน มหาปชาปติโคตมี สตุถฺริ

อุปสงกมิตฺวา อภิวาเทตฺวา เอกมนต์ อฏฺฐาติ ฯ อถสฺสา สตฺธา
ธมฺมํ เทเสตี ฯ สฺวา สตฺถุ สนนฺติเก กมฺมุฏฺฐานํ คเหตฺวา
ภาวนมนฺนุยุชฺชนฺตี นจิริสฺเสว อภิญญาปฏิสมฺภิทาปริวาริ อรหตฺตํ
ปาปฺปณิ ฯ เสสา ปน ปลฺลจสฺตา ภิกฺขุณีโย นนฺทโกวาท-
ปริโยसानเ จภิญญา อเหตุํ ฯ อเถกทิวสํ สตฺธา เขตฺวเน
มหาวิหารเ อริยคณฺมชฺเฒे นิสินฺโน ภิกฺขุณีโย จานนฺตเร จเปนฺโต
มหาปชาปติโคตฺมี รตฺตณฺณํ ภิกฺขุณินํ อคฺคณฺจฺจเน จเปตี ฯ สฺวา
ผลสฺสฺเชน นีพฺพานสฺสฺเชน จ วิตฺตินาเมนฺตี กตฺตณฺณตฺยา จตฺวา
เอกทิวสํ สตฺถุ คฺคณาภิตฺตวณฺนปฺพทกฺอุปการกวิภาวนามฺเชน (๑)
อณฺณํ พุยาโกโรนฺตี

พุทฺธวีร นโม ตฺยตฺถุ สพฺพสตฺตานมตฺตม
โย มํ ทฺกฺขา ปโมเจตี อณฺณณจ พฺหุํ ชนํ ฯ
สพฺพทฺกฺขํ ปริณฺณตํ เหตุตฺตฺหา วิโสตีตา
ภาวิตฺตฺจฺจโก (๒) มคฺโค นโรโร สฺสุตีโต มยา ฯ
มาตา ปฺตฺโต ปิตา ภาตา อยฺยกา จ ปฺเร อหุ
ยถาภุจฺจํ อชานนฺตี สฺสรีหิ อนิพฺพิสํ ฯ
ทฺธิจฺจํ หิ เม โส ภควา อนฺติโมยํ สมฺมสฺสโย
วิกฺขิโณ ชาตีสฺสาโร นตฺถิ ทานิ ปฺนพฺภโว ฯ
อารทฺธวีริเย ปหิตตฺเต นิจฺจํ ทพฺพปรกฺกเม
สมคฺเค สวเก ปสฺเส เอสา พุทฺธาน วนฺทนา ฯ

๑ ส. ปุพฺพจฺจกฺกอุปการกวิภาวนามฺเชน ฯ

๒ ม. อฏฺฐจฺจโก ฯ ย. อริยอฏฺฐจฺจโก ฯ

เล่มที่ 27 มหาปชาปติโคตมีเถรคาคาวณณนา หน้ 219

พหุณ วต อตถาย มายา ชนยิ โคตม

พยาธมรณคูนานัน ทุกขกุนนุช พุยปานุທີติ

อิมาคาธา อภาสี ฯ

ตตถ พุทฐวีราติ จตฺสจฺจพุทฺเธสุ วีร สพฺพพุทฺธา(๑) หิ
อตุตฺมวีรียะหิ จตฺสจฺจพุทฺเธหิ วา จตฺพุพิชสมฺมปฺปชานวีรีย-
นิปฺผลตฺติยา วิชิตฺวิชยตฺตา วีรานาม ฯ ภควา ปน วีรียปารมิ-
ปาริปฺริยา จตฺรํกสมนฺนาคตฺวีรียาธิฏฺฐาเนน สาทิสยจตฺพุพิช-
สมฺมปฺปชานกิจฺจนิปฺผลตฺติยา ตสฺสา จ เวเนยฺยสนฺदाने สมฺมเทว
ปติฏฺฐापิตตฺตา วิเสสโต วีรียยุตฺตตาย วีโรติ วตฺตพฺพตฺ อรหติ ฯ
นโม ตฺยตฺถุติ นโม นมกฺกาโร เต โหตุ ฯ สพฺพสฺตฺตานมตฺตมาติ
อปทาภิเกเทสุ สตฺเตสุ สีลาทิกฺุณฺเหหิ อตุตฺม ภควา ฯ ตเทกเทส
สตุลฺปการคฺุณฺ ทสฺเสตฺ โย มํ ทุกฺขา ปโมเจสิ อณฺณจ
พหุํ ชนฺนติ วตฺวา อตฺตโน ทุกฺขา(๒) ปมุตฺตภาวํ วิภาเวนฺตี
สพฺพทุกฺขนฺติ คาทมาห ฯ

(๑)ปฺน ยโต ปโมเจสิ ตํ วฏฺฏทุกฺขํ เอกเทเสน ทสฺเสนฺตี
มาตา ปฺตฺโตติ คาทมาห ฯ ตตถ มาตา ปฺตฺโตติ อาทิมหิ
ยสฺมี ภเว เอกสฺส มาตา อโหสิ ฯ ตโต อณฺณสฺมี ภเว
ตสฺเสว ปฺตฺโต ตโต อณฺณสฺมี ภเว ปิตา ภاتا อหฺุติ
อตุโถ ฯ ยถากุจฺจ อชานนฺตีติ ปวตฺติเหตุอาทึ ยถากุจฺจ

อนาวพุชฌนฺตี ฯ สัตรีหิ อนิพพิสนฺติ สัสารสมฺมุเท ปติญฺจ
อวิณฑฺยตี อถนฺตี วา ภวาทิสฺส อปราปรุปรุปรตฺติวเสน สัตรี
อหนฺติ กถนฺตี อาห มาตา ปุตฺโตติอาที ฯ ยสฺมี ภเว เอตฺตส
มาตา อโหสิ ตโต อญฺยสฺมี ภเว ตสฺเสว ปุตฺโต ตโต อญฺยสฺมี
ภเว ปิตา ภاتا อหฺติ อตุโถ ฯ

ทิฏฺฐโห หิ เมติ คายปิ อตฺตโน ทุกฺขโต ปมุตฺตภาวเมว
วิภาเวติ ฯ ตตฺถ ทิฏฺฐโห หิ เม โส ภควาติ โส ภควา
สมฺมาสมฺพุทฺโธ อตฺตนา ทิฏฺฐโลกุตฺตรชฺมมทสฺสเนน ฉาณจกฺขณา
มยา ปจฺจกฺขโต ทิฏฺฐโห ฯ โย หิ ชมฺมํ ปสฺสตี โส ภควนฺตี
ปสฺสตี นาม ฯ ยถาห โย โข วกฺกฺลิตฺติ ชมฺมํ ปสฺสตี โส
มํ ปสฺสตีติอาที ฯ

อารทฺฐวีริเยติ ปกฺกหิตวีริเย ฯ ปหิตตฺเตติ นิพฺพานํ
เปสิติจิตฺเต ฯ นิจฺจํ ทพฺพปรกฺกเมติ อปตฺตสฺส ปตฺติยา ปตฺตสฺส
เวปฺปุลลตฺถาย ผลสมฺมาปตฺตตฺถาย จ (๑)สพฺพกาลี ธิรปรกฺกเม ฯ
สมกฺเคติ สีลทิฏฺฐิจิสามญฺเณน สัหตฺตภาเวน สมกฺเค ฯ สตฺถ-
เทสฺนายนฺ สวณฺนเต ชาตฺตตา สวเก (๒) อิมม กฺกฏฺฐา อิม
ผลกฺฐาติ ยถาวโต ปสฺสตี ฯ เอสา พุทฺธาน วนฺทนาติ ยา
สตฺถ ชมฺมสรีรภูตฺสฺส อริยสวากานํ อริยภาวภูตฺสฺส จ
โลกุตฺตรชฺมมสฺส อตฺตปจฺจกฺขกิริยา เอสา สมฺมาสมฺพุทฺธานํ

เล่มที่ 27 มหาปชาปติโคตมีเถรีคาถาวณณนา หน้า 221

สาวกพุทธธานณจ วณทนา ยถาวโต คุณนินนตา ฯ

พหุณ วต อตถายาติ โอสานคาถายปี สตุถุ โลกสุส
พหุปรการตเวย วิภาเวติ ฯ ยัม ปเนตถ อตถโต น วิภคตัม
ตัม สฺวิญญเยยเมว ฯ

เอกถา มหาปชาปติโคตมี สตุถริ เวสาลียัม วิหรนฺเต
มหาวเน กุฎาคารสาธาย สยัม เวสาลียัม ภิกขุขุณฺสปสฺสเย วิหรนฺตี
ปฺพพณฺ्हสมมยัม เวสาลียัม ปิณฺฑทาย จริตฺวา ภคตัม ภุญฺชิตฺวา อตฺตโน
ทิวาภูจฺจเนน ยถาปริจฺจนินฺนกาลัม ผลสมาปตฺตีสฺสฺเชน วิดีนาเมตฺวา
ผลสมาปตฺติตโต วุฏฺฐาย อตฺตโน ปฏฺิปปตฺตี ปจฺจเวกขิตฺวา
โสมนสฺสชาติตา อตฺตโน อายุสงฺขารे อวชฺเชนฺตี เตสํ จิณฺภาวํ
ณฺตฺวา เอวํ จินฺเตสิ ขนฺนุนาหํ วิหาริ คณฺตฺวา ภควนฺตัม
อนฺุชานาเปตฺวา อตฺตโน มโนภาวนีเยจ เถเร สพฺเพว
สพฺรหฺมจริเย อาปฺุจฺจิตฺวา อิเชว อากนฺตฺวา ปรีนิพฺพา-
เยยฺยนฺตี ฯ ยถา จ เถริยา เอวํ ตสฺสา ปรีวารภูตानัม
ปญฺจนฺนมฺปิ ภิกขุณิสถานัม ปรีวิตกฺโก อโหสิ ฯ เตน วุคฺตัม
อปทานे (๑)

เอกถา โลกปชฺุโขโต เวสาลียัม มหาวเน
กุฎาคารเรสุ สาธาย วสเตน รสารถิ ฯ
ตทา ชินฺสฺส มาตฺจฺจนา มหาโคตมี ภิกขุณิ
ตหิเยว (๒) ปุเร รรมเม วสิ ภิกขุขุณฺสปสฺสเย ฯ

๑ พุ. อป. ๓๓/๑๕๓/๒๘๑ ฯ ๒. ม. ตหิ กเต ฯ

บุพทกนิกายภูจกถา เถรีคาถาวณณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 222
เล่มที่ 27 จกุกนิปาตวณณนา หน้า 222

ภิกขุณีหิ วิมุตตทาหิ สเทหิ สห ปญจหิ
รโหคตาย ตสเสว จิตตสสาปี (๑) วิตกกิตต์ ฯ
พุทฺธสฺส ปรีนิจฺพนันฺ สวากคฺคฺชฺชฺส วา
ราหุลานนฺทนนฺทานันฺ นานํ ลจฺฉามิ ปสฺสิตฺตํ ฯ
พุทฺธสฺส ปรีนิจฺพานา สวากคฺคฺชฺชฺส วา
มหากสฺสปนนฺทานันฺ อานนฺทราหุลาน จ ฯ
ปฏิกจฺจาญสงฺขาริ โอสขชิตฺวาน นิพฺพุตฺติ
คจฺฉเยยฺยํ โลกนาเถน อนฺนุญฺจตา มहेสิณา ฯ
ตถา ปญฺจสทานมฺปิ ภิกขุณีนํ วิตกกิตต์
อาสิ เขมาทิกานมฺปิ เอตเทว วิตกกิตต์ ฯ
ภูมิจาโล ตทา อาสิ นาทิตา เทวทฺนฺทฺทฺทฺ
อุปสฺสยาริวิตฺถาโย เทวตา โสภปีพิตทา ฯ
วิลปนฺตา สกรฺณํ (๒) ตตฺถสฺสฺสูนิ ปวตฺตยฺ
สพฺพา (๓) ภิกขุณีโย ตาหิ อุปคฺนฺตฺวาน โคตมฺหิ ฯ
นิปฺจจ สิริสา ปาเท อิทํ วจนมพฺรํ
ตตฺถ โตยลวาสิตฺตา มยฺมยเย รโหคตา ฯ
สา จลา จลิตา ภูมि นาทิตา เทวทฺนฺทฺทฺ
ปรีเทวา จ สฺยฺยนฺเต กิมตฺถํ นฺน โคตมฺหิ ฯ
ตทา อโวจ สา สพฺพํ ยถาปรีวิตกกิตต์
ตโตปี สพฺพา อาหิสฺสฺ ยถาปรีวิตกกิตต์ ฯ

๑ ม. ย. จิตตสสาปี ฯ ๒ ม. สกรฺณํ ฯ ๓ ม. มิตฺตา ฯ ๔ ม. ตาโยปี ฯ

เล่มที่ 27 มหาปชาปติโคตมีเถรีคาถาวณณนา หน้า 223

ยทิ เต รุจิต์ อยเย นิพพานัน ปรมํ สิวํ
นิพพายิสฺสาม สพฺพาปี พุทฺธานุญฺญาตปฺพุทฺเท ๑ (๑)
มยํ สหาว นิกฺขนฺตา จรํปิ จ ภวาปี จ
สหาเยว คมฺิสฺสาม นิพพานัน ปรมุตฺตมํ ๑ (๒)
นิพพานาย วชนฺตึนํ ก็ วกฺขามิตี สา วทํ
สหา สพฺพาหิ นิกฺคณฺธิ กิกฺขุณฺนิลยา ตทา ๑
อุปฺสฺสเย ยาชิวตฺตา เทวตา ตา ขมนฺตุ เม
กิกฺขุณฺนิลยสฺเสทํ ปจฺฉิมํ ทสฺสนํ มม ๑
น ชรา มจฺจุ วา ยตฺถ อปฺปิเยหิ สมากโม
ปิเยหิ น วิโยโคตฺถิ ตํ วชฺชियํ (๓) อสงฺขตํ ๑
อวิตฺราคา ตํ สุตฺวา วจฺนํ สุกฺโคตรสา
โสภณฺญา ปรีเทวีสุ อโห โน อปฺปฺปญฺญตฺตา ๑
กิกฺขุณฺนิลโย สฺสุญฺโฆ ภูโต ตาหิ วินา อยํ
ปภาเต วีย ตาราโย น ทิสฺสนฺติ ชิโนรสา ๑
นิพพานัน โคตฺมี ยาคิ สเตหิ สหา ปญฺจหิ
นทิสฺเตหิว สหา กงฺคา ปญฺจหิ สาคริ ๑
รติยาย วชนฺติโย ทิสฺวา สทฺธา อุปาสิกา
จรํ นิกฺขมฺม ปาเทสุ นิปฺจจ อิทมฺพรวว ๑
ปสิทฺสฺสุ มหาโกเต อนาถาโย วิหาย โน
ตยา น ยุตฺตา นิพฺพาตุํ อิจฺฉณฺญา วิลปฺปีสุ ตา ๑

๑ ม. พุทฺธานุญฺญาตปฺพุทฺเท ๑ ๒ ม. ปทมุตฺตมํ ๑ ๓ ม. วชฺชิสฺสํ ๑

ขุททกนิกายกุกกตา เถรีคาถาวรรณนา (ปรมคุดทีปนี) - หน้าที่ 224
เล่มที่ 27 ฉกุกนึปาดวณณนา หน้า 224

ตาสั โสกปหานคุดั อโวจ มฐุริ คิริ
รุทธิเตน อลั ปุตุตา หาสกาโลยมชช โว ๕
ปริณญาตัมยา ทุกุขั ทุกุขเหตุ วิวชชิตโต
นิโรโร เม สจจกโต มคโค จาปี สุภาวิทโต ๕
ปริจจณโณ มยา สตุถา กัด พุทธสสุต สาสัน
โอหิตโต ครุโก ภาโร ภาวเนตติ สมุหตา ๕
ยสสุตถาย ปพพชิตา อการสุमानการิชย
โส เม อตุโถ อนุปปตุโต สพพสัโยชนกชโย ๕
พุทธิโร ตสสุ จ สทฐมโม อนุโน ยาว ตัญจติ
นิพพาทู ตาว กาโล เม มา มั โสจถ ปุตุติกา ๕
โกณทถณณานนทนนทาทิ ตัญจนติ ราหุโล ชิน
สุชิตโต สหิตโต สจโฆ หตทปปา(๑)ว ติตติยา ๕
โอกุกากวสสุส ยโส อสุสิโต มารมททโน
นนุ สมปตุติ กาโล เม นิพพานตุถาย ปุตุติกา ๕
จิริปปฏิติ ยั มยหิ ปตุติต อชช สิซมเต
อานนทเถริกาโลยั กิ โว อสุสุหิ ปุตุติกา ๕
สเจ มยิ ทยา อตุถิ ยทิ จตุถิ กตถณตุตา
สทฐมมัญจิตติยา สพพวา กโรถ วิริยิ ทพหิ ๕
ถินั อทาสิ ปพพชั สมพพุทธิ ยาจิตโต มยา
ตสุมายถาหิ นนุทิสสั ตถา ตมนุติญจถ ๕

๑ ม. หตทพพวา จ ๕

เล่มที่ 27 มหาปชาปติโคตมีเถรคาถา หน้าที่ 225

ตาเอวมนุสาตีตวา ภิกขุณีหิ ปุรกษตา
อุเปจจ พุทฺธ วนฺทิตฺวา อิห วจนฺมพฺรวิ ฯ
อหิ สุกต เต มาตา ตฺว จ วีร ปิตา มม
สทฺธมฺมสุขท นาท ตยิ ชาตามฺหิ โคตม ฯ
สํวทฺธิโตยฺ สุกต รุปกายโ มยา ตว
อานนฺทโย (๑) ฌมฺมกายโ มม สํวทฺธิโต ตยา ฯ
มฺหุตฺตํ ตณฺหาสมณฺสิ จีรํ ตฺว ปายิตฺ มยา
ตยาหิ สนฺตมจฺจนฺตํ ฌมฺมจีรํ หิ ปายิตา ฯ
พฺนฺชนารกฺขเน มยฺหิ อนโณ (๒) ตฺว มหามฺเณ
ปฺตฺตคามิตฺติโย ยาจํ ลภนฺติ ตาทิสฺ สุตฺติ ฯ
มนฺชตาทินรินฺทานํ ยา มาตา สา ภวณฺณเว
นิมฺกฺคาหิ ตยา ปฺตฺต ตาริตา ภวสาครา ฯ
รณฺโณ มาตา มเหสีติ สุลภํ นามมิตฺติณํ
พฺุทฺธมาตาติ ยํ นามํ เอตํ ปรหมทฺลลภํ ฯ
ตณฺจ ลทฺธํ มหาวีรํ ปณฺชานํ มํมํ ตยา
อนุกํ วา มหนฺตํ วา ตํ สพฺพิ ปฺริตํ มยา ฯ
ปรินิพฺพาคฺคฺมิจฺฉามิ วิหาเยมํ กเพวริ
อนฺชานาหิ เม วีรํ ทฺกฺขณฺตกร นายก ฯ
จกฺกฺกฺกฺสชชากิณฺเณ ปาทะ กมลโกมเล
ปสาเรหิ ปณฺนามํ เต กริสฺสํ ปฺตฺตเปมฺหิ ฯ

๑ ม. อนินฺทโย ฯ ๒ ม. อนโณ ฯ

บุททกนิกายภูจกถา เถรีคาถาวณณา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 226
เล่มที่ 27 จกุกนิปาตวณณา หน้า 226

สุวรรณราสีสงกาสิ สรีริ กुरु ปากภู
กตวา เทหิ สุกุญจนเต สนตี คจจามิ นายก ฯ
ทวตตีสลกขณเปตี สุปปภาลงกตํ ตนน
สณณามनाव พาลกุก มาตุจัน ทสสยิ ชิโน ฯ
ผุลลารวินทสงกาเส ตรูณาทิจจสปปเก
จกุกกิตเต ปาทตเล ตโต สาสี สิริสา ปติ ฯ
ปณมามิ นราทิจจ อาทิจจกุลเกตุกํ
ปจฺจิมเม มรณเม มยหิ น ตํ อิกฺขามหิ ปฺน ฯ
อิตฺติโย นาม โลกกค สพฺพโทสากรา มตา
ยทิ โก จตฺติ โทโส เม ขมสฺส กรูณากร ฯ
อิตฺติกานนฺจ ปพฺพชฺช ยมหิ (๑) ยาจิ ปฺนปฺนํ
ตตฺถ เจ อตฺติ โทโส เม ตํ ขมสฺส นราสภ ฯ
มยา ภิกฺขุณีโย วีร ตวานุณฺถาย สาสิตา
ตตฺถ เจ อตฺติ ทุณฺณีตํ ตํ ขมสฺส ขมาริติ ฯ (๒)
อกฺขนฺเต นาม ขนฺตพฺพิ กิ ภาเว กุณฺฐสเน
กิมุตฺตรํ เต วกฺขามิ นิพฺพานาย วชฺนฺติยา ฯ
สุทฺเท อณฺเณ มม ภิกฺขุสงฺฆे
โลกา อิตฺติ นิสฺสริตฺตุ ขมนฺเต

เล่มที่ 27 มหาปชาปติโคตมีเถรีคาถาวณณนา หน้า 227

ปภาตกาเล พุยสนงคตานัน

ทิสฺวาน นียฺยาติ หิ (๑) จนฺทเลขา ฯ

ตเทตรา ภิกฺขุณีโย ชินคฺคํ

ตาราว จนฺทานุคตา สุเมรุ

ปทกฺขิณฺณํ กตฺวา (๒) นิปฺจฺจ ปาทะ

จิตฺตา มุขนฺตํ สมฺมทิกฺขมาณา ฯ

น ติตฺติปฺพุพฺพิ ตว ทสฺสเนน

จกฺขุ น โสคํ ตว ภาสีเตน

จิตฺตํ มมํ เกวลเมกเมว

ปปฺปยุย ตํ ฆมฺมรเสน ติตฺติ ฯ

นทโต ปริสายํ เต วาทิตฺตพฺพหาริโน

เย เต ทกฺขนฺตํ วทณฺิ ฐณฺเณ เต นรปฺจฺจว ฯ

ทิมฺงคฺคฺติ ตมฺพนเข สุเก อายตปณฺ्हิเก

เย ปาทะ ปณฺมายนฺตํ (๓) เตปี ฐณฺเณ กุณฺนุทธ ฯ

มธฺุรานิ ปหฺภูจฺจานิ โทสคฺขมาณิ หิตานิ จ

เย เต วากฺยานิ สุณฺนฺตํ เตปี ฐณฺเณ นรุตฺตม ฯ

ฐณฺเณหนฺเต มหาวีร ปาทปฺุชนตปฺุปรา

ติณฺณสํสารถกนฺตารา สุวาเกยฺน สิริมโต ฯ

ขุททกนิกายกุกกเถรคาคาวณณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 228
เล่มที่ 27 ฉกุกนึปาควณณนา หน้า 228

ตโตะ สานุสาเวตฺวา ภิกฺขุสงฺฆมปี สฺพพฺดา
ราหุลานนฺทนนฺเท จ วนฺทิตฺวา อิทมฺพฺรวิ ฯ
อาสีวิสาทยสเม โรคาวาเส กเพวเร
นิพฺพินฺณา(๑) ทฺกขสงฺฆมาญฺเฐ ชรามรณโศจเร ฯ
นนานากลิมลาภินฺเณ ปรายตฺเต นีรีหเก
เตน นิพฺพาคฺคฺมิจฺฉามิ อนฺนฺมณฺณถ ปุคฺตกา ฯ
นนฺโท ราหุลภทฺโท จ วิตโศกา นึราสวา
จิตฺตาจลา ธิตี วีรา (๒) ชมฺมตมฺนุจึนฺตยฺ ฯ
ชึรตฺถุ สงฺขตฺ โลลฺลึ อสารึ กทลฺลุปมึ
มายามรีจึสทึลลึ อิตฺริ อนวญฺจึตฺติ ฯ
ยตฺถ นาม ชึนสฺสาຍ် มาตฺตจฺฉา พุทฺธโปสิกา
โศตฺมิ นึชนฺ ยาคึ อนึจจึ สฺพพฺสงฺขตฺติ ฯ
อานนฺโท จ ตทาเสโข กนึญฺโจ (๔) ชึนวจฺฉโล
ตคฺคตฺสฺสูนึ กโรนฺโต โส กรุณฺณึ ปรึเทวตึ ฯ
ภาสนฺตึ (๕) โศตฺมิ ยาคึ นฺน พุทฺธโรปี นึพฺพตฺตี
กจฺฉตฺติ นจึเรเนว อคฺคึ วึย นึรึนฺธโร ฯ
เอว วึลาปฺมานันฺตึ อานนฺทํ อาห โศตฺมิ
สฺตึสาครกมฺภีรึ พุทฺธโรปฺญฺจานตฺปฺปรึ ฯ

เล่มที่ 27 มหาปชาปติโคตมีเถรีคาถาวณณา หน้า 229

น ยุตต์ โสจิต্তุ ปุตต หาสกาเล อุปฏิจเต
ตยา เม สรณํ ปุตต นีพพานํ ตมุปาคตํ ฯ
ตยา ตาต สมชฺฉณฺโง ปพพชฺช อนุชานี โน
มา ปุตต วิมโน โหหิ สผโล เต ปริสฺสโม ฯ
ยํ น ทิฏฺฐํ ปุราณหิ ติตฺถิกาจริเยหิ จ
ตํ ปทํ สุกุมาริหิ สตฺตวสฺสาหิ เวทิตํ ฯ
พุทธสาสนปาเลตา (๑) ปจฺฉิมํ ทสฺสนํ ตว
ตตฺถ กจฺฉามหํ ปุตต คโต ยตฺถ น ทิสฺสเต ฯ
กทาจิ ชมมํ เทเสนฺโต จิปี โลกกฺคนายโก
ตทาหํ อาสีสฺวาจํ อโวจํ อนุกมฺปิกา ฯ
จิริ ชิว มหาวีร กปฺปํ ติฏฺฐ มหามฺเน
สพฺพโลกहितตฺถาย ภวสฺสุ อชรามโร ฯ
ตํ ตถาวาทีนํ พุทฺโธ มมํ โส เอตทพฺุริ
น เหวํ วนฺุทียา พุทฺธา ยถา วนฺุทสิ โคตมี ฯ
กถิ จรหิ สพฺพญฺญ วนฺุทิตพฺุพา ตถาคตาชฺ
กถิ อวนฺุทียา พุทฺธา ตํ เม อกฺขาหิ ปุจฺฉิตฺโต ฯ
อารทฺุทวิริเย ปหิตตฺเต นิจฺจํ ทพฺุหปรกฺกเม
สมคฺเค สวเก ปสฺส เอตํ พุทฺธาน วนฺุทนํ ฯ
ตโต อุปสฺสยํ คนฺุควา เอกิกาทํ วิจินฺุตยํ
สมคฺคํ ปริสํ นาโถ โรเชสิ ติกวณฺุตโค ฯ

๑ ม. พุทธสาสนปาเลต ฯ

ขุททกนิกายกุกกเถรีคาถาวรรณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 230
เล่มที่ 27 ฉกุกนิปาตวณณนา หน้า 230

หนุทาทั ปรินิพุพิสุสั มา วิปตติตมททสั (๑)
เอวาทั จินตยิตวาน ทิสวาน อัสติตตมัม ฯ
ปรินิพุพานกาลัม เม อาโรเจมิ วินายกัม
ตโต โส สมณุลลาสี กาลัม ชานาหิ โคตมัม ฯ
กิลเสทา ฉาปีตา มยหัม ภวา สพุเพ สมุหตา
นาคีว (๒) พนุชนัม เณตวา วิหรามิ อนาสวา ฯ
สวาคตัม วต เม อาสิ พุทเธเสฏฐสส สนตติเก
ติสุโส วิชชา อนุปปตตะตา กตัม พุทเธสส สาสนัม ฯ
ปฏิสมภิตา จตสุโส วิโมกขาปี จ อฏฐิเม
ฉพภิตถวา สจจกิตตา กตัม พุทเธสส สาสนัม ฯ
ถินัม ชมมาภิสสมเย เย พาลา วิมตี คตา
เตสั ทิฏฐิปปหานตถัม อิทุธี ทสเสหิ โคตมัม ฯ
ตทา นิปัจจ สมพุทธี อุปปตติตวาน อมพริ
อิทุธี อนเกา ทสเสสิ พุทธานุลลยาย โคตมัม ฯ
เอกิกา พุทธา อาสิ พุทธา เจกิกา ตถา
อาวิภาวัม ติโรภาวัม ติโรกุกุททำ (๒) ติโรนคัม ฯ
อสชชมานา อคมา ภูมियมปิ นิมุชชถ
อภิชชมานเณ อุตเท อคณฺธิ มหิยา ยถา ฯ
สกุณิว ตถากาเส ปลลจฺเจน กมี ตทา
वलัม วตเตสิ กาเยน ยาว พุทหมนิเวสนัม ฯ

เล่มที่ 27 มหาปชาปติโคตมีเถรีคาถาวรรณนา หน้า 231

สิเนรุ ทณฺฑํ กตฺวาน ฉตฺตํ กตฺวา มหามหี
สมฺมุตฺตํ ปรีวตฺเตตฺวา ธารยํ จงฺกมึ นภ ๑
ฉสฺสุโรทยกาเลว โลกญจกาสิ ฐมิกํ
ยฺคนฺเต วีย ตํ โลกํ (๑) ชาลามาตากุลํ อกา ๑
มฺจฺจลินฺทํ มหาเสถํ เมรุมฺลนทนฺตเร
สาสปาริว สพฺพานิ เอเกนคฺคณฺหิ มฺภูจินา ๑
องฺคฺลคฺเคน ฉาเทสิ ภากรํ สนิสากรํ
จนฺทสุรสหสฺसानิ อาเวพฺมิว ธารยิ ๑
จตฺสาครโตยานิ ธารยิ เอกปาณินา
ยฺคนฺตชลทาการิ มหาวสฺสํ ปวสฺสถ ๑
จกฺกวคฺคฺติ สปริสํ มาปยิ สา นภตฺตเล
กรฺลํ ทฺวิรทํ สีหํ วินทนฺตํ ปทสฺสยิ ๑
เอกิกา อภินิมฺมิตฺวา อปฺปเมยฺยํ ภิกฺขุณฺณิณฺณํ
ปฺน อนุตฺตราเปตฺวา เอกิกา มฺนินมฺพฺรวิ.
มาตฺตจฺจนา เต มหาวีร ทว สาสนการิกา
อนฺุปฺปตฺตา สกํ อตฺถํ ปาเท วนฺทามิ จกฺขุม.
ทสฺเสตฺวา วิวิธํ อิทฺธี โอรโรหิตฺวา นภตฺตลา
วณฺทิตฺวา โลกปชฺโชตํ เอกมฺนตฺตํ นิสีหิ สา ๑
สา วิสวสฺสสติกา ชาตฺยิหํ มหามฺเน
อถํ เอตฺตาวตา วีร นิพฺพายิสฺสามิ นายก ๑

ขุททกนิกายกุกกเถรีคาถาพรรณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 232
เล่มที่ 27 จกุกนิปาตพรรณนา หน้า 232

ตทาทิมุหิตา สพพา ปรีสา สกตญชลี
อโวจยเย ถล อาสี อตุลิตุธิปรกุกมา ฯ
ปทุมุตโตโร นาม ชีโน สพพชรมเมสุ จกุกมา
อิโต สตสทสสมหิ กปะเป อูปปะชชชี นายโก ฯ
ตทาทิ หัสวตียี ชาตามจกุกเถ อหุ
สพโพปการสมปะนุเน อิทธิเช ผีเต มหทชเน ฯ
กทาจิ ปิตุณา สทฐี ทาสีคณปุรกุกตา
มหตา ปรีวารเน ตั อูเปจจ นราสภี ฯ
วาสว วิย วสุสนุตติ ชมมเมชมมนาตว
สรทาทิจจสทิสสิ รติมาลากุลิ ชินิ ฯ (๑)
ทิสวา จิตติ ปสาเทตวา สุตวา จสส สุกาสิตติ
มาตุจันิ ภิกุกุณี อุกเถ จปะนุตติ นรนายกั ฯ
สุตวา ทตวา มหาทานันิ สตุตทาหิ ตสส ตาทิโน
สสงฆสส นรคคสส ปจจยานิ พหุณี จ ฯ
นิปะจจ ปาทมุลมหิ ตั จานมภิปตถยิ
ตโต มหาปรีสตี อโวจ อีสิตตโตโม ฯ
ยา สสงฆันิ อโกเชลี สตุตทาหิ โลกนายกั
ตมหิ กิตตยีสสามิ สุนาถ มม ภาสโต ฯ
สตสทสสโต กปะเป โอกุกากกุลสมภโว
โคตโม นาม โคตเตน สตุถา โลเก ภวิสสตี ฯ

เล่มที่ 27 มหาปชาปติคตมีเถรคาคาวณณนา หน้ 233

ตสฺส ฆมเมสุ ทายาทา โอรสา ฆมฺมนิมิตตา
คตมี นาม นามเนน เหสุตติ สตฺตฺตฺตวีกา ฯ
ตสฺส พุทฺธสฺส มาตฺตจฺจนา จีวิตาปาติกา (๑) อัย
รตฺตตฺตตฺตตฺต อคฺคตฺตํ กิกฺขุณฺนํ ลภิสฺสตี ฯ
ตํ สุตฺวาน ปโมทิตฺวา ยาวจิวํ ตทา จินํ
ปจฺจเยหิ อฺปฏฺจิตฺวา ตโต กาลํ กตา อหํ ฯ
ตาวตีเสสุ เทเวสุ สพฺพกามสมิทฺธิสุ
นิพฺพตฺตา ทสฺหงฺเคหิ อณฺเณ อภิภวී อหํ ฯ
รูปสทฺเทหิ กนฺเชหิ รเสหิ ฆุสเนหิ จ
อายุนาปี จ วณฺเณน สุเขน ยสฺสาปี จ ฯ
ตเถวธิปเตยฺเยน อธิคฺยห วิโรจหํ
อโหสี อมรินฺุทสฺส มहेสี ทยิตา ตหี ฯ
สํสारे สํสรนฺตีหํ กมฺมวายุสเมริตา
กาสิกรณฺโณ วิสเย อชายี ทาสคามเก ฯ
ปญฺจทาสสตาณฺนา นีวสนฺตี ตหี ตทา
สพฺเพสํ ตตฺถ โย ฆญฺโจ ตสฺส ฆายา อโหสหํ ฯ
สยมฺภูโน ปญฺจสตา คามํ ปิณฺฑาย ปาวิสฺสุ
เต ทิสฺวาน อหํ ตฺตฺตฺตจฺจา สห สพฺพพาหิ ฅาติภิ ฯ (๒)
กตฺวา ปญฺจสตํ กุฏี จตฺตมาเส อฺปฏฺจหํ
ติจิวฺรานิ ทตฺวาน สํสริมฺห สสามิกา ฯ

๑ ม. จีวิตาปาติกา ฯ ๒ ม. อิตฺถีหิ ฯ

บุพทกนิกายภูจกถา เถรีคาถาวณณา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 234
เล่มที่ 27 จกุกนิปาตวณณา หน้า 234

ตโต จูตา สพุพาปี ตา(๑) ตาวตีลั คตา มย
ปจฺฉิเม จ ภเว ทานี ชาตา เทวทเห ปุเร ฯ
ปีตา อญฺชนสกุโก เม มาตา มม สุตกฤษณา
ตโต กปิลวตฺตฤสมิ สฺพุโชนมริ คตา ฯ
เสสา สกฺยกุลฺเล ชาตา สกฺยานิ ฆรมาคมม
อหิ วิสิฏฺฐา สพุพาลิ ชินฺสสาปาทิกา อหุ ฯ
มม ปฺคฺตโตภินิกฺขมม พุทฺโธ อาสิ วินายโก
ปจฺฉาหิ ปพุพชิตฺวาน สเทหิ สห ปญฺจหิ ฯ
สากิยานิหิ ธีราหิ สห สนฺติสฺสุขิ สฺขล
เย ตทา ปุพุพชิตฺยิ อมฺหากิ อาสุ สามิโน ฯ
สหปฺญฺญสฺส กตฺตาโร มหาสมยการกา
สฺขลิสฺส อรหตฺตนฺเต สฺกเตนानุกมฺปีตา ฯ
ตเตตรา ภิกฺขุณิโย อารุหิสฺส นภตฺตล
สงฺกตา วิย ตาราโย วิโรจิสฺส มหิทฺธิกา ฯ
อิทฺธิ อเนกา ทสฺเสสิ ปิลนฺทวิกตี ยลา
กมฺมาโร กนฺกสฺเสว กมฺมณฺญสฺส สฺสสิกฺขิโต ฯ
ทสฺเสตฺวา ปาฏิเหรานิ วิจิตฺตานิ พหุณิ จ
โตเสตฺวา วาทิปวริ มุณี สปริสฺส ตทา ฯ
โอโรหิตฺวาน คคณา วนฺทิตฺวา อสิสฺตตม
อนฺนุณฺดา นรฺกเคน ยถาภูจฺจเน นิสฺสิทิสฺสุ ฯ

๑. ม. สพุพาปี ตา ฯ

เล่มที่ 27 มหาปชาปติโคตมีเถรีคาถาวณณนา หน้า 235

อโหนุภุมปีกา อมฺหิ สพฺพาสํ จิร โคตมี
วาสิตา ตว ปุณฺณเหหิ ปตฺตา โน อาสวภุขยํ ๑
กิลเสสา ฌาปีตา อมฺหิ ภวา สพฺเพ สมฺมุตตา
นาคีว พนฺธนํ เณตฺวา วิหฺราม อนาสวา ๑
สฺวาคตํ วต โน อาสี พุทฺธเสฏฺฐสฺส สนฺตฺติเก
ติสฺโส วิชฺชา อานุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ ๑
ปฏฺฐิสมฺภิตา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปี จ อฏฺฐิเม
ฉพฺภิณฺญา สจฺฉนิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ ๑
อิทฺฐิสฺส จ วสี โหม ทิพฺพาย โสตฺธาตฺยา
เจโตปฺริยฌานสฺส วสี โหม มหามฺเน ๑
ปฺพเพนิวาสํ ชานาม ทิพฺพจกฺขุ วิโสธิตํ
สพฺพาสวปริกฺขิณา นตฺถิ ทานิ ปฺนพฺภวา ๑
อตฺถเถ ฌมฺเม จ เนรุตฺเต ปฏฺฐิภาเน จ วิชฺชติ
ฌานํ อมฺหิ มหาวีร อฺปฺปนฺนํ ตว สนฺตฺติเก ๑
อสุมาภิ ปฺริจฺฉนฺโณสิ เมตฺตจฺจิตฺตา หิ นายก
อนฺุชานาหิ สพฺพาสํ นิพฺพานาย มหามฺเน ๑
นิพฺพายิสฺสาม อิจฺเจวํ กิ วกฺขามิ วทฺนฺติโย
ยสฺส ทานิ จ โว กาลิ มณฺณถาติ ชิโนพฺุริ.
โคตมีอาทิกา ตาโย ตทา ภิกฺขุณฺโณ ชินํ
วทฺนฺติวา อาสนา ตมฺหา วุฏฺฐาย อาคมีสุ ตา ๑

ขุททกนิกายกุกกเถรีคาถาวรรณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 236
เล่มที่ 27 ฉกุกนินิปาตวรรณนา หน้า 236

มหตาชนกาเยน สห โลกคคณายโก
อนุสัยายี โส วิโร มาตุจันิ ยาวโกฏจกั ๑
ตทา นินปติ ปาเทสุ โคตมี โลกพนุชุน
สเหตฺราหิ (๑) สพุพาหิ ปจจันิมิ ปาทวนุทนนั ๑
อิทัง ปจจันิมกั มยหัง โลกนาถสฺส ทสฺสณัน
น ปุณ อมตาคาริ ปสฺสิสฺสสามิ มุขัง ตว ๑
น จ เม วนุทนนั วิโร ตว ปาเท สุกโอมเถ
สมมุสฺสิสฺสตี โลกคค อชฺช คจจนามิ นินพุพฺตี ๑
รฺูเปนน กิ ตวานเนน ทิฏฺฐเจ ฐมเม ยถาตเถ
สพุพัง สงฺขตเมเวตัง อนสฺสาสิกมิตฺตํ ๑
สา สห ตาหิ คนฺตุวาน กิกฺขุณฺนปสฺสยั สกั
อทุฏฺพปลลฺงกมาภุชฺช นินิสิทิ ปรมาสเน ๑
ตทา อุปาสิกา ตตฺถ พุทฺธสาสนวจฺจลา
ตสฺสา ปวตฺตี สุตฺวาน อุเปสิ ปาทวนุทนิกา ๑
เกรหิ อูริ ปหนฺตา ฉินฺนมูลา ยถา ลตา
โรทหนฺตา กรุณฺ รวิ โสภณฺญา ภูมิปาติตา ๑
มา โน สรรณเท นาเถ วิหาเย คมิ นินพุพฺตี
นินปิตฺตฺวาน ยาจาม สพุพาโย สิริสา มยั ๑
ยา ปธานตมา ตาสั สพุธา ปญฺญา อุปาสิกา
ตสฺสา สีสั ปมชฺชนฺตี อิทัง วจฺนมพุรวิ ๑

๑ ม. สเหว ตาหิ ๑

เล่มที่ 27 มหาปชาปติโคตมีเถรคาคาวณณนา หน้า 237

อลั ปุตตา วิสาเทณ มารปาसानวุตตินา
อนิจจํ สงขตํ สพฺพํ วิโยคนตํ จลาจลํ ฯ
ตโต ตา ตา วิสขชิตฺวา ปรมชฺฌานมุตฺตมํ
ทุตฺติยญจ ตตฺติยญจ สมาเป็นชฺชิจ จตฺตถกํ ฯ
อากาสายตณญเจว วิญญาณญายตน์ (๑) ตถา
อากิณฺจํ เนวสณฺณญจ สมาเป็นชฺชิจ ยถากุณฺมํ ฯ
ปฏฺฐิโถเมณ ฌานานิ สมาเป็นชฺชิจตถ โคตมี
ยวตา ปจฺมํ ฌานํ ตโต ยวจตฺตถกํ ฯ
ตโต วุฏฺฐาย นิพฺพายิ ทิปจฺจิว นีราสวา
ภูมิจาโถ มหา อาสิ นภสา วิชฺชุตฺตา ปติ ฯ
ปนาทิตา ทุนฺทุกิโย ปริเทวีสุ เทวตา
ปฺปฺพฺพวุฏฺฐิจ จ คคณา อภิวสฺสธ เมทนี ฯ
กมุปีโต เมรฺรราชาปี รงฺคมชฺฌเม ยถา นโฏ
โสเกณ จาติทีโนว วิรวโ อาสิ สาคโร ฯ
เทวา นาคาสฺรฺรา พฺรหฺมา สํวิคฺคาหีสุ ตํขณ
อนิจฺจา วต สงฺขารา ยถายํ วิลยํ คตา ฯ
ยา เจ มํ ปรีวารีสุ สตฺถุ สาสนการิกา
ตಾಯปี อนุปาทานา ทิปสฺขา วิย นิพฺพุตฺตา ฯ
หา โยคา วิปฺปโยคนฺตา หานิจฺจํ สพฺพสงฺขตํ
หา ชีวิทํ วินาสนฺตํ อิจฺจาสิ ปริเทวนา ฯ

๑ ม. วิญญาณายตน์ ฯ

เล่มที่ 27 ฉกุกนิปาตพรรณนา หน้า 238

ตโต เทวา จ พุรหฺมา จ โลกธมฺมานวตฺตํ
กาลานุรูปํ กุพฺพนฺติ อุเปตฺวา อีสิตตมํ ฯ
ตทา อามนฺตยีสฺตถา อานนฺทํ สุตสาครํ
คจฺจนนฺท นินเวเทหิ ภิกฺขุณฺ มาตฺต นินฺพุตฺตี ฯ
ตทานนฺโท นيرانนฺโท อสฺสฺนา ปุณฺณโลจโน
คคฺเรน สเรนาห สมากจฺจนฺตฺ ภิกฺขโว ฯ
ปฺพพทกฺขิณปจฺจาสฺ อุตฺตราย จ สนฺติเก
สฺจนฺตฺ ภาสิตํ มยฺหิ ภิกฺขโว สฺกฺโตรสฺยา ฯ
ยา วทฺธยิ ปยตฺเตน สริริ ปจฺฉิมํ มฺเน
สา โคตมํ กตา สนฺตี ตาราว สฺวริโยทเย ฯ
พฺพทมาตาปิ ปณฺณตฺตี จปยิตฺวา กตาสมํ
น ยตฺถ ปณฺจเนตฺโตปิ ตตฺถ ทกฺขติ นายโก ฯ
ยสฺสสฺสตี สฺกเต สทฺธา โย วา สิสฺโส มหามฺเน
พฺพทสฺส มาตฺต (๑)สฺกการํ กโรตฺถ สฺกฺโตรสฺยา ฯ
สฺวทฺธจฺจาปิ ตํ สุตฺวา สีมฺมากจฺจฺ ภิกฺขโว
เกจิ พฺพทธานุภาเวเน เกจิ อิทฺธีสฺส โกวิทา ฯ
กฺุฎฺฐาคาเร วเร รมฺเม สพฺพโสณฺณมเย สฺก
มณฺจกํ สมารोเปสฺสึ ยตฺถ สุตฺตาสิ โคตมํ ฯ
จตฺตารो โลกปาตาเต องฺเสหิ สมธารยฺ
เสสา สกฺกาทิกกา เทวา กฺุฎฺฐาคาเร สมคฺคหฺนํ ฯ

๑. พุทฺธมาตฺตสฺส ฯ

เล่มที่ 27 มหาปชาปติโคตมีเถรคาถาวรรณนา หน้า 239

อฎฐาคารานิ สพพานิ อาสุํ ปณจสตานปิ
สรทาทิจจวณณานิ วิสฺสกมฺมกตานิ หิ ฯ
สพพา ตาปี ภิกฺขุณีโย อาสุํ มณฺเญสุ สายิตา
เทวานํ ขนฺธมารุพฺพา นิยุยฺนติ อนุปฺพุทฺโส ฯ
สพฺพุทฺโส ฉาทิตํ อาสิ วิดาเนน นกตฺตลํ
สตารา จนฺทสุรฺรา จ ลลณฺนิตา กนกาเมยา ฯ
ปฏฺฐากา อุสฺสิตานเภา จิตกา ปุปฺผกณฺจกา
โอบกฺคากาสปทฺมา มหิยา ปุปฺผมฺมุคฺคํ ฯ
ทิสฺสนฺติ จนฺทสุริยา วิชฺชลนฺติ จ ตารกา
มชฺฌํ คโตปี จาทิจฺโจ น ตาเปสิ สตี ยถา ฯ
เทวา ทิพฺเพหิ คนฺเฑหิ มาเลหิ สุรภีหิ จ
วาทีเตหิ จ นจฺเจหิ สงฺคีตีหิ จ ปุชฺยังฺ ฯ
นาคาสฺสุรา จ พุรฺหฺมาโน ยถาสตฺติ ยถาพลํ
ปุชฺยีสฺสุ จ นิยุยฺนตี นิพฺพุตํ พุทฺธมาตริํ ฯ
สพฺพาโย ปุรฺโต นีตา นิพฺพุตา สุกฺโตรสา
โคตมี นิยุยฺเต ปจฺฉา สกฺกตา พุทฺธโปสิกา ฯ
ปุรฺโต เทวมนฺชฺชา สนาคาสฺสุรฺพฺพหฺมา
ปจฺฉา สสาวโก พุทฺโธ ปุชฺตถํ ยาตี มาตุยา ฯ
พุทฺธสฺส ปรีนิพฺพานํ เนทิสํ อาสิ ยาทิสํ
โคตมี ปรีนิพฺพานํ อติอจฺฉริยํ (๑) อหุ ฯ

๑. ม. อเตวจฺฉริยํ ฯ

ขุททกนิกายกุกกเถรคาถาอาวณณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 240
เล่มที่ 27 จกุกนิปาตวณณนา หน้า 240

พุทฺโธ พุทฺธสฺส นิพฺพานे โนปติยาที ภิกฺขโว
พุทฺโธ โคตฺมินิพฺพานे สาริปฺตฺตาทีกา ยถา ฯ
จิตฺกานี กริตฺวาน สพฺพคฺนฺธมฺยานิ จ
คฺนฺธจฺจฺฉณวีกิณฺณานิ ฌาปยีสฺสุ จ ตา ตีหี ฯ
เสสฺสภากานี ทฺยหีสฺสุ อญฺ्ञีเสสฺสานิ สพฺพโส
อานนฺโท จ ตทาโวจ สํเวคชนกํ วโจ ฯ
โคตฺมี นิธนํ ยตา ทฺยหฺลจฺจฺสฺสา สรীরกํ
สงฺเกตํ พุทฺธนิพฺพานํ นจฺเรณ ภวิสฺสตี ฯ
ตโต โคตฺมิธาคฺูนิ ตสฺสา ปตฺตคฺคตานิ โส
อุปฺนามเสสิ นาดสฺส อานนฺโท พุทฺธโจทีโต ฯ
ปาณินา ตานิ ปกฺกยฺห อโวจ อีสฺสคฺคตโม
มหโต สารวฺนตสฺส ยถา รุกฺขสฺส ติฏฺฐโต ฯ
โย โส มหคฺคโร ขนฺโธ ปลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺลฺล
ตถา ภิกฺขุณีสงฺฆสฺส โคตฺมี ปรีนิพฺพุตา ฯ
อโห อจฺจฺริยํ มยฺหํ นิพฺพุตฺยาปิ มาตฺยา
สารีรฺมคฺคตเสสฺยา นคฺคฺติ โสภปรีทฺทโว ฯ
น โสจฺยา ปเรสฺสฺสา ติณฺณสํสารสาครา
ปรีวชฺชิตฺสฺนตฺตาปา สีตฺติฏฺฐตา สฺนนิพฺพุตา ฯ

เล่มที่ 27 มหาปชาปติคตมีเถรคาคาวณณนา หน้ท 241

ปณทิตาสี มหาปณณา ปุณปณณา ตเถว จ
รตตณณญ ภิกขุณีนัน สว เอว ชาเรถ ภิกขโว ๑
อิทธิสุ จ วสี อาสี ทิพพาย โสตราตุยา
เจโตปริยวณณสุส วสี อาสี จ คตมี ๑
ปุพเพนิวาสมณณาสี ทิพพจกขุ วิโสธิตี
สพพาสวปริกขีณา นตถิ ตสสา ปุณพภโว ๑
อตุถธมมนิรุตตีสุ ปฏิกานเน ตเถว จ
ปริสุทฺธ อหุ ณาณํ ตสมา โสจนียา น สว ๑
อโยฆนหตสเสว ชลโต ชาตเวทโส (๑)
อนุปพพูปสนตสส ยถา น ฃายเต คติ ๑
เอว สมมา วิมุตตานัน กามพนุโรฆตารินัน
ปณณาเปตุ คติ นตถิ ปตฺตานัน อจลัน ปท ๑ (๒)
อตุตทปาทโต โทถ สติปฏฺจานโคจรา
ภาเวตฺวา สตตโปชณฺงเค ทุกขสฺสนนฺตํ กริสฺสธาทิ ๑

อิตุถัน สฺทํ มหาปชาปติคตมี ภิกขุณีนี อีมา คาคาโย
อภาสิตฺถาทิ ๑

มหาปชาปติคตมีเถรคาคาวณณนา นิฏฺฐิตา ๑

คุดตาเถรีคาถาวณณา

คุดเต ยทตถึ ปพพชชาติอาทิกา คุดตาย เถรียา

กาถา ๗

อยมปี ปุริมพทุเชสุ กตาริการา ตตถ ตตถ ภาเว
วิวญญูปนิสสขั กุสลั อูปจันนตี อนุกกเมน สมภตวิโมกข-
สมภารา หุตวา ปรีปกกกุสลมุลา สุกตีสูเยว ตัสรนตี อิมสมึ
พทุฐปปาเท สาวตถึยั พุราหุณนมहासालकुले निपुत्तदा ๗
คุดตาตีสสา นามั อโหสิ ๗ สวา วิญญุตั ปตวา อูปนิสสย-
สมปตติยา โจทियमानา ฆราวาสั ชิกุจันนตี มาตาปิตโร
อนุชานาเปตวา มหาปชาปติโคตมียา สนตึเก ปพพช ๗
ปพพชิตวา จ วิปสสันั ปญฺจเปตวา ภาวนั อนุยฺยชุนตียา
ตสสา จิตตั จิรกาลั ปรีจเยน พหิตุชารมฺมณเ วิชาวติ เอกकुคั
นาโหสิ ๗ สตถา ทิสวา ตั อนุकुณฺหนโต คนฺธกุญ्ญियั ยถา
นินินโนว โอภาสั ฝริตวา ตสสา อาสนฺเนน อากาเส
นินินนั วิย อตฺตานัน ทสเสตฺวา โอวทนฺโต

คุดเต ยทตถึ ปพพชชา หิตวา ปุตตั วลुं ปियั (๑)

ตเมว อนุพฺรุเหหิ มา จิตตสฺส วลั คมि ๗

จิตฺเตน วญฺจิตา สตฺตา มารสฺส วิสเย รตา

อนกชาติสัสารั สนฺชวานฺติ อวินฺทิสฺสุ ๗

กามจณฺทลฺลจ พฺยาปาทํ สกฺกายทิกฺขิเมว จ
สึลพฺพตปรามาสิ วิจิกิจฺจลฺลจ ปญฺจมํ ฯ
สํโยชนานิ เอตานิ ปชหิตฺวาน ภิกฺขุณี
โอรมภาคมณีนยานิ นยิทํ ปุณเรหิสิ ฯ
ราคํ มานํ อวิชฺชลฺลจ อุทฺทจฺจลฺลจ วิวชฺชีย
สํโยชนานิ เณตฺวาน ทฺวขสฺสนฺตํ กริสฺสตี ฯ
เขเปตฺวา ชาตีสํสาริ ปริณฺณาย ปุณพฺภวํ
ทิกฺขุเจ รมฺเมว นิจฺจมาตา อุปฺสนฺตา จริสฺสตีติ

อิมา คาถา อภาสิ ฯ

ตตฺถ ยทตฺถนฺติ ยสฺส กิเลสปรินิพฺพานสฺส ขนฺธปริ-
นิพฺพานสฺส จ อตฺถาย ฯ หิตฺวา ปุคฺคํ วสฺสํ ปิยนฺติ ปิยาเขตฺตพฺพิ
ฉาติปริวณฺณํ โภกฺกขนฺธํ จ หิตฺวา มม สาสเน ปพฺพชฺชา
พฺรหฺมจริยวาโส อิจฺฉิโต ตเมว อนุปฺรุเหหิตี ตเมว วทฺเตยฺยาสี
สมฺปาเทยฺยาสี ฯ มา จิตฺตสฺส วสฺสํ คมิตฺติ ทิฆรตฺตํ รูปาทิ-
อารมฺมณฺวเสน วทฺตฺติตฺสส กฺขฺยจิตฺตสฺส วสฺสํ มา คจฺฉิ ฯ

ยสฺมา จิตฺตํ นามตํ มายูปมํ เยน ปน (๗)วณฺจिता
อนฺธปฺปญฺชชฺชาเต มารวसानฺคา สํสาริ นาตีวตฺตนฺติ เตน
วฺคฺตํ จิตฺเตน วณฺจिताตีอาทิ ฯ

สํโยชนานิ เอตานิ เอตานิ กามจณฺทลฺลจ พฺยาปาทนฺติ-

อาทินา ยถาวุตตานิ ปญจ พนฺชนญฺเจน สํโยชนานิ ฯ
ปชหิตฺวานาติ อนาคามิมคฺเคน สมฺมุจฺฉินฺทิตฺวา ฯ ภิกฺขุณฺตี ตสฺสา
ออลปฺนํ ฯ โอรฺมภาคมณีนานีติ รูปรูปรฐาตุโต เหฏฺฐาภาเค
กามฐาตุยฺม มนุสฺสชีวสฺส หิตานิ อุปการานิ ตตฺถ ปฏฺฐิสฺสฺสธา
ปจฺจยภาวโต ฯ มกาโร ปทสฺสฺสโร ฯ โอรฺมภาคมณีนานีติ ปาลี ฯ
โส เอวตฺโต ฯ นยิํ ปฺนเรหีสีติ โอรฺมภาคิยานํ สํโยชนานํ
ปหานเนน อิํ กามภฺจฺจํ กามภํ ปฏฺฐิสฺสฺสวเสน ปฺน
นาคมิสฺสฺสตี ฯ รกาโร ปทสฺสฺสโร ฯ อิตฺถนฺตฺตี (๑) ปาลี อิตฺถตฺตํ
กามภวมิจฺเจว อตฺโต ฯ

ราคนฺตี รูปราคณฺจ อรฺุปราคณฺจ ฯ มานนฺตี อคฺคมคฺค-
วขฺมํ มานํ ฯ อวิขฺชณฺจ อฺุทฺธจฺจณฺจาติ เอตฺถาปี เอเสว นโย ฯ
วิวชฺชียาติ วิปสฺสฺสนาย วิภฺขมฺเภตฺวา ฯ สํโยชนานิ เณตฺวานาติ
เอตานิ รูปราคาทินิ ปญฺจทฺธมฺภาคิยานิ สํโยชนานิ อรฺหตฺต-
มคฺเคน สมฺมุจฺฉินฺทิตฺวา ฯ ทฺกขสฺสฺสนตฺตํ กริสฺสฺสตี สพฺพสฺสาปี
วณฺณทฺกขสฺสฺส ปรียนตฺตํ ปรีโยसानํ ปาปฺณิสฺสฺสตี ฯ

เขเปตฺวา ชาตีสํสารนฺตี ชาตีสมฺมลกสํสารปวตฺตี ปรีโยสา-
เปตฺวา ฯ นิจฺจนาตาติ นิตฺตณฺหา ฯ อุปสฺสนตาติ สพฺพโส กิเลสานํ
วูปสฺสเมเนน อุปสฺสนตา ฯ เสสํ วุตฺตนยเมว ฯ

เอวํ สตฺถารรา อิมาสฺสุ กาทาสฺสุ ภาสิตาสฺสุ กาทาปรีโยसानเ
๑ ม. อิตฺถนฺตฺตี วา ปาลี ฯ ๒ สฺตี. ชาตียา ฯ

ขุททกนิกายกุกกเถรคาคาวณณนา (ปรมคตทปนี) - หน้ทที่ 245
เล่มที่ 27 วิชาเถรคาคาวณณนา หน้ท 245

เถร สห ปฏิสมภิทาหิ อรหคตต์ ปตฺวา อุทานวเสน ภควตา
ภาสิตนียาเมเนว อีมา คาคา อภาสี ๗ เตเนว ตา(๑) เถรียา
คาคา นาม ชาตา ๗

คคตฺตาเถรคาคาวณณนา นินฺจิตา ๗

วิชาเถรคาคาวณณนา

จคฺกขคตฺตุนฺติอาทิกา วิชาเย เถรียา คาคา ๗

อยมปี ปริมพฺพเชสฺส กตาทิการา คคตฺต คคตฺต ภเวสฺส

วิวญฺญปนีสฺสยํ กุสลํ อูปจिनฺนํ อุนฺนุกเมน ปริพฺพหิตกฺสลมฺลา
เทวมนฺสเสสฺส สฺสรนฺตี อิมสฺมี พฺพชฺชปฺปาเท ราชคเเห อณฺณตรสฺมี
กฺลเคเห นินฺพพคฺคิตฺวา วิญญุตํ ปตฺวา เขมาเย เถรียา กิหิกาคเเล สหายิกา
อโหสิ ๗ สทา คคฺสสา ปพฺพชิตฺถาวํ สคฺวา สปิ นาม ราชมเหสิ
ปพฺพชิตฺสสฺติ กิมจํ (๒) ปนาหนฺติ ปพฺพชิตฺถากามาเยว หคฺวา เขมาเย
เถรียา สนฺติกํ อูปสจฺกมิ ๗ เถรีย คคฺสสา อชฺฌาสยํ คคฺวา คคา ฃมฺมํ
เทเสสิ ยถา สฺสวเร สฺวิกฺคมาสนสา สาสเน สทา อภิปฺปสนฺนา
ภวิสฺสสฺติ ๗ สทา คคฺ ฃมฺมํ สคฺวา สฺวคชาตา ปฏิลทฺทสทฺธา จ หคฺวา
ปพฺพชฺช ยาจิ ๗ เถรีย คคฺ ปพฺพชเชสิ ๗ สทา ปพฺพชิตฺวา กคปฺพพ-
กิจจา วิปสฺสนํ ปฏฺจเปตฺวา เหตุสมฺปนฺนตาย นจิริสฺเสว สห

ปฏิสมภิทาหิ อรหตุตฺ ปตฺวา อตฺตโน ปฏิปตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา
อุทานวเสน

จตุกฺขตฺตํ ปญฺจกฺขตฺตํ วิหารา อุปนิกฺขมึ
อลทฺธา เจตโธ สนฺตี จิตฺเต อวสวตฺตินึ ฯ
ภิกฺขุณี อุปสงฺกมฺม สกฺกจฺจํ ปรีปฺจฺจหํ
สา เม ชมฺมมเทเสสิ ธาตุอายตนาณิ จ ฯ
จตุตฺตาริ อริยสจฺจานิ อินฺทฺริยานิ พลานิ จ
โพชฌงฺกญฺจกิกํ มคฺคํ อุตฺตมตฺถสฺส ปตฺติยา ฯ
ตสฺสสาหํ วจันํ สุตฺวา กโรนฺตี อนฺุสาสนึ
รตฺติยา ปรีเม ยามे ปุพฺพชาติมนฺุสฺสรี ฯ
รตฺติยา มชฺฌิเม ยามे ทิพฺพจกฺขํ วิโสชฺยึ
รตฺติยา ปจฺฉิเม ยามे ตโมกฺขนฺุชฺ ปทาลยึ ฯ
ปีติสฺุเขน จ กายํ สฺริตฺวา วิหรี ตทา
สตุตฺตมียา ปาทะ ปสาเรสิ ตโมกฺขนฺุชฺ ปทาลียาติ

อิมา คาถา อภาสิ ฯ

ตตฺถ ภิกฺขุณฺินฺุติ เขมาเถรี สนฺุชฺาย วทติ ฯ
โพชฌงฺกญฺจกิกํ มคฺคนฺุติ สตุตฺตโพชฌงฺกํ อญฺุจกิกญฺจ
อริยมคฺคํ ฯ อุตฺตมตฺถสฺส ปตฺติยาติ อรหตุตฺตสฺส นิพฺพานสฺเสว
วา ปตฺติยา อธิคฺมาย ฯ
ปีติสฺุเขนาติ ผลสฺมาปตฺติปรียาปนฺุนาย ปีติยา สฺุเขน

ขุททกนิกายกุกกเถรคาคาวณณนา (ปรมคตทปนี) - หน้ทที่ 247
เล่มที่ 27 วิชาเถรคาคาวณณนา หน้ 247

จ ๑ กายนุตติ สมปยุตต์ นามกายั ตทนุสาเรน รูปกายณจ ๑
ผริตฺวาติ ผุสฺติตฺวา พุยาเปตฺวา วา ๑ สตฺตมียา ปาทะ
ปสาเรสินฺติ วิปสฺสนาย อารทฺททิวสโต สตฺตมียั ปลฺลงกั
ภินฺนิตฺวา ปาทะ ปสาเรสี ๑ กถั ตโมกฺขนฺธั ปทาลีย ๑
อปทาลิตฺปฺพุพฺ ๑ โมกฺขนฺธั อคฺคมคฺคณาสนา ปทาเลตฺวา ๑
เสถั เหฏฺฐา วุตฺตนยเมว ๑

วิชาเถรคาคาวณณนา นิฏฺฐิตา ๑

นฺกนฺนิปาตวณณนา นิฏฺฐิตา ๑

---

๑ ม. ผุสฺติตฺวา ๑

สตตกนิปาตวณณา

อุตตราเถรีคาถาวณณา

สตตกนิปาเต มุสลานี คเหตุวานาติอาทิกา อุตตราย

เถรียา คาถา ฯ

อยมปิ ปริมพทุเชสุ กตาริการา ตตถ ตตถ ภเว
วิภูฏูปนิสฺสยํ กุสลํ อุปจินฺนตี อนุกฺกเมน สมภาวิต(๑)กุสลมฺภา
สมุจฺจิตวิโมกฺขสมุภารา ปริปกฺกวิมุตฺติปริปาจนียชฺชมา หุตฺวา
อิมสฺมี พุทฺธรูปปาเท สาวตฺถิยํ อลฺลตรสฺมี กุลเคเห นิพฺพตฺติตฺวา
อุตฺตราคี ลทฺธนามา อนุกฺกเมน วิลฺลตฺติ ปตฺวา ปฏฺจาจราย
เถรียา สนฺตีกํ อุปสงฺกมิ ฯ เถรี ตสฺสา ชมฺมํ กเถสิ ฯ สา ชมฺมํ
สุตฺวา ลัสสเร ชาตลฺลเวคา สาสเน อภิปฺปสนฺนา หุตฺวา ปพฺพชิ ฯ
ปพฺพชิตฺวา จ กตปฺพพิกิจฺจา ปฏฺจาจราย เถรียา สนฺตีกเ วิปฺสฺสนํ
ปฏฺฐเปตฺวา ภาวนมนฺุญฺญชฺนตี อุปนิสฺสยสมฺปนฺนตาย อินฺุทฺริยานํ
ปริปากํ คตตฺตา จ นจิริสฺเสว วิปฺสฺสนํ อุตฺตฺกกาเปตฺวา
สทฺ ปฏฺฐสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปฺปนิ ฯ อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อตฺตโน
ปฏฺฐิตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา อุทानวเสน

[๔๕๕]มุสลานี คเหตุวาน ชลฺลํ โกฏฺฏเณนฺติ มาณวา

ปุตฺตทารานิ โปเสนฺตา ชนํ วินฺทนฺติ มาณวา ฯ

ขุททกนิกายกุกกเถรคาคาวณณนา (ปรมคตทปนี) - หน้ทที่ 249
เล่มที่ 27 อุตตราเถรคาคาวณณนา หน้ท 249

ฆณเฑ พุทฐสาสนเน ยํ กคฺวา นานุตปฺปติ
จิปฺป ปาทานิ โชรวิคฺวา เอกมนฺตํ นิสิตถ ๑
จิตฺตํ อูปฺภุจเปตฺวาน เอกคฺคํ สฺสมาหิตํ
ปจฺจเวกฺขถ สงฺขารे ปฺรโต โน จ อตฺตโต ๑
ตสฺสาคํ วจันํ สฺสคฺวา ปฏฺจาจารานุสาสนี
ปาเท ปกฺขาลยิตฺวาน เอกมนฺเต อฺปาวิที ๑
รตฺตคฺยา ปฺริเม ยามे ปฺพพฺพชาติมนฺตฺสรี
รตฺตคฺยา มชฺฌิมे ยามे ทิปฺพจกฺขํ วิโสธยี ๑
รตฺตคฺยา ปจฺฉิมे ยามे ตโมกฺขนฺธํ ปทาลยี
เตวิชฺชา อถ วุฏฺฐาสี กตา เต อนฺตฺสาสนี ๑
สกฺกัว เทวา ติทสา สงฺคามे อปราชิตํ
ปฺรคฺขตฺวา วิหรามิ (๑) เตวิชฺชามฺหิ อนาสวาติ

อิมา คาคา อภาสิ ๑

ตตฺถ จิตฺตํ อูปฺภุจเปตฺวานาคิ ภาวนาจิตฺตํ กมฺมฏฺฐาเน
อูปฺภุจเปตฺวา ๑ กถํ เอกคฺคํ สฺสมาหิตํ ปจฺจเวกฺขถาคิ ปฏฺธิปตฺตี (๒)
ปจฺจเวกฺขถ สงฺขารे อนิจฺจนฺตปิ ทฺกฺขนฺตปิ อนตฺตาคิปี
ลคฺกขณตฺตยํ วิปฺสฺสถาคิ อตฺตโต ๑ อิทถจ โอวาทกาลे อตฺตโน
อณฺเณสถจ ภิกฺขุณีนํ เถรียาทินํ โอวาทสฺส อนฺวาทวเสน วุตฺตํ ๑
ปฏฺจาจารานุสาสนินฺตปิ ปฏฺจาจาราย เถรียา อนฺตฺสิฏฺฐี ๑ ปฏฺจาจาราย
๑ ม. วิหสฺสามิ ๑ ๒. สี. ปฏฺธิปาคิยา ๑

สาสนนตปิ วา (๑) ปาโจ ฯ

อถ วุฏฐาสินฺตติ เตวิชชาภาวปฺปตฺติโต ปจฺจนาอาสนโต
วุฏฐาสี ฯ อยมฺปิ เถรี เอกทิวสํ ปญฺญาจราย เถรียา สนฺตติเก
กมฺมฏฺฐานํ โสเชตฺวา อตฺตโน วสนฺฏฺฐานํ ปวิสิตฺวา ปฺลลฺงกํ
อากุชิตฺวา นิสีทิ ฯ น ตาวิมํ ปฺลลฺงกํ ภินฺทิสฺสามิ ยาว เม
น อนฺนฺปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ วิมฺพฺพจฺจิตฺติ นิจฺฉยํ กตฺวา สมฺมสนฺ
อารภิตฺวา อนุกฺกเมน วิปฺสฺสนํ อุตฺตฺกกาเปตฺวา มคฺคปฺปฏิ-
ปาตียา อภินฺถวาปฺปฏิสมฺภิทาปริวาริ อรหตฺตํ ปตฺวา เอกฺชน-
วิสฺตียา ปจฺจเวกฺขณณณาย ปวตฺตตาย อิทานิมนฺหิ กตฺกิจฺจาติ
โสมนสฺสชาตา อีมา คาถา อุตฺทาเนตฺวา ปาเท ปสาเรสิ
อรุณฺคฺกมฺนเวลายํ ฯ ตโต สมฺมเทว วิภาตาย รตฺติยา เถรียา
สนฺติกํ อูปคฺนตฺวา อีมา คาถา ปจฺจฺจุทาหาสิ ฯ เตน วุตฺตํ
กตา เต อนฺนฺสาสนีตฺติอาทิ ฯ เสสํ สพฺพํ เหฏฺฐา วุตฺตนยเมว ฯ

อุตฺตฺตราเถรีคาถาพรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. ย. สาสนนตปิ ปาโจ ฯ

สดี อุปภูจเปตวานาติอาทิกา จาลาย เถรียา คาถา ฯ
อยมปิ ปุริมพทุเชสุ กตาทิการา ตตถ ตตถ ภาเวสุ
วิวัญญปนีสุสย กุสล อุปจินิตวา อิมสมี พทุฐปฺปาเท มคเช
นาลกคามे รูปสาร์ยา พุราหุณนียา กุจฺฉิมฺหิ นิพฺพตฺติ ตสฺสา
นามคฺคหณทิวเส จาลาติ นามํ อํกํสุ ตสฺสา กนฺนิฏฺจาย อุปจาลาติ
อถ ตสฺสา กนฺนิฏฺจาย สีสฺวปจาลาติ ฯ อีมา ติสฺโสปี
ชฺมมเสนาปติสฺส กนฺนิฏฺจภคินิโย อิมสํ ปุตฺตานมปิ ตินฺณํ
อิทเมว นามํ เย สนุชฺชาย เถรคาถาย จาเล อุปจाल
สีสฺวปจาลติ (๑) อาคตํ ฯ

อีมา ปน ติสฺโสปี ภคินิโย ชฺมมเสนาปติสฺส ปพฺพชิตภาวํ (๒)
สุตฺวา น หิ นฺนุ น โส โอรโก ชฺมมวินโย น สว โอริกา
ปพฺพชฺชา ยตถ อมฺหากํ อโยโย ปพฺพชิตติ อุตฺสาหชาตา
ติพฺพจฺฉนฺทา อสุสมฺขํ รุทฺมานํ ฌาติปริชฺนํ ปหาย ปพฺพชีสฺสุ ฯ
ปพฺพชิตฺวา จ ฆณฺเณติโย วายมนฺติโย นจิริสฺเสว อรหตฺตํ ปาปฺณีสฺสุ ฯ
อรหตฺตํ ปน ปตฺวา นิพฺพานสุเขน ผลสุเขน วิหรนฺติ ฯ

ตาสฺ จาลา ภิกฺขุณี เอกทิวสํ ปจฺจภทฺตํ ปิณฺฑปาต-
ปฏิกฺกนฺตา อนฺธวณฺํ ปวิสิตฺวา ทิวาวิหารํ นิสีทึ ฯ อถ นํ

มาโร อุปสงกมิตฺวา กามเหหิ อุปเนลฺลิตฺ ๑ ยํ สนฺธาย สุตฺเต วุตฺตํ
อถ โข จาลา ภิกฺขุณี ปุพฺพพฺนฺหสมฺมํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวรี อาทาย
สาวตฺถิยํ ปิณฺฑทาย ปาวีสี สาวตฺถิยํ ปิณฺฑทาย จริตฺวา ปจฺจนาภตฺตํ
ปิณฺฑทปาทปฏิกฺกนฺตา เยน อนฺธวณฺํ เตนฺอุปสงกมิตฺวา ทิวาวิหาราย ๑
อุปสงกมิตฺวา อนฺธวณฺํ อชฺโฆคาเหตุวา อลฺลตรสฺมึ รุกฺขมฺมูเล ทิวาวิหารํ นิสิตฺ ๑ อถ โข

มาโร ปาปิมา เยน จาลา ภิกฺขุณี

เตนฺอุปสงกมิตฺวา อุปสงกมิตฺวา จาลํ ภิกฺขุณี เอตทโวจาทิ ๑

อนฺธวณฺมฺหิ ทิวาวิหารํ นิสินฺนํ มาโร ตํ อุปสงกมิตฺวา

พฺรหฺมจริยวาสโต วิจฺฉินฺนิตฺตกาโม (๑) กํ นุ อุกฺกทิสฺส มฺณฺฑาสิตี-

อาที ปุจฺฉิตฺ ๑ อถ สฺส สตฺถุ คฺเณ ชมฺมสฺส จ นิชฺยานิกภาวํ

ปกาสเตตฺวา อตฺตโน กตฺถิจจภาววิภาวเนน ตสฺส วิสยาติกกมํ

ปเวเทสิ ๑ ตํ สุตฺวา มาโร ทุกฺขี ทุมฺมโน ตตฺถเว

อนฺตรธายี ๑ อถ สว อตฺตโน มาเรน จ ภาสิตา คาถา

อุทานวเสน กถเนตฺติ

[๔๖๐] สตี อุปฺภุจเปตฺวาน ภิกฺขุณี ภาวิตินฺทริยา

ปฏฺวิชฺฉิตฺ ปทํ สนฺตํ สงฺขารูปสมํ สุขํ ๑

กํ นุ อุกฺกทิสฺส มฺณฺฑาสิตี สมณฺณี วิย ทิสฺสตี

น จ โรเจสิ ปาสณฺเฑ กิมิทํ จรสฺสิ โมมุหา ๑

อโธ พหิทธา ปาสนทา ทิกฺขโโย อุปนีสฺสิตา
น เต ชมมํ วิชานนฺติ น เต ชมมสฺส โโกวิทา ฯ
อตฺถิ สกฺยกฺเก ชาโธ พุทฺโธ อปฺปฏิปุคฺคโล
โส เม ชมมมเทเสสิ ทิกฺขินํ สมตฺติกมํ ฯ
ทูกขํ ทูกขสมุปฺปาทํ ทูกขสฺส จ อตฺติกมํ
อริยญฺจํคิกมคฺคํ ทูกขุปสมคามินํ ฯ
ตสฺสาทํ วจันํ สุตฺวา วิหริ สาสเน รตา
ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ ฯ
สพฺพตฺถ วิหตา นนฺที ตโมกฺขนุโธ ปทาสิโธ
เอวํ ชานาหิ ปาปิม นินฺโธ ตวมสิ อนตฺตกาติ

อิมา คาคา อภาสิ ฯ

ตตฺถ สตี อุปฺญฺจเปตฺวานาติ สติปฺญฺจานภาวนาวเสน
กายาทีสุ อสฺสทูกขานิจฺจานตฺตวเสน สตี สฺสญฺจ อุปฺญฺจิตํ กตฺวา ฯ
ภิกฺขุณีติ อตฺตानํ สนฺธาย วทติ ฯ ภาวิตินุทฺริยาติ อริยมคฺคภาวนาย
ภาวิตสทฺธาทีปฺลจินุทฺริยา ฯ ปฺปฏิวิชฺฌิ ปทํ สนฺตฺนติ สนฺตํ ปทํ
นินฺพุพานํ สจฺฉิกิริยาปฺปฏิเวเรน ปฺปฏิวิชฺฌิ สจฺฉากาสิ ฯ สงฺขารูปสมนฺติ
สพฺพสงฺขารานํ อุปสมเหตุญฺตํ ฯ สฺสขนฺติ อจฺจนฺตสฺสขํ ฯ

กํ นุ อุกฺกทิสฺสาติ คาคา มาเรณ วุตฺตา ฯ ตตฺตรายํ
สงฺเขปฺตฺโต อิมสฺมี โลกเ พหุ สมยา เตสญฺจ เทเสตาโร

เล่มที่ 27 สุตตกนิปาตวรรณนา หน้า 254

พหู เอว ติตถกรร เตสุ กัม โข ต्वํ อุทฺทิสฺส มุญฺหาสิ
มุญฺหิตเกสา อสิ ฯ น เกวลํ มุญฺหาว อถโฆ กาสาวธารณน
จ สมณิ วิย ทิสฺสตี ฯ น จ โรเจสิ ปาสณฺเขตฺติ ตาปส-
ปริพฺพาชกาทีนํ อาทาสญฺเจเต ปาสณฺเขตฺเต เต เต สมยฺนุตเรเนว
โรเจสิ ฯ กิมิทํ จรฺสึ โมมฺหาติ กิ นามิทํ ยํ ปาสณฺทวิหิตํ อุจฺจํ
นิพฺพานมคฺคํ ปหาย อชฺช กาลิกํ กุมฺมคฺคํ ปฏฺธิปชฺชนฺตี อตีวีย
มุพฺพา จรฺสึ ปริพฺภมฺสึตี ฯ

ตํ สุตฺวา เถรี ปฏฺฐิวจนทานมฺเขน ตํ ตชฺเชนฺตี อโธ
พหิทฺธาติอาทิมาย ฯ ตตฺถ อโธ พหิทฺธา ปาสณฺทานาม
อโธ สมฺมาสมฺพุทฺธสาสนโธ พหิทฺธา กุญฺฐิสกพฺพการาทิกา
เต หิ สุตฺตานํ ตณฺหาปาสํ ทิฏฺฐิปาสณฺจ เจนฺตี ปาสณฺทชาติ
วฺจจนฺตี ฯ เตนาย ทิฏฺฐิโย อุปนิสฺสิตาติ สฺสสฺสททิฏฺฐิจิตฺตานิ
อุเปจฺจ นิสฺสิตา ทิฏฺฐิจิตฺตานิ อาทียิสฺสูติ อตฺถโธ ฯ ยทฺถุเคน
จ ทิฏฺฐิสนฺนิสฺสิตา ตทฺถุเคน ปาสณฺทสนฺนิสฺสิตา ฯ น เต
ธมฺมํ วิชานนฺตีติ ये ปาสณฺทโน สฺสสฺสททิฏฺฐิจิตฺตสนฺนิสฺสิตา
อโย ปวตฺตตีติ ปวตฺตติธมฺมมฺปิ ยถาญฺจํ น วิชานนฺตี ฯ น
เต ธมฺมสฺส โกวิทาติ อโย นีวตฺติ เอวํ นีวตฺตตีติ นีวตฺติ-
ธมฺมสฺสาปี อกุสลา ปวตฺตติธมฺมมคฺเคปี หิ เต สมฺมุพฺพา
กิมจฺจํ ปน นีวตฺตติธมฺเมติ ฯ

เอวํ ปาสณฺทวาทานํ อนิยฺยานิกตํ ทสฺเสตฺวา อิทานิ

เล่มที่ 27 อุปจาลาเถรีคาถาวรรณนา หน้า 255

กัม ญ อุททิสส มุณฺฑาสีติ ปญฺหํ วิสฺสชฺเชตฺถํ อตฺถิ สกฺยกุลเ
ชาโตตฺติอาทิจ วุตฺตํ ฯ ตตฺถ ทิฏฺฐินํ สมตฺติกฺกมฺมุตฺติ สพฺพาสํ ทิฏฺฐินํ
สมตฺติกฺกมฺมฺปายํ ทิฏฺฐิชาลวินิเวจฺจนํ ฯ เสถํ วุตฺตณฺยเมว ฯ
จาลาเถรีคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

อุปจาลาเถรีคาถาวรรณนา

สติมตฺติอาทิจา อุปจาลาย เถรียา กาถา ฯ

ตสฺสา วตฺถุ จาลาย เถรียา วตฺถุมฺหิ วุตฺตเมว ฯ อยมฺปิ
หิ จาลา วิย ปพฺพชิตฺวา วิปสฺสนํ ปญฺจเปตฺวา อรหตฺตํ
ปตฺวา อุทานนฺตี

สติมตฺติ จกฺขุมตฺติ ภิกฺขุณี ภาวิตินฺทุริยา

ปฏฺวิชฺฐมฺปิ ปทํ สนฺตํ อกาปฺริสเสวิตฺตฺตฺติ

อิมํ คาถํ อภาสิ ฯ

ตตฺถ สติมตฺติ สติสมฺปนฺนา ปุพฺพภาเคน ปรเมน
สตีเนปฺกฺเคน สมฺนฺนาคตา หุตฺวา ปจฺฉา อริยมกฺคสฺส ภาวิตฺตฺตา
สตีเวปฺลุลปฺตฺตฺติยา อุตฺตมฺมาย สตียา สมฺนฺนาคตาติ อตฺถโล ฯ
จกฺขุมตฺติ ปญฺญาจกฺขุณา สมฺนฺนาคตา อาทิตฺโต อุทฺยตฺถคามินิยา
ปญฺญาย อริยาย นิพฺเพชิกาย สมฺนฺนาคตา หุตฺวา ปญฺญา-
เวปฺลุลปฺตฺตฺติยา ปรเมน ปญฺญาจกฺขุณา สมฺนฺนาคตาติ วุตฺตํ
โหติ ฯ อกาปฺริสเสวิตฺตฺตฺติ อลามกปฺริสเสหิ อุตฺตมปฺริสเสหิ อริเยหิ
พุทฺธาทีหิ เสวิตํ ฯ

กั นุ ชาตี น โรเจสีติ คถา เถรี กามเสอุปหารเรตุ-
กามเนน มาเรน วุตตะตาฯ กั นุ ตวั ภิกขุณี น โรเจสีติ
หิ มาเรน ปุญฺจาเถรี อาก ชาตี ขวาก อากุโส น
โรเจมีติฯ อถ นั มาโร ชาตสฺส กามา ปรีโกกา ตสฺมา
ชาตีปี อิจฺฉิตพพา กามาปี ปรีกฺขชิตพพาตี ทสฺเสนุโต
กั นุ ชาตี น โรเจสี ชาโต กามานี กฺขชติ
กฺขชาหิ กามรติโย มาหุ ปจฺฉานุตาปีนตี
คถามาห ฯ

ตสฺสตุโถ กั นุ ตั การณั เยน ตวั อุปจาเล ชาตี
น โรเจสี น โรเจยฺยาสี น ตั การณั อตฺถิฯ ยสฺมา
ชาโต กามานี กฺขชติ อิช ชาโต กามกฺขณสัหิตานี รุปาทีนึ
ปรีเสวนุโต กามสฺขั ปรีกฺขชติฯ น หิ อชาตสฺส ตั
อตฺถิ ตสฺมา กฺขชาหิ กามรติโย กามชิตฺทารติโย อนุกวฯ มาหุ
ปจฺฉานุตาปีนตี โยพพฺพญเ สติ วิชฺชมานนฺสุ โภเกสุ น มยา
กามสฺขมฺนุกฺขตฺตึ ปจฺฉานุตาปีนตี มา อโหสิ อิมสฺมี โลเก ฐมฺมา
นาม ยาวเทว อตฺถาริคมตุโถ (๑) อตฺถิ จ กามสฺขตุโถตี
ปากโฏยมตุโถตี อธิปฺปาโย ฯ

ตั สุตฺวา เถรี ชาตียา ทุกฺขนิมิตฺตตึ อตฺตโน จ ตสฺส
วิสยาคุกกมံ วิภาเวตฺวา ตชฺเชนฺตี
๑. สี่. อตฺถาคมตุโถ ฯ

[๔๖๑] ชาตสฺส มรณํ โหติ หตุถปาทาน เณทนํ
วชนฺชปริเกลลํ ชาโต ทุกฺขํ นิคจฺจติ ฯ
อตุถิ สกฺขยฺกุเล ชาโต สมฺพุทฺโธ อปฺราชิโต
โส เม ชมฺมมเทเสสิ ชาติยา สมตฺติกฺกมํ ฯ
ทุกฺขํ ทุกฺขสมฺปฺปาทํ ทุกฺขสฺส จ อตฺติกฺกมํ
อริยฺภฺจฺจํกํ มคฺคํ ทุกฺขุปลสมคามินํ ฯ
ตสฺสํหา วจฺนํ สุตฺวา วิหรี สาสเน รตา
ติสฺโส วิชฺชา อนฺุปลตฺตา กตฺถ พุทฺธสฺส สาสนํ ฯ
สพฺพตฺถ วิหตา นนฺที ตโมกฺขนฺุโธ ปทาสิโต
เอวํ ชานาหิ ปาปิม นินฺโธ ตวมสิ อนฺุตกาติ

อิมา คาถา อภาสิ ฯ

ตตฺถ ชาตสฺส มรณํ โหตีติ ยสฺมา ชาตสฺส สตฺตสฺส
มรณํ โหติ น อชาตสฺส ฯ น เกวลํ มรณเมว อถ
โฆ ชฺราโรคาทโย ยตฺตกา อนฺุตถา สพฺเพปิ เต ชาตสฺส
โหนฺติ ชาติเหตุกา ฯ เตเนาห ภควา ชาติปจฺจยา ชฺรา-
มรณํ โสภปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปฺยาสา สมฺภวนฺตีติ ฯ เตเนาห
หตุถปาทาน เณทนนฺติ หตุถนํ ปาทานํ จ เณทนํ ชาตสฺเสว
โหติ น อชาตสฺส ฯ หตุถปาทเณทนาปเทเสน เจตฺถ ทฺวตฺตีส (๑)
กมฺมการณปิ ทสฺสีตา เอวาติ ทฺฐจฺพุพฺพิ ฯ เตเนาห วชนฺชปริเกลลํ
๑. ม. พาคฺตีส ฯ

พุทธทศกัณฐกถา เถรีคาถาวรรณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 258
เล่มที่ 27 สตุตกนิปาตวรรณนา หน้า 258

ชาโต ทุกข์ นิคจจตีติ ฯ ชีวิตวิโยชนมฺภูจิปุหาราหิสงฆาตํ
วธปริเกลลํ เจว อนนุทพนุชนาหิสงฆาตํ พนุชปริเกลลํ อณฺณณจ
ยงฺกิลฺลิจิ ทุกข์ นาม ตํ สพฺพํ ชาโต เอว นิคจจติ น
อชาโต ตสฺมา ชาตี น โรเจมีติ ฯ

อิทานิ ชาตียา กามานณฺจ อจฺจนฺตเมว อตฺตนา
สมตฺกนฺตภาวํ มฺลโต ปญฺจาย ทสฺเสนตี อตฺถิ สกฺยญฺเจ
ชาโตติอาทิมาย ฯ ตตฺถ อปฺราชิโตติ กิลลสมาราทินา เกนจิ
น ปฺราชิโต ฯ สตุถา หิ สพฺพาภิญฺ สเทวํ โลกํ อณฺณทตฺถ
อภิภวิตฺวา จิโต ตสฺมา อปฺราชิโต ฯ เสลฺลํ วุตฺตณฺยตฺตา อุตฺตานเมว ฯ

อุปจาลาเถรีคาถาวรรณนา นิฎฺฐิตา ฯ

สตุตกนิปาตวรรณนา นิฎฺฐิตา ฯ

อฏฺฐกนิปาตวณฺณนา

สีสุปจาลาเถรีคาถาพรรณนา

อฏฺฐกนิปาเต ภิกฺขุณี สีลสมฺปนฺนาติอาทิกา สีสุปจาลาย
เถรียา คาลา ฯ

อิมิสฺสาปี วตฺถุ จาลาย เถรียา วตฺถุมฺหิ วตฺถุเมว ฯ
อยมฺปิ หิ อายสฺมโต ชมฺมเสนาปติสฺส ปพฺพชิตฺถาวํ สุตฺวา
สยมฺปิ อุตฺสาหชาตา ปพฺพชิตฺวา กตฺปพฺพกิจฺจา วิปฺสฺสนํ
ปฏฺฐเปตฺวา มฺเณตี วายมฺนตี นจิสฺเสว อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ
อรหตฺตํ ปน ปตฺวา ผลสมฺมาปตฺติสฺสเชน วิหรนฺตี เอกทิวสํ
อตฺตโน ปฏฺฐิตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา [๑] โสมนสฺสชาตา อุตฺทานวเสน
[๔๖๒] ภิกฺขุณี สีลสมฺปนฺนา อินฺทฺริเยสฺสุ สฺสํวฺตา
อธฺคจฺเณ ปทํ สนฺตํ อเสจฺนกโมชวฺนฺติ

คาลมาห ฯ

ตตฺถ สีลสมฺปนฺนาติ ปฺริสฺสุทฺเชน ภิกฺขุณฺนีสีเลน สมฺนฺนาคตา
ปฺริปฺณณา ฯ อินฺทฺริเยสฺสุ สฺสํวฺตาติ มนฺจฺจฺญฺเณสฺสุ อินฺทฺริเยสฺสุ
สฺสฺจฺจ สฺสํวฺตา รุปาทีอารมฺมเณ อิกฺกุเจ รากํ อนิกฺกุเจ โทสํ
อสมเปกฺขเณ โมหฺนจฺ ปหาย สฺสฺจฺจ ปิหิตินฺทฺริยา ฯ อเสจ-
นกโมชวฺนฺติ เกนจิ อนาสิตกํ โอชวฺนฺตํ สภาวมฺชฺรํ สพฺพสฺสาปี
กิลฺเลสโรคฺสฺส วฺปสมฺโนสฺสจฺจฺจํ อริยมคฺคํ นิพฺพานเมว วา ฯ
อริยมคฺคมฺปิ หิ นิพฺพานตฺถิเกหิ ปฏฺฐิพฺชิตฺตพฺพโต กิลฺเลส-

ปริพาหาภาวโต จ ปทํ สนนตฺติ วตฺตํ วฏฺฐติ ฯ

[๔๖๒] ดาวตีสา จ ยามา จ ตฺลิตฺตา จาปี เทวตา

นิมฺมานรติโน เทวา เย เทวา วสวตฺติโน

ตตฺถ จิตฺตํ ปณฺเฑหิ ยตฺถ เต วฺลิตฺติ ปุเรติ

อัย คาถา กามสฺสฺส นิกนฺตี อฺปฺปาเทหิตี ตตฺถ อฺยโยชน-
วเสน เถรี สฺมาปตฺติยา จาเวตฺถกามน มาเรณ วุตฺตา ฯ

ตตฺถ สหปฺปญฺญการิโน เตตฺตีส ชนา ยตฺถ อฺปฺปนฺนา
ตํ จานํ ดาวตีสนฺติ ฯ ตตฺถ นิพฺพตฺตา สพฺเพปี เทวปฺุตฺตา
ดาวตีสา ฯ เกจิ ปนฺ ดาวตีสาตี เตสํ เทวานํ นามเมวาทิ
วทฺนติ ฯ ทฺวิหิ เทวโลเกหิ วิสิฏฺฐจํ ทิพฺพิ สฺขํ ยาตา อฺปฺยาตา
สฺมปฺนฺนาตี (๒) ยามา ฯ ทิพฺพาย สฺมปฺคตฺติยา ตฺฏฺฐา ปหฺฏฺฐาตี
ตฺลิตฺตา ฯ ปกคิปปฺฏิยตฺตารมฺมณโต อติเรเกณ รฺมิตฺถกามตา กาเล
ยถารุจเเต โภเก นิมฺมินิตฺวา รฺมณฺตีตี นิมฺมานรติโน ฯ จิตฺตรุจฺ
ลตฺวา ปเรหิ นิมฺมิเตสฺส โภเคสฺส วสํ วตฺเตนฺตีตี ปฺรนิมฺมิต-
วสวตฺติโน ฯ ตตฺถ จิตฺตํ ปณฺเฑหิตี ตสฺมี ดาวตีสาทิเก
เทวณิกายเตว จิตฺตํ จเปหิ อฺปฺปชฺชนาย นิกนฺตี กโรหิ ฯ
จาคมหาราชิกานํ โภกา อิตเรหิ นินฺนาตี อธิปฺปาเยน ดาวตี-
สาทโยว วุตฺตา ฯ ยตฺถ เต วฺลิตฺติ ปุเรติ เยสฺ เทวณิกายเอสฺ
ตยา ปุพฺเพ วตฺถํ ฯ อัย กิร ปุพฺเพ เทเวสฺ อฺปฺปชฺชนฺตี

เล่มที่ 27 สีสุปจาลาเถรีคาถาวณณนา หน้า 261

ดาวตีสโต ปญฺจาย ปญฺจกามสกุเค โสเชตฺวา ปุณฺ เหนฺจโต
โอยฺตรนฺตี คฺคฺสึเตสฺสุ จตฺวา ตโต จวิตฺวา อิทานิ มนุสฺเสสฺสุ
นิพฺพตฺตา ฯ

ตํ สุตฺวา เถรี คฺคฺจฺจตุ มาร ตยา วุคฺตกามโลโก ฯ
อญฺโลปี สพฺโพ โลโก รากคฺคฺอิอาทึฮี อาทิตฺโต สมฺปชฺชลิโต ฯ
น ตตฺถ วิญญฺณํ จิตฺตํ รมตีติ กามโต จ โลกโต จ
อตุตฺโน วินิวตฺติตฺมานสฺตํ ทสฺเสตฺวา มาริ ตชฺเชนฺตี

[๔๖๒] ดาวตีสา จ ยามา จ คฺคฺสึตา จาปี เทวตา

นิมฺมานรติโน เทวา เย เทวา วสวตฺติโน ฯ
กาลิ กาลิ ภวา ภวํ สกฺกายสฺมี ปฺรกุชฺตา
อวิตฺวตฺตา สกฺกายิ ชาติมรณฺสาริโน ฯ
สพฺโพ อาทึปีโต โลโก สพฺโพ โลโก ปทึปีโต
สพฺโพ ปชฺชลิโต โลโก สพฺโพ โลโก ปกมฺปีโต ฯ
อกมฺปิยิ อคฺคฺลึยิ อปฺลุชฺชนเสวิตํ
พฺพุโร ฌมฺมมเทเสสิ ตตฺถ เม นฺโรโต มโน ฯ
ตสฺสาหิ วจฺนํ สุตฺวา วิหรี สาสเน รตา
ติสฺโส วิชฺชา อญฺปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ ฯ
สพฺพตฺถ วิหตา นนฺทึ ตโมกฺชนฺโร ปทาลิตो
เอวํ ชานาหิ ปาปีม นฺโรโต ตวฺมสิ อญฺตกาติ

อิมา คาถา อภาสิ ฯ

เล่มที่ 27 อฎฐกนิปาตวรรณนา หน้า 262

ตตถ กาลิ กาลนุติ ตํ ตํ กาลิ ฯ ภวา ภวนุติ ภวโต
ภวํ ฯ สกกายสุมินฺติ ขนฺธปญฺเจเก ฯ ปุรฺกขตาติ ปุรฺกขาร-
การิโน ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ มาร ตยา วุตฺตา ตาวตีสาทโย
เทวา ภวโต ภวํ อุปคจฺจนฺตา อนิจฺจตาทือนกาทีนวกุเล
สกกาเย ปตฺธิจฺจिता ตสฺมา ตสฺมี ภเว อุปฺปตฺติกาเล
เวมชฺฌกาเล ปรีโยसानกาเลติ ตสฺมี ตสฺมี กाले สกกายเมว
ปุรฺกขตฺวา จิตา ฯ ตโต เอว อวิตฺตวตฺตา สกกายํ
นิสฺสรณามิขฺขา อหุตฺวา สกกายตีรเมว อนฺุปรีชวณฺตา
ชาติมรณสาริโน รากาทีหิ (๓) อนุกตตฺตา ปฺนปฺปฺนํ ชาติมรณเมว
อนฺุสฺสรนฺติ ตโต น วิมฺวจฺจนฺตีติ ฯ

สพฺโพ อาทีปีโต โลโกติ มาร น เกวลํ ตยา วุตฺต-
กามโลโกเยว ชาติตฺตยสณฺณิโต ฯ สพฺโพปี โลโก รากคฺคิ-
อาทีหิ เอกาทสฺหิ อาทิตฺโต ฯ เตหิเยว ปฺนปฺปฺนํ อาทีปีตตาย
ปทีปีโต ฯ นิรนฺตรํ เอกชาติภูตตาย ปชฺชลิโต ฯ ตณฺุหาย
สพฺพกิลเสหิ จ อโต จิตโต จ กมฺปีตตาย จลิตตาย
ปกมฺปีโต ฯ

เอวํ อาทิตฺเต ปชฺชลิเต ปกมฺปีเต จ โลเก เกนจิปิ
กมฺเปตฺตุ จาเลตฺตุ อสกฺกญฺเอยตาย อกมฺปิยํ คฺณโต เอตฺตโกติ

เล่มที่ 27 สีสุปจาลาเถรีคาถาวณณนา หน้า 263

ตุเลตุ อสกุณเณยตย อตุตนา สทิสสุส อภาวโต จ อตุลีย
พุกุชาทีหิ อริเยหิ เอว โคจรภาวนาภิกมโต เสวิตตุตา
อปฺลุชฺชนเสวิติ พุกุโธ ภควา มคฺคผลนิพพานปฺปเกหิ นววิธ
โลกุตุตรธมฺม มหากรุณาย สญฺโจทิตมานโส อเทเสสิ สเทวกสุส
โลกสุส กเถสิ ปเวเทสิ ฯ ตตุถ ตสุมี อริยธมฺเม มยฺหิ มโน
นิริโต อภิริโต น ตโต วินิวตฺตตีติ อตุโถ ฯ เสถิ
เหฎฐา วุตฺตนยเมว ฯ

สีสุปจาลาเถรีคาถาวณณนา นิฎฺฐิตา ฯ

อฏฺฐกนิปาตวณณนา นิฎฺฐิตา ฯ

นวกนิปาตวรรณนา

วฑฒมาตฺเถรีคาถาวรรณนา

นวกนิปาเต ๑ มา สฺ เต วฑฒ โลกมฺหิตีอาทิกา

วฑฒมาตาย เถรียา คาถา ๑

อยมฺปิ ปุริมพฺพุเชสุ กตาริการา ตตฺถ ตตฺถ ภเวสุ(๑)
วิภูฏฺฐปนิสฺสยํ กุสลํ อฺปจฺฉินฺนตี อฺนุกกเมน สมภตฺวิโมกฺข-
สมภารา หุตฺวา อิมสฺมี พุทฺธบุปฺปาเท ภารุกจฺฉกนฺนเร กุลฺเลเห
นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺตตฺตา ปตฺติกฺลํ คตา เอกํ ปฺตฺตํ วิชฺชาเย ๑ตฺส
วฑฺโฒติ นามํ อโหสิ ๑ ตโต ปญฺจาย สา วฑฒมาตาคี
โวหรียิตฺถ ๑ สา ภิกฺขุณฺนี (๒) สฺนฺติเก ฆมฺมํ สุตฺวา ปฏฺิถทฺธ-
สทฺธา ปฺตฺตํ ฉาตีนํ นิชฺยาเทตฺวา ภิกฺขุณฺนุปฺสฺสยํ กนฺตฺวา
ปพฺพชฺช ๑ อโธ ปริ ยํ วตฺตพฺพํ ตํ วฑฒตฺเถรสฺส วตฺถุมฺหิ
อาคตเมว ๑ วฑฒตฺเถรี หิ อตฺตโน ปฺตฺตํ สฺนฺตรฺรตฺตรํ เอกกํ
ภิกฺขุณฺนุปฺสฺสเย อตฺตโน ทสฺสนตฺถาย อฺปคตํ อยํ เถรี
กสฺมา ตฺวํ เอกโก สฺนฺตรฺรตฺตโรว อีธาตฺตติ โจเทตฺวา
โอวทฺนตี

[๔๖๓] มา สฺ เต วฑฒ โลกมฺหิ วนโถ อหุ กุทาจัน

มา ปฺตฺตก ปฺนปฺปฺนํ อหุ ทฺกฺขสฺส ภาคีมา ๑

๑. ภเว ๑ ๒. ม. ภิกฺขุณฺนี ๑

เล่มที่ 27 วทตมมาตเถรีคาถาวณณนา หน้า 265

สุขั หิ วทตม มุนโย อนเชา ฉินฺนสัสยา
สีตฺติภูตา ทมปฺปตฺตา วิหรนฺติ อนาสวา ฯ
เตหานุจฺฉิณฺณ อีสึหิ มคฺคั ทสฺสนปฺตฺติยา
ทฺกขสฺสนนฺตกิริยาย ตฺวํ วทตม อณุพฺรุหยาติ

อิมา ติสฺโส คาถา อภาสิ ฯ

ตตฺถ มา สุ เต วทตม โลกมฺหิ วนโธ อหุ กุทาจนนฺติ
สูติ นิปาตมตฺตํ ฯ วทตม ปฺตฺตก สพฺพสฺสมิมฺปิ สตฺตโลกे สงฺขาร-
โลกे จ กิเลสวณฺโธ ตฺยํ กทาจิปี มา อหุ มา อโหสิ ฯ
ตตฺถ การณมาห มา ปฺตฺตก ปฺนปฺปฺนํ อหุ ทฺกขสฺส
ภากิมาติ วนถิ อณุจฺฉินฺนทฺโต ตันนิมิตฺตสฺส (๑) ปฺนปฺปฺนํ
อปรารฺปี ชาติอาทิทฺกขสฺส ภากิ มา อโหสิ ฯ เอวํ วนถสฺส
อสมฺมุจฺเจเท อาทีนํ ทสฺเสตฺวา อิทานิ สมฺมุจฺเจเท อานิสฺสั
ทสฺเสนฺติ สุขั หิ วทตมาติอาทิมาห ฯ ตสฺสตุโธ ปฺตฺตก
วทตม โมนเอยฺยธมฺมสมนฺนาคเตน มุนโย เอชาสฺงฺขาตฺยา
ตณฺหาห อภาเวน อนเชา ทสฺสนมคฺเคเนว ปหีนวิจิกิจฺจตฺยา
ฉินฺนสัสยา สพฺพกิเลสปริพาหาภาเวน สีตฺติภูตา อุตฺตมสฺส ทมถสฺส
อริคตฺตฺตา ทมปฺปตฺตา อนาสวา ชีณาสวา สุขั วิหรนฺติ ฯ
น เตสึ เอตฺรหิ เจโตทฺกขั อตฺถิ อายตี ปน สพฺพมฺปิ
ทฺกขั น ภวิสฺสเตว ฯ
๑ สึ. อณุจฺฉินฺนทฺโต จิตฺตสฺส ฯ

เล่มที่ 27 นวกนิปาตวณณนา หน้า 266

ยสุมา เจเตวี (๑) ตสุมา เตหานุจันณ อีสึหิ ๗เป๗
อนุพรุหยาติ เตหิ จีณาสเวหิ อีสึหิ อนุจันณ ปฎิปนฺนํ
สมถวิปัสสนามคฺคํ ฅาณทสฺสนสฺส อธิคมาย สกถสฺสาปี
วฏฏทกขสฺส อนตฺทกิริยา ย วทฺธ ตฺวํ อนุพรุหย วทฺธเมยฺยาตีติ ๗

ตํ สุตฺวา วทฺธตฺเถโร อทฺธา มม มาตา อรหตฺเต
ปติฏฺฐิตาติ จินฺเตตฺวา ตมตฺถํ ปเวเทนฺโต

[๔๖๓] วิสารทาว ภณฺตี เอตมตฺถํ ชเนตฺติ เม
มณฺณามิ นฺน มามิเก วนฺโถ เต น วิชฺชตีติ

คาถมาห ๗

ตตฺถ วิสารทาว ภณฺตี เอตมตฺถํ ชเนตฺติ เมติ มา ส
เต วทฺธ โลกมฺหิ วนฺโถ อหุ กุทาจนฺนติ เอตมตฺถํ เอตํ
โธวาทํ อมฺม วิคตสารชฺชา กตฺถจิ อลคฺคา อนลฺลีนา ว (๒) หุตฺวา
มยฺหํ วทสิ ๗ ตสุมา มณฺณามิ นฺน มามิเก วนฺโถ เต น
วิชฺชตีติ นฺน มามิเก มยฺหํ อมฺม เกหสิตเปมมตฺโตปี วนฺโถ
ตฺยฺหํ มยิ น วิชฺชตีติ มณฺณามิ น มามิกาติ อตฺโถ ๗

ตํ สุตฺวา เถรี อณฺมตฺโตปี กิเลโส กตฺถจิปิ วิสเย
มม น วิชฺชตีติ วตฺวา อตฺตโน กตฺถจิจตํ ปกาเสนฺตี

[๔๖๓] เย เกจิ วทฺธ สงฺขารา หีนา อุกฺกฏฺจมชฺฉิมา
อณฺปิ อณฺมตฺโตปี วนฺโถ เม น วิชฺชติ ๗

๑. สึ. ยสุมาน ภเว ๗ ย. ยสุมา เจ เต เทว ๗

๒. สึ. อนาลิตฺตาว ย. อนาลีนาว ๗

เล่มที่ 27 วทตมมาตเถรีคาถาวณณา หน้า 267

สพเพ เม อาสวา ชีณา อปฺปมคตสฺส ฉายโต

ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตฺ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ

อิมิ คาทาทวยมาห ฯ

ตตฺถ เย เกจฺติ อนิยฺมวจฺนํ ฯ สงฺขาราทิ สงฺขตฺตมฺมา ฯ

หีนาติ ลามกา ปตฺติกฺกุจฺจา ฯ อุกฺกกุจฺจมฺชฺฉิมมาติ ปณฺธิตา เจว

มฺชฺฉิมมา จ ฯ เตสฺสุ ชฺรามาธฺตฺตสงฺขตา หีนา ชาตฺติสงฺขตา (๑) อุกฺกกุจฺจา

อูกฺยวิมิตฺตํ มฺชฺฉิมมา ฯ หีเนหิ วา ฉนฺนทาทีหิ นินฺนพตฺติตฺตา

หีนา มฺชฺฉิมเมห มฺชฺฉิมมา ปณฺธิเตหิ อุกฺกกุจฺจา ฯ อุกฺกสฺตมฺมา

วา หีนา โลกุตฺตตฺตมฺมา อุกฺกกุจฺจา อิตฺธา มฺชฺฉิมมา ฯ อณฺฐปี

อณฺฐมตฺโตปปีติ น เกวลํ ตยิ เอว อถ โข เย เกจฺ

หีนาทีเกทฺทินฺนา สงฺขารา เตสฺสุ สพฺเพสฺสุ อณฺฐปี อณฺฐมตฺโตปปี

อติปริตฺตโกปี วนโถ มยฺหํ น วิชฺชติ ฯ

ตตฺถ การณฺมาห สพฺเพ เม อาสวา ชีณา อปฺปมคตสฺส

ฉายโตติ ฯ ตตฺถ อปฺปมคตสฺส ฉายโตติ อปฺปมคตฺตาย

ฉายนฺนติยา ลิงฺควิปลฺลาเสน เหนฺติ วุตฺตํ ฯ เอตฺถ จ ยสฺมา

ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา ตสฺมา กตฺ พุทฺธสฺส สาสนํ ฯ

ยสฺมา อปฺปมคตฺตา ฉายินี ตสฺมา สพฺเพ เม อาสวา ชีณา

อณฺฐปี อณฺฐมตฺโตปปี วนโถ เม น วิชฺชตีติ โยชนา ฯ

เอวํ วุตฺตโถวาที องฺกุสํ กตฺวา สญฺชาตสฺสเวโค เถโร

๑ สฺตี. ปริตฺตสงฺขตา ฯ

วิหาริ คนฺตุวา ทิวาญฺจานเณ นิสินฺโน วิปสฺสนํ วฑฺฒเตตฺวา
อรหตฺตํ ปตฺวา อตฺตโน ปฏิปตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา สยฺชาต-
โสมนสฺโส มาตุ สนฺตํกํ คนฺตุวา อณฺณํ พุยากรโณโต

[๔๖๗] อุพาริ วต เม มาตา ปโตทํ สมวสุสริ

ปรมุตฺตสยฺหิตา คาถา ยถาปี อนุกมฺปิกา ฯ
ตสฺสาหํ วจนํ สุตฺวา อนุสิญฺจิสฺส เชนตฺติยา
ชมฺมสํเวกฺมาปาที โยคกฺเขมสฺส ปตฺติยา ฯ
โสหํ ปชานปฺหิตตฺโต รตฺตนิทิวมตฺนุทฺโต
มาตฺรา โจทิตฺโต สนฺโต อมุสิ สนฺติมตฺตมนฺติ

อิมา ติสฺโส คาถา อภาสิ ฯ

อถ เถรี อตฺตโน วจนํ องฺกุสํ กตฺวา ปุตฺตสฺส อรหตฺต-
ปฺปตฺติยา อาราธิตฺตฺตา เตน ภาสิตคาถา สยํ ปจฺจนฺภาสิ ฯ
เอวํ ตาปี เถรีคาถา นาม ชาตา ฯ

ตตฺถ อุพารนฺติ วิปฺลํ มหนฺตํ ฯ ปโตทฺนฺติ โอวาท-
ปโตทํ ฯ สมวสุสริตี สมฺมา ปวตฺเตสิ วตฺตาติ โยชฺนา ฯ โก
ปน โส ปโตทฺติ อาท ปรมุตฺตสยฺหิตา คาถาติ ฯ ตํ มา
สุ เต วฑฺฒ โลกมฺหีตฺติอาทิกถา สนฺชಾಯ วทฺติ ฯ ยถาปี
อนุกมฺปิกาติ ยถา อณฺณายปี อนุคฺคาหิกา เอวํ มยฺหํ มาตา
ปวตฺตนิทิวตฺติวิภาวนคาถาสงฺขาตํ อุพาริ ปโตทํ ปาชนทณฺทกํ

เล่มที่ 27 วัตถุประสงค์เจริญภาวณณนา หน้า 269

มม ภาวณเวทสมุเตชํ ปวตเตสตีติ อตุโถ ฯ

ธมมสังเวคมาปาทีนุติ ภาวณภยาวหตุตา (๑) อติวิย มหนตํ
ภีสัน สํเวคํ อาปชชี ฯ

ปธานปหิตตุโตติ จตุพพิชสมมปฺปธานโยเคน นิพพานํ
ปฏีเปสิตจิตฺโต ฯ อสุสี สนฺติมุตฺตมฺนฺติ อนฺตฺตฺร สนฺตี นิพพานํ
สุสี อธิจฺฉินฺนฺติ อตุโถ ฯ

วัตถุประสงค์เจริญภาวณณนา นิฎจिता ฯ

นวกนิปาตวณณนา นิฎจिता ฯ

๑ ที. ยู. ...วหนตํ ฯ

เอกาทสกนิปาตวณณา

กิสาคอตมีเถรีคาถาวณณา

เอกาทสกนิปาต กุลยามิตตตตาทิกาทิกากิสาคอตมียา
เถรียา คธา ๑

อัย กิร ปทุมุตตรสส ภควโต กาลเ หัสวตีนนเร
กุลเคเห นิพพตติตวา วิญญุตติ ปตวา เอกทิวส สตถุ สนนติเก
ชมม สุนนตี สตถาริ เอก กิกขุณี ลูขจีวรธาริน อคกฏจान
จเปนุตติ ทิสวา อธิการกมม กตวา ต จานนตริ ปตเถสิ ๑
สา กปปสตสหัสส เทวมนุสเสส สัสนนตี อิมสมิ พุทฐุปาเท
สาวตถิย ทุกคตกุลเ นิพพตติ โคตมีติสสา นาม อโหสิ ๑
กิสสรีรตาย ปน กิสาคอตมีติ โวหริยิตถ ๑ ต ปตีกุล คต
ทุกคตกุลสส ฐิตาติ ปริภวิสุ ๑ สา เอก ปุตต วิชายิ ๑
ปุตตลาเภน จสสา สมมาน อกัสุ ๑ โส ปนสสา ปุตโต
อาธาวิตวา ปริธาวิตวา กิพนกาล กาลมกาลิ ๑ เตนสสา
โสกุมมาโท อุปปชช ๑

สา อห ปุพเพ ปริภวปตตา หุตวา ปุตตสส
ชาตกาลโต ปฏจาย สกการิ ปาปณิ อิม มยห ปุตต พหิ
จทุกเขตุมปิ วายมนตติ โสกุมมาทวเสน มตกเพวริ องเคนาทาย
ปุตตสส เม เกสชช เถลาติ เกทวารปฏิปาติยา นนเร

วึจรตึฯ มนุสฺสา เกสชฺช กุโตนึ ปรึภาสนฺตึฯ สา เตสึ
กถึ น คณฺหาตึฯ อถ นึ เอโก ปณฺทิตฺตฺปริโส อญึ
ปฺคตฺโสเกน จิตฺตฺวิกฺเขปึ ปตฺตาเอตึสฺสา เกสชฺชึ ทสพฺโถเยว
ชานึสฺสตีตึ จินฺเตตฺวา อมฺม ตว ปฺคตฺสฺส เกสชฺชึ สมนฺมา-
สมฺพุทฺธึ อฺปสงฺกมิตฺวา ปุจฺฉาตึ อาหฺฯ สา สตฺถุ ชมฺม-
เทสนาเวลายึ วิหารึ คนฺตฺวา ปฺคตฺสฺส เม เกสชฺชึ เทถ
ภควาตึ อาหฺฯ สตฺถา ตสฺสา อฺปนิสฺสยึ ทิสฺวา กจฺจ นกรึ
ปวิสิตฺวา ยสฺมึ เกเห โกจึ มตฺปฺพุโพ นตฺถึ ตโต สิทฺธตฺถกึ
อาหฺราตึ อาหฺฯ สา สาธุ ฆนฺเตตึ ตฺถุจฺฆมานฺสา นกรึ ปวิสิตฺวา
ปจฺมเกเหเยว สตฺถา มม ปฺคตฺสฺส เกสชฺชตฺถายึ สิทฺธตฺถกึ
อาหฺราเปตึ สเจ เอตฺสฺมึ เกเห โกจึ มตฺปฺพุโพ นตฺถึ สิทฺธตฺถกึ เม
เทถาตึ อาหฺฯ โก อึชฺ มเต กณฺเฑตฺถุ สกฺโกตึตึตึฯ กึเตน
หึ อถึ อึชฺ สิทฺธตฺถเกหึตึ ทฺตึยึ ตตึยึ ฆรึ คนฺตฺวา พุทฺธานุภาเวน
วิกฺคฺมุมาทา ปกตึจิตฺเต จิตฺตา จินฺเตสึ สกฺลนฺนเร อยฺเมว นึยโม
ภวิสฺสตี อึทึ หิตานุภมฺปิณา ภควตา ทิฏฺฐึ ภวิสฺสตีตึ สึเวคึ ลภิตฺวา
ตโตว พหึ นึภฺขมิตฺวา ปฺคตึ อามกฺสฺसानเ ฉฯเทตฺวา อึมึ คาถมาห

น คามชฺมโม นึคฺมสฺส ชฺมโม (๑)

น จาปียึ เอกกฺลสฺส ชฺมโม

๑ โน นึคฺมสฺส ชฺมโมตึปี ทิสฺสตีฯ

ขุททกนิกายกุกกเถรคาคาวณณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 272
เล่มที่ 27 เอกาทสกนิปาตวณณนา หน้า 272

สพพสฺส โลกสฺส สเทวกสฺส

เอเสว ฐมฺโม ยทิตฺถํ อนิจฺจตาติ ฯ

เอวญจ ปน วตฺวา สตฺถุ สนฺติกํ อคฺมาสี ฯ อถ
นํ สตฺถา ลทฺโธ เต โคตฺมิ สิทฺทตฺถโกติ อาท ฯ นิฏฺฐิตํ
ภนฺเต สิทฺทตฺถเกน กมฺมํ ปตฺติฏฺฐา ปน เม โหถาติ อาท ฯ
อถสฺสา สตฺถา

ตํ ปุตฺตปสฺสุมมตฺตํ พฺยาสตฺตมฺนสํ นริ

สฺสุตฺตํ คามํ มโหโฆว มจฺจุ อาทาย กจฺฉตีติ

คาถมาห ฯ

คาถาปริโยसानะ ยถาจิตาว โสตาปตฺติผล ปตฺติฏฺฐาย
สตฺถาริ ปพฺพชฺช ยาจิ ฯ สตฺถา ภิกฺขุณฺนี สนฺติเก ปพฺพชิตฺตุ
อนฺุชานิ ฯ สทา สตฺถาริ ติกฺขตฺตํ ปทกฺขิณฺณํ กตฺวา วนฺทิตฺวา
ภิกฺขุณฺอุปสฺสยํ คนฺตฺวา ปพฺพชิตฺวา อุปสมฺปทํ ลภิตฺวา นจิริสฺเสว
โยนิโสมนสิการกมฺมํ กโรนฺตี วิปสฺสนํ วฑฺฒเสสิ ฯ อถสฺสา
สตฺถา

โย จ วสฺสสฺสํ ชีเว อปสฺสํ อมตํ ปทํ

เอกาทํ ชีวิตํ เสยฺโย ปสฺสโต อมตํ ปทนฺติ

อิมํ โอบาสคาถมาห ฯ สทา คาถาปริโยसानะ อรหตฺตํ ปาปฺณิตฺวา
ปริกฺขารวลฺลเย ปรมฺกุกฺกุฏา หุตฺวา ตีหิ ลูเขหิ สมฺนฺนาคตํ
จิวริ ปารุปีตฺวา วิจริ ฯ อถ นํ สตฺถาเชตฺวเน นิสินฺโน

เล่มที่ 27 กิสาโคตมีเถรีคาถาวรรณนา หน้า 273

ภิกขุณีโย ปฏิปาทิยา จานนุตเร จเปนุโต ลุขจีวรธารินัน
อคุฏฐาเน จเปสิ ฯ สวา อตฺตโน ปฏิปตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา
สตฺถาริ นิสฺสาย มยา อัย วิเสโส ลทฺุโรติ กลฺยาณมิตฺตปัสสา
มุเขน อีมา คธา อภาสิ

[๔๖๔] กลฺยาณมิตฺตตา มุนินา โลกั อาทิสฺส วณฺณิตา

กลฺยาณมิตฺเต ภขมาโน อปี พาโล ปณฺฑิโต อสฺส ฯ
ภขิตพฺพา สปฺปริสา ปณฺณา ตถาปี วทฺตเต ภขนฺตานัน
ภขมาโน สปฺปริเส สพฺเพหิปี ทฺุเกหิ ปมฺจุเจยฺย ฯ
ทฺุเกขณฺเจว วิชานเยยฺย ทฺุเกขสฺส จ สมฺมทฺุยํ นิโรธํ
อฏฺุจงฺกิกณฺจ มคฺคํ จตฺถาริปี อริยสจฺจานิ ฯ
ทฺุเกโฆ อิตฺถิภาโว อกฺขาโต ปฺริสทฺุมฺมสารถินา
สปฺตติกมฺปิ หิ ทฺุเกขํ อปฺเปกจฺจา สกึ วิชตาโย ฯ
คฺลเก อปี กนฺตนฺติ สฺุขุมาลิณีโย วิสานิ ขาทนฺติ
ชนมารถมชฺชคฺตา อฺุโกปี พฺยสนานิ อนฺุโกนฺติ ฯ
อฺุปฺริชณฺณา คจฺจนฺตี อทฺุทสาหํ ปตี มตํ
ปณฺถมฺหิ วิชยิตฺวาน อปฺปตฺตาว สกั ฆริ ฯ
เทว ปฺตฺตา กาลกฺตา ปตี จ ปนฺเถ มโต กปณฺิกาย
มาตา ปิตา จ ภาตา ทฺุยฺหนฺติ จ เอกจิตกายํ ฯ
จีณฺกุตีเน กปณฺเ อนฺุภูตํ เต ทฺุเกขํ อปฺริมาณํ
อสฺสุ จ เต ปวตฺตํ พฺหุณี จ ชาติสทฺุสฺสานิ ฯ

เล่มที่ 27 เอกาทสกนิပါတพรรณนา หน้า 274

วสีตา สุสานมชฺเฒ อโถปี ขาทิตานี ปุตุตมंसานี
หตถุทิกา สพฺพครหิตา มตปติกา อมตมริคฺจฺณี ฯ
ภาวิโต เม มคฺโค อริโย อญฺจฺจฺกโก อมตคามี
นิพฺพานมฺปิ สจฺฉิกตํ ชมฺมาทาสํ อเวกฺขีหํ ฯ
อหम्मฺหิ กนฺตสลฺลา โอิหิตภารา กตํ หิ กรรมิยํ
กิสฺสาคตฺมึ เถรี วิมฺุตตจิตฺตฺตา อิมํ ภณฺตีติ ฯ

ตตฺถ กฺลฺยาณมิตฺตตฺตาติ กฺลฺยาโณ ภทฺโท สุนฺทโร มิตฺโต
เอตฺตฺสชาติ กฺลฺยาณมิตฺโต ฯ โย ยสฺส สีลาทิกฺุณสมฺปนฺโน (๑) อหฺมฺสฺส
จฺมตาทตฺส วิชฺชาตา เอวํ สพฺพภากาเรน อุปกาโร มิตฺโต
โหติ โส ปุคฺคโล กฺลฺยาณมิตฺโต ตสฺส ภาวो กฺลฺยาณมิตฺตฺตา
กฺลฺยาณมิตฺตฺวานตฺตา ฯ มุณฺินาติ สตฺถารา ฯ โลกํ อาทิสฺส
วณฺณิตฺตาติ กฺลฺยาณมิตฺเต อนฺุคฺนตฺพพฺนติ สตฺตฺโลกํ อฺุทฺทิสฺส
สกลเมว หิหํ อานนฺุท พฺรหฺมจฺริยํ ยทิตํ กฺลฺยาณมิตฺตฺตา
กฺลฺยาณสหายตา กฺลฺยาณสมฺปวงฺกตา กฺลฺยาณมิตฺตฺสเสตํ
เมฆิย ภิกฺขุโน ปาฏิกงฺขํ กฺลฺยาณสหายสฺส
กฺลฺยาณสมฺปวงฺกสฺส ยํ สีลวา ภวิสฺสติ ปาติโมกฺข-
สํวรํสฺวโต วิหริสฺสตีติ จ เอวมาทินา ปสฺสิตา ฯ
กฺลฺยาณมิตฺเต ภขมาโนติอาทิ กฺลฺยาณมิตฺตฺตฺยา อานิสฺส-
ทสฺสนํ ฯ ตตฺถ อปี พาโล ปณฺุทิตฺโต อสฺสชาติ กฺลฺยาณมิตฺเต
๑ ม. สีลาทิกฺุณสมฺมาทเปตา ฯ ๒. ข. อ. ๒๕/๘๘/๑๒๗ ฯ

เล่มที่ 27 กิสาคคตมีเถรคถาวณณนา หน้ 275

ภขมาโน ปุคคโล ปุพเพ สุตาทิวรเหณ พาลอปี สมนโน
อสสุตสวณาทินา ปณทิตอ ภเวยย ๑

ภชิตพพา สปุปริสาคี พาลสสาปี ปณทิตถาวเหตุโต
พุทธาทโย สปุปริสากาเลน กาลอ อุปสงกมณาทินา
เสวิตพพา ๑ ปณณว ตถาปี วทตติ ภขนุตานนติ กลยณมิตเต
ภขนุตานน ตถา ปณณว วทตติ พุทธติ ปารีปุรี กจจติ ๑ ยถา
เตสุ โย โกจ ขตติยาทโก ภขมาโน สปุปริเส สพเพหิ
ชาติอาทิตุกเขหิ ปมจเจยยาติ โยชนา ๑

มจจนวีธี ปน กลยณมิตตวิธินา ทสเสตอ ทุกขณเจว
วิชานเยยยาติอาทิต วุตติ ๑ ตตถ จตตาริป อริยสจจानीติ ทุกขณจ
ทุกขสมุททยณจ นิโรชณจ อฏจงคิก มกคณจจาติ อิมานิ จตตาริ
อริยสจจานิ วิชานเยยย ปฏิวิจเณยยาติ โยชนา ๑ ทุกโข
อิตติภาโวติอาทิกา เทว คาคา อณตตราย ยกขินียา อิตติภาว
ครหนตติยา ภาสิตา ๑ ตตถ ทุกโข อิตติภาโว อุกขาโตติ จปลต
คพทธารณ สพพกาลอ ปรรปฏิพทฐวตติตาคี เอวมาทิหิ อาทิตนเวหิ
อิตติภาโว ทุกโขติ ปุริสทมมสารณินา ภควตา กถิตอ ๑
สปรตติกรมปี หิ ทุกขนติ สปรตตวาโส สปรตติยา สทฐี
สัวาโสปี ทุกโข อยมปี อิตติภาเว อาทิตนโวติ อธิปปาโย ๑
อปรเปกจจา สกั วิชาคาโยติ เอกจจา อิตติโย
เอกวารเมว วิชาคา ปจมคพเก วิชายนทุกข

อสนฺหฺตโย ๑ กสเถ อปี กนฺตฺตติ อตฺตโน คีวฺมปี ฉินฺทฺตติ ๑
สุขุมลฺนิโย วิสฺวานิ ขาทฺตฺตติ สฺขุมลสฺรีรา อตฺตโน สฺขุมล-
ภาเวน เขทฺ อวิสฺหฺตโย วิสฺวานปี ขาทฺตฺตติ ๑ ชนมารก-
มชฺฉคตฺตติ ชนมารโก วุจฺจติ มุพฺพหคฺคฺโก ๑ มาตฺคคามชนสฺส (๑) มารโก มชฺฉคตฺตา ชน
มารกา กุจฺฉิตฺตา มุพฺพหคฺคฺภาติ

อตฺตโถ ๑ อุโภปี พุยสนฺนํ อนุโภนฺตฺตติ คพฺโภ คพฺภินิ จาติ
เทวปี ชนา มรณฺนจ มรณฺนตฺตติ พุยสนฺนํ จ ปาปฺนฺตฺตติ ๑
อปเร ปน ภณฺตฺตติ ชนมารกา นาม กิเลสํ เตถฺ มชฺฉคตฺตา
กิเลสสนฺตฺตนาปตฺตติ อุโภปี ขายาปตฺตติ อธิ กิเลสปริพาหวเสน
อายุตฺตี ทฺคคฺคิปริกิเลสวเสน พุยสนฺนํ ปาปฺนฺตฺตติ ๑ อิมํ
กิริ เทว คธา สา ขกฺขินิ ปรฺมตฺตภาเว อตฺตโน อนุญฺตฺตฺกํ
อนุสฺสฺริตฺวา อาห ๑ เถรี ปน อิตฺตฺติภาเว อาทินววิภาวนาย
ปจฺจนฺภาสฺนฺตฺตี อโวจ ๑

อุปฺวิชฺชญา คจฺจนฺตฺตติอาทิกา เทว คธา ปญฺจอาราย
เถรียา ปวตฺตตี อารพฺภ ภาสิตา ๑ ตตฺถ อุปฺวิชฺชญา คจฺจนฺตฺตติ
อุปคตฺตวิขานคธา มคฺคํ คจฺจนฺตฺตี อปฺปตฺตาว สกํ เคหํ ปนฺเถ
วิขยิตฺวาน ปตฺตี มตฺ อทฺทสฺ อหฺนฺตติ โยชนา ๑

กปณฺคิยาติ วรกาย ๑ อิมํ กิริ เทว คธา
ปญฺจอาราย ตทา โสภุมฺมาทปตฺตตฺตย วุตฺตาคารสฺส อนุกรณฺวเสน

อิติภาเว อาทีนวิภาวนตุถเมว เถรียา วุตตะตา ฯ

อุภยมุเปติ อุทาทรรณภาเวน อาเนตฺวา อิทานิ อุตฺตโน
อนุกฺกตํ ทุกฺขํ วิภาเวนฺตึ จีณฺกฺลีนฺเตอาทิมานห ฯ ตตฺถ
จีณฺกฺลีนฺเต โภคาทีหิ ปาริซฺชุลฺลปตฺตกฺลิกเก ฯ กปฺเพติ ปรม-
อวณฺณาคํ ปตฺเต ฯ อุภยญฺเจตํ อุตฺตโน เอว อามนฺตฺนวจนํ ฯ อนุกฺกตํ เต ทุกฺขํ อปริมาณฺนติ
อิมสฺมี อุตฺตภาเว ฯ อีโต
ปฺริมตฺตภาเวสุ วา อนปฺปกํ ทุกฺขํ ตยา อนุกฺกตํ ฯ อิทานิ
ตํ ทุกฺขํ เอกเทเสน วิภชิตฺวา ทสฺเสตฺถ อสฺสุ จ เต
ปวตฺตฺนติอาทึ วุตฺตํ ฯ ตสฺสสตฺโถ อิมสฺมี อนมตฺตคฺเค สํสาเร
ปฺริพฺภมฺนฺติยา พหุกันนิ ชาติสหสฺसानิ โสกาภิกฺกตฺตาย อสฺสุ
จ ปวตฺตํ อวิเสสิตํ กตฺวา วุตฺตญฺเจตํ มหาสมฺมุตฺตสฺส
อุทกโตปปี พหุคฺเมว ลียา ฯ

วสิตา สุสานมฺชฺเชติ มนฺุสฺสมํสชาติกา สุนฺชี สิงฺคาลี
จ หุตฺวา สุสานมฺชฺเช วสิตา ฯ ขาทิตานิ ปฺตฺตมํสํสํนิตี
พฺยคฺขทีปปีพาราทิกเก ปฺตฺตมํสํสํนิตี ขาทิตานิ ฯ
หตฺถกฺกาทิ วินฺญฺจกฺกวลฺวสา ฯ สพฺพครหิตาทิ สพฺเพหิ ฆรฺวาสีหิ
ครหิตา ครหปฺตฺตา ฯ มตฺปตฺกาทิ วิธฺวา ฯ อิม ปน ตโย ปกาเร
ปฺริมตฺตภาเว อุตฺตโน อนุปฺตฺเต กเหตุวา วทตี ฯ เอวํกฺกตฺตาปี
หุตฺวา อธิกฺกจฺจลทฺชกฺกฺลฺยาณมิตฺตเสวนํ (๑) อมตฺมธฺคจฺจึ นีพฺพานํ

อนุปปคตทา ๑

อิทานิ ตเมว อมตาคิมิ ปากภู กตวา ทสเสตุ
ภาวิทิตีอาทิ วุตติ ๑ ตตถ ภาวิทิตี วิภาวิทิตี ออุปาทิตี
วทุตติโต ภาวนาภิสมยวเสน ปฏिवิวโร (๑)๑ ฐมมาทาส อเวกขีหนติ
ฐมมมย อาทาส อทุทกขี อปสสี อหิ ๑

อหम्महि กนตสลลาติ อริยมกเคน สมุจจินนราคาทิ-
สลลา อหิ อุมहि ๑ โอิहितถาราติ โอิโรปีตกามขนุชกิลเสสาภิ-
สงขารถารา ๑ กตฺติ หิ กรณียนติ ปริณญาทิเกทฺติ โสพสวิธมปี
กิจจํ กตฺติ ปรีโยสิตี ๑ วิมุตตจิตตทา อิมิ ภณิตี สพพโส
มุตตจิตตทา กิสาโกตมิ เถรี อิมมคถิ กถยามมิตตตทาติ อาทินา
กาถาพนุชวเสน อภณิตี อตฺตานํ ปรี วีย เถรี วทติ ๑
ตฺตริทํ อิมิสฺสา เถรียา อปทานํ (๒)

ปทุมุตฺตโร นาม ชิโน สพพฐมมาน ปารค
อิโต สตสทสสมฺหิ กปเป ออุปฺพชฺชि นายโก ๑
ตทาหิ หิ สวตฺติยิ ชาตา อณฺณตเร กุเล
อูปตฺวา ตํ นราริ สรณํ สมุปาคมิ ๑
ฐมมณจ ตสฺส อสฺโสสี จตฺตจฺจูปสณฺหิตํ
มฐฺริ ปรมสฺสาทํ วณฺณสนฺตีสฺชาวหิ ๑
ตทา จ ภิกฺขุณี ธีโร ลุขจิวรธารินี
จเปเนโต เอตทคฺคมฺหิ วณฺณยิ ปรีสุตฺตโม ๑

เล่มที่ 27 กิสาคอตมีเถรคถาวณณนา หน้า 279

ชเนตวานปป์กั ปีตี สุตฺวา ภิกฺขุณิยา กุณเ
การิ กตฺวาน พุทฺธสฺส ยถาสตฺติ ยถาพลํ ฯ
นิปฺจจ มุณีธีริ (๑) ตํ ตํ จานํ อภิปตฺถยึ
ตทานุโมทิสสมฺพุทฺโธ จานลกาย นายโก ฯ
สตสฺสสฺสตีโต กปฺเป โอกุกากกฺลสมภโว
โคตโม นาม โคตฺเตน สตฺถา โลเก ภวิสฺสตี ฯ
ตสฺส ชมฺเมสุ ทายาทา โอรสา ชมฺมนิมฺมิตา
กิสาคอตมี นามเนน เหสฺสตี สตฺถุ สาวิกา ฯ
ตํ สุตฺวา มุทิตา หุตฺวา ยาวชีวั ตทา ชินํ
เมตฺตจิตฺตา ปริจรี ปฺจจเยหิ วินายกํ ฯ
เตหิ กมฺเมหิ สุกเตหิ เจตนาปณฺธิหิ จ
ชหิตฺวา มานุสํ เทหิ ตาวตีสมกฺจฺจหํ ฯ
อิมสฺมี ภทฺทเก กปฺเป พุรหฺมพฺนฺธฺ มหายโส
กสฺสโป นาม โคตฺเตน อุปฺปชฺชิวทตํ วโร ฯ
อุปฺภูจฺจาโก มเหสฺสสฺส ตทา อาสิ นริสฺสโร
กาสีราชา กิกิ นาม พาราณสีปฺรุตฺตเม ฯ
ปญฺจมี ตสฺส ธีตาคํ ชมฺมา นามเนน วิสฺสุตา
ชมฺมํ สุตฺวา ชินคฺคสฺส ปฺพุพฺชฺชํ สมโรจยึ ฯ
อนฺุชานิน โน ตาโต อคาเรว ตทา มยํ
วีสฺวสฺสสฺสสฺสานิ วิจริมหฺม อตฺนุทิตา ฯ

๑ ม. มุณีวารี ฯ

ขุททกนิกายกุกกเถรคาคาวณณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 280
เล่มที่ 27 เอกาทสกนิปาตวณณนา หน้า 280

โกมาริพฺรหฺมจริยํ ราชกณฺญา สุเข ตา
พฺพุโรปฺภุจฺจานนिरता มุทิตา สत्तฺต ธีตโร ๑
สมณฺณี สมณคฺคฺคฺตา จ ภิกฺขุณฺี ภิกฺขุทาสิกา
ธมฺมา เจว สุธมฺมา จ สत्ตฺตมี สงฺฆทาสิกา ๑
เขมา อุปลวณฺณา จ ปฺภุจฺจารา จ กุณฺฑลา
อหฺลจ ฐมฺมทินฺนา จ วิสาขา โหติ สत्ตฺตมี ๑
เตหิ กมฺเมหิ สุกเตหิ เจตนาปณฺธิหิ จ
ชหิตฺวา มานุสฺสึ เทหิ ตาวตฺตีสมคฺคจฺจหํ ๑
ปจฺฉิมเ จ ภเว ทานิ ชาตา เสฏฺฐจิกฺกุลเ อหํ
ทูกคเต อธเน นีเจ คตา จ สธนํ กุลํ ๑
ปตฺตี จเปตฺวา เสสา เม เทสฺสนฺติ อธนา อิติ
ยทา จ ปสฺสูตา อาสี สพฺเพสฺสึ ทยิตา ตทา ๑
ยทา โส ตฺรฺโณ ภาทฺโท โกมลโก สุเขชิตฺโต
สปาณมิว กนฺโตะ เม ตทา ยมวสฺสึ คโต ๑
โสภณฺญาทีนวทนา อสฺสูเนตฺตา รุทมฺมุขา
มตฺถิ กุณฺปมาทาย วิลปฺนฺติ คมามหํ ๑
ตทา เอเกน สนฺทิกฺกุธา อุเปตฺวาภิสกฺกคฺคตฺตมํ
อโวจํ เทหิ เกสชฺชํ ปุคฺคตสยชีวนนฺติ โภ ๑
น วิชฺชนฺเต มตา ยสฺมี เกहे สิทฺทคฺคกํ ตโต
อาหฺราติ ชิโน อาห วิโนโยปายโกวิทฺโท ๑

เล่มที่ 27 กิสาโคตมีเถรีคาถาวณณนา หน้า 281

ตทา คมิตฺวา สวตฺถิ น ลภี ตาทิสํ ฆริ
กุโธ สิทฺถตฺถกํ ตสฺมา ตโต ลทฺธา สตี อหํ ฯ
กฺุณปํ จจฺจฺยิตฺวาน อุเปสี โลกนํยกํ
ทฺูรโตว มมํ ทิสฺวา อโวจ มจฺจฺรสฺโร ฯ
โย จ วสฺสสฺตํ ชีเว อปฺสฺสํ อุทฺยพฺพยํ
เอกาหํ ชีวิตํ เสยฺโย ปสฺสโต อุทฺยพฺพยํ ฯ
น กามชฺมโม นิกมสฺส ชฺมโม
น จาปิยํ เอกกฺุสฺส ชฺมโม
สพฺพสฺส โลกสฺส สเทวกฺุสฺส
เอเสว ชฺมโม ยทิตฺมนิจฺจตา ฯ
สาหํ สฺตฺวานิมา คาถา ชฺมมจฺกฺุํ วิโสชฺยิ
ตโต วิญฺญาตสทฺชฺมา ปพฺพชชี อนคาริยํ ฯ
ตถา ปพฺพชิตา สนฺติ ยฺุณชนฺติ ชินสาสเน
นจเรเนว กालเณ อรหฺตฺตํ อปาปฺุณิ ฯ
อิทฺธิสฺสุ จ วสี โหมิ ทิพฺพาย สโตชฺชาตฺยา
ปรจิตฺตานิ ชานามิ สตฺถุสาสนการิกา ฯ
ปฺุพฺเพนิวาสํ ชานามิ ทิพฺพจฺกฺุํ วิโสชิตํ
เขเปตฺวา อาสเว สพฺเพ วิสฺุทฺธาสิ สฺุณิมฺมลา ฯ
ปริจฺฉฺโน มยา สตฺถา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ
โอหิตํ ครฺุโก ภาโร ภวเนตฺติ สมฺมุตฺตา ฯ

ขุททกนิกายกุกกเถรคาคาวณณนา (ปรมคตทปนี) - หน้ทที่ 282
เล่มที่ 27 เอกาทสกนปาทวณณนา หน้ท 282

ยสฺสตถาย ปพพชิตา อคารสุมานการิชย
โส เม อตุโธ อนุปฺปตฺโต สพฺพสโยชนกฺขโย ฯ
อตุถมฺมนิรุตฺตีสฺส ปฏิกานเน ตเถว จ
ณานํ เม วิมลํ สฺพุทฺธํ พุทฺธเสฏฺฐสฺส วาหสา ฯ
สงฺการกฺุณา อาหิตฺวา สฺसानา รติยาปี จ
ตโต สงฺฆาฏิกํ กตฺวา กฺุขํ ชาเรมิ จีวรํ ฯ
ชินโน ตสฺมี กุณฺเ ตฺกุโจ กฺุขจิวรรชารณ
จเปตี เอตทกฺคมฺหิ ปรีสาสุ วินายโก ฯ
กิลเสสา ฆาปีตา มยฺหํ ฯเปฯ กตฺมํ พุทฺธสฺส สาสนฺนติ ฯ
กิสาคอตฺมีเถรคาคาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ
เอกาทสกนปาทวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

ทวาทสกนิปาตวรรณนา

อุปปลวณฺณเตรีคาถาวรรณนา

ทวาทสกนิปาเต อุโภ มาตา จ ชีตา จาติอาทิกา

อุปปลวณฺณาย เถรียา คาถา ฯ

อยมปิ ปทุมุตตรสฺส ภควโต กाले หังสวตীনคเร กุลเคเห
นิพฺพตฺติตฺวา วิญญุตฺติ ปตฺวา มหาชเนน สทฺธิ สตฺถุ สนฺตีกิ
คนฺตฺวา ฆมฺมํ สฺสนฺตึ สตฺถาริ เอกิ ภิกฺขุณี อิทฺธิมนฺตานิ
อคฺคกฺุจฺจเน จเปนฺตํ ทิสฺวา สตฺตทาหํ พุทฺธปฺปมฺขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส
มหาทานิ ทตฺวา ตํ จานนฺตริ ปตฺเถสิ ฯ สา ยาวชิวํ กุสลํ กตฺวา
เทวมนุสฺเสสฺส สัสนฺตึ กสฺสปพุทฺธกาเล พาราณสินคเร กิกิสิส
กาสิรณฺโวลเ เคเห ปฏฺิสนฺธิ คเหตุวา สตฺตนฺนํ ภกิณินิ อพฺภนฺตฺรา
หุตฺวา วิสตีวสฺสสทฺสทานิ พุรหฺมจฺริยิ จริตฺวา ภิกฺขุสงฺฆสฺส ปรีเวณฺ
กาเรตฺวา เทวโลเก นิพฺพตฺตา ฯ

ตโต จวิตฺวา ปุณฺ มนุสฺสโลกํ อากจฺจนฺตึ เอกสฺมี คามเก
สทฺตธา กมฺมํ กตฺวา ชีวนกฺกุจฺจเน นิพฺพตฺตา ฯ สา เอกทิวสํ
เขตฺตกฺกุฏี คจฺจนฺตึ อนฺตรามคฺเค เอกสฺมี สเร ปาโตว
ปฺปฺพิตํ ปทุมปฺปฺพิ ทิสฺวา ตํ สริ โอรุยฺห ตเมว ปฺปฺพิ
จ ลาชปฺกฺชิปนฺตฺถาย ปทุมินิปตฺตํ จ คเหตุวา เกทาเร

เล่มที่ 27 ทวาทสกนิปาตพรรณนา หน้า 284

สตลีสถานิ ฉินฺหิตฺตฺวา กุกฺกิกาย นิสิินฺนา ลาเช ภชฺชิตฺตฺวา ปณฺจ
ลาชสฺตานิ กตฺวา จเปลิ ฯ ตสฺมี ขณฺเ คนฺธมาทนปฺพพเต
นิโรธสมาปฺตติโต วุฏฺฐิโต เอโก ปจฺเจกพฺพุโธ อาคนฺตฺวา ตสฺสา
อวิหฺเร จาเน อฏฺฐาสี ฯ สตา ปจฺเจกพฺพุธึ ทิสฺวา ลาเชหิ สทฺฐี
ปทุมปฺปฺมึ คเหตุวา กุกฺกิตฺโต โอรุຍฺหฺ ลာเช ปจฺเจกพฺพุทฺธสฺส ปตฺเต
ปฏฺจิปิตฺตฺวา ปทุมปฺปฺเณน ปตฺตํ ปิธาย อทาสี ฯ อถสฺสา ปจฺเจกพฺพุเท
โถกํ คเต เอตทโหสิ ปฺพพชิตา นาม ปฺปฺเณน อนตฺถิกา อหํ ปฺปฺมึ
คเหตุวา ปิลนฺทิสฺสามีติ คนฺตฺวา ปจฺเจกพฺพุทฺธสฺส หตฺถโต ปฺปฺมึ
คเหตุวา ปฺน จินฺเตสิ สเจ อโยโย ปฺปฺเณน อนตฺถิโก อภวิสฺส
ปตฺตมตฺถเก จเปตฺตํ นาทสฺส อทฺธา อโยยสฺส อตฺถิโก ภวิสฺสตีติ ปฺน
คนฺตฺวา ปตฺตมตฺถเก ปฺปฺมึ จเปตฺตฺวา ปจฺเจกพฺพุธึ ขมาเปตฺตฺวา ฆนฺเต
อิเมสํ เม ลาชานํ นิสฺสนฺเทน ลาชคณฺนาย มม ปฺตฺโต (๑) อสฺสุ
ปทุมปฺปฺมฺนิสฺสนฺเทน นิพฺพตฺตนิพฺพตฺตญฺจจาเน ปเท ปเท ปทุมปฺปฺมึ
อุฏฺฐหฺตฺติ ปตฺถนํ อทาสี ฯ ปจฺเจกพฺพุโธ ตสฺสา ปสฺสนฺตียาว
อากาเสน คนฺธมาทนปฺพพตฺตํ คนฺตฺวา ตํ ปทุมํ นนฺทมูลกปฺพภาเร
ปจฺเจกพฺพุธานํ อกฺกมนฺโสปานสฺมีเป ปาทปฺปฺญจฺฉนํ กตฺวา จเปลิ ฯ

สาปี ตสฺส กมฺมสฺส นิสฺสนฺเทน เทวโลเก ปฏฺฐิสฺนฺธี

๑. ปตฺตา ฯ

เล่มที่ 27 อุปลวณณนาเถรียคาวณณนา หน้ 285

คณหิ นีพพตคกาลโต ปฏจาย ตสสา ปเท ปเท
มหาปทุมปุพม์ อุจจาติ ฯ สาทโต จิตวา ปพพตปาเท
เอกสมิ ปทุมสเร ปทุมคพเพ นีพพตติ ฯ ตํ นิสาย เอโก
ตปโส วสติ โส ปาโตว มุขโชนตถาย สริ คนตวา ตํ ปุพม์
ทิสวา จินเตสิ อิทํ ปุพม์ เสเสหิ มหนตตริ เสทานิ จ ปุพमितานิ
อิทํ มกุตตเมว ภาวิตพพเมตถ การณนาติ อุทกํ โอตริตวา ตํ
ปุพม์ คณหิ ฯ ตํ เตน คหิตมตตเมว ปุพमितํ ฯ ตปโส อนุโต
ปทุมคพเพ นิปนุนทาริกํ อททส ฯ ทีกุกกาลโต ปฏจาย จ
ชิตฺตฺสึเนหิ ลภิตวา ปทุมเมเนว สทฺธิ ปณณสาลํ เนตวา มณจเก
นิปชชาเปสิ ฯ อตสสา ปุณณานุกาเวเน องคจเก จิริ นีพพตติ ฯ
โส ตสมิ ปุพเพ มิลาเต อณณํ นวํ ปุพม์ อหริตวา ตํ นิปชชาเปสิ ฯ
อตสสา (๑) อชานววิชานเนน กิพิตฺตํ สมตถกาลโต ปฏจาย ปทวเร
ปทวเร ปทุมปุพม์ อุจจาติ กงกมราสิสฺส วิย ตสสา สริริวณฺโณ
โหติ ฯ สาทปตฺตา เทวณณณํ อติกกนฺตา มานุสวณณณํ อโหสิ ฯ
สาท ปิตริ ผลาผลตถาย คเต ปณณสาลาย โอิหฺยติ ฯ

อถกทิวสํ ตสสา วยปตฺตกาเล ปิตริ ผลาผลตถาย
คเต เอโก วนจรโก ตํ ทิสวา จินเตสิ มนุสสานํ นาม
เอวํ วิธํ รูปํ นตฺถิ อิติ วิมฺสิสฺสามิ นนฺติ ตปสฺส อคมนํ
๑ สี่. อตสส ตสสา ฯ

เล่มที่ 27 ทวาทสกนิปาตวณณนา หน้า 286

อุทิกขนุโต นิสีทิฯ ตา ปัตริ อากจุนเต ปฎิปถ์ คนตุวา
ตสฺส หตฺถโต กาชกมณฺทลฺลํ อคฺคเหสิ อากนตุวา นิสินฺนสฺส
จ อตฺตโน กรณวคฺคํ ทสฺเสสิฯ ตทา โส วนจรโก มนุสฺสกาวิ
ณตุวา ตาปสฺส อภิวาเทตฺวา นิสีทิฯ ตาปโส ตํ วนจรํ
วนมฺลผลเหสิ จ ปานีเยน จ นิมนฺเตตฺวา โภ ปุริส อิมสฺมีเยว
จानเน วตฺสสฺส อิทาหุ คมิสฺสตีติ ปุจฺฉิฯ คมิสฺสามิ ฆนฺเต อิช กิ
กริสฺสามิติฯ อิทํ ตยา ทิฏฺฐการณํ คตฺถุจानเน (๑)
อกเถตุ สกฺขิสฺสตีติฯ สเจ อโยโย น อิจฺฉติ กิ การณา
กเถสฺสามิติ ตาปสฺส วนทิตฺวา ยถา ปุณ อากมนกาเถ
มกฺกสณฺชานนคฺคํ เอวํ สาขาสณฺชยจ รุกฺขสณฺชยจ
กโรนุโต ปกฺกามิฯ

โสปี พาราณสี คนตุวา ราชานํ อทฺทสฯ ราชา
กสฺมา อากโตสตีติ ปุจฺฉิฯ อหํ เทว คฺมุหาคํ วนจรโก
ปพฺพตปาเท อจฺฉริยํ อิตฺถิรตฺนํ ทิสฺวา อากโตมฺหิตี สพฺพ
ปวคฺตี กเถสิฯ โส ตสฺส วจฺนํ สุตฺวา เวเคน ปพฺพตปาทำ
คนตุวา อวิทุเร จานเน ขนฺธาวาริ นีวาเสตฺวา วนจรเกน เจว
อณฺเณหิ จ ปุริเสหิ สทฺธี ตาปสฺสส ฆตฺตกิจฺจํ กตุวา
นิสินฺนเวลาย ตตฺถ คนตุวา อภิวาเทตฺวา ปฎิสฺนถาริ กตุวา
เอกมนฺตํ นิสีทิฯ ราชา ตาปสฺสส ปพฺพชิตปริกฺขารภณฺฑํ
๑ ม. เอตฺโต คนตุวาฯ

เล่มที่ 27 อุปปลวณณนาเถรคถาวณณนา หน้า 287

ปาทมูลเจจเปตวา ภนุเต อิมสุมิ จาเน กิ กโรม คมิสสามาติ
อาห ๑ คจจ มหาราชาติ ๑ อาม คจจามิ ภนุเต อยยสส
ปน สมิเป วิสภาคปริสา อตถิติ อสสุมหา อสารูปปา เอสา
ปพพชิตานัน มยา สทฐี คจจตุ ภนุเตติ ๑ มนุสสานัน นาม จิตต
ทุตโตสย กถิ พนุน มชเฆ วสิสสตีติ ๑ อมหากัน รุจิตกาลโต ปฏจาย
เสสานัน เขจจกุกกาเน จเปตวา ปฏิจคคิตุ สกขิสสามิ ภนุเตติ ๑

โส รยโย กถิ สุตวา ทหระกาเล คหิตนามวเสเนว
อมม ปทุมวตีติ ชีตริ ปกโกสิ ๑ สวา เอกวจนเนว ปณณสาโต
นิกขมิตวา ปิตริ อภิวาเทตวา อฏจาสิ ๑ อถ นัน ปิตา อาห ตวั
อมม วยปตตวา อิมสุมิ จาเน รยญา ทิฏจกาลโต ปฏจาย วสิตุ
อผาสุกัน รยญา สทฐี คจจ อมมาติ ๑ สวา สาธู ตาตาติ ปิตวจนัน
สมปฏิจจิตวา อภิวาเทตวา โรทมานา อฏจาสิ ๑ ราชา อิมิสสา
ปิตุจิตต คณหามิติ ตสมิเยว จาเน กหาปณราสิมฺหิ จเปตวา
อภิเสกั อกาสิ ๑ อถ นัน คเหตุวา อตตโน นคริ อานเหตุวา
อาคตกาลโต ปฏจาย เสสิตถิโย อโนโลเกตวา ตาย สทฐีเยว
รมติ ๑ ตา อิตถิโย อิสสาปกตา ตัม รยโย อนตเร
ปริภินทิตุกามา เอวม่าหิสุ นายิ มหาราชา มนุสสาชชาติกา
กหิ นาม ตุมเมหิ มนุสสานัน วิจระณุกกาเน

เล่มที่ 27 ทวาทสกนิปาตวณณา หน้า 288

ปทุมมานิ อุกุจหนุตานิ ทิฏฐปุปพานิ อทฐา อัย ยกฺขินี นีหฺรต
นํ มหาราชาคี ฯ ราชาคาสี กถํ สุตฺวา ตฺวณฺหิ อโหสิ ฯ

อถสฺสาปเรน สมเยน ปจฺจนฺโต กุปีโต โส คุรฺกพฺภา (๑)

ปทุมวตฺตีติ ตํ นครเ จเปตฺวา ปจฺจนฺตํ อคฺมาสิ ฯ อถ ตา
อิติโย ตสฺสา อูปฺภุจายิกาย ลลจํ ทตฺวา อิมิสฺสา ทารกํ
ชาตมตฺตเมว อปเนตฺวา เอกํ ทารุฆฺฏิกํ โลหิตฺน มกฺขิตฺวา
สนฺติเก จเปหฺติ อาหํสุ ฯ ปทุมวตฺติยาปิ นจฺริสฺเสว กพฺภุจฺจฺจํ
อโหสิ ฯ มหาปทุมกฺมารโ เอกโกว กุจฺฉิยํ ปฏฺฐิสฺนฺธิ คณฺหิ ฯ
อวเสสา เอกฺนปฺลจฺสตา ทารกา มหาปทุมกฺมารสฺส มาตฺตุกฺฉิโต
นิกฺขมิตฺวา นิปฺนฺนกาเล (๒) สํเสทชา หุตฺวา นิพฺพตฺตีสุ ฯ
อถสฺสา น ตาว อัย สตี ปฏฺฐิภตฺตีติ คตฺวา सा อูปฺภุจายิกา
เอกํ ทารุฆฺฏิกํ โลหิตฺน มกฺขิตฺวา สมฺเป เจเปตฺวา คาสี อิติณฺ
สญฺญํ อทาสี ฯ ตา ปฺลจฺสตาปิ อิติโย เอเกกา เอเกกํ ทารกํ
คเหตฺวา จฺนุทการกานํ สนฺติกํ เปเสตฺวา กรณฺฑเก ออาหาราเปตฺวา
อตุตฺตนา อตุตฺตนา คหิตฺตารเก ตตฺถ นิปฺชฺชาเปตฺวา พหิ ลลจฺนํ
กตฺวา จปฺยีสฺสุ ฯ

ปทุมวตฺตีปิ โข สญฺญํ ลกิตฺวา ตํ อูปฺภุจายิกํ ก็

วิชาตฺมहि อมฺมาติ ปุจฺฉิ ฯ सा ตํ สนฺตชฺเชตฺวา กุโต ตฺวํ
ทารกํ ลกิสฺสตีติ วตฺวา อัย ตว กุจฺฉิโต นิกฺขนฺตทารโกติ
๑ สี. คุรฺการา ฯ ๒ สี. นิสฺนฺนกาเล ฯ ๓ สี. จฺนุทานํ ฯ

เล่มที่ 27 อุปปลวณณาเถรีคาถาพรรณนา หน้า 289

โลहितมกษิต์ ทารุณภักิ์ ปุโรโต จเปติ ฯ สาคัง ทิสฺวา
โทมนสุสชาติ สีนัง ตัง ผาเลตฺวา อปเนหิ สเจ โภจิปิ
ปสุเสษฺย ลชฺชิตพฺพิ ภเวยฺยติ อห ฯ สาคํ ตสฺสา กถํ สุตฺวา
อตุตถกามา วิย ทารุณภักิ์ ผาเลตฺวา อุทฺธเน ปกฺขิปิ ฯ
ราชาปิ ปจฺจนตฺโต อาคนฺตฺวา นกฺขตฺตํ ปฏฺิมาเนนฺโต
พหิเนนเร ขนฺธวารี นิวาสาเปตฺวา (๑) นิสีทิ ฯ อถ ตา ปญฺจสตา
อิติโย รณฺโณ ปจฺจกฺกมณํ อาคนฺตฺวา อหํสุ ตวํ มหาราช น
อมฺหากํ สทฺทหสิ อเมหฺหิ วุตฺตํ อการณํ วิย โหติ
ตวํ มहेสิยา อุปฺภูยาธิกํ ปกฺโกสาเปตฺวา ปฏฺิปฺจฺจ ทารุณภักิ์ เต
เทวี วิชาติติ ฯ ราชา ตัง การณํ อนฺุปริกฺขิตฺวาว อมนฺุสฺชาติกา
ภวิสฺสตีติ ตัง เหนโต นิกฺกทฺุติ ฯ ตสฺสา ราชเคหโต สห
นิกฺขมเนเนว ปทฺุมปฺุพานิ อนฺุตรราชีสฺสุ สริรจฺจวิปี
วิวณฺณา อโหสิ ฯ สาคา เอกิกาว อนฺุตรวีธิยา ปายาสิ ฯ
อถ นัง เอกา วยฺปฺุตฺตา มหฺลฺลิกา อิติ ทิสฺวา ธีตฺุสิเนหํ
อุปฺปาเทตฺวา กหํ คจฺจสิ อมฺมาติ อห ฯ อาคนฺุตฺกมฺุหิ
วสนฺุจฺจานํ โอลเณนฺตี วิจรามิติ ฯ อิธาจฺจ อมฺมาติ
วสนฺุจฺจานํ ทตฺวา โภชนํ ปติยาเทสิ ฯ
ตสฺสา อิมินา นียาเมเนว ตตฺถ วสมานาย ตา ปญฺจสตา
อิติโย เอกจิตฺตา หุตฺวา ราชานํ อหํสุ มหาราช ตฺุเมหฺสุ
๑ สี. นิวาเสตฺวา ม. พนฺุชิตฺวา ฯ

ขุททกนิกายกุกกเถรีคาถาพรรณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 290
เล่มที่ 27 ทวาทสกนิปาตพรรณนา หน้า 290

ขนุชวาริ (๑) คเตสุ อเมหิ คงคาเทวตาย อมหากิ เทเว
วิชิตสงคาม อาคเต พลิกมมึ กตุวา อุทกกีลั กริสฺสามาติ
ปตฺถิตํ อตฺถิ เอตมตฺถํ เทว ชานาเปมาติ ฯ ราชา ตาสึ วจเนน
ตฺถุโธ คงกาย อุทกกีลั กาคู อคมาสิ ฯ ตาปี อตฺตนา
คหิตกรณฺทกํ ปฏฺิจฺจนฺนํ กตุวา อาทาย นที คนฺตุวา เตลลํ
กรณฺทกานํ ปฏฺิจฺญาทนตฺถํ ปารุปีตฺวา ปารุปีตฺวา อุทเก
ปติตฺวา กรณฺทเก วิสฺสชฺเชลฺลํ ฯ เตปี โข กรณฺทกา สพฺเพ สห
คนฺตุวา เหฏฺฐาโสเต ปสฺสริตชาลฺมฺหิ ลกฺขีสุ ฯ ตโต อุทกกีลั
กีฬิตฺวา รมฺโถ อุตฺตฉินฺณกาเถ ชาลํ อุกฺขิปนฺตาเต กรณฺทเก
ทิสฺวา รมฺโถ สนฺติกํ อานยีสฺสุ ฯ

ราชา กรณฺทเก โอลเอกตุวา ก็ ตาตา กรณฺทเกสฺสูติ
อาห ฯ น ชานาม เทวาติ ฯ โส เต กรณฺทเก วิวราเปตฺวา
โอลเอกนฺโต ปจฺมํ มหาปทุมกุมารสฺส กรณฺทกํ วิวราเปติ ฯ
เตลลํ ปน สพฺเพสมฺปิ กรณฺทเกสุ นิปชฺชาปีตทิวเสสฺสุเยว
ปฺลฺยณฺทริยา องฺคฺกุจฺโต (๒) ชิริ นิพฺพตฺติ ฯ สกฺโก เทวราชา
ตสฺส รมฺโถ นิกงฺขภาวตฺถํ อนฺโต กรณฺทเก อุกฺขรานิ
ลิษาเปสิ อิเม กุมารา ปทุมวติยา กุจฺฉิมฺหิ นิพฺพตฺตา
พาราณสิรมฺโถ ปุตฺตา อถ เน ปทุมวติยา สปตฺติโย ปญฺจสตา
อิตฺติโย กรณฺทเกสุ ปกฺขิปีตฺวา อุทเก จิปีสุ ราชา อิมํ การณฺ

เล่มที่ 27 อุปปลวณณเถรคาถาธรรมชาด หน้ 291

ชานาคูตี ฯ กรณทเก วิวญญมคเต ราชา อกขรานิ วาเจตวา
ทารเก ทิสวา มหาปทุมกุมาริ อุกขิปิตวา เวเคน รเถ
โยเชตวา อสุเส กปะเปถ อหิ อชช อนุโต นคริ ปวิสิตวา
เอกจจนัน มาตุคามานัน ปิยิ กริสสามิตี ปาสาทวาริ อารุยุห (๑)
หตุถิสีวาย สหสสภณทิกิ จเปตวา นครเ เกรี จราเปตี โย
ปทุมวตี ปสฺสตี โส อิมิ สหสสภณทิกิ คณหาตฺตี ฯ

ตํ กถิ สุตวา ปทุมวตี มาตุสณณิ อทาสี หตุถิสีวโต
สหสสภณทิกิ คณห อมฺมาตี ฯ นานิ เอวรूपิ คณหิตุ วิสทามิตี
อาห ฯ สปิ ทุตियมปิ ตตियมปิ วุตเต กิ วตวา คณหามิ
อมฺมาตี อาห ฯ มม ชิตา ปทุมวตี เทวี ปสฺสตีตี วตวา
คณหาหิติ ฯ สปิ ยิ วา ตํ วา โหตุติ คณตฺวา สหสสจงโกฏกิ
คณหิ ฯ อถ นัน มนุสฺสา ปุจฺฉิสฺส ปทุมวตี เทวี ปสฺสตี อมฺมาตี ฯ
อหิ น ปสฺสามิ ชิตา กิร เม ปสฺสตีตี อาห ฯ เต กหิ ปน สปิ
อมฺมาตี วตวา ตาย สทฺธิ คณตฺวา ปทุมวตี สณฺขานิตฺวา ปาทेषุ
นิปตีสฺส ฯ ตสฺมี กาลे สปิ ปทุมวตี เทวี อยฺนฺติ ญตฺวา ภารियิ วต
อิตฺถิยา กมฺมํ กถิ ยา เอววิชฺสฺส รณฺโณ มहेสิ สมานา เอวรूपิ
จानเน นิรารกฺขา วสีตี อาห ฯ

เตปี ราชปฺริสา ปทุมวติยา นิเวสนัน โสธาเปตวา สานิหิ

ปริกขิปาเปตวา ทวาระ อารกขั จเปตวา คนุตวา รณโธ
อาโรเจสุ ฯ ราชา สุวณณสิวิกั เปเสสิ ฯ สวา อหิ เอวิ
น คมิตฺตสามี มม วสนนฺจฺจานโต ปฏฺจาย ยาว ราชเคหิ
เอตฺถนฺตเร วรโปตฺถกจิตฺตตฺถรณเ อตฺถราเปตวา อูปริ โสวณณตารกวิจิตฺตเจตฺติทานัน พนฺธา
เปตวา ปสาธนตฺถาย

สพฺพาลงฺการเรสุ ปหิเตสุ ปฏฺมณฺฑิตฺเตสุ ปทสา ว คมิตฺตสามี เอวิ
เม นาครา สมฺปตฺตี ปตฺติสฺสนฺตีติ อาห ฯ ราชา ปทุมวติยา
ยถารูจิ กโรธาติ อาห ฯ ตโต ปทุมวติ สพฺพปสาธนัน
ปสาธตฺวา ราชเคหิ คมิตฺตสามีติ มคฺคิ ปฏฺปิชฺชิตฺติ ฯ อถสฺสา
อกฺกนตอกฺกนตฺถจฺจานเน วรโปตฺถกจิตฺตตฺถรณานิ กิณฺหิตฺวา
ปทุมปฺปฺพานิ อุกฺกหิสุ ฯ สวา มหาชนสฺส อตฺตโน สมฺปตฺตี
ทสฺเสตฺวา (๒) ราชนิเวสนัน อารุຍฺห สพฺพเพปิ เต เจตฺติตฺตตฺถรณเ
ตฺสฺสา มหฺลิกาย โปสวานิกมฺมฺลึ กตฺวา ทาเปสิ ฯ

ราชาปิ โข ตา ปญฺจสตา อิตฺถิโย ปกฺโกสาเปตฺวา
อิมา เต เทวิ ทาสิโย กตฺวา เทมีติ อาห ฯ สาธุ มหาราชติ
วตฺวา เอตาสัน มยฺหํ ทินฺนภาวํ สกฺลนฺนเร ชานาเปหิติ ฯ
ราชา นนฺนเร เภริ จราเปสิ ปทุมวติยา ทพฺพิกกา (๓) ปญฺจสตา
อิตฺถิโย เอตฺติสฺสาว ทาสิโย กตฺวา ทินฺนาติ ฯ สวา ตาสัน
๑ ม. อถสฺสา ฯ ๒ สฺ. ทสฺเสนฺตี ฯ ๓ สฺ. ทฺสิตา ฯ

เล่มที่ 27 อุปปลวณณเถรคาคาวณณนา หน้ 293

สกกลนาคเรน ทาสีภาโว สลลทกขิตติ ฌตฺวา อหิ มม
ทาสีโย ภูษิสฺสา กาคู ลภามิ เทวติ ราชานํ ปุจฺฉิ ฯ ตว
อิจฺฉา เทวติ ฯ เอวํ สนฺเต ตเมว เภริจาริกํ ปกุกโกสาเปตฺวา
ปทุมวติเทวียา อตฺตโน ทาสีโย กตฺวา ทินฺนา ปญฺจสตา
อิตฺถิโย สพฺพาว ภูษิสฺสา กตฺติ ปฺน เภริ จราเปถติ
อาห ฯ สว ตาสี ภูษิสฺสภาว กเต เอกฺกานํ ปญฺจปฺตฺตสทานิ
ตาสีเขว หตฺถे โปสนตฺถาย ทตฺวา สยํ มหาปทุมกุมาริเขว
กณฺหิ ฯ

อถปรภากะ เตสํ กุมารานํ กิพนวเย สมฺปตฺเต ราช
อุยฺยานะ นานาวิธํ กิพนฺจฺจานํ กาวเรสิ ฯ เต อตฺตโน
โสฬสวสฺสทฺเทสิกกาคเ สพฺเพ เอกโตว หตฺวา อุยฺยาน
ปทุมสณฺณนาย มงฺกลโปกฺขรณิยา กิพนฺตา นวปทุมานํ ปุปฺพิทานิ
โปราณปทุมานํ จ วนฺนฺโต ปตฺนฺตานํ ทิสฺวา อิมสฺส ตาว
อนฺปาทินฺนทสฺส เอวรฺูปา ชรา ปาปฺณาติ กิมงฺคํ ปน อมฺหากํ
สริรสฺส ฯ อิทมฺปิ หิ เอวํคตฺติกเมว ภวิสฺสตีติ อารมฺมณํ คเหตุวา
สพฺเพว ปจฺเจกโพธิณานํ นีพฺพตฺเตตฺวา อุกฺกจายุกฺกจาย
ปทุมกณฺณิกาสฺส ปุลลงฺเคน นิสฺสีทิสฺส ฯ

อถ เตหิ สทฺธิ คตฺราชปฺริสา พหุคตํ ทิวสํ ฌตฺวา
อุยฺยปฺตฺตา ตุมฺหากํ เวลํ ชานาถติ อาหิสฺส ฯ เต ตฺถนฺหิ
อเหตุํ ฯ ปฺริสา คนฺตฺวา รณฺโถ อาโรเจสิ กุมารา เทว

ขุททกนิกายกุกกา เถรีคาถาวรรณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 294
เล่มที่ 27 ทวาทสกนิปาตวรรณนา หน้า 294

ปทุมกณณิกาสุ นิสินฺนา อเมหสุ กเถนฺเตสุปี วิจิเกทำ น
กโรนฺตติ ฯ ยถารุจียา เนสํ นิสิตฺตํ เทถาติ ฯ เต
สพฺพรตฺตี คหิตารกฺขา ปทุมกณณิกาสุ นิสินฺนนิยาเมเนว
อรุณํ อฏฺฐาเปสฺสุ ฯ ปุริสา ปุณฺทิวเส อุปสงฺกมิตฺวา เทวา เวลั
ชานาถาติ อาหํสุ ฯ น มยํ เทวา ปจฺเจกพฺพุธา นาม มยํ
อมฺหาติ ฯ อยฺยา ตุมฺเห ภาริยํ กถํ กถุํ ปจฺเจกพฺพุธานาม
ตุมฺหาสทิสฺวา เนว โหนฺติ ทวํกุลเกสมสฺสุธฺรา กาย
ปฏิมุกกอกฏฺฐปริกฺขารธฺรา โหนฺตติ ฯ (๑) เต ทกฺขิณฺหตฺเถน สีสํ
ปรามสฺสิสุ ตาวเทว คิหิสิงฺกํ อนฺตรธฺรายิ ฯ อฏฺฐปริกฺขารา กาย
ปฏิมุกกา จ อเหตุํ ฯ ตโต ปสฺสนตฺสเสว มหาชนสฺส อากาเสน
นนฺทมูลกปฺพุการิ อคมํสุ ฯ

สาปี โข ปทุมวตี เทวี อหํ พหุปฺตฺตา หุตฺวา นิปฺตฺตา ชาตาติ
หทยโสภํ ปตฺวา เตเนว โสเกน กาลิํ กตฺวา ราชคฺชนฺคเร
ทวารคามเก สหตฺเถน กมฺมํ กตฺวา ชีวณฺฏฺฐาเน นิพฺพุตฺติ ฯ
อถาปรภาเค กุลฆริํ คตา เอกทิวสํ สามิกสฺส เขตฺตํ ยาคุํ ھرมาณา
เตสํ อตฺตโน ปฺตฺตานํ อนฺตเร อฏฺฐ ปจฺเจกพฺพุเท ภิกฺขาจารเวลาย
อากาเสน อากจฺจนฺเต ทิสฺวา สีนฺมํ สีนฺมํ คนฺตฺวา สามิกสฺส อาโรเจสิ
ปสฺส อยฺย ปจฺเจกพฺพุเท เอเต นิมนฺเตตฺวา โภเชสฺสามาติ ฯ โส อาห สมณ-

เล่มที่ 27 อุปปลวณณาคเรคาคาวณณนา หน้าที่ 295

สกุกกา นามเต อณตถาปี เอว จรณติ น เอเต ปจเจกพุทธาติ
เต เตสั กถนตานิเยว อวิทุเร จาเน โอตรีสุ ๆ สาคอิติติ ตั ทิวสิ
อตุตโน ภาตตขชชโกชนั เตสั ทตุวา เสว อฏฐปี ชนา มยหิ
ภิกขั คณหถาติ อาห ๆ สาธุ อุปาสีเก ตว สกกาโร เอตตโกว
โหตุ อาสนานิ จ อฏฐเว โหนตุ อณเณ ปน พหุปี ปจเจกพุทเท
ทิสวา ตว จิตตัม ปสาทยายาสีติ ๆ สาค ปุนทิวเส อฏฐ อาสนานิปี
ปณณาเปตวา อฏฐนุนั สกการสมมานัน ปติยาเทตวา นิสีทิ ๆ

นิมนตติปจเจกพุทธา เสสานัน สณณัน อทิสู มาริสา อชช
อณตถอ อคนตวา สพเพว ตุมหากัม มาตุ สงกหัม กโรถาติ ๆ เต
เตสั วจัน สุตวา สพเพว เอกโต อากาเสน อากนตวา มาตุมรทวาร
ปาตุรहेสิ ๆ สาคปี ปจมัม ลทฐสณตตาย พหุปี ทิสวา น กมปีตถ ๆ
สพเพปี เต เกหิ ปเวเสตวา อาสนนสु นิสีทาเปสิ ๆ เตสุ
ปฏิปาติยา นิสีทนเตสु นวโม อณณานิ อฏฐ อาสนานิ มาเปตวา
สยั ฐราสเน นิสีทติ ยาว อาสนานิ วทฒนติ ตาว เกหิ
วทฒติ ๆ เอว เตสु สพเพสุปี นิสินนเนสु สาค อิทธิ อฏฐนุนั
ปจเจกพุทธานัน ปติยาทิตัม สกการัน ปณจสถานมปี ยาวทตถัม ทตุวา

อฏฺฐ นิลุปฺพลหตฺถเก อหริตฺวา นิมนฺตติปจฺเจกพุทฺธานันฺเขว
ปาทมฺมฺลเฐเปตฺวา อห มยฺหิ ฆนฺเต นิพฺพตฺตนิพฺพตฺตญฺจานเ
สรีรวณฺโณ อิมสฺส นิลุปฺปลานํ อนฺโตคพุทฺถวณฺโณ วีย โหตฺติ
ปตฺถนํ อกาสิ ฯ ปจฺเจกพุทฺธา มาตฺถ อนฺนโมทนํ กตฺวา
คณฺฐมาทนฺเขว อคมฺสฺสุ ฯ

สาปี ยาวชีวํ กุสฺลํ กตฺวา ตโต จุตฺตา เทวโลเก
นิพฺพตฺตติตฺวา อิมสฺสมี พุทฺธรูปฺปาเท สาวตฺถิยํ เสฏฺฐิจฺจุเล
ปฏฺฐิสนฺธิ คณฺหิ ฯ นิลุปฺปลคพุทฺธสมานวณฺณตฺตาย จตฺถสา
อุปฺปลวณฺณาเตว นามํ อภิสุ ฯ อตฺถสฺสา วยฺยปตฺตกาเล
สกลชมฺพุทฺธิเป ราราชา โน จ เสฏฺฐิจฺจโน จ เสฏฺฐิจฺจสฺส สนฺตํ (๑)
ทฺตํ ปหิณฺสีสุ ธีตฺริ อมฺหากํ เทตฺติ ฯ อปฺหิณฺนโต นาม นาโหสิ ฯ
ตโต เสฏฺฐิจฺจ จินฺเตสิ อหิ สพุเพสฺส มนํ คเหตฺถุ น สกฺขิสฺสสามิ
อุปายํ ปเนกํ กริสฺสสามิติ ธีตฺริ ปกฺโกสาเปตฺวา ปพฺพชิตฺถุ อมฺม
สกฺขิสฺสสตีติ อห ฯ ตตฺถสา ปจฺฉิมภวิกตฺตา ปิตฺถวจฺฉนํ สีเส
อาสิคฺตํ สตปาคเตลํ วีย อโหสิ ฯ ตตฺถมา ปิตฺริ ปพฺพชิสฺสสามิ
ตาทาติ อห ฯ โส ตตฺถสา สกฺกการํ กตฺวา ภิกฺขุณฺณสฺสสยํ เนตฺวา
ปพฺพพาเชสิ ฯ ตตฺถสา อจฺริปพฺพชิตฺถาย เอว อุโปสธาคาเร กาลวาโร
ปาปฺถนิ ฯ सा ปทีปํ ชาเลตฺวา อุโปสธาคารํ สมฺมชฺชิตฺวา ทิปฺลียาย
นิमितฺตํ คณฺหิตฺวา จิตฺตาว ปุณฺนปุณฺนํ โอลอกฺยมานา เตโชกสิณฺนา-
๑ สตี. สนฺตํเก ฯ

เล่มที่ 27 อุปปลวณณาเถรีคาถาธรรมชาด หน้ 297

รหมณั ฉานั นีพพตเตตวา ตเทว ปาทกั กตวา อรหคตั
ปาปุณั ฯ อรหคตผลน สทฐีเยว จ อภินญาปฐิสหมภิทาปี
อิชฌีสุ ฯ วิเสสโต ปน อิทธิวิภูพเพณ จินณวสี อโหสิ ฯ เตน
วคตั อุปทาน (๑)

ปทุมุตโตโร นาม ชิโน สพพธมมาน ปารค
อิโต สตสทสสมหิ กปะเป อุปปชชึ นายโก ฯ
ตทาทั หัศวคิยั ชาตา เสฏฐิจูเล อหุ
นानารตณปชโชเต มหาสุขสมปปีตา ฯ
อุปตวา ตั มหาวีริ อสุโสสี ฐมมเทสนั
ตโต ชาตปปสาทาทั อุปเปมิ สรณั ชินั ฯ
ภควา อิทธิมนตึนั อคคั วณณสิ นายโก
ภิกขุณั ลชชึนั ตาทิ สมาริฉานโกวิทั ฯ
ตทา มุทิตจิตตาทั ตั ฉานั อภิกงจึนั
นิมนเตตวา ทสพลั สสงฆั โลกนายกั ฯ
โกชยิตวาน สคตาทั ทตวา จ สคตุ จีวรึ
สคตมालั คเหตุวาน อุปปลาเทวคณฐิกั ฯ
สคตุ ปาทะ เจเปตวาน ฌานมูหิ อภิปุชยึ
นิปจจ สิริสา ปาทะ อิทั วจนมพรวี ฯ
ยาทิสาวณณิตา วีริ อิโต อฏฐมเก มุนิ
ตาทิสาทั ภวิสสามิ ยทิ สิขมตติ นายก ฯ

บุพพนิคายกฺกถา เถรีคาถาวณฺณา (ปรมุตฺตปิณี) - หน้าที่ 298
เล่มที่ 27 ทวาทสกนิปาตวณฺณา หน้า 298

ตทา อโวจ มํ สตุถา วิสฺสุจฺจา โหหิ ทาริเก
อนาคตฺมฺหิ อทุชาน ลจฺจนเส ตํ มโนรํถํ ฯ
สตสฺสสฺสสิโต กปฺเป โอกฺกาทกฺกตฺสมฺภโว
โคตโม นาม โคตฺเตน สตุถา โลเก ภวิสฺสตี ฯ
ตสฺส ชฺมเมสุ ทายาทา โอรสา ชฺมมฺนิมฺมิตา
นามนุปลวณฺณาติ รุเปณ จ ยสฺสสิณี ฯ
อภิณฺวาสุ วสิปฺปตฺตา สตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
สพฺพาสวปริกฺขิณา เหสฺสตี สตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ตทาทํ มุทิตา หุตฺวา ยาวชีวํ ตทา ชินํ
เมตฺตจิตฺตา ปริจรี สสงฺฆํ โลกนายกํ ฯ
เตน กมฺเมเน สุกเตน เจตนาปณฺธิหิ จ
ชหิตฺวา มานุสํ เทหิ ตาวตีสมจฺจหํ ฯ
ตโต จุตฺทามํ มนุเช อุปลนฺนา สยมฺภฺโน
อุปลเลหิ ปฏิจฺจนนํ ปิณฺฑปาตมทาสหํ ฯ
เอกนวุติโต กปฺเป วิปฺสฺสิ นาม นายโก
อุปลชฺชิจารุทสฺสโน สพฺพชฺมเมสุ จกฺขมา ฯ
เสฏฺฐิชีตา ตทา หุตฺวา พาราณสีปฺรุตฺตเม
นิมนฺเตตฺวาน สมพฺพุทฺธํ สสงฺฆํ โลกนายกํ ฯ
มหาทานํ ททิตฺวาน อุปลเลหิ วินายกํ
ปฺรูชยิตฺวา เจตฺตาว วณฺณโสภํ อปตฺถยิ ฯ

เล่มที่ 27 อุปปลวณณนาเถรีคาถาวณณนา หน้า 299

อิมมฺหิ ภทฺทเก กปฺเป พุรหฺมพฺนฺธ มหายโส
กสฺสโป นาม โคตฺเตน อุปฺปชฺชิวทตฺ วโร ฯ
อุปฺปฐจาโก มเหสีสุส ตทา อาสี นริสุสโร
กาสิราชา กิกิ นาม พาราณสีปรุตฺตเม ฯ
ตสฺสาสี ทุตฺติยา ชีตา สมณคฺคตฺตสฺวหยา
ธมฺมํ สุตฺวา ชินคฺคตฺส ปพฺพชฺชํ สมโรจยิ ฯ
อนฺุชานิ น โน ตาโต อคาเรว ตทา มยํ
วีสฺวสฺสสทฺสทานิ วิจิริมฺห อตฺนฺุทิตา ฯ
โกมาริพุรหฺมจริยิ ราชกณฺฺณา สุเขชิตา
พฺุทฺโธปฺปฐจानนิริตา มุทิตา สตฺตชิตโร ฯ
สมณิ สมณคฺคตฺตา จ ภิกฺขุณี ภิกฺขุทาสิกา
ธมฺมา เจว สฺุชมฺมา จ สตฺตมฺมี สงฺฆทาสิกา ฯ
อหํ เขมา จ สปฺปญฺญา ปญฺาจารา จ กุณฺฺทลา
กิสฺวาโคตฺมฺมี ธมฺมทินฺุณา วิสาขา โหติ สตฺตมฺมี ฯ
เตหิ กมฺเมหิ สุกเตหิ เจตนาปณฺิธีหิ จ
ชหิตฺวา มานุสฺสํ เทหํ ตาวตฺีสมกจฺจหํ ฯ
ตโต จุตฺตา มนฺุสฺเสสฺสุ อุปฺปนฺุณา มหากุเล
ปีตํ มญฺุจํ วรํ ทสฺสํ อทํ อรหโต อหํ ฯ
ตโต จุตฺตาริญฺุจฺปุเร ชาตา วิปฺปกุเล อหํ
ชีตา ติริญฺิวจฺจสฺส อุมมาทนฺุติ มโนหรา ฯ

บุพพทนิกายภูจกถา เถรีคาถาวณณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 300
เล่มที่ 27 ทวาทสกนิปาตวณณนา หน้า 300

ตโต จูตา ชนปเท กุเล อณตเร อหิ
ปสุตา นาติผีตมฺหิ สาลี โคเปมฺหิ ตทา ฯ
ทิสฺวา ปจฺเจกสมฺพุทฺธํ ปญฺจลาชตตานีหิ
ทตฺวา ปทุมจฺฉนฺนํ ปญฺจ ปุตฺตตตานีหิ ฯ
ปตฺถยิ เตปิ ปตฺถเตสุ มํชฺชํ ทตฺวา สยมฺภุโน
ตโต จูตา อรณฺเณหิ อชายิ ปทุโมทเร ฯ
กาสิरणฺโณ มเหสีหิ หุตฺวา สกุกตปฺปชิตา
อชนิ ราชปุตฺตานํ อนนํ สตปญฺจกํ ฯ
ยทา เต โยพฺพนปตฺตา กิพฺนตา ชลกีพิตํ
ทิสฺวา โอปตฺตปทุมํ อาตุํ ปจฺเจกนายกา ฯ
สาหํ เตหิ วินาฏฺตา สุตฺวีเรหิ โสกินิ
จูตา อสิคิลิปฺสฺเส กามกมฺหิ อชายิหิ ฯ
ยทา พุทฺธา สุตฺมตี ปุตฺตานํ ภตฺตฺโนปิ จ
ยาคูํ อาทาย คจฺฉนฺตี อฏฺฐ ปจฺเจกนายเก ฯ
ภิกฺขาย คามํ คจฺฉนฺเต ทิสฺวา ปุตฺเต อนุสฺสรี
จिरฺธรา วินิคฺคจฺฉิ ตทา เม ปุตฺตเปมฺสา ฯ
ตโต เตสํ อํ ยาคูํ ปสนฺนา เสหิ ปาณิหิ
ตโต จูตาหิ ติทลํ นนฺทํ อุปฺปชฺชหิ ฯ
อนฺุโกตฺวา สฺขํ ทุกฺขํ สฺสริตฺวา ภวาทเว
ตวตฺถาย มหาวิรฺ ปริฉฺจตฺตณฺจ ชีวิทํ ฯ

เล่มที่ 27 อุปปลวณณเถรคถาวณณนา หน้ 301

ธีตา ตยห้ มหาวีร ปญจวณต ชุตินุทธ
พหุญจ ทุกกริ กम्मิ กตฺ เม อติทุกกริ ๑
ราหุโล เจว อหิ จ เนกชาติสเสท พหุ
เอกสมิ สมภเว ชาตา สมานจณนุทมานสา ๑
นิพพตฺติ เอกโต โหติ ชาติยาปี จ เอกโต
ปจฺจิมเ ภวสมปตฺเต อุโกปี นานาสมภวา ๑
ปริมาณิ ชินคฺคานํ สงฺกมํ เต นิตฺสตีตํ
อธิการิ พหุ มยหิ ตยฺหตฺถาย มหามุณี ๑
ยํ มยา ปฺริตํ กम्मํ กุสลํ สร เม มุณี (๑)
ตวตฺถาย มหาวีร ปญฺฉํ อุปจิตํ มยา ๑
อกพพญฺจानเ วชฺเชตฺวา วารยณฺติ อนาจาริ
ตวตฺถาย มหาวีร ปฺริจจตฺตลฺลจ ชีวิตํ ๑ (๒)
เอวํ พหุวิธิํ ทุกขํ สมปตฺติ จ พหุพพิธา
ปจฺจิมเ ภวสมปตฺเต ชาตา สวตฺถิยํ ปฺเร ๑
มหาธเน เสฏฺฐิจฺจุเล สฺขิตเต สชฺชิตเต ตถา
นานารตฺนปชฺโชเต สพฺพกามสมิทฺธิเน ๑
สกุคฺคา ปุชิตา เจว มานิตาปจิตา ตถา
รูปโสภคฺคสมปฺนนา กุเลสฺ อภิสम्मตา ๑
อตีว ปตฺถิตา จาสี รูปโสภสิริหิ จ
ปตฺถิตา เสฏฺฐิปฺตฺเตหิ อนเเกหิ สเสหิ จ ๑

บุพทกนิกายกุกถา เถรีคาถาวณณา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 302
เล่มที่ 27 ทวาทสกนิปาตวณณา หน้า 302

อการํ ปชหิตฺวาน ปพฺพชี่ อนคาริยํ
อทุตฺตมาเส อสมปฺตเต จตฺตจํ อปาปฺณิ ๑
อิทธิยา อภินิมฺมิตฺวา จตฺตสฺสํ รตํ อหํ
พุทฺธสฺส ปาเท วนฺทิสฺสํ โลกนาถสฺส ตาทิโน ๑
อิทธิสฺส จ วสิ โหมิ ทิพฺพาย โสตธาตฺยา
เจโตปริยวณฺณสฺส วสิ โหมิ มหามฺเณ ๑
ปฺพเพนิวาสํ ชานามิ ทิพฺพจกฺขุ วิโสธิตํ
สพฺพาสวปริกฺขิณา นตฺถิ ทานิ ปฺนพฺภโว ๑
อตุถธมฺมนิรุตฺตีสฺส ปฏฺฐิภาเน ตเถว จ
ถาณํ เม วิมลํ สฺสุทฺธิํ ปภาเวน มหฺลสิโน ๑
จิวรํ ปิณฺฑปาทลฺยจํ ปจฺจยํ สยนาสนํ
ขณฺเณ อฺปนาเมนฺติ สหสฺसानิ สมฺนตฺโต ๑
ชิโน ตมฺหิ คฺุณฺเณ ตฺถุจฺโจะ เอตทกฺเค จเปสิ มํ
อคฺคา อิทธิมตีนนฺติ ปฺริสาสุ วนายโก ๑
ปฺริจिณฺโณ มยา สตฺถา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ
โอหิโต ครุโก ภาโร ภวเนตฺถิ สมฺมูหตา ๑
ยสฺสสตฺถาย ปพฺพชิตา อการสฺमानคาริยํ
โส เม อตฺถโถ อฺนุปฺปตฺโต สพฺพสฺสโยชนกฺขโย ๑
กิลฺเลสา ฌาปีตา มยฺหํ ๑เป ๑ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ๑
อโย ปน เถรี ยทา ภควา สวตฺถินครทฺวาเร ยมก-

เล่มที่ 27 อุปปลวณณเถรคถาวณณนา หน้ 303

ปาฎิหาริยั กาคุ คณทมพรุกขมูเล (๑) อุปคจนิ ตทา สตถารั

อุปสงกมิตวา วนทิตวา เอวมหา อหิ ฆนเต ปาฎิหาริยั

กริสสามิ ยทิ ภควา อนุชานาตีติ สีหนาทั นทิ ฯ

สตถา ตั การณั อตถอุปตตี กตวา เขตวเน วิหารเ
อริยคณมชเเม นิสินโน ปฏิปาทิยา ภิกขุณิโย จานนุตเร
จเปตวา อิมั เถรึ อิทุฆิมนตึนั อคกฏจาเน จเปตี ฯ ส
ฉานสุเขน จ ผลสุเขน จ นิพพานสุเขน จ วิดีนาเมนตี
เอกทิวสั กามานั อาทีนวั ไอการั สงกิลเสถจ ปจจเวกขมานา
คกคาตีริยคเถรสส มาตุยา ชีตาย สทฐี สปตตี สัวาสิ (๒)
อุททิสส สัเวกชาตย วุตตคถา ปจจอนุภาสนตี

[๔๖๕] อุโก มาตา จ ชีตา จ มยั อาสิ สปตตีโย

ตสสา เม อหุ สัเวโก อพุกโต โลมหัสโน ฯ

ชิตถถุ กามา อสุจี ทุกคนุชา พุกคณฎกา

ยตถ มาตา จ ชีตา จ สกริยา มยั อหุ ฯ

กามสวาทีนวั ทิสวา เนกขมมัม ทฎฐุ เขมโต

สา ปพพชึ ราชคเห อการสุमानการิยนตี

อิมา ติสุโส คถา อภาสิ ฯ

ตตถ อุโก มาตา จ ชีตา จ มยั อาสิ สปตตีโยติ

มาตา จ ชีตา จาคิ อุโก มยั อญญมญญั สปตตีโย

อหุมห ๑

สาวตถึยั กิร อณนตรสสุ วาณิขสสุ ภริยาย ปจจุสเวลายั
กจุนิย คพโภ สณจาสี ส่า ตั น อณณาสี ๑ วาณิโ
วิภาตาย รตติยา สกณฺเฐสุ ภณฺฑั อาริเปตฺวา ราชคหิ อุตฺทิสฺส
คโธ ๑ ตสฺสา กจุนฺเต กาลคพโภ วฑฺฒตฺวา (๑) ปรีปากั
อคมาสี ๑ อถ นั สสฺสุ เอวมาย มม ปุตุโธ จิรปฺปวฺตุโธ ตวณจ
คพฺภินิ ปาปกั ตยา กตฺนติ ๑ ส่า ตว ปุตุตโธ อณณั ปรีตั น
ชานามิตี อาย ๑ ตั สุตฺวาปี สสฺสุ อสทฺทหนฺตี ตั ฆรโธ นิกฺกทฺถมิ
๑ ส่า สามิกั กเวสนฺตี อนุกฺกเมน ราชคหิ สมปฺตตฺวา ๑ ตาวทเว
จสฺสา กมฺมชวเตสฺ จณฺเตสฺ มกฺกสมิเป อณนตริ ส่าลิ ปวีญฺจาย
คพฺภวญฺจานั อโหสิ ๑ ส่า สุวณฺณพิมฺพสทิสั ปุตุตฺ วิชยิตฺวา
อนาถสาลาัย สยายเปตฺวา อุตฺกกิจฺจตฺถิ (๒) พหิ นิกฺขนฺตฺวา ๑ อถ
อณนตโร อปุตุตโโก สตถฺวาโห เตน มกฺเคน กจุนฺโต
อสุสามิกาย ทารโก มม ปุตุโธ ภวิสฺสตีติ ตั ชาติยา หตฺถ
อทาสี ๑ อถสฺส มาตา อุตฺกกิจฺจ กตฺวา อุตฺกั คเหตุวา
ปฺภินิวตฺติตฺวา ปุตุตฺ อปฺสสนฺตี โสกาภิกฺกตา ปรีเทวิตฺวา
ราชคหิ อปฺปวีสิตฺวาว มคฺคั ปฺภิปชฺช ๑ ตั อณนตโร
โจรเชญฺจโก อนนฺตรามคฺเค ทิสฺวา
๑ สี. อวฑฺฒิตฺว ๑ ๒ สี. อุตฺกกิจฺจ กาคู ๑

เล่มที่ 27 อุปปลวณณเถรคาคาวณณนา หน้ 305

ปฏิพทจตุโต อตตโน ปชาปตี อกาลี ๗ สาคสฺส เคเห
วสนตี เอกธิตฺร วิชายี ๗ อถ สาค เอกทิวสฺส ธิตฺร คเหตุวา จิตา
สามิเกน ฆณฺฑิตฺวา ธิตฺร มณฺจเก จิปี ๗ ทาริกาย สีสฺส โถกั
ภินฺทึ ๗ ตโต สาคปี สามิกั ฆายิตฺวา ราชคหเมว ปจฺจาคนฺตฺวา
เสรีวิหารเน (๑) วิจรตี ๗ คสฺสา ปฺตฺโต ปจฺมโยพฺพเน จิตฺ มาตาคี
อชานนฺโต อตตโน ปชาปตี อกาลี ๗

อปรภาเค คั จอรฆฏจกธิตฺร ภคินิภาวํ อชานนฺโต วิวาคั
กตฺวา อตตโน เกหํ อานลฺลิตฺ ๗ เอวํ โส อตตโน มาตริ ภคินิณฺจ
ปชาปตี กตฺวา วาเสลิตฺ ๗ เตน คาค อุโกปี สปฺตฺติวาลํ วลีสฺส ๗
อเถกทิวสฺส มาตาคี ธิตฺุ เกสวณฺณํ โมเจตฺวา อุกั โอลเกนตี สีสฺ
วณฺ ฑิสฺสา อุปฺเปวณาม อยํ มม ธิตาค ฆเวยฺยาคี ปฺจฺจิตฺวา
ลัเวคชาคาคา หุตฺวา ราชคเห ภิกฺขุณินํ อุปฺสยํ คนฺตฺวา ปพฺพชิตฺวา
กตฺปพฺพภิจฺจา วิเวกวาลํ วสนตี อตตโน จ ปพฺพปฏฺธิปคตี
ปจฺจเวกฺขิตฺวา อุโก มาตาคีอาทิกาคาคา อกาลี ๗ คาค ปน คาย วุคฺตคาคาว กามลฺล
อาทินวทลฺลสนวเสน ปจฺจณฺภาสนตี อยํ เถรี อุโก
มาตาคี จ ธิตาคี จาคีอาทิมาคี ๗ เตน วุคฺตํ สาค ฆานลฺลสฺเสน จ ลลลฺลสฺเสน จ นิลฺลพฺพานลฺลสฺเสน จ วิ
ดินวเมนตี อิมาคี สีสฺส คาคาค

๑. สีสฺส. เสรีวิหารเนว ๗

อภาสีติ ฯ

ตตถ อสุจิติ กิเลสาสุจิปคฺขมรณน อสุจึ ฯ ทุกฺคนฺชาติ
วิสคนฺชวายนน ปฺตฺติคนฺชา ฯ พหุณฺณกฺกาติ วิสฺสูยิกปฺปวตฺติยา
สุจฺริตฺวินิวิชฺฌนตฺถน พหุวิธกิเลสกณฺณกา ฯ ตถา หิ เต
สत्ตฺติสฺสุปฺมา กามาติ วุตฺตา ฯ ยตฺถาติ เยสุ กามesu
ปฺริกฺขชิตฺตพฺเพสุ ฯ สภฺริยาติ สมานภฺริยา สปฺตฺติโยติ อตฺถโธ ฯ
ปฺพเพนิวาสนฺติอาทิกา เทว คธา อตฺตโน อธิคตฺวิเสสํ
ปจฺจเวกฺขิตฺวา ปิตฺติโสมนสฺสชาตฺยา เถรียา วุตฺตา ฯ ตตถ
เจโตปฺริจฺจณฺณนฺติ เจโตปฺริยณฺณํ สจฺจิกตํ ปตฺตฺนฺติ วา สมฺพนฺนุ โธ ฯ

[๔๖๕] อิทฺธิยา อภินิมฺมิตฺวา จตฺตรสฺสํ รตฺถํ อหํ

พฺุทฺตรสฺส ปาเท วนฺทิตฺวา โลกนฺนาคสฺส ตาทีโนติ

อโย คธา ยทา ภควา ยมกปาฎิหาริโย กาคู
คณฺทมฺพฺรฺกขมฺลํ อฺปฺสงฺกมิ ตทา อโย เถรี เอวรูปํ รตฺถํ
นิมฺมินฺติวา เตน สทฺธี สตฺถุ สนฺตฺติกํ คนฺตฺวา ภควา อหํ
ปาฎิหาริโย กริสฺสามิ ติตฺถิยมทนิมฺมณฺนาย (๑) อนฺุชานาถาติ
วตฺวา สตฺถุ สนฺตฺติเก อญฺุจาสี ตํ สนฺชาย วุตฺตา ฯ ตตถ
อิทฺธิยา อภินิมฺมิตฺวา จตฺตรสฺสํ รตฺถํ อหนฺติ จตฺตฺหิ อสฺเสหิ

เล่มที่ 27 อุปปลวณณเถรคถาวณณนา หน้ 307

โยชิต์ รถ์ อธิฐยา อภินิมมินิตวา พุทฐสส ภควโต ปาท
วณทิตวา เอกมนต อฏฐาสินติ อธิปปาโย ฯ

[๔๖๕] สุปพิตคค อูปคมม ปาทปี

เอกา ตวั ติฏฐสิ สาลมูเล

น จาปี ตยหํ ทุติยตติ โกจิ

น ตวั พาลเ ภายสิ ชุตตกานนติ ฯ (๑)

ตตถ สุปพิตคคนติ สฎฐจ ปุปพิตคค อคคโต ปฎฐาย
สพพพาลิผลลนติ อตโต ฯ ปาทปนติ รุกขํ อธิ ปน สาลรุกโข
อธิปเปโต ฯ เอกา ตวนติ เอกิกา ตวั อธิ ติฏฐสิ ฯ น จาปี ตยหํ
ตุติยตติ โกจิติ ตว สหายโก ฐโต อารกขโก โกจิปิ นตติ
รูปสมปตติยา วา ตยหํ ทุติโย โกจิปิ นตติ อสทิสรูปา
เอกิกาว อิมสมิ ชนวิวิตเต จาเน ติฏฐสิ ฯ น ตวั พาลเ
ภายสิ ชุตตกานนติ ตรุณิเก ตวั ชุตตปฐิสานํ กถํ น ภายสิ
สทิจจนการิโน (๑) ชุตตตติ อธิปปาโย ฯ อิมํ กิร คาลํ
มาโร เอกทิวสํ เถรี ปุปพิเต สาลวเน ทิวาวิหาริ นิสินนํ ทิสวา
อุปสงกมิตวา วิเวกโต วิจเณเทตูกาโม วิมสนโต อาห ฯ
อถ นํ เถรี สนตชเชนติ อตตโน อานุภาวเสน

[๔๖๕] สติ สหสฺสานิปี ชุตฺตกาณิ

สมาคตา เอทิสกา ภเวยฺยู

โลมํ น อิญฺเช นปี สมฺปเวเช

กี เม ตฺวํ มาร กริสฺสเสโก ฯ

เอสา อนฺตรชยามิ กุจฺฉี วา ปวิสามิ เต

ภมฺกนฺตเร ติจฺจามิ ติจฺจนฺตี มํ น ทกฺขติ ฯ

จิตฺตมฺหิ วสีกฺุตาหิ อิทฺธิปาทา สุภาวิตา

ฉพฺภิญฺญา สจฺฉนิกตา กตฺติ พุทฺธสฺส สาสนํ ฯ

สत्ตฺติสฺสุปฺปมา กามา ขนฺธาสํ อธิกฺกุณฺณา

ยํ ตฺวํ กามรตี พุรุติ อรตี ทานิ สามม ฯ

สพฺพตฺถ วิหตา นนฺที ตโมกฺขนฺโธ ปทาสิโต

เอวํ ชานาหิ ปาปิเม นิหโต ตฺวมฺสิ อนฺตกาติ

อิมา คาถา อภาสิ ฯ

ตตฺถ สติ สหสฺสานิปี ชุตฺตกาณิ สมาคตา เอทิสกา

ภเวยฺยุนฺติ ยาทิสโก ตฺวํ เอทิสกา เอวรูปา อนนฺกสทฺสส-

มคฺตทาปี ชุตฺตกา สมาคตา ยทิ ภเวยฺยู ฯ โลมํ น อิญฺเช นปี

สมฺปเวเชติ โลมมคฺตมฺปิ น อิญฺเชยฺย น สมฺปเวเชยฺย ฯ

กี เม ตฺวํ มาร กริสฺสเสโกติ มาร ตฺวํ เอกโกว มยฺหิ กี กริสฺสสิ ฯ

อิทานิ มารสฺส อตฺตโน กิญฺจิปิ กาคฺตุ อสมตฺถตฺตฺยเว

เล่มที่ 27 อุปปลวณณนาเถรีคาถาวณณนา หน้า 309

วิภาเวณฺตี เอสา อนุตฺรชยามิตี คาทมาห ฯ ตสฺสตุโธ มาร
เอสาหํ ทว ปุโรโต จิตฺว อนุตฺรชยามิ อทสฺสนํ กจฺณามิ
อชานนตฺสเสว เต กุจฺฉี วา ปวิสํมิ ภูมฺกนฺตเร วา ติฏฺฐามิ ฯ เอวํ
ติฏฺฐนฺตี จ มํ ตวํ น ปสฺสตี ฯ

กสฺมาติ เจ จิตฺตมฺหิ วสฺสีภูตํ อิทฺธิปาทา สุภาวิตาติ
อหํ จมฺหิ (๑) มาร มยฺหํ จิตฺตํ วสฺสีภาวปฺปตฺตํ จตฺตาโรปี
อิทฺธิปาทา มยา สุฏฺฐุ ภาวิตา พหุสฺสีกตา ตสฺมา อหํ
ยถาวุตฺตตาย อิทฺธิวีสยตาย (๒) ปโหมมิตี ฯ เสสํ สพฺพํ เหาจฺจา
วตฺตตนยตฺตา อุตฺตทานเมว ฯ

อุปปลวณณนาเถรีคาถาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

ทฺวาทสกนิปาตวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

---

๑ กตฺถจฺจิ อหณฺหิตี ทิสฺสตี ฯ ๒ กตฺถจฺจิ อิทฺธิวีสิตายาติ ทิสฺสตี ฯ

โสฬสกนิปาตวณณนา

ปุ่นณาเถรีคาถาวณณนา

โสฬสกนิปาเต อุทหารี อหิ สีเตติอาทิกา ปุ่นณาย
เถรียา คาถา ฯ

อยมปิ ปุริมพุทฺเชสุ กตาริการา ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิภูฏฺฐปนิสฺสขิ กุสลํ อุปจันนตี วิปฺสสิสฺส ภควโต กาล
กฺลเคเห นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญุตํ ปตฺตา เหตุสมฺปนฺนตาย
สยฺชาตสํเวคา ภิกฺขุณีนํ สนฺตํกํ คนฺตฺวา ฆมฺมํ สุตฺวา
ลทฺธรปฺปสาทา ปพฺพชิตฺวา ปฺริสฺสุทฺธสีลา ตีณิ ปิฏฺกานิ
อุคฺคเหตฺวา พุทฺธสุตฺตา ฆมฺมชฺรธา ฆมฺมกถิกา จ อโหสิ ฯ
ยถา จ วิปฺสสิสฺส ภควโต สาสเน เอวํ สิชฺชิสฺส เวสฺสภุสฺส
กกุสนฺธสฺส โกนาคมนฺสฺส กสฺสปฺสฺส จ ภควโต สาสเน
ปพฺพชิตฺวา สीलสมฺปนฺนา พุทฺธสุตฺตา ฆมฺมชฺรธา ฆมฺมกถิกา จ
อโหสิ ฯ มานธาทูกตฺตา ปน กิเลเส สมฺมจฺฉินฺนิตฺถุ นาสกฺขิ ฯ
มาโนปนิสฺสยวเสน กมฺมสฺส จ กตตฺตา อิมสฺมี พุทฺธรปฺปาเท
อนาถปิณฺฑทิกสฺส เสฏฺฐิโน ฆรทาสิยา กุจฺฉิมฺหิ นิพฺพตฺติ
ปุ่นณาตีสฺสา นามิ อโหสิ ฯ สา สีนฺนาทสฺสุตฺตฺนตฺเตสนาย
โสตาปฺนฺนา หุตฺวา ปจฺฉา อุทกสฺสุทฺธิกํ พุราหฺมณฺมํ ทเมตฺวา
เสฏฺฐิโน สมนฺภาวิตา หุตฺวา เตน ภูชิสฺสภาวํ ปาปีตาตํ

ปพพชช อนุชานาเปตวา ปพพชิตวา วิปสสนาย กมม กโรนตี
นจิสเสว สห ปฏิสสมภิทาหิ อรหคตต์ ปาปุนี ๗ เตน วุคตต์
อปทาน (๑)

วิปสสิโน ภควโต สิจิโน เวสสกุสจ
กกุสนุชส มุนิโน โจนาคมนตาทิโน ๗
กสสปสจ พุทชส ปพพชิตวาน สาสเน
ภิกขุณี สีสสมปนนา นิปกา ตัมวตินุทริยา ๗
พหุสสุตา ชมมชรา ชมมคตปฏิจุจิกกา
อुकคเหตา จ ชมมานัน โสตา ปยิริปาสิตา ๗
เทเสนตี ชนมชเมหิ อโหสี ชินสาสเน
พาหุสจเจน เตนาคิ เปสลา อติมณณิสสิ ๗
ปจจิเม จ ภเว ทานิ สาวตถิยิ ปุรุคตเม
อนาถปิณทิโน เกเห ชาตาคิ กุมภทาสिया ๗
คตา อุทกหารियิ โสคถियิ ทิชมททล
สิคคภูมि โดยมชมมहि ตัม ทิสวา อิทมพุริวิ ๗
อุทหาริ อหิ สีเต สทา อุทกโมตริ
อยุยานัน ทณทภยภิตา วาจาโทสภยภูฏิตา ๗
กสส พุราหุณณ ตุมิ ภิตโต สทา อุทกโมตริ
เวธมานเอหิ คคเตหิ สิตติ เวทยเส ภุสิ ๗

เล่มที่ 27 โสฬสกนิปาตพรรณนา หน้า 312

ชานนฺตี วต มํ โภติ ปุณฺณิเก ปริปุจฺจสิ
กโรนฺตุ กุสลกมฺมํ รุณฺชนฺตุ กตปาปกํ ฯ
โย จ(๑) วุฑฺโฒ ทหโร วา ปาปกมฺมํ ปกุพฺพติ
อุทกาทิเสจนา (๒) โสปี ปาปกมฺมา ปมุจฺจติ ฯ
อตุตฺรนตฺตสฺส อุกฺขาสี ฆมฺมตถลํหิตํ ปทํ
ตถจ สุตฺวา สุตํวิโค ปพฺพชิตฺวารหา อหุ ฯ
ปุเรนฺตี อุณฺกสฺสํ ซาตา ทาทิกุเล ยโต
ตโต ปุณฺณาติ นามํ เม ภุชิสฺสํ มํ อํกํสุ เต ฯ
เสฏฺฐิ ตโตนฺชาเนตฺวา ปพฺพชึ อนุคาริย
นจิเรเนว กาลเณ อรหตฺตมปาปฺณิ ฯ
อิทฺฐิสฺส จ วสิ โหมิ ทิพฺพาย โสตธาตฺยา
เจโตปริยญาณสฺส วสิ โหมิ มหามุเน ฯ
ปุพฺเพนิวาสํ ชานามิ ทิพฺพจกฺขุ วิโสชิตํ
สพฺพาสวปริกฺขิณา นตฺถิ ทานิ ปุณฺนพฺภโว ฯ
อตุตฺถมฺมนิรุตฺตีสฺส ปฏฺฐิภาเน ตเถว จ
ถาณํ เม วิมลํ สุกฺขํ พุทฺธเสฏฺฐสฺส วาหสา ฯ
ภาวนาย มหาปญฺญา สุตฺเตเนว สุตาวินิ
มานเน นิจฺกุลชา น หิ กมฺมํ วินสฺสติ ฯ
กิลเสสา ฌาปีตา มยฺหํ ฯเป ฯ กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

อรหตตํ ปน ปตฺวา อตฺตโน ปฏิปตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา
อุทานวเสน

[๔๖๖] อุทหารี อหํ สีเต สทา อุทกโมตริ
อยุยานํ ทณฺฑทภยภีตา วาจาโทสภยภฺภูตฺตา ฯ
กสฺส พุราหุมนฺ ตฺวํ ภีโต สทา อุทกโมตริ
เวธมานนฺทึ คตฺเตทึ สีตํ เวทยเส ภฺภูตํ ฯ
ชานนฺตึ วต มํ โภตึ ปุณฺณิกเก ปริปฺจจสิ
กโรนฺตํ กุสฺลํ กมฺมํ รุณฺชนฺตํ กมฺมปาปํ ฯ (๑)
โย จ วุฑฺฒโต ทหโร วา ปาปกมฺมํ ปกฺกพฺพติ
อุทกาทิเสจนา โสปี ปาปกมฺมา ปมฺจจติ ฯ
โก นฺเต อิทมกฺขาสึ อชานนฺตสฺส อชานโก
อุทกาทิเสจนา (๑) นาม ปาปกมฺมา ปมฺจจติ ฯ
สคฺคํ นฺน คมิตฺสสนฺติ สพฺเพ มณฺฑกฺกจฺจนปา
นาคา จ สสสุมารา (๒) จ เย จญฺเณ อุทเก จรา ฯ
โอรพฺภิกกา สุกฺกริกา มจฺฉิกกา มิคพฺนฺชกา
โจรฺรา จ วชฺฐมาตา จ เย จญฺเณ ปาปกมฺมิโน ฯ
อุทกาทิเสจนา เตปี ปาปกมฺมา ปมฺจจเร ฯ
สเจ อีมา นทึโย เต ปาปี ปุพฺเพ กตฺ วหฺ
ปุณฺณมฺปิมา วเหยยฺยเต เตน ตฺวํ ปริพาหึโร ฯ

ขุททกนิกายกุกกเถรีคาถาธรรม (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 314
เล่มที่ 27 โสฬสกนิปาตวณณา หน้า 314

ยสฺส พุราหุณฺณ ตฺวํ ภีโต สทา อุตฺทโมตฺริ
ตเมว พุรฺเหม มากาสิ มาเต สีตํ จวี หนเน ฯ
กมุํมคฺคปฺปฏิปนฺนํ มํ อริยมคฺคํ สมานยิ
อฺทกาภิเสจนา โภติ อิมํ สาธุํ ททามิ เต ฯ
ตฺยฺเหว สาธุโก โหตุ นนาํ อิจฺฉามิ สาธุกํ
สเจ ภายสิ ทุกฺขสฺส สเจ เต ทุกฺขมปฺปิยํ ฯ
มากาสิ ปาปกํ กมฺมํ อาวิ วา ยทิ วา รโห
สเจ จ ปาปกํ กมฺมํ กริสฺสสฺสิ กโรสิ วา ฯ
น เต ทุกฺขา ปมฺตฺยตฺถิ อฺเปจฺจาปิ ปลายโต
สเจ ภายสิ ทุกฺขสฺส สเจ เต ทุกฺขมปฺปิยํ ฯ
อฺเปหิ สฺรณํ พุทฺธํ ฌมฺมํ สงฺฆณฺจ ตาทินํ
สมาทียาหิ สีลानิ ตํ เต อตฺถาย เหหิติ ฯ
อฺเปมิ สฺรณํ พุทฺธํ ฌมฺมํ สงฺฆณฺจ ตาทินํ
สมาทียามิ สีลानิ ตํ เม อตฺถาย เหหิติ ฯ
พุรฺหุณฺณปฺนฺนํ ปุเร อาสิ อชฺชมฺหิ สจฺจพุราหุณฺณ
เตวิชฺโช เวทสมฺปนฺโน โสตฺติโย จมฺหิ นฺนหาคโกติ

อิมมา คธา อภาสิ ฯ

ตตฺถ อฺทหารีติ ฌเณน อฺทกํ วาหิกา (๑) ฯ สีเต สทา
อฺทกโมตฺรินฺนติ สีตกาเลปิ สพุพทา รตฺตินฺนทิวํ อฺทกํ โอตฺรี ฯ
ยทา ยทา อฺยฺยกานํ อฺทเกน อตฺถโต ตทา ตทา อฺทกํ

เล่มที่ 27 ปุณณาเถรีคาถาวรรณนา หน้า 315

ปาวีสี่ อุทกโมตริตฺวา อุทกั อูปเนสินฺติ อธิปฺปาโย ฯ ออยยานัน
ทณฺฑททยภีตาติ ออยยกานัน ทณฺฑททยเณน ภีตา ฯ วาจาโทสภยภูฏิตาติ
วจิตฺทณฺฑททยเณน เจว โทสภยเณน จ อฏฺฐิตา ปีฬิตา สีเตปี
อุทกโมตริณฺติ โยชนา ฯ

อถกทิวสั ปุณฺณา ทาสี ฆณฺเณน อุทกั อานนฺตุ อุทกตฺตถุ
คตา ตตฺถ อทฺทส อณฺณตฺริ พุราหุมนฺณ อุทกสุทฺธิกั หิมปาท-
สมเย มหติ สีเต วตฺตมานเณ ปาโตว อุทกั โอตริตฺวา สสี่สิ
นิมุชฺชิตฺวา มนฺเต ชปฺปิตฺวา อุทกโต อฏฺฐหิตฺวา อลฺลวตฺถุ
อลฺลเกสั ปเวรณฺตั ทนฺตวิณฺณ วาทยมานัน ฯ ตั ทิสฺวา กรุณาย
สจฺจจิตฺตมานสา ตโต นั ทิฏฺฐิจิตฺตา วิเวเจตฺตกา มา กสฺส
พุราหุมนฺณ ตฺวํ ภีโตติอาที กถมาห ฯ

ตตฺถ กสฺส พุราหุมนฺณ ตฺวํ ภีโตติ อมฺโภ พุราหุมนฺณ
กุโต นาม ภยเหตุโต ภีโต หุตฺวา ฯ สทา อุทกโมตริตฺติ
สพฺพกาลั สายั ปาตัง อุทกั โอตริ ฯ โอตริตฺวา จ เวรมาเนหิ
กมฺปมาเนหิ คคฺเตหิ สรีราวเวหิ สี่ตัง เวทฺยเส ภูสณฺติ
สี่ตทฺทุกัง อติวีย ทุสฺสหัง ปฏฺฐิสฺสเวทฺยสิ ปจฺจนฺนุโกสิ ฯ

ชานนฺตึ วต มั โภตฺตีติ โภติ ปุณฺณณิเก ตฺวํ ตัง อูปจิตัง
ปาปกมฺมํ รุณฺชนฺตัง นิวารณสมตฺถุ กุสลั กมฺมํ อิมินา
อุทโกโรหเนน กโรนฺตัง มั ชานนฺตึ วต ปรีปฺจุจฺจสิ ฯ

นनु อยมตฺโถ โลเก ปากโฏ เอว ตถาปี มยฺหิ ตฺยฺหิ

เล่มที่ 27 โสฬสกนิปาตวรรณนา หน้า 316

วทามาติ ทสฺเสนุโต โย จ วุฑฺฒโต คาทมาห ฯ ตสฺสตุโธ
วุฑฺฒโต วา ททโร วา มชฺฌิมโ วา โย โภจิ ปาณาติปาตาภิ-
เภทํ ปาปกมฺมํ ปกฺกพฺพติ อติวिय กโรติ โสปี ภูสํ
ปาปกมฺมนิโรโต อุทกาทิเสจนา สินาเนน ตโต ปาปกมฺมา
ปมฺจุจติ อจฺจนตเมว วิมฺจุจตีติ ฯ

ตํ สุตฺวา ปุณฺณิกา ตสฺส ปฏิวจัน เทนฺตี โโก นุ
เตตฺติอาทิมหา ฯ ตตฺถ โโก นุ เต อิทมกฺขาสี อชานนตสฺส
อชานโกติ กมฺมวิปากํ อชานนตสฺส เต สพฺพเพน สพฺพํ กมฺม-
วิปากํ อชานโต อชานโก อวิทฺทสฺส พาลโธ อุทกาทิเสจนเหตุ
ปาปกมฺมโต ปมฺจุจตีติ อิทํ อตฺถชาตํ โโก นุ นาม อกฺขาสี
น โส สทฺทเชยฺยวจโน นาปี เจตํ ยุตฺตนฺตํ อธิปฺปาโย ฯ

อิทานิสฺส ตเมว ยุตฺตติอภาวํ วิภาเวนฺตี สคฺคํ นฺน
คมิสฺสสนฺตีติ อาทิมหา ฯ ตตฺถ นาคาติ ภูชลา ฯ สํสูมาราติ
กุมภีลา ฯ เข จณฺเณ อุทเก จราติ เข จณฺเณปี วาริโคจรา
มจฺจมกรนนฺทียาวตฺตาทโย จ เตปี สคฺคํ นฺน คมิสฺสสนฺติ
เทวโลกํ อุปฺปชฺชิสฺสสนฺติ มณฺเณ อุทกาทิเสจนา ปาปกมฺมโต
มุตฺติ โหติ เจติ อตฺถโธ ฯ

โอรพฺภิกาทิ อฺรพฺภมาตกา ฯ สฺวกริกาทิ สฺวกรมาตกา ฯ
มจฺฉิกาทิ เกวณฺเณ ฯ มิคพนฺธกาทิ มาควิกา ฯ วชฺฌมาตาทิ

เล่มที่ 27 ปุณณเถรืศาถาวณณนา หน้ 317

วชฌฆาตกมเม นียุตตา ๑

ปุณณมปิมา วเหยยุนติ อีมา อจรวติอาทโย นทีโย ยถา
ตยา ปุพเพ กตึ ปาปี ตตถ อุกกาภิเสจเนน สเจ วเหยยึ
นีหเรยึ ตถา ตยา กตึ ปุณณมปิ อีมา นทีโย วเหยยึ
ปวาเหยยึ ๑ เตน ตวั ปริพาหโร ตถา สติ เตน
ปุณณกมเมน ตวั ปริพาหโร วิรหิตเว ภาเวยยาสิตี น เจตึ
ยุตตุนติ อธิปปาโย ๑ ยถา วา อุกเกน อุกโกโรหคสส
ปุณณปวาหนึ น โหติ เอวั ปาปปวาหนมปิ น โหติตีเยว ๑
กสุมานุหานสส ปาปเหตุณึ อปปฏิปกขภาวโต ๑ โย ยึ
วินาสติ โส ตสส ปฏิปกโข ๑ ยถา อาโลโก อนุชการสส
วิชชา จ อวิชชายน เอวั นุหานึ ปาปสส ๑ ตสุมาน
นิฏฐเมตถ กนตพพิ น อุกกาภิเสจนา ปาปกมมา ปริมุตตีติ
เตนาห ภควา

น อุกเกน สุจี โหติ

พเหตุตถ นุหายตี ชโน

ยมหิ สจจลจ ฐมโม จ

โส สุจี โส จ พุราหุมโณติ ๑

อิทานิ ยถิ ปาปี ปวาเหตุกาโมสิ สพเพน สพพิ ปาปี มา
กโรหิตี ทสเสตึ ยสส พุราหุมณาติ กถมาห ๑ ตตถ ตเมว
พุรหุม มากาสีติ ยโต ปาปโต ตวั ธีโต ตเมว

เล่มที่ 27 โสฬสกนิปาตวณณนา หน้า 318

ปาปี พุรหุเม พุราหุเมณ ตูว มา อกาสิ ฯ อุทโกโรหน
ปน อีทิสเ สีสกาเล เกวลั สรริเมว พาทติ นาม ฯ
เดนาห มาเต สีสั นวี หนenti อีทิสเ สีสกาเล
อุทกาภิเสจเนน ซาต สีสั ตว สรริจจวี มา หนะยฺย มา
พาเรสีติ อตุโธ ฯ กุมฺมคคปฺปฏิปนฺนั มนฺติ อุทกาภิเสจเนน สุทฺธิ
โหสีติ อิมั กุมฺมคคั มิจจาคาหั ปฺปฏิปนฺนั ปคฺคยฺห จิตฺ
มั ฯ อริยมคคั สมานยีติ สพฺพปาปสฺส อกรณั กุสลสฺส
อุปสมฺปทาติ อิมั พุทฺธาทีหิ อริเยหิ คตมคคั สมานยิ สมฺมเทว
อุปเนสิ ตสฺมา โภติ อิมั สาฏกั ตฺถุจิทานั อัจริยภาคั
ตฺถุหั ททามิ ตั ปฺปฏิคฺคณฺหาติ อตุโธ ฯ

สา ตั ปฺปฏิกฺขิปิตฺวา ฆมฺมํ กเถตฺวา สรณฺสฺส สีเลสฺส
จ ปติฏฺฐาเปตฺถุ ตฺถุเหว สาฏโก โหตุ นานั อิจฺฉามิ
สาฏกนฺติ วตฺวา สเจ ภายสิ ทฺถุขสฺสชาติอาทิมานห ฯ ตสฺสตุโธ
ยฺหิ ตูว สกลาปาโยเก สฺสคตฺยญฺจ (๑) อผาสูกตาโทภคฺคตาทีเกทํ
ทฺถุขา ภายสิ ฯ ยฺหิ เต ตั อปฺปิยํ อนิฏฺฐั ฯ อาวิ วา
ปเรสั ปากฺกภาเวณ อปฺปฏิจฺจนฺนั กตฺวา กาเยน วาจาย
ปาณาติปาตาทิวเสน วา ยฺหิ วา รโห อปากฺกภาเวณ
ปฺปฏิจฺจนฺนั กตฺวา มโนทฺวาเรเยว อภิชฺฉาทิวเสน วา
อณฺมตฺตมฺปิ ปาปกั ลามกั กมฺมํ มากาสิ มา กริ ฯ อถ
๑ สี. ซาติยา ฯ

เล่มที่ 27 ปุณณเถรคถาวณณนา หน้ 319

ปน ตํ ปาปกมมํ อายตี กริสฺสตี ฯ เอตฺรหิ กโรตี วา
 นิริยาทีสุ จตุสฺส อปาเยสฺส มนุสฺเสสฺส จ ตสฺส ผลภูตํ ทุกุञ्
 อิตฺโต เอตฺโต วา ปลาเยนฺเต มยิ นานุพฺพนฺธิสฺสตีติ อธิปฺปาเยน
 อุเปจฺจปี สณฺจิจฺจ ปลาโยโตปี เต ตโต ปาปโต มุตฺติ โมกฺขา
 นาม นตฺถิ คตฺติกาเลทิจฺจยฺนตฺรสมวาเย สติ วิปจฺจเต เอวาติ
 อตฺโต ฯ อุปจฺจาติ วา ปาโส อุปตฺตวาติ อตฺโต ฯ เอวํ ปาปสฺส
 อกรณฺน ทุกฺขาภาวํ ทสฺเสตฺวา อิทานิ ปุณฺณสฺส กรณฺนปี ตํ
 ทสฺเสตฺถุ สเจ ภายสีตฺติอาทิ วุตฺตํ ฯ ตตฺถ ตาทินฺนติ ทิฏฺฐาทีสุ
 ตาทิภาวปฺปตฺตํ ฯ ยถา วา ปุริมกา สมฺมาสมฺพุทฺธา ปสฺสิตพฺพา
 ตถา ปสฺสิตพฺพโต ตาทิํ ตํ สมฺพุทฺธํ สรณฺํ อุเปหิตี โยชนา ฯ
 ฌมฺมสงฺฆေสุปี เอสฺว นโย ฯ ตาทินิ วรพฺพุทฺธานิ ฌมฺมํ อฏฺฐนฺนํ
 อริยปฺกฺกถานํ สงฺฆํ สมฺมหนฺติ โยชนา ฯ ตนฺติ สรณฺคมฺนํ สีลาณํ
 สมหาทานญฺจ ฯ เหนิตฺตีติ ภวิสฺสตี ฯ

โส พุราหฺมโณ สรณฺสฺส สีเลสฺส จ ปตฺติฏฺฐาย อปรภาเค
 สตฺถุ สนฺติเก ฌมฺมํ สุตฺวา ปฏฺฐิตทฺธสทฺโธ ปพฺพชิตฺวา
 ฌณฺเณนฺโต วายมฺนฺโต นจิสฺสเสว เตวิชฺโช หุตฺวา อตฺตโน
 ปฏฺฐิตตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา อุทาทเนนฺโต พุราหฺมพฺพนฺธฺติ คาทมาห ฯ

ตสฺสสฺสโต อหํ ปุพฺเพ พุราหฺมณฺณเเล อุปฺปตฺติ มตฺเตน

๑. ตาทินิ ฯ ๒. ม. พุทฺธํ ฯ

ขุททกนิกายกุกกเถรคถาวณณนา (ปรมคถทปนี) - หน้ทที่ 320
เล่มที่ 27 ปุณณเถรคถาวณณนา หน้ท 320

พุรหุมนนุ นามาสี ๑ คถา อีรพเพทาทินี อชณนาทิมคเตน
เตวิชโช เวทสมปโน โสคคิโย นุหาคโก จ นามาสี ๑
อิทานิ สพพโส วาหิตปาปตาย สจจพุราหุมนโณ ปรมคถ-
พุราหุมนโณ วิชชตุยาคิเมน เตวิชโช มคคณณสงขาเตน
เวเทน สมนุนาคคตตถา เวทสมปโน นิตถรสพพปาปตาย
नुหาคโก จ อมูหิตี ๑ เอคถ จ พุราหุมนน วุคคถาถาปี
ปจจนา เถรียา ปจจกั กาสิตาติ สพพา เถรียา คถา
เอว ชาตาติ ๑

ปุณณเถรคถาวณณนา นิฏฐิตา ๑

โสพสกนิปาตวณณนา นิฏฐิตา ๑

วีสตนิปาตวณณนา
อมพปาลีเถรคาคาวณณนา

วีสตนิปาเต กภาพกา ฆมรวณณสาทิสาคีอาทีกา อมพปาลียา
เถรียา คาคา ฯ

อยมปี ปุริมพุทเชสุ กตาริการา ตตถ ตตถ ฆเวสุ (๑)
วัญญูปนีสสย กุสล อูปจันนตี ลีขิสส ฆควโต สาสเน
ปพพชิตฺวา อูปสมปนฺนา หุตฺวา ฆิกฺขุณีสิกฺขาปทํ สมหาย
วิหรนตี เอกทิวสํ สมพหุลาหิ ฆิกฺขุณีส สทฺธี เจตย วนฺทิตฺวา
ปทกฺขิณํ กโรนตี ปุเรตรํ กจฺจนฺตียา จีณาสวตฺเถรียา จิปนฺตียา
สหา เขพปีณฺหํ เจตยงฺกณฺเ ปตติ จีณาสวตฺเถรียา อปฺสฺสิตฺวา
คตฺยา (๒) อยํ ปจฺจนฺโต กจฺจนฺตี ตํ เขพปีณฺหํ ทิสฺวา ก
นาม คณิกา อิมสฺมี ฆานฺเน เขพปีณฺหํ ปาเตสฺสิติ อุกโกสิ ฯ ส
ฆิกฺขุณีกาเล สีสํ รกฺขนฺตี กพฺภวาสํ ชิกฺขุณิตฺวา โอบปาตีกตฺตภาเว
จิตฺตํ ฆเปสฺสิ ฯ เตน ปจฺณิมคตฺตภาเว เวสาลียํ ราชอุยฺยาน
อมพรฺกฺขมฺมุเล โอบปาตีกา หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ ตํ ทิสฺวา
อุยฺยานปาโล นครํ อูปเนสฺสิ ฯ อมพรฺกฺขมฺมุเล นิพฺพตฺตคตฺยา
สา อมพปาลีเควฺว โวรฺหียิตฺถ ฯ อถ นํ อภิรฺูปทสฺสนียํ ปาสาทิกํ
วิลาสกนฺตคตฺยาทิกุณฺวิเสสสมฺมทิกํ (๓) ทิสฺวา

๑ ม. ฆเว ฯ ๒. สี. จีณาสวตฺเถรี อปฺสฺสิตฺวา คตฺยา ฯ

๓. ม. ...สมฺมทิตํ ฯ

สมพหุลา ราชกุมารา อุตตโน อุตตโน ปริกคหิ กาคูกามา
อณวมณณิ กลหิ อักสุ ฯ เตสิ กลหุปสมนตถิ ตสุสา
กम्मสยจิททา โวหาริกา สพเพสิ โหตุติ คณิกาภูจाने จเปสิ ฯ
สา สตุถริ ปฏิททสทฐา อุตตโน อุตตโน วิหาริ กตุวา
พุทฐปมฺขสฺส ภิกขุสงฺฆสฺส นียยาเทตุวา ปจฺจา อุตตโน
ปุตฺตสฺส วิมลโกณฺฑลตฺเตรสฺส สนฺติเก ชมฺมํ สุตฺวา
ปพฺพชิตฺวา วิปสฺสนาย กมฺมํ กโรนฺตี อุตตโน สริริสฺส
ชราชินฺณภาวํ นิสฺสาย สํเวคชาตา สงฺขารานํ อนิจฺจํ
เอว วิภาเวนฺตี

[๔๖๗]กาพกา ภมรวณฺณสทิสสา

เวลฺลิตคฺคา มม มุทฺฐา อหุ
เต ชราย สาณฺวากสาทิสสา
สจฺจวาทีวณฺํ อนนฺถตา ฯ
วาสิโตว สุรภี กรณฺฑโก
ปฺปฺพปฺพร มม อุตฺตมฺงคฺกุโต
ตํ ชรายถ สโลมคฺนฺธิกํ
สจฺจวาทีวณฺํ อนนฺถตา ฯ
กานนฺว สหิตํ สุโรปิตํ
โกจฺจนฺสูจิจิตคฺคโสภิตํ

เล่มที่ 27 อมฺพปาลีเถรีคาถาวรรณนา หน้า 323

ตํ ชราย วัรลํ ตีหี ตีหี
สจฺจวาทีวจนํ อนนฺตฺตถา ฯ
กณฺหขนฺธกํ สุวณฺณมณฺฑลิตํ
โศภเต สุเวณฺนีหิตงฺกตํ
ตํ ชราย ขลิตํ สิริ กตํ
สจฺจวาทีวจนํ อนนฺตฺตถา ฯ
จิตฺตการสุกตาว เลจิกา
โศภเร สุ ภูมฺภา ปุเร มม
ตา ชราย วลีหี ปลมฺพิตา
สจฺจวาทีวจนํ อนนฺตฺตถา ฯ
ภสฺสรา สุรฺรจิรา ยถา มณฺี
เนตฺตเหสุมภินิลมายตา
เต ชรายภิตาน โศภเต
สจฺจวาทีวจนํ อนนฺตฺตถา ฯ
สณฺหตฺตงฺกสทิสี จ นาสิกา
โศภเต สุ อภิโยพฺพนํ ปติ
สา ชราย อุปฺภูติตา วีย
สจฺจวาทีวจนํ อนนฺตฺตถา ฯ
กงฺกณฺว สุกตํ สุนิฏฺฐิตํ

บุพทุกนิกายภูจกถา เถรีคาถาวรรณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 324
เล่มที่ 27 วิสตีนิปาตวรรณนา หน้า 324

โศภเต สุ มม กณฺณปาฬิโย
ตา ชราย วลิกิปปลมฺพิตา
สจฺจวาทีวจนํ อนนฺยุถา ฯ
ปตฺตลีสีมกฺลวณฺณสาทิสา
โศภเต สุ ทนฺดา ปุเร มม
เต ชราย ขณฺฑิตา จาสิตา
สจฺจวาทีวจนํ อนนฺยุถา ฯ
กานนฺมฺหิ วนสณฺฑจารินี
โกกิลาว มธฺธูริ นิกฺขิหํ
ตํ ชราย ขลิตํ ตํ ตํ
สจฺจวาทีวจนํ อนนฺยุถา ฯ
สณฺฑหมฺพุริว สุปฺปมชฺชิตา
โศภเต สุ คีวา ปุเร มม
สา ชราย ภคฺคา วินามิตา
สจฺจวาทีวจนํ อนนฺยุถา ฯ
วณฺณุปฺปลิขสทิสฺโสปมา อุกฺโก
โศภเต สุ พาหา ปุเร มม
ตา ชราย ยถา ปาณฺณลิพฺพลิตา
สจฺจวาทีวจนํ อนนฺยุถา ฯ

เล่มที่ 27 อมพปาลีเถรีคาถาวณณา หน้า 325

สณฺหมุทฺทิกสูวณฺณมณฺฑิตา

โศภเต สุ หตฺถา ปุเร มม

เต ชราย ยถา มุตฺตมูตฺติกา

สจฺจวาทีวณฺโณ อนนฺตยถา ฯ

ปีนวณฺณสทฺตคฺคตา อุโภ

โศภเต สุ ถนกา ปุเร มม

เถวีกีว ลมพฺนฺติ โนนทกา

สจฺจวาทีวณฺโณ อนนฺตยถา ฯ

กณฺจนสุส ผลกัว สมนฺนุจฺฉิ

โศภเต สุ กาโย ปุเร มม

โส วลีหิ สุขุมานิ โอตโต

สจฺจวาทีวณฺโณ อนนฺตยถา ฯ

นาคโภคสทฺติโสปมา อุโภ

โศภเต สุ อูรฺฐุ ปุเร มม

เต ชราย ยถา เวพฺพนาพีโย

สจฺจวาทีวณฺโณ อนนฺตยถา ฯ

สณฺหนฺนุปรสูวณฺณมณฺฑิตา

โศภเต สุ ชงฺฆมา ปุเร มม

ตา ชราย ติลทณฺฑทการิว

สจฺจวาทีวณฺโณ อนนฺตยถา ฯ

บุพพทกนิกายกุชกถา เถรีคาถาวรรณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 326
เล่มที่ 27 วัสดุณีปาตวณณา หน้า 326

ตูลปฺณสทิสปมา อุโก
โสกเต สุ ปาธา ปฺเร มม
เต ชราย ผุฏิตา วถิมตา
สจฺจวาทีวณฺ ๑
เอทีโส อหุ อัย สมฺสฺสโย
ชชฺชโร พหุทฺขานมาลโย
โสปเลปติโต ชรามโร
สจฺจวาทีวณฺ ๑

อิมา คาถาโย อภาสิ ๑

ตตฺถ กภาพกตติ กภาพกณณา ๑ ฅมรวณฺณสทิสสาติ (๒) กภาพกา
โหนตฺตาปี ฅมรสทิสวณฺณา สนิทฺฐนินฺลาติ อตฺถโธ ๑ เวลฺลิตคฺคกตติ
กฺุณฺจิตคฺคคา มฺูลโต ปฏฺฐาย ยาว อคฺคคา กฺุณฺจิตา เวลฺลิตกตติ อตฺถโธ ๑
มฺุทฺฐชาติ เกสา ๑ ชรายาติ ชราเหตุ ชราย อุปฺहतโสภา ๑
สาณฺวากสาทิสสาติ สาณฺสทิสสา วากสทิสสา จ สาณฺวากสทิสสา
เจว มกฺจิวากสทิสสา จาติปี อตฺถโธ ๑ สจฺจวาทีวณฺ ๑
สจฺจวาทีโน อวิตถวาทีโน สมฺมาสมฺพุทฺฐสฺส สพฺพิ รฺูป ๑
ชราภิกฺุตฺตฺนฺติอาทีวณฺ ๑ อนฺณณฺธา ยถาภฺุตฺตฺนฺติ น ตตฺถ วิตถ อตฺถตีติ ๑
วาสิโตว สุรภี ฅรณฺฑโกติ ปุปฺผคฺนฺชวาสจฺจณฺณาทีหิ

เล่มที่ 27 อมพปาลีเถรคถาวณณนา หน้ 327

วาลีโต วาลี คาทาปีโต ปสาธนสมคโค วีย สุกนุธิ ๑ ปุปุผปุร
มม อุตตมงคภูโตติ จมปคสมนมลลิกาทิปุปุเพหิ ปุริโต ปุพเพ
มม เกสกลาโป นิมมโลติ อตุโธ ๑ ตนุติ อุตตมงคขั ๑ อถ
ปจจนา เอตริหิ สโลมคนุธิกั ปากติกโลมคนุธเมว ชาติ ๑ อถ
วา สโลมคนุธิกนุติ เมณุชกโลเมหิ (๑) สมานคนุธิ ๑ เอพคโลม-
คนุธิกนุธิปี วทนุติ ๑

กานนัว สหิตั สุโรปิตนุติ สุกุจ ุโรปิตั สหิตั ฆนสนนัเวถั
อุทฐเมว อุกุจิตั อุกุททิมสาขั อุปวนั วีย ๑ โกจจสุวิจิตคค-
โสภิตนุติ ปุพเพ โกจเจณ สุวณณสุจียา จ เกสชฎาวิชฎเนน
วิจิตคคั หุตวา โสภิตั ฆนภาเวณ วา โกจจสทิสั หุตวา
ปณทตสุจียิ(๒) วิจิตคคตาย โสภิตั ๑ ตนุติ อุตตมงคขั ๑ ุวิธั
ตหิ ตหิณุติ ตตถ ตตถ ุวิธั ุวิณเกถั ๑

กณหขนุธิกั สุวณณมณุฑิตนุติ สุวณณวชิราทหิ ุวิฐิตั
กณหเกสปุณขกั ๑ เอ ปน สณหกณุทกสุวณณมณุฑิตนุติ
วทนุติ เตถั สณหาหิ สุวณณสุจียิ ชฎาวิชฎเนน มณุฑิตนุติ
อตุโธ ๑ โสภเต สุเวณิหิลงคตนุติ สุนุทเรหิ ราชรุกขมาลาสทิสหิ(๔)
เกสเวณิหิ อลงคตั หุตวา ปุพเพ ุวิราชเต ๑ ตั ชราย ฆลิตั
สิริ กตนุติ ตั ตถา โสภิตั สิริ อิทานิ ชราย ฆลิตั

ขณฺฑิตาขณฺฑิตํ (๑) วิถุนเกสิ กตํ ฯ

จิตฺตการุสฺสกาเว เลขิกาติ จิตฺตกาเรน สิปปีนา นีลา
วณฺณชาตฺยา สุภฺฐุ กตา เลขา วีย ฯ โสภเต สฺ ฆมุกา ปฺเร
มมาติ สุนฺทรา ฆมุกา ปฺพุเพ มม โสภนํ คตา ฯ วลีหิ
ปลมฺพิตาติ นลาภฺนฺเต อุปฺปนาหิ วลีหิ ปลมฺพนฺตา จิตา ฯ

ภสฺสราติ ภาสุรา (๒) ฯ สุรฺจิริติ สุภฺฐุ รุจิริ ฯ ยถา
มณฺธิติ มณฺมิทฺทิกา วีย ฯ เนตฺตเหสนฺติ สฺเนตฺตา อเหสิ ฯ
อภินีลมาตฺตาติ อภินีลา หุตฺวา आयตา ฯ เตติ เนตฺตา ฯ
ชรายภิตาติ ชราย อภิตา ฯ

สณฺหตฺตฺกสฺสิ จาติ สณฺหา ตฺงกา เสสมฺขาวยวานํ
อนฺรูปา จ ฯ โสภเตติ วภฺญตฺวา จปิตฺทิตาลวภฺญิ วีย มม
นาสิกา โสภเต ฯ สฺ อภิโยพฺพนํ ปตีติ สุนฺทเร อภินวโยพฺพนกาเล
สา นาสิกา อิทานิ ชราย นิวาริตฺโสภตฺยา ปริเสทิตา (๓) วีย
วตฺตฺตา วีย จ ชาตา ฯ

กณฺถว สฺกตํ สฺนิจฺจิตฺนฺติ สฺปริภมฺมกตํ สฺวณฺณกณฺถ
วีย วภฺญตฺตภาวํ สฺนฺชาย วทติ ฯ โสภเตติ โสภนฺเต ฯ
โสภนฺเตติ วา ปาโจ ฯ สฺอิตฺติ นิปาตมตฺตํ ฯ กณฺณปาติโยติ
กณฺณคฺนฺธา (๔) ฯ วลฺภิปลมฺพิตาติ ตฺหิ ตฺหิ อุปฺปนาหิ วลิตา

เล่มที่ 27 อมฺพปาลีเถรีคาถาวณณนา หน้า 329

หุตฺวา วกฺกนฺนิยา (๑) ปณามิตฺวตฺตขนฺธา ภสฺสฺสนฺดา (๒) โอลมฺพนฺติ ฯ

ปตฺตลิมฺกฺลวณฺณสาทิสฺสาคิ กทลิมฺกฺลสทิสฺสวณฺณสณฺจนา ฯ

ขณฺฑิตฺตาคิ เกทนปตฺเนหิ ขณฺฑิตฺตา ขณฺฑทภาวํ คตา ฯ อสิตาคิ

วณฺณเกทน อสิตภาวํ คตา ฯ

กานนฺมฺหิ วนสณฺฑทจารินี โกกิลาว มธฺธูริ นิกฺขินฺหฺนฺติ

วนสณฺฑท โคจรจรณน (๓) วนสณฺฑทจารินี กานเน อนฺนฺสงฺกิต-

นิวาสิเน โกกิลาว วิย มธฺธูราลาปี นิกฺขินฺหฺนฺติ ฯ ตนฺติ ตํ นิกฺขินฺติ

อาลาปี ฯ ขลิตํ ตหิ ตหินฺนฺติ ขณฺฑททนฺดาทิกาวเณ ตตฺถ ตตฺถ

ปกฺขลิตํ ชาตํ ฯ

สณฺฑทกมฺพุริว (๔) สฺสฺปมฺชฺชิตาคิ สฺสฺกฺจฺจ ปมฺชฺชิตา สณฺหา

สฺสฺวณฺณสงฺขา วิย ฯ สฺสา ชฺรราย ภคฺคา วินามิตาคิ มํสฺปริกฺขเยน

วิญฺจฺตสฺราชาลตาย ภคฺคา หุตฺวา วินตา ฯ

วกฺกนฺปฺลิมฺสทิสฺสอปมาติ วกฺกนฺน ปฺลิมฺทณฺเฑน สมสฺมา ฯ

ตาคิ ตา อฺโหปี พาหาโย ฯ ยถา ปาณฺณลิตฺตาคิ ชฺชฺชฺรภาเวน

ปฺลิตฺตปาณฺณลิตฺตาสทิสฺสา ฯ

สณฺฑทททิกฺสฺวณฺณมณฺฑิตาคิ สฺสฺวณฺณมยาหิ มณฺฑิตฺตาสฺราหิ (๕)

มฺททิกาทิ วิญฺจิตา ฯ ยถา มฺลฺมฺลิตฺตาคิ มฺลฺกกณฺฑทสทิสฺสา ฯ

ปีนวกฺกนฺสทิตฺตคตาคิ ปีนาว วกฺกนฺน อณฺณมณฺณ สหิตาว

หุตวา อุกคตา อุทุมขา ฯ โสภเต สฺ ธนกา ปุเร มมาติ
มม อุโภปี ธนา ยถา วุตตรูปา หุตวา สุวณฺณกลสิโย วिय
โสภีสฺ ฯ ปุตุตเต หิ อิทํ เอกวณฺณํ อตีตตฺเถ จ วุตตมานวณฺณํ
เถวีกีว ลมฺพนฺติ โนนทกาทิ เต อุโภปี เม ธนา อนฺนทกา
คตติชลา เวณฺนทฺนทเก จปีตอุทกภสฺตา วिय ลมฺพนฺติ ฯ

กณฺจนสฺส ผลกัว สมมฺภุจฺนติ ชาตหิงฺกุลเกน มกฺขิตฺวา
จिरปริมชฺชิตํ โสวณฺณผลกั วिय โสภเต ฯ โส วลีหิ สุขุมahi
โอดโตติ โส มม กายิ อิทานิ สุขุมahi วลีหิ ตหิ ตหิ
วิตโต วติตฺตจํ อาปนฺโน ฯ

นาคโกคสฺทิสฺสปรมาติ หตฺถินาคสฺส หตฺถเณ สมฺปมา ฯ
หตฺถโธ หิ อิช ภูณฺชติ เอเตนาติ โภโคติ วุตโต ฯ เตติ อูรูโย ฯ
ยถา เวพฺพนาพิโยติ อิทานิ เวพฺพพฺพสฺทิสฺสา อเหตุ ฯ

สณฺหนุปรสุวณฺณมณฺฑิตาติ สนิทุมภุเจหิ(๑) สุวณฺณนฺนุปรุหิ
วิภูสิตา ฯ ชงฺฆมาติ อญฺจิชงฺฆมาโย ฯ ตาติ ตา ชงฺฆมาโย ฯ
ติลทณฺฑการิวาติ อปฺปมัสสโลหิตตฺตา กิสภาเวน ลูนาวสิญฺจ-
วิสูกฺขติลทณฺฑทกา วिय อเหตุ ฯ รกาโร ปทสนฺธิกรโร ฯ

ตุลปฺณณสฺทิสฺสปรมาติ มุทฺธินิทฺฐภาเวน สิมฺพลิตฺตุลปฺณณปฺลิตฺติ (๒)
คณฺจิตอุปาหนสฺทิสฺสา ฯ เต มม ปาทา อิทานิ สุกฺกิตา ผลิตา
ภิชฺชิตา วลีมตา วลีมนฺโต ชาตา ฯ

เล่มที่ 27 อมฺพปาลีเถรีคาถาวณณา หน้า 331

เอทิสฺสตี เอรุโโป ฯ อหุ อโหสิ ยถาวุตฺตปฺปการโ ฯ
 อัย สมฺมุตฺตโยติ อัย มม กายโ ฯ ชชชโรติ สติลาพนุโ ฯ
 พหุทฺขานมาลโยติ ชราทึเหตุกานํ พหุณํ ทฺกฺขานํ อาลยภูโต ฯ
 โสปลเลปติโตติ โส อัย สมฺมุตฺตโย อปลเลปติโต อภิสงฺขาราลे-
 ปริกฺขเยน ปติโต ปาตาทิมฺโขติ อตุโธ ฯ โสปี อเลปติโตติ
 วา ปทวิภาโค โส เอว อตุโธ ฯ ชรามโรติ ชินฺณฉรสทิสฺโส ฯ
 ชราย วา ฉรภูโต อโหสิ ฯ ตสฺมา สจฺจวาทีโน ชมฺมานํ
 ยถาภูตํ สภาวํ สมฺมเทว ญตฺวา กถนโต อวิตถวาทีโน
 สมฺมาสมฺพุทฺทสฺส มม สตถุ วจัน อนุญญา ฯ

เอวมยํ เถรี อตฺตโน อตฺตภาเว อนิจฺจตาย สลลกฺขณ-
 มฺเขน สพฺเพสุปี เตญฺมกชฺมเมสุ อนิจฺจํ อุปฺชารेतฺวา
 ตทนุสारेณ ตตฺถ ทฺกฺขลกฺขณํ อนตฺตลกฺขณญจ อโรเปตฺวา
 วิปฺสสนํ อุตฺตูกกาเปนฺตี มคฺคปฏฺฐิปาติยา อรหตฺตํ ปาปฺญนิ ฯ

เตน วุตฺตํ อปทานे (๑)

โย รัสสิมุสิตเวโพ (๒) มุสฺโส นาม มหามฺนิ
 ตสฺสาทํ ภคินี อาสี อชาयी ขตฺติเย กุเล ฯ
 ตสฺส ชมฺมํ สฺมุติตฺวาหํ วิปฺปสนฺเนน เจตฺสา
 มหาทานํ ททิตฺวาน ปตฺถยี้ รูปสมฺปทํ ฯ
 เอกตีเส อิตฺ กปฺเป สิจิ โลกคฺคนายโก
 อุปฺปนฺโน โลกปชฺโชโต ติโลกสรโณ ชิโน ฯ

๑ บ. อป. ๓๓/๑๓๕/๓๕๘ ฯ ๒. ม. บ. รัสสิมุสิตเวโพ ฯ

เล่มที่ 27 วัสดุณีปาตวณณา หน้า 332

ตทารุณปุเร รมเม พุรหุณณกุลสมภวา
วิมุตตจิตต์ กุปีตา ภิกขุณี อภิสาปยี ฯ
เวสีกาว อนาจารา ชินสาสนทูลิกา
เอว อุกโกสยิตวาน เตน ปาเปน กมมุนา ฯ
ทารุณั นริยั คนตุวา มหาทุกขสมปปีตา
ตโต จูตา มนุสเสสุ อุปปนนา ตปสฺสินี ฯ
ทสชาติสทสฺตานี คณิกตต์ อการยี
ตมฺหา ปาปา น มุจฺจิสฺสั กตุวา ทุกฺจวิสฺสั ยถา ฯ
พุรหุณเวสมเสวิสฺสั กสฺสเป ชินสาสน
เตน กมฺมวิปาเกน อชายี ติทเส ปุเร ฯ
ปจฺฉิเม ภเว สมฺปตฺเต อโหสี โอปปาติกา
อมฺพสาขนฺตเร ชาตา อมฺพปาลีติ เตนหิ ฯ
ปริวฺตา ปาณโกฎฺฐิหิ ปพฺพชึ ชินสาสน
ปตฺตาหิ อจลฺ จานั ธีตา พุทฺธสฺส โอรสา ฯ
อิทฺธิสฺส จ วสึ โหมิ โสตธาตฺวิสุทฺธิยา
เจโตปริยญาณสฺส วสึ โหมิ มหามฺนุหิ ฯ
ปุพฺเพนิวาลั ชานามิ ทิพฺพจกฺขุ วิโสธิต्त
สพฺพาสวปริกฺขีณา นตฺถิ ทานิ ปฺนพฺภโว ฯ
อตฺถธมฺมนิรุตฺตีสฺส ปฏฺิภาเน ตเถว จ
ณานั เม วิมลฺล สฺสทฺธั พุทฺธเสฏฺฐสฺส วาหสา ฯ

เล่มที่ 27 โรหิณีเถรคาคาวณณนา หน้า 333

กิลลสา ฌาปีตา มยหิ ภาวา สพุเพ สมุหตา
นาคีว พนุชนัน ฌตฺวา วิหรามิ อนาสวา ฯ
สุวาคตํ วัต เม อาสิ พุทฺธเสฏฺฐสฺส สนนฺติเก
ติสุโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ ฯ
ปฏฺฐสมฺภิตา จตฺสุโส วิโมกฺขาปี จ อฏฺฐิเม
ฉนฺทิกถา สจฺฉิกถา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อตฺตโน ปฏฺฐิตํ ปจฺจเวกฺขิตฺวา
อุทานวเสน ตา เอว คาคา ปจฺจุทาหาสิตี ฯ

อมฺพปาลีเถรคาคาวณณนา นิฏฺฐิตา ฯ

โรหิณีเถรคาคาวณณนา

สมณฺณติ โภติ สุปฺปิตฺวาติกา โรหิณฺญา เถรียา คาคา ฯ
อยมฺปิ ปฺริมพุทฺธเชสฺส กตฺถิการา ตตฺถ ตตฺถ ภาเวสฺส
วิวญฺญูปนฺิสสฺส กุสลํ อูปจฺฉินฺนฺติ อิตฺโต เอกนฺวตฺติกปฺเป วิปฺสฺสิสฺส
ภควโต กาลे กุลเคเห นินฺพพตฺติตฺวา วิญญุตํ ปตฺวา เอกทิวสํ
พนฺุชฺมตฺตีนคเร ภควนฺุตํ ปิณฺุทาย จรฺนุตํ ทิสฺวา ปตฺตํ
คเหตฺวา ปฺวสฺส ปฺุเรตฺวา ภควโต ทตฺวา ปิตฺโตสมนฺสฺสชาตา
ปฺลยจฺปตฺติฏฺฐิตฺน วนฺุทฺธิ (๑) ฯ สฺวา เตน ปฺลยถกมฺเมน เทวมนฺุสฺเสสฺส
สฺสรนฺุทฺธิ อนุกมฺเมน อูปจฺฉิตฺวิโมกฺขสมฺภารา หุตฺวา อิมสฺมี
๑ สฺ. สนฺุทิตฺวา ฯ

พทฐปปาเท เวสาลีย มหาวิภวสส พุราหุณณสส เกเห
นิพพตติตว โรหิณิตี ลทฐนามา วิญญตฺ ปตฺตา สตฺถริ
เวสาลีย วิหรนฺเต วิหาริ คณฺตว ฐมฺมํ สุตฺวา โสตาปนฺนา
หุตฺวา มาตาปิตูนํ ฐมฺมํ เทเสตฺวา สาสเน ปสาทํ
อุปฺปาเทตฺวา เต อญฺชานาเปตฺวา สยํ ปพฺพชิตฺวา วิปฺสฺสนาย
กมฺมํ กโรนฺตี นจิสฺเสว สห ปฏิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปฺปณิ ๑
เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

นกระ พนฺธุตฺติยา วิปฺสฺสิสฺส มहेสิโน
ปีณฺทาย วิจรนฺตสฺส ปุเวทาสิมฺหํ ตทา ๑
เตน กมฺเมน สุกเตน เจตนาปณิธิหิ จ
ตตฺถ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา ตาวตีสํ อคฺจณฺหํ ๑
นตฺตีสทวาราชฺูนํ มहेสิตฺตมการยิ
ปญฺญาสจกฺกวตฺตินํ มहेสิตฺตมการยิ ๑
มนสา ปตฺถิตา นาม สพฺพา มยฺหํ สมิชฺฌถ
สมฺปตฺตี อญฺ โภตฺวาน เทเวสุ มนฺเชสุ จ ๑
ปจฺฉิเม ภเว สมฺปตฺเต(๒) ชาตา วิปฺปกฺเล อหิ
โรหิณิ นาม นามเนน ฌาตฺเกหิ ปิยาโยตา ๑
ภิกฺขุณฺํ สนฺตีกิ คณฺตว ฐมฺมํ สุตฺวา ยถาตถิ
ถวิคฺคมานสา หุตฺวา ปพฺพชึ อนการยิ ๑

เล่มที่ 27 โรหิณีเถรคถาวณณนา หน้ 335

โยนิโส ปทหนติน อรหตตมปาปุณิ
เอกนวุติโต กปุเป ยิ ทานมททิตทา ๑
ทคคตี่ นากิขานามิ ปุวทานสฺสททำ ผลั
กิลเสทา ฉापิตา มยหิ ๑เป๑ กตัม พุทฐสฺส สาสนนุติ ๑

อรหตตัม ปน ปตฺวา อตฺตโน ปฏิปตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา
ปุพฺเพ โสตาปนฺนกาเล ปีตรา อตฺตนา จ วจนปฺปฏิวจนวเสน
วตฺตคถา อุตานวเสน ภาสนุติ

[๔๖๘] สมณาคิ โภคิ สฺปิ สมณาคิ ปพฺพฉลิติ

สมณานาว กิตฺเตลลิติ สมณิน นฺน กวิสฺสลิติ ๑
วิปฺปลั อนฺนญจ ปานญจ สมณานํ ปเวจฺฉลิติ
โรหิณี ทานิ ปุจฺฉามิ เกน เต สมณา ปิยา ๑
อกมฺมกามา อลสา ปรรทตฺตูปชีวิโน
อาสํสูกา สาทูกามา เกน เต สมณา ปิยา ๑
จิสฺสั วต มํ ตาต สมณานํ ปรีปุจฺฉลิติ
เตลลั เต กิตฺตยิสฺสคามิ ปญฺญาสิลปฺรกฺกมํ ๑
กมฺมกามา อนลสา กมฺมเสฏฺฐสฺส การกา
รากลั โทลลั ปชหนุติ เตน เม สมณา ปิยา ๑
ติณิ ปาปสฺส มุลานิ ฐนฺนุติ สฺสจิการิโน
สพฺพปาปํ ปหิเนลลั เตน เม สมณา ปิยา ๑
กายกมฺมํ สฺสจि เนลลั วจิกมฺมญจ ตาทิลลั
มโนกมฺมํ สฺสจิ เนลลั เตน เม สมณา ปิยา ๑

เล่มที่ 27 วิสตีนิปาตวณณา หน้า 336

วิมลล สงขมุตตาว สุตธา สนตฺรพาหิรา
ปฺณณา สุกฺกาน ชมฺมานิ เตน เม สมณฺหา ปิยา ฯ
พหุสฺสุตตา ชมฺมชฺรา อริยา ชมฺมชีวิโน
อตุถิ ชมฺมลฺลจ เทเสนฺติ เตน เม สมณฺหา ปิยา ฯ
พหุสฺสุตตา ชมฺมชฺรา อริยา ชมฺมชีวิโน
เอกคฺคจิตฺตา สติมนฺโต เตน เม สมณฺหา ปิยา ฯ
ทฺวรงฺกมา สติมนฺโต มนฺตภาณิ อนฺนุชฺธา
ทฺกขสฺสนฺตํ ปชานนฺติ เตน เม สมณฺหา ปิยา ฯ
ยฺมหา คามา ปกฺกมนฺติ น วิโลเกนฺติ กิณฺจณํ
อนเปกฺขาว กจฺจนฺติ เตน เม สมณฺหา ปิยา ฯ
น เต สํ โกฏฺเจ โอบนฺติ น กุมฺภิ น ขโพนฺธิ
ปฺริณฺนิจิตฺเตสํ เตน เม สมณฺหา ปิยา ฯ
น เต หิรณฺณํ คณฺหนฺติ น สุวณฺณํ น รุปนฺธิ
ปจฺจุปฺปนฺเนน ยาปนฺติ เตน เม สมณฺหา ปิยา ฯ
นํ นากุลา ปพฺพชิตา นานาชนปเทหิ จ
อณฺณมณฺณํ ปิยนฺติ เตน เม สมณฺหา ปิยา ฯ
อตุถาย วต โน โภติ กุเล ชาตาสิ โรหิณิ
สทฺธา พุทฺเธ จ ชมฺเม จ สงฺฆे จ ติพฺพการวา ฯ
ตุวฺเหตํ ปชานาสิ ปฺณณฺทกฺเขตฺตํ อนฺนุชฺตรํ
อมฺหมปฺปิ เอเต สมณฺหา ปฺณฺณคณฺหนฺติ ทกฺขิณํ ฯ

๑. สฺยา. กโพนฺธิ ฯ

เล่มที่ 27 โรหิณีเถรีคาถาวรรณนา หน้า 337

ปติภูจโธ เหตุถ ยณโธ วิบุโธ โน ภวิสฺสตี
สเจ ภายสิ ทุกฺขสฺส สเจ เต ทุกฺขมปฺปิยํ ฯ
อุเปหิ สรณํ พุทฺธํ ฌมฺมํ สงฺฆณฺจ ตาทินํ
สมาทียามิ สีลานิ ตนฺเต อตุถาย เหหิติ ฯ
อุเปมิ สรณํ พุทฺธํ ฌมฺมํ สงฺฆณฺจ ตาทินํ
สมาทียามิ สีลานิ ตํ เม อตุถาย เหหิติ ฯ
พฺรหฺมพฺนฺธํ ปุเร อาสี โส อิทานิหมฺหิ พฺรหฺมโณ
เดวิขฺโซ โสตฺติโย จมฺหิ เวทญฺจ มฺหิ นฺหาตโกติ

อิมา คาถา ปจฺจุทาหาสิ ฯ

ตตฺถ อาทิตฺติ สฺสโร คาถา อตฺตโน ฐิตฺถํ กิกฺขุสฺส
สมฺมุติ (๑) อนิจฺจนฺเตน (๒) วุตฺตา ฯ

ตตฺถ สมณฺาติ โภติ สฺสปิติ (๓) โภติ ตฺวํ สฺปนกาเลปิ
สมณฺา สมณฺาติ กิตฺเตนฺตี สมณฺาปฏิพฺทฺธเยว กถํ กถนฺตี
สฺปสิ ฯ สมณฺาติ ปพฺพชฺฉสิติ สฺปนโต อุกฺกฺขหนฺตีปิ สมณฺาอิจฺเจว
วตฺวา ปพฺพชฺฉสิ (๔) นินฺทาทาย วุฏฺฐาสิ (๕) ฯ สมณฺาเนว กิตฺเตสิติ
สพฺพกาลมฺปิ สมณฺา เอว สมณฺานเมว วา กุณฺเณ กิตฺเตสิ
อภิตฺถวสิ ฯ สมณฺิ นฺน ภวิสฺสสิติ อิทานิ คิหิรฺูปน จิตาปิ
จิตฺเตน สมณฺิ เอว มณฺเณ ภวิสฺสสิ อถวา สมณฺิ นฺน

เล่มที่ 27 วัสดุณีปาตวณณา หน้า 338

ภวิสุสสีติ อิทานิ คิหิรุเปณ จิตาปี นจิเรเนว สมณิ เอว
มณฺเฑ ภวิสุสสี สมณฺเฑสุ เอว นินฺนโปณภาวโต ฯ ปเวจฺจนสีติ
เทสิ ฯ โรหิณิ ทานิ ปุจฺจามิตฺติ อมฺม โรหิณิ ตํ อหํ อิทานิ
ปุจฺจามิตฺติ พุราหุมนฺโณ อตฺตโน ชีตฺรํ ปุจฺจนฺโต อห ฯ เกน
เต สมณฺา ปิยาติ อมฺม โรหิณิ ตวํ สยนฺตีปี ปพฺพชฺชนฺตีปี
อลฺลทาปี สมณฺานเมว कुณฺเณ กิตฺตยสี เกน นาม การณฺน
ตฺยหํ สมณฺา ปิยาติตพฺพา ซาตาติ อตฺโถ ฯ

อิทานิ พุราหุมนฺโณ สมณฺเฑสุ โทสํ ชีตฺว อจิกฺขนฺโต
อกมฺมกามาติ กาดมาห ฯ ตตฺถ อกมฺมกามาติ น กมฺมกามา
อตฺตโน ปเรสญจ อตฺถาวหํ กิลฺลจि กมฺมํ น กาดุกามา ฯ
อลสาติ กุสีตา ฯ ปฺรทตฺตฺวปชีวินฺติ ปเรหิ ทินฺนเนเนว
อุปชีวนสีลา ฯ อาสํสุกาติ ตโต เอว มาสจฺจนาทนาทินํ
อาสีสนกา ฯ สาทุกามาติ สาหุ มชฺชรเมว อาหาริ อิจฺจนกา ฯ
สพฺพเมตํ พุราหุมนฺโณ สมณฺานํ कुณฺเณ อชานนฺโต อตฺตนา
ปฺริกปฺปีตํ โทสมมาห ฯ

ตํ สุตฺวา โรหิณิ ลทฺุโร เม โอกาโส อฺยฺยานํ कुณฺเณ
กเถตฺตฺนฺตี ตฺวญฺจมานสา ภิกฺขุณฺํ कुณฺเณ กิตฺเตตฺตฺกามา ปจฺมํ ตาว
เตสํ กิตฺตเน โสมนสุสํ ปเวเทนฺตี จิรสฺสํ วัต มํ ตาตาติ
กาดมาห ฯ ตตฺถ จิรสฺสํ วัตาติ จิเรน วัต ฯ ตาตาติ ปิตฺรํ
อาลปฺตี ฯ สมณฺานนฺตี สมณฺเณ สมณฺานํ วามยฺหํ ปิยาติตพฺพิ (๑)

ปริปุจฉลี ฯ เตะสนติ สมณานํ ฯ ปญญาสีลปรกุกมนติ ปญญญจ
สีลญจ อุตฺสาหญจ ฯ

กิตฺตยิสฺสามิตี กถยิสฺสามิ ฯ ปฏิจฺชานเตะวา เตะ กิตฺเตนฺตี
อกมฺมกามา อลสาตี เตะน วุตฺตํ โทสํ ตาว นิพฺเพเจตะวา
ตปฺปฏิปกฺขญฺจํ คุณฺํ ทสฺเสตฺถุ กมฺมกามาตีอาทิมาห ฯ ตตฺถ
กมฺมกามาตี วตฺตปฏิวตฺตาทิเกทํ กมฺมํ สมณกิจฺจํ ปริปุรณฺวเสน
กาเมนฺตี อิจฺฉนฺตีตี กมฺมกามา ฯ ตตฺถ ยุตฺตปฺปยุตฺตวา หุตฺวา
อฏฺฐาย สมฏฺฐาย วายมนฺโต น อลสาตี อนลสา ฯ ตํ ปน
กมฺมํ เสฏฺฐํ อุตฺตมํ นิพฺพานาวเหมว กโรนฺตีตี กมฺมเสฏฺฐสฺส
การกา ฯ กโรนฺตา ปน ตํ ปฏิปคฺติยา อนวชฺชภาวโต
ราคํ โทสํ ปชฺชนฺตี ยถา รากโทสา ปหิยนฺตี เอวํ สมณา
กมฺมํ (๑) กโรนฺตี ฯ เตะน เม สมณา ปิยาตี เตะน ยถาวุตฺเตน
สมฺมาปฏิปชฺชเนน มยฺหํ สมณา ปิยาตีตพฺพาตี อตฺถโธ ฯ

ตีฉิ ปาปสฺส มฺลानีตี โลกโทสโมหสฺสงฺฆาตานิ อฏฺฐลสฺส
ตีฉิ มฺลानิ ฯ รุณฺนตีตี นิคฺจมาเตนฺตี (๒) ปชฺชนฺตีตี อตฺถโธ ฯ
สฺวจิการิโนตี อนวชฺชกมฺมการิโน ฯ สพฺพปาปํ ปหิเนสนฺตี
อคฺคมคฺคาธิคเมน เอสํ สพฺพมฺปิ ปาปํ ปหิณฺนี ฯ

เอวํ สมณา สฺวจิการิโนตี สฺงฺเขปโต วุตฺตมตฺถํ วิภิชิตฺวา
ทสฺเสตฺถุ กายกมฺมมนฺตี คาถมาห ฯ ตํ สฺววิญญฺเยยฺยเมว ฯ

วิมลา สฺงฺขมุตฺตาวาตี สฺวโรตฺตสฺงฺขา วิย มุตฺตวา วิย จ

๑ สี. สมณกมฺมํ ฯ ๒ ย. นิจฺฉาเทนฺตี ฯ

วิคตมถาราคาทิมลหิตา ๗ สุทฐา สมนฺตรพาหิราติ สมนฺตรณจ
พาหิรณจ สมนฺตรพาหิรี ๗ ตโต สมนฺตรพาหิรโต สุทฐา
สุทฐาสยปโยคาคติ อตุโถ ๗ ปุณฺณา สุกกาน ชมฺมานนฺติ
เอกนตฺสูกเกหิ อนุวชฺชชมฺเมหิ ปริปุณฺณา อเสเขหิ สีสกฺขนฺธาทีหิ
สมนฺนาคตาคติ อตุโถ ๗

สฺตฺตคเคยยาทีพหุ สฺตฺติ เอเตสฺ สฺเตน วา อุปฺปนฺนาติ
พหุสฺสฺตฺตา ปรียคฺติพาหุสจฺเจน ปฏฺิเวชพาหุสจฺเจน จ สมนฺนา-
คตาคติ อตุโถ ๗ ตเมว ทฺวิชฺมปี ชมฺมํ ชาเรนฺตีติ ชมฺมชฺรธา ๗
สคฺตฺตานํ อจฺจารสมจฺจารสีกฺขาปเทน อริยนฺตีติ อริยา ๗ ชมฺเมน
ณายเณ ชีวนฺตีติ ชมฺมชีวิน ๗ อตุถิ ชมฺมณจ เทเสนฺตีติ
ภาสิตตฺถณจ เทสนา ชมฺมณจ กเถนฺติ ปกาเสนฺติ ๗ อถวา
อตุถโต อนุเปตฺติ ชมฺมโต อนุเปตฺถณจ เทเสนฺติ อจฺจิกฺขนฺติ ๗

เอกคฺคจฺจิตฺตาคติ สฺมาหิตจฺจิตฺตา ๗ สคฺติมนฺโตติ อุปฺภูจฺจิตฺตสฺติโน ๗

ทฺุรจฺจมาติ อรณฺณคตฺตา มนฺส
คจฺจนฺตา อิทฺธานฺนภาเวณ วา ยถารุจฺติ ทฺุริ จานํ คจฺจนฺตีติ
ทฺุรจฺจมา ๗ มนฺตา วุจฺจติ ปณฺญา ตาย ภณฺนสฺสีตตาย
มนฺตภาณิ ๗ อนุทฺฐตฺตาคติ น อุทฺฐตา ๗ อุทฺฐจฺจรหิตา วุป-
สนฺตจฺจิตฺตา ๗ ทฺุภขสฺสฺสนฺตํ ปชานนฺตีติ วกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
นิพฺพานํ ปฏฺิวิชฺฌนฺติ ๗

น วิโลเกนฺติ กิณฺจนฺนฺติ ยโต คามโต ปกฺกมฺนฺติ ตสฺมี

เล่มที่ 27 โรหิณีเถรีคาถาวรรณนา หน้า 341

คาม กณฺฉิ สคฺคํ วา สงฺขารํ วา อเปกฺขาวเสน น โอโลเกนฺติ
อถโข ปน อนเปกฺขาว คจฺจนฺติ ปกฺกมฺนฺติ ฯ

น เต ลํ โกฎฺเจ โอเปนฺตํ เต สมณฺหา ลํ อคฺคโน
สนฺตํ สาปเตยฺยํ โกฎฺเจ น โอเปนฺติ น ปฏฺฐิสาเมตฺวา
จเปนฺติ ตาทิสฺสฺส ปรีคฺคหฺสฺส อภาวโต ฯ กุมฺภินฺติ กุมฺภิยํ ฯ
ขโพนฺธิยํ ปจฺฉินฺติ ฯ ปริณฺธิจฺจิตเมสํ นานํ ปรีคฺคเลสุ ปเรลํ
อตุลา ย สิทฺถเมว ฆาสิ ปรีเยสนฺตา ฯ

หิรณฺณนฺติ กหาปณฺํ ฯ รุปีนฺติ รชตํ ฯ ปจฺจุปฺปนฺเนน
ยาเปนฺตํ อตีตํ อนนฺุโสจฺจนา อนาคตฺตจ อปฺจจาสิสนฺตา
ปจฺจุปฺปนฺเนน ยาเปนฺติ อคฺคภาวํ ปวตฺเตนฺติ ฯ

อณฺณมณฺณํ ปิหยนฺตํ อณฺณมณฺณสฺมี เมตฺตี กโรนฺติ ฯ
ปิหยนฺตํ (๑) ปาโจ โส เอวตฺโต ฯ

เอวํ โส พุราหฺมโณ ชีตฺยา สนฺติเก ภิกฺขุณฺํ คุณฺเ
สุตฺวา ปสนฺนมานโส ชีตฺริ ปัสสนฺโต อตุลา ย วตฺตํ
อาทิมานํ ฯ อมฺหํปิตํ อมฺหากมฺปิ ฯ ทกฺขินฺติ เทยฺยธมฺมํ ฯ
เอตฺถาติ เอเตสุ สมณฺเสสุ ฯ ยลฺโยติ ทานธมฺโม ฯ วิปฺโลติ
วิปฺลผโล ฯ เสลํ วุคฺคณฺยเมว ฯ

เอวํ พุราหฺมโณ สรณฺเส สึเลสุ จ ปตฺธิจฺจโต อปรภาเค
สณฺชาตสฺสเวโก ปพฺพชิตฺวา วิปฺสสนฺํ วฑฺฒเตตฺวา อรหฺตเต
๑ สึ. ปิยาสนฺตํปิ ฯ

ปติฏฺฐาย อตฺตโน ปฏิปตฺตี ปจฺจเวกขิตฺวา อุทานนฺโต
พฺรหฺมพณฺฐติ คาถมาห ฯ ตสฺสโต เหนฺจวสุโตเยว ฯ
โรหิณีเถรีคาถาวรรณนา นิฏฺฐิตา ฯ

จาปาเถรีคาถาวรรณนา

ลภฺจิสฺสโต ปฺเร อาสิตฺติอาทิกา จาปาย เถรียา คาถา ฯ
อยมฺปิ ปฺริมพฺพชฺเชสุ กตาทิการา ตตฺถ ตตฺถ ภาเวสุ
วิภฺจฺจนฺตฺสยํ กุสฺลํ อฺปจฺฉินฺตฺติ อนุกฺกเมน อฺปจฺฉิตฺถสมฺมุตฺตา
สมฺภตฺติวิโมกฺขสมฺภารา หุตฺวา อิมสฺมี พฺพชฺชปาเท วฺงกหาร-
ชนปาเท (๑) อณฺดตฺรสฺมี มิกฺขทฺทกคาม เชนฺจกมิกฺขทฺทกสฺส ธีตา
หุตฺวา นิพฺพตฺติ จาปาตฺติสฺสา นามํ อโหสิ ฯ เตน จ สมเยน
อฺปกอ อาชีวกอ โพธิมณฺฑลโต ชฺมมจกุกํ ปวตฺเตตฺถ พาราณสี
อฺทฺทิสฺส คจฺฉนฺเตน สตฺถารา สมากโต วิปฺปสนฺนานิ โข
เต อวฺโส อินฺทฺริยานิ ปฺริสฺสุทฺโธ จวิณฺโณ ปฺริโยทาโต กํสิ
ตฺถ อวฺโส อฺทฺทิสฺส ปฺพชฺชิตอ กอ วา เต สตฺถา กสฺส
วา ตฺถ ชฺมมํ โรเจสิตฺติ ปฺจฺฉิตฺวา

สพฺพาภิกฺขุ สพฺพวิทฺถุหฺมสมฺมิ
สพฺเพสุ ชฺมมฺเมสุ อฺนฺูปตฺติโต
สพฺพณฺชโห ตณฺหกฺขเย วิมฺตฺโต
สยํ อภิกฺขณาย กมฺมทฺทิสฺเสยฺยํ ฯ

เล่มที่ 27 จาปาเถรคาคาวณณนา หน้ท 343

น เม อจรีโย อตถิ สทิสเ เม น วิชชติ
สเทวกสมิ โลกสมิ นตถิ เม ปฏิปุคคโต ๕
อหิ หิ อรหา โลก อหิ สตุถา อนุตโตโร
เอโกมहि สมมาสมพุทโธ สติฏโตมहि นิพุโต ๕
ชมมจกั ปวตเตต্তু คจฉามี กาสินั ปุริ
อนธิฏตสมิ โลกสมิ อหณัน อมตทุนทูนินติ ๕

สตุถารา อตตโน สพุพณณพุทฐภาเว ชมมจกปวตตเน จ ปเวทิตะ ปสนนจิตโต โส
หุเปยยาปาวิโส อรหสิ อนนตชินนติ

วตวา อุมมคั กเหตุวา ปกนุโต วงกหารชนปท อคมาสิ ๕
โส ตตถ เอกั มิคลททกคามกั อุนิสสาย วาสั กปเปสิ
ตั ตตถ เขฏจกมิลททโก อุปุจาสิ ๕ โส เอกทิวาสั ทูริ มิคว
คจฉนุโต มยหิ อรหนเต มา ปมชชิติ อตตโน ฐิตริ จาปี
อาณาเปตวา อคมาสิ สทฐิ ปุคตภาตูกะหิ ๕ สาคสส ฐิตา
อภีรปา อโหสิ ทสสนียา ๕

อถโข อุปโก อาชีวกอ ภิกขาจารเวลายั มิคลททกสส
มริ คโต ปรีวิสิตุ อุปคต จาปี ทิสวา ราเคน อภีฏโต
ภุชชิตุมปี อสกุโกนุโต ภาชเนน ภตต อาทาย วสนญจัน
คณตวา ภตต เอกมณเต นิกขิปิตวา สเจ จาปี ลภิสสามิ
ชีวามิ โน เจ มริสสามิติ นีราหาโร นิปชชิ ๕ สตุตเม

เล่มที่ 27 วัสตนิปตวณณนา หน้ 344

ทิวเส มิคลททโก อคนตวา ชีตริ ปุจนิ กีมยห อรหนเต
น ปมชชิตี ๑ สากทิวสเมว อคนตวา ปุน นาคตปุพโพติ
อาห ๑ มิคลททโก จ ตาวเทวสส วสนภูจัน คนตวา กิ
ภนเต อผาสกนติ ปาทะ ปริมชชนโต ปุจนิ ๑ อุโปโก
นิตถุนนโต ปรีวตตติเยว ๑ โส วทถ ภนเต ยี มยา สกกา
กาตุ สพพิ ตั กริสสามิติ อาห ๑ อุโปโก เอเกน ปรียาเยน
อตุตโน อชฌาสย อโรเจติ ๑ อิตโร ชานาสี ปน ภนเต
กิญจิ สิปปนติ ๑ น ชานามิติ ๑ น ภนเต กิญจิ สิปปี
อชานนเตน สกกา ฌริ อวสิตุนติ ๑ โส อาห นานิ กิญจิ
สิปปี ชานามิ อปีจ ตุมหากั มัสหารโก ภวิสสามิ มัสลจ
วิกกนิสสามิติ ๑ มากวิโก อมหากมปีเอตเทว รุจจตีติ
อตุตตราฎกั ทตวอ อตุตโน สหายกสส เกเห กติปาห
วสาเปตวอ ตาทิเส ทิวเส ฌริ อานตวอ ชีตริ อทาสี ๑

อถ กาละ คจจนเต เตสั สัวาสมนวาย ปุตุโต
นิพพตติ สุกทโทติสส นามิ อกัสุ ๑ จาปา ตสส โรทนกาละ
อุปกสส ปุตุต อาชีวกสส ปุตุต มัสหารกสส ปุตุต มา
โรทติ มา โรทิตีอาทินา ปุตุตโตสนคิตะน อุปกั อุปปณเทสิ ๑
โส มา ตวั จาเป มั อนาโถติ มณณิ อตุถิ เม
สหาโย อนนตชโน นาม ตสสาห สนตักั คมิสสามิติ อาห ๑
จาปา เอวมย อญญียตีติ ฌตวอ ปุนปุนั ตถา กเถสิเยว ๑

เล่มที่ 27 จาปาเถรีคาถาพรรณนา หน้า 345

โส เอกทิวส์ ตาย ตถา วุตโต กุชมิตฺวา คนฺตุมารทุโร ฯ
ตาย ตํ ตํ วตฺวา อนฺนินฺยาโนปิ สลฺลตฺตี อนาคจฺจนฺโต
ปจฺฉิมทิสากิมฺโฆ ปกุกามิ ฯ

ภควา จ เตน สมเยน สาวตฺถิยฺยฺ เชตวเน วิหรนฺโต
ภิกฺขุณฺโณ อาจิกฺขิ โย ภิกฺขเว อชฺช กุหิ อนนฺตชิโนติ
อิธาคนฺตฺวา ปุจฺฉติ ตํ มม สนฺตํ เปเสถาติ ฯ อุปกโปปี
กุหิ อนนฺตชิโน วสตีติ ตตฺถ ตตฺถ ปุจฺฉนฺโต อนฺนปฺพุเพน
สาวตฺถิ คนฺตฺวา วิหาริ ปวิสิตฺวา วิหารมชฺเฒ จตฺวา กุหิ
อนนฺตชิโนติ ปุจฺฉิ ฯ ตํ ภิกฺขุ ภควโต สนฺตํ นยีสฺสุ ฯ โส
ภควนฺตํ ทิสฺวา ชานาถ มํ ภควาติ อาห ฯ อาม
ชานามิ กุหิ ปน ตวฺ เอตฺตํ กาลํ วสตีติ ฯ วุฑฺหาร-
ชนปเท ฆนฺเตติ ฯ อุปก อิธานิ มหฺลลโก ชาโต ปฺพุพฺพิตุ
สภฺขิสฺสตีติ ฯ ปฺพุพฺพิสฺสามิ ฆนฺเตติ ฯ สตฺถา อลฺลตฺริ ภิกฺขุ
อาณาเปสิ เอहि ตวฺ ภิกฺขุ อิมํ ปฺพุพาเซหิติ ฯ โส ตํ ปฺพุพาเซสิ ฯ
โส ปฺพุพฺพิโต สตฺถุ สนฺติเก กมฺมฏฺจันนํ คเหตุวา ภาวนํ
อนฺนุญฺชนฺโต นจิสฺเสว อนาคามิผลे ปตฺธิจาย กาลํ กตฺวา
อวิहेสุ นิพฺพุตฺโต นิพฺพุตฺตกฺขณฺเยว อรหฺตฺตํ ปาปฺณิ ฯ
อวิहेสุ นิพฺพุตฺตมตฺตา สตฺต ชนา อรหฺตฺตํ ปตฺตา เตสํ อຍ
อလฺลตโร ฯ วุตฺตํ เหน้

อวิหิ อุปปฺนฺนาเส วิมุตฺตา สตฺต ภิกฺขโว
รากโทสปริกฺขิณา ตินฺณา โสเก วิสฺตฺตํ ฯ

ขุททกนิกายกุกกเถรคาถาวรรณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 346
เล่มที่ 27 วิตตินิปาตวรรณนา หน้า 346

อุปโกปลคณโฑจ ปุกกุสาติ จ เตตโย
ภททโย ขณทเทโว จ พาทุรคฺคิ จ ปิงฺคิโย (๑)
เต หิตฺวา มานุสฺสึ เทหิ ทิพฺพโยคํ อุปฺจฺจฺจนฺติ ฯ

อุปเก ปน ปกฺกนฺเต นิพฺพินฺนมานสา จาปา ทารกํ
อฺยฺยกสฺส นฺยฺยาเตตฺวา ปุพฺเพ อุปฺเกน คตมคฺคิ คจฺจนฺตี
สวตฺถึ คนฺตฺวา ภิกฺขุณฺนํ สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา วิปฺสฺสนาย
กมฺมํ กโรนฺตี มคฺคปฺปฏิปาตฺยา อรหตฺเต ปตฺติจฺจिता อตฺตโน
ปฺปฏิปตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา ปุพฺเพ อุปฺเกน อตฺตนา จ กถิตคคาถาโย
อุทานวเสน เอกชฺฌิ กตฺวา

[๔๖๕] ลกฺขฺยหตฺโต ปุเร อาสิ โส ทานิ มิคฺลทฺทโก
อาสาชฺ(๒) ปลิปา โฆรา นาสกฺขิ ปารเมตเว ฯ
สุมตฺตํ มํ มลฺลยมานา จาปา ปฺตฺตมโตสยิ
จาปาย พนฺธนํ เจตฺวา ปพฺพชิสฺสํ ปุโนปหิ (๓) ฯ
มา เม กุชฺฌิ มหาวีร มา เม กุชฺฌิ มหามุณี
น หิ โกธปเรตสฺส สฺสทฺธิ อตฺถิ กุโต ตโป ฯ
ปุกฺกมิสฺสสฺสจ นาลาโต โกธ นาลาย วจฺจติ
พนฺธนฺตี อิตฺถิรฺูปเณ สมนฺเณ ฐมฺมชีวิโน ฯ
เอหิ กภาพ นฺิวตฺตสฺส ภูณฺช กามยถา ปุเร
อหฺลจฺ เต วสฺสีกตา เย จ เม สนฺติ ฌาตกา ฯ

เล่มที่ 27 จาปาเถรีคาถาวณณา หน้า 347

เอตโต จาเป จตุพภาคัง ยถา ภาสสิ ตวญจ เม (๑)

ตยิ รตตสฺส โปสสฺส อุพาริ วต ตัง สียา ฯ

กาพงคินิว ตกุการิ ปุပ္พิตัง คิริมฺพุชนิ

มุคฺคัง ทาติมลญฺจิว อนฺโตทีเปว ปาภูติ ฯ

หริจฺนุทฺทลิตฺตงฺคิ กาสิกุตฺตมชารินิ

ตัง มํ รุปรวตี สนฺตี กสฺส โอหาย กจฺฉสิ ฯ

สากุณฺโโก(๒)ว สกฺกณฺ ยถา พนฺธิตฺตุมิจฺฉติ

อาหริเมณ รุเปณ น มํ ตวํ พาชฺยิสฺสสิ ฯ

อิมญจ เม ปุตฺตผลัง กาพ อุปฺปาทิตัง ตยา

ตัง มํ ปุตฺตวตี สนฺตี กสฺส โอหาย กจฺฉสิ ฯ

ชหฺนฺติ ปุตฺเต สปฺปญฺญา ตโต ฉาตี ตโต ชนฺ

ปพฺพชฺชนฺติ มหาวีรา นาโค เจตฺตวาว พนฺชนํ ฯ

อิทานิ เต อิมํ ปุตฺตัง ทณฺเฑน นฺริกาย วา

ญฺมียิว นิสฺสมฺเภยฺย (๓) ปุตฺตโตสกา น กจฺฉสิ ฯ

สเจ ปุตฺตัง สีกาลานํ กุกฺกุรานํ ปทาหิสิ

น มํ ปุตฺตกตฺเต ชมฺมิ ปฺนร้าวตฺตยิสฺสสิ ฯ

หฺนุท โข ทานิ ภทฺนฺเต กุหิ กาพ คมฺมิสฺสสิ

กตมํ คามนิกมํ นครํ ราชชานิโย ฯ

ขุททกนิกายกุกกเถรคถาวณณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 348
เล่มที่ 27 วิตตินิปาตวณณนา หน้า 348

อหุมุห ปุพเพ คณิโน อสุสมณา สมณมานิโน
คามเน คามิ วิจิริมุห นคเร ราชธานีโย ฯ
เอโส หิ ภควา พุทฺโธ นที เนรณฺชริ ปติ
สพฺพทูกฺขปฺปหานาย ฐมฺมิ เทเสสิ ปาณินิ
ตสฺสาคํ สนฺตฺติเก คจฺฉิ โส เม สตุถา ภวิสฺสตี ฯ
วนฺทนํ ทานิ เม วชฺชชาติ โลกนาถิ อนฺตุตฺริ
ปทกฺขิณฺณจ กตฺวาน อาทิสฺเสยฺยาสี ทกฺขิณฺณิ ฯ
เอตํ โข ลพฺภํ อเมหฺหิ ยถา ภาสฺสี ตฺวณฺจ เม
วนฺทนํ ทานิ เต วชฺชํ โลกนาถิ อนฺตุตฺริ
ปทกฺขิณฺณจ กตฺวาน อาทิสฺสึสามิ ทกฺขิณฺณิ ฯ
ตโต จ กาโผ ปกฺกามิ นที เนรณฺชริ ปติ
โส อทฺทสฺสาสิ สมฺพุทฺธํ เทเสนฺตํ อมตํ ปทํ ฯ
ทูกฺขํ ทูกฺขสมฺปฺปาทํ ทูกฺขสฺส จ อติกฺกมํ
อริยญฺจจฺจกํ มคฺคํ ทูกฺขุปฺสมคามินิ ฯ
ตสฺส ปาทานิ วณฺทิตฺวา กตฺวาน นํ ปทกฺขิณฺณิ
จาปาย อาทิสฺสึตฺวาน ปพฺพชฺชि อนคาริชฺชิ
ติสฺโส วิชฺชา อนฺุปฺปตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ

อิมา คธา อภาสิ ฯ

ตตฺถ ลกฺขณฺโหติ ทณฺฑทฺโถ ฯ ปุเรติ ปุพฺเพ ปริพฺพา-
ชกกาเล จณฺฑทฺโถคณฺฑกฺกุราทีนํ ปริหฺรณฺตํ ทณฺฑํ ทฺถเณ

เล่มที่ 27 จาปาเถรีคาถาวณณนา หน้า 349

คเหตุวา วิจรณโก อโหสิ ฯ โส ทานี มิคลุตทโกติ โส (๑)
อิทานี มิคลุตทเกหิ สหุธี สมโภคสัวาเสหิ มิคลุตโท มาควิโก
ชาโต ฯ อาสยา วุจจติ ตณฺหา อาสยาติปี ปาโโจ ฯ ปาปาย
อชฺฌาตยเหตุติ อตุโธ ฯ ปติปติ กามปงฺกโต ทิฏฺฐิปงฺกโต จ ฯ
โฆรติ อวิทติวิปฺลานตฺถาวหตฺตา ทารุณโต โฆร ฯ นาสกฺขิ
ปารเมตเวติ ตสฺเสว ปติปสฺส ปารภฺตํ นิพฺพานํ เอตุ กนฺตุ
นาสกฺขิ น อภิสมฺภฺนิตี อตฺตานเมว สนฺธาย อูปโก เอว
วทติ ฯ

สมฺมตฺตํ มํ มลฺลยมานาติ อตฺตนิ สฺมุจฺจ มตฺตํ มทปฺปตฺตํ
กามเขวเสน ลกฺกํ วา ปมตฺตํ วา กตฺวา มํ สลฺลกฺขณฺตี ฯ
จาปา ปฺตฺตมโตสยิตี มิคลุตทสฺส ธีตา จาปา อูปกาชิวกสฺส
ปฺตฺตตติอาทินา มํ ฆญฺญณฺตี ปฺตฺตํ โตเสสิ เกลยสิ (๒) ฯ
สุปฺตี มํ มลฺลยมานาติ จ ปจฺนติ สุปฺตีติ มํ สลฺลยมานาติ
อตุโธ ฯ จาปาย พนฺธนํ เจตฺวาติ จาปาย ตยิ อูปฺปนฺนํ
กิลฺลสพนฺธนํ ฉินฺทิตฺวา ฯ ปพฺพชิสฺสํ ปฺโนปหนฺติ ปฺน ทฺติยวารปี
อหํ ปพฺพชิสฺสามี ฯ

อิทานี ตสฺสา มยฺหิ อตุโธ นตฺถิตี วทติ ตํ สุตฺวา
จาปา ขมาเปนฺตี มา เม กุชฺฌิตี คาถมาห ฯ ตตฺถ มา
เม กุชฺฌิตี เกพิกฺรณมตฺเตน มา มยฺหิ กุชฺฌิ ฯ มหาวีร
มหามฺณินฺตี อูปกํ อาลปติ ฯ ตํ หิ सा ปพฺพเพปิ ปพฺพชิตฺ อิทานิปี

เล่มที่ 27 วัสดุณีปาตวณณา หน้า 350

ปพพชิตุกาโมติ กตฺวา ขนฺตฺยจ ปจฺจาตีสนฺตี มหามฺนีติ
อาห ฯ เตเนวาท น หิ โกธปเรตฺสฺส สฺสฺสฺส อตฺถิ กุโธ
ตโปติ ตฺวํ เอตฺตกมฺปิ อสหนฺโต กถํ จิตฺตํ ทเมตฺสฺสสิ กถํ
วา ตปํ จริตฺสฺสตีติ อธิปฺปาโย ฯ

อถ นาลํ (๑) คนฺตฺวา ชีวิตุกาโมตีติ จาปาย วุคฺโต อาห
ปฏกมิตฺสฺสญจ นาลาโต โกธ นาลาย วจฺจตีติ โก อธิ นาลาย
วสิสฺสตี นาลาโตว อหํ ปฏกมิตฺสฺสเมว ฯ โส หิ ตสฺส
ชาตกาโม ตโต นิกฺขมิตฺวา ปพพชิตฺวา โส จ มคฺชรญฺเฐ
โพธิมณฺฑลฺสฺส อาสนฺนปเทเส ตํ สนฺธาย วุคฺตํ ฯ พนฺธนฺตี
อิตฺถิฐุเปน สมณฺเษ ฐมฺมชรีวินฺตี จาเป ตฺวํ ฐมฺเมน ชีวณฺเต ฐมฺมิเก
ปพพชิตฺวา อตฺตโน อิตฺถิฐุเปน อิตฺถิกุตฺตาทกปฺเปหิ พนฺธนฺตี
ติฏฺฐสิ ฯ เยนานํ อิทานิ อีทิสฺส ชาโต ตสฺมา ตํ ปริจฺจขามิตี
อธิปฺปาโย ฯ

เอวํ วุคฺเต จาปา ตํ นีวคฺเตตฺตกาเมหิ กาทาติ
คาถมาห ฯ ตสฺสคฺโค กาทวณฺณตฺยา กาท อุปก เอหิ
นีวคฺตสฺส มา ปฏกมิ ปุพฺเพ วิย กามे ปริญฺญช อหํ
จ เย จ เม สนฺติ ฌาตกาเต สพฺเพว ตฺยํ มา (๒)
ปฏกมิตฺตกาเมตฺยา วสิทฺตา วสวคฺติโน กตฺตาติ ฯ ตํ สฺตฺวา
อุปโก เอคฺโต จาเปตี คาถมาห ฯ ตตฺถ จาเปตี อาลปฺนํ ฯ (๓)
๑. ม. นานํ ฯ ๒. สี. อิมาย ฯ ๓. ม. จาเป ฯ

เล่มที่ 27 จาปาเถรคาถาธรรม หน้า 351

จาปสทิสองกถุจิตาย (๑) หิ สทา จาปาติ นามํ ลภิตสุมมา
จาปาติ วุจติ ฯ ตวั จาเป ยถา ภาสสิ อิทานิ ยาทีส
กเถสิ อีโต จตุพภาคเมว ปิยสมุทาจาร์ กเรยยาสิ ฯ ตยิ
รตตสส รากาภิกุตสส ปุริสสส โอพาร์ วต ตํ ลียา อหํ
ปเนตริหิ ตยิ กามสจ วิรตุโต ตสุมมา จาปาย วจเน
น ตัญจามิติ อธิปโปโย ฯ

ปุณ จาปา อตตนิ ตสส อาสตตี อุปปาเทตูกามา
กาพงคินินฺติ อาทิมมาห ฯ ตตถ กวาปาติ ตสสาปนํ ฯ
องคินินฺติ องกถุจิสุมปนํ ฯ อิวาติ อุปมาย นิปาโต ฯ
ตกการี ปุปฺพิตํ คิริมฺทฐนินฺติ ปพพตมฺทฐนินฺติ จิตํ สุปฺพิตทาติม-
ลภูจี้ วีย ฯ อุกกาการินฺติ จ เกจิ ปจฺนติ องกตฺถิลภูจี้ (๔) วียาติ
อตุโถ ฯ คิริมฺทฐนินฺติ จ อิทํ เกนจิ อนุพหตโสภตาทสฺสนตฺถ
วตฺตํ ฯ เกจิ กาลิงคินินฺติ (๕) ปาจํ วตฺวา ตสส กุมภณฺทลตา-
สทิสฺนติ อตถํ วทนฺติ ฯ สุลลํ ทาติมลภูจิวาติ ปุปฺพิตํ
พีชปฺรลตํ วีย ฯ อนุโตทีเปว ปาฏลนฺติ ทีปกพฺภนฺตเร (๖) ปุปฺพิต-
ปาฏลริฏฺขํ วีย ทีปกคฺคหณฺญเจตฺถ โสภปาฏฺหารียทสฺสนตฺถเมว ฯ

หริจฺนทฺนลิตฺตงคินฺติ โลหิตจฺนทฺเนน อนุลิตฺตสพฺพงคี ฯ
กาสิกฺตมฺชารินินฺติ อุตฺตมกาสิกวตฺถรํ ฯ ตํ มนฺติ ตาทิสํ
๑. สี่. องกถุจิตาย ฯ ๒. สี่. สุปฺพิตคณิกาทิลภูจี้ ฯ
๓. สี่. อุกกาการินฺติ ฯ ๔. สี่. อุกคิลภูจี้ ฯ ๕. สี่. กกฺการินฺติ ฯ
๖. สี่. ทีปกสฺสนตฺเร ฯ

มัม ๑ รูปวตี สนฺตินฺตติ รูปสมฺปนฺนํ สมนํ ๑ กสฺส โอหาย
คจฺจสึตติ กสฺส นาม สตฺตสฺส กสฺส วา เหตุโน เถน การณน
โอหาย ปหาย ปริจฺจชิตฺวา คจฺจสิ ๑

อิโต ปรมฺปิ เตลฺลํ วจนฺปฏิวจนฺคาถา ว จเปตฺวา
ปริโยसानเ ติสฺโส คาถา ๑ ตตฺถ สากุณฺนิโกวติ สกฺกณฺลุทฺโท
วีย ๑ อหริเมน รูปเภาติ เกสมณฺฑนาทีนา สรีรชคฺคเนน
เจว วตฺถาภรณาทินา จ อภิสงฺขาริเกน รูปเภา วณฺณน
กิตฺติเมน จาตุริเยนาติ อตฺโถ ๑ น มํ ตฺวํ พาทฺยิสฺสึตติ
ปฺพุเพ วีย อิทานิ มํ ตฺวํ พาทิตฺตํ น สกฺกชิสฺสึตติ ๑ ปฺพุตฺตผลนฺตติ
ปฺพุตฺตสงฺขาตํ ผลํ ปฺพุตฺตปสฺสโว ๑

สปลฺยณฺนาติ ปลฺยณฺนฺโต สํสาเร อาทีนวิภาวินียา
ปลฺยณฺยา สมนฺนาคตาติ อธิปฺปาโย ๑ เต หิ อปฺปิ วา มหนฺตํ
วา ภาติปริวณฺณํ โภกฺกขนฺธํ วา ปหาย ปฺพุพฺพชฺชนฺตติ ๑ เตนหา
ปฺพุพฺพชฺชนฺตติ มหาวีรานา โค เณตฺวาว พนฺธนฺนฺตติ อยพฺพชฺชนํ
วีย หตฺถินาโค คิหิพฺพชฺชนํ ฉินฺทิตฺวา มหาวีรียาว ปฺพุพฺพชฺชนฺตติ
น นินฺทินวีรียาติ อตฺโถ ๑

ทณฺฑเณนาติ เยน เถนจิ ทณฺฑเณน ๑ จูริกาธาติ ชุเรน (๑) ๑
ภูมียิว นิสฺสมฺเภยฺยนฺตติ ปจฺจวีย ปาเตตฺวา โปถนวิชฺชนาทีนา
วิพาทิสฺสามิ ๑ ปฺพุตฺตโสกา น คจฺจสึตติ ปฺพุตฺตโสกนินฺมิตฺตํ น
๑ สึ. ชุริยา ๑

เล่มที่ 27 จาปาเถรคถาวณณนา หน้ 353

คจณิสสตี ๑

ปทาหีสตี ทสสตี ๑ ปุคตคตเตติ ปุคตการณา ๑ ชมมีติ
ตสสา อาลปนี ตามเกติ อตุโถ ๑

อิทานิ ตสส คมนัน อนุชานิตฺวา คมนนุชานัน ชานิตฺ
หนุท โจติ คถมาห ๑

อิตโร ปุพเพ อหิ อนินฺยานิกํ สาสนํ ปคคยห
อฏฺฐาสี อิทานิ ปน นินฺยานิกเ อนนุตชินสส สาสเน
จาทูกาโม ตสฺมา ตสส สนฺตีกํ คมิตฺสสามิตี ทสฺเสนฺโต
อหุมฺหาติอาทิมหา ๑ ตตฺถ คณินฺนติ คณฺรรา ๑ อสฺสมณฺนาติ น
สมิตปาปา ๑ สมณฺมานินฺนติ สมิตปาปาติ เอวํ สลฺยณิน ๑
วิจรมฺหาติ ปุรณฺนาทิสฺสู อตฺตทานัน ปกฺขิปิตฺวา วทตี ๑

เนรณฺชริ ปตฺตีติ เนรณฺชราย นทียา สมิปเป ตสฺสา
ตีเร ๑ พุทฺโธติ อภิสมฺโพธิ ปตฺโต อภิสมฺโพธิ ปตฺวา ชมฺม
เทเสนฺโต สพุพกาลํ ภควา ตตฺถเวว วสฺสีติ อธิปฺปาเยน วทตี ๑

วณฺทนนํ ทานิ เม วชฺชชาสีติ มม วณฺทนนํ วเทฺยยาสิ
มม วจเนน โลกนาถัน อนุตฺตรํ วเทฺยยาสีติ อตุโถ ๑ ปทกฺขินฺณจ
กตฺวาน อาทิสฺเสยยาสิ ทกฺขินฺณนฺติ พุทฺธํ ภควนฺตํ ติกฺขตฺตํ
ปทกฺขินฺณํ กตฺวาปี จตฺสู ทิสาสฺสู (๑) วณฺทิตฺวา ตโต ปุณฺณโต
มยฺหิ ปตฺติทานัน เทนฺโต ปทกฺขินฺณํ อาทิสฺเสยยาสิ พุทฺธคฺคณานัน
สฺสูตฺตปฺพุพตฺตา เหตุสมปฺนฺนตฺยาจ เอวํ วทตี ๑ เอตํ โข

ขุททกนิกายกุกกเถรคาคาวณณนา (ปรมคตทปนี) - หน้ทที่ 354
เล่มที่ 27 วัสตนิปาควณณนา หน้ท 354

ลพุก อเมหหิตี เอตํ ปทกขินกรณํ ปุณณํ อเมหหิตว
ทาคุํ สกกา น นีวตตณํ ปุพเพ วีย กามูปโกโค จ น
สกกาติ อธิปฺปาโย ๑ เต วชชนฺติ ตว วนฺทนํ วชชํ วกฺขามิ ๑
โสตติ กาโพ ๑ อททสาสีติ อทกฺขิ ๑
สตถุเทสนายํ สจจกถาย ปธานตฺตา ตพฺพินิมุตฺตตาย
อภาวโต ทกฺขณฺติอาทิ วุตฺตํ ๑ เสถํ วุตฺตณฺยเมว ๑
จาปาเถรคาคาวณณนา นิกฺกฺขิตา ๑

สุนฺทรีเถรคาคาวณณนา

เปตานิ โภติ ปุตฺตทานีติอาทิกกา สุนฺทรียา เถรียา คาคา ๑
อยมฺปิ ปุริมพฺพเชสุ กตาทิการา ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิวญฺญปฺนีสสยํ กุสลํ อูปจिनฺนตี อีโต เอกตีสกปฺเป เวสฺสภุสฺส
ภควโต กาลे กุเลเห นีพฺพตฺติตฺวา วิญญุตฺตํ ปตฺวา เอกทิวสํ
สตถารํ ปิณฺฑาย จรณฺตํ ทิสฺวา ปสนฺนมานสา ภิกฺขุํ
ทตฺวา ปญฺจปตฺติกฺขิตเณ วนฺทิ ๑ (๑) สตถา ตสฺสา จิตฺตปฺปสาทํ จตฺวา
อนฺนโมทนํ กตฺวา ปกฺกามิ ๑ สา เณ ปุณฺณกมฺเมเน ตาวตีเส
นีพฺพตฺติตฺวา ตตฺถ ยาวตายุกํ จตฺวา ทิพฺพสมฺปตฺตี อนฺนภวิตฺวา
ตโต จุตฺวา อปฺราปรี สุกฺคีสฺสเยว สัสนฺนตี ปรีปกฺกถาณา
หุตฺวา อิมสฺมี พุทฺธปฺปาเท พาราณสียํ สุชาตสฺส นาม

เล่มที่ 27 สุนทรเถรคถาวณณนา หน้ 355

พราหฺมณสฺส ธีตา หุตฺวา นีพฺพตฺติ ตสฺสา รุปสมฺปตฺติ
สุนฺทรีติ นามํ อโหสิ วยฺปตฺตกาเล จสฺสา กนฺนิฏฺฐภาตา
กาลมกาสิ ๗ อถสฺสา ปีตา ปุตฺตโสเกน อภิภูโต ตตฺถ ตตฺถ
วิจฺรฺนโต วาสินฺนิจฺฉเรยฺยา สมากนฺตฺวา ตํ โสกวินนทนาการณฺ
ปุจฺฉนฺโต เปตานี โภติ ปุตฺตานีติ อาทิกา เทว คธา
อภาสี ๗ เถรี ตํ โสกาภิภูตํ ญตฺวา โสกํ วินนเทตฺถกามา
พฺหุณี ปุตฺตธีตานีติอาทิกา เทว คธา วตฺวา อตฺตโน
อโสกภาวํ กเถสิ ๗ ตํ สุตฺวา พราหฺมโณ ตํ กถํ ตฺวํ อยฺเย
เอวํ อโสกา ชาตาคี อาห ๗ ตสฺส เถรี รตนตฺตยสฺส
कुณ वण्णेषी ๗ (๑)

อถ พราหฺมโณ กุหี สตฺถาติ ปุจฺฉิตฺวา อิทานี
มิลิลาຍ် วิหฺรตีติ ตํ สุตฺวา ตาวเทว รถํ โยเชตฺวา รเถน मिलि
कन्तुवा सत्तारं उपसङ्गमित्त्वा वन्धित्वा समोत्थनियं कथं
कत्वा एकमन्तं निसीति ७ तस्य सत्तथा चम्भं तेषेति ७ सो
चम्भं सुत्वा प्रवृत्तसत्त्वा प्रवृत्तत्वा विपसन्नं प्रवृत्तत्वा
अग्नेन्तो वयमन्तो तद्यत्तवसे अरहत्तं पाप्पुणि ७ अถ सारथि
रथं आताय पारान्सी कन्तुवा पुराह्मण्यात् प्रवृत्ति
आरोजेति ७ सุน्दरीपि अत्तโน पितु प्रवृत्तत्वा सुत्वा अम्म
अहम्पि प्रवृत्तत्वा मिति मात्रं आपुञ्जि ७ माता (๒) यं अिमस्मि

เคเห โภคชาตํ สพพนตํ ตยหํ สนตกํ ตวํ อิมสฺส กุสสฺส
ทายาทิกา ปฏิปชช อิมํ สพพโภคํ ปริกฺขช มา ปพพชิตฺติ
อาห ๑ สาน มยหํ โภเคหิ อตฺโถ ปพพชิสฺสาเมวาทิ
อมฺมาติ มาตฺรํ อนุชานาเปตฺวา มหตี สมฺปตฺตี เจพปิตฺตํ
วีย จชฺเชตฺตฺวา ปพพชิตฺติ ปพพชิตฺตฺวา จ สิกฺขมานาเยว หุตฺวา
วิปสฺสนํ วชฺเชตฺตฺวา จมฺเณตฺตี วายมนตฺตี เหตุสมฺปนฺนตาย
ณาสฺส ปรีปากํ คตตฺตา สห ปฏิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ
ปาปฺณิ ๑ เตน วุตฺตํ อปทาน (๑)

ปิณฺทปาตํ จรณตฺสฺส เวสฺสกุสฺส มहेสิโน
กฏฺจณฺภิกฺขมฺกคฺคห พุทฺธเสฏฺฐสฺสทาสหํ ๑
ปฏิกฺคเหตฺวา สมฺพุทฺโธ เวสฺสกุ โลกนายโก
วียิย สณฺจโิต สตฺถา อกา เม อนุโมทนํ ๑
กฏฺจณฺภิกฺขํ ทตฺวาน ตาวตฺตีสํ คมิสฺสสิ
ฉตฺตีสเทวราชฺชนํ มहेสิตฺตํ กริสฺสสิ ๑
ปญฺณาสํ จกฺกวตฺตินํ มहेสิตฺตํ กริสฺสสิ
มนสา ปตฺถิตํ สพพํ ปฏิลจฺฉสิ สพพทา ๑
สมฺปตฺตี อนุ โภตฺวาน ปพพชิสฺสสิ กิณฺจนา
สพพาสเว ปรีณฺณาย นิพฺพายิสฺสสินาสวา ๑
อิทํ วตฺวาน สมฺพุทฺโธ เวสฺสกุ โลกนายโก
นภํ อพฺภุคฺคมี ธีโร หิสฺราชาว อมฺพเร ๑

๑ ปาลิย นตฺถิ ๑

เล่มที่ 27 สุนทรเถรีคาถาวณณนา หน้า 357

สุทินัน เม ทานัน วรี สุยัญจา ยาคสมปทา
กฏจุกุกิขั ทตฺวาน ปตฺตาทิ อจลั ปทัง ฯ
เอกตีเส อีโต กปุเป ยิ ทานมทที ตทา
ทुकคตี นาภิขานามิ กิกุขาทานสุสิทัง ผลัง ฯ
กิลเสตา ฉापิตา มยหัง ฯเปฯ กตัง พุทฺธสฺส สาสนนฺติ ฯ

อรหตฺตัง ปน ปตฺวา ผลสุเขน นิพฺพานสุเขน จ วิหรนฺติ
อปรภาเค สตฺถุ ปฺรโตปิ สีหนาทัง นทิสฺสามิติ อุปชฺฌายิ
อาปฺจูจิตฺวา พาราณสีโต นิกุขमितฺวา สมฺพหุลาหิ กิกุขุณีหิ
สทฺธิ อนุกกเมน สาวตฺถิ คนฺตฺวา สตฺถุ สนฺติกั อุปสงฺกमितฺวา
สตฺถาริ วนฺทิตฺวา เอกมนตัง จิตา สตฺถารา กตปฺปฏิสนฺธารา
สตฺถุ โอรสธิตฺถาวาทิวีกาวเนน อณฺณํ พุยาภาสิ ฯ อถสฺสา
มาตริ อาที กตฺวา สพุโพ ฉาติคโณ ปรัชโน จ ปพุพฺพิ ฯ
สา อปรภาเค อตฺตโน ปฺฏิปตฺตี ปจฺจเวกขิตฺวา ปิตรา วุตฺตคาคัง
อาที กตฺวา อุทานวเสน

[๔๗๐] เปตานิ โภติ ปุตฺตานิ ขาทมานา ตฺวํ ปุเร

ตฺวํ ทิวา จ รตฺโต จ อตีว ปฺริตปฺปสิ ฯ
สาชฺช สพุพานิ ขาทิตฺวา สตฺปุตฺตานิ พุราหฺมณิ
วาสิญฺจิกิ เกน วณฺเณน น พาพฺหิ ปฺริตปฺปสิ ฯ
พฺหุณี ปุตฺตสฺตานิ ฉาติสงฺมสฺตานิ จ
ขาทิตานิ อตีตฺเส มม ตฺยฺหฺลจฺ พุราหฺมณ ฯ

เล่มที่ 27 วิสตินิปาตวณณา หน้า 358

สาห์ นิสฺสรณํ ฌตฺวา ชาตฺยา มรณฺสฺส จ
น โสจามิ น โรทามิ น จาปี ปริตฺตฺปयी ฯ
อพฺภุตํ วัต วาสฺสิญฺจ วาจํ ภาสฺสี เอทิสฺสี
กสฺส ตฺวํ ฌมฺมมณฺเฑนาย คิริ ภาสฺสี เอทิสฺสี ฯ
เอส พฺราหฺมณฺ สมฺพุทฺโธ นคฺริ มิตฺถิ ปติ
สพฺพทฺกฺขปฺปหานาย ฌมฺมํ เทเสฺสึ ปาณินิ ฯ
ตสฺส พฺรหฺเม อรหฺโต ฌมฺมํ สฺตฺวา นิรฺูปธิ
ตตฺถ วัฒนฺวตสทฺมมา ปฺตฺตฺโสกํ พฺยปानฺนํทึ ฯ
โส อหฺมปี คมิตฺสฺสามิ นคฺริ มิตฺถิ ปติ
อปฺเปว มํ โส ภควา สพฺพทฺกฺขา ปโมจเย ฯ
อทฺทส พฺราหฺมโณ พฺทฺธึ วิปฺปมฺตฺตํ นิรฺูปธิ
สฺวสฺส ฌมฺมมเทเสฺสึ มฺนิ ทฺกฺขสฺส ปารคฺฐ ฯ
ทฺกฺขํ ทฺกฺขสมฺปฺปาทํ ทฺกฺขสฺส จ อติกฺกมํ
อริยญฺจจฺกิกํ มคฺคํ ทฺกฺขุปฺสฺมคามินิ ฯ
ตตฺถ วัฒนฺวตสทฺมโม ปฺพุพฺพชฺชํ สมโรจยิ
สฺสาโต ตีหิ รตฺตีหิ ติสฺโส วิชฺชา อพฺสฺสยิ ฯ
เอหิ สารถิ คจฺฉาหิ รถํ นิยฺยาทยาหิมํ
อาโรคฺยํ พฺราหฺมณฺี วชฺช ปฺพุพฺพชฺชํ ทานิ พฺราหฺมโณ
สฺสาโต ตีหิ รตฺตีหิ ติสฺโส วิชฺชา อพฺสฺสยิ ฯ

เล่มที่ 27 สุนทรเถรเถรคาถาวรรณนา หน้ 359

ตโตจ รตมททย สหสสญจปี สรถ
อโรคัย พุรหุณโวจ ปพพช ทน พุรหุณโ
สุขโต ตีหิ รตตีหิ ติสโส วิชชอ อพสสย ๑
เอตญจห(๑) อสสรถ สหสสญจปี สรถ
เตวิชช พุรหุณ สุตวอ ปุณนปตต ททมิ เต ๑
ตุยหว โหตวสสรโธ สหสสญจปี พุรหุณ
อหมิ ปพพชิสสมิ วรปณนสส สนตเท ๑
หตถ(๒) ควสสั มณิกุณนทลนจ
พีตญจิมิ เทหวิคต(๑) ปหย
ปีตอ ปพพชโต ตยหิ กุณช โภกนนิ สุนทร
ตุว ททยาทิกอ กุเล ๑
หตถ(๒) ควสสั มณิกุณนทลนจ
รณมณจิมิ เทหวิคต(๑) ปหย
ปีตอ ปพพชโต มยหิ ปตตโสเกน อญญิต
อหมิ ปพพชิสสมิ ภตตโสเกน อญญิตอ ๑
โส เต อชณต สงกปโป ยัตุว ปตเถสิ สุนทร
อตุตญจปีณโห อญโจ จ ปัสกุณนจ จีวร
เอตนิ อภิสมุโณนตี ปโรเก อนนสวอ ๑
สิกขมณนย เม อยเย ทิพพจกขุ วิสธิต
ปพเพนิวอัส ชนณมิ ยตถ เม วุสิต ปุเร ๑

เล่มที่ 27 สุนทรเถรีคาถาวณณนา หน้า 361

โสเคน อัญญา หุตฺวา วิจริ พหู มณฺเณ อิมิสฺสา ปุตฺตา
มตาคี เอวสณฺณิ หุตฺวา พหฺวจเนนาห ๑ ตถา จ สาชช
สพฺพานิ ขาทิตฺวา สตปุตฺตานีติ ๑ ขาทมานาติ โลกโหวหารวเสน
ขขสนวจนเมตฺ ๑ โลเก หิ ยสฺสา อิตฺถิยา ชาตชาตา ปุตฺตา
มรณฺติ ตํ ครหนฺตา ปุตฺตขาทินีติอาที วทณฺติ ๑ อตีวาคี อตีวีย
ภุสฺ ๑ ปรีตปฺปสฺตีติ สนฺตปฺปสฺตี ปุเรติ โยชนา ๑ อัยฺ เหตุถ
สงฺเขปฺตฺโต โภคิ วาสิภฺจฺจึ ปุพฺเพ ตฺวํ มตฺตปุตฺตา หุตฺวา โสจฺนฺตี
ปรีเทวณฺตี อตีวีย โสกาย สมปฺปิตา (๑) คามนิกมราชธานีโย
อาหิณฺทสฺสิ ๑

สาชฺชาติ สา อชฺช สา ตฺวํ เอตฺรหิ สพฺพานิ สตปุตฺตานี
ขาทิตฺวาติ อตฺโต ๑ สชฺชาติ วา ปาโง ๑ เกน วณฺณนาติ
เกน การณฺน ๑

ขาทิตานีติ เถรีปี พุราหฺมณฺน วุตฺตปรียาเยน วทติ ๑
ขาทิตานี วา พุຍคฺขทีปรีพาราทิสชาติโย สนฺธาเยวมาห ๑
อตีตฺเสติ อตีต โกฏฺจาเส อติกฺกนฺตภเวสุติ อตฺโต ๑ มม
ตฺยฺหฺนฺจาทิ มยา จ ตยา จ ๑

นิสฺสรณฺ์ ฌตฺวาติ ชาตียา มรณฺสฺส จาติ ชาตฺชรา-
มรณานํ นิสฺสรณฺฺกฺตํ นิพฺพานํ มคฺคณาณฺน ปฏฺวีชฺฉิตฺวา ๑
น จาหํ ปรีตปฺปามีติ(๒) น ปรีตฺปายาสี อหํ อูปายาสี
๑. โสกสมปฺปิตา ๑ ๒. ม. ปรีตปฺปยี ๑

นาปชชินฺติ อตุโถ ฯ

อพุกฺตํ วตาคี อจฺจริยํ วต ฯ ตํ หิ อพุกฺตํ ปุพฺเพ อุกฺตํ
อพุกฺตฺตํ วุจฺจติ ฯ เอทิสินฺติ เอวรूपี น โสจามิ น โรทามิ
น จาปี ปริตฺตปฺปยิณฺติ เอวํ โสจนาทีนํ อภาวทีปนิวาจํ (๑) ฯ
กสฺส ตฺवं ชมฺมมณฺเฑยยาตี เกวลํ ยถา(๒) เอทิสฺส ชมฺโม ลทฺฐํ
น สกฺกา ตสฺมา กสฺส นาม สตฺตฺโน ชมฺมมณฺเฑยย กิริ
วาจํ (๑) ภาสสิ เอทิสนฺติ สตฺถารํ สาสนณฺจ ปุจฺจติ ฯ

นิรฺรูปชินฺติ นิตฺทุกุํ ฯ วิณฺณตสทฺทชฺมมาตี ปฏฺวิวิทฺธ อริย-
สจฺจชฺมมา ฯ พุยฺปานุทินฺติ นีหริ ปชหี ฯ

วิปฺปมฺตฺตฺตํ สพฺพโส วิมฺตฺตํ สพฺพกิเลเสหิ สพฺพภเวหิ จ
วิสฺสยฺจฺจํ ฯ สฺวสฺสาตี โส สมฺมาสมฺพุทฺโธ อสฺส พฺราหฺมณฺสฺส ฯ

ตตฺถาตี ตสฺสํ จตฺตจฺจชฺมมเทสนายํ (๔) ฯ

รณํ นิยฺยาทยาหิมนฺติ อิมํ รณํ พฺราหฺมณฺนิยา นิยฺยาเทหิ ฯ
สทฺสฺสจฺจาปีตี มกฺคปริพฺพตฺถํ นิตฺ กหาปณฺสทฺสฺสจฺจาปี
อาทาย นิยฺยาเทหิตี โยชนา ฯ

อสฺสรณฺติ อสฺสยฺจฺจํ รณํ ฯ

ปฺุณฺณปตฺตฺตํ ตฺถุจฺจิทานํ ฯ

เอวํ พฺราหฺมณฺนิยา ตฺถุจฺจิทานเ ทียยมานเ ตํ

เล่มที่ 27 สุนทรเถรีคาถาวณณนา หน้า 363

อสมปฏิจจนโต สารถิ ตฺยเหว โหตุติ คาคิ วตฺวา สตุถุ
 สนฺติเกยว คนฺตฺวา ปพฺพชฺช ๑ ปพฺพชฺชิต ปน สารถิมหิ
 พุราหุมนิ อตฺตโน ธีตฺริ สุนฺทรี อามนฺเตตฺวา ฆราวาเส
 นิโยเชนฺติ หตฺถิ ควสฺสนฺติ คากมาห ๑ ตตฺถ หตฺถิตฺติ หตฺถิโน ๑
 ควสฺสนฺติ คาวโ จ อสฺสา จ ๑ มณิกุณฺฑลยจาทิ มณิ จ
 กุณฺฑลานิ จ ๑ ฝิตฺถจิมิ คหวิภวํ ปหายาทิ อิมิ หตฺถิ-
 อาทิปฺปเกทํ ยถาวุตฺตํ อวุตฺตยจ เขตฺตวตฺตฺถุหิรณฺยสฺวณฺณาทิเกทํ
 ฝิตฺตํ ปนฺตยจ คหวิภวํ เกหุปรกรณฺม อลฺลยจ ทาสิทาสาทิกิ
 สพฺพํ ปหาย ตว ปิตา ปพฺพชฺชิต ๑ ภูลฺลช โภคานิ สุนฺทรีติ
 สุนฺทริ ตฺวํ อิมเ โภเค ภูลฺลชสฺส ๑ ตฺวํ ทายาทิกา กุเลติ
 ตฺวํ หิ อิมสฺมี กุเล ทายชฺชารหาติ ๑

ตํ สุตฺวา สุนฺทรี อตฺตโน เนกขมฺมชฺฆาตยํ ปกาเสนฺติ
 หตฺถิควสฺสนฺติ อาทิมมาห ๑

อถ นํ มาตา เนกขมฺเมยว นิโยเชนฺติ โส เต อิชฺฉตฺตฺติ-
 อาทินา (๒) ทิยทุคคากมาห ๑ ตตฺถ ยํ ตฺวํ ปตฺถเสสิ สุนฺทรีติ
 สุนฺทริ ตฺวํ อิทานิ ยํ ปตฺถเสสิ อากงฺขสิ ๑ โส ตว ปพฺพชฺชชย
 สงฺกปฺโป ปพฺพชฺชชย ญนฺโท อิชฺฉตฺตฺ อนนฺตราเยน สิชฺฉตฺต ๑
 อุตฺตฺติญฺจปีณฺโฑติ ฆเร ฆเร ปตฺถิจิตฺวา ลทฺทพฺพภิกฺขาปีณฺโฑ ๑ อุลฺลโณติ ตตฺตํ ฆรปฺปิปาติ
 ยา อาหิณฺฑนํ อุตฺตฺติสฺส จานญจ ๑ (๑)

#๑. ม. คหวิภวํ ๑ ๒. สี. อาทิกิ ๑ ๓. ย. อาหิณฺฑนฺตา อุตฺตฺติญฺจานญจ๑

เอตานิติ อุตติภูจปีณฐาทินี ฯ อภิสมุโกนตติ อนิพพินนรูปา
ชงฆพถิ นิสสาย อภิสมุภวานตติ สาเชนตติ อตุโถ ฯ

อถ สุนทรี สาธุ อมมาติ มาตยา ปฐิสสุณิตวา
นิกขมิตวา ภิกขุณุปสสยั คนตวา สิภขมานายเว สมานา ติสโส
วิชชา สจณิกตวา สตถุ สนตักั คมิสสามิติ อุปชฌายั
อาโรเจตวา ภิกขุณีหิ สทฐี สวตถิ อคมาสิ ฯ เตน วุตตั
สิภขมานาย เม อยเยติอาทิ ฯ ตตถุ สิภขมานาย เมติ
สิภขมานาย สมานาย มยา ฯ อยเยติ อตตโน อุปชฌายั
อาลปติ ฯ

ตุวั นิสสาย กถยามิ เจริ สงฆสส โสภเนติ ภิกขุณิสงฆ
วุทฒตเรภาเวน ติรคณโยเคน จ สงฆตถเริ โสภเนหิ สีลาทีหิ
สมนุณาคตตตวา โสภเน กถยามิ กถยามิมิตเต อยเย ตั
นिसสาย มยา ติสโส วิชชา อนุปปตตวา กต พุทฐสส
สาสนนุติ โยชนา ฯ

อิจเจติ อิจจามิ ฯ สวตถิ คนตเวติ สวตถิ คนตु ฯ
สีหนาทั นทิสสามิติ อญญพยากรณเมว สนุชยาห ฯ

อถ สุนทรี อนุกกเมน สวตถิ คนตวา วิหารั
ปวิสิตวา สตถารั ฐมมาสเน นิสินนั ทิสวา อูพารปีติโสมนสสั
ปฐิสเวทยามานา อตตานเมว อาลปนติ อาห ปสส สุนทรีติ ฯ
เหมวณณนุติ สุวณณณณั ฯ หริตตจจุนติ กาญจนสนนิกตจจั ฯ

เล่มที่ 27 สุนทรเถรีคาถาวณณนา หน้า 365

เอตถ จ ภควา ปีตวณณน สวณณวณโณติ วุจจติ ฯ
อถโข สมมเทว ฆังสิตฺวา ชาตฺหิงฺกุลเกน อนฺลิมฺปีตฺวา
สุปริมชฺชิตถาณจนาทาสนฺนิโภติ ทสฺเสตฺถุ เหมวณณนฺติ วตฺวา
หริตฺตจฺนฺติ วุตฺถิ ฯ

ปสฺส สุนฺทรีมายนฺตฺนฺติ ตํ สุนฺทรี นามิกํ มํ ภควา
อากจฺจนฺตี ปสฺส ฯ วิปฺปมฺตฺตฺนฺติอาทึนา อณฺณํ พฺยากรโณตฺตี
ปีติวิปฺพารวเสน วทฺติ ฯ กุโธ ปน อากตา กตฺถ จ อากตา
กัทิสฺวา จายํ สุนฺทรีตฺติ อาสงฺกนฺตานํ อาสงฺกํ (๑) นีวตฺเตตฺถุ
พาราณสีโตติ คาลํ วตฺวา ตตฺถ สาวิกา จาติ วุตฺตมตฺถิ
ปากฏตฺริ กาคฺถุ ตฺวํ พุทฺโธติ คากมาห ฯ ตสฺสตฺถโธ อิมสฺมี
สเทวเก โลเก ตฺวเมวโก สพฺพลฺลยฺพุทฺโธ ทิฏฺฐชฺรมฺมิทสมฺปรายิก-
ปรมคฺเถหิ ยถารหํ อนฺุสาสนโต ตฺวํ เม สตฺถา อหฺลย
ชินฺนาสวพฺุราหฺมณฺี ภควา ตฺยหํ อฺเร วายาม (๒) ชนิตาภิชาติตาย
โอรสา มฺขโต ปวตฺตชฺรมฺโฆเสน สาสนสฺส จ ปมฺขญฺเตน
อริยมกฺเคน ชาตตฺตา มฺขโต ชาตา นิฏฺฐิตปริณฺวตาทิกฺรณฺีตฺย
กตฺกิจฺจา สพฺพโส อาสวานํ เขปิตตฺตา อนาสวาติ ฯ

อถสฺสา สตฺถา อากมนํ อภินนฺทฺนโต ตสฺสา เต
สฺวาคตฺนฺติ คากมาห ฯ ตสฺสตฺถโธ ยา ตฺวํ มยา อธิคตฺตมฺมํ
ยาถาวโต อธิคจฺฉิ ฯ ตสฺสา เต ภทฺเท สุนฺทรี อิท มม

ขุททกนิกายกุกกเถรคาคาวณณนา (ปรมคตทปนี) - หน้ทที่ 366
เล่มที่ 27 วัสตนิปาควณณนา หน้ท 366

สนตเท อาคต อาคมนํ สฺวาคตํ ๗ ตโต เอว ตํ อทฺรคตํ
น ทฺรคตํ โหติ ๗ กสฺมา ยสฺมา เอวํ หิ ทนฺตา อายนฺตํ
ยถา ตํ สฺนุทฺริ เอวํ หิ อุตฺตเมน อริยมคฺคทมเถน
ทนฺตา ตโต เอว สพฺพชรี วีตฺรคาคา สพฺพเสมปี สํโยชนานํ
สมุจฺฉินฺนตฺตา วิสฺยุตฺตา กตฺกัจจา อนาสวา สตฺถุ ปาทานํ
วณฺทิกา อากจฺฉนฺตํ ตสฺมา ตสฺสา เต สฺวาคตํ อทฺรคตฺนตํ
โยชนา ๗

สนุทฺริเถรคาคาวณณนา นิกฺกิตฺตา ๗

สฺวากมฺมารชิตฺเถรคาคาวณณนา

ทหฺราหนฺตํ อาทิกา สฺวากาย กมฺมารชิตาย เถรียา คาคา ๗
อยมปี ปฺริมพฺพเชสฺส กตฺตาริการา ตตฺถ ตตฺถ ภเว
วิวญฺญปนฺนสฺสยํ กุสฺลํ อฺปนฺนินฺตํ อนุกฺกเมน สมฺภาวิทฺกฺสฺลมูลา (๑)
อฺปนฺนิตฺตํ วิมฺกฺขสมฺภารา สฺวคตฺตํ สฺวเยว สฺสฺรณฺตํ ปฺริปกฺกณณนา หุตฺวา
อิมสฺมี พฺพทฺรปฺปาเท ราชคเห อณฺนตรสฺส สฺวณฺณการสฺส
ชิตา หุตฺวา นินฺนพฺพตฺติ รฺูปสมฺปตฺติ โสภาย สฺวคตฺตํ สฺสา นามํ
อโหสิ ๗ สฺวา อนุกฺกเมน วิญฺญตํ ปตฺตฺตา สตฺถุ ราชคหฺปฺปเวสเน
สตฺถุริ สลฺยชาตฺปฺปสาทา เอกทิวสํ ภควนฺตํ อฺปนฺนสมฺมิตฺวา
วณฺทิตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสีทํ ๗ สตฺถุ ตสฺสา อินฺนทฺริยปฺริปากํ
ทิสฺวา อชฺฉาสนานฺนรฺูปํ จตฺตจฺจจฺจมฺมํ เทเสสิ ๗ สฺวา ดาวเทว

เล่มที่ 27 สุกากมมารช้ตุเถรคาคาวณณนา หน้ท 367

สทสนนยปฏิมณทเท โสตาปคตพิเต ปตัญจาสี ๑ สท อปรภาค
จรวาเส ทอส ทิสวา มหาปชาปติยา โคตมียา สนตติเก
ปพพชิตวา กิกขุณิสีเสสุ ปตัญจิตา อูปริมคคตถาย ภาวน
อนนุยชช ๑ (๑) ตั ฅาทกา กาทน กาลั อูปรสงกมิตวา กามหิ
นิมนเตนตา ปหุตชนั วิภาชาตถจ ทสเสตวา ปโลเกนุติ ๑
สท เตลั (๒) เอกทิวตั อตตโน สนตติกั อुकตานิ จรวาเสสุ
กามesu จ อาทินวั ปกาเสนตี ททราหนตืออาทหิ จตุวิสตียา
คาคาหิ ฅมมึ กเถตวา เต นีราเส กตวา วิสสชเชตวา
วิปสสนาย กम्मึ กโรนตี อินทุริยานิ ปรีโยเชนตี ภาวน
อุสสุกกาเปตวา นจิสเสว สท ปฏิสมภิทาหิ อรหตต
ปาปณิ ๑ อรหตต ปน ปตวา

[๔๗๑] ททราหิ สุกทวสนา ยั ปุเร ฅมมมสสุณิ

ตสสา เม อปปมคตตาย สจจาภิสมโย อหุ ๑
ตโตหิ สพพกามesu ภูลั อรติมชฅกั
สทกาบสมึ ภยั ทิสวา เนกขมมสเสว ปีหเย ๑
หิตวานาหิ ฅาติคณั ทาสกมมกรานิ จ
คามเชตตานิ สิตานิ รณณิเย ปโมทิตเต ๑
ปหายาหิ ปพพชิตา สาทเตยยมนปปกั
เอวั สททาย นิกขมม สททมเม สุปปเวทิตเต ๑

เล่มที่ 27 วีสดินิปาตวณณนา หน้า 368

น เม ตํ อสฺส ปฏฺฐีรูปํ(๑) อากิลฺจณฺณํ หิ ปตฺถเย
โย ชาตฺรฺรูปฺรชตํ (๒) จเปตฺวา(๓) ปุณฺรํ รากเม ฯ
รชตํ ชาตฺรฺรูปํ วา น โปชาน น สนฺตฺติยา (๔)
เนตํ สมณฺสํ รุปํ น เอตํ อริยชฺชนํ ฯ
โลภนํ มทนํ เจตํ สโมหนํ(๕) รชพฺพชฺชนํ (๖)
สาตฺสํ กํ พหุอายาตํ นตฺถิ เจตฺถ ชฺวํ จิตฺติ ฯ
เอตฺตวาทา (๗) ปมตฺตา จ สงฺกิลฺลิจฺจมนนา นรา
อณฺณมณฺณเณน พุยารุทฺธา ปุณฺณ กุพฺพนฺติ เมธคํ ฯ
วโร พนฺโร ปริเกลฺโส ชานิ โสภปริทฺทโว
กामสฺสุ อธิปฺนฺนํ ทิสฺสเต พยสฺนํ พหุํ ฯ
ตํ มํ ฌาตี อมิตฺตาว ก็ โว กามสฺสุ ยฺยชฺช
ชานาถ มํ ปพฺพชฺชิตํ กามสฺสุ ภยทฺสฺสินี ฯ
น หิรณฺยสฺสุวณฺเณน ปริกฺขิยฺนฺติ อาสวา
อมิตฺตาว วรกา กามา สปตฺตา สลฺลพฺพชฺชนา ฯ
ตํ มํ ฌาตี อมิตฺตาว ก็ โว กามสฺสุ ยฺยชฺช
ชานาถ มํ ปพฺพชฺชิตํ มณฺฑํ สงฺฆาภูิปารุตํ ฯ
อุตฺตฺติจฺจปีณฺโฑ อญฺโฆ จ ปัสฺสกุณฺณจ จิวริ
เอตํ โข มม สํารุปํ อนคํ รุปนิสฺสโย (๘) ฯ

เล่มที่ 27 สุภากมฺมารชิตฺตเถรีคาถาวณฺณนา หน้า 369

วนฺตมา มเหสีหิ กามา เย ทิพฺพาเย จ มานุสา
เขมกฺุจฺจาเน วิมุตฺตา เต ปตฺตา เต อจฺฉํ สฺขํ ฯ
มาหิ กามะหิ สงฺกจฺฉี เยสุ ตาณํ น วิชฺชติ
อมิตฺตา วรกา กามา อคฺคิจนฺธฺรปฺมา ทฺุขา ฯ
อปริสฺสุทฺโร(๑) เอโส สภโย สวิมาโต สกณฺฑโก
เคโร สุวิสโม เจโส มหนฺโต โมหนามุโข ฯ
อุปสฺสโก กิมนฺธฺโร กามา สปฺปสิริปฺมา
เย พาลา อภินนฺทนฺติ อนฺธกฺุตา ปฺลฺุชฺชนา ฯ
กามสฺสคฺคสฺตฺตา หิ ชนา(๒) พฺุ โลเก อวินฺทีสุ (๓)
ปรียนฺตํ นาภิขานนฺติ ชาติยา มรณฺสฺส จ ฯ
ทฺุคฺคตฺติมณํ มคฺฉํ มนุสฺสา กามเหตุกํ
พฺุ เว ปฺฏิปชฺชนฺติ อตฺตโน โรคมาวหิ ฯ
เอวํ อมิตฺตชนนา ตาปนา สงฺกิเลสิกา
โลกามิสา พนฺธนียา กามา มรณฺพนฺธนา ฯ
อุมฺมาทนา อุลลปฺนา กามา จิตฺตปฺปมาทีโน(๔)
สฺตฺตนาณํ สงฺกิเลสาย จิปปิ มาเรณ โอทฺทิตํ ฯ
อนนฺตาทีนฺวา กามา พฺุทฺุขา มหาวิสา
อปฺปสฺสาทา รณฺกรา สฺกฺกปฺกฺขวิโสสนา ฯ

ขุททกนิกายกุกกเถรคาถาวรรณนา (ปรมุตตปิณี) - หน้าที่ 370
เล่มที่ 27 วิตตินิปาตวรรณนา หน้า 370

สาห์ เอตาทิสํ หิตฺวา (๑) พุยนํ กามเหตุกํ
น ตํ ปจฺจาคมิสฺสามิ นิพฺพานาภิรตา สทา ฯ
รณํ ตริตฺวา กามานํ สีติภาวาทิกงฺขิณี
อปฺปมตฺตา วิหสฺสามิ รตา สํโยชนกฺขเย ฯ
อโสกํ วิรชํ เขมํ อริยญฺจกํ อูชํ
ตํ มกฺกํ อนุกฺจฺจามิ เยน ตินฺณมา มहेสิโน ฯ
อิมํ ปสฺสสว ฌมฺมญฺจํ สุกํ กมฺมารชิตฺริ
อเนชํ อุปสมฺปชฺช รุกฺขมฺลุมฺหิ ฌายติ ฯ
อชฺชญฺจมิ ปพฺพชิตา สทฺธา สทฺธมฺมโสภนา
วินิฏฺฐปฺปตฺตณฺณาย เตวิชฺชา มจฺจุหายิณี ฯ
สาຍํ ญฺชิสฺสา อนณฺา ภิกฺขุณี ภาวิตินฺทุริยา
สพฺพโยควิสฺยุตฺตา กตฺทิจฺจา อนาสวา ฯ
ตํ สกฺโก เทวสงฺฆเณน อุปสงฺกมฺม อิทฺธิยา
นมนฺสฺสตี ญฺตปฺตี สุกํ กมฺมารชิตฺรณฺตี

อิมา คาถา อภาสิ ฯ

ตตฺถ ททฺราหิ สฺทฺทฺชวสนา ยํ ปุเร ฌมฺมมฺสฺสฺสนฺนิตี ยสฺมา
อหิ ปุพฺเพ ททฺรา ตฺรณฺี เอว สฺทฺทฺชวสนา สฺทฺทฺชวตฺถนินฺวตฺถา
อลงฺกตฺปฏฺิยตฺตา สตฺถุ สนฺติเก ฌมฺมํ อสฺโสสี ฯ ตสฺสา เม
อปฺปมตฺตตาย สจฺจาทิสฺมโย อหฺตติ ยสฺมา จ ตสฺสา เม มยฺหิ
ยถาสฺตฺตมฺมํ ปจฺจเวกฺขิตฺวา อปฺปมตฺตตาย อุปญฺจิตฺตติยา สึลํ

เล่มที่ 27 สุกากมมารชีตุเถรีคาถาวณณนา หน้า 371

อธิภูจหิตฺวา ภาวนํ อนุยฺยชนฺติยว จตฺนํ อริยสจฺจํ

อภิสมโย อิทํ ทุกฺขนฺตฺอาทินา นเยน ปฏฺวีโร อโหสิ ฯ

ตโตหิ สพฺพกาเมสุ ภูถิ อรตฺติมชฺฌกนฺติ ตโต เตน

การณฺน สตฺถุ สนฺติเก ชมฺมสฺส สุตฺตฺตา สจฺจจฺานญจ

อภิสมิตฺตฺตา มนฺุสฺเสสุ ทิปฺเพสุ จาติ สพฺเพสุปี กาเมสุ ภูถิ

อติวีย อรตี อุกกณฺจํ อธิจฺจํ ฯ สกฺกายสฺมี อูปาทานกฺขนฺธ-

ปฺลจเก ภยํ สปฺปฏิภยภาวํ ฌาณจฺกฺขนฺนา ทิสฺวา เนกฺขมฺมสฺเสว

ปพฺพชฺชาย นิพฺพานสฺเสว ปิเย ปิยยามิ ปตฺถยามิ ฯ

ทาสมมฺกรานิ จาติ ทาเส จ กมฺมกเร จ ฯ ลิงฺค-

วิปลฺลาเสน เหนฺติ วุตฺติ ฯ กามเขตฺตานีติ กามे จ ปุพฺพณฺณา-

ปรณฺณวิรุหนกฺเขตฺตานิ จ กามปริยาปนฺนานิ วา เขตฺตานิ ฯ

ศีตานีติ สมิทฺธานิ ฯ รมณฺีเยติ มนฺุญฺเย ฯ ปโมทิตฺเตติ ปมฺูทิตฺเต (๑) ฯ

โภกฺกฺขนฺธฺ หิตฺวาติ สมฺพนฺุโร ฯ สापเตยฺยนฺติ สนฺตํ ฐนํ

มณฺิกรสฺวณฺณกรรชฺตกราทิปฺริศฺคหฺวตฺถุ ฯ อนฺปฺปกนฺติ มหนฺติ

ปฺหายาติ โยชนา ฯ เอวํ สทฺธฺาย นิกฺขมฺมาติ หิตฺวานหิ

ฌาติคณฺนฺตฺอาทินา วุตฺตฺปฺปการิ มหนฺติ ฌาติปฺริวณฺุญฺญํ มหนฺติ

โภกฺกฺขนฺธฺญจ ปฺหาย กมฺมํ กมฺมผลานิ รตนฺตฺตฺยญฺจาติ

สทฺธฺเรยฺยวตฺถุ สทฺธฺาย สทฺทฺหิตฺวา ฆรโต นิกฺขมฺม สทฺธฺมเม

สฺอุปฺเวทิตฺเต สมฺมาสมฺพฺพุเทน สฺฐุจฺจ ปฺเวทิตฺเต อริยวินเย อหิ

ปพฺพชิตา ฯ

๑. สี. ปมฺูทเน ฯ

เอวํ ปพพชิตาย ปน น เม ตํ อสฺส ปฏฺฐูปิ ยทิตํ ฌทฺฐิตานํ
กามานํ ปจฺจกมณํ ฯ อากิณฺจณฺณํ หิ ปตฺตเยติ อหํ หิ
อากิณฺจณภาวํ อปริคฺคหภาวเมว ปตฺตยามิ ฯ โย ชาตฺรปรชตํ
ฌทฺฐเตตฺวา ปุณฺรารกเมติ โย ปุคฺคโล สุวณฺณํ หิรณฺณํ อณฺวมปิ
วา กิณฺจิ ธนชาติ ฌทฺฐเตตฺวา ปุณฺ ตํ กณฺเฬหฺย ฯ โส
ปณฺฑิตานํ อนฺตเร กถํ สีลํ อุกฺขิเปยฺย ฯ

ยสฺมา รชตํ ชาตฺรูปิ วา น โโพชาย น สนฺติยา น
มกฺกณณาย น นิพฺพานาย โหตีติ อตุโถ ฯ เนตํ สมณ-
สารูปฺนติ เอตํ ชาตฺรปรชตาทปริคฺคหาวตฺถุ ตสฺส วา ปริคฺคหณํ
สมณสารูปิ น โหติ ฯ ตถา หิ วุตฺตํ น กปฺปติ สมณานํ
สกุยฺปตฺตियานํ ชาตฺรปรชตฺนฺติอาทิจํ ฯ น เอตํ อริยทฺฐนฺนฺติ เอตํ
ยถาวตฺตปริคฺคหาวตฺถุ สทฺธาทิจนํ วย อริยทฺฐมมฺยมิ ฐนํ น
โหติ น อริยภาวาวหนโต ฯ เตนาห โลกนฺนฺติ อาที ฯ

ตตฺถ โลกนฺนฺติ โลกูปฺปาหนํ ฯ มทฺทนฺนฺติ มทฺทวหํ ฯ
สโมหนฺนฺติ(๑) สมฺโมहनฺนํ ฯ รชพฺนฺนฺติ(๒) รากฺรชาติลํ
พฺนฺนํ(๓) ฯ เยน ปริคฺคหิตํ ตสฺส อาสงฺกาวตฺตตา สห อาสงฺกาย
วตฺตตีติ สาสงฺกํ เยน ปริคฺคหิตํ ตสฺส ยโต กุโต อาสงฺกาวนฺนฺติ
อตุโถ ฯ พหุอายาสนฺติ สชฺชนรฺกฺขณาทิวเสน พหุปริสุสฺมํ ฯ (๔)
นตฺถิ เจตฺถ ฐวํ จิตฺตีติ เอตฺสฺมี ธเน (๕) ฐวภาโว จ จิตฺติภาโว

เล่มที่ 27 สุภากมมารชิตเถรีคาถาวรรณนา หน้า 373

จ นตฺถิ จญจตมนวภูจิตเมวาทิ (๑) อตฺโถ ๑

เอตตาวตา ปมตฺตา จ สงฺกิลฺลฺลจมนนา นราติ เอตตฺมึ
ชเน รตฺตา สลฺลชาตฺราคา นรา ทสฺสทฺสทฺมเมสฺส สติยา
วิปฺปวาเสน ปมตฺตา ๑ สงฺกิลฺลฺลจมนนา โลภาทิสฺสทฺสเสน
สงฺกิลฺลฺลจิตฺตาว นาม โหณฺติ ๑ ตฺโต จ อลฺลณมฺลณมฺหิ พุยารุทฺธา
ปฺปฺถ กุพฺพนฺติ เมชคณฺติ อนฺตมฺโส มาตาปี ปฺปฺตฺเตน ปฺปฺตฺโตปี
มาตฺราติ เอว อลฺลณมฺลณํ ปฺปฺริทฺธา หุตฺวา ปฺปฺถ สตฺตา
มาตาปฺปฺตฺตา เมชคํ กลหํ กโรณฺติ ๑ เตนาห ภควา ปฺน
จ ปฺริ ภิกฺขเว กามเหตุ กามนิตานํ กามาริกรณํ ๑เป ๑
มาตาปี ปฺปฺตฺเตน วิวตฺติ ปฺปฺตฺโตปี มาตฺรา วิวตฺติตฺติอาทึ ๑

วโรตฺติ มรณํ ๑ พนฺโรตฺติ อทฺทพฺนฺชนาทิพนฺชนํ ๑ ปฺริเกฺลโสติ
หตฺถจฺเจทาทิปฺริเกฺลสาปฺตฺติ ๑ ชานิตฺติ ชนชานิ เจว ปฺริวารชานิ
จ ๑ โสภปฺริทฺทโวติ โสโก จ ปฺริเทโว จ ๑ อธิปฺนฺนानฺนฺติ
อชฺโฆสิตานํ ๑ ทิสฺสเต พุยสนํ พหฺนฺติ ยถาวุตฺตํ วจพฺนฺชนาทิเกทํ
อวุตฺตลฺลจ โทมนสฺสฺสฺสฺสฺสฺสทฺทึ ทิฏฺฐชฺมมิกสมฺปฺรายิกญจ พหุ
พหุวิธํ พุยสนํ อนตฺโถ กามเมสฺส ทิสฺสเตว ๑

ตํ มํ ฌาตี อมิตฺตาว กิ โว กามเมสฺส ยฺยชฺชธาติ
ตาทิสฺสํ มํ ยถา กามเมสฺส วิรตฺตํ ตฺตฺเมห ฌาตี ฌาตกา สมานา
อนตฺถกามา อมิตฺตา วิย กิ เกน การณฺน กามเมสฺส อนฺนุยฺยชฺช

ขุททกนิกายกุกกเถรีคาถาธรรม (ปรหมคตที่ปนี) - หน้าที่ 374
เล่มที่ 27 วัสดุนิปาตวณณา หน้า 374

นโยเชถ ๗ ชานาถ มํ ปพพชิตํ กามะสุ ภัยทสุสินินฺติ กามะสุ
ภัยโต ปสฺสนฺตี ปพพชิตํ มํ อนุชานาถ กิ เอตฺตํ ทุมฺเหหิ
อนณฺณตฺนฺติ อธิปฺปาโย ๗

น หิริณฺณสุณฺณเณน ปริกฺขียนฺติ อาสวาติ กามาสวาทโย
หิริณฺณเณ สุณฺณเณน น กทาจิ ปริกฺขยฺ คจฺจนฺติ ๗ อถ
โย เตหิ เอว ปริวทฺฒนฺเตว ๗ เตนานห อมิตฺตา วธกา
กามา สปตฺตา สลฺลพฺนฺชนาติ ๗ ตสฺสตุโถ กามา หิ
อหิตาวหตฺตา เมตฺติยา อภาเวน อมิตฺตา มรณฺเหตุตฺยา
อุกฺขิตฺตาสิกวธกสทิสตฺตา วธกา อนุพฺนฺชิตฺวาปิ อนตฺถาวหนตฺยา
เวรานฺพฺนฺชสปตฺตสทิสตฺตา สปตฺตา รากาทีนํ สลฺลนํ
พฺนฺชนโต สลฺลพฺนฺชนา ๗

มฺณฺจนาติ มฺณฺจทิตเกสํ ๗ ตตฺถ ตตฺถ นนฺตกาณี คเหตุวา
สงฺฆาฏิจีวรปารูปเนน สงฺฆาฏิปารุตํ ๗ อุตฺติฏฺฐปิณฺโฑติ วิวฏฺฐวาเร
ฆเร ฆเร ปติฏฺฐิตฺวา ลภนกปิณฺโฑ ๗ อุณฺโฆติ ตทตฺถ
อุณฺฆาจรिया ๗ อนคารูปนิสฺสโยติ อนคารานํ ปพพชิตานํ
อุปคฺนฺตฺวา นิสฺสิตพฺพโต อุปนิสฺสยฺญโต ปพพชิตปrikฺขาโร ๗
ตํ หิ นิสฺสาย ปพพชิตา ชีวนฺติ ๗ วนฺตาคี ญทฺทิตา ๗ มหะสึหิตี
พฺพฐาทีหิ มหะสึหิ ๗ เขมฺภูจฺานเติ กามโยคาคีหิ อนุปทฺทวฏฺฐานญฺเต
นิพฺพาน ๗ เตติ มหะสโย ๗ อจลํ สุขนฺติ นิพฺพาน

เล่มที่ 27 สุกากมมารชิตเถรคาคาวณณนา หน้ท 375

สขั ปตตทา ๑ ยสมา วนตกามา พุทธาทโย มหเสโย

นิพพานสขั ปตตทา ๑ ตสมา ตั ปตตเถนเตน กามา

ปริจจชิตพพาติ อธิปปาโย ๑

มาหิ กามาหิ สงคจจันนติ อหิ กทาจิปิ กามาหิ น
สมากจเจยโย ๑ กสมาติ เจ อาห เยสุ ตาณั น วิชชตีติ
อาทึ ๑ ตตถ เยสุ ตาณั น วิชชตีติ เยสุ กามาเส อุปปริกขียมาเนสุ
เอกสมิมปิ อนตถปริตตานิ นาม นตถิ ๑ อคคิขนฐปมา
มหาภิตาปฏเจน ๑ ทุขา ทุกขมฏเจน ๑

อปริสสุทโธ เอส สภโย ยทิตถิ กามา นาม อวิทิต-
วิปุลานตถาวหตตทา ๑ สวิฆาโต จิตตวิฆาตกรณตตทา ๑ สกณภูโกติ
วินิวิฆณตตทา ๑ เคโธ สวิสโม เจโสติ คิทธิเหตุตถาย เคโธ ๑
สกุจฺจ วิสโม มหาปสิโพโธ เอโส (๒) ๑ ทุรติกมณฏเจน มหนโต ๑
โมหนามุโข มุจฉापตติเหตุโต ๑ อุปสคฺโค ภิมฐโปติ อภิกัสน-
สกาโว มหนโต เทวตูปสคฺโค วิย อนตถกาทิกุขาวหนโต ๑ (๓)
สปปสิฐปมา กามา สปปฏิกยตเถน ๑

กามปงฺเกน สตตาทิ กามสงฺขาเตน ปงฺเกน สตตทา ลคฺคา ๑
ทुकคคิมนั มคฺคนตติ นิริยาทอปายคามินั มคฺคั ๑ กาม-
เหตุกนตติ กามุปโปกเหตุกั ๑ พหุนตติ ปาณาติปาตาทิเกเทน
พหุวิธั ๑ โรคมาวหนตติ ฐชชนฏเจน โรคสงฺขาตสฺส ทิกฺก-
จ-

ธมมิกาทีเกทสฺส ทุกฺขสฺส อวหนกั ๑

เอวนฺติ อมิตฺตา วรฺกาคีอาทินา วุตฺตปฺปการเณ ๑
อมิตฺตชนนาตี อมิตฺตภาวสฺส นีพฺพตฺตนา ๑ ตาปนาตี
สนฺตฺตาปนา ตปนียาตี อตฺโถ ๑ สงฺกิลลิกาตี สงฺกิลลิสาวหา ๑
โลกามิสาตี โลเก อามิสฺสฺสตา ๑ พนฺธนียาตี พนฺธนฺนฺตเณ
สัโยชนเณ พนฺธิตฺตพฺพา สัโยชนียาตี อตฺโถ ๑ มรณฺพนฺธนาตี
ภวาทีสุ นีพฺพตฺตนิมิตฺตตฺตาย ปวตฺตการณฺโต จ มรณฺโต จ
มรณฺวิพฺพธนา ๑

อุมฺมาทนาตี วิปริณามธมฺมตา (๑) วิโยควเสน โสกฺกุมฺมาทกรา ๑
วฑฺฒินา (๒) วา อุปรูปริมทาวหา ๑ อุลฺลปนาตี อโห สฺขั
อโห สฺขนฺนตี อุกฺกั อุกฺกั ลปาปนา ๑ อุลฺลโลนาตีปี
ปาโจ ๑ ภตฺตปิณฺฑนนิมิตฺตํ นงฺกุกฺกั อุลฺลโลเลนฺโต สฺนโข วีย
อามิสฺสฺสฺส สฺสฺสฺส อุปรูปริลาลนา ปราภวาวณฺณตปาปนาตี
อตฺโถ ๑ จิตฺตปฺปมาถิโนตี ปริพาหุปฺปาทนาทีนา สมฺปตฺติ
อายตฺติจฺจ จิตฺตสฺส ปมณฺสีลา ๑ จิตฺตปฺปมทฺธิโนตี วา ปาโจ ๑
โส เอวตฺโถ ๑ เย ปน จิตฺตปฺปมาถิโนตี วทฺนตี เตสั จิตฺตสฺส
ปมาทาวหาตี อตฺโถ ๑ สงฺกิลลิสายาตี วินาสนาย วิพาธาย
อุปฺตฺตาปนาย วา ๑ จิปปั มาเรณ โอฺทฺทิตฺตฺตฺติ กามา นามเต
มาเรณ โอฺทฺทิตฺตํ กุมินฺนตี ทฺกฺกฺกพฺพา สฺสฺสฺส อนฺตฺถาวหนฺโต ๑
๑. ยฺ. ธมฺมตา ๑ ๒. ยฺ. พนฺธินา ๑

เล่มที่ 27 สุภากมมารชิตเถรีคาถาวรรณนา หน้า 377

อนนุตาทินวาทิ โลกนํ มทนญเจตตุนติอาทินา อิธ สีตสฺส
ปฺรกุขโต อุนฺหสฺส ปฺรกุขโตติอาทินา จ ทุกุขกฺขนฺธสฺสคฺคาทีสุ
วฺตฺตนเยน อปริยนฺตาทินวา พหุโทสา ฯ พหุทุกุขาทิ อาปายิกาทิ-
พหุวิทฺทุกุขานุพฺนฺธา ฯ มหาวิสาติ กฏฺฐกาเสยฺหผลตฺยา หลาหลาทิ-
มหาวิสสทิสฺสา ฯ (๑) อปฺปสฺสาทาติ สตฺถธราคตมฐฺพินฺทุ วีย
ปฺริตฺตสฺสาทา ฯ รมกรฺราติ สาราคาทิสํวทฺตมกา ฯ (๒) สุกฺกปฺกฺข-
วิโสสนาติ สตฺตนาณํ อนวชฺชโกฏฺฐาสสฺส วินาสกา ฯ

สาหนฺติ สา อหํ เหฏฺฐา วฺตฺตนเยเนว สตฺถุ สนฺติเก
ธมฺมํ สฺสคฺวา ปฏฺฐิตทฺธสทฺธา กามे ปหาย ปพฺพชิตฺตาติ อตฺถโธ ฯ
เอตาทิสนฺติ เอวรูปํ วฺตฺตปฺปการํ ฯ หิตฺวาติ เอตํ ชหิตฺวา (๓)
ยถา วฺตฺตการณฺนาติ อตฺถโธ ฯ น ตํ ปจฺจา คมฺมิสฺสามิตี
ตํ มยา ปุพฺเพ วนฺตคามे ปฺน(๔) น ปฺริกฺขชฺชิสฺสามิ ฯ นิพฺพานา-
ภิริตา สทาติ ยสฺมา ปพฺพชิตกาลโต ปฏฺฐาย สพฺพกาลํ
นิพฺพานาภิริตา ตสฺมา น ตํ ปจฺจาคมฺมิสฺสามิตี โยชนา ฯ
ธณฺํ ตริตฺวา กามานนฺติ กามานํ ธณฺํ ตริตฺวา ตณฺจ มยา
กาทพฺพิ อริยมคฺคสมฺปหารํ กตฺวา ฯ สีตฺถาวาภิกงฺขินีตี
สพฺพกิลฺเลสทฺธปริปาหฺวปฺสเมน สีตฺถาวสงฺขาตํ
อรหตฺตํ อภิกงฺขนฺตี ฯ รตา สํโยชนกฺขเยตี สพฺเพสํ
สํโยชนานํ ขยฺภูเต นิพฺพานे
๑. สี. กณฺฐกาปฺสฺเสน ผลกาทีสุ ฯ ๒. กตฺถจฺจิ รากาทิสมฺพนฺธโตติ
ทิสฺสตี ฯ ๓. ม. กตฺวาติ อิติ กตฺวา ฯ ๔. สี. ปุพฺเพ วนฺตํ กามเมถุนํ ฯ

อภีรตา ฯ

เยน ตินฺณา มเหสีโนติ เยน อริยมกุเคน พุทฺธาทโย
มเหสีโน สัสารมโหฆัง ตินฺณํ อหฺมปี เตหิ คตมคฺคํ อนุจฺจามิ
สีลาทีปปฏิปตฺติยา อนุปาปฺณามิตี อตุโถ ฯ

ธมฺมจฺจนฺติ อริยผลธมฺเม จิตฺ ฯ อนฺชนฺติ ปฏิปฺปสฺสทฺธ-(๑)
เอชตาย อนฺชนฺติ ททฺธนามํ อคฺคผลํ ฯ อุปสมฺปชฺชชาติ
สมฺปาเทตฺวา อคฺคมคฺคาธิกเมน อธิคฺนตฺวา ฯ ฌายตีติ ตเมว
ผลชฺฌานํ อุปนิชฺฌายติ ฯ

อชฺชจฺจมี ปพฺพชิตาติ ปพฺพชิตา หุตฺวา ปพฺพชิตโต ปฏฺจาย
อชฺช อจฺจมทิวโส อิติเต อจฺจมียิ ปพฺพชิตาติ อตุโถ ฯ
สทฺธชาติ สทฺธาสมฺปนฺนา ฯ สทฺธมฺมโสภนาติ สทฺธมฺมาธิกเมน
โสภนา ฯ

ภฺชิสฺสาติ ทาสภาวสทิสานํ กิเลสานํ ปหานเนน ภฺชิสฺสา ฯ
กามฉนฺทาทีอิณาปกเมน อนฺณา ฯ

อิมา กิร ติสฺโส คาถา ปพฺพชิตฺวา อจฺจเม
ทิวเส อรหตฺตํ ปตฺวา อญฺญตรสฺมี รุกฺขมูเล ผลสมฺปาตฺตี
สมฺปาชฺชิตฺวา นิสินฺนํ เถรี ภิกฺขุณฺนํ (๑) ทสฺเสตฺวา ปสฺสนฺเตน
ภควตา วุตฺตา ฯ

อถ สกฺโก เทวานมินฺโท ตํ ปวตฺตี ทิพฺเพน จกฺขุณา

เล่มที่ 27 สุภากมมารช้ตุเถรคาคาวณณนา หน้ 379

ทิสวาเอว สตุถารา ปัสสิยมาณา อัย เถรี ยสุมา เทเวหิ

จ ปยิริปาสิตพพาทิ ตาวเทว ตาวตีเสหิ เทเวหิ สทฐี อุปสงกมิตวา

อภิวาเทตวา อณชลี ปคคยฺห อฏฐาสี ๗ ตํ สนฺชาย

สงคิติกาเรหิ วุตฺตํ

ตํ สกโก เทวสงฆเณน อุปสงกมฺม อิทธิยา

นมสฺสตี ภูตปตี สุกํ กมฺมารช้ตรนฺติ ๗

ตตฺถ ตีสฺส กามภเวสุ ภูตानํ สตุตानํ ปตี อิสฺสโรตี

กตฺวา ภูตปตีตี ลทฺธนาโม สกโก เทวราชา เทวสงฆเณน

สทฐี ตํ สุกํ กมฺมารช้ตรํ อตฺตโน เทวิทธิยา อุปสงกมฺม

นมสฺสตี ปณฺจปติภูจเเตน วนฺทตีตี อตุโถ ๗

สุภากมฺมารช้ตุเถรคาคาวณณนา นิภูจิตา ๗

วีสตฺนินิปาตวณณนา นิภูจิตา ๗

ศีสนิปาตพรรณนา

สุภาชีวกมพวนิกาเถรีคาถาพรรณนา

ศีสนิปาต ๗ ชีวกมพวนิ รรมุนุตติอาทิกา สุภาย

ชีวกมพวนิกาย เถรียา คาถา ๗

อยมปิ ปุริมพทุเชสุ กตาริการา ตตถ ตตถ ภเว
วิภูฏูปนิสฺสยํ กุสลํ อุปจันนุตติ สมภาวิตกุสลมฺมลา อนุกเมน
ปริพฺรุหิตวิโมกฺขสมฺภารา ปรีปกุณณา หุตฺวา อิมสฺมี
พทุชฺชุปาเท ราชคเ พุราหุณฺนมหาสาถกุเล นิพฺพตฺติ
สุภาติสฺसानาม อโหสิ ๗

ตสฺสา กิร สรีราววา โสภนวณฺณยฺยตฺตา อเหตุํ ตสฺมา
สุภาติ อนุตฺตเมว นามํ ชาตํ ๗ สฺวา สตฺถุ ราชคหฺปฺปเวสเน
ปฏฺฐิตทฺชสฺสทฺธา อุปาสิกา หุตฺวา อปรภาเค สํสारे ชาตสํเวคา
กามสฺสุ อาทีนํ ทิสฺวา เนกขมฺมณฺจ เขมโต สลฺลกฺขณฺติ
มหาปชาปติยา โคตมียา สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา วิปฺสฺสนาย กมฺมํ
กโรนฺติ กติปาเหเนว อนาคติมฺล ปตฺติฏฺฐาสิ ๗

อถ นํ เอกทิวสํ อณฺตโร ราชคหฺวาสิ ฐตฺตปฺริโส
ตฺรุโณ ปจฺมโยพฺพเน จิโต ชีวกมพฺวเน ทิวาวิหาราย กจฺจนฺตี
ทิสฺวา ปฏฺฐิตทฺชจิตฺโต หุตฺวา มคฺคํ โอรนฺโต กามเห
นิมนฺเตสิ ๗ สฺวา ตสฺส นานปฺปการเหที กามานํ อาทีนํ อตฺตโน

เล่มที่ 27 สุภาชีวิตมพวนิกาเถรีคาถาวณณนา หน้า 381

จ เนกขมมชฎาสนัย ปเวเทนตี ฌมม กเถสิ ฯ โส ฌมมกถิ
 สุตวาปี น ปฏิกกมติ นิพนชติเยว ฯ เถรี น อตุตโน วจน
 อติฏจนต อภิขิมหิ จ อภิรตุต ทิสวา หนุท ตยา (๑) สมภาวิท
 อภิขินติ อตุตโน เอก อภิ อูปปาญเตวา ตสส อูปเนสิ ฯ
 ตโต โส ปุริโส สนดาโส สัเวคชาโต ตตุถ วิคตราโค ว
 หุตวา เถรี ฌมาเปตวา คโต ฯ เถรี สตุถ สนติก
 อคมาสิ ฯ สตุถโน สห ทสสเนเนวสุสา อภิขิปฎิปากติก
 อโหสิ ฯ ตโต สา พุทชคตยา ปิตยา นรินตริ ผุฏจา หุตวา
 อฏจาสิ ฯ สตุถา ตสสา จิตตวารี ฌตวา ฌมม เทเสตวา
 อคคกคตตถาย กมมฏจัน อัจจิกิ ฯ สา ปิตี วิกขมเกตวา
 ตาวเทว วิปัสสนิ วฑฒเตตวา สห ปฎิสมภิทาหิ อรหตุต
 ปาปณิ ฯ อรหตุต ปน ปตวา ผลสุเขน นิพพานสุเขน วิหรนตี
 อตุตโน ปฏิปตตี ปจจเวกขิตวา อตุตนา เตน จ ฐตุตปุริเสน
 วุตตคาถา อุทานวเสน

[๔๗๒] ชีวิตมพวนัน ฌมม คจจนตติ ภิกขุณี สุก
 ฐตุตโก สนนิวาเรสิ ตเมน อปุรวี สุภา ฯ
 กิ เต อปราธิต มยา ย ม โอวริยาน ติฏจสิ
 น หิ ปพพชิตาย อาวุโส ปุริโส สมมุสนาย กปปติ ฯ
 กรุเก มม สตุถสาสเน
 ยา สิฏขา สุกเตน เทสิตา

๑ ส. ตสส ฯ ๒ ส. สนดาสิ ฯ

ขุททกนิกายกุกกถา เถรีคาถาวรรณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 382
เล่มที่ 27 คีสนิปาตวรรณนา หน้า 382

ปริสุทฺธปทํ อนนฺถณํ
ก็ มํ โอรียาน ตัญฺจสิ ฯ
อาวิทจิตฺโต อนาวิทํ
สรโซ วีตรชํ อนนฺถณํ
สพฺพตฺถ วิมุตฺตมานตํ
ก็ มํ โอรียาน ตัญฺจสิ ฯ
ทหฺรา จ อปาปิกา จสิ
ก็ เต ปพฺพชฺชา กริสฺสติ
นิกฺขิป กาสายจิวริ
เอहि รมาน สฺบุปฺพิเต วเน ฯ
มธฺรณฺจ ปวนฺติ สพฺพโส
กฺขุมฺรเชน สมนฺนิจิตา ทฺมา
ปจฺมวสฺนฺโต สฺโซ อุตฺ
เอहि รมาม สฺบุปฺพิเต วเน ฯ
กฺขุมิตฺตสิขรา จ ปาทปา
อภิกชฺชนฺติว มารุเตริตา
กา ตฺยหํ รติ ภวิสฺสติ
ยทิ เอกา วน โมคฺหิสฺสสิ ฯ
วาพมิกสงฺมเสวิตํ
กฺขุชฺรมตฺตกเรณฺ โลพิตํ

เล่มที่ 27 สุภาชีวกมพวนิกาเถรีคาถาวณฺณนา หน้า 383

อสหายิกา คนฺตุมิจฺจสิ
รหิตํ ภีสนกํ มหาวนํ ฯ
ตปนียกตาว ธีติกา
วิจฺรสี จิตฺตลเตว (๑) อจฺจรา
กาสิกฺสุขุเมหิ วคฺคฺภิ
โศภสี สุวสเนหิ นฺุปเม ฯ
อหํ ตว วसानุ โค ลียํ
ยถิ วิหเรมเส กานนฺนตเร
น หิ มตฺถิ ตยา ปียตฺตโร
ปาโณ กิณฺนริมฺนุทโลจเน ฯ
ยถิ เม วจันํ กริสฺสสิ
สุจิตฺตา เอหิ อการมาวส
ปาสาถนินฺวตวาสิณี
ปริกมฺมํ เต กโรนฺตุ นาริโย
กาสิกฺสุขุมานิ ธารย
อภิโรเปหิ จ มาลวณฺณกํ
กณฺจนมณฺนิมุตฺตกํ พหุ
วิวิธํ อภฺรณํ กโรมิ เต ฯ
สุโชตรชปจฺจทํ สุภํ
โคณกตฺตุลิกสนฺถตํ นว

๑ สย. ลี. จิตฺตรเถว ฯ

ขุททกนิกายกุกกเถรีคาถา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 384
เล่มที่ 27 คีสนิปาตวณฺณา หน้า 384

อภิรุห สยน์ มหารห
จนฺทนมณฺฑิตสารคณฺธิกํ ฯ
อุปลํ จุกกา สมฺมุคฺคํ
ยถา ตํ อมนฺุสฺเสวิตํ
เอวํ ตุวํ พุรหฺมจารินี
สเกสฺสเกสฺส ชรํ คมิตฺตฺสตี ฯ
กี เต อีช สारสมฺมตํ
กฺุณปฺปรมฺหิ สฺุสานวทฺุฒเน
เกพนธมฺเม กเพวเร
ยํ ทิสฺวา วิมโน อุกฺุขสิ ฯ
อกฺุขินี จ ตูริยาริว
กีนฺุณริยาริว ปพฺุพตฺนตฺเร
ตว เม นยฺนानी ทกฺุขिय
ภियโย กามรตี ปวทฺุฒติ ฯ
อุปลํลสิขโรปมานิ เต
วิมเล หากฺุณสนฺุณีเก มฺุเข
ตว เม นยฺนानी ทกฺุขिय
ภियโย กามคฺุโณ ปวทฺุฒติ ฯ
อปี ทูรคตา สรมฺุหเส
อายตฺปเมห วิสฺุทฺุทฺุสฺเสน

เล่มที่ 27 สุภาชีวกมพวนิกาเถรคาถาวรรณนา หน้า 385

น หิ มตฺถิ ตยา ปิยตฺตโร
นยนา กิณฺณริมฺนทฺโถจเน ฯ
อปเถน ปยาตุมิจฺฉติ
จนฺทํ กิพนกํ คเวสตี
เมรฺรุ ลจฺเจตุมิจฺฉติ
โย ตฺวํ พุทฺธสฺส ตํ มกฺคยตี ฯ
นตฺถิ หิ โลกเ สเทวเก
ราโค ยตฺถปิ ทานิ เม สียา
นปี นํ ชานามิ กิรีโส
อถ มกฺเคน หโต สมฺมตโก ฯ
อิงฺคาลกฺุยว อฺุชฺฉมิโต
วิสปฺตฺโตริว อฺุคฺคิโต กโต (๑)
นปี นํ ปสฺสามิ กิรีโส
อถ มกฺเคน หโต สมฺมตโก ฯ
ยสฺสา สียา อปฺจเวกฺขิตํ
สตฺถา วา อนฺุปาสิโต สียา
ตฺวํ ตาทิสิกํ ปโลภย
ชานนฺตํ โส อิมํ วิหณฺณตี ฯ
มยฺหิ หิ อฺุคฺคฺจวฺนฺทิเต
สฺขทุกฺเข จ สตี อฺุปฺภูจिता

๑ สี่. อคฺฉมิโต หโต ฯ

บุพทกนิกายกุกถา เถรีคาถาวณณา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 386
เล่มที่ 27 คีสนิปาตวณณา หน้า 386

สงขตมสุภนฺติ ชานีย
สพฺพตฺถเว มโน น ลิมฺปติ ฯ
สาคํ สุกตฺสฺส สาวิกา
มคฺคกฺกุญฺจกิกฺขานยายินี
อุทฺทฺธสฺสลา อนาสวา
สุณฺณาการคตา รามามหิ ฯ
ทิกฺกุจฺจา หิ มยา สฺวจิตฺติตา
โสมฺภา ทารุกปิลลกาณี วา
ตฺนฺตีหิ จ ชีลเกหิ จ
วินิพฺพธา วิวัธฺธิ ปนจฺจกา ฯ
ตมฺหุทฺธเณ ตฺนฺตีชีลเก
วิสุสฺสฺสฺสฺส วิกลเ ปริกฺกริตเ
น วินุทฺทย ขณฺฑโส กเต
กิมฺหิ ตตฺถ มนฺนิเวสเย ฯ
ตถฺฐปฺมา เทหกาณี มํ
เตหิ ฐมฺเมหิ วินา น วตฺตฺนฺตี
ฐมฺเมหิ วินา น วตฺตฺตี
กิมฺหิ ตตฺถ มนฺนิเวสเย ฯ
ยถา หริตาเลน มกฺขิตฺติ
อทฺทส จิตฺติกํ ภิตฺติยา กตฺติ

เล่มที่ 27 สุภาชีวกมพวนิกาเถรคาถาวรรณนา หน้า 387

ตมฺหิ เต วิปริตทสฺสนํ
สณฺญา มานุสิกา นีรตฺติกา ฯ
มายํ วีย อคฺคโต กตํ
สุปฺนินฺนฺเตว สุวณฺณปาทปํ
อุปกจฺฉสิ อนุช ธิตฺตํ
ชนมชฺเชริว รุปรุปรูปกํ ฯ
วณฺณนิริว โกณฺโรรหิตา
มชฺเช ปุพฺพพกา สอสุสุกา
ปีพโกพิกา เจตฺถ ชายติ
วิวิธา จกฺขุวิธา จ ปิณฺหิตา ฯ
อุปฺปาณฺนีย จารุทสฺสนา
น จ ปชฺชิตฺถ อสงฺกมานสา
หนฺนท เต จกฺขุ หรฺสฺสุ ตํ
ตฺสฺส นรฺสฺส อทาสี ตาวเท ฯ
ตฺสฺส จ วิรมาสี ตาวเท
ราโค ตตฺถ ขมาปยี จ นํ
โสตุถิ สียา พุรฺหมจารินี
น ปุโน เอทิสกํ ภวิสฺสตี ฯ
อาสาทีย เอทิสํ ชนํ
อคฺคิ ปชฺชติตฺว ลิงฺกีย

เล่มที่ 27 สุภาชีวกมพวนิกาเถรีคาถาวณณนา หน้า 389

สมพนุชทสสนวเสน สงคีติการเหหิ อัย คาลา วุตตา ฯ

อพรวี สุภาติ วตุวา ตสสา วุตตาการทสสนตุถิ อหา
กี เต อปราชิตนุติอาทิ ฯ ตตถ กี เต อปราชิติ มยาติ
กี ตุยหิ อาวุโส มยา อปรทุธิ ฯ ยิ มั โอวริยาน ติฏฐสีติ
เยน อปราเชน มั คจฺจนฺตี โอวริตฺวา คมนั นิเสเชตฺวา
ติฏฐสี โส นตฺถเววาติ อธิปฺปาโย ฯ อถ อิตฺถิติสถฺถาย เอวั
ปฏฺธิชฺชสี เอวมฺปิ น ยุตฺตนฺติ ทสฺเสนฺติ อหา น หิ
ปพฺพชิตาย อาวุโส ปุริโส สมมุสฺสนาย กปฺปตีติ อาวุโส
สฺวณฺณการปฺตต โลเกยจาริตฺเตนปี ปุริสสฺส ปพฺพชิตานั
สมมุสฺสนาย น กปฺปติ ปพฺพชิตาย ปน ปุริโส ติริจฺฉานคโตปี
สมมุสฺสนาย น กปฺปติ ติฏฐตุ ตาว ปุริสมุสฺสนา รากวเสนสฺสา
นิสฺสคฺคิเยน ปุริสสฺส นิสฺสคฺคิยสฺสาปี มุสฺสนา น กปฺปเตว ฯ

เตนาห ครุเก มม สตฺถุสฺสาสเนติอาทิ ฯ ตสฺสตุโถ ครุเก
ปาสาณจฺจตุตฺต วิย ครุกาตพฺเพ มยฺหิ สตฺถุ สาสเน ยา
สิกฺขา ภิกฺขุณีโย อุทฺทิสฺส สฺกเตน สมฺมาสมพฺพุทฺเธน เทสิตา
ปญฺญตฺตา ฯ ตาหิ ปริสฺพุทฺธปํ ปริสฺพุทฺธกุสฺสโกฏฺฐาสํ รากาติ-
องฺคณานั สพฺพโส อภาเวน อนนฺจณั เอวัภูตฺต มั คจฺจนฺตี
เกน การณฺน อาวริตฺวา ติฏฐสีติ ฯ

อาวิทจิตฺโตติ จิตฺตสฺส อาวิทภาวกรานั กามวิตกฺกาทีนั
วเสน อาวิทจิตฺโต ตฺวํ ตทภาวโต อนาวิลั รากฺรชาทีนั วเสน

สรโซ สางคโณ ตทภาวโต วิตรช อนงคณ สพพคถ

ขนุชปญจเก สมุจเจทวิมุตติยา วิมุตตมานสิ มํ กสฺมา

โอริตฺวา ติกฺขสิตี ฯ

เอว เถรียา วุคฺเต ชฺชุตโก อตฺตโน อธิปฺปายิ วิภาเวนฺโต
ทหฺรา จาติอาทินา ทส คธา อภาสิ ฯ ตตฺถ ทหฺราติ ตรุณิ
ปจฺเม โยพฺพเน จิตา ฯ อปาปิกา จสิตี รุเปเน อลามิกา จ
อสิ อุตฺตมรฺรูปฺรธา จาโหสิตี อธิปฺปายิ ฯ กิ เต ปพฺพชฺชา
กริสฺสตีติ คฺยหํ เอว ปจฺมวเย จิตาย รุปรสมฺปนฺนํ ปพฺพชฺชา
กิ กริสฺสตี วุชฺฌาย พิกจฺจฺรฺูปาย วา ปพฺพชิตพฺพนฺติ
อธิปฺปายเนน วทตี ฯ นิภฺขิปาติ นจฺเจเทหิ ฯ อุกฺขิปาติ วา ปาโจ
อปเนหิตี อตฺโต ฯ

มรฺุณฺติ สฺุภํ สฺุภนฺฺนฺติ อตฺโต ฯ ปวณฺฺติตี วายนฺฺติ ฯ
สพฺพโสตี สมฺนตฺโต ฯ กุสฺมฺรเชน สมฺภูจिता ทฺมาติ อิเม รุกฺขา
มนฺทวาเตน สมฺภูจฺหมานกุสฺมฺเรณฺฺชาเตน อตฺตโน กุสฺมฺรเชน สยํ
สมฺภูจिता วิย หุคฺวา สมฺนตฺโต สฺุรภิ วายนฺฺติ ฯ ปจฺมวสนฺฺโต
สุโข อุตฺตติ อยํ ปจฺโม วสนฺฺตมาโส สุขสมฺผลโส จ อุตฺ
วตฺตตีตี อตฺโต ฯ

กุสฺมิตฺติขราติ สฺุปรฺุพิตคฺคา ฯ อภิกชฺชนฺฺติว มารฺุเทริตาติ
วาเตน สยจฺจिता อภิกชฺชนฺฺติว อภิตฺถนฺฺตา (๑) วิย ติกฺขนฺฺติ ฯ
๑ สี. อภิตฺถนฺฺตา ฯ

เล่มที่ 27 สุภาชีวกมพวนิกาเถรีคาถาวณณนา หน้า 391

ขทิ เอกา วนโมคหิสฺสตีติ สเจ ตฺวํ เอกิกา วนโมคหิสฺสตี
กา นาม เต ตตฺถ รัตติ ภวิสฺสตีติ อตฺตนา พทฺธสุขาภีรตฺตตฺตา
เอวมาห ๑

วาพมิกสงฺมเสวิตนฺติ สีหพฺยคฺฆาทีวาพมิกสมฺมุเหหิ ตตฺถ
ตตฺถ อุปเสวิตํ ๑ กุณฺชรมตฺตกเรณฺุโลพิตนฺติ มตฺตกุณฺชเรหิ
หตฺถินีหิ จ มิกานํ จิตฺตตปาเนน รุกฺขกจฺฉาทีนํ สาขาภณฺชเนน
จ อาโลพิตปเทสํ ๑ กิณฺจาปี ตสฺมี วเน อีหิสฺสึ ตทา นตฺถิ
วณฺํ นาม เอวรฺูปนฺติ ตํ ภีสาเปตฺตกาโม เอวมาห ๑ รหิตนฺติ
ชนรหิตํ วิชนํ ๑ ภีสนกนฺติ ภยชนกํ ๑

ตปนียกตาว ธีตีกาติ รตฺตสุวณฺเณน วิจริตา ธีตลิกา
วีย สุกฺกุสเลน ขนฺตาจริเยน ขนฺตโยควเสน สชฺชิตา สุวณฺเณ-
ปฏฺฐิมา วีย วิจริสฺสึ อิทาเนว(๑) อิตฺโต จิตฺโต จ สณฺจริสฺสึ ๑
จิตฺตลเตว อจฺฉรราติ จิตฺตลตา (๒) นามเก อฺยุขานเ ทเวจฺฉรรา
วีย ๑ กาสิกสุขฺมุเมหิตี กาสิริณฺุเจ อุปฺปนฺเนหิ อตฺติวีย สฺขุเมหิ ๑
วคฺคฤทฺติ สินิฑฺธมฺภูเจหิ (๓) ๑ โสภสฺสึ สุวสเนหิ นฺุปเมติ นีวาสน-
ปารฺูปนวตฺเตหิ อนุปเม อุปมารหิเต ตฺวํ อิทานิ เม วसानฺุโค
โสภสฺสึตี ภาวินํ อตฺตโน อธิปฺปายวเสน เอกนฺตีกํ วตฺตมานํ
วีย กตฺวา วทตี ๑

อหํ ตว วसानฺุโค สियนฺติ อหฺมปี ตฺยหํ วसानฺุโค
๑ สี. อิทานิ ตฺวํ ๑ ๒ สี. จิตฺตรถ ๑ ๓ ม. สินิฑฺธมฺภูเจ ๑

ก็การปฏิสุสาวี ภาเวยฺยํ ๑ ยทิ วิหเรมเส กานนนุตเรติ
ยทิ มยฺ อโภปี วนนุตเร สห วสาม รมาน ๑ น หิ
มตฺถิ ตยา ปียตฺตโรติ วसानุกภาวสุส การณมาห ๑ ปาโณติ
สตุโต อญฺโฆ โภจิปิ สตุโต ตยา ปียตโร มยฺหํ น หิ
อตุถิติ อตุโธ ๑ อถวา ปาโณติ อตุตโน ชีวิตฺ สนุชาย
วทติ มยฺหํ ชีวิตฺ ตยา ปียตโร น หิ อตุถิติ อตุโธ ๑
กิณฺนุริมฺนทฺโวจเนติ กิณฺนุริยา วิย มนฺทปฺปฏฺวิโวจเน ๑

ยทิ เม วจฺนํ กริสฺสสฺสี สุจิตฺตา เอหิ อการมาวสาติ
สเจ ตฺวํ มม วจฺนํ กริสฺสสฺสี เอกาสนํ เอกเสยฺยํ พุรหฺม-
จริยทูกุํ ปหาย เอหิ กามโภเคหิ สุจิตฺตา หุตฺวา อการํ
อชฺฌมาวส ๑ สุจิตฺตา เหติ อการมาวสนฺตีติ เกจิ ปจฺนติ ๑
เตสํ สุจิตฺตา ภวิสฺสติ อการํ อชฺฌมาวสนฺตีติ อตุโธ ๑
ปาสาทนินฺวาตฺวาสิณฺตีติ นินฺวาเตสุ ปาสาทेषु วาสิณฺตี ๑ ปาสาท-
วิมานวาสิณฺตีติ จ ปาโโจ วิมานสทิสฺเสสุ ปาสาทेषु วาสิณฺตี
อตุโธ ๑ ปริกมฺมมฺนฺติ เวยฺยวาวจฺจํ ๑

ธารยาติ ปรีทห นินฺวาเสหิ เจว อุตฺตริยญฺจ กโรหิ ๑
อภิโรเปหิตี มณฺฑนวิภูสฺนวเสน วา สรีริ อาโรปย อลงฺกโรหิตี
อตุโธ ๑ มาลวณฺณกนฺติ มาลญฺเจว คนฺธวิเลปนญฺจ ๑ กญฺจนมณฺธิ-
มุตฺตกนฺติ กญฺจนเนน มณฺธิมุตฺตาหิ จ ยุตฺตํ สุวณฺณมยฺมณฺธิมุตฺตาหิ
ขจิตฺนฺติ อตุโธ ๑ พหฺนฺติ หตฺถฺอุปกาธิเกทโต พหฺนฺตฺปการํ ๑

เล่มที่ 27 สุภาชีวกมพวนิกาเถรีคาถาวณณนา หน้า 393

วิวิธนุติ กรณวิกติยา นานาวิธึ ฯ

สุโธตรชปจจนุติ สุโธตตตาย ปวาหิตรชั อุตตรจจนทึ ฯ
สุภนุติ โสภณึ ฯ โคนกตูลิกสนนุตตติ ทิมโลมกาพโกชเวน เจว
หังสโลมาทิปุณณาย ตูลิกาย จ สนุตตึ ฯ นวนุติ อภินวั ฯ
มหารนุติ มหคณึ ฯ จนุทนมณชิตตสารคนุธิกนุติ โคสีสกาทิ-
สตารจนุทเนน มณชิตตตาย สุรภิกนุธิกึ เอวรूपึ สยนมารุห
ตึ อารุหิตวา ยถาสุขึ สยาหิ เจว นิสีท จาติ อตโต ฯ

อุปปลั จุกกา สมุคคตตติ จกาโร นิปาตมตตึ อุทกโต
อุคคตึ อุจจิติ อจจुकุมม จิตึ สุลลตมุปปลั ฯ ยถา ตึ
อมนุสเสวิตตติ ตถจ รกขสปริคคหิตาย โปกขรณिया ซาตตตทา
นิมมนุสเสหิ เสวิตึ เกนจิ อปริกคตเมว ภเวยฺย ฯ เอวั ตวั
พุรหุมจารินีติ เอวเมว ตึ สุกุจ สุลลตมุปปลั วิย ตวั พุรหุม-
จารินี ฯ สเสสเสส อตตโน สรีราวเวสุ เกนจิ อปริกคตเตสุเยว
ชริ คมิสเสสิ มุชชเวว ชราชินณนา ภวิสเสสิ ฯ

เอวั ชุตตเคน อตตโน อธิปปาเย ปกาสิเต เถรี
สรีรสภาววิภาวเนน ตถ ตถถ วิจจินเทนุติ ก็ เต อธิธาติ
คาถมาห ฯ ตสเสตโต อาวุโส สุลลการปุตต เกสาทิกุณปปุเร
เอกนุเตน เกทนชเม สุลลนทตเนน อธิ อิมสมึ กายสญญิตเต
อสุจิกเพวเร ก็ นาม ตว สารนุติ สมมตึ สมภาวิตึ ยั
ทิสวา วิมโน อถนตตรสมึ อารมมณเ วิคตมนสงกปโป เอตเถว

วา อวิมน โสมนสฺสโก หุตฺวา อุตฺกขสิ ตํ มยฺหํ กเถหิตี ฯ

ตํ สุตฺวา ฐตฺตโก กิณฺจาปี ตสฺสา รูปี จาตุริยโสภิตํ

ปจฺมทสฺสนโต ปน ปญฺจาย ยสฺมี ทิฏฺฐิปาเต (๑) ปฏิพทฺชิตฺโต

ตเมว อปทิสฺนโต อุกฺขิณี จ ตูริยาริวาติ อาทิมาย ฯ กามญฺจายํ

เถรี สฺกุจฺจ สยตตาย สนฺตินฺทฺริยา ตาย ธิรวิปฺปสนฺนโสมนมสนฺต-

นยนนิปาเตสฺส กมฺมานุภาวนิปฺพนเนสฺส ปสนฺนปฺลจฺปฺสาท-

ปฏิมณฺฑิตฺเตสฺส นยเนสฺส ลพฺภมานे ปภาวิสฺสิฏฺฐจาตุริเย (๒) ทิฏฺฐิปาเต

ยสฺมา สยํ จริตทาวภาววิลาสาทิปริกปฺปวณฺจิตโต โส ฐตฺโต

ชาโต ตสฺมาตฺส (๓) ทิฏฺฐิราโก สวิเสสํ เวปฺตุลํ อคฺมาสี ฯ ตตฺถ

อุกฺขิณี จ ตูริยาริวาติ ตูริ วุจฺจติ มิตี จสทฺโท นิปาต-

มตฺตํ มิคจฺญาปาย วีย เต อุกฺขิณฺตี อตฺถโถ ฯ โกริยาริวาติ (๔)

วา ปาลี กุณฺจการ(๕)กุกฺกุตฺติยาติ วุตฺตํ โหติ ฯ กิณฺนริยาริว

ปพฺพตฺนตเรติ ปพฺพตฺกุกฺกฺขิยํ วิจฺรमानาย กิณฺนริวณฺิตาย วีย

จ เต อุกฺขิณฺตี อตฺถโถ ฯ ตว เม นยฺนานิ ทกฺขิยาติ ตว

วุตฺตคฺคณฺวิเสสานิ นยฺนานิ ทิสฺวา ภิยฺโย อูปรูปริ เม กามาภิริติ

ปวทฺตติ ฯ

อูปรฺปลสิขโรปฺมานิ เตติ รตฺตฺปฺปลอคฺคสทิสฺตานิ ปมฺหานิ

ตว ฯ วิมเลติ นิมฺมเล ฯ หาฏกสนฺนิภะติ กณฺจนรูปกสฺสมฺขสทิสฺ

เล่มที่ 27 สุภาชีวกมพวนิกาเถรีคาถาวณณนา หน้า 395

เต มุเข นยนานิ ทกขิยาติ โยชนา ฯ

อปี ทุรคตาคี ทูริ จานัน คตาศปี ฯ สรมหเสติ อณณิ
กิลฺลิจิ อจินฺเตควา ตว นยนานิ เอว อนุสฺสรามิ ฯ आयตปเมหติ
ทีฆปชฺชเม ฯ วิสฺสุทฺทสเนติ นิम्मลโลจเน ฯ น हि มत्ति ตया
ปิยตฺตโร นยนาติ ตว นยนโต อณฺโณ โกจิ มยฺหํ ปิยตฺตโร
นตฺติ ฯ ตยาติ हि สามิอตุเถ เอว กรณฺวจัน ฯ

เอวํ จกฺขุสมฺปตฺติยา อุมฺมาทิตฺตสฺส วิย ตํ ตํ วิปฺปลปโต
ตสฺส ปุริสฺสสฺส มโนรํถํ วิปริวตฺเตนฺตี เถรี อปฺเถนาติอาทินา
ทฺวาทสฺส คาถา อภาสิ ฯ ตตฺถ อปฺเถน ปยาตุมิจฺฉสิตี อาวุโส
สฺวณฺณการปฺตตฺต สนฺเต อณฺณสฺมี อิตฺถิชนฺเน โย ตฺวํ พุทฺทสฺสํ
พุทฺทสฺส ภาวโต โอรสธฺตริ มํ มกฺขยสิ ปตฺถสิ โส ตฺวํ สนฺเต
เขเม อฺชฺชมกฺเค อปฺเถน กณฺณกนิวฺเตน สภเยน กุมฺมกฺเคน
ปยาตุมิจฺฉสิ ปฺปฺปชฺชิตฺถกาโมสิ จนฺทํ กิพฺนํ กเวสสิ
จนฺทมณฺฑลํ กิพฺวาโกพํ กาทฺถกาโมสิ เมรुํ ลงฺฆเมตฺถมิจฺฉสิ
จตฺราสิตีโยชนสฺสทฺสฺสพฺเพธํ สิเนรฺูปพฺพตฺตราจํ ลงฺฆยิตฺถวา
อปรภาเค จาทฺถกาโมสิ โส ตฺวํ มํ พุทฺทสฺสํ มกฺขยสิตี โยชนา ฯ

อิทานิ ตสฺส อตฺตโน อวิสยภาวํ ปตฺถนาย จ
วิมาตาวหํ ทสฺเสตฺถุนตฺถิตฺถิอาทิ วุตฺตํ ฯ ตตฺถ ราโค ยตฺถปี
ทานิ เม สิยาติ ยตฺถ อิทานิ เม ราโค สิยา ภเวยฺย

ดํ อารมมณํ สเทวเก โลเก นตฺถิ เอวํ นปี นํ ชานามิ
กีริโสติ นํ รากํ กีริโสติปี น ชานามิ ๑ อถ มกุเคน
หโต สมฺมุกโกติ อถาติ นิปาตมคฺคตํ ๑ อโยนิโสมนสิการสงฺขาเตน
มฺเถน สมฺมุกโก ราโค อริยมกุเคน หโต สมฺมุกฺมาติโต ๑

อิงฺคาลกฺุยาติ องฺการกาสุยา ๑ อุชฺฌมิตฺติ วาตุกฺุขิตฺโต วีย
โย โกจิ ทหนิยา อินฺธนํ วียาติ อตุโถ ๑ วิสปตุตฺริวาติ
วิสคตภาชนํ วีย ๑ อคฺุคิโต กโตติ อคฺุคิโต องฺการโต อปคโต
กโต (๑) วิสสฺส เลสมปี อเสเสตฺวา อปนีโต (๒) วินาสิตฺติ
อตุโถ ๑

ยสฺสา สียา อปฺจเวกฺุขิตฺนติ ยสฺสา อิตฺติยา อิทํ
ขนฺธรปญฺจกํ ฌาเนน อปฺปฏิเวกฺุขิตํ อปริณฺญาตํ สียา ๑ สตฺตา
วา อนฺุสาสีโต สียาติ สตฺตา (๓) วา ฌมฺมสรีรสฺส อทฺสฺสเนน
ยสฺสา อิตฺติยา อนฺุสาสีโต สียา ๑ ตฺวํ ตาหิสิกํ ปโลภยาติ
อาวุโส ตฺวํ ตถารูปํ อปริมทฺุทิตสงฺขารํ อปฺจเวกฺุขิตโลกฺุตฺตรฌมฺมํ
กาเมหิ ปโลภย อฺุปกจฺจ ๑ ชานนฺุตี โส อิมํ วิหฺลฺลสิตี
โส ตฺวํ ปวตฺตี นีวตฺติณฺจ ยถาวโต ชานนฺุตี ปฺฏิวิทฺุชสจฺจํ
อิมํ สฺกํ ภิกฺุขุณี อากมฺม วิหฺลฺลสิ สมฺปติ อายติณฺจ วิฆาตํ
ทฺุกฺุขํ อปฺชชสิ ๑

อิทานิสฺส วิฆาตาปตฺติตํ การณฺวิภาวเนน ทสฺเสนฺุตี
๑ สี. ย. อคฺุขโต หโตติ อคฺุขโต อภิหโต อปฺปกฺุณนโก กโต ๑
๒ สี. อปนีหิต ๑ ๓ สี. สตฺตา ๑ ๔ สี. อฺุปกจฺจนุทย ๕ สี. อิมํ ๑

เล่มที่ 27 สุภาชีวกมพวนิกาเถรีคาถาวณณนา หน้า 397

มยหิ หีติอาทิมาย ๑ ตตถ หีติ เหตุอตุเถ นิปาโต ๑
อกุกกุจวนทีเตติ อุกโกเส วนุทนาย จ ๑ สุขทุกเขตติ สุข
จ ทุกเข จ อัญจานัญจวิสยสมาโยเค วา ๑ สติ อุปญฺจิตาติ
ปจฺจเวกขณยุตตา สติ สพฺพกาลิ อุปญฺจิตา ๑ สงฺขตมสุกฺกนฺติ
ชานียาติ เตภูมกํ สงฺขารคตํ กิเลสาสุจิปคฺขมรณน อสุกฺกนฺติ
ตตฺวา ๑ สพฺพตฺถเววาติ สพฺพสฺมีเยว ภาตฺตเย มยหิ มโน
ตณฺหาเลปาทีนนา น อุปลิมฺปติ ๑

มคฺคกฺกุจฺจกิกยานยายินีติ อญฺจกฺกิมคฺคสงฺขาเตน อริยยาเยน
นิพฺพานปฺริ ยายินี อุกตฺตา ๑ อุกฺกุฏสฺสลาติ อตฺตโน สนฺตฺตานโต
สมฺมทฺฐรฺรคาทิสฺสลา ๑

สุจิตฺติตาติ หตฺถปาทฺมฺขาทิอาการน สุกฺกุจฺจ จิตฺติตา
วิริจิตา ๑ โสภฺภาติ สุมฺภกา ๑ ทารุกปิลฺลกาณี วาติ ทารุ-
ทณฺฑาทิหิ อฺปรจิตฺตฺรูปกาณี ๑ ตนฺตีหีติ นฺหารุสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
ชิลเกหีติ หตฺถปาทฺปิฏฺจิกณฺณนาทิสฺสลาติ อตฺตยาจ ปิตฺตทณฺฑาทิ ๑
วินิพฺพธาติ วิวิเรนฺนาการน พฺพธา ๑ (๑) วิวัธฺ ปนฺจจกาติ
ยนฺตฺส
วีย ทิฏฺฐาติ โยชฺนา ๑

ตมฺหุทฺฐเก ตนฺตีชิลเกติ สนฺนิเวสฺวิสิฏฺฐจฺจนาวิเสสฺยตฺตํ
อุปาทย รุปกสมณฺญา ตมฺหิ ตนฺตีมฺหิ ชิลเก จ จานโต

๑ ยู. พนฺธา ๑

อุทฺทญฺเฐ พนฺธโต วิสุตฺตญฺเฐ วิสุํ กรณฺเณน อณฺณมณฺณํ วิกเล
ตฺหี ตฺหี จิปนฺเนน ปริกฺริเต วิกิริเต ฯ น วินฺทเยยฺย ขณฺฑทโส
กเตติ โปตฺถกรุปฺสฺส อวยเว ขณฺฑทาทฺตฺตฺเต กเต โปตฺถกรุปฺ
น วินฺทเยยฺย น อุปฺลเกยฺย ฯ เอวํ สนฺเต กิมฺหิ ตตฺถ มนํ
นิเวสเย ตสฺมี โปตฺถกรุปฺปาวเย กิมฺหิ กิ ขาณฺเณ อุทฺทหุ
รชฺชฺเฐ มตฺตฺติกาปฺปิณฺฑทาทิเก วา มนํ มนฺสณฺณํ นิเวสเยย
วิสุงฺขารเ อวยเว สว สณฺณว กทาจิปี นปฺเตยฺยติ อตฺโถ ฯ

ตถฺฐปฺมาติ ตํสฺทิสว เตน โปตฺถกรุปฺเนน สฺทิสว ฯ กิณฺติ
เจ อหา เทหกานฺตีอาที ฯ ตตฺถ เทหกานฺตี หตฺถปาท-
มุขาทิเทหาววา ฯ มนฺติ เม ปฏฺิพฺพทฺธา อุปฺภูจฺหนฺติ ฯ เตหิ
ธมฺเมหิตี เตหิ ปจฺวิอาทีหิ จ จกฺขาทิหิ จ ธมฺเมหิ ฯ วินา น
วตฺตฺตฺตีติ น หิ ตถา ตถา สนฺนิวิญฺญฺเฐ ปจฺวิอาทีธมฺเม มฺลฺยจิตฺวา
เทหา นาม สนฺติ ฯ ธมฺเมหิ วินา น วตฺตฺตฺตี เทโห อวยเวหิ
อวยวธมฺเมหิ วินา น วตฺตฺตี น อุปฺลพฺภติ ฯ เอวํ สนฺเต กิมฺหิ
ตตฺถ มนํ นิเวสเยติ กิมฺหิ กิ ปจฺวิยฺย อุทฺทหุ อาปาติเก เทโหติ วา
หตฺถปาทาทีนฺตีติ วา มนํ มนฺสณฺณํ นิเวสเยยฺย ฯ ยสฺมา
ปจฺวิอาทีปฺสวธมฺมมตฺเต เอสว สมนฺณว ยทิตฺ เทโหติ วา
หตฺถปาทาทีนฺตีติ วา สตฺโตติ วา อิตฺถิตฺติ วา ปฺริโสติ วา
ตสฺมา น เอตฺถ ชานโต โกจิ อภินิเวโส โหตีติ ฯ

เล่มที่ 27 สุภาวีวณณนาเถรคาคาวณณนา หน้า 399

ยถา หริตาเลน มกขิตัง อทุทส จิตติกัม ภิตติยา กตุนติ
ยถา กุสเลน จิตตกาเรน ภิตติยั หริตาเลน มกขิตัง ลิตตัง
เตน เถปํ ทตฺวา กตัง อาลิจิตัง จิตติกัม อิตฺถิรูปํ อทุทส
ปสฺเสยฺย ๑ ตตฺถ ยา อุปลมฺภนเขปนาทิกิริยาสมปฺตติยา
มานุสิกา นุ โข อัย ภิตฺติ อปสฺสาย จิตาติ สณฺญา ๑
สา นีรตฺถกา มนุสฺสทาวสงฺขาตสฺส อตฺถสฺส ตตฺถ อภาวโต
มานุสิตี ปน เกวลํ ตหิ ตสฺส จ วิปริตทสฺสนํ ยถาวโต
คหณํ น โหติ ฌมฺมปฺลชฺชมตฺเต อิตฺถิปฺริสาทิกคหณมฺปิ เอว
สมปฺทมิทํ ทกฺขพฺพนฺติ อธิปฺปาโย ๑

มายั วีย อคฺคโต กตุนติ มายากาเรน ปฺรโต อุปฺกฺขาปิตัง
มายาสทิสํ ๑ สฺปิณนฺเตว สฺวณฺณปาทปฺนฺติ สฺปิณเมว สฺปิณนฺตัง
ตตฺถ อุปฺกฺขจิตฺตฺวาณฺณมยรฺกขํ วีย ๑ อุปคจฺจสิ อนฺธ รัตตกนฺติ
อนฺธพาล รัตตกัม ตฺจจฺจกัม อนฺโตสสารรหิตัง อิมํ อตฺถภาวํ เอตัง
มมาติ สารวณฺตัง วีย อุปคจฺจสิ อภินิวิสสิ ๑ ฌนฺมชฺเชริว
รูปฺปรูปกนฺติ มายากาเรน มหาฌนฺมชฺเช ทสฺสิตัง รูปิยรูปสทิสํ
สารัง วีย อุปฺกฺขหณฺตัง อสารนฺติ อตฺถโ ๑

วณฺณนิริวาทิ ลาขาย คฺคพิกา วีย ๑ โกฏโรหิตาติ โกฏเร
รฺกขสฺสึเร จปีตา ๑ มชฺเช ปุพฺพพฺกาติ อกฺขิตลมชฺเช
จิตฺชลปุพฺพพฺสทิสา ๑ สอสุสฺกาติ อสุสฺซลสฺหิตา ๑ ปีพโกพิกาติ
อกฺขิคุถโก ๑ เอตฺถ ชายตีติ เอตฺตฺสมี อกฺขิมณฺฑาเล อุโกสุ โกฏีสฺ

วิสคนุธิ วายนุโต นิพพตตติ ฯ ปีพโกพิกาติ วา อกขิทเลสุ
นิพพตตนา ปีพกา วุจติ ฯ วิวิชาติ เสตนิลมนทลानญเจว
รตตปีตาทินิ สตตตตติ ปฏฏานญจ วเสน อนเนกวิธา ฯ
จกขุวิชาติ จกขุภาคา จกขุปลการา วา ตสส อนเนกกลาป-
คตภาวโต (๑) ฯ ปิณทิตาติ สมุทิตา ฯ

เอว จกขุสมิ สารชชนตสส จกขุโน อสุกตติ อนนวจิตตตาย
อนิจจตตยจ วิภาเวสิ ฯ วิภาเวตวา จ ยถา นาม โกจิ โลกนีย
ภณทํ คเหตุวา โจรกนตาริ ปฏิปชชนุโต โจเรหิ ปลิพทุโ
ตติ โลกนียภณทํ ทตวา คจจติ เอวเมว จกขุสมิ สารตเตน เตน
ปฐิเสน ปลิพทุธา เถรี อตตโน จกขุ อุปปาญตวา ตสส อทาสิ ฯ
เตน วุตตติ อุปปาญยิ จารุทสสนาติอาทิ ฯ ตตถ อุปปาติยาติ
อุปปาญตวา จกขุญปโต นิหริตวา ฯ จารุทสสนาติ ปียทสสนา
มโนหรรทสสนา ฯ น จ ปชชิตถาติ ตสมี จกขุสมิ สงกั
นาปชชิ ฯ อสงกมานสาติ กตถจปี อารมมणे อนาสตตจิตตวา ฯ
हनุท เต จกขุญติ ตยา กามิตติ ตโต เอว มยา ทินนตตวา เต
จกขุสณญิตติ อสุจิปิณทํ คณห คเหตุวา หรสสุ ปสาทยุตติ
อิจจितติ จานัน เนหิ ฯ

ตสส จ วิรมาสิ ตาวเทติ ตสส ชุตตปฐิสส ตาวเทว
อกขิมหิ อุปปาญิตกขณ เอว ราโค วิจจนิ ฯ ตตถาติ
๑ สี. อนเนกคุณปคคณภาวโต ฯ

เล่มที่ 27 สุภาชีวกมพวนิกาเถรีคาถาวณณา หน้า 401

อกุขิมหิ คสฺสึ วา เถรียํ ๑ อถวา ตตฺถาติ ตสฺมึเวย
จานน ๑ ขมาปยิตี ขมาเปสิ ๑ โสตุถิ สียา พุรหุมจารินีติ
เสฏฺฐจารินี มहेสิเก ตฺยหิ อาโรคฺยเมว ภเวยฺย ๑ น ปุโน
เอทิสกั กวิสฺสตีติ อิตฺ ปรี เอวรูปฺ อนุจารจรณํ น กวิสฺสตี น
กริสฺสามีติ อตฺโถ ๑

อาสาทิยาติ ฆฏฺฐเตวา ๑ เอทิสนฺติ เอวรูปฺ สพฺพตถ
วितฺราคํ ๑ อคฺคิ ปชฺชลิตี ว ลิงฺกียาติ ปชฺชลิตี อคฺคิ
อาลิ่งฺเขตฺวา วีย ๑

ตโตติ ตสฺมา ฐตฺตปฺริสา ๑ สา ภิกฺขุณีติ สา สุภา
ภิกฺขุณี ๑ อคฺมิ พุทฺธวรสฺส สนฺติกนฺติ สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส สนฺติกั
อุปกจฺฉิ อุปสงฺกมิ ๑ ปสฺสีย วรฺปฺญฺลลภกฺขณฺนฺติ อุตฺตเมหิ
ปฺญฺลลสมฺภารเอหิ นิพฺพตฺตมมหาปฺริสทกฺขณํ ทิสฺวา ๑ ยถา
ปฺรารณกนฺติ โปรารณกั วีย อุปฺปาณฺนโต ปุพฺเพ วีย จกฺขุ ปฏฺฐิปากตฺติกั
อโหสิ ๑ ยเมตถ อนุตฺรนฺตฺรา น วุตฺตํ ตั วุตฺตนยตฺตา
สุวิญฺญเยยฺยเมว ๑

สุภาชีวกมพวนิกาเถรีคาถาวณณา นิฏฺฐิตา ๑

ตีสนิปาตวณณา นิฏฺฐิตา ๑

จตุตาพีสนิปาตวณณา

อิสิทาสีเถรีคาถาวณณา

จตุตาพีสนิปาเต นครมฺหิ กุสมนาเมตืออาทิกา อิสิทาสียา
เถรียา คาถา ฯ

อยมฺปิ ปุริมพุทฺเชสุ กตาธิการา ตตฺถ ตตฺถ ภเว
ปฺริสตตภาเว จตฺวา วิวญฺญูปฺนิสฺสยํ กุสลํ อูปจันนฺตึ จริมภวโต
สจฺจตมฺ ภเว อกฺลฺยาณสนฺนิสฺสเยน ปฺรทาริกมมฺ (๑) กตฺวา
กายสฺส เกทา นิริเย นีพฺพตฺติจฺวา ตตฺถ พหฺนุ นิสฺสสทานิ
นิริเย ปจิจฺวา ตโต จตฺวา ติสฺสุ ชาตีสฺสุ ติริจฺฉานโยนียํ นีพฺพตฺติจฺวา
ตโต จตฺวา ทาสียา กุจฺฉิสฺสมิ นปฺปสโก หุตฺวา นีพฺพตฺติ ฯ
ตโต ปน จตฺวา เอกสฺส ทลิตฺทสฺส สากฺกิสฺส ชีตา หุตฺวา
นีพฺพตฺติ ฯ ตํ วยปฺปตฺตํ คิริทาสึ นาม อณฺเฏตรสฺส
สจฺจวาทสฺส ปฺตฺโต อตฺตโน ภริยํ กตฺวา เภหํ อานนฺตึ ฯ
ตสฺส จ ภริยา อตฺถึ สึลวตี กฺลฺยาณธมฺมา ฯ ตสฺสํ อิสิทาสฺยปกา
สามิโน ตสฺสา วิทฺเทสนกมมฺ อกาสิ ฯ सा ตตฺถ ยาวชิวํ จตฺวา
กายสฺส เกทา อิมสฺมิ พุทฺธูปฺปาเท อฺชฺเชนียํ กุลปฺเทสสิลา
จاراتฺถุเณหิ อภิสมฺมตสฺส วิภวสมฺปนฺนสฺส เสฏฺฐิสฺส
ชีตา หุตฺวา นีพฺพตฺติ อิสิทาสีตฺติสฺสา นามํ อโหสิ ฯ ตํ
๑ สึ. ย. ปฺรทาริกมมฺ ฯ

เล่มที่ 27 อิติทาสีเถรีคาถาพรรณนา หน้า 403

วขปุตตกาเล มาดาปีตโร กุตรูปวยวิภวาทิสทิสสุส อณฺณตรสุส
เสฏฺฐิปุตตสุส อหฺมฺสฺ ๗ สทา ตสุส เคะเห ปฏฺฐิเทวตา หุตฺวา
มาสมตฺตํ วลี ๗ อถสุสา กมฺมผลเลน สามีโก วิรตฺตฺรโป หุตฺวา
ตํ ฆรโต นีหริ ๗ ตํ สพฺพํ ปาลีโต เอว วิญฺญาตฺติ ๗
เตสํ เตสํ ปน สามีกานํ อรุจฺจนฺยตฺตย สํเวคชาตา
ปีตริ อนฺุชานาเปตฺวา ชินทตฺตย เถรียา สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา
วิปฺสฺสนาย กมฺมํ กโรนฺติ นจฺริสฺเสว สห ปฏฺฐิสฺมภิทาหิ อรหตฺตํ
ปตฺวา ผลสุเขน นิพฺพานสุเขน จ วิดีนาเมนฺติ เอกทิวสํ
ปาฏฺฐิปุตฺตนคเร ปิณฺฑาย จริตฺวา ปจฺฉาภตฺตํ ปิณฺฑปาต-
ปฏฺฐิกกนฺดา มหากญฺจาย วาลุกปฺลีนเ นิสิตฺตฺวา โพธิตฺเถรียา
นาม อตฺตโน สหายตฺเถรียา ปุพฺพปฏฺฐิปตฺตี ปุจฺฉิตา ตมตฺถํ
คาถาพนฺชวเสน วิสฺสชฺเชตี อฺุชฺเชนียา ปุรวเรตฺวาทีนา ๗
เตสํ ปน ปุจฺฉาวิสฺสชฺชนานํ สมฺพนฺชํ ทสฺเสตฺถุ
[๔๗๓] นกรรมหิ กุสฺมนามเ ปาฏฺฐิปุตฺตมฺหิ ปจฺฉิยา มณฺเฑ
สทฺถกฺกฺกลีนาโย เทว ภิกฺขุณีโย หิ คฺควตฺติโย ๗
อิตฺทิทาสี ตตฺถ เอกา ทุตฺติยา โพธิตฺติ สีสฺสมฺปนฺนา จ
ฉานชฺฉายนรตาโย พหุสฺสุตาโย ชฺตฺกิลฺลสาโย ๗
ตา ปิณฺฑาย จริตฺวา ภตฺตตฺถํ กรีย ไซตฺปตฺตาโย
รหิตฺมฺหิ สุขนินฺนา อีมา คีรา อพฺภุทีเรสนฺติ๔
อีมา ติสฺโส คาถา สงฺคีตฺติกาเรหิ จปีตา ๗

เล่มที่ 27 จตุตถปิสนิปาตวรรณา หน้า 404

[๔๗๓] ปาสาทิกาสี อยฺเย อิติทาสี วโยปี เต อปริหีโน
ก็ ทิสฺวาน พุยาลิกํ อถาสี เนกขมมมนุยฺยุตฺตา ฯ
เอวมฺนุยฺยุชฺชียมานา สฺวา รหิตฺเต ชมฺมเทสนากุสลา
อิติทาสี วจนมพฺรวิ สุณ โปธิ ยถามฺหิ ปพฺพชิตา ฯ
อิโต ปรี วิสฺสชฺชนคาลา ฯ

[๔๗๓] อุชฺเชนียา ปุรวเร มยฺหํ ปิตา สीलสิวุโต เสฏฺฐิ
ตสฺสมฺหิ เอกธิตฺตา ปิยา มนาปา จ ทยิตา จ ฯ
อถ เม สฺวาเกตโต วรกา อากจฺจุมฺตตมกฺกลีนา
เสฏฺฐิ ปหูตฺรตโน ตสฺส มมํ สฺนุหฺมทาสี ตาโต ฯ
สสฺสุยา สสรสฺส จ สายํ ปาตํ ปณามมฺปกมฺม
สิรสา กรโอมิ ปาเท วนฺทามิ ยถามฺหิ อนฺนสิญฺจฺจา ฯ
ยา มยฺหํ สามิกสฺส ภคินีโย ภาตฺตโน ปรีชโน วา
ตเมกฺวรกมฺปิ ทิสฺวา อุพฺพิคฺคา อาสนํ เทมิ ฯ
อนฺเนน จ ปาเนน จ ขชฺเชน จ ยํ จ ตตฺถ สนฺนินฺหิตํ
ฉาเทมิ อุปนยามิ จ เทมิ จ ยํ ยสฺส ปฏฺฐิรูปํ ฯ
กาลนฺ อุปฏฺฐหิตฺวา ฆริ สฺมฺปกมามิ อุมฺมาเร
โชนฺตี หตฺถปาเท ปณฺชลิกา สามิกมฺเปมิ ฯ
โกจฺจํ ปสาทํ อณฺชณฺณจฺ อาทาสกณฺจฺ คณฺหิตฺวา
ปรีกมฺมการิกา วีย สยเมว ปตี วิญฺเสมิ ฯ
สยเมว โอทนํ สาธ- ยามิ สยเมว ภาชนํ โชนฺตี
มาตาว เอกปฺตฺตกํ ตถา ภตฺตาริ ปรีจรามิ ฯ

เล่มที่ 27 อิติทาสีเถรีคาถา หน้าที่ 405

เอวํ มํ ภคตักคํ อนนุรคตํ คาริกํ นิหตมานํ
อุกฺกชยิกํ อนนลลํ สีลวตี ทุสฺสเต ภคตา ฯ
โส มาตฺรณฺจ ปิตฺรณฺจ ภณฺติ อปุจฺจนํ คมิตฺตสํมิ
อิตฺทาสีเย น สห วจฺจํ เอกาคาเรหํ สห วตฺถุํ ฯ
มาเอวํ ปุคฺคต อวจ อิตฺทาสี ปณฺชิตา ปรีพฺยตฺตา
อุกฺกชยิกา อนนลลา ก็ คฺคฺยํ น โรจเต ปุคฺคต ฯ
น จ เม หีเสตี กิลฺยจิ น จํ อิตฺทาสีเย สห วจฺจํ
เทสฺสว เม อลํ เม อปุจฺจนํ คมิตฺตสํมิ ฯ
ตสฺส วจฺจํ สฺสนฺติว สสฺส สฺสโร จ มํ อปุจฺจิสฺส
กิสฺส ตยา อปรทฺธํ ภณฺ วิสฺสภูจฺจา ยถาภูตํ ฯ
นปีหํ อปรชฺฌํ กิลฺยจิ นปี หีเสมิมิ น ภณฺนามิ ทุพฺพจฺจํ
ก็ สกฺกา กาคฺคฺยเย ยํ มํ วิทฺเทสฺสเต ภคตา ฯ
เต มํ ปิตฺตมฺรํ ปญฺญิ-นยีสฺส วิมฺนา ทุเขน อภิกฺกตา
ปุคฺคตมฺนุรกฺขมานา ชิตามฺหเส รุปีนี ลกฺขี ฯ
อถ มํ อทาสี ตาโต อทฺตสฺส ฆรมฺหิ ทุติยกฺกติกสฺส
ตโต อฺปะทฺตสฺสฺสเกนฺ เยน มํ วินฺทถ เสฏฺฐิ ฯ
ตสฺสปี ฆรมฺหิ มาลํ อวสี อถ โสปี มํ ปญฺจิจฺจริ
ทาสีว อฺปะกฺจหนฺตี อทฺทสิกํ สีลสมฺปนฺนํ ฯ
ภิกฺกชยจ วิจฺรณฺตํ ทมกํ ทนฺตํ เม ปิตา ภณฺติ
โหหีสิ เม ชามาตา นิกฺขิป โปญฺจิจฺจจ ฆฏฺฐิกณฺจ ฯ

เล่มที่ 27 จตตافیสนิปัตตวณณนา หน้ 406

โศปี วสิตวา ปกขั อถ ตาตั ฆณตี เทหิ เม โปฏฐีณ
ฆฏิกถจ มลลถถจ ปุณปี ภิกขั จริสสามิ ฯ
อถ นั ฆณตี ตาโต อมมา สพุโพ จ เม ฅาติคณวคโค
กี เต น กัรตี อธิ ฆณ จิปุปั ตั เต กัรตีติ ฯ
เอวั ฆณตี ฆณตี ยที เม อตตวา สกโกติ อลั มยหั
อิสิทาสียาน สห วจัน อถฆเรหั สห วตถุ ฯ
วิสสขชิตอ คโต โส อหมีป อถากินี วิจันเตมิ
อาปจจันตุน กจัน มริคเย วา ปพพชิสสั วา ฯ
อถ อยยา ชินทตตวา อากจัน โคจราย จรमानา
ตาท กุลั วินยชรี พหุสสุตา สีสสมปุนนา ฯ
ตัสสวาน อมหากั อฏฐายาสัน ตสสา ปณณายปี
นิสินนาย จ ปาทะ วนุทิตวา โภชนมทาสี ฯ
อนุนเนน จ ปาเนน จ ขชเชน จ ยถจ ตตถ สนนีหิตั
สนตปปีตวา อวจัน อยเย อิจฉามี ปพพชิตุ ฯ
อถ มั ฆณตี ตาโต อีเชว ปุตตถจ จราหิ ตวั ฆมมัม
อนุนเนน จ ปาเนน จ ตปปีย สมนเ ทุวิชาติ จ ฯ
อถหั ฆณามี ตาตัส โรทนตี อถชลี ปณณเมตวา
ปาปปี หิมยา ปกตัส กมมัม ตัส นิชชเรสสามิ ฯ
อถ มั ฆณตี ตาโต ปาปุน โปธิถจ อถคฆมมถจ
นิพพานถจ ลภสสุ ยั สจจันกัรึ ทุวิปทเสฏฐีจ ฯ

เล่มที่ 27 อธิทาสิเถรีคาถาวณณา หน้า 407

มาตาปีตุ อภิวาท-ยิตฺวา	สพฺพญจ ฌาติคณวคฺคํ
สตฺตทาหํ ปพฺพชิตา	ติสฺโส วิชฺชา อผลฺลสฺยํ ๑
ชานามิ อตฺตโน สตฺต	ชาติโย ยสฺสยํ ผลวิปาโก
ตํ ตว อัจฺจิสฺสํ	ตํ เอกมฺนา นิสามเหํ ๑
นกรรมฺหิ เอรกฺจเ	สุวณฺณกาโร อหํ ปหุตฺตโน
โยพฺพนมเทน มตฺโต	โส ปรทาริ อเสวิหํ ๑
โสหํ ตโต จวิตฺวา	นिरยมฺหิ อปฺจฺจิสฺสํ จิริ
ปฏฺโก ตโต จ อฏฺฐหิตฺวา	มกฺกตฺติยา กุจฺฉิโมกฺกมํ ๑
สตฺตทาหชาติกํ มํ	มหากปิ ยฺธโป นิลฺลจฺเจสิ
ตสฺเสตํ กมฺมผลํ	ยถาปี คนฺตฺวาน ปรทาริ ๑
โสหํ ตโต จวิตฺวา	กาลํ กริตฺวา สินฺชวารญฺเ
กาณาย จ ขณฺชาย จ	เอพฺกียา กุจฺฉิโมกฺกมํ ๑
ทฺวาทส วสฺसानิ อหํ	นิลฺลจฺฉิโต ทารเก ปรวิหิตฺวา
กิมินาวฏฺโฏ อกลฺโล	ยถาปี คนฺตฺวาน ปรทาริ ๑
โสหํ ตโต จวิตฺวา	โควณฺชกฺสฺส คาวียา ชาโต
วจฺโณ ลาชาตมฺโพ	นิลฺลจฺฉิโต ทฺวาทเส มาเส ๑
โวตฺตุน นนฺกฺลมหํ	สภฺภูํ จ ธารยามิ
อนฺุโรวฏฺโฏ อกลฺโล	ยถาปี คนฺตฺวาน ปรทาริ ๑
โสหํ ตโต จวิตฺวาน	วียา ทาสฺยา ฆเร ชาโต
เนว มหิตาน ปฺริโส	ยถาปี คนฺตฺวาน ปรทาริ ๑

เล่มที่ 27 จตุตทาฬีสนิปาตพรรณนา หน้า 408

ตีสัตตวิสมุหิ มโต สากฎีกกวมุหิ ทาริกา ซาตา
กปณมุหิ อปโปโกเก ชนิกปริสปาตพหุลมุหิ ฯ
ตัม มโต สตุถวาโห อุตุนุนาย วิปุลาย วฑุฌิยา
โอกทุตติ วิลปนตี อจฺฉินฺทิตฺวา กุลฆรตฺมา ฯ
อถ โสฬสเม วสุเส ทิสฺวา มํ ปตฺตโยพฺพนํ กณฺณํ
โอรุณฺชตฺสส ปฺตฺโต กิริทาโส นาม นามเนน ฯ
ตสฺสปี อณฺณา ภริยา สีลวตี กุณฺวตี ยสวตี จ
อนฺรตฺตา ภตฺตารี ตสฺส่าหํ วิทฺเทสนมกาสิ ฯ
ตสฺสเสตํ กมฺมผลํ ยํ มํ อปฺกิริตฺตุน คจฺฉนฺติ
ทาสิว อฺปฺกฺจหนฺตี ตสฺสปี อนฺโต กโต มยาติ ฯ

ตตฺถ นกรมุหิ กุสุมนามติ กุสุมปฺรนฺติ เอวํ กุสุมสทฺเทน
คหิตนามเก นกรเอ อิทานิ ตํ นกรํ ปาฏฺฐิตปฺตฺตมุหิตี สรฺูปโต
ทสฺสเสติ ฯ ปจฺวิยา มณฺเฑติ สกลาย ปจฺวิยา มณฺฑกฺกุเต ฯ
สกุยฺกุกฺกลีนาโยติ สกุยฺกฺเก กุลชิตโร สกุยฺปฺตฺตสฺส
ภควโต สาสเน ปพฺพชิตตายน เอวํ วุตฺตํ ฯ

ตตฺถาติ ตาสฺ ทฺวิสุ ภิกฺขุณีสุ ฯ โพธิตี เอวํนามิกาเถรี ฯ
ฉานชฺฌายนรตาโยติ โลกียโลกุตฺตรสฺส ฉานสฺส ฉายเน
อภิริตา ฯ พหุสฺสุตาโยติ ปรียตฺติพาหุสฺจเจเน พหุสฺสุตา ฯ
ชฺตฺกิลเลสาโยติ อคฺคมกฺเคน สพฺพโส สมฺภุมาตติกิลเลสา ฯ
ภตฺตตฺถํ ภริยาติ ภตฺตกิจฺจํ นิฏฺฐาเปตฺวา ฯ รหิตมุหิตี ชนรหิตมุหิ

เล่มที่ 27 จตุตทาพีสนิปาตวณณา หน้า 410

กุกลินาติ ตสุมิ นกระ อคุกกุกกาเยน เต เปลิตา โส เสฏฐิ
ปทุตรตโนฯ ตสฺส มมฺ สุนฺหมาทาสี ตาโตติ ตสฺส สาเกต-
เสฏฐิโน สุนฺธิํ ปุคฺตสฺส ภริยํ กตฺวา มยฺหํ ปิตา มํ อทาสี ฯ

สายํ ปาตฺนฺติ สายณฺเห ปุพฺพณฺเห จฯ ปณามมฺปคมม
สิรสา กโรมีติ สสฺสุยา สสุรสฺส จ สนฺตํ อฺปนฺตฺวา
สิรสา ปณามํ กโรมิ เตลํ ปาเท วนฺทามิฯ ยถามฺหิ อนุสิฏฺฐาติ
เตหิ ยถา อนุสิฏฺฐา อมฺหิ ตถา กโรมิ เตลํ อนุสิฏฺฐิ น
อติกุกมามิ ฯ

ตเมกฺวรกมฺปีติ เอกวุลลภมฺปีฯ อฺพพิคฺคาติ ตสนฺตาฯ (๑)
อาสนํ เทมีติ ยสฺส ปุคฺกลสฺส ยํ อนุจฺฉวิกํ ตํ ตสฺส เทมิ ฯ

ตตฺถาติ ปรีเวสนฺฏฺจาเนฯ สนฺนํหิตนฺติ สชฺชิตํ หุตฺวา
วิหฺชฺมานํฯ ฉาเทมีติ อฺปจฺฉาเทมิ อฺปจฺฉาเทตฺวา อฺปนฺยามิ
จ อฺปนฺตฺวา เทมิ เทนฺตีปี ยํ ยสฺส ปฏฺฐึปํ ตเทว เทมีติ
อตุโล ฯ

อุมฺมาเรติ ทฺวารेฯ โรวฺนฺติ หตฺถปาเทติ หตฺถปาเท
โรวฺนํ อาสี โรวิตฺวา ฆริ สฺมฺปคมามิติ โยชนา ฯ

โกจฺจนฺติ มสฺสูนํ เกसानญจ อุลฺลิกฺขนโกจฺจํฯ ปสาทฺนฺติ
คฺนฺชฺจฺฉณฺนาทิมฺหฺวิเลปนํฯ ปสาชนนฺตีปี ปาโจ ปสาชนภณฺฑํฯ
อญฺชนินฺติ อญฺชนนาพีฯ ปรีกมฺมการิกา วิทยาติ อคฺคกุกกา
๑ ลี. สภนฺตา ฯ

เล่มที่ 27 อธิทาสิเถรีคาถาวณณนา หน้า 411

วิภวสมปยุนาปี ปติปริจาริกา เจฎีกา วีย ฯ

สาชยามิติ ปจามิ ฯ ภาชนนุติ โลหภาชนนุจ ฯ ไชวนุติ
ปริจรามิติ โยชนา ฯ

ภตฺติกตฺนุติ กตฺตคามิภตฺกั ฯ อนุรตฺตฺนุติ อนุรตฺตฺวานุติ ฯ
การิกนุติ ตฺสฺส ตฺสฺเสว อิติ กตฺตพฺพตฺสฺส การิกั ฯ นิหตฺมานนุติ
อปนีตฺมานั ฯ อฏฺฐายิกนุติ อฏฺฐานวีริยสมปยุนั ฯ อนลนุติ
ตโต เอว อฏฺฐีตั ฯ สิวตฺตินุติ สิวาจารสมปยุนั ฯ ทฺสฺสเตติ
ทฺสฺสตี กุชฺฌิตฺวา ภณฺตี ฯ

ภณฺตี อปุจฺจนหิ คมิสฺสคามิติ อหิ ตฺมุเมห อปุจฺจนิตฺวา
ยตฺถ กตฺถจि คมิสฺสคามิติ โส มม สามีโก อตฺตโน มาตฺรณฺจ
ปีตฺรณฺจ ภณฺตี ฯ ก็ ภณฺตีติ เจ อาท อธิทาสิยา น สห
วจฺนั เอกาคาเรหิ สห วตฺถนุติ ฯ ตตฺถ วจฺจนุติ วสิสฺสั ฯ

เทสฺสชาติ อปฺปิยา ฯ อลั เมติ ปโยชนั เม ตาย นตฺถิติ
อตุโล ฯ อปุจฺจนหิ คมิสฺสคามิติ ยทิ เม ตฺมุเมห ตาย สทฺธิ
สฺวาสิ อิจฺจนฺท อหิ ตฺมุเมห อปุจฺจนิตฺวา วิเทสิ ปกฺกมิตฺสคามิ ฯ

ตฺสฺสชาติ มม ภตฺตฺโน ฯ กิตฺสชาติ ก็ อสฺส ตว
สามีกสฺส ฯ ตยา อปรทฺธั พฺยาลิกั กตฺ ฯ

นปีหิ อปรชฺฌนุติ นปี อหิ ตฺสฺส กิลฺลจि อปรชฺฌี ฯ
อยเมว วา ปาโจ ฯ นปี หีเสมิติ นปี พาเชมิ ฯ ทฺพฺพจนนุติ
ทฺรุตฺตวจฺนั ฯ ก็ สกฺกา กาคฺชฺเยติ ก็ มยา กาคฺชฺ อยฺเย

เล่มที่ 27 จตุตทาพีสนิปาตวณณนา หน้า 412

สกุกาฯ ยัม มัม วิทเทสเสเต ภคตาดิ ยสุมา อการณเนน

ภคตดา มยหัม วิทเทสเสเต วิทเทสเส จิตตปโปโกปี กโรติ ฯ

วิมนาติ โทมนสุสิกาฯ ปุคตมณฺรกุขมานาติ อตฺตโน ปุคตัม

มยหัม สามิกัม จิตตมณฺรกุขณน อนฺรกุขนฺดาฯ ชิตามุหเส รูปีนี

ลกฺขินฺนติ ชิตา อมฺหเส ชิตา วตามุห รูปวตี สิริ มนฺสุสเวเสน

จรรนฺติยา สิริเทวตาย ปริหีนา วตาดิ อตฺโต ฯ

อฑฺฒเสส ฌรมฺหิ ทุติยกุลิกเสสชาติ ปจฺมสามิกัม อูปาทาย

ทุติยเสส อฑฺฒเสส กุลปุคตเสส ฌรมฺหิ มัม อทาสิ เทนฺโต

จ ตโต ปจฺมสูงกโต อูปฑฺฒสูงกโต อทาสิฯ เยน มัม วินฺทถ

เสฏฺฐิจฺฉิ เยน สูงเกน มัม ปจฺมัม เสฏฺฐิจฺฉิ วินฺทถ ปฏฺฐิกิตโต

อูปฑฺฒสูงเกนาติ โยชฺนาฯ

โสปีติ ทุติยสามิโกปีฯ มัม ปฏฺฐิจฺฉริยิติ มัม นีหริ โส

มัม เคะหโต นิกฺกทฺฐมิฯ อูปฏฺฐจฺฉนฺนินฺนติ ทาสี วิย อูปฏฺฐจฺฉนฺนตี

อูปฏฺฐจฺฉนฺนัม กโรนฺนตีฯ อฑฺฐสิกนฺนติ อฑฺฐพฺภนํ ฯ

ทมนฺนติ การุณฺณาธิฏฺฐจฺฉนฺนตายนฺน ปเรสํ จิตตเสส ทมกัม ฯ

ยถา ปเร กิณฺนิจิ ทสฺสนฺนติ เอวํ อตฺตโน กายํ วาจญจ

ทนฺนตัม วุปฺสนฺนตัม กตฺวา ปรรทตฺตภิกฺขายนฺน วิจรรณํฯ ชามาตาดิ

ทุหิตฺตปติฯ นิกฺขิปโป โปฏฺฐจฺฉญจ ฌฏฺฐิกิณฺนจชาติ ตยา ปรรทหิตํ

ปิโลตติกาขณฺนทญจ ภิกฺขากปาลญจ ฉฑฺฐเทหิ ฯ

โสปี วสิตฺวา ปกฺขนฺนติ โสปี ภิกฺขโก ปุริโส มยา

เล่มที่ 27 อธิทาสีเถรคาคาวณณนา หน้ 413

สทฐี อทตมมาสมคตต์ วสิตวา ปกุกามิ ๑

อถ นั ภณตี ตาโตติ ตั กิกขกั มม ปิตา มาตา
สพุโพ จ เม ฅาติคโณ วคควคโค หุตวา ภณติ ๑
กถั กิ เต น กิรติ อธิ คยหุ กิ นาม น กิรติ น
สาธิยติ ภณ ขิปโป ๑ ตั เต กริหิตีติ ตั คยหุ กริสสติ (๑) ๑

ยทิ เม อตตทา สกโกตีติ ยทิ มยหุ อตตทา อตตาทิโน
ภุขิสโส จ โหติ อถ มยหุ อธิทาสียา ตาย ปโยชนั นตติ
ตสุมาน สห วจัน น สห วสิสส์ เอกฆเร อหุ ตาย
สห วตถุนติ โยชนา ๑

วิสสขชิต คโต โสติ โส กิกขโก ปิตรา วิสสขชิต
ยถารุจิ คโต ๑ เอกากินิติ เอกิกาว ๑ อาปจจนิตุน คจจุนติ
มยหุ ปิตร์ วิสสขชิตวา คจจามิ ๑ มริตยติ มริต্তু ๑ วาติ
วิกปตถเถ นิปาโต ๑

โคจรายาติ กิกขาย ตาต กถั อากจจิติ โยชนา ๑

ตนติ ตั ชินทตตเถรี ๑ อุกุจายาสนั ตสสา ปญญา-
ปยินติ อุกุจหิตวา อาสนั ตสสา เถรียา ปญญาเปสี ๑

อิเชวาติ อิมสมิ เอว เกเห จิตา ๑ ปุตตกาติ สามญญ-
โวหารน ชิตร์ อนุกมเปนโต อาลปติ ๑ จราหิ ตวั ชมมนติ
ตวั ปพพชิตวา จริตพัพ พุรหุมจริยาทิมมัม จร ๑ ทูวิชาตีติ
๑ ม. น สาธิยติ ๑

เล่มที่ 27 จตุตทาพีสนิปาตวณฺณา หน้า 414

พฺราหฺมณชาติ ฯ

นิชฺชเรสุสามิตี ชีราเปสุสามิ วินาเสสุสามิ ฯ

โพธิฺนฺติ สจฺจํภิสฺมฺโพธิํ มคฺคณฺณนฺติ อตุโถ ฯ อคฺค-
ธมฺมฺนฺติ ผลธมฺมํ อรหฺตฺตํ ฯ ยํ สจฺจํภี ทุวิปทเสฏฺโฐจฺติ ยํ
มคฺคผลนิพฺพานสณฺณิตํ โลกุตฺตรธมฺมํ ทุวิปทานํ เสฏฺโฐ สมนฺมา-
สมฺพุทฺโธ สจฺจํ อกาสิ ตํ ลภฺสฺสูติ โยชนา ฯ

สตุตฺทาหํ ปพฺพชิตาติ ปพฺพชิตา หุตฺวา สตุตฺทาเหณ ฯ
อผลฺสฺยิณฺติ สฺสู สจฺจํภี ฯ

ยสฺสยํ ผลวิปาโกติ ยสฺส ปาปกมฺมสฺส อยํ สามิกสฺส
อมฺนาปภาวสงฺขาโต นิสฺสนฺทผลฺภูโต วิปาโก ฯ ตํ ทว
อจฺจิกฺขิสฺสนฺติ ตํ กมฺมํ ทว กเถสุสามิ ฯ ตนฺติ อจฺจิกฺขิยมนํ
ตเมว กมฺมํ ตํ วา มม วจฺนํ ฯ เอกมนฺนาติ เอกกฺคมนา ฯ
อยเมว วา ปาโ จ ฯ

นคฺรฺมฺหิ เอรกฺจฺเจติ เอวํนามเก นคเร ฯ โส ปรทาร์
อเสวิหนฺติ โส อหํ ปรสฺส ทาร์ อเสวี ฯ

จิริ ปกฺโกติ พฺหุณี วสฺสสตสฺสทฺสทานิ นิริยคฺคินา
ททฺโฆ ฯ ตโต จ อฏฺฐหิตฺวาติ ตโต นิริยโต วุฏฺฐิตโต จโต ฯ
มกฺกตฺติยา กุจฺฉิโมกฺกมิณฺติ วานริยา กุจฺฉิมฺหิ ปฏฺฐิสฺนฺธี คณฺหี ฯ

ยฺถไปติ ยฺถปติ ฯ นิลฺลจฺเจสฺสีติ ปรฺิสภาวสฺส ลกฺขณฺณตฺตานิ
พีชกานิ นิลฺลจฺเจสฺสี นีหริ ฯ ตสฺสเสตํ กมฺมผลนฺติ ตสฺส มยฺหํ

เล่มที่ 27 อธิทาตีเถรีคาถาวณณนา หน้า 415

เอตํ อตีเต กตสฺส กมมสฺส ผลํ ฯ ยถาปี คนฺตฺวาน ปรทารนฺติ
ยถา ตํ ปรทาร์ อติกฺกมิตฺวา ฯ

ตโตติ มกฺกฏโยนิโต ฯ สินฺชวาร์ณฺเณติ สินฺชวรฺภูเจ
อรณฺณภูจฺจานเ ฯ (๑) เอพฺภิยาติ อชฺชียา ฯ

ทารเก ปรวิหิตฺวาติ ปิฏฺฐี อารุยฺห กุมารเก วหิตฺวา ฯ
กิมินาวฏฺโฏติ อภิชฺชาตฺถฺจฺจานเ กิมิปฺริคโตว หุตฺวา อฏฺโฏ
อฏฺฐิตฺโต ฯ อกฺลโลติ กิลานเ อโหสีติ วจฺนเสโส ฯ

โควณณชกสฺสชาติ กาวิโย วิกุกฺกิตฺวา ชีวกสฺส ฯ ลาชา-
ตมฺโพติ ลาชาสรตฺเตหิ วิย ตมฺเพหิ โลเมหิ สมฺนฺนาคโต ฯ

โวณฺณนาติ วหิตฺวา ฯ นงฺกถนฺติ สิริ สกฺกณฺจ ชารยามีติ
อตุโธ ฯ อนฺโชรวฏฺโฏติ กาโณ ว หุตฺวา อฏฺโฏ ปิพฺโต ฯ

วีถิยาติ นกรวีถิยํ ฯ ทาสฺยา จฺมเร ชาโตติ จฺมรทาสฺยา
กุกฺกิมฺหิ ชาโต ฯ วณฺณทาสฺยาติปี (๒) วทฺนฺติ ฯ เนว มหฺลิตา
น ปฺริโสติ อิตฺถิปี ปฺริโสปี น โหมิ ชาตินปฺปสโกติ อตุโธ ฯ

ตีสตีวสฺสสมฺหิ มโตติ นปฺปสโก หุตฺวา तीสวสฺสกาเล มโต ฯ
สากฏฺกุกฺกมฺหิตี สุตกฺกุเล ฯ (๓) ธนิกปฺริสปาตพหฺลสมฺหิตี
อณฺนายิกานํ ปฺริสํ อธิปฺตนพหฺล พหฺหิ อณฺนายิกเห อภิกฺกวิตพฺเพ ฯ

อุสฺสนฺนยาติ อุปฺจิตาย ฯ วิปฺลยาติ มหฺตียา ฯ วทฺตฺมียาติ
อณฺวทฺตฺมียา ฯ โอกทฺตฺมตีติ อวทฺตฺมตี ฯ กุสจฺมรสมฺมาติ มม

๑ ม. กตฺถจฺจ อณฺณตฺรภูจฺจานเ ทิสฺสตี ฯ ๒ ส. วณฺณชาติยาติปี ฯ

๓ ม. ย. เสนกฺกุเล ฯ

เล่มที่ 27 จตุตทาฬีสนิปาตวรรณนา หน้า 416

ชาตกุลเคเหโต ฯ

โอรุณุชตสฺส ปุตุโตติ อสฺส สตุถวาหสฺส ปุตุโต มยิ
ปฏิพทุชจตุโต นามเนน คิริทาโส นาม อวรุณุชติ อตุตโน
ปริคคหภาเวเน เคเห กโรติ ฯ

อนุรตุตา ภตุตารนุติ ภตุตารี อนุวตุติกา ฯ (๑) ตสฺสทาหิ
วิทุเทศนมหากาสินุติ ตสฺส ภตุตโน ตํ ภริยํ สปรตุตี วิทุเทศนภมฺมํ (๒)
อกาสิ ฯ ยถา ตํ โส กุชฺชติ เอวํ ปฏิปชฺชติ ฯ

ยํ มํ อปรกิรุตฺตน กจฺจนุติติ ยํ ทาสี วิย สกุกจฺจํ
อุปฏฺฐหนุติ มํ ตตุถ ตตุถ ปติโน อปรกิรุตฺวา นทฺเทตฺวา
อนเปกฺขา อปรกจฺจนุติ ฯ เอตํ ตสฺสา มยฺหิ ตทา กตสฺส
ปรทาริกภมฺมสฺส สปรตุตี วิทุเทศนภมฺมสฺส (๓) จ นิสฺสนุทผลํ ฯ ตสฺสปิ อนุโต กโต มยาติ
ตสฺสปิ ตถา อนุนยปาปกภมฺมสฺส
ทารุณสฺส ปริยनुโต อิทานิ มยา อคฺคมคฺคํ อธิกจฺจนุติยา
กโต อิตฺ ปรี กิณฺจิ ทุกฺขํ นตุถิติ ฯ ยํ ปเนตฺถ อนุตฺรนุตฺรา
น วิภตุตํ ตํ วุตฺตนยตุตา อุตฺตานตุถเมว ฯ

อิสิทาสีเถรีคาถาวรรณนา นิฎฺฐิตา ฯ

จตุตทาฬีสนิปาตวรรณนา นิฎฺฐิตา ฯ

---

๑ สี. อนุราควตี ๒ สี. ย. ภริยํ ปฏิวิทุเทศนภมฺมํ

๓ สี. ปฏิวิทุเทศนภมฺมสฺส ฯ

มหานิปาตวณณา

สุเมธาเถรีคาถาวณณา

มหานิปาต มนุดาวตยา นครเทธาทิกา สุเมธาย

เถรียา คาถา ฯ

อยมปี ปุริมพทุเชสุ กตาทิการา ตตถ ตตถ ภเว
วิภูฏูปนิสฺสยํ กุสลํ อุปจันนตี สกุกจํ วิโมกขสมภาระ
สมภาระนตี โจนาคมนสฺส ภควโต กाले กุลเคเห นิพพุตติตฺวา
วิญญุตํ ปตฺวา อตฺตโน สจีหิ กุละธิตาหิ สทฺธิ เอภชฺฌาสยา
หุตฺวา มหนตํ อารามํ การะตฺวา พุทฺธปฺปมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส
นียฺยาเทสิ ฯ สาทเน ปุณฺณกมฺเมน กายสฺส เกทา ตาวตีลํ
อุปกจฺฉิ ฯ ตตถ ยาวตายุํ ทิพฺพสมฺปตฺตี อนุภวิตฺวา ตโต จฺดา
ยามสฺส อุปฺปชฺชิ ฯ ตโต จฺดา คฺคฺสิเตสฺส ตโต จฺดา นิมฺมานรตีสุ
ตโต จฺดา ปฺรนิมฺมิตฺวสวตฺตีสุตฺติ อนุภกฺเมน ปญฺจสุ กามสฺสเกสฺส
อุปฺปชฺชิตฺวา ตตถ ตตถ เทวราชฺชนิ มहेสิ หุตฺวา ตโต จฺดา
กสฺสปสฺส ภควโต กाले มหาวิภวสฺส เสฏฺฐิโน ธิตา หุตฺวา
อนุภกฺเมน วิญญุตํ ปตฺวา สาสเน อภิปฺปสนฺนา หุตฺวา
รตนตฺตยํ อุทฺทิสฺส อุพฺวารปุณฺณกมฺมํ อกาสิ ฯ

ตตถ ยาวชีวํ ฐมฺมุปฺชีวินิ กุสลฐมฺมนิรตา หุตฺวา ตโต
จฺดา ตาวตีเสสฺส นิพพุตติตฺวา อปราปฺริ สุกตีสฺสเยว ลัสนฺตี

อิมสมิ พุทฺธูปปาเท มนฺดาวตฺนคเร โภณจสฺส นาม รณฺโณ
ธิตา หุตฺวา นิพฺพตฺติ ตสฺสา มาตาปิตโร สุเมธาติ นามํ อํกํสุ ฯ
ตํ อนุกฺกเมน วุฑฺฒิปฺปตฺตวยฺปตฺตกาเล มาตาปิตโร
วารณฺวตฺนคเร อนิกรตฺตสฺส (๑) นาม รณฺโณ ทสฺสามาติ
สมฺมมฺเตสฺสุ ฯ (๒) สทา ปน ทหฺรกาลโต ปฏฺจาย อตฺตโน
สมานวยาหิ ราชกณฺณาหิ ทาสิชเนหิ จ สทฺธิ ภิกฺขุณฺุสฺสยํ
กนฺตฺวา ภิกฺขุณฺินํ สนฺติเก ชมฺมํ สุตฺวา จิรกาลโต ปฏฺจาย
กตาริการตฺาย สํสาเร ชาตสํเวคา สาสเน อภิปฺปสนฺนา
หุตฺวา วยฺปตฺตกาเล กาเมหิ วินิวตฺติตฺมานสา อโหสิ ฯ
เตน สทา มาตาปิตฺุณํ ฅาตฺนํ สมฺมมฺตํ สุตฺวา น มยฺหํ
ฆราวาเสณ กิจฺจํ ปพฺพชิสฺสามหนฺติ อาห ฯ ตํ มาตาปิตโร
ฆราวาเส นิโยเชนฺตา นานปฺปการเณน ยาจนฺตาปี สณฺณาเปตฺุ
นาสกฺขิสฺสุ ฯ สทา เอวํ เม ปพฺพชิตฺุ ลพฺภตฺตีติ ขคฺคํ กเหตฺวา
สยเมว อตฺตโน เกเส ฉินฺนิตฺฺวา เต เอว เกเส อารพฺภ
ปฏฺิฏฺฐมฺนสิการํ ปวตฺเตนฺตี ตตฺถ กตาริการตฺาย ภิกฺขุณฺินํ
สนฺติเก มนสิการวิธานสฺส สุตฺปฺพพฺพตฺตา จ อสฺสณฺิมิตฺุ
อุปฺปาเทตฺวา ตตฺถ ปจฺมชฺฅานํ อธิคฺจฺฉิ ฯ อธิคตฺปจฺมชฺฅานา
จ อตฺตนา ฆราวาเส อฺยุโยเชตฺุ อฺุปกเต มาตาปิตโร อาหิ
กตฺวา อนฺโตชนปฺริชนํ สพฺพิ ราชกฺลํ สาสเน อภิปฺปสนฺนํ
๑ สฺตี. อณฺิกทตฺตสฺส ฯ ๒ ยฺ. อามนฺเตสฺสุ ฯ

กาเรตฺวา ฆรโต นิกฺขมิตฺวา ภิกฺขุณฺณปฺสฺสยฺ คณฺตฺวา ปพฺพชฺชิตฺวา
ปพฺพชฺชิตฺวา จ วิปฺสฺสนํ ปฏฺฐเปตฺวา สมฺมเทว ปรีปฺกุกถาณา (๑)
วิมฺุตติปรีปฺจาณีนยานํ ฌมฺมานํ วิเสสิตาย (๒) นจิริสฺเสว สห
ปฏฺฐสมฺภิทาหิ อรหฺตฺตํ ปาปฺณิ ๑ เตน วฺุตฺตํ อปทานเ (๓)
ภควติ โกนาคมเน สงฺฆารามมฺหิ นวฺนิเวสมฺหิ
สจฺฉิโย ติสฺโส ฌนฺนิโย วิหารทานํ อทฺมฺหเส ๑
ทสฺกขตฺตํ สตฺกขตฺตํ ทสฺสทฺกขตฺตํ สตานิ จ สตฺกขตฺตํ
เทเวสฺส อูปฺชชฺมิห โโก ปน วาโท มนฺุสฺเสสฺส ๑
เทเวสฺส มหิทธิกา อหฺมฺห มาณฺุสฺกมฺหิ โโก ปน วาโท
สฺตฺตฺรตนฺสฺส มฺเหสี อิตฺถิรตนํ อหํ อาสี ๑
อิธ สณฺฉิตฺกฺกุสลา สฺสฺสมิฑฺฐกฺกุลปฺปชา
ธนฺณฺชานี จ เขมา จ อหฺมฺปิ จ ตโย ฌนา ๑
อารามํ สุกตํ กตฺวา สพฺพาวยวมณฺุฑิตํ
พฺพุทฺธปฺมุขสงฺฆสฺส นฺิยฺยาเทตฺวา ปโมทิตา ๑
ยตฺถ ยตฺถูปฺชชามิ ตสฺส กมฺมสฺส วาหฺสา
เทเวสฺส อคฺคตํ ปตฺตา มนฺุสฺเสสฺส ตเถว จ ๑
อิมฺสมิเยว กปฺปมฺหิ พฺุรหฺมพฺนฺุฑฺ มหายโส
กสฺสโป นาม โคตฺเตน อูปฺชชฺชิวทฺติ วโร ๑
อูปฺฐจาโก มฺเหสีสฺส ตทา อาสี นริสฺสโร
กาสิราชา กิถิ นาม พาราณสีปฺรุตฺตเม ๑

บุพทกนิกายกุกถา เถรีคาถาวณณา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 420
เล่มที่ 27 มหานิปาตวณณา หน้า 420

ตสสาสุ สดต ธีตโร ราชกณณา สุเชชิตา
พุทฺโธปฏฺฐานนिरตา พุรหุมจริยิ จริสุ ตา ฯ
ตาสั สหายิกา หุตฺวา สีเลสุ สุตมาหิตา
ทตฺวา ทานานิ สกุกจฺจํ อคาเรว วตฺ จริ ฯ
เตน กมฺเมน สุกเตน เจตนาปณฺธิหิ จ
ชหิตฺวา มานุสฺสึ เทหิ ตาวตฺตีสุปฺภา อหิ ฯ
ตโต จุตฺตา ยามาสกฺกํ (๑) ตโตหิ ตฺถิตํ กตา
ตโต จ นิมฺมานรตี วสวตฺติปฺริ กตา ฯ
ยตฺถ ยตฺถูปปชฺชามิ ปุณฺณกมฺมสโมหิตา
ตตฺถ ตตฺถเวย ราชฺชนํ มहेสิตฺตมการยิ ฯ
ตโต จุตฺตา มนุสฺสฺตเต ราชฺชนํ จกฺกวตฺตินิ
มณฺฑลีนญจ ราชฺชนํ มहेสิตฺตมการยิ ฯ
สมฺปตฺติมนุโกตฺวาน เทเวสุ มานุเสสุ จ
สพฺพตฺถ สฺชิตา หุตฺวา เนกชาติสุ สัสรี ฯ
โส हेतฺว โส ปภโว ตมฺมุลํ สาว สาสเน ขนฺตี
ตํ ปจฺมสโมธานํ ตํ ชมฺมรตฺาย นิพฺพานํ ฯ
กิลเสสา ฌาปีตา มยฺหิ ภวา สพฺเพ สมฺมุตฺตา
นาคีว พนฺธนํ เณตฺวา วิหรามิ อนาสวา ฯ
สุวาคตํ วต เม อาสิ พุทฺธเสฏฺฐสฺส สนฺติเก
ติสฺโส วิชฺชา อานุปฺตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ ฯ

๑ ม. ยามมคิ ฯ

เล่มที่ 27 สุเมธาเถรีคาถาวรรณนา หน้า 421

ปฏิสมภिता จตสุโส วิโมกขาปี จ อฏฺฐิเม

ฉพภิญญา สจฺฉิกตา กตฺ พุทฺธสฺส สาสนฺนฺติ ฯ

อรหตฺตํ ปน ปตฺวา อตฺตโน ปฏิปตฺตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา

อุทานวเสน

[๔๙๔] มนฺตาวตฺธิยา นฺนเร รณฺโณ โกลฺลจฺตฺส อคฺคฺมเหสฺสียา
ชฺีตา อาสึ สุเมธา ปสฺสทิตฺตา สาสนฺนเรหิ ฯ
สึลวตฺตี จิตฺตกถา พุทฺธสฺสตา พุทฺธสฺสเน วินิตฺตา
มาตาปิตโร อูปคฺมมฺ ภณฺติ อุกฺโข นิสฺสามเถ ฯ
นิพฺพานาภิรตาหิ อสฺสสฺสตํ ภวคฺตํ ยทฺธิปี ทิพฺพิ
กิมฺจํ ปน ตฺวจฺฉา กามา อปฺปสฺสทา พหุวิฆาตา ฯ
กามา กฏฺฐกา อาสึ วิสฺสุปฺมา เยสุ มุจฺฉิตฺตา พาลา
เต ทิฆรตฺตํ นฺนเร สมฺปปีตา หณฺณนฺนเต ทฺกฺขิตฺตา ฯ
โสจฺฉนฺติ ปาปกมฺมา วินิปาเต ปาปวทฺธิโน สทา
กาเยน จ วาจาเยน จ มนฺสา จ อสฺสวฺตา พาลา ฯ
พาลา เต ทฺกฺขปฺปญฺญา อเจตนา ทฺกฺกฺขสมฺมทโยรฺทฺธา
เทเสนฺนเต อชานนฺตา น พุชฺฉเร อริยสฺสจฺฉานิ ฯ
สจฺฉานิ อมฺม พุทฺธวรเทสิ ตานิ เต พหุตรา อชานนฺตา เย
อภินนฺทนฺติ ภวคฺตํ ปิเหนติ เทเวสุ อฺปปตฺตี ฯ
เทเวสุปี อฺปปตฺติ อสฺสสฺสตา ภวคฺเต อนิจฺจมฺหิ
น จ สนฺตฺสนฺติ พาลา ปฺนปฺปฺนํ ฉายิตฺตพฺพสฺส ฯ

ขุททกนิกายกุกกถา เถรีคาถาวรรณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 422
เล่มที่ 27 มหานิปาตวรรณนา หน้า 422

จตุตทาโร วินิปาตา ทเว จ คติโย กถณฺจึ ลพฺภนฺติ
น จ วินิปาตคตานิ ปพฺพชฺชา อตฺถิ นีรเยสุ ฯ
อนฺุชานาถ มํ อุกฺโข ปพฺพชฺชิตฺุ ทสพลสฺส ปาวจเน
อปฺโปสฺสูกกา ฆฏฺฐิสฺสึ ชาติมรณปฺปหานาย ฯ
กึ ภวคเต อภินฺนุที เตน กายกถิณา อสारेณ
ภวตณฺุหาย นิโรธา อนฺุชานาถ ปพฺพชฺชิสฺสามิ ฯ
พฺพุชานํ อปฺปาโท วิวชฺชิตฺอ กฺขโณ ฆโณ ลทฺุโธ
สีลานิ พุรหฺมจริยํ ยาวชิวํ น พุเสยฺยํ ฯ
เอวํ ภณฺติ สุเมธา มาตาปิตโร น ตาว อาหารํ
อาหาริสฺสึ คหฺภูจฺา มรณวสึ คตาว หเสฺสามิ ฯ
มาตา ทฺุจिता โรทติ ปิตา จ อสฺสา สพฺพโส สมภิหโต
ฆณฺเณติ สลฺยาเปตฺุ ปาสาทเตเล นมาปิติตํ ฯ
อฺกุญฺเจหิ ปฺตฺตคก กึ โสจิ-เตน ทินฺนาสิ วารณฺวตฺมฺหิ
ราชา อนิกรตฺุโต อภิรฺุโป ตสฺส ตฺุวํ ทินฺนา ฯ
อคฺคฺมเหสี ภวิสฺสสิ อนิกรตฺุตสฺส ราชนิ ภริยา
สีลานิ พุรหฺมจริยํ ปพฺพชฺชา ทฺุภฺกรา ปฺตฺติเก ฯ
รชฺเช อาณา ธนมิสฺส- รियํ โภคา สุขา ทหฺริกาสิ
ภฺุญฺชาหิ กามโภเค วาเรยฺยํ โหตุ เต ปฺตฺต ฯ
อถ เน ภณฺติ สุเมธา มา เอทิสฺสีกานิ ภวคตมสาร์
ปพฺพชฺชา วา โหหิติ มรณํ วา เม น เจว วาเรยฺยํ ฯ

เล่มที่ 27 สุเมธาเถรีคาถาวณณนา หน้า 423

กิมิว ปุติกายมสุจี สวณคณฺฐิ ภยานกั กุณปปี
อภิสิวิเสยฺยิ ภสฺสํ อสกี ปคฺชริตํ อสุจิปฺปณฺณํ ฯ
กิมิว ตหิ ชานนฺตี วิภูลกั มสฺโสณฺติปฺปิตฺตํ
กิมิกุลลยิ สกฺกณภตฺตํ กเพวริ กิสฺส ทียตีติ ฯ
นิพฺพยุหติ สฺसानํ อจิริ กาโย อเปตฺวิญญาโณ
ฉุทฺโท กพิงฺกริ วีย ชิกฺขจฺจมาเนหิ ฌาตีหิ ฯ
ฉุทฺทฺทฺทฺทฺ นํ สฺसानเ ปรรคตฺตํ นฺหายนฺติ ชิกฺขจฺจนฺตา
นียกา มาตาปิตโร กิ ปน สาธารณา ชนตา ฯ
อชฺโณสิตา อสारे กเพวเร อญฺจินฺนํหารุสงฺฆมาเต
เขพฺสสุจฺจารสฺสว-ปฺริปฺปณฺเณ ปุติกายมฺหิ ฯ
โย นํ วินิพฺภุชิตฺวา อพฺภนฺตรมสฺส พาหิรี กยิรา
กนฺธสฺส อสหมานา สกาปี มาตา ชิกฺขจฺเจยฺย ฯ
ขนฺธธาตฺตฺตฺตฺนํ สงฺขตํ ชาตีมฺลกั ทฺกขั
โยนิโส อนฺนฺวิจिनฺตี วาเรยฺยิ กิสฺส อิจฺเจยฺยิ ฯ
ทิวเส ทิวเส ติสฺสตี-สฺตานิ นวนวา ปเตยฺยิ กายมฺหิ
วสฺสสฺตมฺปิ จ มาโต เสยฺโย ทฺกขฺสฺส เจวํ ขโย ฯ
อชฺฉปคฺจเ ฆาตํ โย วิญญาเยวํ สฺตฺตฺโน วจัน
ทีโฆ เตสํ สํสาโร ปฺนปฺปฺนํ หนฺนมานานํ ฯ
เทเวสุ มนฺุเสสุ จ ติริจฺจานโยนียา อสุรกายเ
เปเตสุ จ นิริเยสุ จ อปฺริมิตา ทิสฺสนฺเต ฆาตา ฯ

บุพทกนิกายภูจกถา เถรีคาถาวณณา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 424
เล่มที่ 27 มหานิปาตวณณา หน้า 424

ฆาตา นิรยสุ พหู วินิปาตคตสุส ปีลยมานสุส
เทเวสุปี อตฺตาณํ นิพฺพานสุขา ปรี นตฺถิ ฯ
ปตฺตา เต นิพฺพานํ เย ยุตฺตา ทสพลสุส ปาวจเน
อโปโปสสุกกา ฆณฺเณติ ชาติมรณปฺพานาย ฯ
อชฺเชว ตาตถินิกฺข-มิตฺถํ โภเคหิ กิ อฺสาเรหิ
นิพฺพินฺนา เม กามา วนฺตสฺมา ตาลวตฺถุกตา ฯ
สา เจว ภาณติ ปิต- รมนิกรตฺโต จ ยสฺส สา ทินฺนา
อุปฺยาสิ วารณฺวเต วาเรยฺยมุปฺภูจฺเจเต กาเล ฯ
อถ อตฺตนิจิตฺมฺทุกฺเก เกเส ขคฺเคน ฉินฺทีย สฺเมธา
ปาสาทํ ปิทฺทิตฺวา ปจฺมชฺฌานํ สฺมาปชฺชิ ฯ
สา จ ตฺหิ สฺมาปฺนฺนา อนิกรตฺโต จ อากฺโต นคริ
ปาสาเท จ สฺเมธา อนิจฺจสฺยณฺํ สฺภาเวติ ฯ
สา จ มนฺสิ กโรติ อนิกรตฺโต จ อารุหิ ตฺริตํ
มณฺิกนภฺภูตฺตฺงฺโก กตฺถชฺลึ ยาจติ สฺเมธํ ฯ
รชฺเช อาณา ธนฺมิตฺส- รียํ โภคา สุขา ทหฺริกาสิ
ภฺญชาหิ กามโภเค กามสุขา ทฺลลภา โลเก ฯ
นิตฺสภฺภูจฺ เต รชฺชํ โภเค ภฺญชฺสฺสุ เทหิ ทานานิ
มา ทุมฺมนา อโหสิ มาตาปิตโร เต ทฺกฺขิตา ฯ
ตํ ตํ ภาณติ สฺเมธา กามฺเห อนตฺถิกา วิคตโมหา
มา กามฺ อภินฺนุหิ กามฺสฺวาทีนํ ปสฺส ฯ

เล่มที่ 27 สุมธาคาคาวณณนา หน้ท 425

จาทุทททปโ ราชา มนุชทา อาสี กามโกคินมคโค
อตุตุโธ กาลงกโธ น จสส ปรีปรีตา อิจจา ฯ
สตุต รตนานี วสุเสยย วุฏฐิมา ทสทิสสา สมนุเตน
น จตุติ ติตตุติ กามานัน อตุตุตาว มรนตุติ นรา ฯ
อสิสฺฐนุปมา กามา กามา สปฺปสิโรปมา
อูกโกปมา อนุทหนตุติ อฏฐิกงกกลสนฺนิภา ฯ
อนิจจา อธฺวา กามา พหุทุกุขา มหาวิสา
อโยคฺโคโว สนตุตุโธ อมฺมูลา ทุขปฺผลา ฯ
รุกขผลูปมา กามา มํสเปสฺฐปมา ทุขา
สฺปิโนปมา วณฺจนียา กามา ยาจิตฺตูปมา ฯ
สตุตฺติสฺฐูปมา กามา โรโค คณฺโฑ อมฺมํ นิมฺม
องฺการกาสุสทิสสา อมฺมุลลํ ภยํ วโร ฯ
เอวํ พหุทุกุขา กามา อุกุขาทา อนตุตรายิกา
คจฺจถ น เม ภวคเต วิสฺสาโส อตุติ อตุตโน ฯ§
กิมม ปโร กริสฺสตุติ อตุตโน สีสฺมฺหิ ทฺยหฺมานมฺหิ
อนุพฺนฺเช ชรามรณฺเต ตสฺส ฆมาตาย ฆมฺมิตฺตพฺพิ ฯ
ทฺวาริ อปาปรีตฺวานหิ มาตาปิตโร อนิกรตุตฺตฺยจ
ทิสฺวาน ฉมํ นิสินฺเน โรทฺนเต อิทมโวจํ ฯ
ทิมฺ พาลานัน สํสาโร ปฺนปฺปฺนฺยจ โรทฺตํ
อนมตคฺเค ปิตุ มรณฺเต ภาคฺ วเช อตุตโน จ วเช ฯ

ขุททกนิกายกุกกเถรีคาถา (ปรหมตที่ปณี) - หน้าที่ 426
เล่มที่ 27 มหานิปาตวณณา หน้า 426

อสุตถณณั รุธิริ สัสารี อนมตคคโต สรถ
สตุตถานั สัสรตั สราหิ อญจันณจ สนนิจัยั ฯ
สร จตุโรทธิ อุปนีเต อสุตถณณั รุธิรมหิ
สร เอกกปป์มญจันนั สณจัยั วิปฺเลน สมันั ฯ
อนมตคเค สัสรโต มหิ ชมพุทีปป์มณินตั
โกลญจิมตตคคพิกา มาตามาตุเสวว นปป์โหนตติ ฯ
ติณญจสาขาปลาตัส อูปนินตัส อนมตคคโต สร
จตุรงคคพิกา ญญิกกา ปิตุปีตุเสวว นปป์โหนตติ ฯ
สร กานณจจณปป์ ปุพเพ สมุทเท อปรโต จ ยุกคิทุทพ
สิริ ตตส จ ปญฺญิกกั มนุสสลาภมหิ โอปมมัม ฯ
สร รูปึ เณปณโฆป- มสส กายกคิโน อสารสส
ขนุเช ปสส อนิจเจ สราหิ นีรเย พหุวิมาเต ฯ
สร กญสิ วทเณเต ปนปป์นั ตาสุ ตาสุ ชาตีสุ
สร กุมภีถยานิ จ สราหิ จตตาริ สจจันนิ ฯ
อมตมฺหิ วิชชมานเ กิ ตว ปญจกญเณน ปีเตน
สพฺพา หิ กามรติโย กญจตรา ปญจกญเณน ฯ
อมตมฺหิ วิชชมานเ กิ ตว กามหิ เย ปริพาหา
สพฺพา หิ กามรติโย ชลิตา กุถิตา กมปีตา สนนตาปีตา ฯ
อสปตฺตมฺหิ สมานเ กิ ตว กามหิ เย พหุสปตฺตา
ราชคคิโจรอุทกปป์เยหิ สาธารณา กามา พหุสปตฺตา ฯ

เล่มที่ 27 สุเมธาเถรีคาถาวณณา หน้า 427

โมกษมุหิ วิชชมานเ กิ ตว กามะหิ เยสุ วรพนุโธ
กามะสุ หิ อสกามา วรพนุชทูนานิ อนุโภนุติ ฯ
อาทีปีตา ติณุกกา คณฺหนุตฺ ทหนฺติ เนว มุญฺจนุตฺ
อุกโกปมา หิ กามา ทหนฺติ เย เต น มุญฺจนุติ ฯ
มา อปฺปกสฺส เหตุ กามสุขสฺส วิปฺลํ ชหิํ สุขํ
มา ปฺกฺกโลโมว พลิสฺสํ คิลิตฺวา ปจฺจนา วิหณฺณสฺสิ ฯ
กามํ กามะสุ ทมสฺสุ ตาว สุนฺโขว สงฺขลาพทฺโธ
กาหนฺติ ชุ ตํ กามา ฉาตา สุนฺขํว จณฺฑาธา ฯ
อปริมิตลฺลจ ทุกฺขํ พหฺนุหิ จ จิตฺตโทมนสฺसानิ
อนุโภหิสฺสิ กามยฺตุโธ ปฏฺนิสฺสช อทฺฐเว กามะ ฯ
อชรมุหิ วิชชมานเ กิ ตว กามะหิ เยสุ ชรา
มรณพฺยาริคหิตา สพฺพา สพฺพคฺคฺช ชาติโย ฯ
อิทมชรมิทมมฺริ อิทมชรามฺริ ปทมโสภํ
อสปฺตตมสมฺพาธิ อขลิตมภยํ นิรุปตาปี ฯ
อิทคตมิทํ พหฺนุหิ อมตํ อชฺชาปี จ ลภนียมิทํ
โย โยนิโส ปยุณฺชติ น จ สกกา อมฺภฺมาเนน ฯ
เอวํ ภณฺติ สุเมธา สงฺขารคเต รตี อลภมานา
อนฺเนนฺตี อนิกรตฺตํ เกเส จ ฉมํ จิปี สุเมธา ฯ
อุกฺกฺจาย อนิกรตฺโต ปยุณฺชลิโก ยาจตฺตฺสา ปีตรํ โส
วิสฺสชฺเชถ สุเมธํ ปพฺพชิตฺตํ วิโมกฺขสจฺจตฺตฺสา ฯ

เล่มที่ 27 มหานิปตวณณนา หน้ 428

วิสุตชชิตา มาตาปีตฺหิ ปพฺพชฺช โสภภยภิตา
ณ อภินฺญา สจฺจนิกตา อคฺคผลํ สิกฺขมานาย ฯ
อจฺจนริยมพฺพคฺคํ ตํ นิพฺพพานํ อาสี ราชกณฺณาย
ปฺพเพนิวาสจฺริตํ ยถา พุยากริ ปจฺจิมเม กाले ฯ
ภควติ โจนาคมนเน สงฺฆารามมฺหิ นวณิเวสมฺหิ
สจฺจโย ติสฺโส ชนฺธิโย วิหารทานํ อทฺมฺหเส ฯ
ทสทฺกขตฺตํ สตทฺกขตฺตํ ทสสทฺกขตฺตํ สตานิ จ สตทฺกขตฺตํ
เทเวสุ ออุปชฺชิมฺห โโก ปน วาโท มนุสฺเสสุ ฯ
เทเวสุ มหิทฺธิกา อหฺมฺห มานุสฺสมฺหิ โโก ปน วาโท
สตุตฺตรตนฺตฺส มเหสี อิตฺถิรตนํ อํ อาสี ฯ
โส เหตุ โส ปภโว ตมฺมมฺลํ สาว สาสเน ขนฺติ
ตํ ปจฺมสโมธานํ ตํ ชมฺมมรตาย นิพฺพพานํ ฯ
เอวํ กโรนฺติ ये สทฺท-หนฺติ วจัน อโนมปญฺญสฺส
นิพฺพินฺนฺตฺติ ภวคเต นิพฺพินฺนฺตฺติวา วิรชฺชนฺตฺติ

อิมา คถา อภาสี ฯ

ตตฺถ มนฺตาวตฺติยา นคเรติ มนฺตาวตฺติติ เอวํนามเก นคเร ฯ
รณฺโณ โกลฺลจฺจสฺสาคิ โกลฺลจฺจสฺส นาม รณฺโณ มเหสียา กุจฺจิมฺหิ
ชาตา ชีตา อาสี ฯ สุมฺเมธาติ นามเน สุมฺเมธา ฯ ปสาทิตา
สาสนกเรหิตี สตุตฺตฺสาสนกเรหิ อริเยหิ ชมฺมเทสนาย สาสเน
ปสาทิตา สณฺชาตฺรตนฺตฺตยปฺปสาทา กตา ฯ

เล่มที่ 27 สุเมธาเถรคาคาวณณนา หน้ 429

สึลวตีติ อจารสึลสมปนาฯ จิตตกถาติ จิตตชมมกถาฯ
พหุสสุตาติ ภิกขุณีนัน สนตติเก ปริยตติชมมสสุตติยดาฯ พุทฺธ-
สาสเน วินิตาติ เอว ปวตติ เอว นีวตติ อติ สึล อติ
สมาธิ อติ ปญญาติ สุตตานุคเตน (๑) โยนิโสมนสิกาเรน
ตทงคโต กิเลสานัน วินีวตตตดา (๒) พุทฺธานัน สาสเน วินิตา
ตัยตกายวาจจิตตาฯ อุภโย นิสามถาติ ตุมمه เทวปี มม วจัน
นิสामถ มาตาปิตโร อุปคนตวา ภณตีติ โยชนาฯ

ยทปี ทิพพนติ เทวโลกปริยาปนนมปี ภวคตัม นาม
สพพมปี อสสสตี อนิจจัน ทุกขัน วิปริณามชมมัมฯ กิมงคัม ปน
ตจจนา กามาติ กิมงคัม ปน มานุสกา กามาเต สพเพปี
อसारกถาโต (๒) ตจจนา ริตตา สตถธารายัน มฐพินทุ วิย
อปปสสาทา เอตธา อายตติญจ วิปลทุกขตาย พหุวิฆาตาฯ

กกุกาติ อนิกุชาฯ สปปกุกกุญเจเน อาสีวิสุปมาฯ เยสุ
กาเมสุฯ มุจจिताติ อชฺโฆสิตาฯ สปปปีตาติ สกมมุนา สพพโส
อปปีตา จิตตา อุปปนาติ อตุโถฯ หนณนเตติ พาริยนติฯ

วินีปาเตติ อปาเยฯ

อเจตนาติ อตตहितเจตนาเย อภาเวเน อเจตนาฯ ทุกข-
สมุทโยรทฐาติ ตณหานิมิตตัสสาเร อวรุทฐาฯ เทเสนเตติ
จตุสจจชมเม เทสิยมาเนฯ อชานนตติ อตถิ อชานนตตาฯ

๑ สึ. วินีสสฏคตดา ๒ สึ. สารตาทาโตฯ

ขุททกนิกายกุกกเถรีคาถาอาวณณนา (ปรมคตทีปนี) - หน้าที่ 430
เล่มที่ 27 มหานิปาตอาวณณนา หน้า 430

น พุชฌเร อริยสัจจानीติ ทุกขาทีนินิ อริยสัจจानी น
ปฏิบัติพุชฌนุติ ๑

อมุมมาติ มาตริ ปมุขัม กตุวา อาลปติ ๑ เต พหุตรา
อชานนุตาติ เย อภินนุทนุติ ภวคตัม ปิเหนติ เทเวสุ อุปปตติ
พุทธรเทสิตानी สัจจानी อชานนุตา เตเยว จ อิมสุมิ โลเก
พหุตราติ โยชนา ๑

ภวคเต อนิจจมุหิตี สพุพสุมิ ภเว อนิจเจ เทเวสุ
อุปปตติ น สตุสตาเอว สนุเตปี น จ สนุตสนุติ
พาลา น อุตตสนุติ น สิวคัม อาปชชนุติ ๑ ปุณปุณ
ชายิตพุพสุสชาติ อปราปริ อุปชชमानสตุ ๑

จตุตาโร วินิปาตาคี นิรอยิ ตีรจุนานโยนิ เปตติวิสโย
อสุรอยินิติ อิมะ จตุตาโร สุขสมุสสุยโต วินิปาตคตियो ๑
มนุสสุเทวูปตติสญญิตา ปน เทวว คตियो กถญจิจิ กิจุเจน
กสิเรน ลพุกนุติ ปุณญกมุสมุสสุ ทุกกรตุตา ๑ นิรเยสุติ สุขรหิตะสุ
อปาเยสุ ๑

อโปโปสสุกกาติ อญญกัจเจสุ นิรุสสุกกา ๑ ฃภูิสฺสนุติ
วายมิสฺสํ ภวานัน อญญุชฺชิสฺสามิ กายกลินา อสาเรณ ภวคเต
กั อภินนุทิเตนาคี โยชนา ๑

ภวคตุนุทาย นิโรธาติ ภวคตายนุ ตตุนุทาย นิโรธเหตุ
นิโรธคตัม ๑

พุทธานัน อุปปาโท ลทุโร วิวชฺชิตโต นิรุยูปตติอาทิกโก

เล่มที่ 27 สุเมธาเถรีคาถาวณฺณนา หน้า 431

อฏฺฐวิโร อกฺขโณ ขโณ นวโม ขโณ ลทฺโธติ โยชนา ฯ สีตานีติ
จตุปริสฺสทฺธิสีตานี ฯ พุรหุมาจฺริยนฺติ สาสนพุรหุมาจฺริยํ ฯ น
ทฺุเสยฺยมนฺติ น โโกเปยฺยามี ฯ

น ตาว อหาริ อหาริสฺสํ คหฺภูจฺาติ เนว ตาว
อหิ คหฺภูจฺา หุตฺวา อหาริ อหาริสฺสามิ สเจ ปพฺพชฺฺ
น ลภิสฺสามิ มรณฺวสเมว คตา ภวิสฺสามิตี เอวํ สุเมธา
มาตาปิตโร ภณฺตีติ โยชนา ฯ

อสฺสาติ สุเมธาย ฯ สพฺพโส สมภิหโตติ อสฺสูหิ สพฺพโส
อภิหตฺมุโข ฯ ฆเณฺนติ สลฺยวาเปตฺนฺติ ปาสาทตเล ฉมาปติตํ
สุเมธํ มาตา จ ปิตา จ กิหิภาวาย สลฺยวาเปตฺ ฆเณฺนติ
วายนฺติ ฯ ฆเณฺนติ วายนฺตีติปิ ปาโจ โส เอวตฺโต ฯ

กี โสจเตนาคี ปพฺพชฺฺ น ลภิสฺสามิตี กี โสจเนน ฯ
ทินฺนาสิ วารณฺวตฺติมฺหิตี วารณฺวตฺตินคเร ทินฺนา อสิ ฯ ทินฺนาสิตี
วตฺวา ปฺนปี ตฺวํ ทินฺนาตี วจันํ ทพฺหํ ทินฺนภาวทสฺสนตฺถํ ฯ

รชฺเช อาณาติ อนิกรตฺตสฺส รชฺเช ตว อาณา ปวตฺตติ ฯ
ธนมิสฺสสฺริยนฺติ อิมสฺมี กุเล ปตฺติกุเล จ ธนํ
อิสฺสสฺริยจ โภกา สุขา อติวีย อิกฺุจฺา โภกาติ สพฺพมิตํ
ตฺยหิ อูปฏฺุจิตํ หตฺถคตํ ฯ ทหฺริกาสิตี ตฺรุณิ จาสิ ตฺสฺมา
ภฺยฺชาหิ กามโภเก ฯ เตน การเณน วาเรยฺยํ โหตฺเต
ปฺตฺตาติ โยชนา ฯ

เล่มที่ 27 มหานิပါတาพรรณนา หน้า 432

เนติ มาตาปิตโร ฯ มา เอทิสิกานีติ เอวรูปานิ รชเช
อาณาทีนิ มา ภวนตุ ฯ กสมมาติ เจ อาห ภวคตมสารนฺติ-
อาที ฯ

กิมิวาติ กิมิ วีย ฯ ปุตติกายนฺติ อิมิ ปุตติกเพวริ ฯ
สวานคนฺธนฺติ วิสฺสภูจวิสฺสคนฺธํ ฯ ภยานกนฺติ อวีตราคานํ
ภยาวหํ ฯ กุณป์ อภิตฺวิเสยฺย (๑)ภตฺตนฺติ กุณปกริตฺติ จมฺม-
ปสิพฺพกํ อสกี ปคฺขมริตฺติ อสุจิปุณฺณํ นานปฺปการสฺส อสุจโน
ปุณฺณํ หุตฺวา อสกี สพฺพกาลํ อธิปคฺขมรณฺตํ มม อิทนฺติ
อภินิเวเสยฺย ฯ

กิมิว ตหํ ชานนฺตี วิภูตกนฺติ อติวีย ปฏิกุกฺกํ อสุจึหิ
มํสเปสีหิ โสณิเตหิ จ อุปฺลิตตฺติ อนนเกสํ กิมิกุลานํ อาลยํ
สกุณานํ ภตฺตภูตํ ฯ กิมิกุลาลสกุณภตฺตนฺติปิ ปาโจ กิมินํ
อวสิภูจสกุณานนฺจ ภตฺตภูตนฺติ(๒) อตฺโถ ฯ ตํ อหํ กเพวริ
ชานนฺตี จิตา ฯ ตํ มํ อิทานิ วาเรยฺยวเสน กิสฺส เกน
นาม การณน ทิยฺยตีติ(๓) ทสฺเสติ ฯ ตสฺส ตนฺจ ทานํ กิมิว
กี วีย โหตีติ โยชนา ฯ

นิพฺพยุหติ สฺसानํ อจิริ กาโย อเปตวิญญาโณติ อยํ
กาโย อจิริเนว อปคตวิญญาโณ สฺसानํ นิพฺพยุหติ อุปนียติ ฯ
จฺจุทฺโฑติ จจฺจุทฺโฑติ ฯ กพิงฺครํ วิทยาติ นีรตฺถกกกุจขณฺทสทิสฺโส ฯ
๑ ย. วิสฺสภูจคนฺธํ ฯ ๒ ส. กุลาน... ๓ ส. จิตา ฯ

เล่มที่ 27 สุเมธาเถรีคาถา 433

ชิจฺจุจฺจมาเนหิ ฌาตีหิตี ฌาติชเนหิปี ชิจฺจุจฺจมาเนหิ ฯ

นุทฺฐน นํ สุสานเนติ นํ กเพวริ์ สุสานเน นทฺเทตฺวา ฯ
ปรภตฺตุนฺติ ปรสฺสํ โสณสิงฺคาลาทินํ ภตฺตภูตํ ฯ นุหายนฺติ
ชิจฺจุจฺจนาติ อิมสฺส ปจฺจโต อากตฺตาติ เอตฺตเกนาปี ชิจฺจุจฺจมาเน
สสิสฺสํ นิมุขชฺชนฺตา นุหายนฺติ ปเคว พุฏฺฐวฺนฺโต ฯ นิยกา
มาตาปีตโรติ อตฺตโน มาตาปีตโรปี ฯ ก็ ปน สาธารณา
ชฺชนตาติ อิตโร ปน สมฺภูโห ชิจฺจุจฺจตีติ กิเมว วตฺตพฺพํ ฯ

อชฺโฆสิตฺตาติ ตณฺหาเวเสน อภินิวิฏฺฐา ฯ อสฺวาเรติ นิจฺจ-
สํวาทิสารรหิตฺเต ฯ

วินิพฺภุชิตฺวาติ วิญฺญาณวินิพฺภุโกกํ กตฺวา ฯ คนฺธสฺส
อสมมานาติ คนฺธํ อสฺส กายสฺส อสมนฺติ ฯ สกาปี มาตาติ
อตฺตโน มาตาปี ชิจฺจุจฺจเฉยฺย โภกฺกฺสาณํ วินิพฺภุชชเนน ปฏิกฺกฺล-
ภาวาย สฺกุจฺจตรํ อปฺภุจฺจหนฺโต ฯ

ขนฺธธาตฺตฺวาติ รุปกฺขนฺธธาตฺตฺวาติ อิมํ ปญฺจกฺขนฺธา
จกฺขนฺธาตฺตฺวาติ อิมํ อญฺจารส ฐาตฺตฺวาติ จกฺขนฺธาตฺตฺวาติ อิมํ
ทฺวาตฺตฺวาติ เอวํ ขนฺธธาตฺตฺวาติ อายตฺตฺวาติ จาติ สพฺพํ
อิทํ รุปารูปชฺชมฺมชาตํ สเมจฺจ สมฺภุชฺช ปจฺจเยหิ กตฺตฺวา สจฺจตํ
ตฺตฺวาติ ตสฺมี ภเว ปวตฺตฺวาติ ทฺกขํ ชาติปจฺจยตฺตฺวา ชาติมุทกฺกนฺติ
เอวํ โยนิโส อฺปาเยน อนฺวิจฺจนฺติ จินฺตฺตฺวาติ วาเรยฺย วิวาทํ
กิสฺส เกน การณฺเนน อิจฺฉิสฺสวาติ ฯ

สีลანი พุรหมจริยํ ปพพชชา ทุกกราติ ยเทตํ มาตาปีตฺถิ
วุดตํ ตสฺส ปฏิวจันํ ทาทุํ ทิวเส ทิวเสตืออาทิ วุดตํ ๑ ตตถ
ทิวเส ทิวเส ติสตฺติสตานิ นวนวา ปเตยฺยํ กายมฺหิตี ทิเน
ทิเน ตีณิ สตฺติสตานิ ตาวเทว ปิตนีสิตภาเวน อภินวานิ
กายสฺมี สมฺปเตยฺยํ ๑ วสฺสสตมฺปี จ มาโต เสยฺโยตี นิรฺนตรํ
วสฺสสตมฺปี ปตมานโน ยถาวุดโต สตฺตึจมาโต เสยฺโย ๑ ทุกขสฺส
เจวํ ขโยตี เอวํ เจ วฏฺฏทุกขสฺส ปริกฺขโย ภเวยฺย เอวํ
มหนตมฺปี ปวตฺติทุกฺขํ อธิวเสตฺวา นิพพานาธิคมาย อุตฺสาโห
กรรมโยตี อธิปฺปาโย ๑

อชฺฐปฺกจฺเจติ สมฺปฏฺิจฺเจยฺย ๑ เอวนฺติ วุดตฺนเยน ๑ อิทํ
วุดตํ โหตี โย ปฺกคฺโค โอนมตคฺคํ สํสาร์ อปริมาณญจ
วฏฺฏทุกฺขํ ทิเปนฺตํ สตฺถฺโน วจันํ วิญญาเย จโต ยถาวุดตํ
สตฺตึจมาตทุกฺขํ สมฺปฏฺิจฺเจยฺย เตน เจว วฏฺฏทุกฺขสฺส ปริกฺขโย
สียาตี ๑ เตนหา ทิโหม เตสํ สํสาร์ ปฺนปฺปฺนํ
หญฺมมานานนฺติ อปรารฺปี ชาติชราพฺยาธิมรณาทึหิ
พาธิมมานานนฺติ อตฺโถ ๑

อสุรกายเตติ กาลกญฺจิกา(๑)ทิเปตาสุรฺนิกาเย ๑ มาตาตี
กายจิตฺตานิ อฺปมาตา วธา ๑

พหฺวตี ปญฺจวิชพฺนฺชนาทิกมฺมการณฺวเสน ปวตฺตียมานา

๑. กาลกญฺชกาทึ...๑

พหู อเนกมาตาฯ วินิปาตคตสสาตี เสสาปายสงฆาต์
วินิปาต์ อุปคตสสาปีฯ ปีถิมานสสาตี ตีรจจนานาทีอตุตภาเว
อภิมาตาทีหิ อาพาธิมานสสฯ เทเวสุปี อตุตตามนุติ
เทวตตุตภาเวสุปี ตาณั นตุถิ รากปรีพาหาทีนา สทุกุขสวิมาท-
ภาวโตฯ นิพพานสุขา ปรี นตุถิตี นิพพานสุขโต ปรี อลณั
อตุตมัม สุกั นาม นตุถิ โลกียสุขสส วิปริณามสงฆาร-
ทุกุขสภาวตุตาฯ เตเนาห ภกวา นิพพานั ปรम्म์ สุขนุติฯ

ปตุตตา เต นิพพานนุติ เต นิพพานั ปตุตตาเยว นามฯ
อถวาเตเยว นิพพานั ปตุตตาฯ เย ยตุตตา ทสพลสส
ปาวจนเตตี สมมาสมพุทฐสส สาสเน เย ยตุตตา ปยุตตาฯ

นิพพินนาตี วิรตุตตาฯ เมตี มยาฯ วนตสมาตี สุวาน
วมถุสทีสาฯ ตาลวตตุตคตตี ตาลสส ปตีฏจानสทีสา(๑) กตาฯ

อถาตี ปจจนา มาตาปีตุนั อตุตโน อชุฒาสยั ปเวเทนุโต
อนิกรตุตสส จ อากตภาวั สตุควาฯ อสตีนิจิตมุกุเกตี อินุทนีล-
ภมรสमानวณณตาย อสตีเต ฆนภาเวณ นิจิตเต สิมพลีตุล-
สมสมมุสสตาย มุกุเกฯ เกส ฆกุเคน ฉินุทียาตี อตุตโน
เกส สุนิสีเตน อสีนา ฉินุทีควาฯ ปาสาทำ ปีทหิตุวาตี
อตุตโน วสนปาสาเท สิริคพุภั ปีธาย ตสส ทวารั ถเกตุวาตี
อตุโตฯ ปสมชุฒานั สมาเป็นชชีตี ฆกุเคน ฉินุเน อตุตโน
๑ สี่. จิตฏจानสทีสาฯ ย. ฉินุทีจิตฏจानสทีสาฯ

เกเส ปุโรโต จเปตฺวา ตตฺถ ปฏิกุกฺคณมนสิการี ปวตฺเตนฺตี
ยถาอุปฏฺจเเต นิมิตฺเต อุปฺปนฺนํ ปจฺมํ ฌานํ วสีการํ
อาปาเตตฺวา สமாปชฺชช ๑

สา จ สุเมธา ตฺหี ปาสาทะ สมาเป็นฺนา ฌานนฺตี
อชิปฺปาโย ๑ อนิจฺจสณฺณํ สุภาเวตฺตี ฌานโต วุกฺคหิตฺวา ฌานํ
ปาทกํ กตฺวา วิปสฺสนํ ปฏฺจเปตฺวา ยงฺกิลฺลิจิ รุปนฺตี อาทินา
อนิจฺจานุปสฺสนํ สุกฺกุ ภาเวติ อนิจฺจสณฺณาคหณฺเนนฺว เจตฺถ
ทุกฺขสณฺณาทินมฺปิ คหณฺ กตฺนฺตี เวทิตพฺพ ๑

มณฺนิกนกุกฺคิตฺตฺวโคติ มณฺนิวิทฺตฺเตหิ เหมมมาลาลงฺการะหิ
วิุกฺคิตคตฺโต ๑

รชฺเช อาณาคิอาทิ ยาจิตาการนิตสฺสนํ ๑ ตตฺถ อาณาคิ
อาชิปฺจํ ๑ อิสฺสรียนฺตี ยโส วิภาวสมฺปตฺติ ๑ โภคา สุขาติ
อิฏฺฐา มนาปิยา กามูปฺโภคา ๑ ทหริกาสิตี ตฺวํ อิทานิ ทหรา
ตฺรณฺนี อสิ ๑

นิตฺสสฺสจฺจึ เตะ รชฺชนฺตี มยฺหํ สพฺพมฺปิ ติโยชนิกํ รชฺชํ
ตฺยฺหํ ปริจฺจตฺตํ ตํ ปฏฺชิปชฺชิตฺวา โภเค จ กฺุณฺชสฺส อัย
มํ กามะหิเยว นิมนฺเตตฺตี มา ทุมมนา อโหสิ ๑ เทหิ ทานานีติ
ยถารุจिया มหฺนฺตานิ ทานานิ สมนฺพุราหฺมณฺเสสุ ปวตฺเตหิ
มาตาปิตโร เตะ ทุกฺขิตา โทมนสฺสปฺปตฺตา ตว ปพฺพชฺชาชิปฺปายํ
สฺตฺวา ตสฺมา กามะ ปริกฺุณฺชนฺตี เตะปี อุปฏฺจหนฺตี เตะสิ

เล่มที่ 27 สุเมธาเถรีคาถาวณณนา หน้า 437

จิตต์ ทุกขา โมเจหิติ เอวมเมตถ ปทตถโยชณา เวทิตพพา ฯ

มา กามเม อภินนุทีติ วตถุกาเม กิเลสกาเม มา
อภินนุที ฯ อตโฆ เตสุ กามเมสุ อาทีนัง โทสิ มยหิ
วจนานุสาเรน ปสฺส ฌาณจกขุณา โอโลเกหิ ฯ

จาตุททีโปติ ชมพุททีปาทีนัง จตุนัน อีสฺสโร ฯมนุชตาตติ
เอวันนาโม ราชา กามโกภินี อคฺโค อคฺคภูโต อาสี ฯ เตนาห
ภควา ราชุกคํ อตตภาวินัง มนุชตาตา กามโกภินนุติ ฯ อตติโต
กาลงฺกโตติ จตฺราสีตีวสฺสสทฺสทานิ กุมารกีฬาวเสน จตฺราสีตี-
วสฺสสทฺสทานิ โอปรชชวเสน จตฺราสีตีวสฺสสทฺสทานิ จกฺกวตฺตี
ราชา หุตฺวา เทวโกคสทิสเ โภเค ภูณชิตฺวา นตฺตีสาย
สทฺกานัง आयุปฺปมาณกาลัง ตาวตีสภวเน สกคสมปตฺตี อนุ-
ภวิตฺวาปี กามเมหิ อตติโตว กาลงฺกโต ฯ น จสฺส ปรีปฺริตา
อิจฺฉา อสฺส มนุชตฺรณฺโณ กามเมสุ อาสา น จ ปรีปฺณณา
อาสี ฯ

สตฺต รตนานิ วสฺเสยฺยาติ สตฺตปี รตนานิ วุฏฺฐิมาเทโว
ทสทิสสา พุยาเปตฺวา สมนฺเตน สมนฺตโต ปรีสสฺส รุจิวเสน
ยทีปี วสฺเสยฺย ยถา ตํ มนุชตฺมหาราชสฺส เอวัง สมนฺเตปี
น จตฺถิ ติตฺติ กามานัง อตติตาว มรณฺติ นรา ฯ เตนาห
ภควา น กหาปณฺวสฺเสน ติตฺติ กามเมสุ วิชชตีติ ฯ

อสิสนฺูปมา กามา อธิกฺกุณฺณกฺุเจเน สปฺปสิโรปมา

สปรปฏิภยญฺเฐน อุกโกปมา ติณุกูปมา อนุทหนญฺเฐน ฯ เตนาน
อนุทหนตีติ ฯ อฏฺฐิกงฺกตสนฺนิภา อปฺปสฺสาทญฺเฐน ฯ

มหาวิสาตี หลาหลาติมหาวิสทิสสา ฯ อมฺมูลาติ อมฺสุส
ทุกฺขสฺส มฺลทา การณฺภูตา ฯ เตนาน ทุกฺขปฺผลาติ ฯ

รูกฺขผลูปมา องฺคปจฺจกานันํ ผลิภณฺชนญฺเฐน ฯ มัส-
เปสฺสุปมา พุทฺธสาธาณญฺเฐน ฯ สฺปิโนปมา อิตฺรปจฺจูปฺปญฺจานญฺเฐน
มายา วิย ปโลภนโต ฯ เตนาน วณฺจณียาติ วณฺจกาติ
อตุโล ฯ ยาจิตฺตูปมาติ ยาจิตกภณฺทสทิสสา ตาวกาลิกญฺเฐน ฯ

สคฺตติสฺสุปมา วินิวิชฺฌนญฺเฐน ฯ รุชฺชนญฺเฐน โรโค ทุกฺขตา-
สฺสภคฺตฺตา ฯ คณฺโฑ กิเลสาสุจิปคฺฆรณโต ฯ ทุกฺขปฺปาทนญฺเฐน
อหฺมฺ ฯ มรณสมฺปปเนน นินฺหํ ฯ องฺการกาสุสทิสสา มหาภิตา-
ปนญฺเฐน ฯ ภยเหตุตฺตาย เจว วรคปฺหุตตฺตาย จ ภยํ วโร
นาม กามาติ โยชานา ฯ

อกุขาตา อนฺตรายิกาติ สคฺคมคฺคาธิคฺมสฺส นิพฺพาน-
คามิมคฺคสฺส จ อนฺตรายกราติ จกฺขุญฺเตหิ พุทฺธาทีหิ วุตฺตา ฯ
คจฺจณฺธาติ อนิกรตฺตํ สปริสํ วิสฺสชฺเชติ ฯ

กี มม ปโร กริสฺสตีติ ปโร อณฺโณ มม กี นาม
หิตํ กริสฺสตี อตฺตโน สีสฺมฺหิ อุตฺตมฺงฺเค เอกาทสฺหิ อคฺคิหิ
ทฺยฺหฺมานเณ ฯ เตนาน อนฺนพฺนฺเช ชรามรณฺเต ฯ ตสฺส ชรามรณฺสฺส
สีสทาหฺสฺส ฆาตฺตาย สมฺคฺฆาตฺตาย ฆณฺฑิตพฺพิ วายมิตพฺพิ ฯ

เล่มที่ 27 สุเมธาเถรคาคาวณณนา หน้ 439

ณนตติ ฌมายัฯ อิทมวอจนตติ อิทั ทิโฆ พาลานัน
 สัสาโรตติอาทิกั สัเวคสัวตตณกั วจนัน อโวจันฯ
 ทิโฆ พาลานัน สัสาโรตติ กิเลสกมมุวิปากวณณณตทานัน
 ขนุชยตนาทินัน ปุทธิปาฏิปวตติสงฆาโต สัสาโร อปริยลลิต-
 วตตุกานัน อนุชพาลานัน ทิโฆ พุททชวาณนปี อปริจจันนุทนีโยฯ
 ยถา หิ อนุปจจันนตตทา อวิชชชตณหานัน อปริจจันนตตทาเยว
 กวปพนุชส ปุพพา โกภู น ปลลยยติ เอวั ปรราปี
 โกภูตติฯ ปุณปุณนจจ โรทตตติ อปรราปริ โสกวเสน
 รุทตทานันฯ อิมินาปี อวิชชชตณหานัน อนุปจจันนตตเยว เตสั
 วิภาเวตติฯ

อสสุ ถณณัน รุชริรตติ ยั ฌาติพุชสนาทินา สุกุจันัน
 โรทตทานัน อสสุ จ ทารกกาเล มาคคณโต ปิตั ถณณัน จ
 ยณจ ปจจตติเกหิ ฌาติตทานัน รุชริฯ สัสารัน อนมตคคโต
 สัสารสส อนุ อมตคคตตทา ฌาณน อนุคนตตวาปี อมตคคตตทา
 อวิทตคคตตทา อิมินา ทิฌน อทุชญา สตตทานัน สัสรตติ อปรราปริ
 สัสรนตทานัน สัสรตติ สรราหิ ตั กิว พนุทตติ อนุสสรราหิ
 อภูจันัน สนนจยั สรราหิ อนุสสร อปรราเรหิติ อตตุโลฯ

อิทานิ อาทินวสส พนุททวณจ อูปมาย ทสเสตตุ สร
 จตุโรทธีติ คากมาหฯ ตตต สร จตุโรทธี อูปนิตเต
 อสสุถณณณรุชริรมุหิติ อิมสั สตตทานัน อนมตคคสัสาเร สัสรนตทานัน

เล่มที่ 27 มหานิပါတาพรรณนา หน้า 440

เอเกกสฺสปี อสฺสุมฺหิ ถณฺเณ รุชฺริรมฺหิ จ ปมาณโต อุปเมตพฺเพ
จตุโรทฺธิ จตุตารโ มหาสมฺพุเท อุปมาวเสน พุทฺเธหิ อุปนิต
สร สราหิ ฯ เอกกปฺปมฺภูจฺฉินฺ สลฺยจฺย วิปฺเปลน สมฺนฺติเอกสฺส
ปฺกฺกคฺคสฺส เอกสฺมี กปฺเป อภฺภูจฺฉินฺ สลฺยจฺย เวปฺพลฺปพฺพเตน สมฺ
อุปนิตํ สร ฯ วุตฺตมฺปิ เจตํ

เอกสฺเสเคน กปฺเปน ปฺกฺกคฺคสฺสภฺภูจฺฉินฺ
สฺยิยา ปพฺพตฺสโม ราติ อิติ วุตฺตํ มเหสีนา ฯ
โส โข ปนายํ อภฺขาโต เวปฺพลฺโล ปพฺพโต มหา
อตุตฺโร กิซฺชณฺณสฺส มกฺชานํ กิริพฺพเชติ ฯ

มฺหิ ชมฺพุทีปฺมฺพนิตํ ฯ โกลภฺภูจฺฉิมตฺตคฺคพิกา มาตามาตุเสว
นปฺปโหนฺตฺติ ชมฺพุทีปฺตฺตฺตฺตํ มหาปจฺวี โกลภฺภูจฺฉิมตฺตา
พฺพรภฺภูจฺฉิมตฺตา คฺคพิกา กตฺวา ตตฺถเอเกกา อัย เม มาตุ อัย เม
มาตุมาตุติ เอวํ วิภาชฺยมาเน ตา คฺคพิกา มาตามาตุเสว
นปฺปโหนฺติ มาตามาตุสฺ อชฺฉินฺนาเสว ปริยฺนฺตฺติกา ตา คฺคพิกา
ปฺริกฺขยํ ปฺริยาทานํ กจฺเจยฺยํ น เตว อนมตฺตคฺเค สํสारे
สํสรโต สตฺตสฺส มาตุมาตโรติ ฯ เอวํ ชมฺพุทีปฺมฺหิ สํสาร์สฺส
ทีฆภาเวน อุปมาภาเวน อุปนิตํ มนสิกโรหิติ ฯ

ติณฺณภฺภูจฺฉินฺสาปฺลาสนฺติ ตินฺณจฺ ภฺภูจฺฉินฺ สาปฺลาสนฺจ ฯ
อุปนิตฺนฺติ อุปมาภาเวน อุปนิตํ ฯ อนมตฺตคฺคโตติ สํสาร์สฺส
๑ สฺ. ย. เอเกกสฺสปี อภฺภูจฺฉินฺ ฯ

เล่มที่ 27 สุเมธาเถรีคาถาวรรณนา หน้า 441

อนมตคฤทวโตฯ จตุรงคฤทิกา ฌฎีกาติ จตุรงคฤทปมาณานิ
ขณฺทานิฯ ปิตุปีตุเสว นปฺโปโหนตฺติ ปิตุปีตามเสว เอวตา
ฌฎีกา นปฺโปโหนติฯ อิํ ภูตฺติ โหติ อิมสฺมี โลก สพฺพิ
ติณฺณจ กฏฺจณฺจ สาขาปฺลาสณฺจ จตุรงคฤทิกา กตฺวา ตตฺถเอเกกา
อํ เม ปิตุ อํ เม ปิตามหฺสฺสาติ วิภาชียามาเน ตา ฌฎีกาว
ปริกฺขยํ ปริยาทานํ กจฺเจยฺยํ น เตวว อนมตคฤเค
ลํสฺสเร ลํสฺสโรต สตฺตสฺส ปิตุปีตามหาติ เอวํ ตินฺณจ กฏฺจณฺจ
สาขาปฺลาสณฺจ ลํสฺสสฺส ทิณฺณภาเวน อุปฺนํตี สราหิตีฯ

อิมสฺมี ปน จาเน อนมตคฤคยํ ภิกฺขเว ลํสฺสโร ปุพฺพา
โกฏฺฐิ น ปณฺณายติ อวิชฺชานีวรรณานํ สตฺตทานํ ตณฺหา-
ลํโยชนานํ สนฺธาวตํ ลํสฺสโรต ฯ ตํ กิ มณฺณณฺถ ภิกฺขเว กตมํ
นุ โข พุทฺธโร ยํ วา โว อิมินา ทิณฺเนน อทฺธุนา สนฺธาวตํ
ลํสฺสโรต อมฺนาปสมฺปโยคา มนาปวิปฺปโยคา กนฺทนฺทานํ
โรทนฺทานํ อสฺสฺสปสฺสสนฺนํ ปคฺคฺฆริตํ ยํ วา จตฺตสฺส มหาสมฺมุตฺเตสฺส
อุทกนฺตฺติอาทิกา (๑) อนมตคฤคปาติ อหริตพฺพาฯ

สฺร กานฺนจจฺจนปฺนฺติ อุภยภุจิกานฺณํ กจฺจนปํ อนุสฺสฺรฯ
ปุพฺเพสมฺมุตฺเต อปรโต จ ยุกฺคิทฺทนฺติ ปุรตฺถิมสมฺมุตฺเต อปรโต
จ ปจฺจิมุตฺตรทฺทฺชิตฺตสมฺมุตฺเต วาตเวเคน (๒) ปริพฺภมฺนตฺตสฺส ยุกฺคสฺส
เอกจฺจิทฺทํฯ ลีริํ ตสฺส จ ปฏฺิมุกฺกนฺติ กานฺนจจฺจนปสฺส ลีลํ
๑ ลี. นี. ๑๖/๔๒๕/๒๑๓ ฯ ๒. วาตเวเสน ฯ

ตสส จ วสสตสส วสสตสส อจฺเจน คีว อุกฺขิปนฺตสส
สีสสส ยุกฺกฉิทฺเท ปเวสนนฺจ สร ๆ มนุสฺสตาภมฺหิ โอปมฺมนฺติ
ตยิทฺ สพฺพมฺปิ พุทฺธูปฺปาทฐมฺมเทสนาสฺ วีย มนุสฺสตฺตลาภ
โอปมฺมํ กตฺวา ปณฺณาย สร ตสส อตีว ทฺลลภสฺสทวตฺตํ
สารถฺทกฺขยสฺสาปี อติจฺจสฺสทวตฺตา ๆ วุตฺตํ เหน้ตฺ เสยฺยถาปี
ภิกฺขเว ปฺริโส มหาสมฺพุทฺเท เอกจฺฉิคฺคฺลึ ยุกฺ ปกฺขิปเยยฺยาติ-
อาทิ ๆ

สร รุปี เณฺนปิณฺโฑปมฺสฺสาติ วิมฺพุทฺธาสนฺโต (๑) เณฺนปิณฺฑ-
สทิสฺสส อนเกานตฺถสนฺนิปาตฺโต กายสงฺขาตสฺส กฺลิโน นิจฺจ-
สาราทิวริเหเน อสารถฺส รุปี อสฺจิทฺทคฺคฺนฺธฺ เชกฺขจฺฉนฺปฏิกฺกฺกฺลาวั
สร ๆ ขนฺเช ปสฺส อนิจฺเจติ ปณฺจปี อฺปาทานกฺขนฺเช หุตฺวา
อภาวฺภูเจเน อนิจฺเจ ปสฺส ฅาณจกฺขุณา โอลเเกหิ ๆ สรา
หิ นิริเย พหฺวิฆาเตติ อญฺจ มหานิริเย โสฬสอฺสฺสทนิริเย
จ พหฺวิฆาเต พหฺทุกฺเช มหาทุกฺเช จ อนุสฺสร ๆ

สร กฺภูสี วฑฺฒเนเตติ ปฺนปฺปฺนึ ตาสฺ ตาสฺ ชาติสฺ
อปรารฺปี อฺปฺปฺตฺติยา ปฺนปฺปฺนึ กฺภูสี สฺसानํ อาพาหนเมว
วฑฺฒเนเต สตฺเต อนุสฺสร ๆ วฑฺฒนฺโตติ วา ปาลี ตฺว
วฑฺฒนฺโตติ โยชนา ๆ กุมฺภีลภยานีติ อฺทรโปสนตฺถํ อกฺิจ-
การิตาวเสน โอลทริคตฺถยานิ ๆ วุตฺตํ หิ กุมฺภีลภยฺนฺติ โข
๑ สี. พุติมตฺตาสฺสนฺโต ๆ

เล่มที่ 27 สุเมธาเถรคาคาวณณนา หน้า 443

ภิกขเว โอิทริกคตตเสตอ อธิวจนนติ ฯ สราหิ จตตารี สจจानीติ
อิทํ ทุกขํ อริยสจจํ ฯเปฯ อัย ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา อริย-
สจจันนติ จตตารี อริยสจจानी ยถาวโต อนุสฺสร อุปฐาเรหิ ฯ

เอวํ ราชปฺตฺตี อนนการวอการํ อนุสฺสรณวเสน กามสฺ
ลัสสเร จ อาทีนํว ปกาเสตฺวา อิทानी พุยติเรเกนปี ตํ
ปกาเสตฺ อมตฺมहि วิชฺชमानนติ อาทีมาห ฯ ตตฺถ อมตฺมहि
วิชฺชमानนติ สมนฺสาสมพุทฺธน มหากรณาย อุปนีเต สทฺธมนฺมามเต
อุปลพฺภมานน ฯ ที ทว ปญจกฺกุเกน ปีเตนาคี ปรีเยสนา
ปรีคฺคโห อารกฺษา ปรีโกโก วิปาโก จาคี ปญจสฺปี จานนสฺ
ติจฉนตรทูกขานุพนฺธตฺยา สวิฉนาคตฺตา สอุปายาสตฺตา ที ตฺยหิ
ปญจกฺกุเกน ปญจกामกฺุณเรสน ปีเตน ฯ อิทानी วุตฺตเมวตฺถํ
ปากกฺุตรํ กโรนฺตี อาห สพุพา หิ กามเรตฺโย กกฺุตรธา
ปญจกฺกุเกนาคี อตฺตวิย กกฺุตรธาตฺ (๑) อตฺถโถ ฯ

เย ปรีพาทาคี ये กามา สมนฺปตฺตี กิเลสปรีพาทน อายตฺตี
วิปากปรีพาทน จ สปรีพาทา มหาวิฉนาคา ฯ ชลิตา กุถิตา
กมนฺปีตา สนฺตฺวาปีตาคี เอกาทสหิ อคฺคหิ ปชฺชชลิตา ปกฺุถิตา จ หุตฺวา
ตํสมงฺคินํ กมนฺปนกา สนฺตฺวาปนกา จ ฯ

อสปตฺตฺมहिตี สปตฺตรहितเนกฺขมนฺเม ฯ สมานนติ สนฺเต
วิชฺชमानน ฯ พหุสปตฺตฺวาตฺ วตฺวา येหิ พหุ สปตฺตฺวาเต

๑. สี่. อนินฺจกรธา ฯ

ทสเสตุ ราชคฤคิธาที วุตตํ ๑ ราชูหิ จ อคฺคินา จ โจเรหิ
จ อุทเคน จ ทายาทาทิอปปิเยหิ จ ราชคฺคิโจรอุทกปปิเยหิ
สาธารณโต เตเสวโวปมา (๑) วุตฺตา ๑

เยสุ วรพฺนุโรติ เยสุ กามเส กามนิमितฺตํ มรณโปลนนาทิ-
ปริกฺกิลโส อนฺุทพฺนุชนาทิพฺนุโร จ โหตีติ อตุโธ ๑ กามเสตฺติ
อาที วุตตเสวตฺตสฺส ปากฺกกรณํ ๑ ตตฺถ หีติ เหตุอตุเถ
นิปาโต ๑ ยสฺมา กามเส กามเหตุ อิม สตฺตา วรพฺนุชน-
ทุกฺขานิ อนฺุภวฺนฺติ ปาปฺพนฺติ ตสฺมา อาห อสกามาติ กามา
นามเต อสนฺโต หีนา ลามกาติ อตุโธ ๑ อหกามาติ วา
ปาโจ โส เอวตฺุโธ ๑ อหาติ หิ ลามกปริยาโย อหโลกิตฺติโย
นามาติ อาทีสุ วีย ๑

อาทีปีตาติ ปชฺชลิตา ๑ ตินฺนุกาติ ติณฺเหิ กตา อุกกา ๑
ทหนฺติ เย เต น มฺลฺจนฺตีติ เย สตฺตา เต กามे น
มฺลฺจนฺติ อลฺยทตฺถุ คณฺหนฺติ เต ทหนฺติเยว สมฺปติ อายติญจ
ฉาเปนฺติ ๑

มา อปฺปกสฺส เหตุติ ปุปฺพลฺสสาทสทิสสฺส ปริตฺตกสฺส
กามสฺขสฺส เหตุ วิปฺลึ อูพาริ ปณฺีตญจ โลกุตฺตรํ สฺขํ มา
ชหิ มา ฉทฺเทหิ ๑ มา ปฺถุโลโมว พลิสฺ คิลิตฺวาติ อามิสฺโสเกน
พลิสฺ คิลิตฺวา พุยสนฺ ปาปฺพนฺโต ปฺถุโลโมติ ลทฺธนาโม
๑. กตฺถจ เต สปตฺตูปมาติ ทิสฺสตี ๑

มจฺโฉ วีย กามเ อปฺริจฺจชิตฺวา มา ปจฺจนา วิหฺลฺยตี ปจฺจนา

วิมาภฺมึ อปาชฺชสี ฯ

สุนฺโขว สงฺขลาพทฺโชติ ยถา คทฺทฺทฺเลน (๑) พทฺโช สุนฺโข
คทฺทฺทฺพนฺเรน (๒) ฅมฺเภ อฺปนฺนิพทฺโช อณฺณโต คนฺตุํ อสฺกโกนฺโต
ตตฺถเวว ปฺริพฺภมฺติ เหวํ ตฺวํ กามตฺถนฺนํ พทฺโช อิทานิ
กามํ ยถิปฺปี กามสฺส ตาว ทมสฺส อฺนฺทฺริยานิ ทเมหิ ฯ กานฺนํ
ชฺช ตํ กามา ฉาตา สุนฺชํว จณฺทาลาติ ชฺชติ นฺนิปาตมคฺคตํ ฯ เต
ปนฺน กามา ตํ ตถา กริสฺสนฺติ ยถา ฉาตชฺชตฺตา สปากา
สุนฺโข ลภิตฺวา อนยพฺยสนฺนํ ปาเปนฺตีติ อคฺคโถ ฯ

อปริมิตฺตจฺจ ทฺกขณฺติ อปริมานํ เอตตฺกนฺติ ปฺริจฺฉินฺนํ
อสฺกกฺกฺเขยฺยํ นฺริยาทีสุ กายิกํ ทฺกขํ ฯ พหฺนฺนิ จ จิตฺต-
โทมนสฺसानิ จิตฺเต ลพฺภมานานิ พหฺนฺนิ อนฺนทานิ โทมนสฺसानิ
เจโตทฺกขานิ ฯ อฺนฺนโกหิสฺสีติ อฺนฺนโกวิสฺสีติ ฯ กามยฺตุโตติ กามเห
ยฺตุโต เต อปฺปฏฺฐินิสฺสชฺชนฺโต ฯ ปฏฺฐินิสฺสชฺ(๑) อทฺฐเวว กามเห
อทฺฐเวหิ อนฺนิจฺเจหิ กามเห วินฺนฺนฺสชฺ (๔) อเปหิติ อคฺคโถ ฯ

ชรามรณพฺยาธิคฺคิตา สพฺพา สพฺพตฺถ ชชาติโยติ ยสฺมา
หีนานิเกทฺทินฺนา สพฺพตฺถ ภาวาทิสฺส ชชาติโย ชรามรณพฺยาธินา
จ คคฺคิตา เตหิ อปริมุตฺตา ตสฺมา อชรเมหิ นฺนิพฺพานเ วิชฺชมานเ
๑ สฺ. ททฺทฺเลน ฯ ๒ สฺ. ย. ครุกพฺนฺเรน ฯ ๓ ม. ปฏฺฐินิสฺสชฺ ฯ
๔. สฺ. ย. วินฺนฺนฺสชฺ ฯ ม. วินฺนฺนฺสชฺ ฯ

ชราทีหิ อปริมุตเตหิ กามะหิ กิ์ ตว ปโยชนนฺติ โยชนา ฯ

เอวํ นิพพานคุณทสฺสนมุขเณ กามะสุ ภเวสุ จ อาทีนํ
ปกาสเตตุวา อิทานิ นิพพตฺติตํ นิพพานคุณเมว ปกาสเนนฺติ
อิทมชฺรนฺติอาทีนา เทว คาคา อภาสิ ฯ ตตฺถ อิทมชฺรนฺติ
อิทเมเวตํ อตฺตนิ ชฺรภาวโต อธิคตสฺส จ ชฺรภาวเหตุโต
อชฺรํ ฯ อิทมมรณฺติ เอตฺถาปี เอเสว นโย ฯ อิทมชฺรามรณฺติ
ตทฺถยเมกขณฺมํ กตฺวา โถมนาวเสน วทติ ฯ ปทนฺติ วัฏฏทฺถกฺขโต
มฺจุจิตฺตคามะหิ ปพฺพชิตพฺพโต ปฏฺฐิพฺพชิตพฺพโต ปทํ ฯ โสภเหตุนํ
อภาวโต โสภภาวโต จ อโสภํ ฯ สปตฺตกรรมมาภาวโต
อสปตฺตํ ฯ กิเลสสมฺพาธาภาวโต อสมฺพาธํ ฯ ขลิตสงฺฆาตานิ
ทฺวจฺจิตานิ อภาเวน อขลิตํ ฯ อตฺตานุวาทาทิกฺขยานํ วัฏฏกฺขยสฺส จ สพฺพโส อภาวา อภยํ ฯ
ทฺวจฺจูปตาปสฺส กิเลสสฺสาปี อภาเวน
นिरูปตาปี ฯ สพฺพเมตํ อมตมหานิพฺพานเมว สนฺธาย วทติ ฯ ตํ หิ
สา อนุสฺสวาทิสิทุเชน อากาเรน อตฺตโน อฺปฏฺฐนฺติ เตสํ
ปจฺจกฺขโต ทสฺเสนฺติ วิย อิทนฺติ อโวจ ฯ

อธิคตมิตํ พฺพหิ อมตนฺติ อิทํ อมตํ นิพฺพานํ พฺพหิ
อนนฺตอปริมาณะหิ พุทฺธาทีหิ อริเยหิ อธิคตํ ฌาตํ อตฺตโน
ปจฺจกฺขํ กตํ ฯ น เภวลํ เตหิ อธิคตเมว สนฺธาย วทติ ฯ
อถ โข อชฺชปิ จ ลภนียํ อิทานิปี อธิคมนียํ อธิคนฺตุ
สกฺกา ฯ เกน ลภนียนฺติ อาห โย โยนิโส ปญฺญชิตฺติ

เล่มที่ 27 สุเมธาเถรีคาถาวณณนา หน้า 447

โย ปุคฺคโล โยนิโส อุปาเยน สตุถารา ทินฺนโสภาเท จตุวา
ยฺยชฺติ สมฺมาปโยคญจ กโรติ เตน ลภนียนฺติ โยชนา ฯ
น จ สกฺกา อมฺภฺมานนาติ โย ปน โยนิโส น ปยฺยชฺติ
เตน อมฺภฺมานน น จ สกฺกา กทาจีปี สทฺฐึ น สกฺกาเยวาติ
อตฺโต ฯ

เอวํ ภณฺติ สุเมธาติ เอวํ วุตฺตปฺปการเณ สุเมธา
ราชกณฺญา สํสारे อตฺตโน สํเวททีปนี กามesu นิพฺเพชภาคินี
ชมฺมกถํ กเถติ ฯ สงฺขารคเต รตี อลภมานาติ อณฺมตฺเตปี
สงฺขารปวตฺเต อภีรตี อวินฺทนฺตี ฯ อนฺนเนนฺตี อนิกรตฺตนฺติ อนิกรตฺตํ
ราชานํ สลฺยาเปนฺตี ฯ เกเส จ ฉมํ จีปีติ อตฺตโน ขกฺเคน
ฉินฺเน เกเส จ ญฺมียํ จีปี ฉทฺทเทสิ ฯ

ยาจตฺตสา ปิตฺรํ โสติ โส อนิกรตฺโต อตฺตสา สุเมธาย
ปิตฺรํ โภจฺยราชานํ ยาจติ ฯ กิณฺติ ยาจตีติ อาห วิสฺสชฺเชถ
สุเมธํ ปพฺพชิตฺตุํ วิโมกฺขสจฺจทฺตฺสชาติ สุเมธํ ราชปฺตฺตี ปพฺพชิตฺตุํ
วิสฺสชฺเชถ สา จ ปพฺพชิตฺตฺวา วิโมกฺขสจฺจทฺตฺสชาติ อวิปริต-
นิพฺพานทฺตฺสชาติวิ นี โหตุติ อตฺโต ฯ

โสภกยภีตาติ ภาตฺติวิโยคาทิเหตุโต สพฺพสมฺมาปี สํสาร์ภยโต
ภีตา ภาณฺตฺตฺรวเสน อุตฺตราสีตา ฯ สิกฺขมานายาติ สิกฺขมานาย
สมานาย ฉ อภิญญา สจฺจิกฺกตา ตโต เอว อคฺคผลํ อรหฺตฺตํ
สจฺจิกฺกตํ ฯ

อจณริยมพุกตํ ตํ นิพพานํ อาสี ราชกณณายาติ ราชปุตติยา
สุเมธาย กิเลเสหิ ปรินิพพานํ อจณริยํ อพุกตณจ อาสี ฯ
ฉพภิกขณาว สิทุธิยา กณนุติ เจ ปุพเพนิवासจริตํ ยถา
พุกากริ ปจฉิเม กालติ ปจฉิเม ขนุชปรินิพพานกาล
อตุตโน ปุพเพนิवासปรियाปนุนจริตํ ยถา พุกากาสี ตถา ตํ
ชานิตพพนุติ ฯ

ปุพเพนิวาสํ ปน ตาย ยถา พุกากตํ ตํ ทสเสตุ
ภควติ โจนาคมนเนติอาทิ วุตตํ ฯ ตตุถ ภควติ โจนาคมนเนติ
โจนาคมนเน สมุมาสพุกเท โลเก อุปปนุเน ฯ สงฆารามมहि
นนวนิเวสมहिติ สงฆํ อุททิสส อภินวนิเวสิเต อารามे ฯ สชियो
ติสฺโส ชนियो วิหารทานํ อทมุเสติ ชนลชานี เขมา อหณจати
มยํ ติสฺโส สชियो อารามํ สงฆสฺส วิหารทานํ อทมุห ฯ

ทสภขตตุํ สตภขตคฺคฺนุติ คสฺส วิหารทานสฺส อานุภาเวน
ทสวารे เทเวสุ อุปปชชิมุห ตโต มนุสฺเสสุ อุปปชชิตฺวา ปฺน
สตภขตตุํ เทเวสุ อุปปชชิมุห ตโตปิ มนุสฺเสสุ อุปปชชิตฺวา
ปฺน ทสสตภขตตุํ สหสฺสวาริ เทเวสุ อุปปชชิมุห ตโตปิ
มนุสฺเสสุ อุปปชชิตฺวา ปฺน สตานิ สตภขตตุํ ทสสหสฺสวารे
เทเวสุ อุปปชชิมุห โก ปน วาโท มนุสฺเสสุ เอวํ มนุสฺเสสุ
อุปปนุนวารesu กถาว นตุถิ อเนกสหสฺสวาริ อุปปชชิมุหาคิ
อตุโล ฯ

เล่มที่ 27 สุเมธาเถรีคาถาพรรณนา หน้า 449

เทเวสุ มหิทธิกา อหุมหาติ เทเวสุ อุปปนกาเถ ตสฺมี
ตสฺมี เทวนิกาเย มหิทธิกา มหานุภาวา อหุมห ๗ มานุสคมฺหิ
โก ปน วาโทธิ มนุสฺสตฺตลาเถ มหิทธิกตฺยา กถาว นตฺถิ ๗
อิทานิ ตเมว มนุสฺสตฺตลาเถ อุกกัสมฺมํ มหิทธิกตฺมํ ทสฺเสนฺตี
สตฺตรตฺนสฺส มเหสี อิตฺถิรตฺนํ อหํ อาสินฺตี อาห ๗ ตตฺถ
จกฺกรตนาทีนํ สตฺตรตฺนानํ เอตฺสฺส สนฺตีติ สตฺตรตโน
จกฺกวตฺตี ตสฺส สตฺตรตฺนสฺส ๗ ฉโทสรหิตา ปญฺจกฺลยาณา
อติกฺกนตฺมมนุสฺสวณฺณา อปตฺตทิวพฺพวณฺณาติ (๑) เอวมาทิกฺุณ-
สมนฺนาคเมน อิตฺถิสฺสุรตฺนญฺจตา อหํ อโหสี ๗

โส เหตุติ ยํ ตํ โกนาคมนฺสฺส ภควโต กาลे สงฺฆสฺส
วิหารทานํ กตํ โส ยถาวตฺตตฺยา ทิวพฺพสมฺปตฺติยา จ เหตุ ๗
โส ปภโว ตมฺมุณฺตี ตสฺเสว ปรียายวณฺ ๗ สาว สาสเน
ขณฺตีติ सा एव इत्थं सत्तुसासने चम्मे निชฺฌานกฺขณฺตี ๗ ตํ
ปจฺมสโมธานนฺตี ตเทว สत्तुสาสเนชฺฌเมเน ปจฺมํ สโมธานํ ปจฺโม
สมาคโม ตเทว สत्तुสาสเนชฺฌเม อภิตฺตตฺยา ปรีโยसाने
นิพฺพานนฺตี ผลุปฺจาเรน การณํ วทตี ๗ อีมา ปน จตฺสฺโส
คาถา เถรียา อปทานสฺส วิภาวนวเสน ปวตฺตตฺตา อปทาน-
पालิยมฺปิ สงฺคหํ อาโรปีตา ๗

โอสานคาถาย เอวํ กโรนฺตีติ ยถา มยา ปุริมตฺตลาเถ
๑ ที. อติกฺกนตฺมา มานุสฺสวณฺณํ อปตฺตทิวพฺพวณฺณนฺตี ๗

เอตโรหิ จ กตํ ปฏิปนํ เอวํ อญฺเฌปี กโรนฺติ ปฏิชฺชนฺติ ฯ
เก เอวํ กโรนฺตีติ อาห เย สทฺทหนฺติ วจัน อโนม-
ปฺลฺยสฺสชาติ เณยฺยปริยฺนตฺกถาณตฺย ปริปฺปฺณฺณปฺลฺยสฺส
สมฺมาสมฺพุทฺทสฺส วจันฺ เย ปุคฺคถา สทฺทหนฺติ เอวเมตฺนฺติ
โอกปฺปนฺติ เต เอวํ กโรนฺติ ปฏิชฺชนฺติ ฯ อิทานิ ตาย (๑)
อูกํสฺกตฺย ปฏิปฺตฺติยา ตํ ทสฺเสตฺถํ นิพฺพินฺทหนฺติ ภาวเต
นิพฺพินฺทิตฺวา วิรชฺชนฺตีติ วุตฺตํ ฯ ตสฺสสตฺโถ เย ภควโต วจัน
ยถาวโต สทฺทหนฺติ เต วิสฺสุทฺธิปฏิปฺทํ ปฏิชฺชนฺตา สพฺพสฺมี
ภาวเต เตภูมเก สงฺขารे วิปฺสฺสนาปฺลฺยาย นิพฺพินฺทหนฺติ
นิพฺพินฺทิตฺวา จ ปน อริยมกฺเคน สพฺพโส วิรชฺชนฺติ สพฺพสฺมาปี
ภาวตา วิมฺวจฺจนฺตีติ อตฺถโถ ฯ วิราเค อริยมกฺเค อธิคเต
วิมฺวตฺตาเยว โหนฺตีติ ฯ

เอวเมตฺตา เถรีกาทโย สุเมธาปริโยสานา คธาสภาเคน
อิธ เอกชฺฉํ สงฺคหํ อารุพฺพา ติสตฺตฺติปริมาณาติ ฯ ภาณ-
วารโต ปน ทฺวาริกา ฉสฺตมตฺตา เถรีโย คธา จ ฯ ตา
สพฺพปาปี ยถา สมฺมาสมฺพุทฺทสฺส สาวิกาภาเวน เอกวิธา ตธา
อเสขภาเวน อูกฺขิตฺตปฺลิมตฺย สงฺกิณฺณปริกฺขตฺย อพฺพุเพหสิ-
กตฺย นีรคฺคตฺย ปนฺนการตฺย วิสฺลฺยตฺตฺย ทสฺสุ
อริยวาเสสฺสุ วุฏฺฐวาสตฺย จ ตธา หิ ตา ปญฺจกฺวิปฺปหีนา
ฉพฺงคสมฺนฺนาคตา เอกการฺกขา จตฺุราปฺสฺเสนา ปณฺนปจฺเจก-

เล่มที่ 27 สุเมธาเถรคาคาวณณนา หน้ท 451

สจจา สมวยสฏฐเสนา อนาวิลสงกปปา ปสสทฐกายสงขารา
สุมิตตจิตตทา สุมิตตปญญา จาติ เอวมาทินา นเยน
เอกวิธา ฯ

สมมุขาปรมมุขาทโต ทูวิธา ฯ ยา หิ สตถุชรมาน-
กาเล อริยาย ชาติยา ชาตา มหาปชาปติโคตมโอาทโย ตา
สมมุขาสาวิกา นาม ฯ ยา ปน ภควโต ขนุชปรินิพพานโต
ปจญา อธิคตวิเสสา ตา สติปิ สตถุชรมมสรีรสส ปจจกขภาเว
สตถุสรีรสส (๑) อปจจกขภาวโต ปรมมุขาสาวิกา นาม ฯ ตถา
อุกโตภาควิมุตติปญญาวิมุตติตาวเสน ฯ อิธ ปาลียาคตา ปน
อุกโตภาควิมุตตาเยว ฯ ตถา สาปทานนาปทานภทโต ฯ ยาสี
หิ ปุริเมสุ สมมาสมพุทเธสุ ปจเจกพุทเธสุ สวากพุทเธสุ วา
ปญญณกิริยาวเสน กตาทิการตาสงขาคติ อตถิ อปทานัน ตา
สาปทานา ฯ ยาสี ตัน นตถิ ตา นاپทานา ฯ ตถา สตถุ-
ลทฐูปสมปทา สงฆโต ลทฐูปสมปทาติ ทูวิธา ฯ ครุชรมม-
ปฏิกุคคหณมहि ลทฐูปสมปทา มหาปชาปติโคตมโ สตถุสนุติกา ว
ลทฐูปสมปทตทา สตถุลทฐูปสมปทา นาม ฯ เสสา สพุพาปี
สงฆโต ลทฐูปสมปทา ฯ ตาปี เอกโตอุปสมปนุณา อุกโต-
อุปสมปนุณาติ ทูวิธา ฯ ตตถ ยา ตา มหาปชาปติโคตมียา
สทฐี นิกขนุตา ปญจสตา สากิยานโโย ตา เอกโตอุปสมปนุณา
๑ สี. สตถุ จ ปเนตาสี ฯ

ภิกขุสงฆโต เอว ลทฐุปสมปทตฺตา มหาปชาปติโกตมึ จเปตฺวา ฯ

อิตรรา อุกโตอุปสมปนฺนา อุกโตสงฆเอ อุปสมปทตฺตา ฯ (๑)

เอหิภิกขุทฺโถ วีย เอหิภิกขุณีทฺโถ อิธ น ลพฺภติ ฯ

กสฺมา ภิกขุณีนํ ตถา อุปสมปทาย อภาวโต ฯ ยทิ เอวํ

ยํ ตํ เจริญาย สุภทฺทาย กุณฺฑลเกสาย วุตฺตํ

นิหจฺจ ชาณณ วนฺทิตฺวา สมฺมุขา อณฺชลิ อํกํ

เอหิ ภทฺเทติ มํ อวฺจ สฺมา เม อาสุปสมปทาทิ ฯ

ตถา อปทานปี (๒)

อายาจิตฺ ตทา อาห เอหิ ภทฺเทติ นายโก

ตทาหํ อุปสมปนฺนา ปรีตฺตํ โดยมทฺทสนฺติ

ตํ กถนฺติ ฯ นยิทํ เอหิภิกขุณีภาเวน อุปสมปทํ สนฺชาย

วุตฺตํ ฯ อุปสมปทาย ปน เหตุภาวโต ยา สตฺถุ อาณตฺติ

สฺมา เม อาสุปสมปทาทิ วุตฺตํ ฯ

ตถา หิ วุตฺตํ อญฺจกถายํ เอหิ ภทฺเท ภิกขุณฺอุปสฺสยํ

คนฺตุวา ภิกขุณีนํ สนฺติเก ปพฺพชฺช อุปสมปชฺชสฺสูติ มํ อวฺจ

อาณมาเปสิ ฯ สฺมา สตฺถุ อาณามยฺหํ อุปสมปทาย การณตฺตา

อุปสมปทา อโหสิติ ฯ เอเตเนว อปทานคฺถายปี อตฺโถ

สํวณฺณโตติ ทญฺจพฺโพ ฯ

เอวมปี ภิกขุณีวิภงฺเก เอหิ ภิกขุณีติ อิทํ กถนฺติ ฯ

๑ สึ. อุกโตสงฆา อุปสมปนฺนตฺตา ฯ

๒ พ. อป. ๓๓/๑๖๑/๓๒๕ ฯ

เล่มที่ 27 สุเมธาเถรีคาถาวรรณนา หน้า 453

เอหิภิกขุณีภาเวน ภิกขุณีนํ อุปสมฺปทาย อสภาวโชนวจนํ ตถา

อุปสมฺปทาย ภิกขุณีนํ อภาวโต ฯ ยทิ เอวํ กถํ เอหิภิกขุณีติ

วิภงฺเก นินฺทเทโส กโศติ ฯ เทสนานยโสตปตฺติภาเวน (๑) ฯ อัย

หิ โสตปตฺติตฺตา นาม กตฺถจฺจิ ลพฺภมานสฺสาปี อนาหฺมํ (๒) โหติ ฯ

ยถา อภิธมฺเม มโนธาตุนินฺทเทเส ลพฺภมานมฺปิ ฌานงฺคํ

ปลฺลยจฺวิญญาณโสตปตฺติตฺตาย น อุทฺธมฺมํ กตฺถจฺจิ เทสนาย

อสมฺภวโต ฯ ยถา ตตฺถเวว วตฺถุนินฺทเทเส หทยวตฺถุ กตฺถจฺจิ

อลพฺภมานสฺสาปี คหณวเสน ฯ ตถา จิตฺกปฺปีนินฺทเทเส ฯ ยถาห

กตโม จ ปุคฺคโล จิตฺกปฺปี อยญฺจ ปุคฺคโล โสตา-

ปตฺติผลสจฺจิกิริยาย ปฏฺิปนฺโน อสฺส กปฺปสฺส จ อุทฺทพฺพหน-

เวลา อสฺส เนว ตาว กปฺโป อุทฺทพฺพหฺย ยาวายํ ปุคฺคโล

น โสตาปตฺติผลํ สจฺจิกโรตีติ ฯ

เอวมิธาปี อลพฺภมานคหณวเสน เวทิตพฺพํ ปริกปฺปวจนํ

เหตํ ฯ สเจ ภควา ภิกขุณีภาวโยคฺยํ กณฺจฺจि มาตุคามํ เอหิ

ภิกขุณีติ วเทยฺย เอวมฺปิ ภิกขุณีภาโว สฺยาติ ฯ กสฺมา ปน

ภควา เอวํ น กเถสีติ ตถา กตฺตาธิการานํ อภาวโต ฯ

เย ปน อนาสนฺนสนฺนินฺทิตฺตาวโศติ การณํ วตฺวา ภิกขุ

เอว หิ สตฺถุ อาสนฺนจาริ สทา สนฺนินฺทิตาว ตสฺมา เต

เอหิภิกขุติ วตฺตพฺพตํ อรหนฺติ น ภิกขุณีโยติ วทนฺติ ตํ

๑ สฺ. เทสนาย... ฯ ๒ สฺ. อคหณํ ฯ

เตสั มติมตติ ๑ สตถุ อาสนนทรรภาวสุส ภพพาภพพาวา-
สัทธาต๑ วุตติ เหติ ภควตา

สงฆา(๑)กุกกณเณ เจปี กิกขเว กิกขุ คเหตุวา ปิกุจิโต
อนุพนุโธ อสุส ปเท ปทํ นิกขิปนุโต โส จ โหติ
อภิขณฺณากุ กามesu ติพพสาราโค พยาปนฺนจิตฺโต ปทฺฐจมน-
สงกปโป มุฏฺฐสฺสติ อสมปชาโน อสมahiโต วิพฺภนฺตจิตฺโต
ปากคินฺทริโย อถโข โส อารกาว มยฺหํ อหฺลจฺ ตสฺส ๑ ตํ
กิสฺส เหตุ ฆมฺมํ หิ โส กิกขเว กิกขุ น ปสฺสติ ฆมฺมํ
อปสฺสนุโต น มํ ปสฺสติ ๑

โยชนสเต เจปี โส กิกขเว กิกขุ วิหเรยฺย โส จ
โหติ อนภิขณฺณากุ กามesu น ติพพสาราโค อพฺยาปนฺนจิตฺโต
อปฺปทฺฐจมานสงกปโป อุปฺภูจิตฺตสฺสติ สมปชาโน สมหิโต
เอกคฺคจิตฺโต สํวตฺติทฺริโย อถโข โส สนฺตฺติเกว มยฺหํ อหฺลจฺ
ตสฺส ๑ ตํ กิสฺส เหตุ ฆมฺมํ หิ โส กิกขเว กิกขุ ปสฺสติ
ฆมฺมํ ปสฺสนุโต มํ ปสฺสตีติ ๑

ตสฺมา อการณํ เทสโต สตถุ อาสนนนานาสนนตา ๑
อกตาริการตาย ปน กิกขุณินํ ตตถ อโยคฺยตา ๑ เตน วุตติ
เอหิกิกขุณิทุโก อธิ น ลพฺภตีติ ๑ เอวํ ทฺวิธา ๑

อคฺคสาวิกา มหาสาวิกา ปกตฺติสาวิกาติ ตฺวิธา ๑ ตตถ

เขมา อุปลลวณณาติ อีมา เทว เถรีโย อคฺคสาวิกา นาม ฯ
กามํ สพฺพابی จีณาสวตฺเตรีโย สีสฺสุทฺธิอาทิกะ สมฺปาเทนฺติโย
จตุสฺ สติปฺภูจฺจาเนสฺ สุปฺภูจฺจิตฺตฺตา (๑) สตฺตโปชฺฌมฺเฏ ยถาภูตํ
ภาเวตฺวา มคฺคปฺปฺปาทิยา อนวเสสโต กิเลสฺ เขเปตฺวา อคฺคผล
ปติภฺจฺจนฺติ ฯ ตถาปี ยถา สทฺธาวิมุตฺตโต ทิภฺจฺจิปฺตตฺตสฺส
ปฺลณฺยาวิมุตฺตโต จ อุกฺโกตฺภาควิมุตฺตสฺส ปุพฺพภาคภาวนา-
วิเสสสิทฺโธ อิจฺฉิตฺโต วิเสโส เอวํ อภินิหารมหนฺตตฺตาปุพฺพ-
โยคมหนฺตตฺตา (๒) สสนฺदानเ สติสยฺคฺคณฺวิเสสสฺส นิปฺพาทิตตฺตา
สีลาทีหิ คฺคณฺเห มหนฺตฺตา สาวิกาติ มหาสาวิกา ฯ เตสุเยว
ปน โปธิปฺกขิยชฺมเมสฺ ปาโมกฺขภาเวน ชฺรฺรภูตานิ สมฺมาทิภฺจฺจि-
สมฺมาสมาธิํ สติสยฺกิจฺจฺจานุภาวนิพฺพตฺติยา การณฺญตฺยา
ตชฺชฺชาภินิหารตฺยา สกฺกจฺจํ นินฺนตฺรํ จิรกาลสมฺภูตฺยา สมฺมา-
ปฺปฺปิตฺติยา ยถากมํ ปฺลณฺยา สมฺมาธิํ จ อุกฺกํสปรมิปฺ-
ปิตฺติยา สวิเสสํ สพฺพคฺคณฺเห อคฺคภาเว จิตฺตฺตา ตา เทวปี
อคฺคสาวิกา นาม ฯ มหาปฺชาปติโคตฺมิอาทโย ปน อภินิหาร-
มหนฺตตฺยา ปุพฺพโยคมหนฺตตฺยา จ ปฺภฺลิตฺทชฺคฺคณฺวิเสสวเสน
มหตีโย สาวิกาติ มหาสาวิกา นาม ฯ อิตฺธาเถรีกา (๓) ติสฺสา
วีรา ชีราติ เอวมาทิกา อภินิหารมหนฺตตฺตาทีนํ อภาเวน
ปกตฺติสาวิกา นาม ฯ

๑ สී. สุปติภฺจฺจิตฺตฺตา ฯ ๒ สී. ...มหนฺตตฺตาติ ฯ ๓ สී. เถรีโย ฯ

ถา ปน อคคสวิกา วีย มหาสวิกา วีย จ น
ปริมิตา อถโข อนกสถานี อนกสทสฐานี เวทิตพพานี ๑
เอว อคคสวิกาทีเกทโต ตีวธา ๑ ตถา สุลลตวิโมกขาทิ-
เกทโต ตีวธา ๑ ปฏิปทาทีวิกาเคน จตพพิธา ๑ อินทริยธิก-
วิกาเคน ปญจวธา ๑ ตถา ปฏิปตติยาทิวิกาเคน ปญจวธา ๑
อนิมิตตวิมุตตาทิวเสณ ฉพพิธา ๑ อธิมุตติเกเทน สตตวธา ๑
ฐรปฏิปทาทีวิกาเคน อญจวธา ๑ วิมุตติวิกาเคน นววธา
ทสวธา จ ๑ ตา ปเนตา ยถาวุตเตน ฐรเกเทน วิภชชมานา
วีสติ โหนติ ๑ ปฏิปทาวิกาเคน วิภชชมานา จตตافیส
โหนติ ๑ ปุน ปฏิปทาเกเทน ฐรเกเทน วิภชชมานา อสีติ
โหนติ ๑ อถวา สุลลตวิมุตตาทิวิกาเคน วิภชชมานา
จตตافیสธิกานี เทวสถานี โหนติ ๑ ปุน อินทริยธิก-
วิกาเคน วิภชชมานา ทวิสตตตตรสทสสี่ (๑) โหนตติ ๑ เอวเมตถ
เอรนี อตตโน कुณวเสเนว อนกเกททินุนตา เวทิตพพา ๑
อยเมตถ สงเขโป วิตถาโร ปน เหญจถา เถรคถาสวณณนาย
วุตตนเยเนว (๒) กเขตพโพติ ๑

สุมธาเถรคถาวณณนา นิญจिता ๑
มหณิปถวณณนา นิญจिता ๑

นิกมนคาถา

เอตตาวตัจ

เยเต สมฺปนฺนสทฺธมฺมา ชมฺมราชสฺส สत्ถุโน
โอรสา มุขชา ปุตฺตา ทายาทา ชมฺมนิมิตฺตา ฯ
สีลาทิกุณฺสมฺปนฺนา กตฺทิจฺจา อนาสวา
สฺฐุตฺติอาทโย เถรา เถรีโย เถรีกาทโย ฯ
เตหิ ยา ภาสิตา คาถา อณฺณพฺยากรณาทินา
ตา สพฺพา เอกโต กตฺวา เถรคาถาติ สงฺคหํ ฯ
อาโรเปสฺสุ มหาเถรา เถรีคาถาติ ตาทิโน
ตาสํ อตฺถํ ปกาเสตฺถุ โปราณกุกกถานยํ ฯ
นิสฺสาย ยา สมารทฺธา อตฺถสํวณฺณนา มยา
สา ตตฺถ ปรมตฺถานํ ตตฺถ ตตฺถ ยถารหํ ฯ
ปกาสนา ปรมตฺถ- ทีปนี นาม นามโต
สมฺปตฺตา ปรีนิจฺจานํ อนากุสวีนิจฺจยา
ทฺวานวุติปริมาณา (๑) ปาลียา ภาณวารโต ฯ
อิตฺติ ตํ สงฺขโรนฺเตน ยํ ตํ อธิคตํ มยา
ปฺลฺยณํ ตสฺसानุภาเวน โลกนาถสฺส สาสนํ ฯ
โอคาเหตุวา (๒) วิสฺสุทฺธาย สีลาทิกฺกิปฺตฺติยา
สพฺเพปิ เทหิโน โหนฺตุ วิมุตฺตฺริสภาคิโน ฯ

๑. สී. ทฺวานวุติปริมาณาย ฯ ๒. สී. โอภาเสตฺวา ฯ

